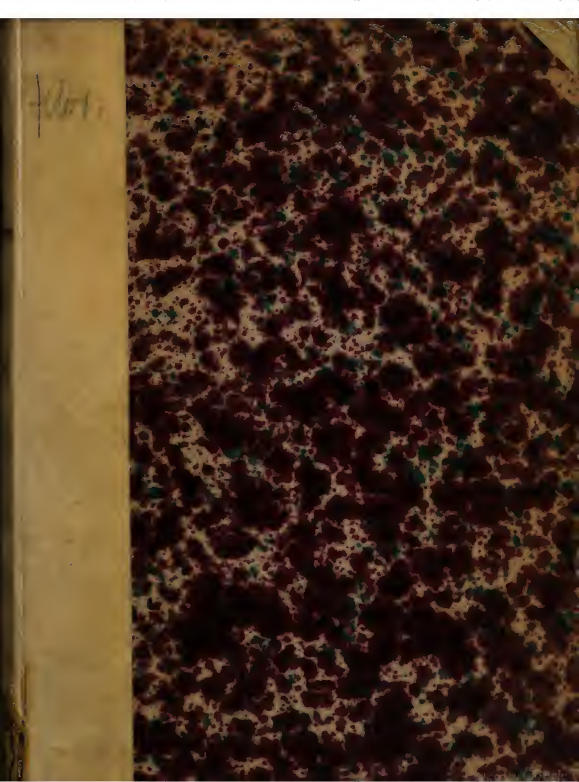

6
41 K
8

Philosophica

~~Epicteti Enchiridion~~

Epicteti Enchiridion

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

κεφ. α.

ΤΩΝ ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα ἡμέτερα ἔργα. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, ἡ κτῆσις, δόξαι, ἀρχαὶ, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅσα οὐχ ἡμέτερα ἔργα. Καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδιστα. τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. Μέμνησο οὖν, ὅτι ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶν, τὸ δὲ ἀλλότριον ὥσπερ ἐστὶν ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Τηλικούτων οὖν ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δὲ ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν οὐδὲ αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι. πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Εὐθὺς οὖν πάσῃ φαντασίᾳ τραχείᾳ μελέτα ἐπιλέγειν, ὅτι φαντασία * εἶ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον. ἐστὶ ἔπειτα ἐξέταζε τοῖς κανόσι τούτοις, οἷς ἔχεις. πρώτῳ δὲ τούτῳ, καὶ μάλιστα, πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν, ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. κἂν περί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ᾖ, πρόχειρον ἔστω τὸ, διότι οὐδὲν πρὸς σέ.

β.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεως μὲν ἐπαγγελία, τὸ ἐπιτυχεῖν, οὗ ὀρέγῃ· ἐκκλίσεως δὲ ἐπαγγελία, τὸ μὴ ἐμπεσεῖν ἐκείνῳ, ὃ ἐκκλίνεται. καὶ ὁ μὲν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχής· ὁ δὲ ἐκκλίσει περιπίπτων, δυστυχής. ἂν μὲν οὖν μόνα ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπί σοι, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνεις περιπεσῇ. νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς, ἢ θάνατον, ἢ πενίαν, δυστυχήσεις. ἆρον οὖν τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετα-

θὲς ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ
τοῦ παρόντος ἄνελε. ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν
ἴσων ἀνάγκη. τῶν ἐφ' ἡμῖν, * ὅσων ὀρέγεσθαι καλὸν ἄν, οὐδέπω σοι πάρεστι.
μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ' ὑπεξαι-
ρέσεως, καὶ ἀνειμένως. γ.

Ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας παρεχόντων, ἢ στεργομένων,
μέμνησο ἐπιλέγειν, ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος. ἂν
χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις· κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς, οὐ ταρα-
παιδία χθήσῃ. ἂν * παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον
καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ, οὐ ταραχθήσῃ. δ.

Ὅταν ἅπτεσθαί τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπομίμνησκε σεαυτόν, ὁποῖόν
ἐστι τὸ ἔργον. ἐὰν λουσόμενος ἀπίῃς, πρόβαλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα
ἐν βαλανείῳ, τοὺς ἀπορραίνοντας, τοὺς ἐγκρουομένους, τοὺς λοιδοροῦν-
τας, τοὺς κλέπτοντας· καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον ἅψῃ τοῦ ἔργου, ἐὰν ἐπι-
λέγῃς, ὅτι λούσασθαι θέλω· καὶ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύ-
σιν τηρῆσαι. καὶ ὡσαύτως ἐφ' ἑκάστου ἔργου. οὕτω γάρ, ἄν τι πρὸς τὸ λού-
ἀλλ' οὐ σασθαι ἐμποδὼν, πρόχειρον ἔσται, διότι * οὐ τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ καὶ
τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι. οὐ τηρήσω δέ, ἐὰν
ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα. ε.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν
δεινόν, καὶ πραγμάτων δόγματα. οἷον θάνατος οὐδὲν * δεινόν, ἐπεὶ καὶ Σωκρά-
δεινότι, ὅταν τει ἂν ἐφαίνετο· ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ θανάτου, * ὅτι δεινόν. ὅταν
ἐμποδιζώ. οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταραττώμεθα, μηδέποτε ἄλλους αἰτιώμεθα,
ἢ ταρατ- ἀλλ' ἑαυτούς, τουτέστι τὰ ἑαυτῶν δόγματα. ἀπαιδεύτου ἔργον, τὸ
τώμ. ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς. ἠργμένου παιδεύεσθαι,
τὸ ἑαυτῷ· πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλῳ, μήθ' ἑαυτῷ. ς.

Ἐπὶ μηδενὶ ἐπαρθῇς ἀλλοτρίῳ προτερήματι. εἰ ὁ ἵππος ἐπαιρό-
μενος ἔλεγεν ἄν, ὅτι καλός εἰμι, οἰστὸν ἂν ἦν. σὺ δ' ὅταν λέγῃς ἐπαι-
ρόμενος, ὅτι ἵππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππου ἀγαθῷ ἐπαίρῃ. τί
οὖν ἐστὶ σόν; χρῆσις φαντασιῶν. ὥσθ' ὅταν ἐν χρήσει φαντασιῶν κατὰ φύ-
σιν σχῇς, τηνικαῦτα ἐπάρθητι. τότε γὰρ ἐπὶ σῷ τινι ἀγαθῷ
ἐπαρθήσῃ. ζ.

Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, εἰ ἐξέλθοις ὑδρεύ-
τάττεσθαι σασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξῃ, ἢ βολβάριον * τε-
τάσθαι δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι,

μήποτε

μήποτε * γε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ· καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφεῖναι, σε
ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, ὡς τὰ πρόβατα· οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν δίδωται ἀντὶ βολβαρίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος. ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτὲ τοῦ πλοίου μακράν, μήποτε καλοῦντος ἐλλείπῃς. η.

Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὖ ποιήσεις. νόσος, σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις, σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐμπιπτόντων ἐπίλεγε· εὑρήσεις γὰρ αὐτὸ ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, * σοῦ δὲ οὔ. θ. σὸν

Ἐφ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. ἐὰν καλὸν ἴδῃς, ἢ καλήν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν. ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν. καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι. ι.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα. τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; οὐκ οὖν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί δέ σοι μέλει, * διὰ τί- διὰ τί
νος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; μέχρι δ' ἂν διδῷ, ὡς ἀλλοτρίου αὐτοῦ ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες. Εἰ προκόψαι θέλεις, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς· ἐὰν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόναις ταρασσόμενον. κρεῖττον δέ, τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα. ἄρξαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν μικρῶν. ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον, κλέπτεται οἰνάριον; ἐπίλεγε, ὅτι τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία. προῖκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. ὅταν δὲ καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι· καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι * ὧν ὡς
θέλεις. καὶ οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ, τό σε * μὴ ταραχ.
ταραχθῆναι. ια.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνους δόξαι, καὶ ἠλίθιος. μηδὲν βούλου δοκεῖν ἐπίστασθαι. κἂν δόξῃς * τισὶν εἶναί τις, τινὸς εἶναι
ἀπίστει σεαυτῷ. ἴσθι γάρ, ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σε- τισιν
αυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸ ἕτερον

ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. ιβ.

Ἂν θέλῃς τὰ τέκνα σου, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους σου πάντοτε ζῆν, ἠλίθιος εἶ. τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοὶ, * θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι· καὶ τὰ ἀλλότρια, σὰ * εἶναι· οὕτω κἂν τὸν παῖδα θέλῃς μὴ ἁμαρτάνειν, μωρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλό τι. ἂν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι. τοῦτο οὖν ἄσκει, ὃ δύνασαι. Κύριος ἑκάστου ἐστὶν, ὁ τῶν ὑπ' ἐκείνου θελομένων, ἢ μὴ θελομένων, ἔχων τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ περιποιῆσαι ἢ ἀφελέσθαι. ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται, μήτε θελέτω τι, μήτε φευγέτω τι, τῶν ἐπ' ἄλλοις· εἰ δὲ μὴ, δουλεύειν ἀνάγκη. ιγ.

εἰ θέλ. ἄνευ, μωρός εἶ.

Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ, δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι. περιφερόμενον γέγονέ τι κατά σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μεταλαβέ· παρέρχεται; μὴ κάτεχε. οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρι ἂν γένηται κατά σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον, καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν διογένης καὶ ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν, καὶ ἐλέγοντο. ιδ.

Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ, τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὸ συμβεβηκός, ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτου. μέχρι μέντοι λόγου, μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ· κἂν οὕτω τύχῃ, συνεπιστενάξαι. πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συνεπιστενάξῃς. ιε.

Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος, ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ. ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην. σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. ις.

Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω σε ἡ φαντασία· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγε, ὅτι τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται,

ται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. ὅ,τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ὠφε-
ληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ. ιζ.

Ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν μηδένα ἀγῶνα καταβαίνῃς, ὃν οὐκ
ἔστιν ἐπί σοι νικῆσαι. ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ μεγα-
λοδυναμούμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντα-
σίας συναρπασθείς. ἐὰν γὰρ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ᾖ, οὔτε
ὁ φθόνος, οὔτε ζηλοτυπία χώραν ἕξει. σὺ δὲ αὐτὸς οὐ στρατηγὸς, οὐ
πρύτανις ἢ ὕπατος εἶναι θελήσεις, ἀλλ' ἐλεύθερος. μία δὲ ὁδὸς πρὸς
* ταῦτα, καταφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ιη. τοῦτο

Μέμνησο, ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν ἢ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ
περὶ τούτων, ὡς ὑβριζόντων. ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθι ὅτι ἡ σή σε
ὑπόληψις * ἠρέθικε. τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαν- ἠρέθικε
τασίας μὴ συναρπασθῆναι. ἂν γὰρ ἅπαξ χρόνου καὶ διατριβῆς τύ-
χῃς, ῥᾷον κρατήσεις σεαυτοῦ. ιθ.

Θάνατος, καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα, πρὸ ὀφθαλ-
μῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος. καὶ οὐδὲν
οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. κ.

Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθη-
σόμενος, ὡς καταμωκησομένων σου πολλῶν· ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φι-
λόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ
ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς. τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ
τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν * τάξιν. μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν μὲν ἐμ- χώραν
μείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυ-
μάσουσιν. ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα. κα.

Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ * βουληθῆναι ἀρέ- βουλεύσα-
σαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν ἔνστασιν. ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τὸ εἶναι σθαι
φιλόσοφος. εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τὸ εἶναι σαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκα-
νὸς ἔσῃ. κβ.

Οὗτοί σε οἱ διαλογισμοὶ μὴ θλιβέτωσαν, ἄτιμος ἐγὼ βιώσο-
μαι, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ. εἰ γὰρ ἀτιμία ἐστὶ κακὸν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ
εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. μή τι οὖν τὸ σὸν ἔργον ἐστὶν, τὸ * ἀρ- ἐξ ἀρχῆς
χῆς τυχεῖν; ἢ παραληφθῆναι ἐφ' ἑστίασιν; οὐδαμῶς. πῶς οὖν ἔτι τοῦτ'
ἐστὶν ἀτιμία; πῶς δὲ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, ὃν ἐν μόνοις εἶναί τινα δεῖ τοῖς
ἐπί σοι, ἐν οἷς ἔξεστί σοι εἶναι πλείστου ἀξίῳ; ἀλλά σοι οἱ φίλοι ἀβοήθη-
τοι ἔσονται; τί λέγεις τὸ ἀβοήθητοι; οὐχ ἕξουσι παρὰ σοῦ ἀργύριον; οὐδὲ

πολίτας Ῥωμαίων αὐτοὺς ποιήσεις; τίς οὖν σοι εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐφ'
ἡμῖν ἐστιν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; τίς δὲ δοῦναι δύναται ἑτέρῳ, ἃ μὴ
ἔχει αὐτός; κτῆσαι οὖν, φασίν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν. εἰ δύναμαι
κτήσασθαι, τηρῶν ἐμαυτὸν αἰδήμονα, καὶ πιστόν, καὶ μεγαλόφρο-
να, δείκνυτε τὴν ὁδόν, καὶ κτήσομαι. εἰ δ' ἐμὲ ἀξιοῦτε τἀγαθὰ
τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵν' ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιήσησθε, ὁρᾶτε
ὑμεῖς, πῶς ἄνισοί ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον;
μᾶλλον ἀργύριον, ἢ φίλον πιστὸν καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι * συλλαμ-
συλ. βάνετε, καὶ μὴ δι' ὧν ἀποβαλῶ αὐτό, ταῦτά με πράσσειν ἀξιοῦτε.
ἀλλ' ἡ πατρίς, ὅσον ἐπ' ἐμοί, φησίν, ἀβοήθητος ἔσται. πάλιν, ποίαν
ἐκ ταύ. * ταύτην βοήθειαν; * στοὰς οὐχ ἕξει διά σε, οὔτε βαλανεῖα; καὶ τί τοῦτο;
ὁ στό. οὐδὲ * γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτέα; οὐδ' ὅπλα διὰ τὸν χαλ-
καὶ κέα; ἱκανὸν δέ, ἐὰν ἕκαστος ἐκπληρώσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. εἰ δὲ ἄλ-
λον τινὰ αὐτῇ κατεσκεύαζες πολίτην πιστὸν καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν
ἂν αὐτὴν ὠφέλεις; ναί. οὐκοῦν οὐδὲ σὺ αὐτὸς ἀνωφελὴς ἂν εἴης αὐτῇ.
τίνα οὖν ἕξω, φησί, χώραν ἐν τῇ πόλει; ἣν ἂν δύνῃ, φυλάττων ἅμα τὸν
πιστὸν καὶ αἰδήμονα. εἰ δ' ἐκείνην ὠφελεῖν βουλόμενος, ἀποβαλεῖς ταῦ-
τα, τί ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιο, ἀναιδὴς καὶ ἄπιστος ἀποτελεσθείς; κγ.

Προετιμήθη σού τις ἐν ἑστιάσει, ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παρακλη-
θῆναι εἰς συμβουλίαν; εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστι, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι
ἔτυχεν αὐτῶν ἐκεῖνος· εἰ δὲ κακά, μὴ ἄχθου, ὅτι σὺ αὐτῶν οὐκ ἔτυχες.
μέμνησο δέ, ὅτι οὐ δύνασαι, μὴ ταῦτα ποιῶν, πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν
ἔχειν δύν. οὐκ ἐφ' ἡμῖν, τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι. πῶς γὰρ ἴσον * δύναται, ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ
θύρας τινός, τῷ φοιτῶντι; ὁ μὴ παραπέμπων, τῷ παραπέμποντι; ὁ
μὴ ἐπαινῶν, τῷ ἐπαινοῦντι; ἄδικος οὖν ἔσῃ, καὶ ἄπληστος, εἰ μὴ προϊέ-
μενος ταῦτα, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνα πιπράσκεται, προῖκα αὐτὰ βουλήσῃ
λαμβάνειν. ἀλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὀβολοῦ, ἂν οὕτω
τύχῃ. ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὀβολόν, λάβῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ
προέμενος, μὴ λάβῃς, μὴ οἴου ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαβόντος. ὡς γὰρ
ἐκεῖνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ τὸν ὀβολόν, ὃν οὐκ ἔδωκας. τὸν αὐτὸν δὲ τρό-
πον καὶ ἐνταῦθα. οὐ παρεκλήθης ἐφ' ἑστίασίν τινος; οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ
καλοῦντι, ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον. ἐπαίνου δ' αὐτὸ πωλεῖ, θεραπεί-
ας πωλεῖ. δὸς οὖν τὸ διάφορον, εἴ σοι λυσιτελεῖ, ὅσου πωλεῖται. εἰ δὲ
κἀκεῖνα θέλεις μὴ προΐεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἄπληστος εἶ, καὶ
ἀβέλτερος. οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντὶ τοῦ δείπνου; ἔχεις μὲν οὖν, τὸ μὴ ἐπαι-
νέσαι

νέσαι

νέσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἤθελες· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς εἰσόδου. κδ.

Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους· οἷον, ὅταν τοῦ γείτονος ἄλλο παιδάριον κατεάξῃ τὸ ποτήριον, πρόχειρόν ἐστιν εὐθὺς λέγειν, ὅτι τῶν γινομένων ἐστίν. ἴσθι οὖν, ὅτι ὅταν καὶ τὸ σὸν κατεαγῇ, τοιοῦτον εἶναί σε δεῖ, ὁποῖον ὅτε καὶ τὸ ἄλλου κατεάγη. οὕτω μετατίθει καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα. τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή; οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐκ ἂν εἴποι, ὅτι ἀνθρώπινον. ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τινὸς ἀποθάνῃ, εὐθὺς, οἴμοι, τάλας ἐγώ. ἐχρῆν δὲ μεμνῆσθαι, τί πάσχομεν, περὶ ἄλλων αὐτὸ ἀκούσαντες. κε.

Ὥσπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν οὐ τίθεται, οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται. εἰ μὲν τὸ σῶμα σου τις ἐπέτρεπε τῷ * ὑπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν. ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη, καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; τούτου ἕνεκα, ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. εἰ δὲ μή, τὴν μὲν πρώτην προθύμως * ἥξεις, μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος. ὕστερον δέ, ἀναφανέντων τινῶν αἰσχρῶν, αἰσχυνθήσῃ. κς.

ἀπαντ.
ἄρξεις, ἀπὸ μηδ.

Θέλεις ὀλύμπια νικῆσαι; κἀγώ, νὴ τοὺς θεούς· κομψὸν γάρ ἐστιν. ἀλλὰ σκόπει καὶ τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἅπτου * τῶν ἔργων. δεῖ σ' εὐτακτεῖν, ἀναγκοτροφεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην ἐν ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὡς ἔτυχεν· ἁπλῶς, ὡς ἰατρῷ παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, εἶτα * εἰς τὸν ἀγῶνα παρέρχεσθαι. ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα * βαλεῖν, σφυρὸν στρέψαι, πολλὴν ἁφὴν καταπιεῖν· ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ * ταῦτα πάντα νικηθῆναι. ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἐὰν ἔτι θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν. εἰ δὲ μή, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητάς, νῦν δὲ μονομάχους, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σύ, νῦν μὲν ἀθλητής, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, * ἐὰν ἴδῃς, μιμῇ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει. οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπί τι, οὐδὲ * περιοδεύσας; ἀλλ' εἰκῇ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. οὕτω θεασάμενοί τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος, ὡς εὖ Σωκράτης λέγει, καίτοι τίς οὕτω δύναται εἰπεῖν, ὡς ἐκεῖνος; θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν. κζ.

τοῦ ἔργου.
ἐν τῷ ἀγῶνι παρέχε.
λαβεῖν
τῶν παθῶν.
ἣν
περιώδευσας

ἄνθρωπε,

Ἄνθρωπε, πρῶτον ἐπίσκεψαι, ὁποῖόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ
τὴν σαυτοῦ φύσιν κατάμαθε, εἰ δύνασαι βαστάσαι. πένταθλος
εἶναι βούλει, ἢ παλαιστής; ἴδε σαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηρούς, τὴν
ὀσφὺν κατάμαθε. ἄλλο γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. δοκεῖς, ὅτι ταῦτα
ποιῶν, ὡσαύτως δύνασαι ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως δυσαρε-
στεῖν. ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπελθεῖν, ὑπὸ παι-
δαρίου καταφρονηθῆναι, ἐν παντὶ ἧττον ἔχειν, ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δί-
κῃ, ἐν πραγματίῳ παντί. ταῦτα ἐπίσκεψαι, εἰ θέλεις ἀντικατα-
λλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. εἰ δὲ μή, πρόσε-
χε μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥή-
οὐ μὴ τωρ, εἶτα ἐπίτροπος καίσαρος γένῃ. ταῦτα * οὖν συμφωνεῖ. ἕνα σε
δεῖ, ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι· ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργά-
ζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν, ἢ τὰ ἔξω· του-
τέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου. κη.

Τὰ καθήκοντα, ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. πα-
τήρ ἐστιν; ὑπαγορεύεται, ἐπιμελεῖσθαι, παραχωρεῖν ἁπάντων, ἀνέ-
χεσθαι λοιδοροῦντος, παίοντος. ἀλλὰ πατὴρ κακός ἐστι. μὴ οὖν
πρὸς ἀγαθὸν πατέρα φύσει ᾠκειώθης, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ὁ ἀδελ-
φὸς ἀδικεῖ; τήρει τοιγαροῦν τὴν πρᾶξιν τὴν σαυτοῦ πρὸς αὐτόν, μη-
δὲ σκόπει τί ἐκεῖνος ποιεῖ, ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι κατὰ φύσιν, ἡ σὴ ἔσται
προαίρεσις. σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βε-
βλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι. οὕτως οὖν ἀπὸ τοῦ γείτονος,
ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ καθῆκον εὑρήσεις. ἐὰν τὰς σχέ-
σεις ἐθίζῃς θεωρεῖν. κθ.

Τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν,
ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων, καὶ διοικούντων τὰ ὅ-
λα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πεί-
θεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα
ἐπὶ ὡς * ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ πο-
τοὺς θεοὺς τὲ * τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως τε οὐχ οἷόν
τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἄρῃς ἀπὸ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ' ἡμῖν
μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἄν γε τι ἐκείνων ὑπολάβῃς
ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ πε-
ριπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε, καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους. πέφυ-
κε γὰρ πρὸς τοῦτο πᾶν ζῷον, τὰ μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ τὰ αἴ-
τια

τια αὐτῶν, φεύγειν καὶ ἐκτρέπεσθαι· τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἴτια αὐτῶν, μετιέναι καὶ * τεθηπέναι. ἀμήχανον οὖν, βλάπτεσθαί τινα οἰόμενον, χαίρειν τῷ δοκοῦντι βλάπτειν· * ὥσπερ καὶ τὸ αὐτῇ τῇ βλάβῃ χαίρειν, ἀδύνατον. * ἔνθεν καὶ πατὴρ ὑπὸ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δοκούντων ἀγαθῶν εἶναι, τῷ παιδὶ μὴ μεταδιδῷ. καὶ Πολυνείκην καὶ Ἐτεοκλέα τοῦτο πολεμίους ἀλλήλοις ἐποίησε, τὸ ἀγαθὸν οἴεσθαι τὴν τυραννίδα. διὰ τοῦτο ὁ γεωργὸς λοιδορεῖ τοὺς θεοὺς, διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ἔμπορος, διὰ τοῦτο οἱ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα * ἀπολλύοντες. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας * ἐπιμελεῖται. σπένδειν δὲ καὶ θύειν, καὶ ἀπάρχεσθαι κατὰ τὰ πάτρια, * ἑκάστοις προσήκει καθαρῶς, καὶ μὴ ἐπισεσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ γλίσχρως, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν. λ.

τεθαυμακέναι | ὥσπερ | ἔνθεν | ἀπολοῦντες | ἐπιμελεῖσθαι | ἑκάστοτε

Ὅταν μαντικῇ προσίῃς, μέμνησο ὅτι μὲν, ὡς ἀποβήσεται, οὐκ οἶδας, ἀλλὰ ἥκεις ὡς παρὰ τοῦ μάντεως πευσόμενος. ὁποῖον δέ τι ἐστὶν, ἐλήλυθας εἰδὼς, εἴπερ εἶ φιλόσοφος. εἰ γάρ ἐστί τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πᾶσα ἀνάγκη μήτε ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι, μήτε κακόν. μὴ φέρε οὖν πρὸς τὸν μάντιν, ὄρεξιν, ἢ ἔκκλισιν. εἰ δὲ μὴ, τρέμων αὐτὸν πρόσει. ἀλλὰ διεγνωκὼς, ὅτι πᾶν ἀποβησόμενον, ἀδιάφορον, καὶ οὐδὲν πρός σε, ὁποῖον δ' ἂν ᾖ (ἔσται γὰρ αὐτῷ χρήσασθαι καλῶς) καὶ τοῦτο οὐδεὶς κωλύσει· θαῤῥῶν οὖν, ὡς ἐπὶ συμβούλους ἔρχου τοὺς θεούς. καὶ λοιπὸν, ὅταν τι συμβουλευθῇς, μέμνησο τίνας συμβούλους παρέλαβες, καὶ τίνων παρακούσης ἀπειθήσας. ἔρχου δὲ ἐπὶ τὸ μαντεύεσθαι, καθάπερ ἠξίου Σωκράτης, ἐφ' ὧν ἡ πᾶσα σκέψις τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἔκβασιν ἔχει, καὶ οὔτε ἐκ λόγου, οὔτε ἐκ τέχνης τινὸς ἄλλης ἀφορμαὶ δίδονται πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ προκείμενον. ὥστε ὅταν δέῃ συγκινδυνεῦσαι φίλῳ, ἢ πατρίδι, μὴ μαντεύεσθαι, εἰ συγκινδυνευτέον. καὶ γὰρ ἂν προείπῃ σοι ὁ μάντις, φαῦλα γεγονέναι τὰ ἱερὰ, δῆλον ὅτι ὁ θάνατος σημαίνεται, ἢ πήρωσις μέρους σώματος, ἢ φυγή. ἀλλ' * αἱρεῖ ὁ λόγος, καὶ σὺν τούτοις παρίστασθαι τῷ φίλῳ καὶ τῇ πατρίδι συγκινδυνεύειν. τοιγαροῦν τῷ μείζονι μάντει πρόσεχε τῷ Πυθίῳ, ὃς ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ, τὸν οὐ βοηθήσαντα ἀναιρουμένῳ τῷ φίλῳ. λα.

ἐν λόγῳ

Τάξον τινὰ ἤδη χαρακτῆρα σαυτῷ, καὶ τύπον, ὃν φυλάξεις ἐπί τε σεαυτοῦ ὢν, καὶ ἀνθρώποις ἐντυγχάνων. καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. σπανίως δέ ποτε καὶ

ρου παρακολουθοῦντος ἐπὶ τὸ λέγειν τι ἥξομεν, ἀλλὰ περὶ οὐδενὸς τῶν τυχόντων, μὴ περὶ μονομάχων, μηδὲ ἱπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ περὶ βρωμάτων, ἢ πομάτων τῶν ἑκασταχοῦ λεγομένων· μάλιστα δὲ, μὴ περὶ ἀνθρώπων λέγοντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ συγκείνοντες. λβ.

Ἂν μὲν οὖν οἷός τε ᾖς, μετάγε τοῖς σοῖς λόγοις καὶ τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ προσῆκον. εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀπολειφθεὶς τύχοις, σιώπα. λγ.

Γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς, μηδὲ ἀνειμένος. λδ.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν· εἰ δὲ μή, ἐκ τῶν ὄντων. λε.

Ἑστιάσεις τὰς ἔξω καὶ ἰδιωτικὰς, διακρούου. ἐὰν δέ ποτε γίνηται
προσοχὴ καιρὸς, ἐντετάσθω σοι ἡ * προσοχή, μήποτε ἄρα ὑπορρυῇς εἰς ἰδιωτισμόν. ἴσθι γάρ, ὅτι ἐὰν ὁ ἑταῖρος ᾖ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συνανατριβόμενον αὐτῷ μολύνεσθαι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὢν τύχῃς καθαρός. λς.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα, μέχρι τῆς χρείας ψυχῆς παραλαμβάνειν. οἷον τροφὰς, πόμα, ἀμπεχόνην, οἰκίαν, οἰκετίαν. τὸ δὲ πρὸς δόξαν, ἢ τρυφὴν, ἅπαν περίγραφε. λζ.

Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν, πρὸ γάμου καθαρευτέον. ἁπτομένῳ δὲ, ὡς νόμιμόν ἐστι, μεταληπτέον. μὴ μέντοι ἐπαχθὴς γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός· μηδὲ πολλαχοῦ τὸ, ὅτι αὐτὸς οὐ χρῇ, παράφερε. ἐάν τίς σοι ἀπαγγείλῃ, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογοῦ πρὸς τὰ λεχθέντα· ἀλλ' ἀποκρίνου, ὅτι ἠγνόει γὰρ τὰ ἄλλα προσόντα μοι κακά, ἐπεὶ οὐκ ἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν. λη.

Εἰς τὰ θέατρα πολὺ παριέναι, οὐκ ἀναγκαῖον. εἰ δέ ποτε καιρὸς εἴη, μηδενὶ σπουδάζων φαίνου ἢ σεαυτῷ· τουτέστι, θέλε γίνεσθαι μόνα τὰ γινόμενα, καὶ νικᾶν μόνον τὸν νικῶντα. οὕτω γὰρ οὐκ ἐμποδισθήσῃ. βοῆς δὲ καὶ τοῦ ἐπιγελᾶν τινι, ἢ ἐπὶ πολὺ συγκινεῖσθαι, παντελῶς ἀπέχου. καὶ μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι, μὴ πολλὰ περὶ τῶν γεγενημένων διαλέγου, ὅσα μὴ φέρει πρὸς τὴν σὴν ἐπανόρθωσιν. ἐμφαίνεται γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου, ὅτι ἐθαύμασας τὴν θέαν. λθ.

Εἰς ἀκροάσεις τινῶν μὴ ἧκε, μηδὲ ῥᾳδίως πάριθι. παριὼν δὲ, τὸ σεμνὸν, καὶ εὐσταθὲς, καὶ ἅμα ἀνεπαχθὲς φύλασσε. μ.

Ὅταν τινὶ μέλλῃς συμβάλλειν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκούντων, πρόβαλε σαυτῷ, τί ἂν ἐποίησεν ἐν τούτῳ Σωκράτης ἢ Ζήνων· καὶ οὐκ ἀπορήσεις, τοῦ χρῆσθαι προσηκόντως τῷ ἐμπεσόντι. μα.

Ὅτ

Ὅταν φοιτᾷς πρός τινας τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε, ὅτι οὐχ εὑρήσεις αὐτὸν ἔνδον, ὅτι ἀπεκλείσθη, ὅτι ἐκτιναχθήσονταί σοι αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου. κἂν σὺν τούτοις ἐλθεῖν καθήκῃ, φέρε τὰ γινόμενα, καὶ μηδέποτε εἴπῃς αὐτὸς πρὸς σεαυτόν, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου. ἰδιωτικὸν γάρ, καὶ διαβεβλημένου πρὸς τὰ ἐκτός. μβ.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω, τὸ τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων ἢ κινδύνων ἐπὶ πολὺ καὶ ἀμέτρως μεμνῆσθαι. οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνῆσθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύ ἐστι τὸ τῶν σοι συμβεβηκότων ἀκούειν. ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν. ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τόπος εἰς ἰδιωτισμόν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίον ἀνιέναι. ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαν προελθεῖν. ὅταν οὖν τι συμβῇ τοιοῦτον, ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ, ἐπίπληξον τῷ προελθόντι· εἰ δὲ μή, τῷ γε ἀποσιωπῆσαι, καὶ ἐρυθριᾶσαι, καὶ σκυθρωπῆσαι, δῆλος γίνου δυσχεραίνων τῷ λόγῳ. μγ.

Ἐὰν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, * φύλασσε σαυτόν, μὴ συναρπασθῇς ὑπ' αὐτῆς· ἀλλ' ἐκδεξάσθω† σε τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀναβολήν τινα παρὰ σεαυτοῦ λάβε. ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ' ὅν τε ἀπολαύσεις τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον μετανοήσεις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ λοιδορήσῃ. καὶ τούτοις ἀντίθες, ὅπως *ἀποσχόμενος χαιρήσεις, καὶ ἐπαινέσεις αὐτὸς ἑαυτόν. ἐὰν δέ σοι καιρὸς φανῇ ἅψασθαι τοῦ ἔργου, πρόσεχε μή† νικήσῃ σε τὸ προσηνὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδύ, καὶ ἐπαγωγόν. ἀλλ' ἀντιτίθει, πόσον ἄμεινον τὸ συνειδέναι * ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι. μδ.

Ὅταν τι διαγνοὺς, ὅτι ποιητέον ἐστί, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτό, κἂν [a] ἀλλ' οἷόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ τὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τοὺς ἐπιπλήξοντας οὐκ ὀρθῶς; με.

Ὡς τό, ἡμέρα ἐστί, καὶ νύξ ἐστι, πρὸς μὲν τὸ διεζευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς * λείπει * [b] δὲ τὸ κοινὸν ἐν ἑστιάσει, οἷον μὴ φυλάξει, ἀπαξίαν ἔχει. ὅταν οὖν συνεσθίῃς ἑτέρῳ, μέμνησο, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακειμένων ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἑστιάτορα, οἵαν δεῖ φυλαχθῆναι. μϛ.

Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας, καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. μζ.

Ἐν τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις, μὴ ἐπιβῇς ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸν

* καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, φύλασσε.
† τε
ἀπεχόμενος χαιρήσῃ
† ἡττήσῃ το.
σεαυτῷ ταύ.
[a] ἀλλοῖόν τι
[b] πρὸς δὲ τὸ συμπεπλεγμένον (ἢ συνημμένον) ἀπαξίαν. οὕτω καὶ τὸ προκειμένων τὰ μείζονα ἑλεῖν, πρὸς μὲν τὸ σῶμα μεγάλην ἔχει ἀξίαν. πρὸς δὲ τὸ κοινὸν

πόδα· οὕτω πρόσεχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν βλάψῃς τὸ σεαυτοῦ. καὶ τοῦτ' ἂν ἐφ' ἑκάστου ἔργου παραφυλάσσωμεν, ἀσφαλέστερον ἁψόμεθα τοῦ ἔργου. μη.

Μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, ὡς ὁ πούς ὑποδήματος. ἂν μὲν οὖν ἐπὶ * τούτου στῇς, φυλάξεις τὸ μέτρον. ἐὰν δὲ ὑπερβῇς, ὡς κατὰ κρημνοῦ λοιπὸν ἀνάγκη φέρεσθαι. καθάπερ καὶ * ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπὲρ οὖν πόδα ὑπερβῇς, γίνεται κατάχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν. τοῦ γὰρ ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὅρος οὐδείς ἐστιν. μθ.

τούτοις
ὑπὸ

Αἱ γυναῖκες εὐθὺς ἀπὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κυρίαι καλοῦνται· τοιγαροῦν ὁρῶσαι, ὅτι ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσεστι, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἄρχονται καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. προσέχειν οὖν ἄξιον, ἵνα * ἔθονται, διότι ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμιαι φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες ἐν σωφροσύνῃ. ἀφυΐας σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα· οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἐπὶ πολὺ ἐσθίειν, ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν, ὀχεύειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιητέον, περὶ δὲ τὴν γνώμην ἡ πᾶσα ἔστω ἐπιστροφή. ν.

αἴσθωνται

Ὅταν τίς κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος * ποιεῖ, ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅς τις καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθές, συμπεπλεγμένον. * ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον * βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πράως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, * ἔδοξεν αὐτῷ. να.

ποιεῖν λέγει
ἐὰν ψευδὲς
νομίζῃ τις
βλάπτεται
ἐπὶ ἐλοξ.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὴν μὲν φορητήν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν * αὐτῷ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή. ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτό, * καθὸ φορητόν ἐστιν. νβ.

αὐτὸ
καθ' ὃ

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύνακτοι· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτοί· ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι, ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος, ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων· σὺ δέ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις. νγ.

Λούεταί τις ταχέως; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ' ὅτι ταχέως. πίνει τις

πολὺν

πολὺν οἶνον; μὴ εἴπῃς, ὅτι κακῶς, ἀλλ᾽ ὅτι πολύν. πρὶν γὰρ διαγνῶναι τὸ δόγμα, πόθεν οἶδας, εἰ κακῶς; οὕτως οὖν συμβήσεταί σοι, ἄλλας μὲν φαντασίας καταληπτικὰς καταλαμβάνειν, ἄλλοις δὲ συγκατατίθεσθαι. νδ.

Μηδαμοῦ σαυτὸν εἴποις φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἷον ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ ἔσθιε ὡς δεῖ. μέμνησο γάρ, ὅτι οὕτως ἀφῃρήκει πανταχόθεν καὶ Σωκράτης τὸ ἐπιδεικτικόν. ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, βουλόμενοι φιλοσόφοις ὑπ᾽ αὐτοῦ συσταθῆναι. κἀκεῖνος ἀπῆγεν αὐτούς. οὕτως ἠνείχετο παρορώμενος. ὥστε κἂν περὶ θεωρήματός τινος ἐν ἰδιώταις ἐμπίπτῃ λόγος, σιώπα τὸ πολύ. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. καὶ ὅταν εἴπῃ σοί τις, ὅτι οὐδὲν οἶδας, καὶ σὺ μὴ δηχθῇς, τότ᾽ ἴσθι, ὅτι * ἄρχῃ τοῦ ἔργου. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει, καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν πεμφθέντων τὰ ἔργα. νε. — *ἤρξε*

Ὅταν εὐτελῶς ἡρμοσμένος ᾖς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ· μηδ᾽ ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς, λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω· μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλάμβανε, ἀλλὰ διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔμπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. νς.

Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ, οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἔξω. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ, πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. νζ.

Σημεῖα προκόπτοντος· οὐδένα ψέγει, οὐδένα ἐπαινεῖ, οὐδένα μέμφεται, οὐδενὶ ἐγκαλεῖ, οὐδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὡς ὄντος τινός, ἢ εἰδότος τι. ὅταν ἐμποδισθῇ τι, ἢ κωλυθῇ, ἑαυτῷ ἐγκαλεῖ. κἂν τις αὐτὸν ἐπαινῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸς παρ᾽ ἑαυτῷ· κἂν ψέγῃ, οὐκ ἀπολογεῖται. περίεισι δὲ καθάπερ οἱ ἄρρωστοι, εὐλαβούμενός τι κινῆσαι τῶν * καθεστώτων, πρὶν πῆξιν λαβεῖν. ὄρεξιν ἅπασαν * ἦρχεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ· τὴν δ᾽ ἔκκλισιν εἰς μόνα τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν μετατέθεικεν. ὁρμῇ πρὸς ἅπαντα ἀνειμένῃ χρῆται. ἂν ἠλίθιος ἢ ἀμαθὴς δοκῇ, οὐ πεφρόντικεν. ἑνί τε λόγῳ, ὡς ἐχθρὸν ἑαυτὸν παραφυλάσσει. — *καθισταμένων* — *ἄρηκεν ἐξ ἑαυτ.*

λάσσῃ, καὶ ἐπίβουλον. νη

Ὅταν τις ἐπὶ τῷ νοεῖν καὶ ἐξηγεῖσθαι δύνασθαι τὰ χρυσίππου βιβλία σεμνύνηται, λέγε αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν, ὅτι εἰ μὴ χρύσιππος ἀσαφῶς ἐγεγράφει, οὐδὲν ἂν εἶχεν οὗτος, ἐφ' ᾧ σεμνύνεται. ἐγὼ δὲ τί βούλομαι; καταμαθεῖν τὴν φύσιν, καὶ ταύτῃ ἕπεσθαι. ζητῶ οὖν, τίς ἐστιν ὁ ἐξηγούμενος; καὶ ἀκούσας, ὅτι χρύσιππος, * ἔρχομαι πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐ νοῶ τὰ γεγραμμένα; ζητῶ οὖν τὸν ἐξηγούμενον, καὶ μέχρι τούτων οὔπω σεμνὸν οὐδέν. ὅταν δὲ εὕρω τὸν ἐξηγούμενον, ἀπολείπεται χρῆσθαι τοῖς παρηγγελμένοις. τοῦτο αὐτὸ μόνον σεμνόν ἐστιν. ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου; πλήν γε δή, ὅτι ἀντὶ ὁμήρου, χρύσιππον ἐξηγούμενος. μᾶλλον οὖν ὅταν τις εἴπῃ μοι, ἐπανάγνωθί μοι χρύσιππον, ἐρυθριῶ, ὅταν μὴ δύνωμαι ὅμοια τὰ ἔργα, καὶ σύμφωνα ἐπιδεικνύειν τοῖς λόγοις, ὅσα προτίθεται τούτοις ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος ἔμμενε. ὅτι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἔστι σόν. νθ.

[Margin: ἔρχου ἐπὶ]

Εἰς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτόν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; παρείληφας τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει σε συμβάλλειν, καὶ * συμβέβληκας; ποῖον οὖν ἔτι διδάσκαλον προσδοκᾷς, * ἵν' εἰς ἐκεῖνον ὑπερθῇς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιῆσαι τὴν σεαυτοῦ; οὐκ ἔτι εἶ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνὴρ ἤδη τέλειος. ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥᾳθυμήσῃς, καὶ * ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. ἤδη οὖν ἀξίωσον σεαυτὸν βιοῦν ὡς τέλειον, καὶ προκόπτοντα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. κἂν ἐπίπονόν τι ἢ ἡδύ, ἢ ἔνδοξον ἢ ἄδοξον προσάγηται, μέμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγών, καὶ ἤδη πάρεστι τὰ ὀλύμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι· * καὶ ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν ἢ ἀπόλλυται προκοπή, ἢ σώζεται. σωκράτης οὕτως ἀπετελέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτόν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ. σὺ δὲ εἰ καὶ μήπω εἶ σωκράτης, ὡς σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν. ξ.

[Margin: συμβέβηκας | ἵνα | μεθ' ὑπερθέσεως ποιῇς | οὐκ ἔτι, καὶ ἔτι παρὰ]

Ο πρῶτος καὶ ἀναγκαιότατος τόπος ἐστὶν ἐν φιλοσοφίᾳ, ὁ τῆς χρήσεως τῶν δογμάτων· οἷον, τὸ μὴ ψεύδεσθαι, ὁ δεύτερος, ὁ

τῶν

τῶν ἀποδείξεων οἷον, * πῶς οὐ δεῖ ψεύδεσθαι. τρίτος, ὁ αὐτῶν τούτων βεβαιωτικὸς, καὶ † διαρθρωτικὸς οἷον, πόθεν ὅτι τοῦτο ἀπόδειξις. τί γὰρ ἐστιν ἀπόδειξις, τί ἀκολουθία, τί μάχη, τί ἀληθὲς, τί ψεῦδος; οὐκοῦν ὁ μὲν τρίτος τόπος ἀναγκαῖος διὰ τὸν δεύτερον, ὁ δὲ δεύτερος διὰ τὸν πρῶτον· ὁ δὲ ἀναγκαιότατος, καὶ ὅπου ἀναπαύεσθαι δεῖ, ὁ πρῶτος. ἡμεῖς δὲ ἔμπαλιν ποιοῦμεν. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τόπῳ διατρίβομεν, καὶ περὶ * ἐκεῖνόν ἐστιν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή· τοῦ δὲ πρώτου παντελῶς ἀμελοῦμεν. τοιγαροῦν; ψευδόμεθα μὲν, * πῶς δὲ ἀποδείκνυται, ὅτι οὐ δεῖ ψεύδεσθαι, πρόχειρον ἔχομεν. ξα.

Ἐπὶ παντὸς προχείρα σωκτέον ταῦτα· ἄγε δή με ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπρωμένη, ὅποι ποθ' † ὑμῖν εἰμι διατεταγμένος, ὡς * ἕψομαί γε ἄοκνος. ἢν δέ γε μὴ θέλω, [a] οὐδὲν ἧττον ἕψομαι. ξβ.

Ὅστις δ' [b] ἀνάγκῃ συγκεχώρηκε καλῶς, σοφὸς παρ' ἡμῖν, καὶ τὰ θεῖ' ἐπίσταται. † ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον· ὦ Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ.

πόθεν ὅτι οὐ

† διεξειθμητικὸς

ἐκεῖνον

πῶς ἦ δεῖ ἀποδεικνύναι ὅτι οὐ ψευ.

† ὑμῖν

* ἕψωμαι

[a] κακῶς γενόμενος οὐδ.

[b] αὖ

† ἀλλ' ὦ κρίτων

ΤΑ ΕΦΕΞΗΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Ἀποφθεγμάτων Ἰωάννου τοῦ Στοβαίου.

κεφ. ξγ.

Ὁ τύχης βίος συμπεπλεγμένος ἔοικε χειμάρρῳ ποταμῷ. καὶ γὰρ ταραχώδης, καὶ ἰλύος ἀνάμεστος, καὶ δυσέμβατος, καὶ τυραννικὸς, καὶ πολύηχος, καὶ ὀλιγοχρόνιος. ψυχὴ ὁμιλοῦσα ἀρετῇ ἔοικεν ἀενάῳ πηγῇ. καὶ γὰρ καθαρὸν, καὶ ἀτάραχον, καὶ πότιμον, καὶ νόσιμον, καὶ κοινωνικὸν, καὶ ἀβλαβὲς, καὶ ἀνώλετρον. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον ὅτι κακὸς εἶ. Κόλαζε τὰ πάθη, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν τιμωρῇ. Μὴ οὕτω τὸ ἐκ τῆς λέξεως αἰσχύνου, ὡς τὸ τῆς ἀληθείας ἀπόφευγε. Εἰ βούλει καλῶς ἀκούειν, μάθε καλῶς λέγειν. μαθὼν δὲ καλῶς λέγειν, πειρῶ καλῶς ποιεῖν, καὶ οὕτω καρπώσῃ καὶ καλῶς ἀκούειν. Ἐξέταζε σαυτὸν, πότερον πλουτεῖν θέλεις, ἢ εὐδαιμονεῖν. καὶ εἰ μὲν πλουτεῖν, ἴσθι ὅτι οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε ἐπὶ σοὶ πάντη· εἰ δὲ εὐδαιμονεῖν, ὅτι καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἐπὶ σοί. ἐπεὶ τὸ μὲν τύχης ἐπίκαιρον δάνειον, τὸ δὲ τῆς εὐδαιμονίας, προαιρέσεως.

Καθάπερ

Καθάπερ ἔχιν, ἢ ἀσπίδα, ἢ σκορπίον ἐν ἐλεφαντίνῃ, ἢ χρυσῇ θεώμενος κίστῃ, οὐ διὰ τὸ πολυτελὲς τῆς ὕλης, ἀγαπᾷς καὶ εὐδαιμονίζεις, ἀλλ᾽ ὅτι λυμαντικὴ ἡ φύσις, ἐκτρέπῃ καὶ μυσάττῃ· οὕτω καὶ ἐπειδὰν ἐν πλούτῳ καὶ ὄγκῳ τύχης θεάσῃ κακίαν ἐνοῦσαν, μὴ καταπλαγῇς τὸ περιλαμπὲς τῆς ὕλης, ἀλλὰ καταφρόνει τῆς ἐν τοῦ τρόπου κιβδηλίας. ξδ.

Ὁ πλοῦτος οὐ τῶν ἀγαθῶν, ἡ πολυτέλεια τῶν κακῶν, ἡ σωφροσύνη τῶν ἀγαθῶν. καλεῖ ἡ μὲν σωφροσύνη ἐπὶ τὴν εὐτέλειαν καὶ τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν, ὁ δὲ πλοῦτος ἐπὶ τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἀφέλκει τῆς σωφροσύνης. δυσχερὲς ἄρα πλουτοῦντα σωφρονεῖν, ἢ σωφρονοῦντα πλουτεῖν. Ὥσπερ εἰ ἐν νηὶ ἐσπάρης ἢ ἐτέχθης, οὐκ ἂν ἐπεπόθεις αὐτῆς κυβερνήτης ὑπάρχειν. οὔτε γὰρ ἐκεῖ σοι φύσει ἡ ναῦς συνέσται, οὔτε ἐνταῦθα ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ πάντῃ ὁ λόγος. ὥσπερ οὖν σοι φυσικὸν καὶ συγγενὲς ὁ λόγος, τοῦτο καὶ οἰκεῖον ἡγησάμενος, τούτου ἐπιμελοῦ. Ἐν Πέρσαις μὲν γεννηθείς, οὐκ ἐπεπόθεις οἰκεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ᾽ αὐτόθι διάγων εὐτυχεῖν. ἐν πενίᾳ δὲ γεννηθεὶς τί ἐπιποθεῖς πλουτεῖν, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτόθι μένων εὐτυχεῖν; ὥσπερ ἐπὶ σμικροῦ σκίμποδος θλιβόμενον ὑγιαίνειν ἄμεινον, ἢ ἐπὶ πλατείας κλίνης κυλινδούμενον νοσεῖν. οὕτω καὶ ἐν μικρᾷ περιουσίᾳ βέλτιον συστελλόμενον εὐδαιμονεῖν, ἢ ἐν μεγάλῃ τυγχάνοντα δυστυχεῖν. οὐ πενία λύπην ἐργάζεται, ἀλλὰ ἐπιθυμία· οὐδὲ πλοῦτος φόβου ἀπαλλάττει, ἀλλὰ λογισμός. κτησάμενος τοιγαροῦν τὸν λογισμόν, οὔτε πλούτου ἐπιθυμίαν, οὔτε πενίαν μέμψῃ. οὔτε ἵππος ἐπὶ φάτνῃ, καὶ φαλάροις καὶ τάπησι, οὔτε ὄρνις ἐπὶ κεράκῃ καὶ καλιᾷ ὑψοῦται καὶ γαυριᾷ, ἀλλ᾽ ἄμφω ἐπὶ ὠκύτητι, ὁ μὲν ποδῶν, ὁ δὲ πτερῶν. καὶ σὺ τοιγαροῦν, μὴ ἐπὶ τροφῇ καὶ σκέπῃ, καὶ ἁπλῶς τῇ ἔξωθεν περιουσίᾳ μέγα ὀγκύλλου, ἀλλ᾽ ἐπὶ χρηστότητι καὶ εὐποιΐᾳ. ξε.

Τὸ καλῶς ζῆν, τοῦ πολυτελῶς διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐκ σωφροσύνης, καὶ αὐταρκείας, καὶ εὐταξίας, καὶ κοσμιότητος, καὶ εὐτελείας περιγίνεται· τὸ δὲ ἐξ ἀκολασίας, καὶ τρυφῆς, καὶ ἀταξίας, καὶ ἀκοσμίας. τέλος δὲ τοῦ μὲν ἔπαινος ἀληθής, τοῦ δὲ ψόγος. εἰ τοίνυν βούλει καλῶς ζῆν, μὴ ζήτει μετὰ πολυτελείας ἐπαινεῖσθαι. Μέτρον ἔστω σοι παντὸς σίτου καὶ ποτοῦ, ἡ πρώτη τῆς ὀρέξεως ἔμπλησις. ὄψον δὲ καὶ ἡδονὴ αὐτή, ἡ ὄρεξις. καὶ οὔτε πλείονα τῶν δεόντων προσοίσῃ, οὔτε ὀψοποιῶν δεήσῃ, ποτῷ τε περιπεσόντι ἀρκεσθήσῃ. Τὰς σιτήσεις

ποιοῦ,

ποιοῦ, μὴ ἀνειμένας, καὶ σκυθρωπὰς, ἀλλὰ λαμπρὰς, καὶ εὐτελεῖς, ἵνα μήτε διὰ τὰ σωματικὰ αἱ ψυχαὶ παραλάπτωνται φαινακιζόμεναι, καὶ τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν ὀλιγωρῶσιν, ἔπειτα βλάπτωνται τρυφῶντα μὲν πλοῦτον, νοσοῦντα δὲ αὖθις τὰ σώματα. φρόντιζε ὅπως σε μὴ τὰ ἐν τῇ γαστρὶ μόνον ἐπαινῇ, ἀλλὰ ἡ ἐν τῇ ψυχῇ εὐφρασία. ἐπεὶ τὰ μὲν ἀποσκυβαλίζεται, καὶ συνεκρεῖ ὡς ὁ ῥοῦς. ἡ δὲ κἂν ἡ ψυχὴ χωρισθῇ, διαπαντὸς ἀκέρατος μένει. Ἐν ταῖς ἑστιάσεσι μελέτα τίσι τὰ δύο ὑποδέχῃ, σῶμα καὶ ψυχήν. καὶ ὅ,τι ἂν τῷ σώματι δῷς, τοῦτο εὐθὺς ἐξέχεας· ὅ,τι δὲ τῇ ψυχῇ, διαπαντὸς τηρεῖς. Μὴ συγκεράσας ἅμα ὀργὴν πολυτέλειαν προσένεγκαι. πολυτέλεια μὲν ἐπιδεχθεῖσα τῷ σώματι, μετὰ οὐ πολὺ οἴχεται. ἡ δὲ ὀργὴ ἐπὶ τὸ μήκιστον μένει. σκόπει τοιγαροῦν, ὅπως μὴ ὑπ' ὀργῆς ἐξαχθεὶς τοὺς δαιτυμόνας πολυτελῶς ὑβρίσῃς, ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ ἡμερότητος εὐτελῶς εὐφρανῇς. Αἰσχρὸν γὰρ τοῖς τῶν μελιττῶν δωρήμασι γλυκάζοντα τὴν κατάποσιν, τὸ τῶν θεῶν δῶρον τὸν λόγον πικρὸν τῇ κακίᾳ ἀποδεικνύναι. Μελέτω σοι ἐν τοῖς σιτίοις, ὅπως σοι ὑπουργοῦντες μὴ πλουσιώτεροι τῶν ὑπουργουμένων ὑπάρχωσιν. ἄτοπον γὰρ ὀλίγαις στιβάσι πολλὰς δουλεύειν ψυχάς. ξς.

Ἄριστον μὲν ἦν ἐὰν ταῖς παρασκευαῖς χειρουργεῖν, κἂν ταῖς τροφαῖς ἑστιώμενος κοινωνεῖν τοῖς θεραπεύουσι τῶν παρόντων. εἰ δὲ τὸ τοιόνδε δυσχερὲς τῷ καιρῷ ὑπάρχοι, μέμνησο, ὅτι μὴ κάμνων ὑπὸ καμνόντων ὑπουργῇ, ἐσθίων ὑπὸ μὴ ἐσθιόντων, πίνων ὑπὸ μὴ πινόντων, λαλῶν ὑπὸ σιωπώντων, ἀνειμένος ὑπὸ συνεσταλμένων· καὶ οὔτε αὐτὸς φλεγμήνας ἄτοπον πείσῃ, οὔτε ἕτερον ἀγριάνας χαλεπὸν ἐργάσῃ. Ἐρίζειν καὶ φιλονικεῖν, πάντῃ ἄτοπον· μάλιστα δὲ ἐν ταῖς παρὰ πότον ὁμιλίαις ἀπρεπές. οὔτε γὰρ μεθύων νήφοντα διδάξει τίς, οὔτ' αὖ μεθύων πρὸς νήφοντος πεισθείη. ἔνθα δὲ ἂν μὴ παρῇ νῆψις, ἀτελὲς ἐκεῖ σε διατείνεσθαι. Οἱ τέττιγες μουσικοί, οἱ δὲ κοχλίαι ξηροί. χαίρουσι δὲ, οἱ μὲν ὑγραινόμενοι, οἱ δὲ ἀλεαινόμενοι. ἔπειτα προκαλεῖται τοὺς μὲν ὁ δρόσος, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκδύουσι· τοὺς δὲ αὖ διεγείρει ἀκμάζων ὁ ἥλιος, καὶ ἐν αὐτῷ ᾄδουσι. τοιγαροῦν εἰ βούλει μουσικὸς εὐάρμοστος ὑπάρχειν ἀνὴρ, ἡνίκα μὲν ἐν τοῖς πότοις ὑπὸ τοῦ οἴνου δροσισθῇ ἡ ψυχὴ, τότε αὐτὴν μὴ ἔα προελθοῦσαν μολύνεσθαι, ἀλλ' ἡνίκα αὖ ἐν ταῖς συνεδρίαις ὑπὸ τοῦ λόγου διαπυρωθῇ, τότε θεσπίζειν καὶ ᾄδειν τὰ τῆς δικαιοσύνης κέλευε τὰ λόγια. Τὸν προσ-

μιλοῦντα τριχῆ διασκοπεῖν, ἢ ὡς ἀμείνονα, ἢ ὡς ἥττονα, ἢ ὡς ἴσον. καὶ εἰ μὲν ἀμείνονα, ἀκούειν χρὴ, καὶ πείθεσθαι αὐτῷ· τὸν δὲ ἥττονα ἀπωθεῖν· εἰ δὲ ἴσον, συμφωνεῖν. καὶ οὔποτε ἁλώσῃ φιλονεικίας. ἄμεινον τῇ ἀληθείᾳ συγχωρήσαντα τὴν δόξαν νικᾶν, ἢ τῇ δόξῃ συγχωρήσαντα πρὸς τῆς ἀληθείας ἡττᾶσθαι. Ζητῶν τὴν ἀλήθειαν, οὐ ζητήσεις τὸ ἐκ παντὸς τρόπου νικᾶν· καὶ εὑρὼν τὴν ἀλήθειαν, ἕξεις τὸ μὴ νικᾶσθαι. ἡ ἀλήθεια παρὰ αὐτῇ νικᾷ, ἡ δὲ δόξα παρὰ τοῖς ἔξω. ξζ.

Ἐλευθερία καὶ δουλεία, τὸ μὲν ἀρετῆς ὄνομα, τὸ δὲ κακίας. ἄμφω δὲ προαιρέσεως ἔργα. οἷς δὲ προαίρεσις οὐ κοινωνεῖ, καὶ τούτων ψαύει μὲν οὐδέτερον. ψυχὴ δὲ δεσπόζειν εἴωθε σώματος, καὶ ὅσα τῶν ἀμφὶ σῶμα προαιρέσεως ἀκοινώνητα. οὐδεὶς γὰρ δοῦλος, τὴν προαίρεσιν ὑπάρχων ἐλεύθερος. κακὸς δεσμὸς, σώματος μὲν τύχη, ψυχῆς δὲ κακία. ὁ μὲν γὰρ τὸ σῶμα λελυμένος, τὴν δὲ ψυχὴν δεδεμένος, δοῦλος. ὁ δὲ αὖ τὸ σῶμα δεδεμένος, τὴν δὲ ψυχὴν λελυμένος, ἐλεύθερος. Τὸν μὲν σώματος δεσμὸν λύει καὶ φύσις διὰ θανάτου, καὶ ἡ κακία διὰ χρημάτων· τὸν δὲ τῆς ψυχῆς, ἀρετὴ διὰ μαθήσεως, καὶ μεγαλοψυχίας, καὶ ἀσκήσεως. Εἰ βούλει ἀταράχως καὶ εὐαρέστως ζῆν, πειρῶ τοὺς συνοικοῦντας σοι σύμπαντας ἀγαθοὺς ἔχειν. ἕξεις δὲ ἀγαθοὺς, εἰ τοὺς μὲν ἑκόντας παιδεύοις, τοὺς δὲ ἄκοντας, ἔπειτα κεχειρωμένους ἀπολύοις· συμφεύξεται γὰρ τοῖς φυγοῦσιν ἡ μοχθηρία ἅμα καὶ ἡ κακία· συναπολειφθήσεται δὲ τοῖς συμμένουσί σοι ἡ χρηστότης, καὶ ἡ ἐλευθερία. Βέλτιον μετὰ ἑνὸς ἐλευθέρου ζῶντα ἄφοβον, καὶ ἐλεύθερον ὑπάρχειν, ἢ μετὰ πολλῶν δουλεύειν. Ὃ φεύγεις παθεῖν, τοῦτο μὴ ἐπιχείρει διατιθέναι. φεύγεις δὲ δουλείαν, φυλάσσου δουλεύεσθαι. ὑπομένων γὰρ δουλεύεσθαι, αὐτὸς ὑπάρχων πρότερον ἔοικας δοῦλος· οὔτε γὰρ κακία ἀρετῇ κοινωνεῖ, οὔτε ἐλευθερία δουλείᾳ. ὥσπερ ὁ ὑγιαίνων οὐκ ἂν ὑπὸ νοσούντων βούλοιτο θεραπεύεσθαι, οὔτε τοὺς συνοικοῦντας ἑαυτῷ δουλεύειν· οὕτως οὔτε ἐλεύθερος ἀνάσχοιτ' ἂν ὑπὸ δούλων ὑπηρετεῖσθαι, ἢ τοὺς συμβιοῦντας ἑαυτῷ δουλεύειν. Ὅστις θέλει δούλων ἐκτὸς ὑπάρχειν, αὐτὸς ἀπολυθήτω δουλείας. ἔστι δ' ἐλεύθερος, ὁ ἀπολυθεὶς ἐπιθυμίας. οὔτε γὰρ Ἀριστείδης, οὔτε Ἐπαμινώνδας, οὔτε Λυκοῦργος πλουτοῦντες καὶ δουλευόμενοι, ὁ μὲν δίκαιος, ὁ δὲ θεὸς, ὁ δὲ σωτὴρ προσηγορεύθησαν· ἀλλ' ὅτι πενόμενοι, τὴν Ἑλλάδα δουλείας ἀπέλυον.

ξη.

Εἰ

Εἰ θέλεις τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖσθαι, μιμοῦ τὸν Σπαρτιάτην Λυκοῦργον. ὃν γὰρ τρόπον οὗτος οὐ τείχεσι τὴν πόλιν ἔφραξεν, ἀλλ' ἀρετῇ τοὺς ἐνοικοῦντας ὠχύρωσε, καὶ διαπαντὸς ἐτήρησεν ἐλευθέραν τὴν πόλιν· οὕτω καὶ σὺ μὴ μεγάλην αὐλὴν περίβαλλε, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἀνίστα, ἀλλὰ τοὺς ἐνοικοῦντας εὐνοίᾳ, καὶ πίστει, καὶ φιλίᾳ στήριζε, καὶ οὐδὲν αὐτὴν ἀσπελεύσεται βλαβερόν, οὐδ' ἂν τὸ σύμπαν τῆς κακίας παρατάξηται στῖφος. Μὴ πίναξι καὶ γραφαῖς τὴν οἰκίαν συμπερίβαλλε, ἀλλὰ σωφροσύνην κατάγραφε. τὸ μὲν γὰρ ἀλλοῖον τῶν ὀφθαλμῶν δεῖν ἐπίκηρος γοητεία, τὸ δὲ σύμφυτος καὶ ἀνεξάλειπτος καὶ ἀΐδιος οἰκίας κόσμος. Ἀντὶ βοῶν ἀγέλης, πειρῶ φίλων ἀγέλας συναγελάζεσθαι σὺ τῇ οἰκίᾳ. Ὥσπερ λύκος ὅμοιον κυνί, οὕτω καὶ κόλαξ καὶ μοιχὸς καὶ παράσιτος ὅμοιος φίλῳ. πρόσεχε τοιγαροῦν, μὴ ἀντὶ κυνῶν φυλάκων, λάθῃς λυμεῶνας εἰσδεχόμενος λύκους. Τὸ μὲν γύψῳ λευκανθείζουσαν σπουδάζειν θαυμάζεσθαι οἰκίαν, ἀπειροκάλου· τὸ δὲ ἤθους χρηστότητι κοινωνίας λαμπρύνειν, φιλοκάλου τε ἅμα καὶ φιλανθρώπου. Ἐὰν θαυμάζῃς τὰ μικρὰ πρῶτον, μεγάλων οὐκ ἀξιωθήσῃ· ἐὰν δὲ καταφρονήσῃς τῶν μικρῶν, μεγάλως θαυμασθήσῃ. Οὐδὲν μικρότερον φιληδονίας, καὶ φιλοκερδίας, καὶ ἀλαζονείας· οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοψυχίας, καὶ πραότητος, καὶ φιλανθρωπίας. οὔτε ναῦν ἐκ μιᾶς ἀγκύρας, οὔτε βίον ἐκ μιᾶς ἐλπίδος ἁρμοστέον. Καὶ τοῖς σκέλεσι, καὶ ταῖς ἐλπίσι τὰ δυνατὰ δεῖ διαβαίνειν. ξθ.

Ὥσπερ εἰ ναῦν κυβερνᾶν ἐπιχειρεῖς, πάντως αὐτὴν κυβερνητικὴν ἐκμανθάνειν τέχνην. ἔξεσται γάρ σοι, ὥσπερ ἐκεῖσε πᾶσαν ναῦν, οὕτω κἀνθάδε πᾶσαν κυβερνᾶν πόλιν. Εἰ πρόκειταί σοι πόλιν ἀναθήμασι κοσμεῖν, σεαυτὸν πρῶτον ἀνάθες τὸ κάλλιστον ἡμερότητος καὶ δικαιοσύνης καὶ εὐποιΐας ἀνάθημα. Εὐποιήσεις σὺ τὰ μέγιστα τὴν πόλιν, εἰ μὴ τοὺς ὀρόφους ὑψώσῃς, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς αὐξήσῃς. ἄμεινον γὰρ ἐν μικροῖς οἰκήμασι μεγάλας οἰκεῖν ψυχάς, ἢ ἐν μεγάλαις οἰκίαις ταπεινὰ φωλεύειν ἀνδράποδα. Μὴ τοῖς ἐξ Εὐβοίας καὶ Σπάρτης λίθοις τοὺς τοίχους τῇ κατασκευῇ ποίκιλλε, ἀλλὰ γὰρ τῇ ἐκ τῆς Ἑλλάδος παιδείᾳ τὰ στέρνα τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν πολιτευομένων διακόσμει. γνώμαις γὰρ ἀνδρῶν εὖ οἰκοῦνται πόλεις, ἀλλ' οὐ λίθοις καὶ ξύλοις. ὥσπερ εἰ λέοντα ἐβούλει τρέφειν, οὐκ ἄν σοι τῆς πολυτελείας τῶν ζωγρείων ἔμελλεν, ἀλλὰ τῆς πράξεως τῶν ζώων· οὕτως εἰ πόλει τῶν πρώτων προΐστασθαι, μὴ τοσοῦτον τῆς πολυτελείας τῶν ἀναθημάτων

φρόντιζε, ὁπόσον τῆς ἀνδρείας τῶν διατριβόντων ἐπιμελοῦ. Καθάπερ ἀγαθὸς πωλοδάμνης, οὐ τῶν πώλων τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τρέφει, τοὺς δὲ δυσηνίους λιμώττειν ἐᾷ· ἀλλὰ τρέφει μὲν ἐπίσης ἄμφω, κολάζει δὲ μᾶλλον θάτερον ἐξισοῦν θατέρῳ βιαζόμενος· οὕτω καὶ κηδεμονικὸς ἀνὴρ, καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων δυνάμεως, τῶν πολιτῶν τοὺς μὲν εὐγνώμονας ποιεῖν ἐπιχειρεῖ, τοὺς δὲ ἔμπαλιν οὐ καθάπαξ διαφθείρεσθαι, ἀλλὰ τροφῆς μὲν ἀμφοῖν ἥκιστα καταφρονεῖ· παιδεύει δὲ, καὶ σφοδρότερον ἐπανάγει τὸν ἀντιβαίνοντα τῷ λόγῳ καὶ τῷ νόμῳ. Καθάπερ οὔτε κλαγγῇ χὴν, οὔτε βληχῇ καταπλήσσεται πρόβατον, οὕτως οὐδὲ πλῆθος ἀνοήτου σε δεδιττέσθω φωνή. Ὥσπερ πλῆθος ἀκρίτως αἰτοῦντί σε τῶν ἰδίων οὐ δυσωπεῖ, οὕτω μηδὲ ὄχλον ἀδίκως σε δυσωποῦντα διατραπῇς. Ὅπερ ἐπιβάλλει τῇ πόλει, τοῦτο εἰσφέρε φθάνων, καὶ οὐδέποτε αἰτηθήσῃ τὰ μὴ ἐπιβάλλοντα. Ὥσπερ ὁ ἥλιος οὐ περιμένει τὰς λιτὰς, καὶ γοητείας, ἵνα ἀνατείλῃ, ἀλλ' εὐθὺς λάμπει, καὶ πρὸς ἁπάντων ἀσπάζεται· οὕτω μηδὲ σὺ περίμενε κρότους καὶ ψόφους, καὶ ἐπαίνους, ἵνα εὖ ποιήσῃς, ἀλλ' ἑκὼν εὐεργέτει, καὶ ἴσα τῷ ἡλίῳ φιληθήσῃ.

ο.

Ψυχὴν σώματος ἀναγκαιότερον ἰᾶσθαι. τοῦ γὰρ ζῆν κακῶς, τὸ τεθνάναι κρεῖσσον. Πύρρων ἔλεγε μηδὲν διαφέρειν ζῆν, ἢ τεθνάναι· καί τις ἔφη πρὸς αὐτὸν, τί οὖν σὺ οὐκ ἀποθνήσκεις; ὁ δὲ, ὅτι εἶπεν οὐδὲν διαφέρει. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ ὥς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωος. τὸ γοῦν σῶμα τὸ πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον, στέργομεν καὶ θεραπεύομεν· εἰ γὰρ ἔδει πέντε μόναις ἡμέραις θεραπεῦσαι τὸ τοῦ γείτονος σῶμα, οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν· ὅρα γὰρ οἷόν ἐστιν, ἕωθεν ἀναστάντα τρίβειν τοὺς ὀδόντας τοὺς ἀλλοτρίους, καί τι τῶν ἀναγκαίων ποιήσαντα ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. Τῷ ὄντι θαυμαστόν ἐστι φιλεῖν πρᾶγμα, ᾧ τοσαῦτα λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον, εἶτα κενῶ. τί τούτου βαρύτερον; ἀλλὰ θεῷ δεῖ με ὑπηρετεῖν· διὰ τοῦτο μένω καὶ ἀνέχομαι, λούων τὸ δύστηνον τοῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκέπων. ὅτε δὲ νεώτερος ἦν, καὶ ἄλλο τι προσέταττέ μοι, καὶ ὅμως ἠνεχόμην αὐτοῦ. διὰ τί οὖν οὐκ ἀνέχεσθε, ὅταν ἡ δοῦσα ἡμῖν φύσις τὸ σῶμα ἀφαιρῆται; φιλῶ φησὶν αὐτό. οὐκ οὖν ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸ τὸ φιλεῖν ἡ φύσις σοι δέδωκεν. ἡ δὲ αὐτὴ λέγει, ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι πρᾶγμα ἔχε. Ἐὰν νέος τελευτᾷ τὸν βίον, ἐγκαλεῖ τοῖς θεοῖς, ὅτι δέον αὐτὸν ἀναπεπαῦσθαι, πρᾶγμα ἔχει. καὶ οὐδὲν ἧττον ὅ-

ταν προσῄη ὁ θάνατος, ζῆν βούλεται, καὶ πέμπει πρὸς ἰατρόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μηδὲν ἐλλιπεῖν προθυμίας καὶ ἐπιμελείας. θαυμαστοὶ ἔφη ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δέ, τὸν ἐλάσσω ἀμείνονα ὄντα, ταύτῃ πάντως προαιρετέον.

οα.

Πλούτῳ μὲν δὴ χρηστέον ὡς ὕλῃ τινός, οὐκ ἐπὶ πάντας ὁμοίως. ἀρετὴν οὖν πᾶσι μᾶλλον διωκτέον, ἢ πλοῦτον ἀνοήτοις σφαλερόν. ὑπὸ δὲ χρημάτων αὔξεται κακία· καὶ ὅσον τις ἂν ἄφρων ᾖ, τοσούτῳ πλέον ἐξυβρίζει, τὸ λυσσᾶν δι' αὐτοῦ τῶν ἡδονῶν ἐκπληρωτὴν ἔχων. Οὐδεὶς φιλοχρήματος, καὶ φιλήδονος, καὶ φιλόδοξος, καὶ φιλάνθρωπος, ἀλλὰ μόνος ὁ φιλόκαλος. Ὥσπερ οὐκ ἂν ἐβούλου ἐν νηὶ μεγάλῃ καὶ γλαφυρᾷ, καὶ πολυχρύσῳ πλέων βαπτίζεσθαι, οὕτω μηδὲ ἐν οἰκίᾳ αἱροῦ ὑπερμεγέθει, καὶ πολυτελεῖ καθήμενος χειμάζεσθαι. Ἐν πενίᾳ μέν τις διετέλεσεν εὐδαίμων, ὡς ἥκιστα δὲ πλούτῳ καὶ ἀρχαῖς. τοσοῦτον ὑπερβαίρει πενίας ἀγαθόν, ὡς αἰσχροῦ πλούτου, νόμιμος ἂν εἴη, οὐδεὶς ἀλλάξαιτο πενίαν. εἴγε μὴν τῶν ποτε Ἀθηναίων ὁ πλουσιώτατος ἀμείνων ἦν Ἀριστείδου καὶ Σωκράτους Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους ἐν πενίᾳ τῇ ἀρετῇ. ὁ δὲ πλοῦτος ἐκείνου αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐξίτηλός τε καὶ ἀνώνυμος. φαύλῳ γὰρ ἅμα τῷ θανάτῳ πάντα συνοίχεται, τὸ δὲ καλὸν αἰώνιον. Εἰς συμπόσιον μὲν οὖν παρακληθέντες, τῷ παρόντι χρώμεθα. εἰ δέ τις κελεύοι τὸν ὑποδεχόμενον ἰχθῦς αὐτῷ παραθεῖναι, ἢ πλακοῦντας, ἄτοπος ἂν δόξειεν. ἐν τῷ κόσμῳ αἰτοῦμεν τοὺς θεούς, ἃ μὴ διδόασι, καὶ ταῦτα πολλῶν ὄντων, ἅ γε ἡμῖν δεδώκασι. Χαρίεντες ἔφη εἰσίν, οἱ μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐγώ σου φησὶ κρείττων εἰμί, ἀγροὺς γὰρ ἔχω πολλούς, σὺ δὲ λιμῷ παρατείνῃ. ἄλλος λέγει, ἐγὼ ὑπατικός εἰμι. ἄλλος, ἐπίτροπος ἐγώ. ἄλλος, ἐγὼ οὔλας τρίχας ἔχω. ἵππος δ' ἵππῳ οὐ λέγει, ὅτι κρείττων εἰμί σου· πολὺν γὰρ κέκτημαι χιλόν, καὶ κριθὰς πολλάς, καὶ χαλινοί μοι εἰσὶ χρυσοῖ, καὶ ἐφίππια ποικίλα· ἀλλ' ὅτι ὠκύτερός σου εἰμί. Καὶ πᾶν ζῶον κρεῖττον καὶ χεῖρόν ἐστιν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς καὶ κακίας. ἆρ' οὖν ἀνθρώπου μόνου ἀρετὴ οὐκ ἔστιν; ἀλλὰ δεῖ ἡμᾶς εἰς τρίχας ἀφορᾶν, καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ τοὺς πάππους; Τῶν μὲν ἰατρῶν μηδὲν συμβουλευόντων ἄχθονται οἱ κάμνοντες, καὶ ἡγοῦνται ἀπεγνῶσθαι ὑπ' αὐτῶν. πρὸς δὲ τὸν φιλόσοφον διότι οἰηθῶσι, οὐκ ἂν τις οὕτω διατεθείη, ὥστε ἀπεγνῶσθαι ὑπ' αὐτοῦ σωφρονίσειν, εἰ μηδὲν λέγει τι πρὸς αὐτὸν τῶν χρησίμων. Οἱ τὸ

σῶμα εὖ διακείμενοι, καὶ καύματα καὶ ψύχη ὑπομένουσιν· οὕτω δὲ καὶ οἱ τὴν ψυχὴν καλῶς διακείμενοι, καὶ ὀργὴν, καὶ λύπην, καὶ περιχάρειαν, καὶ τἄλλα πάθη φέρουσι.

Τὸ δὲ Λυκούργου τοῦ Λακεδαιμονίου, τίς ἡμῶν οὐ θαυμάζει; πηρωθεὶς γὰρ ὑπό τινος τῶν πολιτῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἕτερον, καὶ παραλαβὼν τὸν νεανίσκον παρὰ τοῦ δήμου, ἵνα τιμωρήσαιτο ὅπως αὐτὸς βούλεται, τούτου μὲν ἀπέχετο. παιδεύσας δὲ αὐτὸν, καὶ ἀποφήνας ἄνδρα ἀγαθὸν, παρήγαγεν εἰς τὸ θέατρον. θαυμαζόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, τοῦτον μέν τοι λαβὼν, ἔφη, παρ' ὑμῶν ὑβριστὴν καὶ βίαιον, ἀποδίδωμι ὑμῖν ἐπιεικῆ καὶ δημοτικόν.

Πίττακος ἀδικηθεὶς ὑπό τινος, καὶ ἔχων ἐξουσίαν αὐτὸν κολάσαι, ἀφῆκεν, εἰπών· συγγνώμη τιμωρίας ἀμείνων. τὸ μὲν γὰρ ἡμέρου φύσεώς ἐστι, τὸ δὲ θηριώδους. ὅταν μετὰ ἀνατάσεως καὶ ἀπειλῆς ἤδη χειρῶς, μέμνησο ἐπιλέγειν ὅτι ἥμερος εἶ, καὶ οὐδὲν ἄγριον δράσας, ἀμετανόητος καὶ ἀνεύθυνος διαγενήσῃ.

Διογένης οὐδένα καλὸν ἔφησεν εἶναι πόνον, ὃ μὴ τέλος ἔχει εὐψυχίαν, καὶ τόνον ψυχῆς, ἀλλ' οὐχὶ σώματος.

Βέλτιον ὀλιγάκις πλημμελεῖν, ὁμολογοῦντα σωφρονεῖν πλεονάκις, ἢ ὀλιγάκις ἁμαρτεῖν, λέγοντα πλημμελεῖν πολλάκις.

Τοὺς δυσχερεῖς δὲ φιλοσόφους εἰς μέσον ἀγόντων, οἷς οὐ δοκεῖ κατὰ φύσιν ἡδονὴ εἶναι, ἀλλ' ἐπιγίγνεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν, δικαιοσύνῃ, σωφροσύνῃ, ἐλευθερίᾳ. τί ποτ' οὖν ἡ ψυχὴ, ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος ἀγαθοῖς μικροτέροις οὖσι χαίρει, ἐπὶ δὲ τοῖς αὐτῆς ἀγαθοῖς μεγίστοις οὖσιν οὐχ ἥδεται; καί τοι δέδωκέ μοι ἡ φύσις αἰδῶ, καὶ πολλὰ ὑπερυθριῶ, ὅταν τι ὑπολάβω αἰσχρὸν λέγειν· τοῦτό με τὸ κίνημα οὐκ ἐᾷ τὴν ἡδονὴν θέσθαι ἀγαθὸν, καὶ τέλος τοῦ βίου.

Ὥσπερ ἀληθὴς ζυγὸς, οὔτε πρὸς ἀληθοῦς ἰθύνεται ζυγοῦ, οὔθ' ὑπὸ ψευδοῦς κρίνεται· οὕτω καὶ δίκαιος κριτὴς, οὔθ' ὑπὸ δικαίων εὐθύνεται, οὔτε παρ' ἀδίκοις δικάζεται.

Ὥσπερ τὸ εὐθὺ εὐθέως οὐ δεῖται, οὕτως οὐδὲ τὸ δίκαιον δικαίου.

Μὴ πρότερον ἑτέρῳ δικαστηρίῳ δικάσῃς, πρὶν αὐτὸς παρὰ τῇ δίκῃ κριθῇς.

Εἰ βούλει τὰς κρίσεις δικαίας ποιεῖσθαι, μηδένα τῶν δικαζομένων καὶ δικαιολογούντων ἐπιγίγνωσκε, ἀλλ' αὐτὴν τὴν δίκην. ἥκιστα πταίσεις ἐν ταῖς κρίσεσιν, ἐὰν αὐτὸς ἐν τῷ βίῳ ἄπταιστος διατελῇς.

λῆς. Ἄμεινον δικαίως κρίνοντα πρὸς τοῦ καταδικασθέντος ἀξίως μέμφεσθαι, ἢ ἀδίκως κρίνοντα πρὸς τῇ φύσει δικαίως ψέγεσθαι. Καθάπερ ἡ τὸν χρυσὸν δοκιμάζουσα λίθος, οὐκ ἔτι κἀυτὴ πρὸς τοῦ χρυσοῦ δοκιμάζεται, οὕτω καὶ ὁ τὸ κριτήριον ἔχων. Αἰσχρὸν τὸν δικαστὴν πρὸς ἑτέρων δικάζεσθαι. καθάπερ ὀρθοῦ οὐδὲν ὀρθότερον, οὕτως οὐδὲ δικαίου οὐδὲν δικαιότερον.

Ὥσπερ οἱ τῶν λιμένων πυρσοὶ, δι' ὀλίγων φρυγανῶν πολλὴν ἀνάψαντες φλόγα ταῖς ἀλωμέναις ἀνὰ τὸ πέλαγος ναυσὶν ἱκανὴν ἐργάζονται βοήθειαν, οὕτω ἀνὴρ λαμπρὸς ἐν πόλει χειμαζομένῃ, αὐτὸς ὀλίγοις ἀρκούμενος, μεγάλα τοὺς πολίτας εὐεργετεῖ.

Διατοῦτο ἐπαινεῖν Ἀγριππῖνον δίκαιον, ὅτι πλείστου ἄξιος ἀνὴρ γενόμενος, οὐδεπώποτε ἐπῄνεσεν ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλος τις αὐτὸν ἐπῄνει, ἠρυθρία. οὗτος δ' ἔφη ἀνὴρ τοιοῦτος ἦν, ὥστε τοῦ συμβαίνοντος ἀεὶ ἑαυτοῦ δυσκόλου, ἔπαινον γράφειν· εἰ μὲν πυρέττοι, πυρετοῦ, εἰ δὲ ἀδοξοῖ, ἀδοξίας, εἰ δὲ φύγοι, φυγῆς. καί ποτε μέλλοντι ἔφη αὐτοῦ ἀριστήσειν, ἐπέστησεν ὁ λέγων, ὅτι φεύγειν αὐτὸν κελεύει Νέρων. καὶ ὅς ἔφη, οὐκοῦν ἐν Ἀρικίᾳ ἀριστήσομεν. Ἐν Ῥώμῃ αἱ γυναῖκες μετὰ χεῖρας ἔχουσι τὴν Πλάτωνος πολιτείαν, ὅτι κοινὰς ἀξιοῖ εἶναι τὰς γυναῖκας. τοῖς γὰρ ῥήμασι προσέχουσι τὸν νοῦν, οὐ τῇ διανοίᾳ τἀνδρὸς· ὅτι οὐ γαμεῖν κελεύων καὶ συνοικεῖν ἕνα μιᾷ, εἶτα κοινὰς εἶναι βούλεται τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ἐξαιρῶν τὸν τοιοῦτον γάμον, καὶ ἄλλο τι εἶδος γάμου εἰσφέρων. καὶ τὸ ὅλον οἱ ἄνθρωποι χαίρουσιν, ἀπολογίας τοῖς ἑαυτῶν ἁμαρτήμασι πορίζοντες. ἐπεί τοι ἡ φιλοσοφία φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνειν εἰκῆ προσήκει.

Τῶν ἡδέων τὰ σπανιώτατα γιγνόμενα τέρπει.

Εἴ τις ὑπερβάλλοι τὸ μέτριον, τὰ ἐπιτερπέστατα ἀτερπέστατα ἂν γίγνοιντο.

ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΛΟΥΚΙΩ ΓΕΛΛΙΩ ΧΑΙΡΕΙΝ.

ΟΥΤΕ συνέγραψα ἐγὼ τοὺς Ἐπικτήτου λόγους οὕτως, ὅπως ἄν τις συγγράψειε τὰ τοιαῦτα· οὔτε ἐξήνεγκα εἰς ἀνθρώπους αὐτός, ὅς γε οὐδὲ συγγράψαι φημί. ὅσα δὲ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷόν τε ἦν γραψάμενος, ὑπομνήματα εἰς ὕστερον ἐμαυτῷ διαφυλάξαι τῆς ἐκείνου διανοίας, καὶ παρρησίας. ἔστι δὴ τοιαῦτα, ὥσπερ εἰκός, ὁποῖα ἄν τις αὐτόθεν ὁρμηθεὶς, εἴποι πρὸς ἕτερον· οὐχ ὁποῖα ἂν ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς συγγράφοι. τοιαῦτα δ' ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως οὔτε ἑκόντος ἐμοῦ, οὔτε εἰδότος, ἐξέπεσεν εἰς ἀνθρώπους. ἀλλ' ἔμοιγε οὐ πολὺς λόγος, εἰ οὐχ ἱκανὸς φανοῦμαι συγγράφειν. Ἐπικτήτῳ δὲ οὐδ' ὀλίγος, εἰ καταφρονήσει τις αὐτοῦ τῶν λόγων, ἐπεὶ καὶ λέγων αὐτοὺς, οὐδενὸς ἄλλου δῆλος ἦν ἐφιέμενος, ὅτι μὴ κινῆσαι τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων πρὸς τὰ βέλτιστα. εἰ μὲν δὴ τοῦτό γε αὐτὸ διαπράττοιντο οἱ λόγοι οὗτοι, ἔχοιεν ἂν οἶμαι, ὅπερ χρὴ ἔχειν τοὺς τῶν φιλοσόφων λόγους. εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἐκεῖνο ἴστωσαν οἱ ἐντυγχάνοντες, ὅτι αὐτὸς ὁπότε ἔλεγεν αὐτούς, ἀνάγκη ἦν τοῦτο πάσχειν τὸν ἀκροώμενον αὐτῶν, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτὸν παθεῖν ἐβούλετο. εἰ δὲ οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐφ' αὑτῶν τοῦτο οὐ διαπράττονται, τυχὸν μὲν ἐγὼ αἴτιος, τυχὸν δὲ καὶ ἀνάγκη οὕτως ἔχειν. ἔρρωσο.

Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. α

Τῶν ἄλλων δυνάμεων οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν. οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. ἡ μουσική, μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὸ μέλος. αὐτὴ οὖν αὐτὴν θεωρεῖ τις αὐτῶν; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν αὐτὴν γράφειν τῷ ἑταίρῳ δέῃ, τούτῳ τί γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἡ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἡ μουσική· πότερον δ' ᾀστέον νῦν καὶ κιθαριστέον, ἢ οὔτε ᾀστέον οὔτε κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἡ καὶ αὐτὴν θεωροῦσα, καὶ τ' ἄλλα πάντα. αὕτη δ' ἐστὶ τίς; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν κατανοήσουσα παρείληπται. τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ

πόσου

πόσου ἀξία ἐστὶν ἐλήλυθε καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅτι χρυσίον καλόν ἐστιν; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις, ταῖς φαντασίαις. τί ἄλλο ἢ μουσικὴν, γραμματικὴν, τὰς ἄλλας δυνάμεις διακρῖνον, δοκιμάζον τὰς χρήσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο. ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον, οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις· τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἆρά γε, ὅτι οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἠδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἠδύναντο. ἐπὶ γῆς γὰρ ὄντας, καὶ σώματι συνδεδεμένους τοιούτῳ, καὶ κοινωνοῖς τοιούτοις, πῶς οἷόν τ' ἦν εἰς ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐκτὸς μὴ ἐμποδίζεσθαι; ἀλλὰ τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἂν σου, καὶ τὸ κτησίδιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον, καὶ ἀπαραπόδιστον. νῦν δὲ μή σε λανθανέτω· τοῦτο οὐκ ἔστι σόν, ἀλλὰ πηλὸς κομψῶς πεφυραμένος. ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἠδυνάμην, ἐδώκαμέν σοι μέρος τι ἡμέτερον, τὴν δύναμιν ταύτην τὴν ὁρμητικήν τε, καὶ ἀφορμητικὴν, καὶ ὀρεκτικήν τε, καὶ ἐκκλιτικὴν, καὶ ἁπλῶς τὴν χρηστικὴν ταῖς φαντασίαις. ἧς ἐπιμελούμενος, καὶ ἐν ᾗ τὰ σαυτοῦ τιθέμενος οὐδέποτε κωλυθήσῃ, οὐδὲ ποτ' ἐμποδισθήσῃ, οὐ στενάξεις, οὐ μέμψῃ, οὐ κολακεύσεις οὐδένα. τί οὖν; μή τι μικρά σοι φαίνεται ταῦτα; μὴ γένοιτο. ἀρκοῦ οὖν αὐτοῖς, εὔχου δὲ τοῖς θεοῖς. νῦν δ' ἑνὸς δυνάμενοι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἑνὶ προσηρτηκέναι ἑαυτοὺς, μᾶλλον θέλομεν πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολλοῖς προσδεδέσθαι, καὶ περὶ σῶμα, καὶ τῇ κτήσει, καὶ ἀδελφῷ, καὶ φίλῳ, καὶ τέκνῳ, καὶ δούλῳ. ἅτε οὖν πολλοῖς προσδεδεμένοι, βαρούμεθα ὑπ' αὐτῶν, καὶ καθελκόμεθα. διὰ τοῦτο ἂν ἄπλοια ᾖ καθήμεθα σπώμενοι, καὶ παρακύπτομεν συνεχῶς, τίς ἄνεμος πνεῖ. Βορέας; τί ἡμῖν καὶ αὐτῷ; πότε ὁ ζέφυρος πνεύσει; ὅταν αὐτῷ δόξῃ, ὦ βέλτιστε, ἢ τῷ αἰόλῳ. σὲ γὰρ οὐκ ἐποίησεν ὁ θεὸς ταμίαν τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸν αἴολον. τί οὖν δεῖ; τὰ ἐφ' ἡμῖν, βέλτιστα κατασκευάζειν· τοῖς δ' ἄλλοις χρῆσθαι, ὡς πέφυκε. πῶς οὖν πέφυκεν; ὡς ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. ἐμὲ οὖν νῦν τραχηλοκοπεῖσθαι μόνον; τί οὖν, ἤθελες πάντας τραχηλοκοπηθῆναι, ἵνα σὺ παραμυθίαν ἔχῃς; οὐ θέλεις οὕτως ἐκτεῖναι τὸν τράχηλον, ὡς Λατερανός τις ἐν τῇ Ῥώμῃ κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλισθῆναι; ἐκτείνας γὰρ τὸν τράχηλον, καὶ πληγεὶς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθεὶς, πάλιν ἐξέτεινεν. ἀλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προ-

σελθόντι ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπελευθέρῳ τοῦ νέρωνος, καὶ ἀνακρίνοντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγκρουσθῆναι, ἄν τι θέλω, φησίν, ἐρῶ σου τῷ κυρίῳ. τί οὖν δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν τοῖς τοιούτοις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ τί ἐμόν, καὶ τί οὐκ ἐμόν· καὶ τί μοι ἔξεστι, καὶ τί μοι οὐκ ἔξεστιν. ἀποθανεῖν με δεῖ· μή τι οὖν καὶ στένοντα; δεθῆναι· μή τι καὶ θρηνοῦντα; φυγαδευθῆναι· μή τις οὖν κωλύει, γελῶντα, καὶ εὐθυμοῦντα, καὶ εὐροοῦντα; εἰπὲ τὰ ἀπόρρητα. οὐ λέγω· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐμοί ἐστιν. ἀλλὰ δήσω σε. ἄνθρωπε τί λέγεις; ἐμέ; τὸ σκέλος μου δήσεις· τὴν προαίρεσιν δέ, οὐδ' ὁ ζεὺς νικῆσαι δύναται. εἰς φυλακήν σε βαλῶ, τὸ σωμάτιον. ἀποκεφαλίσω σου. πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι μόνου ἐμοῦ ὁ τράχηλος ἀναπότμητός ἐστι; ταῦτα ἔδει μελετᾶν τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθημέραν γράφειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι. Θρασέας εἰώθει λέγειν, σήμερον ἀναιρεθῆναι θέλω μᾶλλον, ἢ αὔριον φυγαδευθῆναι. τί οὖν αὐτῷ ῥοῦφος εἶπεν; εἰ μὲν ὡς βαρύτερον ἐκλέγῃ, τίς ἡ μωρία τῆς ἐκλογῆς; εἰ δ' ὡς κουφότερον, τίς σοι δέδωκεν; οὐ θέλεις μελετᾶν, ἀρκεῖσθαι τῷ διδομένῳ; διὰ τοῦτο γὰρ ἀγριππῖνος τί ἔλεγεν; ὅτι ἐγὼ ἐμαυτῷ ἐμπόδιος οὐ γίνομαι. ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι κρίνῃ ἐν συγκλήτῳ. ἀγαθῇ τύχῃ. ἀλλὰ ἦλθεν ἡ πέμπτη· ταύτῃ δ' εἰώθει γυμνασάμενος ψυχρολουτρεῖν· ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. γυμνασαμένῳ λέγει τις αὐτῷ, ἐλθὼν ὅτι κατακέκρισαι. φυγῇ, φησὶν ἢ θανάτῳ; φυγῇ. τὰ ὑπάρχοντα τί; οὐκ ἀφῃρέθη. εἰς ἀρίκειαν οὖν ἀπελθόντες, ἀριστήσωμεν. τοῦτ' ἐστὶ μεμελετηκέναι ἃ δεῖ μελετᾶν, ὄρεξιν, ἔκκλισιν, ἀκώλυτα, ἀπερίπτωτα παρεσκευακέναι. ἀποθανεῖν με δεῖ. εἰ ἤδη, ἀποθνήσκω. εἰ μετ' ὀλίγον, νῦν ἀριστῶ τῆς ὥρας ἐλθούσης, εἶτα τότε τεθνήξομαι. πῶς; ὡς προσήκει τὸν τὰ ἀλλότρια ἀποδιδόντα.

Πῶς ἄν τις σώζοιτο κατὰ πρόσωπον ἐν παντί. β.

Τῷ λογικῷ ζώῳ μόνον ἀφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον· τὸ δ' εὔλογον, φορητόν. πληγαὶ οὐκ εἰσὶν ἀφόρητοι τῇ φύσει. τίνα τρόπον; ὅρα πῶς λακεδαιμόνιοι μαστιγοῦνται, μαθόντες ὅτι εὔλογόν ἐστι. τὸ δ' ἀπάγξασθαι, οὐκ ἔστιν ἀφόρητον. ὅταν γοῦν πάθῃ τις, ὅτι εὔλογον, ἀπελθὼν ἀπήγξατο. ἁπλῶς ἐὰν προσέχωμεν, ὑπ' οὐδενὸς οὕτως εὑρήσομεν τὸ ζῷον θλιβόμενον, ὡς ἀπὸ τοῦ ἀλόγου· καὶ πάλιν ἐπ' οὐδὲν οὕτως ἑλκόμενον, ὡς ἐπὶ τὸ εὔλογον. ἄλλῳ δ' ἄλλο προσπίπτει τὸ εὔλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθάπερ καὶ ἀγαθὸν καὶ κα

κὸν

κατ' ἄλλον ἄλλο, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον. διὰ τοῦτο μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου κρίσιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει. εἰς δὲ τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου κρίσιν, οὐ μόνον ταῖς τῶν ἐκτὸς ἀξίαις συγχρώμεθα, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ ἕκαστος. τῷ μὲν γάρ τινι εὔλογον, τὸ ἀμίδα παρακρατεῖν, αὐτὸ μόνον βλέποντι, ὅτι μὴ παρακρατήσας μὲν, πληγὰς λήψεται, καὶ τροφὰς οὐ λήψεται· παρακρατήσας δὲ οὐ πείσεταί τι τραχὺ, ἢ ἀνιαρόν. ἄλλῳ δέ τινι οὐ μόνον τὸ αὐτὸν παρακρατῆσαι ἀφόρητον δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλου παρακρατοῦντος ἀνασχέσθαι. ἂν οὖν με πυνθάνῃ, παρακρατήσω τὴν ἀμίδα ἢ μή; ἐρῶ σοι, ὅτι μείζονα ἀξίαν ἔχει τὸ λαβεῖν τροφὰς τοῦ μὴ λαβεῖν, καὶ μείζονα ἀπαξίαν τὸ δαρῆναι. ὥστ' εἰ τούτοις παραμετρεῖς τὰ σαυτοῦ, ἀπελθὼν παρακράτει. ἀλλ' οὐκ ἂν κατ' ἐμέ. τοῦτο σὲ δεῖ συνεισφέρειν εἰς τὴν σκέψιν, οὐκ ἐμέ. σὺ γὰρ εἶ, ὁ σαυτὸν εἰδὼς, πόσου ἄξιος εἶ σεαυτῷ, καὶ πόσου σεαυτὸν πιπράσκεις. ἄλλοι γὰρ ἄλλων πιπράσκουσι. διὰ τοῦτο Ἀγριππῖνος Φλώρῳ σκεπτομένῳ, εἰ καταβατέον αὐτῷ ἐστιν εἰς Νέρωνος θεωρίας, ὥστε καὶ αὐτόν τι λειτουργῆσαι, ἔφη· κατάβηθι. πυθομένου δ' αὐτοῦ, διατί οὖν οὐ καταβαίνεις; ἔφη, ὅτι ἐγὼ οὐδὲ βουλεύομαι. ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν συγκαθεὶς καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου. τί γάρ μου πυνθάνῃ, θάνατος αἱρετώτερόν ἐστιν ἢ ζωή; λέγω ζωή. πόνος ἢ ἡδονή; λέγω ἡδονή. ἀλλὰ ἂν μὴ τραγῳδήσω, τραχηλοκοπηθήσομαι. ἄπελθε τοίνυν, καὶ τραγῴδει. ἐγὼ δ' οὐ τραγῳδήσω. διατί; ὅτι σὺ σεαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος. τί οὖν σε ἔδει φροντίζειν; πῶς ἂν ὅμοιος ᾖς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὥσπερ οὐδ' ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον. ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ στιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι; ταῦτα εἶδε καὶ Πρίσκος Ἑλουίδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε. προσπέμψαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, ἐπὶ σοί ἐστι μὴ ἐᾶσαί με εἶναι συγκλητικόν. μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθὼν, φησί, σιώπησον. μή μ' ἐξέταζε, καὶ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι.

καὶ μὴ εἰπεῖν, τὸ φαινόμενον δίκαιον. ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε. πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν ἐστιν, ἀποκτεῖναι· ἐμόν, ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα. σόν, φυγαδεῦσαι· ἐμόν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον. τί οὖν ὠφέλησε Πρίσκος, εἷς ὤν; τί δ' ὠφελεῖ ἡ πορφύρα τὸ ἱμάτιον; τί γὰρ ἄλλο, ἢ διαπρέπει ἐν αὐτῷ, ὡς πορφύρα; καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ καλὸν παράδειγμα ἔκκειται. ἄλλος δ' ἄν, εἰπόντος αὐτῷ Καίσαρος ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, μὴ ἐλθεῖν εἰς σύγκλητον, εἶπεν· ἔχω σοι χάριν, ὅτι μου φείδῃ. τὸν τοιοῦτον οὐδ' ἂν ἐκώλυεν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ᾔδει, ὅτι ἢ καθεδεῖται ὡς κεράμιον· ἢ λέγων, ἐρεῖ ἃ εἶδεν, ὅτι ὁ Καῖσαρ θέλει, καὶ προσεπισωρεύσει ἔτι πλείονα. τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ἀθλητής τις κινδυνεύων ἀποθανεῖν, εἰ μὴ ἀποκόπῃ τὸ αἰδοῖον, ἐπελθόντος αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ (ἦν δ' ἐκεῖνος φιλόσοφος) καὶ εἰπόντος, ἄγε ἀδελφέ, τί μέλλεις ποιεῖν; ἀποκόπτωμεν τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἔτι εἰς γυμνάσιον ἀπερχώμεθα; οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἐγκαρτερήσας ἀπέθανε. πυνθανομένου δέ τινος, πῶς τοῦτ' ἐποίησεν; ὡς ἀθλητής, ἢ ὡς φιλόσοφος· ἀνήρ, ἔφη· ἀνὴρ δ' Ὀλύμπια κεκηρυγμένος καὶ ἠγωνισμένος, ἐν τοιαύτῃ τινὶ χώρᾳ ἀνεστραμμένος, οὐχὶ παρὰ τῷ Βάτω ἀλειφόμενος. ἄλλος δ' ἂν καὶ τὸν τράχηλον ἀπετμήθη, εἰ ζῆν ἠδύνατο δίχα τοῦ τραχήλου· τοιοῦτόν ἐστι τὸ κατὰ πρόσωπον, οὕτως ἰσχυρὸν παρὰ τοῖς εἰθισμένοις αὐτὸ συνεισφέρειν ἐξ αὑτῶν ἐν ταῖς σκέψεσιν. ἄγε οὖν Ἐπίκτητε, διαξύρησαι, ἂν ὦ φιλόσοφος. λέγω, οὐ διαξυρῶμαι. ἀλλ' ἀφελῶ σου τὸν τράχηλον. εἰ σοι ἄμεινον, ἄφελε. ἐπύθετό τις, πόθεν οὖν αἰσθανόμεθα τοῦ κατὰ πρόσωπον ἕκαστος; πόθεν δ' ὁ ταῦρος, ἔφη, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης; ἢ δῆλον, ὅτι εὐθὺς ἅμα τῷ τὴν παρασκευὴν ἔχειν, ἀπαντᾷ καὶ συναίσθησις αὐτῆς. καὶ ἡμῶν τοίνυν ὅς τις ἂν ἔχοι τοιαύτην παρασκευήν, οὐκ ἀγνοήσει αὐτήν. ἄφνω δὲ ταῦρος οὐ γίνεται, οὐδὲ γενναῖος ἄνθρωπος· ἀλλὰ δεῖ χειμασκῆσαι, παρασκευάσασθαι, καὶ μὴ εἰκῆ προσπηδᾶν ἐπὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα. μόνον σκέψαι, πόσου πωλεῖς τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν, ἄνθρωπε. εἰ μηδὲν ἄλλο, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πωλήσῃς. τὸ δὲ μέγα καὶ ἐξαίρετον, ἄλλοις τάχα προσήκει, Σωκράτει καὶ τοῖς τοιούτοις. διατί οὖν, εἰ μὴ τοιοῦτοι πεφύκαμεν, οὐ πάντες ἢ πολλοὶ γίνονται τοιοῦτοι; ἵπποι γὰρ ὠκεῖς ἅπαντες γίνονται, κύνες γὰρ ἰχνευτικοὶ πάντες. τί οὖν, ἐπειδὴ ἀφυής

φυής

φυὴς εἰμι, ἀπέστω τῆς ἐπιμελείας τούτου ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σωκράτους οὐκ ἔσται· εἰ δὲ μή, οὐ χείρων· τοῦτό μοι ἱκανόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τῆς κτήσεως· οὐδ᾽ ἁπλῶς ἄλλου τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφιστάμεθα.

Πῶς ἄν τις ἀπὸ τοῦ τὸν θεὸν πατέρα εἶναι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἐπέλθοι. γ.

Εἴ τις τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθῆσαι κατ᾽ ἀξίαν δύναιτο, ὅτι γεγόναμεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πάντες προηγουμένως, καὶ ὁ θεὸς πατήρ ἐστι τῶν τ᾽ ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, οἶμαι ὅτι οὐδὲν ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ. ἀλλ᾽ ἂν μὲν Καῖσαρ εἰσποιήσηταί σε, οὐδείς σου τὴν ὀφρῦν βαστάσει. ἂν δὲ γνῷς ὅτι τοῦ Διὸς υἱὸς εἶ, οὐκ ἐπαρθήσῃ; νῦν δ᾽ οὐ ποιοῦμεν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ σῶμα μὲν κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς, ἄλλοι μὲν ἐπὶ ταύτην ἀποκλίνουσι τὴν συγγένειαν τὴν ἀτυχῆ καὶ νεκράν, ὀλίγοι δέ τινες ἐπὶ τὴν θείαν καὶ μακαρίαν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀνάγκη πάνθ᾽ ὁντινοῦν οὕτως ἑκάστῳ χρῆσθαι, ὡς ἂν περὶ αὐτοῦ ὑπολάβῃ, ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὀλίγοι, ὅσοι πρὸς πίστιν οἴονται γεγονέναι, καὶ πρὸς αἰδῶ, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς χρήσεως τῶν φαντασιῶν, οὐδὲν ταπεινὸν οὐδ᾽ ἀγεννὲς ἐνθυμοῦνται περὶ αὑτῶν· οἱ δὲ πολλοί, τἀναντία. τί γὰρ εἰμί; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον, καὶ τὰ δύστηνά μου σαρκίδια, τῷ μὲν ὄντι δύστηνα. ἀλλὰ ἔχεις τι καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προστέθηκας; διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν, οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι καὶ ἐπίβουλοι καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι καὶ θηριώδεις, καὶ ἀνήμεροι· οἱ πλείους δ᾽ ἡμῶν ἀλώπεκες· καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἤ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε οὖν, καὶ προσέχετε, μή τι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων.

Περὶ προκοπῆς. δ.

Ὁ προκόπτων, μεμαθηκὼς παρὰ τῶν φιλοσόφων, ὅτι ἡ μὲν ὄρεξις ἀγαθῶν ἐστιν, ἡ δ᾽ ἔκκλισις πρὸς κακά· μεμαθηκὼς δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἄλλως τὸ εὔρουν καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτοντι· τὴν μὲν ὄρεξιν ἦρκεν ἐξ αὑτοῦ εἰς ἅπαν, καὶ ὑπερτέθειται· τῇ ἐκκλίσει δὲ πρὸς

μόνα χρῆται τὰ προαιρετικά. τῶν γὰρ ἀπροαιρέτων ἄν τι ἐκκλίνῃ, οἶδεν ὅτι περιπεσεῖταί ποτέ τινι παρὰ τὴν ἔκκλισιν τὴν αὐτοῦ καὶ δυστυχήσει. εἰ δ' ἡ ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὔροιαν, πάντως καὶ ἡ προκοπὴ ἡ πρὸς αὐτὴν, πρὸς ἕκαστον τούτων ἐστὶ προκοπή. ἀεὶ γὰρ πρὸς ὃ ἂν ἡ τελειότης τινὸς καθάπαξ ἄγῃ, πρὸς αὐτὸ ἡ προκοπὴ συνεγγισμός ἐστι. πῶς οὖν τὴν μὲν ἀρετὴν τοιοῦτόν τι ὁμολογοῦμεν, τὴν προκοπὴν δ' ἐν ἄλλοις ζητοῦμεν καὶ ἐπιδείκνυμεν; τί ἔργον ἀρετῆς; εὔροια. τίς οὖν προκόπτει; ὁ πολλὰς Χρυσίππου συντάξεις ἀνεγνωκώς; μὴ γὰρ ἡ ἀρετὴ τοῦτ' ἐστὶ, Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι; εἰ γὰρ τοῦτ' ἔστιν, ὁμολογουμένως ἡ προκοπὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ πολλὰ τῶν Χρυσίππου νοεῖν. νῦν δ' ἄλλο μέν τι τὴν ἀρετὴν ἀποφέρειν ὁμολογοῦμεν, ἄλλο δὲ τὸν συνεγγισμὸν, τὴν προκοπὴν ἀποφαίνομεν. οὗτος, φησὶν, ἤδη καὶ δι' αὑτοῦ δύναται Χρύσιππον ἀναγινώσκειν. εὖ, νὴ τοὺς θεοὺς, προκόπτεις ἄνθρωπε. ποίαν προκοπήν; τί ἐμπαίζεις αὐτῷ; τί δ' ἀπάγεις αὐτὸν τῆς συναισθήσεως τῶν αὑτοῦ κακῶν; οὐ θέλεις δεῖξαι αὐτῷ τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἵνα μάθῃ ποῦ τὴν προκοπὴν ζητῇ; ἐκεῖ ζήτησον αὐτὴν ταλαίπωρε, ὅπου σου τὸ ἔργον. ποῦ δέ σου τὸ ἔργον; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότευκτος ᾖς, καὶ ἀπερίπτωτος· ἐν ὁρμαῖς, ἐν ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προσθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος. πρῶτοι δ' εἰσὶν οἱ πρῶτοι τόποι, καὶ ἀναγκαιότατοι. ἂν δὲ τρέμων καὶ πενθῶν ζητῇς ἀπερίπτωτος εἶναι, ἄρα πῶς προκόπτεις; σὺ οὖν ἐνταῦθά μοι δεῖξόν σου τὴν προκοπήν. καθάπερ εἰ ἀθλητῇ διελεγόμην, δεῖξόν μοι τοὺς ὤμους, εἶτα ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἴδε μου τοὺς ἁλτῆρας. ὄψει, σὺ καὶ οἱ ἁλτῆρές σου, ἐγὼ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἁλτήρων ἰδεῖν βούλομαι. λάβε τὴν περὶ ὁρμῆς σύνταξιν, καὶ γνῶθι πῶς αὐτὴν ἀνέγνωκα. ἀνδράποδον, οὐ τοῦτο ζητῶ, ἀλλὰ πῶς ὁρμᾷς καὶ ἀφορμᾷς, πῶς ὀρέγῃ καὶ ἐκκλίνεις, πῶς ἐπιβάλλῃ καὶ προτίθεσαι καὶ παρασκευάζῃ, πότερα συμφώνως τῇ φύσει, ἢ ἀσυμφώνως. εἰ μὲν γὰρ συμφώνως, τοῦτό μοι δείκνυε, καὶ ἐρῶ σοι ὅτι προκόπτεις. εἰ δ' ἀσυμφώνως, ἄπελθε, καὶ μὴ μόνον ἐξηγοῦ τὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ γράφε αὐτὸς τοιαῦτα. καὶ τί σοι ὄφελος; οὐκ οἶδας, ὅτι ὅλον τὸ βιβλίον πέντε δηναρίων ἐστίν; ὁ οὖν ἐξηγούμενος αὐτὸ δοκεῖ, ὅτι πλείονος ἄξιός ἐστιν ἢ πέντε δηναρίων; μηδέποτε οὖν ἀλλαχοῦ τὸ ἔργον ζητεῖτε, ἀλλαχοῦ τὴν προκοπήν. ποῦ οὖν προκοπή; εἴ τις ὑμῶν ἀποστὰς τῶν ἐκτὸς, ἐπὶ τὴν προαίρεσιν ἐπέστραπται

πέστραπται τὴν ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξεργάζεσθαι καὶ ἐκπονεῖν, ὥστε σύμφωνον ἀποτελέσαι τῇ φύσει, ὑψηλήν, ἐλευθέραν, ἀκώλυτον, ἀνεμπόδιστον, πιστήν, αἰδήμονα. μεμάθηκέ τε, ὅτι ὁ τὰ μὴ ἐφ' αὑτῷ ποθῶν ἢ φεύγων, οὔτε πιστὸς εἶναι δύναται, οὔτ' ἐλεύθερος, ἀλλ' ἀνάγκη μεταπίπτειν καὶ μεταρριπίζεσθαι ἅμα ἐκείνοις καὶ αὐτόν· ἀνάγκη δὲ καὶ ὑποτεταχέναι ἄλλοις ἑαυτόν, τοῖς ἐκεῖνα περιποιεῖν ἢ κωλύειν δυναμένοις. καὶ λοιπὸν ἕωθεν ἀνιστάμενος, ταῦτα τηρεῖ καὶ φυλάσσει, λούεται ὡς πιστός, ὡς αἰδήμων ἐσθίει, ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ἀεὶ προσπιπτούσης ὕλης τὰ προηγούμενα ἐκπονῶν. ὡς ὁ δρομεὺς δρομικῶς, καὶ ὁ φωνασκὸς φωνασκικῶς, * οὗτός ἐστιν ὁ προκόπτων ταῖς ἀληθείαις. καὶ ὁ μὴ εἰκῆ ἀπο- οὕτως
δεδημηκώς, οὗτός ἐστιν. εἰ δ' ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις ἕξιν τέταται, καὶ ταύτην ἐκπονεῖ, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκδεδήμηκε· λέγω αὐτῷ, αὐτόθεν πορεύεσθαι εἰς οἶκον, καὶ μὴ ἀμελεῖν τῶν ἐκεῖ. τοῦτο γάρ, ἐφ' ὃ ἀποδεδήμηκεν, οὐδέν ἐστιν· ἀλλ' ἐκεῖνο μελετᾶν, ἐξελεῖν τοῦ αὑτοῦ βίου πένθη καὶ οἰμωγάς, καὶ οἴμοι, καὶ τὸ τάλας ἐγώ, καὶ δυστυχίαν, καὶ ἀτυχίαν, καὶ μαθεῖν τί ἐστι θάνατος, τί φυγή, τί δεσμωτήριον, τί τὸ κώνειον· ἵνα δύνηται λέγειν ἐν τῇ φυλακῇ, ὦ φίλε Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. καὶ μὴ ἐκεῖνα, τάλας ἐγώ, γέρων ἄνθρωπος, ἐπὶ ταῦτά μου τὰς πολιὰς ἐτήρησα; τίς λέγει ταῦτα; δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἄδοξόν τινα ἐρῶ, καὶ ταπεινόν; πρίαμος αὐτὰ οὐ λέγει; ἀλλ' ὁπόσοι βασιλεῖς λέγουσι; τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη, τεθαυμακότων τὰ ἐκτός, διὰ μέτρου τοιοῦδ' ἐπιδεικνύμενα; εἰ δ' ἐξαπατηθέντα τινὰ ἔδει μαθεῖν, ὅτι τῶν ἐκτὸς ἀπροαιρέτων οὐδέν ἐστι πρὸς ἡμᾶς· ἐγὼ μὲν ἤθελον τὴν ἀπάτην ταύτην, ἐξ ἧς ἤμελλον εὐρόως καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι. ὑμεῖς δ' ὄψεσθε αὐτοί, τί θέλετε. τί οὖν * ἡμῖν παρέχει Χρύσιππος; ἵνα γνῷς, ὑμῖν
φησιν, ὅτι οὐ ψευδῆ ταῦτά ἐστιν, ἐξ ὧν ἡ εὔροιά ἐστι, καὶ ἀπάθεια ἀπαντᾷ. λάβε μου τὰ βιβλία, καὶ γνώσῃ ὡς ἀληθῆ καὶ σύμφωνά ἐστι τῇ φύσει, τὰ ἀπαθῆ με ποιοῦντα. ὢ μεγάλης εὐτυχίας, ὢ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ δεικνύοντος τὴν ὁδόν. εἶτα Τριπτολέμῳ μὲν ἱερὰ καὶ βωμοὺς πάντες ἄνθρωποι ἀνεστάκασιν, ὅτι τὰς ἡμέρους τροφὰς ἡμῖν ἔδωκε· τῷ δὲ τὴν ἀλήθειαν εὑρόντι, καὶ φωτίσαντι, καὶ εἰς πάντας ἀνθρώπους ἐξενεγκόντι, οὐ τὴν περὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ εὖ ζῆν, τίς ὑμῶν ἐπὶ τούτῳ βωμὸν ἱδρύσατο, ἢ ναόν, ἢ ἄγαλμα ἀνέθηκεν, ἢ τὸν θεὸν ἐπὶ τούτῳ προσκυνεῖ; ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμπελον ἔδωκεν, ἢ πυρούς, ἐπιθύομεν τούτου ἕνεκα· ὅτι δὲ τοιοῦτον ἐξήνεγκαν καρπὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ

διανοίᾳ,

διανοία, δι᾽ ὃ τὴν ἀλήθειαν, τὴν περὶ εὐδαιμονίας δείξειν ἡμῖν ἤμελλον, τούτου δ᾽ ἕνεκα οὐκ εὐχαριστήσομεν τῷ θεῷ;

Πρὸς τοὺς ἀκαδημαϊκούς. ε.

Ἄν τις, φησίν, ἐνίστηται πρὸς τὰ ἄγαν ἐκφανῆ, πρὸς τοῦτον οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν λόγον, δι᾽ οὗ μεταπείσει τις αὐτόν. τοῦτο δ᾽ οὔτε παρὰ τὴν ἐκείνου γίνεται δύναμιν, οὔτε παρὰ τὴν τοῦ διδάσκοντος ἀσθένειαν· ἀλλ᾽ ὅταν ἀπαχθεὶς ἀπολιθωθῇ, πῶς ἔτι χρήσεταί τις αὐτῷ διὰ λόγου; ἀπολιθώσεις δ᾽ εἰσὶ διτταί· ἡ μὲν, τοῦ νοητικοῦ ἀπολίθωσις· ἡ δὲ, ἐντρεπτικοῦ· ὅταν τις παρατεταγμένος ᾖ, μὴ ἐπινεύειν τοῖς ἐναργέσι, μηδ᾽ ἀπὸ τῶν μαχομένων ἀφίστασθαι. οἱ δὲ πολλοὶ τὴν μὲν σωματικὴν ἀπονέκρωσιν φοβούμεθα, καὶ πάντα μηχανησαίμεθ᾽ ἂν ὑπὲρ τοῦ μὴ περιπεσεῖν εἰς τοιοῦτόν τι· τῆς ψυχῆς δ᾽ ἀπονεκρουμένης, οὐδὲν ἡμῖν μέλει. καὶ νὴ Δία, ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἂν μὲν ᾖ οὕτω διακείμενος, ὥστε μηδὲν παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδὲν, καὶ τοῦτον κακῶς ἔχειν οἰόμεθα· ἂν δέ τινος τὸ ἐντρεπτικὸν καὶ αἰδήμον ἀπονεκρωθῇ, τοῦτο ἔτι καὶ δύναμιν καλοῦμεν. καταλαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; οὔ φησιν. οὐδὲ γάρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι, ὅτι ἐγρήγορα. οὐδὲν οὖν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης. οὐδὲν ἔτι τούτῳ διαλέγομαι. καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν᾽ αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος οὐ προσποιεῖται. ἔτι χείρων ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. μάχην οὗτος οὐ συνορᾷ. κακῶς ἔχει. μὴ συνορῶν, οὗτος οὐ κινεῖται, οὐδὲ προκόπτει, ἔτι ἀθλιώτερον ἔχει. ἐκτέτμηται τὸ αἰδήμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικὸν· καὶ τὸ λογικὸν οὐκ ἀποτέτμηται, ἀλλ᾽ ἀποτεθηρίωται. ταύτην ἐγὼ δύναμιν εἴπω; μὴ γένοιτο. εἰ μὴ καὶ τὴν τῶν κιναίδων, καθ᾽ ἣν πᾶν τὸ ἐπελθὸν, ἐν μέσῳ καὶ ποιοῦσι καὶ λέγουσιν.

Περὶ προνοίας. ϛ.

Ἀφ᾽ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ, καὶ τὸ εὐχάριστον. εἰ δὲ μή, ὁ μὲν οὐκ ὄψεται τὴν εὐχρηστίαν τῶν γεγονότων, ὁ δ᾽ οὐκ εὐχαριστήσει ἐπ᾽ αὐτοῖς οὐδ᾽ ἐν. εἰ χρώματα ὁ θεὸς πεποιήκει, δύναμιν δὲ θεατικὴν αὐτῶν μὴ πεποιήκει, τί ἂν ἦν ὄφελος; οὐδ᾽ ὁτιοῦν. ἀλλ᾽ ἀνάπαλιν, εἰ τὴν μὲν δύναμιν πεποιήκει, τὰ ὄντα δὲ μὴ τοιαῦτα, οἷα ὑποπίπτειν τῇ δυνάμει τῇ ὁρατικῇ, καὶ οὕτω τί ὄφελος; οὐδ᾽ ὁτιοῦν. τί δ᾽

εἰ καὶ

εἰ καὶ ἀμφότερα ταῦτα πεποιήκει, φῶς δὲ μὴ πεποιήκει, οὐδ' οὕτω τι ὄφελος. τίς οὖν ὁ ἁρμόσας τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, κἀκεῖνο πρὸς τοῦτο; τίς δ' ὁ ἁρμόσας τὴν μάχαιραν πρὸς τὸν κολεὸν, καὶ τὸν κολεὸν πρὸς τὴν μάχαιραν; οὐδείς. καὶ μὴν ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς τῶν ἀποτελεσμένων ἀποφαίνεσθαι εἰώθαμεν, ὅτι τεχνίτου τινὸς πάντως τὸ ἔργον, οὐχὶ δ' εἰκῆ κατεσκευασμένον. ἆρ' οὖν τούτων μὲν ἕκαστον ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην· τὰ δ' ὁρατὰ, καὶ ὁράσεις καὶ φῶς οὐκ ἐμφαίνει; τὸ δ' ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, καὶ ἡ προθυμία πρὸς τὴν συνουσίαν ἑκατέρου, καὶ δύναμις ἡ χρηστικὴ τοῖς μορίοις τοῖς κατεσκευασμένοις, οὐδὲ ταῦτα ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην; ἀλλὰ ταῦτα μέν. ἡ δὲ τοιαύτη τῆς διανοίας κατασκευὴ, καθ' ἣν οὐχ ἁπλῶς ὑποπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκλαμβάνομέν τι, καὶ ἀφαιροῦμεν, καὶ προστίθεμεν, καὶ συντίθεμεν τάδε τινὰ δι' αὐτῶν· καὶ νὴ δία, μεταβαίνομεν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα τὰ οὕτω πῶς παρακείμενα· οὐδὲ ταῦτα ἱκανὰ κινῆσαί τινας, καὶ διατρέψαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν τὸν τεχνίτην; ἢ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν, τί τὸ ποιοῦν ἐστιν ἕκαστον τούτων; ἢ πῶς οἷόν τε τὰ οὕτω θαυμαστὰ καὶ τεχνικὰ, εἰκῆ καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεσθαι; τί οὖν, ἐφ' ἡμῶν μόνον γίνεται ταῦτα; πολλὰ μὲν ἐπὶ μόνων, ὧν ἐξαιρέτως χρείαν εἶχε τὸ λογικὸν ζῶον. πολλὰ δὲ κοινὰ εὑρήσεις ἡμῖν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα. ἆρ' οὖν καὶ παρακολουθεῖ τοῖς γινομένοις ἐκεῖνα; οὐδαμῶς. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, καὶ ἄλλο παρακολούθησις. ἐκείνων χρείαν εἶχεν ὁ θεὸς, χρωμένων ταῖς φαντασίαις· ἡμῶν δὲ, παρακολουθούντων τῇ χρήσει. διὰ τοῦτο ἐκείνοις μὲν ἀρκεῖ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ ἀναπαύεσθαι, καὶ ὀχεύειν, καὶ τ' ἄλλα ὅσ' ἐπιτελεῖ αὐτῶν ἕκαστον· ἡμῖν δ' οἷς καὶ τὴν παρακολουθητικὴν δύναμιν ἔδωκεν, οὐκέτι ταῦτ' ἐπαρκεῖ· ἀλλ' ἂν μὴ κατὰ τρόπον καὶ τεταγμένως, καὶ ἀκολούθως τῇ ἑκάστου φύσει, καὶ κατασκευῇ πράττωμεν, οὐκέτι τοῦ τέλους τευξόμεθα τοῦ ἑαυτῶν. ὧν γὰρ αἱ κατασκευαὶ διάφοροι, τούτων καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ τέλη. οὗ τοίνυν ἡ κατασκευὴ μόνον χρηστικὴ, τούτῳ χρῆσθαι ὁπωσοῦν ἀπαρκεῖ. οὗ δὲ καὶ παρακολουθητικὴ τῇ χρήσει, τούτῳ τὸ κατὰ τρόπον ἂν μὴ προσῇ, οὐδέποτε τεύξεται τοῦ τέλους. τί οὖν ἐκείνων ἕκαστον κατασκευάζει. τὸ μὲν ὥστ' ἐσθίεσθαι, τὸ δ' ὥστε ὑπηρετεῖν εἰς γεωργίαν, τὸ δ' ὥστε τυρὸν φέρειν, τὸ δ' ἄλλο ἐπ' ἄλλῃ χρείᾳ παραπλησίῳ. πρὸς ἃ τίς χρεία τοῦ παρακολουθεῖν ταῖς φαντασίαις, καὶ ταύτας διακρίνειν δύνασθαι; τὸν δ' ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἔρ-

γον τὸν αὐτοῦ, καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν. διὰ τοῦτο αἰσχρόν ἐστι τὸν ἄνθρωπον ἄρχεσθαι καὶ καταλήγειν, ὅπου καὶ τὰ ἄλογα. ἀλλὰ μᾶλλον ἔνθεν μὲν ἄρχεσθαι, καταλήγειν δ' ἐφ' ὃ κατέληξεν ἐφ' ἡμῶν καὶ ἡ φύσις. κατέληξε δ' ἐπὶ θεωρίαν καὶ παρακολούθησιν, καὶ σύμφωνον διεξαγωγὴν τῇ φύσει. ὁρᾶτε οὖν, μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. ἀλλ' εἰς ὀλυμπίαν μὲν ἀποδημεῖτε, ἵν' ἴδητε τὸ ἔργον τοῦ φειδίου· καὶ ἀτύχημα ἕκαστος ὑμῶν οἴεται, τὸ ἀνιστόρητον τούτων ἀποθανεῖν. ὅπου δ' οὐδ' ἀποδημῆσαι χρεία ἐστὶν, ἀλλ' ἔστιν ἤδη, καὶ πάρεστι τοῖς ἔργοις, ταῦτα δὲ θεάσασθαι καὶ κατανοῆσαι οὐκ ἐπιθυμήσετε; οὐκ αἰσθήσεσθε τοίνυν, οὔτε τίνες ἐστὲ, οὔτ' ἐπὶ τί γεγόνατε, οὔτ' ἐπὶ τί τοῦτό ἐστιν, ἐφ' ὃ τὴν θέαν παρείληφατε; ἀλλὰ γίνεταί τινα ἀηδῆ καὶ χαλεπὰ ἐν τῷ βίῳ. ἐν ὀλυμπίᾳ δ' οὐ γίνεται; οὐ καυματίζεσθε; οὐ στενοχωρεῖσθε; οὐ κακῶς λούεσθε; οὐ καταβρέχεσθε, ὅταν βρέχῃ; θορύβου δὲ καὶ βοῆς καὶ τῶν ἄλλων χαλεπῶν οὐκ ἀπολαύετε; ἀλλ' οἶμαι, ὅτι ταῦτα πάντα ἀντιτιθέντες πρὸς τὸ ἀξιόλογον τῆς θέας, φέρετε καὶ ἀνέχεσθε. ἄγε, δυνάμεις δ' οὐκ εἰλήφατε, καθ' ἃς οἴσετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; μεγαλοψυχίαν οὐκ εἰλήφατε, ἀνδρείαν οὐκ εἰλήφατε, καθ' ἃς οἴσετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; καρτερίαν οὐκ εἰλήφατε; καὶ τί ἔτι μοι μέλει μεγαλοψύχῳ ὄντι, τῶν ἀποβῆναι δυναμένων; τί μ' ἐκστήσει, ἢ ταράξει; ἢ τί ὀδυνηρὸν φανεῖται; οὐ χρήσομαι τῇ δυνάμει, πρὸς ἃ εἴληφα αὐτήν; ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀποβαίνουσι πενθήσω, καὶ στενάξω; ναί. ἀλλ' αἱ μύξαι μου ῥέουσι. τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν; τοῦτ' οὖν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ κρεῖττόν ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν; ἢ τί οἴει ὅτι ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι καὶ θηριώδεις, οὓς ἐκεῖνος ἐξήλαυνε καὶ ἐκάθαιρε; καὶ τί ἂν ἐποίει, μηδενὸς τοιούτου γεγονότος; ἢ δῆλον, ὅτι ἐντετυλιγμένος ἂν ἐκάθευδεν. οὐκ οὖν πρῶτον μὲν, οὐκ ἂν ἐγένετο ἡρακλῆς, ἐν τρυφῇ τοιαύτῃ καὶ ἡσυχίᾳ νυστάζων ὅλον τὸν βίον. εἰ δὲ καὶ ἐγένετο, τί ὄφελος αὐτοῦ; τίς δὲ χρῆσις τῶν βραχιόνων τῶν ἐκείνου, καὶ τῆς ἄλλης ἀλκῆς καὶ καρτερίας καὶ γενναιότητος, εἰ μὴ τοιαῦταί τινες αὐτὸν περιστάσεις καὶ ὕλαι διέσεισαν καὶ ἐγύμνασαν; τί οὖν; αὐτὸν ταῦτα σε δεῖ κατασκευάζειν, καὶ ζητεῖν πόθεν λέοντα εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν χώραν τὴν αὐτοῦ, καὶ σῦν, καὶ ὕδραν; μωρία τοῦτο, καὶ μανία. γενόμενα δὲ, καὶ εὑρεθέντα, εὐ-

χάριστε

χάρισαι νῦν πρὸς τὸ δεῖξαι καὶ γυμνάσαι τὸν ἡρακλέα. ἄγε οὖν καὶ σὺ τούτων αἰσθόμενος, ἀποβλέπων εἰς τὰς δυνάμεις, ἃς ἔχεις· καὶ ἐπιδὼν, εἰπέ· φέρε νῦν ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις, περίστασιν. ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην, καὶ ἀφορμὰς, πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν. οὔ; ἀλλὰ κάθησθε, τὰ μὲν, μὴ συμβῇ, τρέμοντες· τῶν δὲ συμβαινόντων ἕνεκα ὀδυρόμενοι, καὶ πενθοῦντες, καὶ στένοντες· εἶτα τοῖς θεοῖς ἐγκαλεῖτε. τί γάρ ἐστιν ἄλλο ἀκόλουθον τῇ τοιαύτῃ ἀγεννείᾳ, ἢ καὶ ἀσέβεια; καίτοι ὅ γε θεὸς οὐ μόνον ἔδωκεν ἡμῖν τὰς δυνάμεις ταύτας, καθ' ἃς οἴσομεν πᾶν τὸ ἀποβαῖνον, μὴ ταπεινούμενοι, μηδὲ συγκλώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὃ ἦν ἀγαθοῦ βασιλέως καὶ ταῖς ἀληθείαις πατρὸς, ἀκώλυτον τοῦτο ἔδωκεν, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον, ὅλον αὐτὸ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν· οὐδ' αὑτῷ τινὰ πρὸς τοῦτο ἰσχὺν ἀπολιπὼν, ὥστε κωλῦσαι ἢ ἐμποδίσαι. ταῦτα ἔχοντες ἐλεύθερα, καὶ ὑμέτερα, οὐ χρῆσθε αὐτοῖς· οὐδ' αἰσθάνεσθε, τίνα εἰλήφατε, καὶ παρὰ τίνος; ἀλλὰ κάθησθε πενθοῦντες, καὶ στένοντες, οἱ μὲν πρὸς αὐτὸν τὸν δόντα ἀποτετυφλωμένοι, μηδ' ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην, οἱ δ' ὑπ' ἀγεννείας εἰς μέμψεις καὶ τὰ ἐγκλήματα τῷ θεῷ ἐκτρεπόμενοι. καίτοι πρὸς μεγαλοψυχίαν μὲν καὶ ἀνδρείαν, ἐγώ σοι δείξω, ὅτι ἀφορμὰς καὶ παρασκευὴν ἔχεις· πρὸς δὲ τὸ μέμφεσθαι καὶ ἐγκαλεῖν ποίας ἀφορμὰς ἔχεις, σὺ δέ μοι δείκνυε.

Περὶ τῆς χρείας τῶν μεταπιπτόντων καὶ ὑποθετικῶν, καὶ τῶν ὁμοίων. ζ.

Ἡ περὶ τοὺς μεταπίπτοντας καὶ ὑποθετικοὺς, ἔτι δὲ τῷ ἠρωτῆσθαι περαίνοντας, καὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς τοιούτους λόγους πραγματεία, λανθάνει τοὺς πολλοὺς περὶ καθήκοντος οὖσα. ζητοῦμεν γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης, πῶς ἂν εὕροι ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὴν διέξοδον, καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν αὐτῇ καθήκουσαν. οὐκοῦν ἢ τοῦτο λεγέτωσαν, ὅτι οὐ συγκαθήσει εἰς ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ὁ σπουδαῖος· ἢ ὅτι συγκαθεὶς, οὐκ ἐπιμελήσεται τοῦ μὴ εἰκῇ, μηδ' ὡς ἔτυχεν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει ἀναστρέφεσθαι. μὴ τούτων δὲ μηδέτερον προσδεχομένους, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι ἐπίσκεψίν τινα ποιητέον τῶν τόπων τούτων, περὶ οὓς μάλιστα στρέφεται ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις. τί γὰρ ἐπαγγέλλεται ἐν λόγῳ; τἀληθῆ τιθέναι, τὰ ψευδῆ αἴρειν, τὰ ἄδηλα ἐπέχειν. ἆρ' οὖν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον μαθεῖν; ἀρκεῖ,* φησιν. οὐκοῦν καὶ τῷ βουλομένῳ ἐν χρήσει νομίσματος μὴ διαπίπτειν, φασίν

ἀρκεῖ τοῦτο ἀκοῦσαι, διότι τὰς μὲν δοκίμους δραχμὰς παραδέχου, τὰς δ' ἀδοκίμους ἀποδοκίμαζε; οὐκ ἀρκεῖ. τί οὖν δεῖ τούτῳ προσλαβεῖν; τί γὰρ ἄλλο, ἢ δύναμιν δοκιμαστικήν τε καὶ διακριτικὴν τῶν δοκίμων τε καὶ ἀδοκίμων δραχμῶν; οὐκοῦν καὶ ἐπὶ λόγου οὐκ ἀρκεῖ τὸ λεχθέν· ἀλλ' ἀνάγκη δοκιμαστικὸν γενέσθαι, καὶ διακριτικὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψευδοῦς, καὶ τοῦ ἀδήλου. ἀνάγκη. ἐπὶ τούτοις τί παραγγέλλεται; ἐν λόγῳ τὸ ἀκόλουθον τοῖς δοθεῖσιν ὑπὸ σοῦ καλῶς, παραδέχου. ἄγε, ἀρκεῖ οὖν τούτῳ κἀνταῦθα * τοῦτο γνῶναι; οὐκ ἀρκεῖ. δεῖ δὲ μαθεῖν, πῶς τισὶν ἀκόλουθον γίνεται, καὶ πότε μὲν ἐν ἑνὶ ἀκολουθεῖ, πότε δὲ πλείοσι κοινῇ. μή ποτε οὖν καὶ τοῦτο ἀνάγκη προσλαβεῖν, τὸν μέλλοντα ἐν λόγῳ συνετῶς ἀναστραφήσεσθαι, καὶ αὐτόν τ' ἀποδείξειν ἕκαστα ἀποδόντα, καὶ τοῖς ἀποδεικνύουσι παρακολουθήσειν· μὴ δ' ὑπὸ τῶν σοφιζομένων διαπλανηθήσεσθαι, ὡς ἀποδεικνυόντων; οὐκοῦν ἐλήλυθεν ἡμῖν, ὡς ἡ περὶ τῶν συναγόντων λόγων καὶ τρόπων πραγματεία καὶ γυμνασία, καὶ ἀναγκαία πέφηνεν. ἀλλὰ δή ἐστιν, ἐφ' ὧν δεδώκαμεν ὑγιῶς τὰ λήμματα, καὶ συμβαίνει τι ἐξ αὐτῶν· ψεῦδος δὲ ὄν, οὐδὲν ἧττον συμβαίνει. τί οὖν μοι καθήκει ποιεῖν; προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλὰ λέγειν, ὅτι οὐχ ὑγιῶς παρεχώρησα τὰ ὡμολογημένα; καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο δίδοται. ἀλλ' ὅτι οὐ συμβαίνει διὰ τῶν παρακεχωρημένων; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δίδοται. τί οὖν ἐπὶ τούτων ποιητέον; ἢ μή ποτε ὡς οὐκ ἀρκεῖ τὸ δανείσασθαι πρὸς τὸ ἔτι ὀφείλειν, ἀλλὰ δεῖ προσεῖναι καὶ τὸ ἐπιμένειν ἐπὶ τοῦ δανείου, καὶ μὴ διαλελύσθαι αὐτό· οὕτως οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ δεῖν παραχωρεῖν ἐπιφερόμενον, τὸ δεδωκέναι τὰ λήμματα, δεῖ δ' ἐπιμένειν ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως αὐτῶν· καὶ δὴ μενόντων μὲν αὐτῶν εἰς τέλος, ὁποῖα παρεχωρήθη, πᾶσα ἀνάγκη ἡμᾶς ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως ἐπιμένειν, καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς προσδέχεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἔτι, οὐδὲ καθ' ἡμᾶς συμβαίνοι τοῦτο τὸ ἐπιφερόμενον, ἐπειδὴ τῆς συγχωρήσεως τῶν λημμάτων ἀπέστημεν. δεῖ οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λημμάτων ἱστορῆσαι, καὶ τὴν τοιαύτην μεταβολήν τε καὶ μετάπτωσιν αὐτῶν, καθ' ἣν ἐν αὐτῇ τῇ ἐρωτήσει, ἢ τῇ ἀποκρίσει, ἢ τῷ συλλελογίσθαι, ἢ τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, λαμβάνοντα τὰς μεταπτώσεις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς ἀνοήτοις τοῦ ταράσσεσθαι, μὴ βλέπουσι τὸ ἀκόλουθον. τίνος ἕνεκα; ἵν' ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ μὴ παρὰ τὸ καθῆκον, μὴ δ' εἰκῇ, μηδὲ συγκεχυμένως ἀναστρεφώμεθα· καὶ τὸ αὐτὸ ἐπί τε τῶν ὑποθέσεων, καὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων. ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν ὅτε, αἰτῆσαί τινα

ὑπόθεσιν

ὑπόθεσιν, ὥσπερ ὑπερβαίνειν τὸν ἑξῆς λόγον. πᾶσαν οὖν τὴν δοθεῖσαν παραχωρητέον, ἢ οὐ πᾶσαν. καὶ εἰ οὐ πᾶσαν, τίνα. περὶ τίνος ἡ σκέψις; περὶ καθήκοντος. παραχωρήσαντι δὲ, μενετέον εἰσάπαν ἐπὶ τῆς τηρήσεως, ἢ ἔστιν ὅτε ἀναστατέον; τὰ δ' ἀκόλουθα προσδεκτέον, καὶ τὰ μαχόμενα οὐ προσδεκτέον; ναί. ἀλλὰ λέγει τις, ὅτι ποιήσω σε δυνατοῦ δεξάμενον ὑπόθεσιν, ἐπ' ἀδύνατον ἀπαχθῆναι. πρὸς τοῦτον οὐ συγκαθήσει φρόνιμος, ἀλλὰ φεύξεται ἐξέτασιν καὶ κοινολογίαν. καὶ τίς ἔτι ἄλλος ἐστὶ λόγῳ χρηστικός, καὶ δεινὸς ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει, καὶ νὴ Δία ἀνεξαπάτητός τε καὶ ἀσόφιστος. ἀλλὰ συγκαθήσει μὲν, οὐκ ἐπιστραφήσεται δὲ, τοῦ μὴ εἰκῆ καὶ * φιλόσοφον καὶ ὡς ἔτυχεν ἀναστρέφεσθαι ἐν λόγῳ. καὶ πῶς ἔτι ἔσται τοιοῦτος, οἷον αὐτὸν ἐπινοοῦμεν; ἀλλ' ἄνευ τινὸς τοιαύτης γυμνασίας καὶ παρασκευῆς φυλάξαι οἷός τέ ἐστι τὸ ἑξῆς; τοῦτο δεικνύτωσαν, καὶ παρέλκει τὰ θεωρήματα ταῦτα πάντα ἄτοπα * ἦν καὶ ἀνακόλουθα τῇ προλήψει τοῦ ἄναι σπουδαίου. τί ἔτι ἀργοὶ καὶ ῥάθυμοι καὶ νωθροί ἐσμεν, καὶ προφάσεις ζητοῦμεν, καθ' ἃς οὐ πονοῦμεν; οὐδ' ἀγρυπνοῦμεν, ἐξεργαζόμενοι τὸν αὑτῶν λόγον; ἂν οὖν ἐν τούτοις πλανηθῶ, μή τι τὸν πατέρα ἀπέκτεινα; ἀνδράποδον· ποῦ γὰρ ἐνθάδε πατὴρ ἦν, ἵν' αὐτὸν ἀποκτείνῃς; τί οὖν ἐποίησας; ὃ μόνον ἦν περὶ τὸν τόπον ἁμάρτημα, τοῦθ' ἡμάρτηκας. ἐπεὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐγὼ Ῥούφῳ εἶπον, ἐπιτιμῶντί μοι, ὅτι τὸ παραλειπόμενον ἐν τῷ συλλογισμῷ τινι οὐχ εὑρίσκον· οὐχ οἷον μὲν φημὶ τὸ Καπιτώλιον κατέκαυσα. ὁ δ' ἀνδράποδον, ἔφη, ἐνθάδε τὸ παραλειπόμενον Καπιτώλιόν ἐστιν; ἢ ταῦτα μόνα ἁμαρτήματά ἐστι, τὸ Καπιτώλιον ἐμπρῆσαι, καὶ τὸν πατέρα ἀποκτεῖναι; τὸ δ' εἰκῆ καὶ μάτην καὶ ὡς ἔτυχεν χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις ταῖς αὑτοῦ, καὶ μὴ παρακολουθεῖν λόγῳ, μηδ' ἀποδείξει, μηδὲ σοφίσματι, μηδ' ἁπλῶς βλέπειν τὸ καθ' αὑτὸν καὶ οὐ καθ' αὑτὸν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει, τούτων δ' οὐδὲν ἐστὶν ἁμάρτημα;

Ὅτι αἱ δυνάμεις τοῖς ἀπαιδεύτοις οὐκ ἀσφαλεῖς. η.

ΚΑΘ' ὅσους τρόπους μεταλαμβάνειν ἐστὶ τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις, κατὰ τοσούτους καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐπιχειρημάτων τε καὶ ἐνθυμημάτων τῶν ἐν τοῖς λόγοις ἔξεστι μεταλαμβάνειν. οἷον φέρε τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ ἐδανείσω, καὶ μὴ ἀπέδωκας, ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. οὐχὶ ἐδανείσω μὲν, καὶ οὐκ ἀπέδωκας, οὐ μὴν ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. καὶ τοῦτο οὐδενὶ μᾶλλον προσήκει, ἢ τῷ φιλοσόφῳ, ἐμπείρως

ποιεῖν.

ποιεῖν. ὥσπερ γὰρ ἀτελὴς συλλογισμός ἐστι τὸ ἐνθύμημα, δῆλον ὅτι ὁ περὶ τὸν τέλειον συλλογισμὸν γεγυμνασμένος, οὗτος ἂν ἱκανὸς εἴη, καὶ περὶ τὸν ἀτελῆ οὐδὲν ἧττον. τί ποτ' οὖν οὐ γυμναζόμεθα αὐτούς τε καὶ ἀλλήλους τὸν τρόπον τοῦτον; ὅτι νῦν, καίτοι μὴ γυμναζόμενοι περὶ ταῦτα, μηδ' ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας τῶν ἠθῶν ὑπό γε ἐμοῦ περισπώμενοι, ὅμως οὐδὲν ἐπιδίδομεν εἰς καλοκαγαθίαν. τί οὖν χρὴ προσδοκᾶν, εἰ καὶ ταύτην τὴν ἀσχολίαν προσλάβοιμεν; καὶ μάλιστ' ὅτι οὐ μόνον ἀσχολία τις ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων αὕτη προσγένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ οἰήσεως ἀφορμὴ, καὶ τύφου, οὐχ ἡ τυχοῦσα. μεγάλη γάρ ἐστι δύναμις ἡ ἐπιχειρητικὴ καὶ πιθανολογικὴ, καὶ μάλιστ' εἰ τύχοι γυμνασίας ἐπὶ πλεῖον, καί τινα καὶ εὐπρέπειαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων προσλάβοι. ὅτι καὶ ἐν τῷ καθόλου πᾶσα δύναμις ἐπισφαλὴς τοῖς ἀπαιδεύτοις καὶ ἀσθενέσι προσγινομένη, πρὸς τὸ ἐπᾶραι καὶ χαυνῶσαι ἐπ' αὐτῇ. ποία γὰρ ἂν ἔτι μηχανὴ, πεῖσαι τὸν νέον τὸν ἐν τούτοις διαφέροντα, ὅτι οὐ δεῖ προσθήκην αὐτὸν ἐκείνων γίνεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῷ προσθεῖναι; οὐχὶ δὲ πάντας τοὺς λόγους τούτους καταπατήσας, ἐπηρμένος ἡμῖν καὶ πεφυσημένος περιπατεῖ, μηδ' ἀνεχόμενος ἄν τις ἅπτηται αὐτοῦ, ὑπομιμνήσκων τίνος ἀπολέλειπται, ποῦ ἀποκέκλικε; Τί οὖν πλάτων, φιλόσοφος οὐκ ἦν; ἱπποκράτης γὰρ ἰατρὸς οὐκ ἦν; ἀλλ' ὁρᾷς, πῶς φράζει ἱπποκράτης; μή τι οὖν ἱπποκράτης οὕτω φράζει, καθὸ ἰατρός ἐστι; τί οὖν μιγνύεις πράγματα, ἄλλως ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων συνδραμόντα; εἰ δὲ καλὸς ἦν πλάτων, καὶ ἰσχυρὸς, ἔδει κἀμὲ καθήμενον ἐκπονεῖν, ἵνα καλὸς γένωμαι, ἢ ἵνα ἰσχυρὸς, ὡς τοῦτο ἀναγκαῖον πρὸς φιλοσοφίαν; ἐπεί τις φιλόσοφος, ἅμα καὶ καλὸς ἦν, καὶ φιλόσοφος. οὐ θέλεις αἰσθάνεσθαι, καὶ διακρῖναι, κατὰ τί οἱ ἄνθρωποι γίνονται φιλόσοφοι, καὶ τίνα ἄλλως αὐτοῖς πάρεστιν; ἄγε ἴδ' ἐγὼ φιλόσοφος ἤμην. * ἔδει ὑμᾶς καὶ χωλοὺς γίνεσθαι; τί οὖν; αἴρω τὰς δυνάμεις ταύτας; μὴ γένοιτο. οὐδὲ γὰρ τὴν ὁρατικήν. ὅμως δ' ἄν μου πυνθάνῃ, τί ἐστιν ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου; οὐκ ἔχω σοι ἄλλο εἰπεῖν, ἢ ὅτι ποιὰ προαίρεσις φαντασιῶν.

Πῶς ἀπὸ τοῦ συγγενεῖς ἡμᾶς εἶναι τῷ θεῷ, ἐπέλθοι ἄν τις ἐπὶ τὰ ἑξῆς. θ.

Εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ τὰ περὶ τῆς συγγενείας τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυνθανόμενον ποδαπός ἐστι,

ὅτι, εἶπεν ὅτι ἀθηναῖος ἢ κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι κόσμιος; διατί δὲ λέγεις ἀθηναῖον εἶναι σεαυτόν, οὐχὶ δ' ἐξ ἐκείνης μόνον τῆς γωνίας, εἰς ἣν ἐρρίφη γεννηθέν σου τὸ σωμάτιον; ἢ δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου, καὶ περιέχοντος οὐ μόνον αὐτὴν ἐκείνην τὴν γωνίαν καὶ ὅλην σου τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ὅθεν σου τὸ γένος τῶν προγόνων εἰς σὲ κατελήλυθεν, ἐντεῦθέν ποθεν καλεῖς σεαυτὸν ἀθηναῖον καὶ κορίνθιον. ὁ τοίνυν τῇ διοικήσει τοῦ κόσμου παρηκολουθηκὼς, καὶ μεμαθηκὼς, ὅτι τὸ μέγιστον καὶ κυριώτατον καὶ περιεκτικώτατον πάντων τοῦτ' ἐστὶ τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνθρώπων καὶ θεοῦ, ἀπ' ἐκείνου δὲ τὰ σπέρματα καταπέπτωκεν οὐκ εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν μόνον, οὐδ' εἰς τὸν πάππον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα μὲν τὰ ἐπὶ γῆς γεννώμενά τε καὶ φυόμενα, προηγουμένως δ' εἰς τὰ λογικὰ (ὅτι κοινωνεῖν μόνον ταῦτα πέφυκε τῷ θεῷ τῆς συναναστροφῆς κατὰ τὸν λόγον ἐπιπεπλεγμένα) διατί μὴ εἴπῃ ὡς κόσμιον; διατί μὴ υἱὸν τοῦ θεοῦ; διατί δὲ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν καίσαρα ἡ συγγένεια, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν μέγα δυναμένων ἐν ῥώμῃ ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀκαταφρονήτως, καὶ δεδοικότας μηδ' ὁτιοῦν. τὸ δὲ τὸν θεὸν ποιητὴν ἔχειν, καὶ πατέρα, καὶ κηδεμόνα, οὐκέτι ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; καὶ πόθεν φάγω, φησί, μηδὲν ἔχων; καὶ πῶς οἱ δοῦλοι, πῶς οἱ δραπέται, τίνι πεποιθότες ἐκεῖνοι, ἀπαλλάττονται τῶν δεσποτῶν; τοῖς ἀγροῖς, ἢ τοῖς οἰκέταις, ἢ τοῖς ἀργυρώμασιν; οὐδενί, ἀλλ' ἑαυτοῖς. καὶ ὅμως οὐκ ἐπιλείπουσιν αὐτοὺς τροφαί. τὸν δὲ φιλόσοφον ἡμῖν δεήσει, ἄλλοις θαρροῦντα, καὶ ἐπαναπαυόμενον ἀποδημεῖν, καὶ μὴ ἐπιμελεῖσθαι αὐτὸν αὐτοῦ; καὶ τῶν θηρίων τῶν ἀλόγων εἶναι χείρονα καὶ δειλότερον, ὧν ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ἀρκούμενον, οὔτε τροφῆς ἀπορεῖ τῆς οἰκείας, οὔτε διεξαγωγῆς τῆς καταλλήλου καὶ κατὰ φύσιν; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι ἔδει καθῆσθαι τὸν πρεσβύτερον ἐνταῦθα, οὐχ ὅπως μηχανώμενον ὅπως μὴ ταπεινοφρονήσητε, μηδὲ ταπεινοὺς μηδ' ἀγεννεῖς τινας διαλογισμοὺς διαλογιεῖσθε αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν· ἀλλὰ μή τινες ἐμπίπτωσι τοιοῦτοι νέοι, οἳ ἐπιγνόντες τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς συγγένειαν, καὶ ὅτι δεσμά τινα ταῦτα προσηρτήμεθα, τὸ σῶμα καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσα τούτων ἕνεκα ἀναγκαῖα ἡμῖν γίνεται εἰς οἰκονομίαν καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν τῷ βίῳ, ὡς βάρη τινὰ καὶ ἀνιαρὰ καὶ ἄχρηστα ἀπορρῖψαι θέλωσι, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς συγγενεῖς. καὶ τοῦτον ἔδει τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι τὸν διδάσκαλον ὑμῶν

ὑμῶν καὶ παιδευτήν, εἴ τις ἄρα ἦν. ὑμᾶς μὲν ἔρχεσθαι λέγοντας, Ἐπίκτητε, οὐκέτι ἀνεχόμεθα μετὰ τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. οὐκ ἀδιάφορα ταῦτα, καὶ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς; καὶ ὁ θάνατος οὐ κακός; καὶ συγγενεῖς τινὲς τοῦ θεοῦ ἐσμεν, κἀκεῖθεν ἐληλύθαμεν. ἄφες ἡμᾶς ἀπελθεῖν, ὅθεν ἐληλύθαμεν. ἄφες λυθῆναί ποτε τῶν δεσμῶν τούτων, τῶν ἐξηρτημένων καὶ βαρούντων. ἐνταῦθα λῃσταὶ, καὶ κλέπται, καὶ δικαστήρια, καὶ οἱ καλούμενοι τύραννοι, δοκοῦντες ἔχειν τινὰ ἐφ' ἡμῖν ἐξουσίαν, διὰ τὸ σωμάτιον καὶ τὰ τούτου κτήματα. ἄφες, δείξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδενὸς ἔχουσιν ἐξουσίαν. ἐμὲ δ' ἐν τούτῳ λέγειν, ὅτι ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν θεόν, ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ἡμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότ' ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν. ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν. ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος ὁ τῆς οἰκήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις. ποῖος γὰρ ἔτι τύραννος, ἢ ποῖος κλέπτης, ἢ ποῖα δικαστήρια φοβερὰ, τοῖς οὕτως παρουδὲν πεποιημένοις τὸ σῶμα, καὶ τὰ τούτου κτήματα; μείνατε, μὴ ἀλογίστως ἀπέλθητε· τοιοῦτόν τι ἔδει γίνεσθαι παρὰ τοῦ παιδευτοῦ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς τῶν νέων. νῦν δὲ τί γίνεται; νεκρὸς μὲν ὁ παιδευτής, νεκροὶ δ' ὑμεῖς. ὅτε χορτασθῆτε σήμερον, κάθησθε κλαίοντες, περὶ τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε. ἀνδράποδον· ἂν σχῇς, ἕξεις· ἂν μὴ σχῇς, ἐξελεύσῃ, ἤνοικται ἡ θύρα, τί πενθεῖς; ποῦ ἔτι τόπος δακρύοις; τίς ἔτι κολακείας ἀφορμή; διὰ τί ἄλλος ἄλλῳ φθονήσει; διὰ τί πολλὰ κεκτημένους θαυμάσει; ἢ τοὺς ἐν δυνάμει τεταγμένους, μάλιστ' ἂν καὶ ἰσχυροὶ ὦσι καὶ ὀργίλοι; τί γὰρ ἡμῖν ποιήσουσιν; ἃ δύνανται ποιῆσαι, τούτων οὐκ ἐπιστρεψόμεθα· ὧν ἡμῖν μέλει, ταῦτα οὐ δύνανται. τίς οὖν ἔτι ἄρξει τοῦ οὕτω διακειμένου; πῶς Σωκράτης εἶχε πρὸς ταῦτα; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ὡς ἔδει τὸν πεπεισμένον ὅτι ἐστὶ τῶν θεῶν συγγενής; ἄν μοι λέγητε, φησί, νῦν, ὅτι ἀφίεμέν σε ἐπὶ τούτοις, ὅπως μηκέτι διαλέξῃ τούτους τοὺς λόγους οὓς μέχρι νῦν διελέγου, μηδὲ παρενοχλήσῃς ἡμῶν τοῖς νέοις, μηδὲ τοῖς γέρουσιν· ἀποκρινοῦμαι, ὅτι γελοῖοί ἐστε οἵτινες ἀξιοῦτε, εἰ μέν με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἴς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν· εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην δ' ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς.

ἡμᾶς. τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος ταῖς ἀληθείαις συγγενὴς τῶν θεῶν. ἡμεῖς δ' ὡς κοιλίαι, ὡς ἔντερα, ὡς αἰδοῖα, οὕτω περὶ αὐτῶν διανοούμεθα, ὅτι φοβούμεθα, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν, τοὺς εἰς ταῦτα συνεργεῖν δυναμένους κολακεύομεν, τοὺς αὐτοὺς τούτους δεδοίκαμεν. ἐμέ τις ἠξίωσεν ὑπὲρ αὐτοῦ γράψαι εἰς τὴν ῥώμην, ὡς ἐδόκει τοῖς πολλοῖς ἠτυχηκώς, καὶ πρότερον μὲν ἐπιφανὴς ὢν καὶ πλούσιος, ὕστερον δ' ἐκπεπτωκὼς ἁπάντων καὶ διάγων ἐνταῦθα. κἀγὼ ἔγραψα ὑπὲρ αὐτοῦ ταπεινῶς. ὁ δ' ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολήν, ἀπέδωκέ μοι αὐτήν, καὶ ἔφη· ὅτι ἐγὼ βοηθηθῆναί τι ὑπὸ σοῦ ἤθελον, οὐχὶ ἐλεηθῆναι· κακὸν δέ μοι οὐδὲν ἔστιν. οὕτω καὶ ῥοῦφος πειράζων με εἰώθει λέγειν· συμβήσεταί σοι τοῦτο καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ δεσπότου. κἀμοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποκριναμένου, ὅτι ἀνθρώπινα· τί οὖν, ἔφη, ἐκεῖνον παρακαλῶ, παρὰ σοῦ αὐτὰ λαβεῖν δυνάμενος. τῷ γὰρ ὄντι ὃ παρ' αὐτοῦ τις ἔχει, περισσὸς καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. ἐγὼ οὖν ἔχων παρ' ἐμαυτοῦ λαβεῖν τὸ μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, ἀγρὸν παρὰ σοῦ λάβω, καὶ ἀργύριον, ἢ ἀρχήν τινα; μὴ γένοιτο. οὐχ οὕτως ἀναίσθητος ἔσομαι τῶν ἐμῶν κτημάτων. ἀλλ' ὅταν τις ᾖ δειλὸς καὶ ταπεινός, ὑπὲρ τούτου τί ἄλλο, ἢ ἀνάγκη γράφειν ἐπιστολάς, ὡς ὑπὲρ νεκροῦ· τὸ πτῶμα ἡμῖν χάρισαι τοῦ δεῖνος, καὶ ξέστην αἱματίου. τῷ γὰρ ὄντι πτῶμα ὁ τοιοῦτός ἐστι, καὶ ξέστης αἱματίου· πλέον δ' οὐδέν. εἰ δ' ἦν πλέον τι, ᾐσθάνετ' ἄν, ὅτι ἄλλος δι' ἄλλον οὐ δυστυχεῖ.

Πρὸς τοὺς περὶ τὰς ἐν ῥώμῃ προαγωγὰς ἐσπουδακότας. ι.

Εἰ οὕτω σφοδρῶς συνετετάμεθα περὶ τὸ ἔργον τὸ ἑαυτῶν, ὡς οἱ ἐν ῥώμῃ γέροντες περὶ ἃ ἐσπουδάκασι, τάχα ἄν τι ἠνύομεν καὶ αὐτοί. οἶδα ἐγὼ πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἐμοῦ, καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ σίτου ὄντα ἐν ῥώμῃ, ὅτε ταύτῃ παρῆγεν ἐκ τῆς φυγῆς ἀναστρέφων, οἷα εἶπέ μοι, κατατρέχων τοῦ προτέρου ἑαυτοῦ βίου, καὶ περὶ τῶν ἑξῆς ἐπαγγελλόμενος, ὅτι ἄλλο οὐδὲν ἀναβὰς σπουδάσειν, ἢ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ διεξαγαγεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. πόσον γὰρ ἔτι ἐστί μοι τὸ λοιπόν; κἀγὼ ἔλεγον αὐτῷ, ὅτι οὐ ποιήσεις· ἀλλ' ὀσφρανθεὶς μόνον τῆς ῥώμης, ἁπάντων τούτων ἐπιλήσῃ. ἂν δὲ καὶ εἰς αὐλὴν πάροδός τις διδῶται, ὅτι χαίρων καὶ τῷ θεῷ εὐχαριστῶν εἴσεισι. ἄν μ' εὕρῃς, ἔφη, Ἐπίκτητε, θάτερον πόδα εἰς τὴν αὐλὴν τιθέντα, ὃ βούλει ὑπολάμβανε. νῦν οὖν τί ἐποίησε; πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν ῥώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ παρὰ καίσαρος πινακίδες. ὁ δὲ λαβών, πάντων ἐκείνων ἐπε-

λάθῃ τὸ, καὶ λοιπὸν γοῦν δὴ γνοὺς ἐπισεσόρευκεν. ἤθελον αὐτὸν νῦν παρεστὰς ὑπομνῆσαι τῶν λόγων, οὓς ἔλεγε παρερχόμενος, καὶ εἰπεῖν, ὅτι πόσῳ ἐγὼ κομψότερός σου μάντις εἰμί; τί οὖν ἐγὼ λέγω; ὅτι ἄπρακτόν ἐστι τὸ ζῷον; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν πρακτικοί; εὐθὺς ἐγὼ πρῶτος ὅταν ἡμέρα γένηται, μικρὰ ὑπομιμνήσκομαι, τίνα ἐπαναγνῶναί με δεῖ. εἶτα εὐθὺς ἐμαυτῷ, τί δέ μοι καὶ μέλει πῶς ὁ δεῖνα ἀναγνῷ; πρῶτόν ἐστιν, ἵνα ἐγὼ κοιμηθῶ. καίτοι τί ὅμοια τὰ ἐκείνων πράγματα τοῖς ἡμετέροις; ἂν ἐπιστῆτε τί ἐκεῖνοι ποιοῦσιν, αἰσθήσεσθε. τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὅλην τὴν ἡμέραν ψηφίζουσι, συζητοῦσι, συμβουλεύουσι περὶ σιταρίου, περὶ ἀγριδίου, περὶ τινῶν προκοπῶν τοιούτων; ὅμοιον οὖν ἐστιν, γραμματίδιον παρά τινος λαβόντα ἀναγινώσκειν, παρακαλῶ σε ἐπιτρέψαι μοι σιτάριον ἐξαγαγεῖν· ἢ παρακαλῶ σε παρὰ χρυσίππου ἐπισκέψασθαι τίς ἐστιν ἡ τοῦ κόσμου διοίκησις, καὶ ποίαν τινὰ χώραν ἐν αὐτῇ ἔχει τὸ λογικὸν ζῷον· ἐπίσκεψαι δὲ καὶ τίς εἶ σύ, καὶ ποῖόν τί σου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν; ταῦτα ἐκείνοις ὅμοιά ἐστιν, ἀλλ' ὁμοίας σπουδῆς χρείαν ἔχοντα. ἀλλ' ὡσαύτως ἀμελεῖν αἰσχρὸν τούτων κἀκείνων. τί οὖν, ἡμεῖς μόνοι ῥαθυμοῦμεν καὶ νυστάζομεν; οὔ, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὑμεῖς οἱ νέοι. ἐπεί τοι καὶ ἡμεῖς οἱ γέροντες, ὅταν παίζοντας ὁρῶμεν νέους, συμπροθυμούμεθα καὶ αὐτοὶ συμπαίζειν. πολὺ δὲ πλέον, εἰ ἑώρων διεγηγερμένους καὶ συμπροθυμουμένους, ἂν συνεσπούδαζον καὶ αὐτός.

Περὶ φιλοστοργίας. ια.

Ἀφικομένου δέ τινος πρὸς αὐτὸν τῶν ἐν τέλει, πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τὰ ἐπὶ μέρους, ἠρώτησεν εἰ καὶ τέκνα εἴη αὐτῷ, καὶ γυνή; τοῦ δ' ὁμολογήσαντος, προσεπύθετο, πῶς τι οὖν χρῇ τῷ πράγματι; ἀθλίως, ἔφη. καὶ ὅς· τίνα τρόπον; οὐ γὰρ δὴ τούτου ἕνεκα γαμοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ παιδοποιοῦνται, ὅπως ἄθλιοι ὦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως εὐδαίμονες. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, οὕτως ἀθλίως ἔχω περὶ τὰ παιδάρια, ὥστε πρῴην νοσοῦντός μου τοῦ θυγατρίου, καὶ δόξαντος κινδυνεύειν, οὐχ ὑπέμεινα οὐδὲ παρεῖναι αὐτῷ νοσοῦντι· φυγὼν δ' ᾠχόμην, μέχρις οὗ προσήγγειλέ τίς μοι ὅτι ἔχει καλῶς. τί οὖν; ὀρθῶς φαίνῃ σαυτῷ ταῦτα πεποιηκέναι; φυσικῶς, ἔφη. ἀλλὰ μὴν τοῦτό με πεῖσον, ἔφη, σὺ διότι φυσικῶς· κἀγώ σε πείσω, ὅτι πᾶν τὸ κατὰ φύσιν γινόμενον, ὀρθῶς γίνεται. τοῦτο, ἔφη, πάντες ἢ οἵ γε πλεῖστοι πατέρες πάσχομεν. οὐδ' ἐγώ σοι ἀντιλέγω, ἔφη, ὅτι οὐ γίνεται. τὸ δ' ἀμφισβητούμενον

μέσον ἡμῖν ἐκεῖνό ἐστιν, εἰ ὀρθῶς. ἐπεὶ τούτου γε ἕνεκα καὶ τὰ φύματα δεῖ λέγειν ἐπ' ἀγαθῷ γίνεσθαι τοῦ σώματος, ὅτι γίνεται· καὶ ἁπλῶς τὸ ἁμαρτάνειν, εἶναι κατὰ φύσιν, ὅτι πάντες σχεδὸν, ἢ οἵ γε πλεῖστοι, ἁμαρτάνομεν. δεῖξον οὖν μοι σὺ, πῶς κατὰ φύσιν ἐστίν. οὐ δύναμαι, ἔφη. ἀλλὰ σύ μοι μᾶλλον δεῖξον, πῶς οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδ' ὀρθῶς γίνεται. καὶ ὅς· ἀλλ' εἰ ἐζητοῦμεν, ἔφη, περὶ λευκῶν καὶ μελάνων, ποῖον ἂν κριτήριον παρεκαλοῦμεν πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν; τὴν ὄρεξιν, ἔφη. τί δ' εἰ περὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν καὶ μαλακῶν, ποῖόν τι; τὴν ἁφήν. οὐκοῦν ἐπειδὴ περὶ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τῶν ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς γινομένων ἀμφισβητοῦμεν, ποῖον θέλεις κριτήριον παραλάβωμεν; οὐκ οἶδ', ἔφη. καὶ μὴν τὸ μὲν τῶν χρωμάτων καὶ ὀσμῶν, ἔτι δὲ χυλῶν κριτήριον ἀγνοεῖν, τυχὸν οὐ μεγάλη ζημία· τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ, δοκεῖ σοι μικρὰ ζημία εἶναι τῷ ἀγνοοῦντι; ἢ μεγίστη μὲν οὖν. φέρε, εἰπέ μοι, πάντα ἃ δοκεῖ τισιν εἶναι καλὰ καὶ προσήκοντα, ὀρθῶς δοκεῖ; καὶ νῦν ἰουδαίοις καὶ σύροις καὶ αἰγυπτίοις καὶ ῥωμαίοις, οἷόν τε πάντα τὰ δοκοῦντα περὶ τροφῆς, ὀρθῶς δοκεῖν. καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλ' οἶμαι πᾶσα ἀνάγκη, εἰ ὀρθά ἐστιν αἰγυπτίων, μὴ ὀρθὰ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων· εἰ καλῶς ἔχει τὰ ἰουδαίων, μὴ καλῶς ἔχειν τὰ τῶν ἄλλων. πῶς γὰρ οὔ; ὅπου δ' ἄγνοια, ἐκεῖ καὶ ἀμαθία, καὶ ἡ περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπαιδευσία. συνεχώρει. σὺ οὖν, ἔφη, τούτων αἰσθόμενος, οὐδὲν ἄλλο τοῦ λοιποῦ σπουδάσεις, οὐδ' ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὴν γνώμην ἕξεις, ἢ ὅπως τὸ κριτήριον τῶν κατὰ φύσιν καταμαθὼν, καὶ τούτῳ προσχρώμενος διακρινεῖς τῶν ἐπὶ μέρους ἕκαστον. ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος, τὰ τοσαῦτα ἔχω σοι πρὸς ὃ βούλει βοηθῆσαι, τὸ φιλόστοργον δοκεῖ σοι κατὰ φύσιν τε εἶναι, καὶ καλόν; πῶς γὰρ οὔ; τί δὲ, τὸ μὲν φιλόστοργον κατὰ φύσιν τε καὶ καλόν ἐστι, τὸ δ' εὐλόγιστον οὐκ; οὐδαμῶς. μὴ τί νῦν μάχην ἔχει τοῦ φιλοστόργου, τὸ εὐλόγιστον; οὐ δοκεῖ μοι. εἰ δὲ μὴ, τῶν μαχομένων ἀνάγκη θατέρου κατὰ φύσιν ὄντος, θάτερον εἶναι παρὰ φύσιν. ἢ γὰρ οὐχ οὕτως, ἔφη. οὐκοῦν ὅ, τι ἂν εὑρίσκωμεν ὁμοῦ μὲν φιλόστοργον, ὁμοῦ δ' εὐλόγιστον, τοῦτο θαῤῥοῦντες ἀποφαινόμεθα ὀρθόν τε εἶναι, καὶ καλόν. ἔστω, ἔφη. τί οὖν; ἀφεῖναι νοσοῦν τὸ παιδίον, καὶ ἀφέντα ἀπελθεῖν, ὅτι μὲν οὐκ εὐλόγιστον, οὐκ οἶμαί σ' ἀντερεῖν. ὑπολείπεται δ' ἡμᾶς σκοπεῖν, εἰ φιλόστοργον. σκοπῶμεν δή. ἆρ' οὖν σὺ μὲν ἐπειδὴ φιλοστόργως διέκεισο πρὸς τὸ παιδίον, ὀρθῶς ἐποίεις φεύγων, καὶ ἀπολείπων αὐτό; ἡ μήτηρ δ' οὐ φιλοστοργεῖ

τὸ παι-

τὸ παιδίον; φιλοστοργεῖ μὲν οὖν. οὐκοῦν ἔδει καὶ τὴν μητέρα ἀφεῖναι αὐτό, ἢ οὐκ ἔδει; οὐκ ἔδει. τί δ' ἡ τίτθη, στέργει αὐτό; στέργει, ἔφη. ἔδει οὖν κἀκείνην ἀφεῖναι αὐτό; οὐδαμῶς. τί δ' ὁ παιδαγωγός, οὐ στέργει αὐτό; στέργει. ἔδει οὖν κἀκεῖνον ἀφέντα ἀπελθεῖν, εἶθ' οὕτως ἔρημον καὶ ἀβοήθητον ἀπολειφθῆναι τὸ παιδίον, διὰ τὴν πολλὴν φιλοστοργίαν τῶν γονέων ὑμῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτό; ἢ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν οὔτε στεργόντων, οὔτε κηδομένων ἀποθανεῖν; μὴ γένοιτο. καὶ μὴν ἐκεῖνό γε ἄνισον καὶ ἀγνῶμον. ὅ, τις αὑτῷ προσήκειν οἴεται διὰ τὸ φιλόστοργος εἶν, τοῦτο τοῖς ὁμοίως φιλοστοργοῦσι μὴ ἐφιέναι; ἄτοπον. ἄγε σὺ δ' ἂν ἠθέλου νοσῶν, φιλοστόργους οὕτως ἔχειν τοὺς προσήκοντας, τούς τ' ἄλλους, καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, ὥστ' ἀφεθῆναι μόνος ὑπ' αὐτῶν καὶ ἔρημος; οὐδαμῶς. εὔξαιο δ' ἂν οὕτω στερχθῆναι ὑπὸ τῶν σαυτοῦ, ὥστε διὰ τὴν ἄγαν αὐτῶν φιλοστοργίαν ἀεὶ μόνος ἀπολείπεσθαι ἐν ταῖς νόσοις; ἢ τούτου γ' ἕνεκα μᾶλλον ἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, εἰ δυνατὸν ἦν, φιλοστοργεῖσθαι ηὔχου, ὥστ' ἀπολείπεσθαι ὑπ' αὐτῶν. εἰ δὲ ταῦτα, ἀπολείπεται, μηδαμῶς ἔτι φιλόστοργον εἶν τὸ πραχθέν. τί οὖν; οὐδὲν ἦν τὸ κινῆσάν σε καὶ ἐξορμῆσαν πρὸς τὸ ἀφεῖναι τὸ παιδίον; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλὰ τοιοῦτόν τι ἄν, οἷον καὶ ἐν Ῥώμῃ τινὰ ἦν ὃ ἐκίνει, ὥστ' ἐγκαλύπτεσθαι τοῦ ἵππου προτρέχοντος ᾧ ἐσπουδάκει· εἶτα νικήσαντος ποτὲ παραλόγως, σπόγγων δεῆσαι αὐτόν, πρὸς τὸ ἀναληφθῆναι λειποψυχοῦντα. τί οὖν τοῦτό ἐστι; τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τυχόν. ἐκεῖνο δ' ἀπαρκεῖ πεισθῆναι, εἴπερ ὑγιές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι οὐκ ἔξω που δεῖ ζητεῖν αὐτό, ἀλλ' ἓν καὶ ταὐτόν ἐστιν ἐπὶ πάντων τὸ αἴτιον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν, τοῦ λέγειν τινὰ ἢ μὴ λέγειν, τοῦ ἐπαίρεσθαι ἢ συστέλλεσθαι, ἢ φεύγειν τινὰ ἢ διώκειν· τοῦθ' ὅπερ καὶ νῦν ἐμοί τε καὶ σοὶ γέγονεν αἴτιον, σοὶ μὲν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἐμέ, καὶ καθῆσθαι νῦν ἀκούοντα ἐμοὶ δέ, τοῦ λέγειν ταῦτα. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; ἆρά γε ἄλλο, ἢ ὅτι ἔδοξεν ἡμῖν; ἂν δ' ἄλλως ἡμῖν ἐφάνη, τί ἂν ἄλλο, ἢ τὸ δόξαν ἐπράττομεν. οὐκοῦν καὶ τῷ Ἀχιλλεῖ τοῦτο αἴτιον τοῦ πενθεῖν, οὐχ ὁ τοῦ Πατρόκλου θάνατος (ἄλλος γάρ τις οὐ πάσχει ταῦτα τοῦ ἑταίρου ἀποθανόντος) ἀλλ' ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. καὶ σοί, τότε φεύγειν τοῦτ' αὐτό, ὅτι ἔδοξέ σοι. καὶ πάλιν ἐὰν μένῃς, ὅτι ἔδοξέ σοι. καὶ νῦν ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχῃ, ὅτι δοκεῖ σοι· κἂν μεταδόξῃ, οὐκ ἂν ἀπελεύσῃ. καὶ ἁπλῶς οὔτε θάνατος, οὔτε φυγή, οὔτε πόνος, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων, αἴτιόν ἐστι τοῦ πράττειν τι, ἢ μὴ πράττειν ἡμᾶς, ἀλλ'

ὑπολήψεις

ὑπολήψεις καὶ δόγματα. τοῦτό σε πείθω, ἢ οὐχί; πείθεις. οἷα δὴ τὰ αἴτια ἐφ' ἑκάστου, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀποτελούμενα. οὐκοῦν ὅταν μὴ ὀρθῶς τι πράττωμεν, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο αἰτιασόμεθα, ἢ τὸ δόγμα ἀφ' οὗ αὐτὸ ἐπράξαμεν· κἀκεῖνο ἐξαίρειν καὶ ἐκτέμνειν πειρασόμεθα μᾶλλον, ἢ τὰ φύματα καὶ τὰ ἀποστήματα ἐκ τοῦ σώματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀρθῶς πραττομένων ταὐτὸν τοῦτο αἴτιον ἀποφανοῦμεν· καὶ οὔτ' οἰκέτην ἔτι αἰτιασόμεθα, οὔτε γείτονα, οὔτε γυναῖκα, οὔτε τέκνα, ὡς αἴτια τινῶν κακῶν ἡμῖν γινόμενα· πεπεισμένοι, ὅτι ἂν μὴ ἡμῖν δόξῃ τοιαῦτά τινα εἶναι, οὐ πράττομεν τὰ ἀκόλουθα. τοῦ δόξαι δὲ, ἢ μὴ δόξαι, ἡμεῖς κύριοι, καὶ οὐ τὰ ἐκτός. οὕτως, ἔφη. ἀπὸ τῆς σήμερον τοίνυν ἡμέρας, οὐδὲν ἄλλο ἐπισκοπήσομεν, οὐδὲ ἐξετάσομεν ποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχει· οὔτε τὸν ἀγρὸν, οὔτε τὰ ἀνδράποδα, οὔτε τοὺς ἵππους ἢ κύνας, ἀλλὰ τὰ δόγματα. εὔχομαι, ἔφη. ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῷον, οὗ πάντες καταγελῶσιν) εἴπερ ἄρα θέλεις ἐπίσκεψιν τῶν σαυτοῦ δογμάτων ποιεῖσθαι; τοῦτο δ' ὅτι μιᾶς ὥρας ἢ ἡμέρας οὐκ ἔστιν, ἐπινοεῖς καὶ αὐτός.

Περὶ εὐαρεστήσεως. ιβ.

Περὶ θεῶν οἱ μέν τινές εἰσι λέγοντες, μὴ δ' εἶναι τὸ θεῖον. οἱ δ' εἶναι μὲν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελὲς, καὶ μὴ προνοεῖν μηδενός. τρίτοι δ' οἱ καὶ εἶναι καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων, τῶν δ' ἐπὶ γῆς μηδενός. τέταρτοι δὲ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν οὐρανίων, εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. πέμπτοι δ' ὧν ἦν καὶ ὀδυσσεὺς, καὶ σωκράτης, οἱ λέγοντες, ὅτι οὐδέ σε λήθω κινούμενος. πολὺ πρότερον οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι, περὶ ἑκάστου τούτων ἐπεσκέφθαι, πότερα ὑγιῶς λεγόμενόν ἐστιν. εἰ γὰρ μὴ εἰσὶ θεοὶ, πῶς ἐστιν τέλος ἕπεσθαι θεοῖς. εἰ δὲ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελούμενοι, καὶ οὕτως πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος, τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. ὁ δὲ παιδευόμενος, ταύτην ὀφείλει τὴν ἐπιβολὴν ἔχων ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι· πῶς ἂν ἑποίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τοῖς θεοῖς; καὶ πῶς ἂν εὐαρεστοίην τῇ θείᾳ διοικήσει; καὶ πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθερος; ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἡ ἐλευθε

ρίας; μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταὐτὸν οὐκ ἔρχεται. ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι καλόν ἡ ἐλευθερία ἐστί, καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει οὐ μόνον οὐκ εἶναι καλόν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιοῦμεν; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὔ· ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν, ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μουσικῶν; ὡσαύτως. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τίς ἢ ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μή, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ ταῖς ἑκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. ἐνταῦθα οὖν μόνον ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφεῖταί μοι θέλειν; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτ' ἐστι μανθάνειν ἕκαστα οὕτω θέλειν, ὡς γίνεται. πῶς δὲ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. διέταξε δὲ, θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας, ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὅλων. ἡμῶν τ' ἑκάστῳ σῶμα, καὶ μέρη τοῦ σώματος, καὶ κτῆσιν, καὶ κοινωνοὺς ἔδωκε. ταύτης οὖν τῆς διατάξεως μεμνημένους, ἔρχεσθαι δεῖ ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι, οὐχ ἵν' ἀλλάξωμεν τὰς ὑποθέσεις (οὔτε γὰρ δίδοται ἡμῖν οὔτ' ἄμεινον) ἀλλ' ἵνα οὕτως ἐχόντων τῶν περὶ ἡμᾶς ὡς ἔχει καὶ πέφυκεν αὐτοὶ, τὴν γνώμην τὴν αὑτῶν συνηρμοσμένην τοῖς γινομένοις ἔχωμεν. τί γὰρ ἐνδέχεται; φυγεῖν ἀνθρώπους; καὶ πῶς οἷόν τε; ἀλλὰ συνόντας αὐτοῖς, ἐκείνους ἀλλάξαι; καὶ τίς ἡμῖν δίδωσι; τί οὖν ἀπολείπεται; ἢ τίς εὑρίσκεται μηχανὴ πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν τοιαύτη, δι' ἧς ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς, ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἑξόμεθα; σὺ δ' ἀταλαίπωρος εἶ, καὶ δυσάρεστος. κἂν μὲν μόνος ᾖς, ἐρημίαν καλεῖς τοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ἀνθρώπων, ἐπιβούλους λέγεις, καὶ λῃστάς. μέμφῃ δὲ καὶ γονεῖς τοὺς σεαυτοῦ, καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ γείτονας. ἔδει δὲ μόνον μένοντα, ἡσυχίαν καλεῖν αὐτὸ, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ὅμοιον τοῖς θεοῖς ἡγεῖσθαι αὑτόν· μετὰ πολλῶν δ' ὄντα, μὴ ὄχλον καλεῖν, μηδὲ θόρυβον, μηδ' ἀηδίαν, ἀλλ' ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, καὶ οὕτω πάντα εὐαρέστως δέχεσθαι. τίς οὖν ἡ κόλασις, τοῖς οὐ προσδεχομένοις τὸ οὕτως ἔχειν, ὡς ἔχουσι; δυσαρεστεῖ τις τῷ μόνος εἶναι; ἔστω ἐν ἐρημίᾳ. δυσαρεστεῖ τις τοῖς γονεῦσιν; ἔστω κακὸς υἱὸς, καὶ πενθείτω. δυσαρεστεῖ τοῖς τέκνοις; ἔστω κακὸς πατήρ. βάλε αὐτὸν εἰς φυλακήν, ὅπου νῦν ἐστιν· ἄκων γὰρ ἐστιν·

ἐστιν. ὅπου δέ τις ἄκων ἐστὶν, ἐκεῖνο φυλακή αὐτῷ ἐστι. καθὸ καὶ σωκράτης οὐκ ἦν ἐν φυλακῇ· ἑκὼν γὰρ ἦν. σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον; ἀνδράποδον, εἶτα δι' ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποστήσῃ; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μετὰ τῶν μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπικλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν ὥρισε καὶ διέταξεν; οὐκ οἶδα, ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ ὅλα; τοῦτο δὲ κατὰ τὸ σῶμα. ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. οὐ θέλεις οὖν καθ' ἃ ἴσος εἶ τοῖς θεοῖς, ἐκεῖ τίθεσθαι τὸ ἀγαθόν; τάλας ἐγώ, τὸν πατέρα ἔχω τοιοῦτον, καὶ τὴν μητέρα. τί οὖν; ἐδίδοτό σοι προελθόντι ἐκλέξασθαι, καὶ εἰπεῖν ὁ δεῖνα τῇ δεῖνα συνελθέτω τῇδε τῇ ὥρᾳ, ἵνα ἐγὼ γένωμαι; οὐκ ἐδίδοτο. ἀλλ' ἔδει προϋποστῆναί σου τοὺς γονεῖς, εἶτα οὕτω γεννηθῆναι. ἐκ ποίων τινῶν; ἐκ τοιούτων, ὁποῖοι ἦσαν. τί οὖν; τοιούτων αὐτῶν ὄντων, οὐδεμία σοι δίδοται μηχανή; εἶτ' εἰ μὲν τὴν ὁρατικὴν δύναμιν ἠγνόεις πρὸς τί κέκτησαι, δυστυχὴς ἂν ἦς καὶ ἄθλιος, εἰ κατέμυες προσαγόντων σοι τῶν χρωμάτων. ὅτι δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχων, καὶ γενναιότητα πρὸς ἕκαστα τούτων, ἀγνοεῖς, οὐ δυστυχέστερος εἶ, καὶ ἀθλιώτερος; προσάγεταί σοι τὰ κατάλληλα τῇ δυνάμει ἣν ἔχεις· σὺ δ' αὐτὴν τότε μάλιστα ἀποστρέφεις, ὁπότε ἠνοιγμένην καὶ βλέπουσαν ἔχειν ἔδει. οὐ μᾶλλον εὐχαριστεῖς τοῖς θεοῖς, ὅτι σε ἐπάνω τούτων ἀφῆκαν, ὅσα μηδ' ἐποίησαν ἐπὶ σοί, μόνον δ' ὑπεύθυνον ἀπέφηναν τῶν ἐπὶ σοί. γονέων ἕνεκα ἀνυπεύθυνον ἀφῆκαν, ἀδελφῶν ἕνεκα ἀφῆκαν, σώματος ἕνεκα ἀφῆκαν, κτήσεως, θανάτου, ζωῆς. τίνος οὖν ὑπεύθυνόν σε ἐποίησαν; τοῦ μόνου ὄντος ἐπὶ σοί, χρήσεως οἵας δεῖ φαντασιῶν. τί οὖν ἐπισπᾶσαι σεαυτῷ ταῦτα, ὧν ἀνυπεύθυνος εἶ; τοῦτό ἐστιν, ἑαυτῷ παρέχειν πράγματα.

Πῶς ἕκαστά ἐστι ποιεῖν ἀρεστῶς θεοῖς. ιγ.

Πυθομένου τινός, πῶς ἔστιν ἐσθίειν ἀρεστῶς θεοῖς; εἰ δικαίως ἔστιν, ἔφη, καὶ εὐγνωμόνως, καὶ ἴσως καὶ ἐγκρατῶς, καὶ κοσμίως, οὐκ ἔστι καὶ ἀρεστῶς τοῖς θεοῖς; ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μηδ' εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς; πῶς οὖν τις ἀνάσχηται τῶν τοιούτων; ἀνδράποδον, οὐκ ἀνέξῃ

τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σαυτοῦ, ὃς ἔχει τὸν Δία πρόγονον, ὥσπερ υἱὸς ἐκ τῶν αὐτῶν σπερμάτων γέγονε, καὶ τῆς αὐτῆς ἄνωθεν καταβολῆς. ἀλλ' εἰ ἔν τινι τοιαύτῃ χώρᾳ κατετάγης ὑπερεχούσῃ, εὐθὺς τύραννον κατασήσεις σεαυτόν; οὐ μεμνήσῃ τί εἶ, καὶ τίνων ἄρχεις; ὅτι συγγενῶν, ὅτι ἀδελφῶν φύσει, ὅτι τοῦ Διὸς ἀπογόνων; ἀλλ' ὠνὴν αὐτῶν ἔχω, ἐκεῖνοι δ' ἐμοῦ οὐκ ἔχουσιν. ὁρᾷς ποῦ βλέπεις; ὅτι εἰς τὴν γῆν, ὅτι εἰς τὸ βάραθρον, ὅτι εἰς τοὺς ταλαιπώρους τούτους νόμους τοὺς τῶν νεκρῶν, εἰς δὲ τοὺς τῶν θεῶν οὐ βλέπεις.

Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ θεῖον. ιδ.

Πυθομένου δέ τινος, πῶς ἄν τις πεισθείη, ὅτι ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων ἐφορᾶται ὑπὸ τοῦ θεοῦ; οὐ δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡνῶσθαι τὰ πάντα; δοκεῖ, ἔφη. τί δέ, συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις, οὐ δοκεῖ σοι; δοκεῖ, ἔφη. πόθεν γὰρ οὕτω τεταγμένως, καθάπερ ἐκ προστάγματος τοῦ θεοῦ, ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ· ὅταν εἴπῃ βλαστάνειν, βλαστάνει· ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπόν, ἐκφέρει· ὅταν πεπαίνειν, πεπαίνει· ὅταν πάλιν ἀποβάλλειν καὶ φυλλορροεῖν, καὶ αὐτὰ εἰς αὐτὰ συνειλούμενα ἐφ' ἡσυχίας μένειν καὶ ἀναπαύεσθαι, μένει καὶ ἀναπαύεται· πόθεν δὲ πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης, καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόσοδον καὶ ἄφοδον, τοσαύτη παραλλαγὴ καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολὴ τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται; ἀλλὰ τὰ φύλλα μέν, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα οὕτως ἐνδέδεται τοῖς ὅλοις, καὶ συμπέπονθεν, αἱ ψυχαὶ δ' αἱ ἡμέτεραι οὐ πολὺ πλέον; ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι, καὶ ἀποσπάσματα· οὐ παντὸς δ' αὐτῶν κινήματος, ἅτε οἰκείου καὶ συμφυοῦς, ὁ θεὸς αἰσθάνεται; ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ συγκαταθετικῶς· τοῖς δ' ἀνανευστικῶς, ἢ ἐφεκτικῶς. τύπους δὲ τοσούτους ἀφ' οὕτω πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενος, εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτως τετυπωκόσι, τέχνας τ' ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις. ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τ' ἐστι πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν; ἀλλὰ φωτίζειν οἷός τέ ἐστιν ὁ ἥλιος τηλικοῦτον μέρος τοῦ παντός,

ὀλίγον

ὀλίγον δὲ τὸ ἀφώτιστον ἀπολιπεῖν, ὅσον οἷόν τ' ἐπέχεσθαι ὑπὸ σκιᾶς ἣν ἡ γῆ ποιεῖ. ὁ δὲ καὶ τὸν ἥλιον αὐτὸν πεποιηκὼς καὶ περιάγων, μέρος ὄντ' αὐτοῦ μικρὸν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, οὗτος δ' οὐ δύναται πάντων αἰσθάνεσθαι; ἀλλ' ἐγώ, φησίν, οὐ δύναμαι πᾶσιν ἅμα τούτοις παρακολουθεῖν. τοῦτο δέ σοι καὶ λέγει τις, ὅτι ἴσην ἔχεις δύναμιν τῷ Διΐ; ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστησε, τὸν ἑκάστου δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν αὐτῷ, καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον. τίνι γὰρ ἄλλῳ κρείττονι καὶ ἐπιμελεστέρῳ φύλακι παραδέδωκεν ἡμῶν ἕκαστον. ὥσθ' ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν ὅτι μόνοι ἐστέ, οὐ γὰρ ἐστέ. ἀλλ' ὁ θεὸς ἔνδον ἐστί, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί. καὶ τίς τούτοις χρεία φωτός, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε. τούτῳ θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ καίσαρι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες, ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ καίσαρος σωτηρίαν· ὑμεῖς δὲ δὴ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἠξιωμένοι, οὐκ ὀμόσετε; ἢ ὀμόσαντες οὐκ ἐμμενεῖτε; καὶ τί ὀμόσετε· μὴ ἀπειθήσειν μηδέποτε, μηδ' ἐγκαλέσειν, μηδὲ μέμψασθαί τι τῶν ὑπ' ἐκείνου δεδομένων· μηδ' ἄκοντες ποιήσειν τι ἢ πείσεσθαι τῶν ἀναγκαίων. ὅμοιός γε ὅρκος οὗτος ἐκείνῳ. ἐκεῖ μὲν ὀμνύουσιν, αὐτοῦ μὴ προτιμήσειν ἕτερον, ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς ἁπάντων.

Τί ἐπαγγέλλεται φιλοσοφία. ιε.

Συμβουλευομένου τινός, πῶς τὸν ἀδελφὸν πείσει μηκέτι χαλεπῶς αὐτῷ ἔχειν· οὐκ ἐπαγγέλλεται, ἔφη, φιλοσοφία τῶν ἐκτός τι περιποιήσειν τῷ ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ μή, ἔξω τι τῆς ἰδίας ὕλης ἀνέξεται. ἡ γὰρ τέκτονος ὕλη, τὰ ξύλα· ἀνδριαντοποιοῦ, ὁ χαλκός· οὕτω τῆς περὶ βίον τέχνης ὕλη, ὁ βίος αὐτοῦ ἑκάστου. τί οὖν ὁ τοῦ ἀδελφοῦ; πάλιν τῆς αὐτοῦ ἐκείνου τέχνης ἐστί. πρὸς δὲ τὴν σὴν τῶν ἐκτός ἐστιν, ὅμοιον ἀγρῷ, ὅμοιον ὑγείᾳ, ὅμοιον εὐδοξίᾳ. τούτων δ' οὐδὲν ἐπαγγέλλεται φιλοσοφία. ἐν πάσῃ περιστάσει τηρήσω τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ φύσιν ἔχον. τὸ τίνος; τὸ ἐκείνου ἐν ᾧ εἰμι. πῶς οὖν ἐκεῖνός μοι μὴ ὀργίζεται; φέρε μοι ἐκεῖνον, κἀκείνῳ ἐρῶ. σοὶ δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ὀργῆς οὐδὲν ἔχω λέγειν. εἰπόντος δὲ τοῦ συμβουλευομένου, ὅτι τοῦτο ζητῶ, πῶς ἂν, ἐκείνου καὶ μὴ διαλλασσομένου, κατὰ φύσιν ἔχοιμι; οὐδέν, ἔφη, τῶν μεγάλων ἄφνω γίνεται. ὅπου γε οὐδ' ὁ βότρυς, οὐδὲ σῦκον. ἄν μοι νῦν λέγῃς, ὅτι θέλω σῦκον, ἀποκρινοῦμαί σοι, ὅτι χρόνου δεῖ. ἄφες ἀνθῆσαι

πρῶτον, εἶτα περιβάλῃ τὸν καρπόν, εἶτα πεπανθῇ, εἶτα συκῆς ὁ καρπὸς, ἄφνω καὶ μιᾷ ὥρᾳ οὐ τελειοῦται. γνώμης δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις οὕτω δι' ὀλίγου καὶ εὐκόλως κτήσασθαι; μὴ δ' ἂν ἐγώ σοι λέγω προσδόκα.

Περὶ προνοίας. ιϛ.

Μὴ θαυμάζετε, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ζῴοις τὰ πρὸς τὸ σῶμα ἕτοιμα γέγονεν, οὐ μόνον τροφαὶ καὶ πόμα, ἀλλὰ καὶ κοῖται καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι ὑποδημάτων, μὴ ὑποστρωμάτων, μὴ ἐσθῆτος, ἡμεῖς δὲ πάντων τούτων προσδεόμεθα. τὰ γὰρ οὐκ αὐτῶν ἕνεκα, ἀλλὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα, οὐκ ἐλυσιτέλει προσδεόμενα ἄλλων πεποιηκέναι. ἐπεὶ ὅρα οἷον ἦν, ἡμᾶς φροντίζειν μὴ περὶ αὑτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὄνων, πῶς ἐνδύσεται, καὶ πῶς ὑποδήσεται, πῶς φάγῃ, πῶς πίῃ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ στρατιῶται ἕτοιμοί εἰσι τῷ στρατηγῷ ὑποδεδεμένοι, ἐνδεδυμένοι, ὡπλισμένοι (εἰ δ' ἔδει περιερχόμενον τὸν χιλίαρχον ὑποδεῖν, ἢ ἐνδύειν τοὺς χιλίους, δεινὸν ἂν ἦν) οὕτω καὶ ἡ φύσις πεποίηκε τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα ἕτοιμα παρεσκευασμένα, μηδεμιᾶς ἐπιμελείας ἔτι προσδεόμενα· οὕτως ἓν παιδίον μικρὸν καὶ ῥάβδῳ ἐλαύνει τὰ πρόβατα. νῦν δ' ἡμεῖς ἀφέντες ἐπὶ τούτοις εὐχαριστεῖν, ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν τὴν ἴσην ἐπιμέλειαν ἐπιμελούμεθα, ἐφ' αὑτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ θεῷ. καίτοι νὴ τὸν Δία
ἐπήρκει καὶ τοὺς θεούς, ἓν τῶν γεγονότων * ἀπήρκει πρὸς τὸ αἰσθέσθαι τῆς προνοίας, τῷ γε αἰδήμονι καὶ εὐχαρίστῳ. καὶ μή μοι νῦν τὰ μεγάλα, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐκ πόας γάλα γεννᾶσθαι, καὶ ἐκ γάλακτος τυρόν, καὶ ἐκ δέρματος ἔρια· τίς ἐστιν ὁ πεποιηκὼς ταῦτα, ἢ ἐπινενοηκώς; οὐδ' εἷς, φησίν. ὢ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ ἀναισθησίας. ἄγε, ἀφῶμεν τὰ ἔργα τῆς φύσεως· τὰ πάρεργα αὐτῆς θεασώμεθα. μή τι ἀχρηστότερον τριχῶν τῶν ἐπὶ γενείου; τί οὖν; οὐ συγκέχρηται καὶ ταύταις ὡς μάλιστα πρεπόντως ἐδύνατο; οὐ διέκρινε δι' αὐτῶν τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ; οὐκ εὐθὺς μακρόθεν κέκραγεν ἡμῶν ἑκάστου ἡ φύσις, ἀνήρ εἰμι, οὕτω μοι προσέρχου, οὕτω μοι λάλει, ἄλλο μηδὲν ζήτει, ἰδοὺ τὰ σύμβολα; πάλιν ἐπὶ τῶν γυναικῶν, ὥσπερ ἐν τῇ φωνῇ τι ἐγκατέμιξεν ἁπαλώτερον, οὕτως καὶ τὰς τρίχας ἀφεῖλεν; οὔ· ἀλλ' ἀδιάκριτον ἔδει τὸ ζῷον ἀπολειφθῆναι, καὶ κηρύσσειν ἕκαστον ἡμῶν, ὅτι ἀνήρ εἰμι; πῶς δὲ οὐ καλὸν τὸ σύμβολον, καὶ εὐπρεπὲς, καὶ σεμνόν; πόσῳ κάλλιον τοῦ τῶν ἀλεκτρυόνων λόφου; πόσῳ μεγαλοπρεπέστερον τῆς χαίτης τῶν λεόντων; διὰ τοῦτο ἔδει σώζειν

τὰ σύμ-

τὰ σύμβολα τοῦ θεοῦ· ἔδει αὐτὰ μὴ καταπροΐεσθαι, μηδὲ συγχεῖν (ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς) τὰ γένη τὰ διῃρημένα. ταῦτα δ' ἀρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινέσαι, ἢ παραστῆσαι; εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀροῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεός, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα· μέγας ὁ θεός, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστου ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ᾄδοντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλός, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου. νῦν δὲ λογικός εἰμι. ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν· τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστί. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαταλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἂν διδῶται· καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ.

Ὅτι ἀναγκαῖα τὰ λογικά. ιζ.

Ἐπειδὴ λόγος ἐστὶν ὁ διαρθρῶν καὶ ἐξεργαζόμενος τὰ λοιπά, ἔδει δὲ αὐτὸν μὴ ἀδιάρθρωτον εἶναι, ὑπὸ τίνος διαρθρωθῇ; δῆλον, ὅτι ἢ ὑφ' αὑτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλου. ἤτοι οὖν λόγος ἐστὶν ἐκεῖνος, ἢ ἄλλο τι κρεῖσσον ἔσται τοῦ λόγου, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαρθρώσει;* εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν δύναται, καὶ οὗτος, ἢ ἄλλου δεησόμεθα, ἄπειρόν ἐστι τοῦτο, καὶ ἀκατάληκτον εἶναι. ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον θεραπεύειν καὶ τὰ ὅμοια. θέλεις οὖν περὶ ἐκείνων ἀκούειν, ἄκουε. ἀλλ' ἄν μοι λέγῃς, ὅτι οὐκ οἶδα πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς διαλέγῃ, κἂν τι κατ' ἀμφίβολον φωνὴν εἴπω, καὶ λέγῃς μοι, διάστειλον, οὐκέτι ἀνέξομαί σου, ἀλλ' ἐρῶ σοι. ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον. διὰ τοῦτο γὰρ οἶμαι προτάσσουσι τὰ λογικά· καθάπερ ἐν μετρήσει τοῦ σίτου, προτάσσομεν τὴν τοῦ μέτρου ἐπίσκεψιν. ἂν δὲ μὴ διαλάβωμεν πρῶτον τί ἐστι μόδιος, μηδὲ διαλάβωμεν πρῶτον τί ἐστι ζυγός, πῶς ἔτι μετρῆσαί τι ἢ στῆσαι δυνησόμεθα; ἐνταῦθα οὖν τὸ τῶν ἄλλων κριτήριον, καὶ δι' οὗ τἆλλα καταμανθάνεται, μὴ καταμεμαθηκότες, μηδ' ἠκριβωκότες, δυνησόμεθά τι τῶν ἄλλων ἀκριβῶσαι καὶ καταμαθεῖν;

καὶ πῶς οἷόν τε; ναί· ἀλλ' ὁμόδιον ξύλον ἐστὶ, καὶ ἄκαρπον, ἀλλὰ μετρητικὸν σίτου. καὶ τὰ λογικὰ ἄκαρπά ἐστι· καὶ περὶ τούτου μὲν ὀψόμεθα. εἰ δ' οὖν καὶ τοῦτο δοίη τις, ἐκεῖνο ἀπαρκεῖ, ὅτι τῶν ἄλλων ἐστὶ διακριτικὰ καὶ ἐπισκεπτικὰ, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι, μετρητικὰ καὶ στατικά. τίς λέγει ταῦτα; μόνος Χρύσιππος καὶ Ζήνων καὶ Κλεάνθης, Ἀντισθένης δ' οὐ λέγει; καὶ τίς ἐστιν ὁ γεγραφὼς, ὅτι ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις; Σωκράτης δ' οὐ λέγει; καὶ περὶ τίνος γράφει Ξενοφῶν, ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψεως, τί σημαίνει ἕκαστον. ἆρ' οὖν τοῦτό ἐστι τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν, νοῆσαι Χρύσιππον, ἢ ἐξηγήσασθαι; καὶ τίς λέγει τοῦτο; τί οὖν τὸ θαυμαστόν ἐστι; νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. τί οὖν αὐτὸς διὰ σαυτοῦ παρακολουθεῖς; καὶ τίνος ἔτι χρείαν ἔχεις; εἰ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ, πάντας ἄκοντας ἁμαρτάνειν· σὺ δὲ καταμεμάθηκας τὴν ἀλήθειαν, ἀνάγκη σε ἤδη κατορθοῦν. ἀλλὰ νὴ Δία οὐ παρακολουθῶ τῷ βουλήματι τῆς φύσεως· τίς οὖν ἐξηγεῖται αὐτό; λέγουσιν, ὅτι Χρύσιππος· ἔρχομαι, καὶ ἐπιζητῶ τί λέγει οὗτος ὁ ἐξηγητὴς τῆς φύσεως. ἄρχομαι μὴ νοεῖν τί λέγει· ζητῶ τὸν ἐξηγούμενον. ἴδε ἐπίσκεψαι, πῶς τοῦτο λέγεται, καθάπερ εἰ Ῥωμαϊστί. ποία οὖν ἐνθάδ' ὀφρὺς τοῦ ἐξηγουμένου; οὐδ' αὐτοῦ Χρυσίππου. δικαίως, εἰ μόνον ἐξηγεῖται τὸ βούλημα τῆς φύσεως, αὐτὸς δ' οὐκ ἀκολουθεῖ, πόσῳ πλέον τοῦ ἐκεῖνον ἐξηγουμένου; οὐδὲ γὰρ Χρυσίππου χρείαν ἔχομεν δι' αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα παρακολουθήσωμεν τῇ φύσει. οὐδὲ γὰρ τοῦ θύτου δι' αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνου κατανοήσειν οἰόμεθα τὰ μέλλοντα, καὶ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν θεῶν· οὐδὲ τῶν σπλάγχνων δι' αὐτά, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνων σημαίνεται· οὐδὲ τὸν κόρακα θαυμάζομεν, ἢ τὴν κορώνην, ἀλλὰ τὸν θεὸν σημαίνοντα διὰ τούτων. ἔρχομαι τοίνυν ἐπὶ τὸν ἐξηγητὴν τούτων, καὶ θύτην· καὶ λέγω, ὅτι ἐπίσκεψαί μοι τὰ σπλάγχνα, τί μοι σημαίνεται. λαβὼν, καὶ ἀναπτύξας ἐκεῖνος, ἐξηγεῖται· ὅτι ἄνθρωπε, προαίρεσιν ἔχεις ἀκώλυτον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον. τοῦτο ἐνταῦθα ἐν τοῖς σπλάγχνοις γέγραπται. δείξω σοι αὐτὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ συγκαταθετικοῦ τόπου. μή τίς σε κωλῦσαι δύναται, ἐπινεῦσαι ἀληθεῖ; οὐδὲ εἷς. μή τίς σε ἀναγκάσαι δύναται, παραδέξασθαι τὸ ψεῦδος; οὐδὲ εἷς. ὁρᾷς, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τὸ προαιρετικὸν ἔχεις ἀκώλυτον, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον; ἄγε, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρεκτικοῦ καὶ ὁρμητικοῦ ἄλλως ἔχει; καὶ τίς ὁρμὴν νικῆσαι δύναται, ἢ ἄλλη ὁρμή; τίς δ' ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν; ἢ ἄλλη ὄρεξις καὶ ἔκκλισις;

κλίσις. ἄν μοι, φησί, προσάγῃ θανάτου φόβον, ἀναγκάζει με. οὐ τὸ προσαγόμενον, ἀλλ' ὅτι δοκεῖ σοι κρεῖττον εἶναι ποιῆσαί τι τούτων, ἢ ἀποθανεῖν. πάλιν οὖν τὸ σὸν δόγμα σε ἠνάγκασε, τουτέστι προαίρεσιν προαίρεσις. εἰ γὰρ τὸ ἴδιον μέρος, ὃ ἡμῖν ἔδωκεν ἀποσπάσας ὁ θεὸς ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλου τινὸς, κωλυτὸν ἢ ἀναγκαστὸν κατεσκευάκει, οὐκέτι ἂν ἦν θεὸς, οὐδ' ἐπεμελεῖτο ἡμῶν ὃν δεῖ τρόπον. ταῦτα εὑρίσκω, φησίν, ἐν τοῖς ἱεροῖς· ταῦτά σοι σημαίνεται. ἐὰν θέλῃς, ἐλεύθερος εἶ. ἐὰν θέλῃς, μέμψῃ οὐδένα, ἐγκαλέσεις οὐδενί. πάντα κατὰ γνώμην ἅμα ἐστὶ τὴν σὴν, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ. διὰ ταύτην τὴν μαντείαν ἔρχομαι ἐπὶ τὸν θύτην τοῦτον, καὶ τὸν φιλόσοφον· οὐκ αὐτὸν θαυμάσας ἕνεκα τῆς ἐξηγήσεως, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἃ ἐξηγεῖται.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν τοῖς ἁμαρτανομένοις. ιη.

Εἰ ἀληθές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις μία ἀρχὴ, καθάπερ τοῦ συγκαταθέσθαι τὸ παθεῖν ὅτι ὑπάρχει, καὶ τοῦ ἀνανεῦσαι τὸ παθεῖν ὅτι οὐχ ὑπάρχει, καὶ νὴ Δία τοῦ ἐπισχεῖν τὸ παθεῖν ὅτι ἄδηλόν ἐστιν, οὕτω καὶ τοῦ ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸ παθεῖν, ὅτι ἐμοὶ συμφέρει· ἀμήχανον δ' ἄλλο μὲν κρίνειν τὸ συμφέρον, ἄλλου δ' ὀρέγεσθαι· καὶ ἄλλο μὲν κρίνειν καθῆκον, ἐπ' ἄλλο δὲ ὁρμᾶν τι. ἔτι τοῖς πολλοῖς χαλεπαίνομεν. κλέπται, φησίν, εἰσὶ καὶ λωποδύται. τί ἐστι τὸ κλέπται καὶ λωποδύται; πεπλάνηνται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; ἀλλὰ δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων. ἐὰν μὴ βλέπωσιν, οὐδὲν ἔχουσιν ἀνώτερον τοῦ δοκοῦντος αὐτοῖς. τοῦτον οὖν τὸν λῃστὴν, καὶ τοῦτον τὸν μοιχὸν οὐκ ἔδει ἀπολωλέναι; μηδαμῶς. ἀλλ' ἐκεῖνον μᾶλλον τούτων, τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον· οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, μὴ ἀπολλύναι. κἂν οὕτω λέγῃς, γνώσῃ πῶς ἀπάνθρωπόν ἐστιν ὃ λέγεις, καὶ ὅτι ἐκείνῳ ὅμοιον, τοῦτον οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν. ἡ γὰρ μεγίστη βλάβη, ἡ τῶν μεγίστων. ὅτι δ' ἐν ἑκάστῳ ἡ προαίρεσις, οἵα δεῖ. καὶ τούτου στέρεταί τις; τί ἔτι χαλεπαίνεις αὐτῷ, ἄνθρωπε; οὐ σε δεῖ παρὰ φύσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις κακοῖς διατίθεσθαι· ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον. μὴ θαύμαζε τὸ κάλλος τῆς γυναικός, καὶ τῷ μοιχῷ οὐ χαλεπαίνεις. γνῶθι, ὅτι κλέπτης καὶ μοιχὸς ἐν τοῖς σοῖς τόπον οὐκ ἔχει, ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ τοῖς οὐκ ἐπὶ σοί.

ταῦτα αὖ ἀφῇς, καὶ παρὰ μηδὲν ἡγήσῃ, τίνι ἔτι χαλεπαίνεις; μέχρι δ' ἂν ταῦτα θαυμάζῃς, σεαυτῷ χαλέπαινε μᾶλλον ἢ ἐκείνοις. σκόπει δ' ἔχεις καλὰ ἱμάτια, ὁ γείτων σου οὐκ ἔχει. θυρίδα ἔχεις, θέλεις αὐτὰ ψῦξαι. οὐκ οἶδεν ἐκεῖνος τί τὸ ἀγαθόν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ φαντάζεται ὅτι τὸ ἔχειν καλὰ ἱμάτια. ταὐτὸ ὃ καὶ σὺ φαντάζῃ. εἶτα μὴ ἔλθῃ, καὶ ἄρῃ αὐτά; ἀλλὰ σὺ πλακοῦντα δεικνύων ἀνθρώποις λίχνοις, καὶ μόνος αὐτὸν καταπίνων, οὐ θέλεις ἵνα αὐτὸν ἁρπάσωσι; μὴ ἐρέθιζε αὐτούς, θυρίδα μὴ ἔχε, μὴ ψῦχε σου τὰ ἱμάτια. κἀγὼ πρώην σιδηροῦν λύχνον ἔχων παρὰ τοῖς θεοῖς, ἀκούσας ψόφον τῆς θυρίδος, κατέδραμον, εὗρον ἡρπασμένον τὸν λύχνον. ἐπελογισάμην, ὅτι ἔπαθέ τι ὁ ἄρας οὐκ ἀπίθανον. τί οὖν; αὔριον, φημί, ὀστράκινον εὑρήσεις. ἐκεῖνα γάρ τις ἀπολλύει, ἃ ἔχει. ἀπώλεσά μου τὸ ἱμάτιον· εἶχες γὰρ ἱμάτιον. ἀλγῶ τὴν κεφαλήν· μή τι κέρατα ἀλγεῖς; τί οὖν ἀγανακτεῖς; τούτων γὰρ αἱ ἀπώλειαι, τούτων οἱ πόνοι, ὧν καὶ αἱ κτήσεις. ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. τί; τὸ σκέλος; ἀλλ' ἀφελεῖ. τί; τὸν τράχηλον; τί οὖν οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. διὰ τοῦτο παρήγγελλον οἱ παλαιοὶ τὸ γνῶθι σαυτόν. τί οὖν ἔδει; νὴ τοὺς θεοὺς μελετᾶν ἐπὶ τῶν μικρῶν, καὶ ἐπ' ἐκείνων ἀρχομένους, διαβαίνειν ἐπὶ τὰ μείζω. κεφαλὴν ἀλγῶ. οἴμοι μὴ λέγε. ὠτίον ἀλγῶ. οἴμοι μὴ λέγε. καὶ οὐ λέγω ὅτι οὐ δίδοται στενάξαι, ἀλλὰ ἔσωθέν τοι μὴ στενάξῃς. μηδ' ἂν βραδέως τὸν ἐπίδεσμον ὁ παῖς φέρῃ, κραύγαζε, καὶ σπῶ, καὶ λέγε, πάντες με μισοῦσι. τίς γὰρ μὴ μισήσει τὸν τοιοῦτον; τούτοις τὸ λοιπὸν πεποιθὼς τοῖς δόγμασιν, ὀρθὸς περιπάτει, ἐλεύθερος, οὐχὶ τῷ μεγέθει πεποιθὼς τοῦ σώματος, ὥσπερ ἀθλητής. οὐ γὰρ ὡς ὄνον ἀήττητον εἶν'. τίς οὖν ὁ ἀήττητος; ὃν οὐκ ἐξίστησιν οὐδὲν τῶν ἀπροαιρέτων. εἶτα λοιπὸν ἑκάστην τῶν περιστάσεων ἐπερχόμενος, καταμανθάνω ὡς ἐπὶ τοῦ ἀθλητοῦ. οὗτος ἐξεβίασε τὸν πρῶτον κλῆρον. τί οὖν τὸν δεύτερον; τί δ' ἂν καῦμα ᾖ; τί δ' ἐν Ὀλυμπίᾳ; καὶ ἐνταῦθα ὡσαύτως. ἂν ἀργυρίδιον προβάλῃς, καταφρονήσει. τί οὖν ἂν κορασίδιον; τί οὖν ἂν ἐν σκότῳ; τί οὖν ἂν δοξάριον; τί οὖν ἂν λοιδορίαν; τί οὖν ἂν ἔπαινον; τί δ' ἂν θάνατον; δύναται ταῦτα πάντα νικῆσαι. τί οὖν ἂν καῦμα ᾖ, τοῦτ' ἔστι; τί ἂν οἰνωμένος ᾖ; τί ἂν μελαγχολῶν; τί ἐν ὕπνοις; οὗτός μοι ἐστὶν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής.

Πῶς ἔχειν δεῖ πρὸς τυράννους. ιθ.

Ὅτι ἄν τινι προσῇ τι πλεονέκτημα, ἢ δοκῇ γε προσεῖναι, μὴ προσόν, τοῦτον πᾶσα ἀνάγκη, ἐὰν ἀπαίδευτος ᾖ, πεφυσῆ-

σθαι

διὰ δ' αὐτό. εὐθὺς ὁ τύραννος λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ πάντων κράτιστος, καὶ τί μοι δύνασαι παρασχεῖν; ὄρεξίν μοι δύνασαι περιποιῆσαι ἀκώλυτον; πόθεν σοι; σὺ γὰρ ἔχεις ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον; σὺ γὰρ ἔχεις ὁρμὴν ἀναμάρτητον; καὶ ποῦ σοι μέτεστιν; ἄγε, ἐν νηὶ δὲ σαυτῷ θαρρεῖς, ἢ τῷ εἰδότι; ἐπὶ δ' ἅρματος τίνι, ἢ τῷ εἰδότι; τί δ' ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις; ὡσαύτως. τί οὖν δύνασαι; πάντες με θεραπεύουσι. καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ, καὶ ἐκμάσσω, καὶ τῆς ληκύθου ἕνεκα πάσσαλον πήσσω. τί οὖν; ταῦτά μου κρείττονά ἐστιν; οὔ, ἀλλὰ χρείαν μοι παρέχει τινά. ταύτης οὖν ἕνεκα θεραπεύω αὐτά. τί δέ; τὸν ὄνον οὐ θεραπεύω; οὐ νίπτω αὐτοῦ τοὺς πόδας; οὐ περικαθαίρω; οὐκ οἶδας, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἑαυτὸν θεραπεύει; σὲ δ' οὕτως, ὡς τὸν ὄνον. ἐπεὶ τίς σε θεραπεύει ὡς ἄνθρωπον; δείκνυε. τίς σοι θέλει ὅμοιος γενέσθαι; τίς σου ζηλωτὴς γίνεται, ὡς Σωκράτους; ἀλλὰ δύναμαί σε τραχηλοκοπῆσαι. καλῶς λέγεις. ἐξελαθόμην ὅτι σε δεῖ θεραπεύειν, καὶ ὡς πυρετὸν, καὶ ὡς χολέραν· καὶ βωμὸν στῆσαι, ὡς ἐν Ῥώμῃ Πυρετοῦ βωμός ἐστι. τί οὖν ἐστι τὸ ταράσσον καὶ καταπλῆττον τοὺς πολλούς; ὁ τύραννος, καὶ οἱ δορυφόροι. πόθεν; μὴ γένοιτο. οὐκ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἐλεύθερον ἀπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι, ἢ κωλυθῆναι, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τὰ δόγματα αὐτὸν ταράσσει. ὅταν γὰρ ὁ τύραννος εἴπῃ τινί, δήσω σου τὸ σκέλος· ὁ μὲν τὸ σκέλος τετιμηκὼς, λέγει μή, ἐλέησον· ὁ δὲ τὴν προαίρεσιν τὴν ἑαυτοῦ, λέγει, εἴ σοι λυσιτελέστερον φαίνεται, δῆσον. οὐκ ἐπιστρέφῃ; οὐκ ἐπιστρέφομαι. ἐγώ σοι δείξω, ὅτι κύριός εἰμι. πόθεν σύ; ἐμὲ ὁ Ζεὺς ἐλεύθερον ἀφῆκεν. ἢ δοκεῖς, ὅτι ἔμελλε τὸν ἴδιον υἱὸν ἐᾶν καταδουλοῦσθαι; τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ, λάβε αὐτόν. ὥσθ' ὅταν μοι προσίῃς, ἐμὲ οὐ θεραπεύεις; οὔ, ἀλλ' ἐμαυτόν. εἰ δὲ θέλεις με λέγειν, ὅτι καὶ σὲ λέγω σοι, οὕτως, ὡς τὴν χύτραν. τοῦτο οὐκ ἔστι φίλαυτον· γέγονε γὰρ οὕτως. τὸ ζῷον αὑτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ. καὶ γὰρ ὁ ἥλιος αὑτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτὸς ὁ Ζεύς. ἀλλ' ὅταν θέλῃ εἶναι ὑέτιος καὶ ἐπικάρπιος, καὶ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ὁρᾷς ὅτι τούτων τῶν ἔργων καὶ τῶν προσηγοριῶν οὐ δύναται τυχεῖν, ἂν μὴ εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμος ᾖ· καθόλου τε τοιαύτην φύσιν τοῦ λογικοῦ ζῴου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται. οὕτως οὐκέτι ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. ἐπεὶ τί ἐκδέχῃ; ἵνα

χῃ; ἵνα

χη; ἵνα τις ἀρεστὰ αὐτῷ καὶ τὸ ἴδιον συμφέροντος. καὶ πῶς ἔτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀρχὴ πᾶσιν οὖσιν, ἡ πρὸς αὐτὰ οἰκείωσις. τί οὖν, ὅταν τὰ δόγματα ἀλλόκοτα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων ὡς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν; πᾶσα ἀνάγκη θεραπεύειν τοὺς τυράννους. ὄφελον γὰρ τοὺς τυράννους μόνον, τοὺς κοιτωνίτας δ' οὔ. πῶς δὲ καὶ φρόνιμος γίνεται ἐξαίφνης ὁ ἄνθρωπος, ὅταν καῖσαρ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ λασάνου ποιήσῃ; πῶς εὐθὺς λέγομεν, φρονίμως μοι λελάληκε φηλικίων; ἤθελον αὐτὸν ἀποβληθῆναι τοῦ κοπρῶνος, ἵνα πάλιν ἄφρων σοι δοκῇ. εἶχέ τινα ἐπαφρόδιτος σκυτέα, ὃν διὰ τὸ ἄχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. εἶτα ἐκεῖνος κατά τινα δαίμονα ἀγορασθεὶς ὑπό τινος τῶν καισαριανῶν, τοῦ καίσαρος σκυτεὺς ἐγένετο. εἶδες ἂν, πῶς αὐτὸν ἐτίμα ὁ ἐπαφρόδιτος. τί πράσσει φηλικίων ὁ ἀγαθός, φιλῶ σε; εἶτα εἴ τις ἡμῶν ἐπύθετο, τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγετο, ὅτι μετὰ φηλικίωνος βουλεύεται περί τινος. οὐχὶ πεπράκει αὐτὸν ὡς ἄχρηστον; τίς οὖν αὐτὸν ἄφνω φρόνιμον ἐποίησε; τοῦτ' ἔστι τὸ τιμᾶν ἄλλο τι, ἢ τὰ προαιρετικά; ἠξίωται δημαρχίας. πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται, ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας. ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἁπτομένους. ἀναβαίνει εἰς τὸ καπιτώλιον, ἐπιθύει. τίς οὖν πώποτε ὑπὲρ τοῦ ὀρεχθῆναι καλῶς ἔθυσεν; ὑπὲρ τοῦ ὁρμῆσαι κατὰ φύσιν; ἐκεῖ γὰρ καὶ θεοῖς εὐχαριστοῦμεν, οὗ τὸ ἀγαθὸν τιθέμεθα. σήμερον τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε ἄφες τὸ πρᾶγμα· δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλ' οἱ τὰς φωνάς, φησι, γράφοντες, γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. μή τι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρών, ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐὰν ἀποθάνῃς, τί ποιήσεις; μενεῖ μου τὸ ὄνομα. γράψον αὐτὸ εἰς λίθον, καὶ μενεῖ. ἄγε, ἔξω δὲ νικοπόλεως τίς σου μνεία; ἀλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, ῥόδινον λαβὼν περίθου· ὄψει γὰρ κομψότερον.

Περὶ τοῦ λόγου, πῶς αὐτοῦ θεωρητικός ἐστιν. κ.

Πᾶσα τέχνη καὶ δύναμις, προηγουμένων τινῶν ἐστι θεωρητική. ὅταν μὲν οὖν ὁμοειδὴς τοῖς θεωρουμένοις ᾖ αὐτή, ἀναγκαίως καὶ αὑτῆς γίνεται θεωρητική. ὅταν δ' ἂν ὁμογενής, οὐ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. οἷον σκυτικὴ περὶ δέρματα ἀναστρέφεται, αὐτὴ δὲ παντελῶς ἀπήλλακται τῆς ὕλης τῶν δερμάτων· διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὑτῆς θεωρητική. γραμματικὴ πάλιν, περὶ τὴν ἐγγράμματον φωνήν· μή

τι οὖν

τί οὖν ἐστι καὶ αὐτὴ ἡ ἐγγράμματος φωνή; οὐδαμῶς. διὰ τοῦτο οὐ δύνα-
ται θεωρεῖν ἑαυτήν. ὁ οὖν λόγος πρὸς τί ποτε ὑπὸ τῆς φύσεως πα-
ρείληπται; πρὸς χρῆσιν φαντασιῶν, οἵαν δεῖ. αὐτὸς οὖν τί ἐστι; σύστημα
ἐκ ποιῶν φαντασιῶν. οὕτω γίνεται φύσει καὶ αὐτοῦ θεωρητικός. πά-
λιν ἡ φρόνησις τίνα θεωρήσουσα παρελήλυθεν; ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ
οὐδέτερα. αὐτὴ οὖν τί ἐστιν; ἀγαθόν. ἡ δ' ἀφροσύνη τί ἐστι; κακόν. ὁρᾷς
οὖν, ὅτι ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται, καὶ τῆς ἐναντίας, θεωρητική;
διὰ τοῦτο ἔργον τοῦ φιλοσόφου τὸ μέγιστον καὶ πρῶτον, δοκιμάζειν τὰς
φαντασίας, καὶ διακρίνειν, καὶ μηδεμίαν ἀδοκίμαστον προσφέρεσθαι.
ὁρᾶτε ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ὅπου δοκεῖ τι εἶναι πρὸς ἡμᾶς· πῶς καὶ τέχ-
νην ἐξευρήκαμεν, καὶ ὅσοις ὁ ἀργυρογνώμων προσχρῆται πρὸς δοκιμα-
σίαν τοῦ νομίσματος· τῇ ὄψει, τῇ ἁφῇ, τῇ ὀσφρασίᾳ, τὰ τελευταῖα
τῇ ἀκοῇ; * ῥήξας τὸ δηνάριον, τῷ ψόφῳ προσέχει. καὶ οὐχ ἅπαξ ἀρ- ρίψας
κεῖται ψοφήσαντος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολλῆς προσοχῆς μουσικὸς γίνε-
ται. οὕτως, ὅπου διαφέρειν οἰόμεθα τὸ πλανᾶσθαι τοῦ μὴ πλανᾶσθαι,
ἐνταῦθα πολλὴν προσοχὴν εἰσφερόμεθα εἰς διάκρισιν τῶν διαπλανᾶν
δυναμένων. ἐπὶ δὲ τοῦ ταλαιπώρου ἡγεμονικοῦ χάσκοντες καὶ καθεύ-
δοντες, πᾶσαν φαντασίαν παραπροσδεχόμεθα. ἡ γὰρ ζημία οὐ προσ-
πίπτει. ὅταν οὖν θέλῃς γνῶναι, πῶς ἔχεις περὶ μὲν τἀγαθὰ καὶ κα-
κὰ ἀνειμένως, περὶ τὰ διάφορα δ' ἐσπουδασμένως, ἐπίσκεψαι πῶς ἔ-
χεις πρὸς τὸ ἐκτυφλωθῆναι, καὶ πῶς πρὸς τὸ ἐξαπατηθῆναι· καὶ
γνώσῃ, ὅτι μακρὰν εἶ τοῦ ὡς δεῖ πεπονθέναι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν.
ἀλλὰ πολλῆς ἔχει χρείαν παρασκευῆς, καὶ πόνου πολλοῦ καὶ μαθημά-
των. τί οὖν ἐλπίζεις; ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων ἔστιν ἀναλα-
βεῖν; καίτοι αὐτὸς μὲν ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων, λίαν
ἐστὶν ὀλίγος. εἰ θέλεις γνῶναι, ἀνάγνωθι τὰ Ζήνωνος, καὶ ὄψει. τί γὰρ
ἔχει μακρὸν εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς; οὐσία δ' ἀγαθοῦ, χρῆ-
σις οἵα δεῖ φαντασιῶν. λέγε, τί οὖν ἐστι θεός; καὶ τί φαντασία; καὶ τί
ἐστι φύσις ἡ ἐπὶ μέρους, καὶ τί ἐστι φύσις ἡ τῶν ὅλων; ἤδη μακρόν. ἂν οὖν
ἐλθὼν Ἐπίκουρος εἴπῃ, ὅτι ἐν σαρκὶ εἶναι δεῖ τὸ ἀγαθόν, πάλιν μακρὸν
γίνεται. καὶ ἀνάγκη ἀκοῦσαι, τί τὸ προηγούμενόν ἐστιν ἐφ' ἡμῶν, τί τὸ
ὑποστατικὸν καὶ οὐσιῶδες; ὅτι τὸ κοχλίου ἀγαθὸν οὐκ εἰκὸς εἶναι περὶ κε-
λύφει, τὸ οὖν τοῦ ἀνθρώπου εἰκός; σὺ δ' αὐτὸς τί κυριώτερον ἔχεις Ἐπί-
κουρε; τί ἐστιν ἐν σοὶ τὸ βουλευόμενον; τὸ ἐπισκεπτόμενον ἕκαστα; τὸ περὶ
τῆς σαρκὸς αὐτῆς; ὅτι τὸ προηγούμενόν ἐστι τὸ ἐπικεῖνον. τί δὲ καὶ λύχνον

 ἅπτεις,

ἄπῃεις, καὶ πονεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τηλικαῦτα βιβλία γράφεις; ἵνα μὴ ἀγνοήσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀλήθειαν; τίνων ἡμεῖς; τί πρὸς σὲ ὄντες; οὕτω μακρὸς ὁ λόγος γίνεται.

Γρὸς τοὺς θαυμάζεσθαι θέλοντας. κα.

Ὅταν τις ἣν δεῖ στάσιν ἔχῃ ἐν τῷ βίῳ, ἔξω οὐ κέχηνεν. ἄνθρωπε, τί θέλεις σοι γενέσθαι; ἐγὼ μὲν ἀρκοῦμαι, ἂν ὀρέγωμαι καὶ ἐκκλίνω κατὰ φύσιν, ἂν ὁρμῇ καὶ ἀφορμῇ χρῶμαι ὡς πέφυκα, ἂν προθέσει, ἂν ἐπιβολῇ, ἂν συγκαταθέσει. τί οὖν ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον, ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι, καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐπικραυγάζωσιν. ὦ μεγάλου φιλοσόφου. τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὑφ' ὧν θαυμάζεσθαι θέλεις; οὐχ οὗτοί εἰσι, περὶ ὧν εἴωθας λέγειν ὅτι μαίνονται; τί οὖν, ὑπὸ τῶν μαινομένων θέλεις θαυμάζεσθαι;

Περὶ τῶν προλήψεων. κβ.

Προλήψεις κοιναὶ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσί, καὶ πρόληψις προλήψει οὐ μάχεται. τίς γὰρ ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν συμφέρον ἐστί, καὶ αἱρετόν, καὶ ἐκ πάσης περιστάσεως αὐτὸ δεῖ μετιέναι καὶ διώκειν; τίς δ' ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ δίκαιον καλόν ἐστι, καὶ πρέπον; πότ' οὖν ἡ μάχη γίνεται, περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προλήψεων ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις; ὅταν ὁ μὲν εἴπῃ, καλῶς ἐποίησεν, ἀνδρεῖός ἐστιν. οὔ, ἀλλ' ἀπονενοημένως. ἔνθεν ἡ μάχη γίνεται τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους. αὕτη ἐστὶν ἡ ἰουδαίων, καὶ σύρων, καὶ αἰγυπτίων, καὶ ῥωμαίων μάχη. οὐ περὶ τοῦ, ὅτι τὸ ὅσιον πάντων προτιμητέον, καὶ ἐν παντὶ μεταδιωκτέον· ἀλλὰ πότερόν ἐστιν ὅσιον τοῦτο, τὸ χοιρείου φαγεῖν, ἢ ἀνόσιον. ταύτην τὴν μάχην εὑρήσετε καὶ ἀγαμέμνονος καὶ ἀχιλλέως. κάλει γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. τί λέγεις σὺ ὦ ἀγάμεμνον; οὐ δεῖ γενέσθαι τὰ δέοντα, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα; δεῖ μὲν οὖν. σὺ δὲ τί λέγεις ὦ ἀχιλλεῦ; οὐκ ἀρέσκει σοι γενέσθαι τὰ καλῶς ἔχοντα; ἐμοὶ μὲν οὖν πάντων μάλιστα ἀρέσκει. ἐφαρμόσατε οὖν τὰς προλήψεις. ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ μάχης. ὁ μὲν λέγει, οὐ χρὴ ἀποδιδόναι με τὴν χρυσηΐδα τῷ πατρί. ὁ δὲ λέγει, δεῖ μὲν οὖν. πάντως ὁ ἕτερος αὐτῶν καλῶς ἐφαρμόζει τὴν πρόληψιν τοῦ δέοντος. πάλιν ὁ μὲν λέγει, οὐκοῦν εἴ με δεῖ ἀποδοῦναι τὴν χρυσηΐδα, δεῖ με λαβεῖν ὑμῶν τινος τὸ γέρας. ὁ δέ, τὴν ἐμὴν οὖν λάβῃς ἐρωμένην; τὴν σήν, φησιν. ἐγὼ οὖν μόνος; ἀλλ' ἐγὼ μόνος μὴ ἔχω; οὕτως μάχη γίνεται. τί οὖν ἐστι τὸ παιδεύεσθαι; μανθάνειν τὰς φυσικὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις καταλλήλως τῇ φύσει.

φύσει. καὶ λοιπὸν διελεῖν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἐφ' ἡμῖν μὲν, προαίρεσις, καὶ πάντα τὰ προαιρετικὰ ἔργα. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, τὸ σῶμα, τὰ μέρη τοῦ σώματος, κτήσεις, γονεῖς, ἀδελφοί, τέκνα, πατρίς, ἁπλῶς οἱ κοινωνοί. ποῦ οὖν θῶμεν τὸ ἀγαθόν; ποίᾳ οὐσίᾳ αὐτὸ ἐφαρμόσομεν; τῇ ἐφ' ἡμῖν; εἶτα οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ὑγίεια, καὶ ἀρτιότης, καὶ ζωή; ἀλλ' οὐδὲ τέκνα, οὐδὲ γονεῖς, οὐδὲ πατρίς; καὶ τίς σου ἀνέξεται; μεταθῶμεν οὖν αὐτὸ πάλιν ἐνθάδε. ἐνδέχεται οὖν βλαπτόμενον, καὶ ἀποτυγχάνοντα τῶν ἀγαθῶν, εὐδαιμονεῖν; οὐκ ἐνδέχεται. καὶ τὴν πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ἔχειν οἵαν δεῖ ἀναστροφήν; καὶ πῶς ἐνδέχεται; ἐγὼ γὰρ πέφυκα πρὸς τὸ ἐμὸν συμφέρον. εἰ συμφέρει μοι ἀγρὸν ἔχειν, συμφέρει μοι ἱμάτιον ἔχειν. συμφέρει μοι καὶ κλέψαι αὐτὸ ἐκ βαλανείου; ἔνθεν πόλεμοι, στάσεις, τυραννίδες, ἐπιβουλαί. πῶς δ' ἔτι δυνήσομαι τὸ πρὸς τὸν Δία καθῆκον; εἰ γὰρ βλάπτωμαι καὶ ἀτυχῶ, οὐκ ἐπιστρέφεταί μου. καὶ τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ οὐ δύναταί μοι βοηθῆσαι; καὶ πάλιν, τί μοι καὶ αὐτῷ, εἰ θέλει με ἐν τούτοις εἶναι, ἐν οἷς εἰμι; ἄρχομαι λοιπὸν μισεῖν αὐτόν. τί οὖν ναοὺς ποιοῦμεν; τί οὖν ἀγάλματα, ὡς κακοῖς δαίμοσιν, ὡς πυρετῷ, τῷ Διί; καὶ πῶς ἔτι σωτήρ; καὶ πῶς ὑέτιος; καὶ πῶς ἐπικάρπιος; καὶ μὴν ἂν ἐνταῦθά που θῶμεν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πάντα ταῦτα ἐξακολουθεῖ. τί οὖν ποιήσωμεν; αὕτη ἐστὶ ζήτησις τοῦ φιλοσοφοῦντος τῷ ὄντι, καὶ ὠδίνοντος. νῦν ἐγὼ οὐχ ὁρῶ τί ἐστι τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν. οὐ μαίνομαι; ναί. ἀλλ' ἐνταῦθά που θῶ τὸ ἀγαθόν; ἐν τοῖς προαιρετικοῖς; πάντες μου καταγελάσονται. ἥξει τις γέρων πολιός, χρυσοῦς δακτυλίους ἔχων πολλούς. εἶτα ἐπισείσας τὴν κεφαλὴν, ἐρεῖ, ἄκουσόν μου τέκνον. δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν· ταῦτα μωρά ἐστι. σὺ παρὰ τῶν φιλοσόφων μανθάνεις συλλογισμόν. τί δέ σοι ποιητέον ἐστί, σὺ κάλλιον οἶδας ἢ οἱ φιλόσοφοι. ἄνθρωπε, τί οὖν μοι ἐπιτιμᾷς, εἰ οἶδα; τούτῳ τῷ ἀνδραπόδῳ τί εἴπω; ἂν σιωπῶ, ῥήγνυται. ἐκείνως ὡς δεῖ λέγειν; ὅτι σύγγνωθί μοι, ὡς τοῖς ἐρῶσιν· οὐκ εἰμὶ ἐμαυτοῦ, μαίνομαι.

Πρὸς Ἐπίκουρον. κγ.

Ἐπινοεῖ καὶ Ἐπίκουρος, ὅτι φύσει ἐσμὲν κοινωνικοί. ἀλλ' ἅπαξ ἐν τῷ κελύφει θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐκέτι δύναται ἄλλο οὐδὲν εἰπεῖν. πάλιν γὰρ ἐκείνου λίαν κρατεῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπεσπασμένον, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ οὐσίας, οὔτε θαυμάζειν, οὔτ' ἀποδέχεσθαι.

καὶ καλῶς αὐτοῦ κρατεῖ. πῶς οὖν ἀπονοητικοὶ ἐσμέν, οἷς μὴ φυσική ἐστι πρὸς τὰ ἔκγονα φιλοστοργία; διατί ἀποσυμβουλεύεις τῷ σοφῷ τεκνοτροφεῖν; τί φοβῇ; μὴ διὰ ταῦτα εἰς λύπας ἐμπέσῃ; διὰ γὰρ τὸν μῦν τὸν ἔσω τρεφόμενον, ἐμπίπτει. τί οὖν αὐτῷ μέλει, ἂν μυΐδιον μικρὸν ἔσω κατακλαίῃ αὐτοῦ; ἀλλ' οἶδεν, ὅτι ἂν ἅπαξ γένηται παιδίον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν ἐστι μὴ στέργειν, μηδὲ φροντίζειν ἐπ' αὐτῷ. διατοῦτό φησιν οὐδὲ πολιτεύσασθαι τὸν νοῦν ἔχοντα. οἶδε γάρ, τίνα δεῖ ποιεῖν τὸν πολιτευόμενον. ἐπεί τοι εἰ ὡς ἐν μυίαις μέλλεις ἀναστρέφεσθαι, τί κωλύει; ἀλλ' ὁ μὴ εἰδὼς ταῦτα, τολμᾷ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα. ἀλλὰ πρόβατον μὲν οὐκ ἀπολείπει τὸ αὐτοῦ ἔκγονον, οὐδὲ λύκος· ἄνθρωπος δ' ἀπολείπει; τί θέλεις; μωροὺς ἡμᾶς εἶναι, ὡς τὰ πρόβατα; οὐδ' ἐκεῖνα ἀπολείπει. θηριώδεις ὡς τοὺς λύκους; οὐδ' ἐκεῖνοι ἀπολείπουσιν. ἄγε, τίς δέ σοι πείθεται, ἰδὼν παιδίον αὐτοῦ κλαῖον, ἐπὶ τὴν γῆν πεπτωκός; ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι εἰ καὶ ἐμαντεύσατο ἡ μήτηρ
ἐξέριψαν σου, καὶ ὁ πατήρ σου, ὅτι ταῦτα μέλλεις λέγειν, οὐκ ἂν σε * ἔρριψαν.

Πῶς πρὸς τὰς περιστάσεις ἀγωνιστέον. κδ.

Αἱ περιστάσεις εἰσίν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι. λοιπὸν ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ θεός σε ὡς ἀλείπτης, τραχεῖ νεανίσκῳ βέβληκεν. ἵνα τί, φησίν; ἵνα ὀλυμπιονίκης γένῃ. δίχα δ' ἱδρῶτος οὐ γίνεται. ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς δοκεῖ κρείσσονα ἐσχηκέναι περίστασιν, ἧς σὺ ἔσχηκας, ἂν θέλῃς ὡς ἀθλητὴς νεανίσκῳ χρῆσθαι. καὶ νῦν ἡμεῖς γε εἰς τὴν ῥώμην κατάσκοπον πέμπομεν. οὐδεὶς δὲ δειλὸν κατάσκοπον πέμπει, ἵν' ἂν μόνον ἀκούσῃ ψόφου, καὶ σκιάν ποθεν ἴδῃ, τρέχων ἔλθῃ τεταραγμένος, καὶ λέγων ἤδη παρεῖναι τοὺς πολεμίους. οὕτω νῦν καὶ σύ, ἂν ἐλθὼν ἡμῖν εἴπῃς, φοβερὰ τὰ ἐν ῥώμῃ πράγματα, δεινόν ἐστι θάνατος, δεινόν ἐστι φυγή, δεινὸν λοιδορία, δεινὸν πενία· φεύγετε ἄνδρες, πάρεισιν οἱ πολέμιοι. ἐροῦμέν σοι, ἄπελθε, σεαυτῷ μαντεύου. ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἡμάρτομεν, ὅτι τοιοῦτον κατάσκοπον ἐπέμπομεν. πρὸ σοῦ κατάσκοπος ἀποσταλεὶς Διογένης, ἄλλα ἡμῖν ἀπήγγελκεν· ὅτι ὁ θάνατος οὐκ ἔστι κακός, οὐδὲ γὰρ αἰσχρόν. λέγει, ὅτι ἀδοξία ψόφος ἐστὶ μαινομένων ἀνθρώπων. οἷα δὲ περὶ πόνου, οἷα δὲ περὶ ἡδονῆς, οἷα περὶ πενίας εἴρηκεν οὗτος ὁ κατάσκοπος; τὸ δὲ γυμνάσιον εἶναι λέγει, ὅτι κρεῖσσόν ἐστι πάσης περιπορφύρου· τὸ δ' ἐπ' ἀστρώτῳ πέδῳ καθεύδειν, λέγει ὅτι μαλακωτάτη κοίτη ἐστί· καὶ ἀπόδειξιν φέρει περὶ ἑκάστου τὸ θάρσος τὸ αὐτοῦ, τὴν ἀταραξίαν,

τὴν

τὴν ἐλευθερίαν. εἶτα καὶ τὸ σωμάτιον στίλβον, καὶ συνεστραμμένον.
οὐδείς, φησι, πολέμιος ἐγγύς ἐστι, πάντα εἰρήνης γέμει. πῶς, ὦ Διό-
γενες; ἰδού, φησι, μή τι βέβλημαι; μή τι τέτρωμαι; μή τινα πέφευ-
γα; τουτέστιν, οἷος δεῖ κατάσκοπος. σὺ δ' ἡμῖν ἐλθὼν, ἄλλα ἐξ ἄλ-
λων λέγεις· οὐκ ἀπελεύσῃ πάλιν, καὶ ὄψει ἀκριβέστερον δίχα τῆς δει-
λίας; τί οὖν ποιήσω; τί ποιεῖς ἐκ πλοίου ὅταν ἐξίῃς, μή τι τὸ πηδά-
λιον αἴρεις; μή τι τὰς κώπας; τί οὖν αἴρεις; τὰ σά, τὴν λήκυθον, τὴν
πήραν. καὶ νῦν ἂν ᾖς μεμνημένος τῶν σῶν, οὐδέποτε τῶν ἀλλοτρίων
ἀντιποιήσῃ. λέγει σοι, θὲς τὴν πλατύσημον· ἰδοὺ στενόσημος. θὲς καὶ
ταύτην· ἰδοὺ ἱμάτιον μόνον· θὲς τὸ ἱμάτιον· ἰδοὺ γυμνός. ἀλλὰ φθόνον
μοι κινεῖς· λάβε τοίνυν ὅλον τὸ σωμάτιον. * ᾧ δύναμαι ῥῖψαι τὸ σω- ὅ
μάτιον, ἔτι τοῦτον φοβοῦμαι; ἀλλὰ κληρονόμον μ' οὐκ ἀπολείψει. τί οὖν; ἐ-
πελαθόμην, ὅτι τούτων οὐδὲν ἐμὸν ἦν; πῶς οὖν ἐμὰ αὐτὰ λέγομεν; ὡς
τὸν κράββατον ἐν τῷ πανδοκείῳ. ἂν οὖν ὁ πανδοκεὺς ἀποθάνῃ, ἀπο-
λίπῃ σοι τοὺς κραββάτους· ἂν δ' ἄλλῳ, ἐκεῖνος ἕξει, σὺ δ' ἄλλον ζη-
τήσεις. ἂν οὖν μὴ εὕρῃς, χαμαὶ κοιμήσῃ, μόνον θαρρῶν καὶ ῥέγκων, καὶ
μεμνημένος ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ
τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγῳδίαν συμπληροῖ, εἰ
μὴ ὡς χορευτής. οἱ δὲ βασιλεῖς, ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν· στέψατε
δώματα. εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος· ἰὼ κιθαιρών, τί μ' ἐδέ-
χου; ἀνδράποδον, ποῦ οἱ στέφανοι; ποῦ τὸ διάδημα; οὐδέν σε ὠφελοῦ-
σιν οἱ δορυφόροι; ὅταν οὖν ἐκείνων τινὶ προσίῃς, τούτων μέμνησο, ὅτι τρα-
γῳδῷ προσέρχῃ, οὐ τῷ ὑποκριτῇ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Οἰδίποδι. ἀλλὰ
μακάριος ὁ δεῖνα· μετὰ πολλῶν γὰρ περιπατεῖ. κἀγὼ συγκατατά-
ττω ἐμαυτὸν σὺν τοῖς πολλοῖς, καὶ μετὰ πολλῶν περιπατῶ. τὸ δὲ
κεφάλαιον μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. μὴ γίνου τῶν παίδων δει-
λότερος. ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει,
ὅτι οὐκέτι παίξω· καὶ σύ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν,
οὐκέτι παίξω, ἀπαλλάσσου· μένων δέ, μὴ θρήνει.

Πρὸς τὸ αὐτό. κε.

Εἰ ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, καὶ μὴ βλακεύομεν, μὴ δ' ὑποκρινόμε-
θα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακόν, τὰ
δ' ἄλλα πάντα οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, τί ἔτι ταρασσόμεθα; τί ἔτι φοβού-
μεθα; περὶ ἃ ἐσπουδάκαμεν, τούτων ἐξουσίαν οὐδεὶς ἔχει. ὧν ἐξουσίαν
οἱ ἄλλοι ἔχουσι, τούτων οὐκ ἐπιστρεφόμεθα. ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχομεν;

ἀλλὰ ἔντειλαί μοι. τί σοι ἐντέλλωμαι; ὃ Ζεύς σοι οὐκ ἐντέταλται; οὐ
δέδωκέ σοι τὰ μὲν σὰ ἀκώλυτα καὶ ἀπαραπόδιστα, τὰ δὲ μὴ σὰ κω-
λυτὰ καὶ παραποδιστά; τίνα οὖν ἐντολὴν ἔχων, ἐκεῖθεν ἐλήλυθας;
ποῖον διάταγμα; τὰ σὰ τήρει ἐκ παντὸς τρόπου· τῶν ἀλλοτρίων
μὴ ἐφίεσο. τὸ πιστὸν, σόν. τίς οὖν ἀφελέσθαι δύναταί σου ταῦτα; τίς
κωλύσει χρῆσθαι αὐτοῖς ἄλλος, εἰ μὴ σύ; σὺ δὲ πῶς; ὅταν τὰ μὴ σαυ-
τοῦ σπουδάσῃς, τὰ σαυτοῦ ἀπώλεσας. τοιαύτας ἔχων ὑποθήκας καὶ
ἐντολὰς παρὰ τοῦ Διὸς, ποίας ἔτι παρ' ἐμοῦ θέλεις; κρείσσων εἰμὶ
ἐκείνου; ἀξιοπιστότερος; ἀλλὰ ταύτας τηρῶν, ἄλλων τινῶν προσδέῃ;
ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἐντέταλται ταῦτα. φέρε τὰς προλήψεις, φέρε τὰς
ἀποδείξεις τὰς τῶν φιλοσόφων, φέρε ἃ πολλάκις ἤκουσας, φέρε δ' ἃ
εἶπας αὐτός, φέρε ἃ ἀνέγνως, φέρε ἃ ἐμελέτησας. μέχρις οὖν τίνος
ταῦτα τηρεῖν καλῶς ἔχει, καὶ τὴν παιδιὰν μὴ λύειν; μέχρις ἂν κομ-
ψῶς διεξάγηται. ἐν σατορναλίοις λέλογχε βασιλεύς· ἔδοξε γὰρ
παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν. προστάσσει, σὺ πίε, σὺ κέρασον, σὺ ᾆ-
σον, σὺ ἄπελθε, σὺ ἐλθέ. ὑπακούω, ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παι-
διά. ἀλλὰ σὺ ὑπολάμβανε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. οὐχ ὑπολαμβάνω. καὶ
τίς μ' ἀναγκάσει ὑπολαμβάνειν; πάλιν συνεθέμεθα παῖξαι τὰ περὶ
ἀγαμέμνονα καὶ ἀχιλλέα. καταταχθεὶς ἀγαμέμνων, λέγει μοι· πο-
ρεύου πρὸς τὸν ἀχιλλέα, καὶ ἀπόσπασον τὴν βρισηίδα. πορεύομαι.
ἔρχου· ἔρχομαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων ἀναστρεφόμεθα,
οὕτω δεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. ἔστω νύξ· ἔστω. τί οὖν; ἡμέρα ἐστίν; οὔ. ἔλαβον
γὰρ ὑπόθεσιν, τὸ νύκτα εἶναι. ἔστω σε ὑπολαμβάνειν ὅτι νύξ ἐστιν· ἔ-
στω. ἀλλὰ καὶ ὑπόλαβε ὅτι νύξ ἐστιν. οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ὑποθέσει; οὕτω
καὶ ἐνταῦθα. ἔστω σε εἶναι δυστυχῆ. ἔστω. ἆρ' οὖν ἀτυχὴς εἶ; ναί. τί οὖν,
κακοδαιμονεῖς; ἀλλὰ καὶ ὑπόλαβε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. οὐκ ἀκολουθεῖ
τῇ ὑποθέσει, καὶ ἄλλος με κωλύει. μέχρι πόσου οὖν ὑπακουστέον τοῖς
τοιούτοις; μέχρις ἂν οὗ λυσιτελῇ· τοῦτο δ' ἐστὶ, μέχρις ἂν οὗ σώζω τὸ
πρέπον καὶ κατάλληλον. λοιπὸν οἱ μέν εἰσι καταύσκηροι καὶ κακοσό-
μαχοι· λέγουσιν, ἐγὼ οὐ δύναμαι παρὰ τούτῳ δειπνεῖν, ἵν' αὐτοῦ
ἀνέχωμαι καθ' ἡμέραν διηγουμένου, πῶς ἐν μυσίᾳ ἐπολέμησε· δυη-
γησάμην σοι ἀδελφέ, πῶς ἐπὶ τὸν λόφον ἀνέβην. πάλιν ἄρχομαι
πολιορκεῖσθαι. ἄλλος λέγει, ἐγὼ δειπνῆσαι θέλω μᾶλλον, καὶ ἀκούειν
αὐτοῦ, ὅσα θέλει ἀδολεσχοῦντος. καὶ σὺ σύγκρινε ταύτας τὰς ἀ-
ξίας. μόνον μηδὲν βαρούμενος ποίει, μὴ θλιβόμενος, μὴ δ' ὑπο-

λαμβάνων

λαμβάνων ἐν κακοῖς εἶναι. τοῦτο γὰρ οὐδείς σε ἀναγκάζει. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἂν μέτριον, μενῶ· ἂν λίαν πολύν, ἐξέρχομαι. τούτου γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. ἀλλὰ μὴ οἴκει ἐν νικοπόλει· οὐκ οἰκῶ. μὴ δ' ἐν ἀθήναις· οὐδ' ἐν ἀθήναις. μὴ δ' ἐν ῥώμῃ· οὐδ' ἐν ῥώμῃ. ἐν γυάροις οἴκει· οἰκῶ. ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν γυάροις οἰκεῖν. ἀποχωρῶ, ὅπου μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις παντὶ ἤνοικται. καὶ τὸ τελευταῖον χιτωνάριον, τουτέστι τὸ σωμάτιον. τούτου ἀνωτέρω οὐδενὶ οὐδὲν εἰς ἐμὲ ἔξεστι. διὰ τοῦτο ὁ δημήτριος εἶπε τῷ νέρωνι· ἀπειλεῖς μοι θάνατον, σοὶ δ' ἡ φύσις. ἂν δὲ τὸ σωμάτιον θαυμάσω, δοῦλον ἐμαυτὸν παραδέδωκα· ἂν τὸ κτησίδιον, δοῦλον. εὐθὺς γὰρ ἐμαυτὸν κατ' ἐμαυτοῦ δηλῶ, τίνι ἁλωτός εἰμι. ὡς ὁ ὄφις ἐὰν συσπᾷ τὴν κεφαλήν, λέγω ἐκεῖνο, αὐτοῦ τύπτε ὃ φυλάσσει. καὶ σὺ γίνωσκε, ὅτι ὃ ἂν φυλάσσειν ἐθέλῃς, κατ' ἐκεῖνο ἐπιβήσεταί σου ὁ κύριος. τούτων μεμνημένος, τίνα ἔτι κολακεύσεις, ἢ φοβήσῃ; ἀλλὰ θέλω καθῆσθαι ὅπου οἱ συγκλητικοί. ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις; σὺ σαυτὸν θλίβεις; πῶς οὖν ἄλλως θεωρήσω καλῶς ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ; ἄνθρωπε, καὶ μὴ θεώρει, καὶ οὐ μὴ θλίβῃς. τί πράγματα ἔχεις; ἢ μικρὸν ἔκδεξαι, καὶ ἀχθείσης τῆς θεωρίας κάθισον εἰς τοὺς τῶν συγκλητικῶν τόπους, καὶ ἡλιάζου. καθόλου γὰρ ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν. τουτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. ἐπεὶ τί ἐστιν αὐτὸ τὸ λοιδορεῖσθαι; παραστὰς λίθον λοιδόρει, καὶ τί ποιήσεις; ἂν οὖν τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ὁ λοιδορῶν ἐπίβαθραν, τότε ἀνύει τι. περίσχισον αὐτόν. τί λέγεις αὐτόν; τὸ ἱμάτιον λάβε, περίσχισον. ὕβριν σοι πεποίηκα. καλῶς σοι γένοιτο. ταῦτα ἐμελέτα σωκράτης. διὰ τοῦτο ἓν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. ἡμεῖς δὲ θέλομεν πάντα μᾶλλον ἀσκεῖν καὶ μελετᾶν, ἢ ὅπως ἀπαραπόδιστα καὶ ἐλεύθεροι ἐσόμεθα. παράδοξα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐκ ἔστι παράδοξα; καὶ τί παραδοξότερόν ἐστιν, ἢ κεντεῖν τινὰ τὸν ὀφθαλμόν, ἵνα ἴδῃ; εἴ τις ἄπειρος τῶν ἰατρικῶν τοῦτο εἴπῃ, οὐκ ἂν κατεγέλα τοῦ λέγοντος; τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ πολλὰ τῶν ἀληθῶν παράδοξα φαίνεται τοῖς ἀπείροις.

Τίς

Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος. κϛ.

Ἀναγινώσκοντος δὲ τοὺς ὑποθετικοὺς, ἔφη· νόμος ὑποθετικός ἐστι καὶ οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ ὑποθέσει παραδέχεσθαι. πολὺ πρότερον δὲ νόμος βιωτικός ἐστιν οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει πράττειν. εἰ γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ περιστάσεως βουλόμεθα τηρῆσαι τὸ κατὰ φύσιν, δῆλον ὅτι ἐν παντὶ στοχαστέον, τοῦ μήτε τὸ ἀκόλουθον ἡμᾶς ἐκφυγεῖν, μήτε παραδέξασθαι τὸ μαχόμενον. πρῶτον οὖν ἐπὶ θεωρίας γυμνάζουσιν ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι, ὅπου ῥᾷον· εἶτα οὕτως ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα ἄγουσιν. ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τὸ ἀνθέλκον, ὡς πρὸς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκομένοις. ἐπὶ δὲ τῶν βιωτικῶν, πολλὰ τὰ περισπῶντα. γελοῖος οὖν ὁ λέγων, πρῶτον βούλεσθαι ἀπ' ἐκείνων. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπωτέρων. καὶ τοῦτον ἀπολογισμὸν ἔδει φέρειν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ φιλοσοφεῖν τὰ τέκνα· οὐκοῦν ἁμαρτάνω πάτερ, καὶ οὐκ οἶδα τὸ ἐπιβάλλον ἐμαυτῷ, καὶ προσῆκον. εἰ μὲν οὐδὲ μαθητόν ἐστιν, οὐδὲ διδακτὸν, τί μοι ἐγκαλεῖς; εἰ δὲ διδακτὸν, δίδασκε. εἰ δὲ σὺ μὴ δύνασαι, ἄφες με μαθεῖν παρὰ τῶν λεγόντων εἰδέναι. ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι θέλων περιπίπτω κακῷ, καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ ἀγαθοῦ; μὴ γένοιτο. τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν με; ἡ ἄγνοια. οὐ θέλεις οὖν ἀποθῶμαι τὴν ἄγνοιαν; τίνα πώποτε ὀργὴ ἐδίδαξε τὰ κυβερνητικὰ, τὰ μουσικά; τὰ βιωτικὰ οὖν διὰ τὴν ὀργήν σου δοκεῖς ὅτι μαθήσομαι; ταῦτα ἐκείνῳ μόνῳ λέγειν ἔξεστι, τῷ τοιαύτην ἐπιβολὴν ἐνηνοχότι. εἰ δέ τις μόνον ἐπιδείκνυσθαι θέλων ἐν συμποσίῳ, ὅτι οἶδε τοὺς ὑποθετικοὺς, ἀναγινώσκει ταῦτα, καὶ προσέρχεται τοῖς φιλοσόφοις, οὗτος ἄλλο τι πράσσει, ἵνα αὐτὸν συγκλητικός τις παρακατακείμενος θαυμάσῃ; ἐκεῖ γὰρ τῷ ὄντι αἱ μεγάλαι ὗλαι εἰσί. καὶ οἱ ἐνθάδε πλοῦτοι, ἐκεῖ παίγνια δοκοῦσι. διὰ τοῦτο ἐκεῖ δύσκολον κρατῆσαι τῶν αὑτοῦ φαντασιῶν, ὅπου τὰ ἐκεῖ ὄντα μεγάλα. ἐγώ τινα οἶδα κλαίοντα, Ἐπαφροδίτου τῶν γονάτων ἁπτόμενον, καὶ λέγοντα ταλαιπωρεῖν· ἀπολελεῖφθαι γὰρ αὐτῷ μηδὲν, εἰ μὴ ἑκατὸν πεντήκοντα μυριάδας. τί οὖν ὁ Ἐπαφρόδιτος; κατεγέλασεν, ὡς ὑμεῖς; οὔ. ἀλλ' ἐπιθαυμάσας λέγει, τάλας, πῶς οὖν ἐσιώπας; πῶς οὖν ἐκαρτέρεις; κράξας δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τοὺς ὑποθετικοὺς, καὶ γελάσαντος τοῦ ὑποθεμένου αὐτῷ τὴν ἀνάγνωσιν, σεαυτοῦ (ἔφη) καταγελᾷς, οὐ προεγύμνασας τὸν νεανίσκον· οὐδ' ἔγνως, εἰ δύναται τούτοις παρακολουθεῖν. ἀλλ' ὡς ἀναγνώστῃ αὐτῷ χρᾷ; τί οὖν; ἔφη.

ἔφη. τῇ δυναμένῃ διανοίᾳ συμπεπλεγμένως ὑποκείσει παρακολουθεῖν, ἔπαινον πιστεύομεν. ψόγον πιστεύομεν, ἐπίκεισιν περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς γινομένων. κἂν τινα κακῶς λέγῃ, οὗτος ἀναστρέφεται· κἂν ἐπαινῇ τινα, ἐπαίρεται ἐν τοῖς οὕτω μικροῖς, ὁ μὴ εὑρίσκων τὸ ἑξῆς. αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. μετὰ γὰρ τὸ γνῶναι ὅτι ἀσθενῶς, οὐκέτι θελήσει χρῆσθαι αὐτῷ πρὸς τὰ μέγιστα. νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, καὶ κατάῤῥοιαι, καὶ πυρετοί. ἔδει δ' ἐφιστάνειν, εἰ δύνανται. ἀλλ' ἐν μὲν θεωρίᾳ, ῥᾴδιον ἐξελέγξαι τὸν οὐκ εἰδότα· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν βίον, οὔτε παρέχει ἑαυτόν τις ἐλέγχῳ, τόν τ' ἐξελέγξαντα μισοῦμεν. ὁ δὲ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν.

Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι, καὶ τίνα πρόχειρα πρὸς αὐτὰ βοηθήματα παρασκευαστέον. κζ.

Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ἔστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται. ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἔστιν. ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται. ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται. λοιπὸν, ἐν πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν, ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. ὅτι δ' ἂν ᾖ τὸ θλῖβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν. εἰ σοφίσματα ἡμᾶς πυῤῥώνεια καὶ ἀκαδημαϊκὰ τὰ θλίβοντά ἐστιν, ἐκείνοις προσάγωμεν τὴν βοήθειαν. εἰ αἱ τῶν πραγμάτων πιθανότητες, καθ' ἃς φαίνεταί τινα ἀγαθὰ οὐκ ὄντα, ἐκεῖ τὴν βοήθειαν ζητῶμεν. εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλῖβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. τί οὖν πρὸς ἔθος ἔστιν εὑρεῖν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος. ἀκούεις τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, τάλας ἐκεῖνος, ἀπέθανεν, ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ ἐξεκόπη, ἀλλὰ καὶ ἄωρος, καὶ ἐπὶ ξένης. ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων. ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν. ἀντίθες τῷ ἔθει, τὸ ἐναντίον ἔθος. πρὸς τοὺς σοφιστικοὺς λόγους τὰ λογικὰ, καὶ τὴν ἐν τούτοις γυμνασίαν καὶ τριβὴν. πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων πιθανότητας, τὰς προλήψεις ἐναργεῖς, ἐσμηγμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ. ὅταν θάνατος φαίνηται κακὸν, πρόχειρον ἔχειν, ὅτι τὰ κακὰ ἐκκλίνειν καθήκει. καὶ ἀναγκαῖον ὁ θάνατος. τί γὰρ ποιήσω; ποῦ γὰρ αὐτὸν φύγω; ἔστω με εἶναι Σαρπηδόνα τὸν τοῦ Διὸς, ἵν' οὕτω γενναίως εἴπω, ἀπελθὼν ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι. εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον. ἔστω ταῦτα ὑπὲρ

Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος. κϛ.

Αναγινώσκοντος δὲ τοὺς ὑποθετικούς, ἔφη· νόμος ὑποθετικός ἐστι καὶ οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ ὑποθέσει παραδέχεσθαι. πολὺ πρότερον ἢ νόμος βιωτικός ἐστιν οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει πράττειν. εἰ γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ περιστάσεως βουλόμεθα τηρῆσαι τὸ κατὰ φύσιν, δῆλον ὅτι ἐν παντὶ στοχαστέον, τοῦ μήτε τὸ ἀκόλουθον ἡμᾶς ἐκφυγεῖν, μήτε παραδέξασθαι τὸ μαχόμενον. πρῶτον οὖν ἐπὶ τῆς θεωρίας γυμνάζουσιν ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι, ὅπου ῥᾷον, εἶτα οὕτως ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα ἄγουσιν. ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἔστι τὸ ἀνθέλκον, ὡς πρὸς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκομένοις. ἐπὶ δὲ τῶν βιωτικῶν, πολλὰ τὰ περισπῶντα. γελοῖος οὖν ὁ λέγων, πρῶτον βούλεσθαι ἀπ' ἐκείνων. οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν χαλεπωτέρων. καὶ τοῦτον ἀπολογισμὸν ἔδει φέρειν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ φιλοσοφεῖν τὰ τέκνα· οὐκοῦν ἁμαρτάνω πάτερ, καὶ οὐκ οἶδα τὸ ἐπιβάλλον ἐμαυτῷ, καὶ προσῆκον. εἰ μὲν οὐδὲ μαθητόν ἐστιν, οὐδὲ διδακτόν, τί μοι ἐγκαλεῖς; εἰ δὲ διδακτόν, δίδασκε. εἰ δὲ σὺ μὴ δύνασαι, ἄφες με μαθεῖν παρὰ τῶν λεγόντων εἰδέναι. ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι θέλων περιπίπτω κακῷ, καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ ἀγαθοῦ; μὴ γένοιτο. τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν με; ἡ ἄγνοια. οὐ θέλεις οὖν ἀποθῶμαι τὴν ἄγνοιαν; τίνα πώποτε ὀργὴ ἐδίδαξε τὰ κυβερνητικά, τὰ μουσικά; τὰ βιωτικὰ οὖν διὰ τὴν ὀργήν σου δοκεῖς ὅτι μαθήσομαι; ταῦτα ἐκεῖνον μόνον λέγειν ἔξεστι, τὸν τοιαύτην ἐπιβολὴν ἐνηνοχότα. εἰ δέ τις μόνον ἐπιδείκνυσθαι θέλων ἐν συμποσίῳ, ὅτι οἶδε τὰ ὑποθετικά, ἀναγινώσκει ταῦτα, καὶ προσέρχεται τοῖς φιλοσόφοις, οὗτος ἄλλο τι πράσσει, ἢ ἵνα αὐτὸν συγκλητικὸς παρακατακείμενος θαυμάσῃ; ἐκεῖ γὰρ τῷ ὄντι αἱ μεγάλαι ὗλαι εἰσί. καὶ οἱ ἐνθάδε πλοῦτοι, ἐκεῖ παίγνια δοκοῦσι. διὰ τοῦτο ἐκεῖ δύσκολον κρατῆσαι τῶν αὐτοῦ φαντασιῶν, ὅπου τὰ ἐκεῖ ὄντα μεγάλα. ἐγώ τινα οἶδα κλαίοντα, Ἐπαφροδίτου τῶν γονάτων ἁπτόμενον, καὶ λέγοντα ταλαιπωρεῖν· ἀπολελεῖφθαι γὰρ αὐτῷ μηδέν, εἰ μὴ ἑκατὸν πεντήκοντα μυριάδας. τί οὖν ὁ Ἐπαφρόδιτος; κατεγέλασεν, ὡς ὑμεῖς; οὔ. ἀλλ' ἐπιθαυμάσας λέγει, τάλας, πῶς οὖν ἐσιώπας; πῶς οὖν ἐκαρτέρεις; κράξας δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τὰ ὑποθετικά, καὶ γελάσαντος τοῦ ὑποθεμένου αὐτῷ τὴν ἀνάγνωσιν, σεαυτοῦ (ἔφη) καταγελᾷς, οὐ προεγύμνασας τὸν νεανίσκον, οὐδ' ἔγνως, εἰ δύναται τούτοις παρακολουθεῖν. ἀλλ' ὡς ἀναγνώσῃ αὐτῷ χρῇ; τί οὖν; ἔφη.

ἔφη. τῇ δυναμένῃ διανοίᾳ συμπεπλεγμένης ὑποκείσει παρακολουθεῖν, ἔπαινον πιστούμενον. ψόγον πιστούμενον, ἐπίκρισιν περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς γινομένων. κἂν τινα κακῶς λέγῃ, οὗτος ἀποστρέφεται· κἂν ἐπαινῇ τινά, ἐπαίρεται ἐν τοῖς οὕτω μικροῖς, ὁ μὴ εὑρίσκων τὸ ἑξῆς. αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. μετὰ γὰρ τὸ γνῶναι ὅτι ἀσθενῶς, οὐκέτι θελήσει χρῆσθαι αὐτῷ πρὸς τὰ μέγιστα. νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, καὶ κατάρροιαι, καὶ πυρετοί. ἔδει δ' ἐφιστάνειν, εἰ δύνανται. ἀλλ' ἐν μὲν θεωρίᾳ, ῥᾴδιον ἐξελέγξαι τὸν οὐκ εἰδότα· ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ τὸν βίον, οὔτε παρέχει ἑαυτόν τις ἐλέγχῳ, τόν τ' ἐξελέγξαντα μισοῦμεν. ὁ δὲ σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν.

Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι, καὶ τίνα πρόχειρα πρὸς αὐτὰ βοηθήματα παρασκευαστέον. κζ.

Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ἔστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται. ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἔστιν. ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται. ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται. λοιπὸν, ἐν πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν, ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. ὅτι δ' ἂν ᾖ τὸ θλῖβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν. εἰ σοφίσματα ἡμᾶς πυρρώνεια καὶ ἀκαδημαϊκὰ τὰ θλίβοντά ἐστιν, ἐκείνοις προσάγωμεν τὴν βοήθειαν. εἰ αἱ τῶν πραγμάτων πιθανότητες, καθ' ἃς φαίνεταί τινα ἀγαθά, οὐκ ὄντα, ἐκεῖ τὴν βοήθειαν ζητῶμεν. εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλῖβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὑρέσθαι βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος. ἀκούεις τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, τάλας ἐκεῖνος, ἀπέθανεν, ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ ἐξεκόπη, ἀλλὰ καὶ ἄωρος, καὶ ἐπὶ ξένης. ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων. ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν. ἀντίθες τῷ ἔθει, τὸ ἐναντίον ἔθος· πρὸς τοὺς σοφιστικοὺς λόγους τὰ λογικά, καὶ τὴν ἐν τούτοις γυμνασίαν καὶ τριβήν· πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων πιθανότητας, τὰς προλήψεις ἐναργεῖς, ἐσμηγμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ. ὅταν θάνατος φαίνηται κακὸν, πρόχειρον ἔχειν, ὅτι τὰ κακὰ ἐκκλίνειν καθήκει. καὶ ἀναγκαῖον ὁ θάνατος. τί γὰρ ποιήσω; ποῦ γὰρ αὐτὸν φύγω; ἔστω ἐμὲ εἶναι σαρπηδόνα τὸν τοῦ διός, ἵν' οὕτω γενναίως εἴπω, ἀπελθὼν ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι· εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτός, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον. ἔστω ταῦτα ὑπὲρ

ὑμᾶς. ἐκεῖνο οὖν πίπτει εἰς ἡμᾶς; καὶ πῶς φύγω τὸν θάνατον; μηνύσατέ μοι τὴν χώραν. μηνύσατε ἀνθρώπους, εἰς οὓς ἀπέλθω, εἰς οὓς οὐ προσβάλλει. μηνύσατε ἐπαοιδήν. εἰ μὴ ἔχω, τί με θέλετε ποιεῖν; οὐ δύναμαι τὸν θάνατον ἐκφυγεῖν. τὸ φοβεῖσθαι αὐτὸν μὴ ἐκφύγω, ἀλλ' ἀποθάνω πενθῶν καὶ τρέμων; αὕτη γὰρ γένεσις πάθους, θέλειν τι, καὶ μὴ γίνεσθαι. ὅθεν ἂν μὲν δύνωμαι τὰ ἐκτὸς μετατιθέναι πρὸς τὴν βούλησιν τὴν ἐμαυτοῦ, μετατίθημι. εἰ δὲ μή, τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι θέλω. πέφυκε γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε πράγματα μεταθεῖναι δύνωμαι, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι, κάθημαι καὶ στένω, καὶ ὃν δύναμαι λοιδορῶ, τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. εἰ γὰρ μὴ ἐπιστρέφονταί μου, τί ἐμοὶ πρὸς αὐτούς; ναί· ἀλλ' ἀσεβὴς ἔσῃ. τί οὖν μοι χεῖρον ἔσται, ἢ ὃ νῦν ἐστι; καθόλου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ᾖ ἐν τῷ αὐτῷ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβὲς ἔν τινι. ταῦτα οὐ δοκεῖ ἐπείγοντα; ἐρχέσθω καὶ ἀπαντάτω Πυῤῥώνειος καὶ Ἀκαδημαϊκός. ἐγὼ μὲν γάρ, τὸ ἐμὸν μέρος, οὐκ ἄγω σχολὴν πρὸς ταῦτα, οὐδὲ δύναμαι συνηγορῆσαι τῇ συνηθείᾳ. εἰ καὶ περὶ ἀγριδίου πραγμάτιον εἶχον, ἄλλον ἂν παρεκάλεσα τὸν συνηγορήσοντα. τίνι οὖν ἀρκοῦμαι; τῷ περὶ τὸν τόπον. πῶς μὲν αἴσθησις γίνεται, πότερον δι' ὅλου, ἢ ἀπὸ μέρους, ἴσως οὐκ οἶδα ἀπολογήσασθαι. ταράσσει δέ με ἀμφότερα. ὅτι δ' ἐγὼ καὶ σὺ οὐκ ἐσμὲν οἱ αὐτοί, λίαν ἀκριβῶς οἶδα. πόθεν τοῦτο; οὐδέποτε καταπίνειν τι θέλων, ἐκεῖ φέρω τὸν ψωμόν, ἀλλ' ὧδε. οὐδέποτ' ἄρτον θέλων λαβεῖν, τὸ σάρον ἔλαβον· ἀλλ' ἀεὶ ἐπὶ τὸν ἄρτον ἔρχομαι, ὡς πρὸς σκοπόν. ὑμεῖς δ' αὐτοὶ οἱ τὰς αἰσθήσεις ἀναιροῦντες, ἄλλο τι ποιεῖτε; τίς ὑμῶν εἰς βαλανεῖον ἀπελθεῖν θέλων, εἰς μυλῶνα ἀπῆλθε; τί οὖν; οὐ δεῖ κατὰ δύναμιν καὶ τούτων ἀντέχεσθαι, τοῦ τηρῆσαι τὴν συνήθειαν, τοῦ πεφράχθαι πρὸς τὰ κατ' αὐτῆς; καὶ τίς ἀντιλέγει; ἀλλὰ τὸν δυνάμενον, τὸν σχολάζοντα. τὸν δὲ τρέμοντα, καὶ ταρασσόμενον, καὶ ῥηγνύμενον ἔσωθεν τὴν καρδίαν, ἄλλῳ τινὶ δεῖ προσευκαιρεῖν.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις, καὶ τίνα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἐν ἀνθρώποις. κη.

Τί ἐστιν αἴτιον τοῦ συγκατατίθεσθαι τινί; τὸ φαίνεσθαι ὅτι ὑπάρχει. τῷ οὖν φαινομένῳ ὅτι οὐχ ὑπάρχει συγκατατίθεσθαι, οὐχ οἷόν τε. διατί; ὅτι ἡ φύσις αὕτη ἐστὶ τῆς διανοίας, τοῖς μὲν ἀληθέσιν ἐπι-

νεύειν,

νεῦσαι, πρὸς δὲ ψεῦδός ἐστι δυσαρεστεῖν, πρὸς δὲ τὰ ἄδηλα ἐπέχειν. τίς τούτου πίστις; πάθε εἰ δύνασαι νῦν, ὅτι νύξ ἐστιν. οὐχ οἷόν τε. ἀπόπαθε ὅτι ἡμέρα ἐστίν. οὐχ οἷόν τε. πάθε ἢ ἀπόπαθε, ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας. οὐχ οἷόν τε. ὅταν οὖν τις συγκατατίθεται τῷ ψεύδει, ἴσθι ὅτι οὐκ ἤθελε ψευδεῖ συγκαταθέσθαι. πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στέρεται τῆς ἀληθείας, ὡς λέγει Πλάτων. ἀλλὰ ἔδοξεν αὐτῷ τὸ ψεῦδος ἀληθές. ἄγε, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων τί ἔχομεν τοιοῦτον, οἷον ἐνθάδε τὸ ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος, τὸ καθῆκον καὶ παρὰ τὸ καθῆκον, τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἀσύμφορον, τὸ κατ' ἐμὲ καὶ οὐ κατ' ἐμέ, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια; οὐ δύναται οὖν τις δοκεῖν μὲν, ὅτι συμφέρει αὐτῷ, μὴ αἱρεῖσθαι δ' αὐτό. οὐ δύναται. πῶς ἡ λέγουσα,

καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά,
θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

ὅτι αὐτὸ τοῦτο, τὸ θυμῷ χαρίσασθαι καὶ τιμωρήσασθαι τὸν ἄνδρα, συμφορώτερον ἡγεῖται τοῦ σῶσαι τὰ τέκνα; ναί. ἀλλ' ἐξαπατᾶται. δεῖξον αὐτῇ ἐναργῶς ὅτι ἐξηπάτηται, καὶ οὐ ποιήσει. μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύῃς, τίνι ἔχει ἀκολουθῆσαι ἢ τῷ φαινομένῳ; οὐδενί. τί οὖν χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλάνηται ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἔχις ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου γέγονεν; οὐχὶ δ' εἴπερ ἄρα μᾶλλον ἐλεεῖς, ὡς τοὺς τυφλοὺς ἐλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλούς. οὕτω τοὺς τὰ κυριώτατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους. ὅστις οὖν τούτου μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως φαινόμενον· λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ κακῶς. εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται. οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δὲ ὁ βλαπτόμενος· οὐδενὶ ὀργισθήσεται, οὐδενὶ χαλεπανεῖ, οὐδένα λοιδορήσει, οὐδένα μέμψεται, οὐ μισήσει, οὐ προσκόψει οὐδενί. ὥστε καὶ τὰ οὕτω μεγάλα καὶ δεινὰ ἔργα, ταύτην ἔχει τὴν ἀρχήν, τὸ φαινόμενον. ταύτην, οὐδ' ἄλλην. ἡ Ἰλιὰς οὐδέν ἐστιν, ἢ φαντασία, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. ἐφάνη τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἀπάγειν τοῦ Μενελάου τὴν γυναῖκα. ἐφάνη τῇ Ἑλένῃ ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. εἰ οὖν ἐφάνη τῷ Μενελάῳ παθεῖν, ὅτι κέρδος ἐστὶ τοιαύτης γυναικὸς στερηθῆναι, τί ἂν ἐγένετο; ἀπωλώλει ἡ Ἰλιὰς οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὀδύσσεια. ἐκ τοιούτου οὖν μικροῦ πράγματος ἤρτηται τὰ τηλικαῦτα; τίνα δὲ καὶ λέγεις τὰ τηλικαῦτα; πολέμους, καὶ στάσεις, καὶ ἀπωλείας πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ κατασκαφὰς πόλεων; καὶ τί μέγα ἔχει ταῦτα; οὐδέν. τί δ' ἔχει μέγα, πολλοὺς

βόες ἀπέθανον, καὶ πολλὰ πρόβατα, καὶ πολλαὶ καλιαὶ χελιδόνων ἢ πελαργῶν ἐμπρησθῆναι, ἢ κατασκαφῆναι; ὅμοια οὖν ἐστι ταῦτα ἐκείνοις; ὁμοιότατα. σώματα ἀπώλετο ἀνθρώπων, καὶ βοῶν καὶ προβάτων· οἰκήματα ἐνεπρήσθη ἀνθρώπων, καὶ πελαργῶν νεοσσιαί. τί μέγα, ἢ δεινόν; ἢ δεῖξόν μοι, τί διαφέρει οἰκία ἀνθρώπου, καὶ νεοσσιὰ πελαργοῦ, ὡς οἴκησις. ὅμοιον οὖν ἐστι πελαργὸς καὶ ἄνθρωπος; τί λέγεις; κατὰ τὸ σῶμα ὁμοιότατον· πλὴν ὅτι μὲν ἐκ δοκῶν καὶ κεραμίδων καὶ πλίνθων οἰκοδομεῖται τὰ οἰκίδια, ἡ δ' ἐκ ῥάβδων καὶ πηλοῦ. οὐδὲν οὖν διαφέρει ἄνθρωπος πελαργοῦ; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τούτοις οὐ διαφέρει. τίνι οὖν διαφέρει; ζήτει, καὶ εὑρήσεις ὅτι ἄλλῳ διαφέρει. ὅρα, μὴ τῷ παρακολουθεῖν οἷς ποιεῖ; ὅρα μὴ τῷ κοινωνικῷ, μὴ τῷ πιστῷ, τῷ αἰδήμονι, τῷ ἀσφαλεῖ, τῷ συνετῷ; ποῦ οὖν τὸ μέγα ἐν ἀνθρώποις κακὸν καὶ ἀγαθόν; ὅπου ἡ διαφορά. ἂν σῴζηται τοῦτο, καὶ περιτετειχισμένον μένῃ, καὶ μὴ διαφθείρηται τὸ αἰδῆμον, μηδὲ τὸ πιστόν, μηδὲ τὸ συνετόν, τότε σῴζεται καὶ αὐτός. ἂν δ' ἀπολλύηταί τι τούτων, καὶ ἐκπολιορκῆται, τότε καὶ αὐτὸς ἀπόλλυται. καὶ τὰ μεγάλα πράγματα ἐν τούτῳ ἐστίν. ἔπταισε μεγάλα ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτ' ἐπῆλθον (φασὶν) οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτε ἐπόρθουν τὴν Τροίαν, καὶ ὅτε οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπώλλυντο; οὐδαμῶς. δι' ἀλλότριον γὰρ ἔργον πταίει οὐδείς. ἀλλὰ τότε πελαργῶν νεοσσιαὶ ἐπορθοῦντο. πταῖσμα δ' ἦν, ὅτε ἀπώλεσε τὸν αἰδήμονα, τὸν πιστόν, τὸν φιλόξενον, τὸν κόσμιον. πότ' ἔπταισεν ὁ Ἀχιλλεύς; ὅτε ἀπέθανεν ὁ Πάτροκλος; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὅτε ὠργίζετο, ὅτε κορασίδιον ἔκλαεν, ὅτ' ἐπελάθετο, ὅτι πάρεστιν οὐκ ὧδε τοῦ ἐρωμένας κτᾶσθαι, ἀλλ' ὧδε τοῦ πολεμεῖν. ταῦτ' ἐστὶ τὰ ἀνθρωπικὰ πταίσματα. τοῦτό ἐστιν ἡ πολιορκία, τοῦτό ἐστι κατασκαφή, ὅταν τὰ δόγματα τὰ ὀρθὰ καθαιρῆται, ὅταν ἐκεῖνα διαφθείρηται. ὅταν οὖν γυναῖκες ἄγωνται, καὶ παιδία αἰχμαλωτίζηται, καὶ ὅταν αὐτοὶ κατασφάζωνται, ταῦτα οὐκ ἔστι κακά; πόθεν οὖν τοῦτο προσδοξάζεις, κἀμὲ δίδαξον; οὔ. ἀλλὰ πόθεν σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ ἔστι κακά. ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς κανόνας. φέρε τὰς προλήψεις. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἱκανῶς θαυμάσαι τὸ γινόμενον. ὅπου βάρη κρῖναι θέλομεν, οὐκ εἰκῆ κρίνομεν. ὅπου τὰ εὐθέα καὶ στρεβλά, οὐκ εἰκῆ. ἁπλῶς ὅπου διαφέρει ἡμῖν γνῶναι τὸ κατὰ τὸν τόπον ἀληθές, οὐδέποθ' ἡμῶν οὐδεὶς οὐδὲν εἰκῆ ποιήσει. ὅπου δὲ τὸ πρῶτον καὶ μόνον, αἴτιόν ἐστι τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν, ἐν-

θάδε

θαι δὲ μόνον εἰκαῖοι καὶ προπετεῖς· οὐδαμοῦ ὅμοιόν τι ζυγῷ, οὐδαμοῦ ὅμοιόν τι κανόνι· ἀλλά τι ἐφάνη, καὶ εὐθὺς ποιῶ τὸ φανέν. κρείσσων γάρ εἰμι τοῦ ἀχιλλέως, ἢ τοῦ ἀγαμέμνονος, ἵν' ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς φαινομένοις, τηλικαῦτα κακὰ ποιήσωσι καὶ πάθωσιν· ἐμοὶ δὲ μὴ ἀρκῇ τὸ φαινόμενον; καὶ ποία τραγῳδία ἄλλην ἀρχὴν ἔχει. ἀτρεὺς εὐριπίδου, τί ἐστι; τὸ φαινόμενον. οἰδίπους σοφοκλέους, τί ἐστι; τὸ φαινόμενον. φοῖνιξ, τὸ φαινόμενον. ἱππόλυτος, τὸ φαινόμενον. τοῦτο οὖν μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. τίνος ὑμῖν δοκεῖ; τίνες δὲ λέγονται οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; μαινόμενοι. ἡμεῖς οὖν ἄλλο τι ποιοῦμεν;

Περὶ εὐσταθείας. κθ.

Οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ, προαίρεσις ποιά. τοῦ κακοῦ, προαίρεσις ποιά. τί οὖν τὰ ἐκτός; ὕλαι τῇ προαιρέσει, περὶ ἃς ἀναστρεφομένη τεύξεται τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. πῶς τοῦ ἀγαθοῦ τεύξεται; ἂν τὰς ὕλας μὴ θαυμάσῃ. τὰ γὰρ περὶ τῶν ὑλῶν δόγματα, ὀρθὰ μὲν ὄντα, ἀγαθὴν ποιεῖ τὴν προαίρεσιν· στρεβλὰ δὲ καὶ διεστραμμένα, κακήν. τοῦτον τὸν νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, καί φησιν, εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. σὺ λέγεις, οὔ, ἀλλὰ παρ' ἄλλου. μή, ἀλλὰ παρὰ σεαυτοῦ. λοιπὸν, ὅταν ἀπειλῇ ὁ τύραννος, καὶ μὴ καλῇ, λέγω τίνι ἀπειλεῖ; ἂν λέγῃ, δήσω σε, φημί, ταῖς χερσὶν ἀπειλεῖ, καὶ τοῖς ποσίν. ἂν λέγῃ, τραχηλοκοπήσω σε, λέγω, περὶ τραχήλου ἀπειλεῖ. ἂν λέγῃ, εἰς φυλακήν σε βαλῶ, ὅλῳ περὶ σαρκιδίου. κἂν ἐξορισμὸν ἀπειλῇ, τὸ αὐτό. σοὶ οὖν οὐδὲν ἀπειλεῖ; εἰ πέπονθα ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἐστὶ πρὸς ἐμέ, οὐδέν· εἰ δὲ φοβοῦμαί τι τούτων, ἐμοὶ ἀπειλεῖ. τίνα λοιπὸν δέδοικα; τὸν τίνων ὄντα κύριον. τῶν ἐπ' ἐμοί; οὐδὲ εἷς ἐστι. τῶν οὐκ ἐπ' ἐμοί; καὶ τί μοι αὐτῶν μέλει; ὑμεῖς οὖν οἱ φιλόσοφοι διδάσκετε καταφρονεῖν τῶν βασιλέων; μὴ γένοιτο. τίς ἡμῶν διδάσκει ἀντιποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς ὧν ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἐξουσίαν. τὸ σωμάτιον λάβε, τὴν κτῆσιν λάβε, τὴν φήμην λάβε, τοὺς περὶ ἐμὲ λάβε. ἂν τινας τούτων ἀναπείθω ἀντιποιεῖσθαι, ὡς ὄντι ἐγκαλείτω μοι. ναί, ἀλλὰ καὶ τῶν δογμάτων ἄρχειν θέλω. καὶ τίς σοι ταύτην τὴν ἐξουσίαν δέδωκε; πόθεν δύνασαι νικῆσαι δόγμα ἀλλότριον. προσάγων, φησί, φόβον, νικήσω. ἀγνοεῖς, ὅτι αὐτὸ αὐτὸ ἐνίκησεν, οὐχ ὑπ' ἄλλου ἐνικήθη; προαίρεσιν δὲ οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ ἑαυτήν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ θεοῦ νόμος κράτιστός ἐστι, καὶ δικαιότατος, τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέ-

θω τοῦ χείρονος. κρείττονές εἰσιν οἱ δέκα, τοῦ ἑνός. πρὸς τί; πρὸς τὸ δῆσαι, πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι, πρὸς τὸ ἀπαγαγεῖν ὅπου θέλουσι, πρὸς τὸ ἀφελέσθαι τὰ ὄντα. νικῶσι τοίνυν οἱ δέκα τὸν ἕνα, ἐν τούτῳ ἐν ᾧ κρείσσονές εἰσιν. ἐν τίνι οὖν χείρονές εἰσιν; ἂν ὁ μὲν ἔχῃ δόγματα ὀρθά, ὁ δὲ μή. τί οὖν ἐν τούτῳ δύνανται νικῆσαι; πόθεν; εἰ δ' ἱστάμεθα ἐπὶ ζυγοῦ, οὐκ ἔδει τὸν βαρύτερον καθελκύσαι; σωκράτης οὖν, ἵνα πάθῃ ταῦτα ὑπ' ἀθηναίων; ἀνδράποδον, τί λέγεις τὸ σωκράτης; ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα, λέγε. ἵν' οὖν τὸ σωκράτους πραγμάτιον ἀπαχθῇ, καὶ συρῇ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων εἰς δεσμωτήριον, καὶ κώνειόν τις δῷ τῷ σωματίῳ τῷ σωκράτους, κἀκεῖνο ἀποψύγῃ, ταῦτά σοι φαίνεται θαυμαστά; ταῦτα ἄδικα; ἐπὶ τούτοις ἐγκαλεῖς τῷ θεῷ; οὐδὲν οὖν εἶχε σωκράτης ἀντὶ τούτων; ποῦ οὖν ἡ οὐσία αὐτῷ τοῦ ἀγαθοῦ; τίνι προσέχωμεν σοί, ἢ αὐτῷ; καὶ τί λέγει ἐκεῖνος; ἐμὲ δ' ἄνυτος καὶ μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὔ. καὶ πάλιν εἰ ταύτῃ τῷ θεῷ φίλον, ταύτῃ γινέσθω. ἀλλὰ δεῖξον, ὅτι χείρονα ἔχων δόγματα, κρατεῖ τοῦ κρείττονος. ἐν δόγμασιν οὐ δείξεις, οὐδ' ἐγγύς. νόμος γὰρ τῆς φύσεως καὶ τοῦ θεοῦ οὗτος, τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος. ἐν τίνι; ἐν ᾧ κρεῖσσόν ἐστι. σῶμα σώματος ἰσχυρότερον, οἱ πλείονες τοῦ ἑνός, ὁ κλέπτης τοῦ μὴ κλέπτου. διὰ τοῦτο κἀγὼ τὸν λύχνον ἀπώλεσα, ὅτι ἐν τῷ ἀγρυπνεῖν μου κρείσσων ἦν ὁ κλέπτης. ἀλλ' ἐκεῖνος τοσούτου ὠνήσατο λύχνον· ἀντὶ λύχνου κλέπτης ἐγένετο, ἀντὶ λύχνου ἄπιστος, ἀντὶ λύχνου θηριώδης. τοῦτο ἔδοξεν αὐτῷ λυσιτελεῖν. ἔστω. ἀλλ' ἐπείληπταί μου τις τοῦ ἱματίου, καὶ ἕλκει με εἰς τὴν ἀγοράν. εἶτα ἐπικραυγάζουσιν ἄλλοι, φιλόσοφε, τί σε ὠφέληκε τὰ δόγματα; ἰδοὺ σύρῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἰδοὺ μέλλεις τραχηλοκοπεῖσθαι. καὶ ποίαν ἔπραξα ἂν εἰσαγωγήν, ἵν' ἂν ἰσχυρότερος ἐπιλάβηταί μου τοῦ ἱματίου, μὴ σύρωμαι; ἵνα ἄν με δέκα περισπάσαντες εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμβάλωσι, μὴ ἐμβληθῶ; ἄλλο οὖν οὐδὲν ἔμαθον; ἔμαθον, ἵνα πᾶν τὸ γινόμενον ἴδω, ὅτι ἂν ἀπροαίρετον ᾖ, οὐδέν ἐστι πρὸς ἐμέ. πρὸς τοῦτο οὖν οὐκ ὠφελῆσαι. τί οὖν ἐν ἄλλῳ ζητεῖς τὴν ὠφέλειαν, ἢ ἐν ᾧ ἔμαθες; καθήμενος λοιπὸν ἐν τῇ φυλακῇ, λέγω, οὗτος ὁ ταῦτα κραυγάζων, οὔτε τοῦ σημαινομένου ἀκούει, οὔτε τοῖς λεγομένοις παρακολουθεῖ, οὔτε ὅλως μεμέληκεν αὐτῷ εἰδέναι περὶ τῶν φιλοσόφων τί λέγουσιν ἢ τί ποιοῦσιν. ἄφες αὐτόν. ἀλλ' ἔξελθε πάλιν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἰ μηκέτι χρείαν ἔχετέ μου ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέρχομαι· ἂν πάλιν χρῄζητε, εἰσελεύσομαι. μέχρι τίνος;

νος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ συνεῖναί με τῷ σωματίῳ. ὅταν δὲ μὴ
αἱρῇ, λάβετε αὐτὸ, καὶ ὑγιαίνετε· μόνον μὴ ἀλογίστως, μόνον μὴ μα-
λακῶς, μὴ ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως. πάλιν γὰρ ὁ θεὸς οὐ βούλεται·
χρείαν γὰρ ἔχει κόσμου τοιούτου, τῶν ἐπὶ γῆς ἀναστρεφομένων τοιούτων.
ἐὰν δὲ σημαίνῃ τὸ ἀνακλητικὸν, ὡς τῷ σωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ
σημαίνοντι ὡς στρατηγῷ. τί οὖν λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς;
ἵνα τί; οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προ-
σελθόντα κροτῇ καὶ λέγῃ, σήμερον Σατορνάλια ἀγαθὰ, λέγομεν, οὐκ
ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπικροτοῦμεν. καὶ σὺ τοί-
νυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα μὴ δύνῃ, γίνωσκε ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ
ἐπικρότει αὐτῷ· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃ, σιώπα λοιπόν. τούτων δεῖ μεμ-
νῆσθαι καὶ κληθέντα εἴς τινα τοιαύτην περίστασιν, εἰδέναι, ὅτι ἐλή-
λυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀποδεῖξαι εἰ πεπαιδεύμεθα. νέος γὰρ, ἀπὸ σχολῆς
ἀπιὼν εἰς περίστασιν, ὅμοιός ἐστι, τῷ μεμελετηκότι συλλογισμοὺς ἀ-
ναλύειν· κἄν τις εὔλυτον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, μᾶλλόν μοι πε-
πλεγμένον κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς
κούφοις νεανίσκοις δυσαρεστοῦσιν· οὐ βαστάζει με, φησίν. οὗτός ἐστιν εὐ-
φυὴς νέος; οὔ. ἀλλὰ καλέσαντος τοῦ καιροῦ, κλαίειν δεῖ, καὶ λέγειν, ἤ-
θελον ἔτι μανθάνειν. τίνα; εἰ ταῦτα οὐκ ἔμαθες, οὐχ ὥστ' ἔργῳ δεῖξαι,
πρὸς τί αὐτὰ ἔμαθες; ἐγώ τινα οἶμαι τῶν καθημένων ἐνταῦθα ὠδί-
νειν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγειν, ἐμοὶ νῦν περίστασιν μὴ ἔρχεσθαι τοι-
αύτην, ὁποία τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατρίβεσθαι καθήμενον
ἐν γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανωθῆναι ὀλύμπια; πότε τίς ἐμοὶ κατα-
γγελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; οὕτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς
καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς
προάγει, οὐδὲ ζευγνύει. καὶ εὔχονται τῷ θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐπι-
τρόποις, δεόμενοι μονομαχῆσαι. οὐχ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦ-
τος; ἤθελον πλεῦσαι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἰδεῖν τί μου ποιεῖ ὁ ἀθλητὴς,
πῶς μελετᾷ τὴν ὑπόθεσιν. οὐ θέλω, φησὶ, τοιαύτην. ἐπὶ σοὶ γάρ ἐστι,
λαβεῖν ἣν θέλεις ὑπόθεσιν. δέδοταί σοι σῶμα τοιοῦτον, γονεῖς τοιοῦ-
τοι, ἀδελφοὶ τοιοῦτοι, πατρὶς τοιαύτη, τάξις ἐν αὐτῇ τοιαύτη. εἶτα λέ-
γεις μοι ἐλθὼν, ἄλλαξόν μοι τὴν ὑπόθεσιν. εἶτα οὐκ ἔχεις ἀφορμὰς,
πρὸς τὸ χρήσασθαι δοθείσῃ; σὸν ἐστι προθεῖναι, ἐμὸν μελετῆσαι καλῶς; οὔ,
ἀλλὰ μὴ τοιοῦτό μοι προβάλῃς τροπικὸν, ἀλλὰ τοιοῦτον. μὴ τοιαύτην
ἐπενέγκῃς τὴν ὑποφορὰν, ἀλλὰ τοιαύτην, ἔσται χρόνος τάχα, ἐν ᾧ
οἱ τραγ-

οἱ τραγῳδοὶ οἷόν τι ἑαυτῶν εἰσὶ προσωπεῖα, καὶ ἐμβάδας, καὶ τὸ σύρμα. ἄνθρωπε, ταῦτα ὕλην ἔχεις καὶ ὑπόθεσιν. φθέγξαι τι, ἵνα εἰδῶμεν πότερον τραγῳδὸς εἶ, ἢ γελωτοποιός. κοινὰ γὰρ ἔχουσι τὰ ἄλλα ἀμφότεροι. διὰ τοῦτο ἂν ἀφέλῃ τις αὐτοῦ καὶ τὰς ἐμβάδας, καὶ τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐν εἰδώλῳ αὐτὸν προσαγάγῃ, ἀπώλετο ὁ τραγῳδός, ἢ μένει; ἂν φωνὴν ἔχῃ, μένει. καὶ ἐνθάδε λάβε ἡγεμονίαν. λαμβάνω, καὶ λαβὼν δεικνύω πῶς ἄνθρωπος ἀναστρέφεται πεπαιδευμένος. θὲς τὴν πλατύσημον, καὶ ἀναλαβὼν ῥάκη, πρόσελθε ἐν προσώπῳ τούτῳ. τί οὖν; οὐ δέδοταί μοι καλὴν φωνὴν ἀπενεγκεῖν; πῶς οὖν ἀναβαίνεις νῦν; ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκλημένος. ἔρχου σύ, καὶ μαρτύρησόν μοι. σὺ γὰρ ἄξιος εἶ προαχθῆναι μάρτυς ὑπ' ἐμοῦ. μή τι τῶν ἐκτὸς τῆς προαιρέσεως, ἀγαθόν ἐστιν ἢ κακόν; μή τινα βλάπτω; μή τι ἐπ' ἄλλῳ τὴν ὠφέλειαν ἐποίησα τὴν ἑκάστου, ἢ ἐφ' αὐτῷ; τίνα μαρτυρίαν δίδως τῷ θεῷ; ἐν δεινοῖς εἰμι κύριε, καὶ δυστυχῶ, οὐδείς μου ἐπιστρέφεται, οὐδείς μοι δίδωσιν οὐδέν, πάντες ψέγουσι, πάντες κακολογοῦσι. ταῦτα μέλλεις μαρτυρεῖν, καὶ καταισχύνειν τὴν κλῆσιν ἣν κέκληκεν, ὅτι σε ἐτίμησε τοιαύτην τιμήν, καὶ ἄξιον ἡγήσατο προσαγαγεῖν εἰς μαρτυρίαν τηλικαύτην; ἀλλ' ἀπεφήνατο ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν, κρίνω σε ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον εἶναι. τί σοι γέγονεν; ἐκρίθην ἀσεβὴς καὶ ἀνόσιος εἶναι. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. εἰ δὲ περὶ συνημμένου τινὸς ἐπεκρίνει, καὶ ἀπεδίδου ἀπόφασιν, τό, εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστι, κρίνω ψεῦδος εἶναι; τί ἐγεγόνει τῷ συνημμένῳ; τίς ἐνθάδε κρίνεται, τίς κατακέκριται; τὸ συνημμένον, ἢ ὁ ἐξαπατηθεὶς περὶ αὐτοῦ; οὗτος οὖν ποτε ὁ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἀποφήνασθαί τι περὶ σοῦ, οἶδε τί ἐστι τὸ εὐσεβὲς ἢ τὸ ἀσεβές; μεμελέτηκεν αὐτό, μεμάθηκεν; ποῦ; παρὰ τίνι; εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται, αὐτοῦ ἀποφαινομένου περὶ τῆς νήτης εἶναι ὑπάτην· οὐδὲ γεωμετρικός, ἂν ἐπικρίνῃ τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς τὸν κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας· ὁ δὲ τῇ ἀληθείᾳ πεπαιδευμένος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπιστραφήσεται, ἐπικρίνοντός τι περὶ ὁσίου καὶ ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; ὢ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. ταῦτα οὖν ἔμαθες ἐνταῦθα; οὐ θέλεις τὰ μὲν λογάρια τὰ περὶ τούτων ἄλλοις ἀφεῖναι ταλαιπώροις ἀνθρωπαρίοις, ἵν' ἐν γωνίᾳ καθεζόμενοι μισθάρια λαμβάνωσιν, ἢ γογγύζωσιν ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς παρέχει οὐδέν· σὺ δὲ χρῆσθαι παρελθὼν οἷς ἔμαθες; οὐ γὰρ λογάριά ἐστι, τὰ λείποντα νῦν. ἀλλά γέ μοι τὰ βιβλία τῶν στωικῶν λογαρίων, τί οὖν τὸ λεῖπον ἐστίν;

πω δεῖν; ὁ χρησόμενος, ὁ ἔργῳ μαρτυρήσων τοῖς λόγοις. τοῦτό μοι τὸ πρόσωπον ἀνάλαβε, ἵνα μηκέτι παλαιοῖς ἐν τῇ σχολῇ παραδείγμασι χρώμεθα. ἀλλὰ ἔχωμέν τι καὶ καθ' ὑμᾶς παράδειγμα; ταῦτα οὖν τίνος ἐστὶ θεωρεῖν; τοῦ σχολάζοντος. ἔστι γὰρ φιλοθέωρον τὸ ζῷον ὁ ἄνθρωπος. ἀλλ' αἰσχρόν ἐστι θεωρεῖν ταῦτα οὕτως, ὡς οἱ δραπέται· ἀλλ' ἀπερισπάστως καθῆσθαι, καὶ ἀκούειν, νῦν μὲν τραγῳδοῦ, οὐχ ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσι. ἅμα μὲν ἐπίστη, καὶ ἐπαινεῖ τὸν τραγῳδόν, ἅμα δὲ περιβλέψατο. εἶτα ἄν τις φθέγξηται κύριον, εὐθὺς σεσόβηνται, ταράσσονται. αἰσχρόν ἐστιν, οὕτω καὶ τοὺς φιλοσόφους θεωρεῖν τὰ ἔργα τῆς φύσεως. τί γάρ ἐστι κύριος; ἄνθρωπος ἀνθρώπου κύριος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ θάνατος καὶ ζωή, καὶ ἡδονὴ καὶ πόνος. ἐπεὶ χωρὶς τούτων, ἄγαγέ μοι τὸν καίσαρα, καὶ ὄψει πῶς εὐσταθῶ. ὅταν δὲ μετὰ τούτων ἔλθῃ βροντῶν καὶ ἀστράπτων, ἐγὼ δὲ ταῦτα φοβοῦμαι, τί ἄλλο, ἢ ἐπέγνωκα τὸν κύριον, ὡς ὁ δραπέτης; μέχρι δ' ἂν οὗ τινὰ ἀνοχὴν ἀπὸ τούτων ἔχω, ὡς δραπέτης ἐφίσταται θεάτρῳ, οὕτω κἀγώ, λούομαι, πίνω, ᾄδω, πάντα δὲ μετὰ φόβου καὶ ταλαιπωρίας. ἐὰν δ' ἐμαυτὸν ἀπολύσω τῶν δεσποτῶν, τουτέστιν ἐκείνων δι' ἃ οἱ δεσπόται εἰσὶ φοβεροί, ποῖον ἔτι πρᾶγμα ἔχω; ποῖον ἔτι κύριον; τί οὖν; κηρύσσειν δεῖ ταῦτα πρὸς πάντας; οὔ, ἀλλὰ τοῖς ἰδιώταις συμπεριφέρεσθαι, καὶ λέγειν· οὗτος ὃ αὐτῷ ἀγαθὸν οἴεται, τοῦτο κἀμοὶ συμβουλεύει. συγγινώσκω αὐτῷ. καὶ γὰρ σωκράτης συνεγίνωσκε τῷ ἐπὶ τῆς φυλακῆς κλαίοντι, ὅτε ἔμελλε πίνειν τὸ φάρμακον, καὶ λέγει, ὡς γενναίως ἡμᾶς ἀποδεδάκρυκε· μή τι οὖν ἐκείνῳ λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο τὰς γυναῖκας ἀπελύσαμεν; ἀλλὰ τοῖς γνωρίμοις, τοῖς δυναμένοις αὐτὰ ἀκοῦσαι. ἐκείνῳ δὲ συμπεριφέρεται, ὡς παιδίῳ.

Τί δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν ταῖς περιστάσεσιν. λ.

Ὅταν εἰσίῃς πρός τινα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο ὅτι καὶ ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γιγνόμενα· καὶ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον ἀρέσκειν, ἢ τούτῳ. ἐκεῖνος οὖν σου πυνθάνεται. φυγήν, καὶ φυλακήν, καὶ δεσμά, καὶ θάνατον, καὶ ἀδοξίαν, τί ἔλεγες ἐν τῇ σχολῇ; ἐγώ, ἀδιάφορα. νῦν οὖν τίνα αὐτὰ λέγεις; μή τι ἐκεῖνα ἠλλάγη; οὔ. σὺ οὖν ἠλλάγης; οὔ. λέγε οὖν, τίνα ἐστὶν ἀδιάφορα; λέγε καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ ἀπροαίρετα. οὐδὲν πρὸς ἐμέ, λέγε. καὶ τὰ ἀγαθὰ τίνα ἡμῖν ἐδόκει; προαίρεσις οἵα δεῖ, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. τέλος δὲ τί; τὸ σοὶ ἀκολουθεῖν. ταῦτα, καὶ νῦν λέγεις ταῦτα; καὶ νῦν λέγω. ἄπιθι λοιπὸν ἔσω, θαρ-

ρᾶν, καὶ μεμνημένος τούτων· καὶ ὄψει τί ἐστι νέος μεμελετηκὼς ἃ δεῖ, ἐν ἀνθρώποις ἀμελετήτοις. ἐγὼ μὲν νὴ τοὺς θεοὺς φαντάζομαι, ὅτι πέσῃ τὸ τοιοῦτον. τί οὕτω μεγάλα καὶ πολλὰ παρασκευαζόμεθα, πρὸς τὸ μηδέν; τοῦτο ἦν ἡ ἐξουσία, τοῦτο τὰ πρόθυρα, οἱ κοιτωνῖται, οἱ ἐπὶ τῆς μαχαίρας; τούτων ἕνεκα τοὺς πολλοὺς λόγους ἤκουον; ταῦτα οὐδὲν ἦν. ἐγὼ δ' ὡς πρὸς μεγάλα παρεσκευαζόμην.

Πίναξ τοῦ δευτέρου βιβλίου.

Ὅτι

ΟΤΙ ΟΥ ΜΑΧΕΤΑΙ ΤΟ ΘΑΡΡΕΙΝ τῷ εὐλαβεῖσθαι. α.

Αράδοξον μὲν τυχὸν φαίνεταί τισι, τὸ ἀξιούμενον ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. ὅμως δὲ σκεψώμεθα κατὰ δύναμιν, εἰ ἀληθές ἐστι τόδε, ἵν᾽ ᾖ ἅμα μετ᾽ εὐλαβείας, ἅμα δὲ θαρρούντως πάντα ποιεῖν. ἐναντίως γάρ πως δοκεῖ τῷ θαρραλέῳ τὸ εὐλαβές. τὰ δ᾽ ἐναντία, οὐδαμῶς συνυπάρχει. τὸ δὲ φαινόμενον πολλοῖς ἐν τῷ τόπῳ παράδοξον, δοκεῖ μοι πιστοῦ τινος ἔχεσθαι. εἰ μὲν γὰρ πρὸς ταυτὰ ἠξιοῦμεν χρῆσθαι τῇ τ᾽ εὐλαβείᾳ καὶ τῷ θάρσει, δικαίως ἂν ἡμᾶς ᾐτιῶντο, ὡς τὰ ἀσύνακτα συνάγοντας. νῦν δὲ τί δεινόν ἐστι τὸ λεγόμενον; εἰ γὰρ ὑγιῆ ταῦτ᾽ ἐστὶ τὰ πολλάκις μὲν εἰρημένα, πολλάκις δ᾽ ἀποδεδειγμένα, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἐν χρήσει φαντασιῶν, καὶ τοῦ κακοῦ ὡσαύτως, τὰ δ᾽ ἀπροαίρετα οὔτε τὴν τοῦ κακοῦ δέχεται φύσιν, οὔτε τὴν τοῦ ἀγαθοῦ, τί παράδοξον ἀξιοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, εἰ λέγουσιν, ὅπου μὲν τὰ ἀπροαίρετα, ἐκεῖ τὸ θάρσος ἔστω σοι· ὅπου δὲ τὰ προαιρετικά, ἐκεῖ ἡ εὐλάβεια; εἰ γὰρ ἐν κακῇ προαιρέσει τὸ κακόν, πρὸς μόνα ταῦτα χρῆσθαι ἄξιον τῇ εὐλαβείᾳ. εἰ δὲ τὰ ἀπροαίρετα καὶ μὴ ἐφ᾽ ἡμῖν, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, πρὸς ταῦτα τῷ θάρσει χρηστέον. καὶ οὕτως ἅμα μὲν εὐλαβεῖς, ἅμα δὲ θαρραλέοι ἐσόμεθα· καὶ νὴ Δία, διὰ τὴν εὐλάβειαν θαρραλέοι. διὰ γὰρ τὸ εὐλαβεῖσθαι τὰ ὄντως κακά, συμβήσεται θαρρεῖν ἡμῖν πρὸς τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα. λοιπὸν ἡμεῖς τὸ τῶν ἐλάφων πάσχομεν, ὅτε φοβοῦνται φεύγουσαι αἱ ἔλαφοι τὰ πτερά, πῶς τρέπονται, καὶ πρὸς τίνα ἀναχωροῦσιν ὡς ἀσφαλῆ, πρὸς τὰ δίκτυα, καὶ οὕτως ἀπόλλυνται ἐναλλάξασαι τὰ φοβερὰ καὶ τὰ θαρραλέα. οὕτω καὶ ἡμεῖς ποῦ χρώμεθα τῷ φόβῳ πρὸς τὰ ἀπροαίρετα, ἐν τίσι πάλιν θαρροῦντες ἀναστρεφόμεθα ὡς οὐδενὸς ὄντος δεινοῦ ἐν τοῖς προαιρετικοῖς, ἐξαπατηθῆναι οὖν ἢ προπεσεῖν, ἢ ἀναίσχυντόν τι ποιῆσαι, ἢ μετ᾽ ἐπιθυμίας αἰσχρᾶς ὀρεχθῆναί τινος, οὐδὲν διαφέρει ἡμῖν, ἂν μόνον ἐν τοῖς ἀπροαιρετικοῖς εὐστοχῶμεν. ὅπου δὲ θάνατος, ἢ φυγή, ἢ πόνος, ἢ ἀδοξία, ἐκεῖ τὸ ἀναχωρητικόν, ἐκεῖ τὸ σεσοβημένον. τοιγαροῦν, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς περὶ τὰ μέγιστα διαμαρτάνοντας, τὸ μὲν φύσει θαρραλέον, θρασὺ κατασκευάζομεν, ἀπονενοημένον, ἰταμόν, ἀναίσχυντον· τὸ δ᾽ εὐλαβὲς φύσει καὶ αἰδῆμον, δειλὸν καὶ ταπεινόν, φόβων καὶ ταραχῶν μεστόν. ἂν γάρ τις ἐκεῖ μεταθῇ τὸ

εὐλαβεῖς, ὅπου προαίρεσις καὶ ἔργα προαιρέσεως, εὐθὺς ἅμα τῷ θέλειν εὐλαβεῖσθαι, καὶ ἐφ' αὑτῷ κειμένην ἕξει τὴν ἔκκλισιν. ἂν δ' ὅπου τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ἐστι, καὶ ἀπροαίρετα, πρὸς τὰ ἐπ' ἄλλοις ὄντα τὴν ἔκκλισιν ἔχων, ἀναγκαίως φοβήσεται, ἀκαταστατήσει, ταραχθήσεται. οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερόν· ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον, ἢ θάνατον. διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν τὸν εἰπόντα, ὅτι οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινόν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν. ἔδει οὖν πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγὴν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτοῦ δόγμα τὴν ἀντεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδές, καὶ τὸ ἀδιαφορητικόν. ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης καλῶς ποιῶν, μορμολύκεια ἐκάλει. ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται δεινὰ καὶ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ πράγματα, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας. τί γάρ ἐστι παιδίον; ἄγνοια. τί ἐστι παιδίον; ἀμαθία. ἐπεὶ ὅπου οἶδε, κἀκεῖνα, οὐδὲν ἡμῶν ἔλαττον ἔχει. θάνατος τί ἐστι; μορμολύκειον. στρέψας αὐτὸ, κατάμαθε. ἰδοὺ πῶς οὐ δάκνει. τὸ σωμάτιον δεῖ χωρισθῆναι τοῦ πνευματίου, ὡς πρότερον ἐκεχώριστο, ἢ νῦν ἢ ὕστερον. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. διατί; ἵνα ἡ περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου. χρείαν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν ἐνισταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. στρέψον αὐτὸ, καὶ κατάμαθε. τραχέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἂν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται. ἂν λυσιτελῇ, φέρε. πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. τίς οὖν τούτων τῶν δογμάτων καρπός; ὅνπερ δεῖ κάλλιστόν τ' εἶναι, καὶ πρεπωδέστατον τοῖς τῷ ὄντι παιδευομένοις· ἀταραξία, ἀφοβία, ἐλευθερία. οὐ γὰρ τοῖς πολλοῖς περὶ τούτων πιστευτέον, οἳ λέγουσι μόνοις ἐξεῖναι παιδεύεσθαι τοῖς ἐλευθέροις· ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις μᾶλλον, οἳ λέγουσι μόνους τοὺς παιδευθέντας ἐλευθέρους εἶναι. πῶς τοῦτο; οὕτω· νῦν ἄλλο τί ἐστιν ἐλευθερία, ἢ τὸ ἐξεῖναι ὡς βουλόμεθα διεξάγειν; οὐδέν. λέγετε δή μοι ὦ ἄνθρωποι, βούλεσθε ζῆν ἁμαρτάνοντες; οὐ βουλόμεθα. οὐδεὶς τοίνυν ἁμαρτάνων, ἐλεύθερός ἐστι. βούλεσθε ζῆν φοβούμενοι; βούλεσθε λυπούμενοι; βούλεσθε ταρασσόμενοι; οὐδαμῶς. οὐδεὶς ἄρα οὔτε φοβούμενος, οὔτε λυπούμενος, οὔτε ταρασσόμενος, ἐλεύθερός ἐστιν. ὅστις δ' ἀπήλλακται λυπῶν καὶ φόβων καὶ ταραχῶν, οὗτος τῇ αὐτῇ ὁδῷ, καὶ τοῦ δουλεύειν ἀπήλλακται. πῶς οὖν ἔτι ὑμῖν πιστεύσομεν, ὦ φίλτατοι νομοθέται; οὐκ ἐπιτρέπομεν παιδεύεσθαι,

δύνασθαι, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις; οἱ φιλόσοφοι γὰρ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐλευθέροις εἶναι, εἰ μὴ τοῖς πεπαιδευμένοις. τοῦτ' ὅ ἐστιν, ὁ θεὸς οὐκ ἐπιτρέπει. ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὑτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησεν; ἐποίησε. τί; ἔστρεψε τὸν αὑτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγοῦ; ἄλλο οὐδέν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. τί οὖν, ὁ ταῦτα παθὼν οὐ γίγνεται ἐλεύθερος; οὐ μᾶλλον, ἢ ἀτάραχος. ἐπεὶ σὺ ὁ ἄλλους τρέφειν δυνάμενος, οὐδένα ἔχεις κύριον; οὐκ ἀργύριον; οὐ κοράσιον; οὐ παιδάριον; οὐ τὸν τύραννον; οὐ φίλον τινὰ τοῦ τυράννου; τί οὖν τρέμεις, ἐπί τινα τοιαύτην ἀπιὼν περίστασιν. διὰ τοῦτο λέγω πολλάκις, ταῦτα μελετᾶτε, καὶ ταῦτα πρόχειρα ἔχετε, πρὸς τίνα δεῖ τεθαρρηκέναι, καὶ πρὸς τίνα εὐλαβῶς διακεῖσθαι· ὅτι πρὸς τὰ ἀπροαίρετα θαρρεῖν, εὐλαβεῖσθαι τὰ προαιρετικά. ἀλλ' οὐκ ἀνέγνων σοι, οὐδ' ἔγνως τί ποιῶ; ἐν τίνι; ἐν λεξειδίοις. δεῖξον πῶς ἔχεις πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν. εἰ μὴ ἀποτυγχάνεις ὧν θέλεις, εἰ μὴ περιπίπτεις οἷς οὐ θέλεις. ἐκεῖνα δὲ τὰ περιόδια, ἂν νοῦν ἔχῃς, ἄρας που ποτὲ ἀπαλείψεις. τί οὖν; Σωκράτης οὐκ ἔγραφε; καὶ τίς τοσαῦτα; ἀλλὰ πῶς; ἐπεὶ μὴ ἐδύνατο ἔχειν ἀεὶ τὸν ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὰ δόγματα, ἢ ἐλεγχθησόμενον, ἐν τῷ μέρει αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξήταζε· καὶ ἀεὶ μίαν γέ τινα πρόληψιν ἐγύμναζε χρηστικῶς. ἃ λέγω, ἄλλοις ἀφίησι, τοῖς ἀναισθήτοις, ἢ τοῖς μακαρίοις, τοῖς σχολὴν ἄγουσιν ὑπὸ ἀταραξίας, ἢ τοῖς μηδὲν ἐξῆς ὑπολογιζομένοις διὰ μωρίαν. καὶ νῦν καιροῦ καλοῦντος, ἐκεῖνα δείξεις ἐπελθὼν, καὶ ἀναγνώσῃ, καὶ ἐμπορεύσῃ, ἰδοὺ πῶς διαλόγους συντίθημι. μὴ, ἄνθρωπε· ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον, ἰδοὺ πῶς ὀρεγόμενος οὐκ ἀποτυγχάνω, ἰδοὺ πῶς ἐκκλίνων οὐ περιπίπτω. φέρε θάνατον, καὶ γνώσῃ. φέρε πόνους, φέρε δεσμωτήριον, φέρε ἀδοξίαν, φέρε καταδίκην. αὕτη ἐπίδειξις νέου ἐκ σχολῆς ἐληλυθότος, τἆλλα δ' ἄλλοις ἄφες. μηδὲ φωνὴν τις ἀκούσῃ σου περὶ αὐτῶν ποτε, μηδ' ἂν ἐπαινέσῃ τις ἐπ' αὐτοῖς, ἀνέχου. δόξον δὲ μηδεὶς εἶναι, καὶ εἰδέναι μηδὲν· μόνον τοῦτο εἰδὼς φαίνου, πῶς μήτ' ἀποτύχῃς ποτὲ, μήτε περιπέσῃς. ἄλλοι μελετάτωσαν δίκας, ἄλλοι προβλήματα, ἄλλοι συλλογισμούς· σὺ ἀποθνήσκειν, σὺ δεδέσθαι, σὺ στρεβλοῦσθαι, σὺ ἐξορίζεσθαι. πάντα ταῦτα θαρροῦντος, πεποιθότως τῷ κεκληκότι σε ἐπ' αὐτά, τῷ ἄξιον δὲ χώρας ταύτης κεκρικότι ἐν ᾗ καταχθεὶς ἐπιδείξεις τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον. καὶ οὕτω τὸ παρά-

δοξον ἐκεῖνο οὐκέτι οὔτ᾽ ἀδύνατον φανεῖται, οὔτε παράδοξον, ὅτι ἅμα μὲν εὐλαβεῖσθαι δεῖ, ἅμα δὲ θαρρεῖν· πρὸς μὲν τὰ ἀπροαίρετα θαρρεῖν, ἐν δὲ τοῖς προαιρετικοῖς εὐλαβεῖσθαι.

Περὶ ἀταραξίας. β.

Ὅρα σὺ ὁ ἀπιὼν ἐπὶ τὴν δίκην, τί θέλεις τηρῆσαι, καὶ ποῦ θέλεις ἀνύσαι. εἰ γὰρ προαίρεσιν θέλεις τηρῆσαι κατὰ φύσιν ἔχουσαν, πᾶσά σοι ἀσφάλεια, πᾶσά σοι εὐμάρεια, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις. τὰ γὰρ ἐπὶ σοὶ αὐτεξούσια, καὶ φύσει ἐλεύθερα θέλων τηρῆσαι. καὶ
κύριος τούτοις ἀρκούμενος, τίνος ἔτι ἐπιστρέφῃ; τίς γὰρ αὐτῶν * κυρίως; τίς αὐτὰ δύναται ἀφελέσθαι; εἰ θέλεις αἰδήμων εἶναι, καὶ πιστός, τίς οὐκ ἐάσει σε; εἰ θέλεις μὴ κωλύεσθαι, μηδ᾽ ἀναγκάζεσθαι, τίς σε ἀναγκάσει ὀρέγεσθαι ὧν οὐ δοκεῖ σοι; τίς ἐκκλίνειν, ἃ μὴ φαίνεταί σοι; ἀλλὰ τί; πράξει μέν σοι τινὰ, ἃ δοκεῖ φοβερὰ εἶναι. ἵνα δὲ, καὶ ἐκκλίνων αὐτὰ πάθῃς, πῶς δύναται πεῖσαι; ὅταν οὖν ἐπὶ σοὶ ᾖ τὸ ὀρέγεσθαι καὶ ἐκκλίνειν, τίνος ἔτι ἐπιστρέφῃ; τοῦτό σοι προοίμιον, τοῦτο διήγησις, τοῦτο πίστις, τοῦτο νίκη, τοῦτο ἐπίλογος, τοῦτο εὐδοκίμησις. διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν ὑπομιμνήσκοντα, ἵνα παρασκευάζηται πρὸς τὴν δίκην, ἔφη οὐ δοκῶ οὖν σοι ἅπαντι τῷ βίῳ πρὸς τοῦτο παρασκευάζεσθαι; ποίαν παρασκευήν; τετήρηκα, φησὶν, ὃ ἐπ᾽ ἐμοί. πῶς οὖν; οὐδέν ποτ᾽ ἄδικον οὔτ᾽ ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ ἔπραξα. εἰ δὲ θέλεις καὶ τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι, τὸ σωμάτιον, τὸ οὐσίδιον, τὸ ἀξιωμάτιον, λέγω σοι ἤδη αὐτόθεν παρασκεύαζε τὴν δυνατὴν παρασκευὴν πᾶσαν· καὶ λοιπὸν σκέπτου καὶ τὴν φύσιν τοῦ δικαστοῦ, καὶ τὸν ἀντίδικον. εἰ γονάτων ἅψασθαι δεῖ, γονάτων ἅψαι. εἰ κλαῦσαι, κλαῦσον· καὶ οἰμῶξαι, οἴμωξον. ὅταν γὰρ ὑποθῇς τὰ σὰ τοῖς ἐκτὸς, δοῦλος γίνου λοιπὸν, καὶ μὴ ἀντισπῶ, καὶ ποτὲ μὲν θέλε δουλεύειν, ποτὲ δὲ μὴ θέλε· ἀλλ᾽ ἁπλῶς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ἢ ταῦτα ἢ ἐκεῖνα, ἢ ἐλεύθερος ἢ δοῦλος, ἢ πεπαιδευμένος ἢ ἀπαίδευτος. ἢ γενναῖος ἀλεκτρυὼν ἢ ἀγεννὴς ἢ ὑπόμενε τυπτόμενος μέχρις ἂν ἀποθάνῃς, ἢ ἀπαγόρευε εὐθὺς, μή σοι γένοιτο πληγὰς πολλὰς λαβεῖν, καὶ ὕστερον ἀπαγορεῦσαι. εἰ δ᾽ αἰσχρὰ ταῦτα, αὐτόθεν ἤδη δίελε, ποῦ φύσις κακῶν καὶ ἀγαθῶν, οὗ καὶ ἀλήθεια, ὅπου ἀλήθεια καὶ ἡ φύσις, ἐκεῖ τὸ εὐλαβὲς· ὅπου ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ τὸ θαρραλέον, ὅπου ἡ φύσις. ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι θέλων Σωκράτης, προελθὼν ἂν ἔλεγεν, ἐμὲ δ᾽ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ; οὕτω μωρὸς ἦν, ἵνα μὴ ἴδῃ

ὅτι

ὅτι αὕτη ἡ ὁδὸς ἐνταῦθα οὐ φέρει, ἀλλ' ἄλλη; τί οὖν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον, καὶ περιβοήτως ὁ ἐμὸς Ἡρακλείδης, περὶ ἀγριδίου πραγμάτιον ἔχων ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἀποδείξας τοῖς δικασταῖς ὅτι δίκαια λέγει, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ἐπίλογον, ἔφη· ὅτι ἀλλ' οὔτε δέομαι ὑμῶν, οὔτ' ἐπιστρέφομαι τί μέλλετε κρίνειν· ὑμεῖς γὰρ μᾶλλον οἱ κρινόμενοι ἐστέ, ἢ ἐγώ. καὶ οὕτω κατέστρεψε τὸ πραγμάτιον. τί χρεία; μόνον μὴ δέου· μὴ προστίθει δ' ὅτι καὶ οὐ δέομαι. εἰ μή τι καιρός ἐστιν ἐπίτηδες ἐρεθίσαι τοὺς δικαστάς, ὡς Σωκράτει. καὶ σὺ εἰ τοιοῦτον ἐπίλογον παρασκευάζῃ, τί ἀναμένεις; τί ὑπακούεις; εἰ γὰρ σταυρωθῆναι θέλεις, ἔκδεξαι, καὶ ἥξει ὁ σταυρός. εἰ δ' ὑπακοῦσαι, λόγος αἱρεῖ καὶ πεῖσαι τό γε παρ' αὐτὸν τὰ ἑξῆς τούτῳ ποιητέον. τηροῦντι μέντοι τὰ ἴδια, ταύτῃ καὶ γελοῖόν ἐστι τὸ λέγειν, ὑπόθου μοι. τί σοι ὑποθῶμαι; ἀλλὰ ποίησόν μου τὴν διάνοιαν, ὅ, τι ἂν ἀποβαίνῃ, πρὸς τοῦτο ἁρμόσασθαι. ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ὅμοιόν ἐστιν, εἰ ἀγράμματος λέγοι, εἰπέ μοι τί γράψω, ὅταν μοι προβληθῇ τι ὄνομα. ἂν γὰρ εἴπω, ὅτι Δίων· εἶτα παρελθὼν ἐκεῖνος, αὐτῷ δὲ προβάλῃ μὴ τὸ Δίωνος ὄνομα, ἀλλὰ τὸ Θέωνος, τί γένηται; τί γράψει; ἀλλ' εἰ μὲν μεμελέτηκας γράφειν, ἔχεις καὶ παρασκευάσαι πρὸς πάντα τὰ ὑπαγορευόμενα. εἰ δὲ μή, τί σοι ἐγὼ νῦν ὑποθῶμαι; ἂν γὰρ ἄλλο τι ὑπαγορεύῃ τὰ πράγματα, τί ἐρεῖς; ἢ τί πράξεις; τούτου οὖν τοῦ καθολικοῦ μέμνησο, καὶ ὑποθήκης οὐκ ἀπορήσεις. ἐὰν δὲ πρὸς τὰ ἔξω χάσκῃς, ἀνάγκη σε ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθαι, πρὸς τὸ βούλημα τοῦ κυρίου. τίς δ' ἐστι κύριος; ὁ τῶν ὑπό σου τινὸς σπουδαζομένων ἢ ἐκκλινομένων ἔχων τὴν ἐξουσίαν.

Πρὸς τοὺς συνιστάντας τινὰς τοῖς φιλοσόφοις. γ.

Καλῶς ὁ Διογένης, πρὸς τὸν ἀξιοῦντα γράμματα παρ' αὐτοῦ λαβεῖν συστατικά, ὅτι μὲν ἄνθρωπος, φησίν, εἶ, καὶ ἰδὼν γνώσεται. εἰ δ' ἀγαθὸς ἢ κακός, εἰ μὲν ἔμπειρός ἐστι διαγνῶναι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κακούς, γνώσεται· εἰ δ' ἄπειρος, οὐδ' ἂν μυριάκις γράψω αὐτῷ. ὅμοιον γάρ, ὥσπερ εἰ δραχμὴ συσταθῆναί τινι ἠξίου, ἵνα δοκιμασθῇ. εἰ ἀργυρογνωμονικός ἐστι, σὺ σαυτὴν συστήσεις. ἔδει οὖν τοιοῦτόν τι ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ βίῳ, οἷον ἐπ' ἀργυρίου, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι καθάπερ ὁ ἀργυρογνώμων λέγει, φέρε ἣν θέλεις δραχμήν, καὶ διαγνώσομαι. ἀλλ' ἐπὶ συλλογισμῶν, φέρε ὃν θέλεις, καὶ διακρινῶ σοι τὸν ἀναλυτικόν τε καὶ μή. διὰ τί; οἶδα γὰρ ἀναλύειν συλλογισμούς. ἔχω τὴν δύναμιν, ἣν ἔχειν δεῖ τὸν ἐπιγνωστικὸν τῶν περὶ συλλογισμοὺς κατορθούντων. ἐπὶ δὲ τοῦ βίου τί ποιῶ; νῦν μὲν λέγω ἀγαθόν, νῦν δὲ κακόν. τί τὸ αἴτιον;

τὸ ἐνα-

τὸ ἐναντίον. ἢ ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν, ἀμαθία καὶ ἀπαιδία.

Πρὸς τὸν ἐν μοιχείᾳ ποτὲ καταλημμένον. δ.

Λέγοντος αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρὸς πίστιν γέγονε· καὶ ὁ ταύτην ἀνατρέπων, ἀνατρέπει τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου· ἐπεισῆλθέ τις τῶν δοκούντων φιλολόγων, ὃς κατελήφθη ποτὲ μοιχὸς ἐν τῇ πόλει. ὁ δ', ἀλλ' ἂν (φησὶν) ἀφέντες ταύτην τὴν πίστιν, πρὸς ἣν πεφύκαμεν, ἐπιβουλεύωμεν τῇ γυναικὶ τοῦ γείτονος; τί ποιοῦμεν; τί δ' ἄλλο, ἢ ἀπόλλυμεν καὶ ἀναιροῦμεν; τίνα; τὸν πιστόν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ὅσιον. ταῦτα μόνα; γειτνίασιν δ' οὐκ ἀναιροῦμεν; φιλίαν δ' οὔ; πόλιν δ' οὔ; εἰς τίνα δὲ χώραν αὐτοὺς κατατάσσομεν; ὡς τίνι σοι χρῶμαι, ἄνθρωπε. ὡς γείτονι; ὡς φίλῳ; ποίῳ τινί; ὡς πολίτῃ; τί σοι πιστεύσω; εἶτα σκευάριον μὲν εἰ ἦς οὕτω σαπρόν, ὥστε σοι πρὸς μηδὲν δύνασθαι χρῆσθαι, ἔξω ἂν ἐπὶ τὰς κοπρίας ἐρρίπτου, καὶ οὐδ' ἐκεῖθεν ἄν τις σε ἀνῃρεῖτο. εἰ δ' ἄνθρωπος ὤν, οὐδεμίαν χώραν δύνασαι ἀναπληρῶσαι ἀνθρωπικήν, τί σε ποιήσωμεν; ἔστω γάρ, φίλου οὐ δύνασαι τόπον ἔχειν, δούλου δύνασαι; καὶ τίς σοι πιστεύσει; οὐ θέλεις οὖν ἐρριφῆναί που καὶ αὐτὸς ἐπὶ κοπρίαν ὡς σκεῦος ἄχρηστον, ὡς κόπριον; εἶτα ἐρεῖς, οὐδείς μου ἐπιστρέφεται ἀνθρώπου φιλολόγου; κακὸς γὰρ εἶ, καὶ ἄχρηστος. οἷον εἰ οἱ σκώληκες ἠγανάκτουν, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἐπιστρέφεται, ἀλλὰ φεύγουσι πάντες, κἄν τις δύνηται, πλήξας καταβάλλει. σὺ κέντρον ἔχεις τοιοῦτον, ὥστε ὃν ἂν πλήξῃς, εἰς πράγματα καὶ ὀδύνας ἐμβάλλειν. τί σε θέλεις ποιήσωμεν; οὐκ ἔχεις ποῦ τεθῇς. τί οὖν; οὐκ εἰσὶν αἱ γυναῖκες κοιναὶ φύσει; κἀγὼ λέγω. καὶ γὰρ τὸ χοιρίδιον κοινὸν τῶν κεκλημένων· ἀλλ' ὅταν μέρη γένηται, ἄν σοι φανῇ, ἀναρπάσον ἐλθὼν τὸ τοῦ παρακειμένου μέρος, λάθρα κλέψον, ἢ παρακαθεὶς τὴν χεῖρα λίχνευε, κἂν μὴ δύνῃ τοῦ κρέως ἀποσπάσαι, λίπαινε τοὺς δακτύλους, καὶ περίλειχε. καλὸς συμπότης καὶ σύνδειπνος σωκρατικός. ἄγε, τὸ δὲ θέατρον οὐκ ἔστι κοινὸν τῶν πολιτῶν; ὅτε οὖν καθίσωσιν, ἐλθὼν, ἄν σοι φανῇ, ἔκβαλέ τινα αὐτῶν. οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες φύσει κοιναί. ὅταν δ' ὁ νομοθέτης ὡς ὁ ἑστιάτωρ διέλῃ αὐτάς, οὐ θέλεις καὶ αὐτὸς ἴδιον μέρος ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον ὑφαρπάζεις καὶ λιχνεύεις; ἀλλὰ φιλόλογός εἰμι, καὶ ἀρχέδημον νοῶ. ἀρχέδημον τοίνυν νοῶν, μοιχὸς ἴσθι, καὶ ἄπιστος· καὶ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος, ἢ πίθηκος. τί γὰρ διαφέρει;

Πῶς συνυπάρχει μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιμέλεια. ε.

Αἱ ὗλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς, καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς, καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ἐπισεσυρμένον; ἂν μιμῆται τοὺς κυβεύοντας. αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν. οὕτω τοίνυν τὸ μὲν προηγούμενον, καὶ ἐπὶ τοῦ βίου ἔργον ἐκεῖνο. διελε τὰ πράγματα, καὶ διάστειλον, καὶ εἰπέ· τὰ ἔξω οὐκ ἐπ' ἐμοί, προαίρεσις ἐπ' ἐμοί. ποῦ ζητήσω τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακόν; ἔσω ἐν τοῖς ἐμοῖς. ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις μηδέποτε μήτ' ἀγαθὸν ὀνομάσῃς, μήτε κακὸν, μήτ' ὠφέλειαν, μήτε βλάβην, μήτ' ἄλλό τι τῶν τοιούτων. τί οὖν; ἀμελῶς τούτοις χρηστέον; οὐδαμῶς. τοῦτο γὰρ πάλιν τῇ προαιρέσει κακόν ἐστι, καὶ ταύτῃ τὴν παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἅμα μὲν ἐπιμελῶς, ὅτι ἡ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορον· ἅμα δ' εὐσταθῶς καὶ ἀταράχως, ὅτι ἡ ὕλη οὐ διαφέρουσα. ὅπου γὰρ τὸ διάφορον, ἐκεῖ οὔτε κωλῦσαί με τις δύναται, οὔτ' ἀναγκάσαι. ὅπου κωλυτὸς καὶ ἀναγκαστός εἰμι, ἐκείνων ἡ μὲν τεῦξις οὐκ ἐπ' ἐμοί, οὐδ' ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἡ χρῆσις δ' ἢ κακὸν, ἢ ἀγαθόν· ἀλλ' ἐπ' ἐμοί. δύσκολον δὲ μῖξαι καὶ συναγαγεῖν ταῦτα, ἐπιμέλειαν τοῦ προσπεπονθότος ταῖς ὕλαις, καὶ εὐστάθειαν τοῦ ἀνεπιστρεπτοῦντος· πλὴν οὐκ ἀδύνατον. εἰ δὲ μή, ἀδύνατον τὸ εὐδαιμονῆσαι. ἀλλ' οἷόν τι ἐπὶ τοῦ πλοῦ ποιοῦμεν; τί μοι δύναται; τὸ ἐκλέξασθαι τὸν κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τὴν ἡμέραν, τὸν καιρόν; εἶτα χειμὼν ἐμπέπτωκε· τί οὖν ἔτι μοι μέλει; τὰ γὰρ ἐμὰ ἐκπεπλήρωται. ἄλλου ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις τοῦ κυβερνήτου. ἀλλὰ καὶ ἡ ναῦς καταδύεται. τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; ὃ δύναμαι, τοῦτο μόνον ποιῶ· μὴ φοβούμενος ἀποπνίγομαι, οὐδὲ κεκραγώς, οὐδ' ἐγκαλῶν τῷ θεῷ· ἀλλ' εἰδώς, ὅτι τὸ γινόμενον, καὶ φθαρῆναι δεῖ. οὐ γάρ εἰμι αἰών, ἀλλ' ἄνθρωπος, μέρος τῶν πάντων, ὡς ὥρα ἡμέρας. ἐνστῆναί με δεῖ ὡς τὴν ὥραν, καὶ παρελθεῖν ὡς ὥραν. τί οὖν μοι διαφέρει, πῶς παρέλθω; πότερον πνιγεὶς ἢ πυρέξας; διὰ γὰρ τοιούτου τινὸς δεῖ παρελθεῖν με. τοῦτο ὄψει ποιοῦντας καὶ τοὺς σφαιρίζοντας ἐμπείρως. οὐδεὶς αὐτῶν διαφέρεται περὶ τοῦ ἁρπαστοῦ, ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ· περὶ δὲ τοῦ βάλλειν καὶ δέχεσθαι. λοιπὸν ἐν τούτῳ ἡ εὐρυθμία, ἐν τούτῳ ἡ τέχνη, τὸ τάχος, ἡ εὐγνωμοσύνη· ἵν' ἐγὼ μηδ' ἂν τὸν κόλπον ἐκτείνω, δύναμαι λαβεῖν αὐτό· ὁ δὲ, ἂν βάλω, λαμβάνει. ἂν δὲ μετὰ ταραχῆς καὶ φόβου δεχώμε-

θα, ἢ ἐκβάλλωμεν αὐτό, ποία ἔτι παιδιά; ποῦ δέ τις εὐσταθήσει, ποῦ δέ τις τὸ ἑξῆς ὄψεται ἐν αὐτῇ; ἀλλ' ὁ μὲν ἐρεῖ, βάλε, μὴ βάλῃς· ὁ δέ, μίαν ἔβαλες. τοῦτο δὲ μάχη ἐστί, καὶ οὐ παιδιά. τοιγαροῦν Σωκράτης ᾔδει σφαιρίζειν. πῶς; παίζειν ἐν τῷ δικαστηρίῳ. λέγε μοι, φησίν, Ἄνυτε πῶς με φὴς θεὸν οὐ νομίζειν; οἱ δαίμονες σοι τίνες εἶναι δοκοῦσιν; οὐχὶ ἤτοι θεῶν παῖδές εἰσιν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων καὶ θεῶν μεμιγμένοι τινές; ὁμολογήσαντος δέ· τίς οὖν σοι δοκεῖ δύνασθαι ἡμιόνους μὲν ἡγεῖσθαι εἶναι, ὄνους δὲ μή; ὡς ἁρπαστίῳ παίζων. καὶ τί ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἁρπάστιον; τὸ ζῆν, τὸ δεδέσθαι, τὸ φυγαδευθῆναι, τὸ πιεῖν φάρμακον, τὸ γυναικὸς ἀφαιρεθῆναι, τὸ τέκνα ὀρφανὰ καταλιπεῖν. ταῦτα ἦν ἐν μέσῳ, οἷς ἔπαιζεν. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔπαιζε, καὶ ἐσφαίριζεν εὐρύθμως. οὕτω καὶ ἡμεῖς. τὴν μὲν ἐπιμέλειαν σφαιριστικωτάτην, τὴν δ' ἀδιαφορίαν ὡς ὑπὲρ ἁρπαστίου. δεῖ γὰρ πάντως περί τινα τῶν ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ἀποδεχόμενον· ἀλλ' οἵα ἂν ᾖ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. οὕτω καὶ ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔρια ποιεῖ, ἀλλ' οἷα ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. ἄλλος σοι δίδωσι τροφὰς καὶ κτῆσιν, καὶ αὐτὰ ταῦτα δύναται ἀφελέσθαι, καὶ τὸ σωμάτιον αὐτό. σὺ λοιπὸν παραλαβὼν τὴν ὕλην, ἐργάζου. εἶτα ἂν ἐξέλθῃς μηδὲν παθών, οἱ μὲν ἄλλοι ἀπαντῶντές σοι συγχαρήσονται, ὅτι ἐσώθης. ὁ δ' εἰδὼς βλέπειν τὰ τοιαῦτα, ἂν μὲν ἴδῃ ὅτι εὐσχημόνως ἀνεστράφης ἐν τούτῳ, ἐπαινέσει καὶ συνησθήσεται. ἂν δὲ δι' ἀσχημοσύνην τινὰ διασεσωσμένον, τὰ ἐναντία. ὅπου γὰρ τὸ χαίρειν εὐλόγως, ἐκεῖ καὶ τὸ συγχαίρειν. πῶς οὖν λέγεται τῶν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τὸν γὰρ πόδα κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρὸν εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου· εἰ δὲ μή, οὐκέτι ἔστι πούς. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί εἶ; ἄνθρωπος· εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἐστὶ ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν. εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινός, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. τί οὖν ἀγανακτεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ὡς ἐκεῖνος οὐκέτι ἐστὶ πούς, οὕτως οὐδὲ σὺ ἄνθρωπος; τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως πρώτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἥ τί ἐστι μι-

κρὸν

κρὸν τῆς ὅλης μίμημα. νῦν δεῖ ἐμὲ κρίνεσθαι, νῦν δεῖ ἄλλον πυρέσσειν, ἄλλον πλεῖν, ἄλλον ἀποθνήσκειν, ἄλλον κατακεκρίσθαι. ἀδύνατον γὰρ ἐν τοιούτῳ σώματι, ἐν τούτῳ τῷ περιέχοντι, τούτοις τοῖς συζῶσι μὴ συμπίπτειν ἄλλοις ἄλλα τοιαῦτα. σὸν οὖν ἔργον, ἐλθόντα εἰπεῖν ἃ δεῖ, διαθέσθαι ταῦτα ὡς ἐπιβάλλει. εἶτα ἐκεῖνος λέγει, κρινῶ σε ἀδικεῖν. εὖ σοι γένοιτο. ἐποίησα ἐγὼ τὸ ἐμόν. εἰ δὲ καὶ σὺ τὸ σὸν ἐποίησας, ὄψεται αὐτός. ἔστι γάρ τις κἀκείνου κίνδυνος, μή σε λανθανέτω.

Περὶ ἀδιαφορίας. ϛ.

Τὸ συνημμένον ἀδιάφορον. ἡ κρίσις ἡ περὶ αὐτοῦ, οὐκ ἀδιάφορος· ἀλλ' ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξα, ἢ ἀπάτη. οὕτω τὸ ζῆν ἀδιάφορον, ἡ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορος. μή ποτ' οὖν, ὅταν εἴπῃ τις ὑμῖν ἀδιαφορεῖν καὶ ταῦτα, ἀμελεῖς γίνεσθε· μήθ' ὅταν εἰς ἐπιμέλειάν τις ὑμᾶς παρακαλῇ, ταπεινοί, καὶ τὰς ὕλας τεθαυμακότες; καλὸν δὲ καὶ τὸ εἰδέναι τὴν αὑτοῦ παρασκευὴν καὶ δύναμιν, ἵν' ἐν οἷς μὴ παρεσκεύασαι, ἡσυχίαν ἄγῃς. μὴ δ' ἀγανακτῇς, εἴ τινες ἄλλοι πλέον σου ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις· καὶ γὰρ σὺ ἐν συλλογισμοῖς πλέον ἀξιώσεις σαυτὸν ἔχειν. κἂν ἀγανακτῶσιν ἐπὶ τούτῳ, παραμυθήσῃ αὐτούς· ἐγὼ ἔμαθον, ὑμεῖς δ' οὔ. οὕτω καὶ ὅπου τινὸς χρεία τριβῆς, μὴ ζήτει τὸ ἀπὸ τῆς χρείας περιγινόμενον· ἀλλ' ἐκείνου μὲν παραχώρει τοῖς ἐντετριμμένοις, σοὶ δ' ἀρκέσθω τὸ εὐσταθεῖν. ἄπελθε, καὶ ἄσπασαι τὸν δεῖνα. πῶς; οὐ ταπεινῶς. ἀλλ' ἐξεκλείσθην· διὰ θυρίδος γὰρ οὐκ ἔμαθον εἰσέρχεσθαι. ὅταν δὲ κεκλεισμένην εὕρω τὴν θύραν, ἀνάγκη με ἢ ἀποχωρῆσαι, ἢ διὰ τῆς θυρίδος εἰσελθεῖν. ἀλλὰ καὶ λάλει αὐτῷ. λαλῶ. τίνα τρόπον; οὐ ταπεινῶς. ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἦν, ἀλλ' ἐκείνου. τί οὖν ἀντιποιῇ τοῦ ἀλλοτρίου; ἀεὶ μεμνημένος ὅ, τι σόν, καὶ τί ἀλλότριον, οὐ ταραχθήσῃ. διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Χρύσιππος λέγει, ὅτι μέχρις ἂν ἄδηλά μοι τὰ ἑξῆς, ἀεὶ τῶν εὐφυεστέρων ἔχομαι, πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν κατὰ φύσιν. αὐτὸς γάρ μ' ὁ θεὸς τούτων ἐκλεκτικὸν ἐποίησεν. εἰ δέ γε ᾔδειν, ὅτι νοσεῖν μοι καθείμαρται νῦν, καὶ ὥρμων ἂν ἐπ' αὐτό. καὶ γὰρ ὁ πούς εἰ φρένας εἶχεν, ὥρμα ἂν ἐπὶ τὸ πηλοῦσθαι. ἐπεὶ τοι τίνος ἕνεκα γίνονται στάχυες; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνονται μέν, οὐχ ἵνα καὶ θερισθῶσιν; οὐ γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται. εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, εὔχεσθαι αὐτοὺς ἔδει, ἵνα μὴ θερισθῶσι μηδέποτε. τοῦτο δὲ κατάρα ἐστὶν ἐπὶ σταχύων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. οὕτως ἴστε, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ἐστί, τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον τῷ μὴ πεπανθῆναι, μηδὲ θερισθῆναι. ἡμεῖς δ'

ἐπειδὴ οἱ αὐτοί ἐσμεν, ἅμα μὲν οὓς δεῖ θορυβάζεσθαι, ἅμα δὲ καὶ αὐτοὶ τούτων παρακολουθοῦντες ὅτι θορυβαζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν; οὔτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμέν· οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικά, ὡς ἱππικοὶ τὰ ἱππικά. ἀλλὰ χρυσαίτας μὲν παίζειν μέλλων τὸν πολέμιον, ἐπειδὰν δὲ τῆς σάλπιγγος ἀκούσῃ ἀνακαλούσης, αὐτίκα οὕτω πρὸς ἔργα, τὸ περιμένειν αὐτόν, τὸ τοῦ στρατηγοῦ πρόσταγμα, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν. ἡμῶν δ' οὐδείς; θέλει οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, ἐλθόντες ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν ἃ πάσχομεν, καὶ περιστάσεις αὐτὰ καλοῦντες. ποίας περιστάσεις ἄνθρωπε; εἰ περιστάσεις λέγεις, τὰ περιεστηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσίν· εἰ δ' ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γινόμενον φθαρῆναι; τὸ δὲ φθεῖρον, ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχός, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμίς, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῷ καταβῇς εἰς ᾅδου; ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τἀληθῆ, συντομωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. οὐδέποτ' οὐδείς; τύραννος ἓξ μησὶ τινὰ ἔσφαξε, πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτὸν πολλάκις. ψόφος ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. τῇ κεφαλῇ κινδυνεύω ἐπὶ καίσαρος. ἐγὼ δ' οὐ κινδυνεύω, ὃς οἰκῶ ἐν νικοπόλει, ὅπου σεισμοὶ τοσοῦτοι; σὺ δ' αὐτὸς ὅταν διαπλέῃς τὸν ἀδρίαν, τί κινδυνεύεις; οὐ τῇ κεφαλῇ, ἀλλὰ τῇ ὑπολήψει κινδυνεύω τῇ σῇ. πῶς; τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὃ μὴ θέλεις, ἀλλὰ τῇ ἀλλοτρίᾳ; καὶ ποῖός ἐστι κίνδυνος σός, ἄλλους τὰ ψευδῆ ὑπολαβεῖν; ἀλλ' ἐξορισθῆναι κινδυνεύω. τί ἐστιν ἐξορισθῆναι; ἀλλαχοῦ εἶναι. ἐν ῥώμῃ; ναί. τί οὖν, ἂν εἰς γύαρα πεμφθῶ; ἄν σοι ποιῇ, ἀπελεύσῃ. εἰ δὲ μή, ἔχεις ποῦ ἀντὶ γυάρων ἀπέλθῃς, ὅπου κἀκεῖνος ἐλεύσεται, ἄν τε θέλῃ ἄν τε μή, ὁ πέμπων σε εἰς γύαρα. τί λοιπόν, ὡς ἐπὶ μεγάλα ἀνέρχῃ; μικρότερά ἐστι τῆς παρασκευῆς. ἵν' εἴπῃ νέος εὐφυής, ὅτι οὐκ ἦν τοσούτου, τοσούτων μὲν ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοσοῦτον δὲ χρόνον παρακεκαθικέναι γεροντίῳ οὐ πολλοῦ ἀξίῳ. μόνον ἐκείνης τῆς διαιρέσεως μέμνησο, καθ' ἣν διορίζεται τὰ σά, καὶ οὐ τὰ σά· μή ποτ' ἀντιποιήσῃ τινὸς τῶν ἀλλοτρίων. βῆμα καὶ φυλακή, τόπος ἐστὶν ἑκάτερον, ὁ μὲν ὑψηλός, ὁ δὲ ταπεινός· ἡ προαίρεσις δ' ἴση. ἂν ἴσην αὐτὴν ἑκατέρῳ φυλάξαι θέλῃς, δύναται φυλαχθῆναι. καὶ τότ' ἐσόμεθα ζηλωταὶ σωκράτους, ὅταν ἐν φυλακῇ δυνώμεθα παιᾶνας γράφειν. μέχρι δὲ νῦν ὡς ἔχομεν, ὅρα εἰ ἠνεσχόμεθα ἐν τῇ φυλακῇ ἄλλου τινὸς ἡμῖν λέγοντος, θέλεις ἀναγνῶ σοι παιᾶνας.

νας. τί μοι πράγματα παρέχεις; οὐκ οἶδας, τὰ ἔχοντά με κακά; ἐν τούτοις γάρ μοι δεῖν, ἐν τίσιν οὖν ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

Πῶς μαντευτέον. ζ.

Διὰ τὸ ἀκαίρως μαντεύεσθαι, πολλὰ πολλοὶ καθήκοντα παραλείπομεν. τί γὰρ ὁ μάντις δύναται πλέον ἰδεῖν θανάτου, ἢ κινδύνου, ἢ νόσου, ἢ ὅλως τῶν τοιούτων; ἂν οὖν δέῃ κινδυνεῦσαι ὑπὲρ τοῦ φίλου, ἂν δὲ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ καθήκῃ, ποῦ μοι καιρὸς ἔτι μαντεύεσθαι; οὐκ ἔχω τὸν μάντιν ἔσω, τὸν εἰρηκότα μοι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τὸν ἐξηγημένον τὰ σημεῖα ἀμφοτέρων; τί οὖν ἔτι χρείαν ἔχω τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν οἰωνῶν; ἀλλ' ἀνέχομαι λέγοντος ἐκείνου, συμφέρει σοι. τί γὰρ ἐστι συμφέρον; οἶδε τί ἐστιν ἀγαθόν; εἰ δὲ μεμάθηκεν ὥσπερ τὰ σημεῖα τῶν σπλάγχνων, οὕτω σημεῖα τίνα ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ τούτων οἶδε σημεῖα, καὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν οἶδε, καὶ δικαίων καὶ ἀδίκων. ἄνθρωπε, σύ μοι λέγε, τί σημαίνεται ζωὴ ἢ θάνατος, πενία ἢ πλοῦτος; πότερον δὲ συμφέρει ταῦτα, ἢ ἀσύμφορά ἐστι, σοῦ μέλλω πυνθάνεσθαι; διατί ἐν γραμματικοῖς οὐ λέγεις; ἐνθάδ' οὖν ὅπου πάντες ἄνθρωποι πλανώμεθα, καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχόμεθα. διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ καλῶς εἶπεν, ἡ πέμψαι θέλουσα τῇ Γρατίλλῃ ἐξωρισμένῃ τὸ πλοῖον τῶν ἐπιμηνίων, πρὸς τὸν εἰπόντα, ὅτι ἀφαιρήσεται αὐτὰ Δομιτιανός· μᾶλλον θέλω, φησίν, ἵν' ἐκεῖνος αὐτὰ ἀφέληται, ἢ ἐγὼ μὴ πέμψω. τί οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ συνεχὲς μαντεύεσθαι ἄγει; ἡ δειλία, τὸ φοβεῖσθαι τὰς ἐκβάσεις. διὰ τοῦτο κολακεύομεν τοὺς μάντεις· κληρονομήσω κύριε τὸν πατέρα; ἴδωμεν, ἐπεκθυσώμεθα. ναί κύριε, ὡς ἡ τύχη θέλει· εἶτ' ἂν εἴπῃ, κληρονομήσεις· ὡς παρ' αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν εἰληφότες, εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ. διὰ τοῦτο κἀκεῖνοι λοιπὸν ἐμπαίζουσιν ἡμῖν. τί οὖν, δεῖ δίχα ὀρέξεως ἔρχεσθαι, καὶ ἐκκλίσεως; ὡς ὁ ὁδοιπόρος πυνθάνεται παρὰ τοῦ ἀπαντήσαντος, ποτέρα τῶν ὁδῶν φέρει, οὐκ ἔχων ὄρεξιν πρὸς τὴν δεξιὰν μᾶλλον φέρειν ἢ τὴν ἀριστεράν· οὐ γὰρ τούτων τινὰ ἀπελθεῖν θέλει, ἀλλὰ τὴν φέρουσαν. οὕτως ἔδει καὶ ἐπὶ τὸν θεὸν ἔρχεσθαι, ὡς ὁδηγόν. ὡς τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμεθα, οὐ παρακαλοῦντες αὐτούς, ἵνα ταῦτα μᾶλλον ἡμῖν δεικνύωσιν, ἀλλ' οἷα δείκνυνται, τούτων τὰς φαντασίας δεχόμενοι. νῦν δὲ τρέμοντες τὸ ὀρνιθάριον κρατοῦμεν, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι δεόμεθα αὐτοῦ, κύριε ἐλέησον, ἐπίτρεψόν μοι ἐξελ-

θῶν. ἀνδράποδον. ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τι ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; τί, τὸ ὅσον ἐπὶ σοί, διαφθείρεις τὸν κριτὴν, παράγεις τὸν σύμβουλον;

Τίς οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. η.

Ὁ θεὸς ὠφέλιμος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὠφέλιμον. εἰκὸς οὖν, ὅπου ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ. τίς οὖν οὐσία θεοῦ; σάρξ; μὴ γένοιτο. ἀγρός; μὴ γένοιτο. φήμη; μὴ γένοιτο. νοῦς, ἐπιστήμη, λόγος ὀρθός. ἐνταῦθα τοίνυν ἁπλῶς ζήτει τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ. ἐπεί τοι μή τι αὐτὴν ἐν φυτῷ ζητεῖς; οὔ. μή τι ἐν ἀλόγῳ; οὔ. ἐπὶ λογικοῦ οὖν ζητῶν, τί ἔτι ἀλλαχοῦ ζητεῖς, ἢ ἐν τῇ παραλλαγῇ τῇ πρὸς τὰ ἄλογα. τὰ φυτὰ οὐδὲ φαντασίαις χρηστικά ἐστι, διὰ τοῦτο οὐ λέγεις ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀγαθόν. δεῖται οὖν τὸ ἀγαθὸν χρήσεως φαντασιῶν. ἆρά γε μόνης; εἰ γὰρ μόνης, λέγε καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις τὰ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ εὐδαιμονίαν καὶ κακοδαιμονίαν. νῦν δὲ οὐ λέγεις, καὶ καλῶς ποιεῖς. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα χρῆσιν φαντασιῶν ἔχει, ἀλλὰ παρακολούθησίν γε τῇ χρήσει τῶν φαντασιῶν οὐκ ἔχει. καὶ εἰκότως. ὑπηρετικὰ γὰρ γέγονεν ἄλλοις, οὐκ αὐτὰ προηγούμενα. ὁ ὄνος ἐπεὶ γέγονε, μή τι προηγούμενος; οὔ, ἀλλ' ὅτι νώτου χρείαν εἴχομεν, βαστάζειν τι δυναμένου. ἀλλὰ νὴ Δία καὶ περιπατοῦντος αὐτοῦ χρείαν εἴχομεν. διὰ τοῦτο προσείληφε καὶ τὸ χρῆσθαι φαντασίαις· ἄλλως γὰρ περιπατεῖν οὐκ ἐδύνατο. καὶ λοιπὸν αὐτοῦ που πέπαυται. εἰ δὲ καὶ αὐτός που προσειλήφει παρακολουθεῖν τῇ χρήσει τῶν φαντασιῶν, καὶ δῆλον ὅτι κατὰ λόγον οὐκ ἔτ' ἂν ἡμῖν ὑπετέτακτο, οὐδὲ τὰς χρείας ταύτας παρεῖχεν, ἀλλ' ἦν ἂν ἴσος ἡμῖν καὶ ὅμοιος. οὐ θέλεις οὖν ἐκεῖ ζητεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ μὴ παρόντος, ἐπ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων θέλεις λέγειν τὸ ἀγαθόν; εἰ οὖν οὐκ ἔστι, θεῶν ἔργα κἀκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' οὐ προηγούμενα, οὐδὲ μέρη θεῶν. σὺ δὲ προηγούμενον εἶ, σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. τί οὖν ἀγνοεῖς σου τὴν συγγένειαν; τί οὐκ οἶδας πόθεν ἐλήλυθας; οὐ θέλεις μεμνῆσθαι ὅταν ἐσθίῃς, τίς ὢν ἐσθίεις, καὶ τίνα τρέφεις; ὅταν συνουσίᾳ χρῇ, τίς ὢν χρῇ; ὅταν ὁμιλίᾳ, ὅταν γυμνάζῃ, ὅταν διαλέγῃ, οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυμνάζεις; θεὸν περιφέρεις τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινὰ ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν; ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. καὶ ἀγάλματος μὲν τοῦ θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δὲ τοῦ θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ

θεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος, καὶ ποιῶν, ἀναίσθητος τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε; λοιπὸν ἡμεῖς τί φοβούμεθα, ἐκπέμποντες νέον ἐπί τινας πράξεις ἐκ τῆς σχολῆς, μὴ ἄλλως ποιήσῃ τι, μὴ ἄλλως φάγῃ, μὴ ἄλλως συνουσιάσῃ, μὴ ταπεινώσῃ αὐτὸν ῥάκη περιτεθέντα, μὴ ἐπάρῃ κομψὰ ἱμάτια; οὗτος οὐκ οἶδεν αὐτοῦ θεόν, οὗτος οὐκ οἶδε μετὰ τίνος ἀπέρχεται. ἀλλ' ἀνεχώμεθα λέγοντος αὐτοῦ· σὲ ἤθελον ἔχειν. ἐκεῖ τὸν θεὸν οὐκ ἔχεις; εἶτ' ἄλλον τινὰ ζητεῖς, ἐκεῖνον ἔχων; ἢ ἄλλα σοι ἐρεῖ ἐκεῖνος ἢ ταῦτα; ἀλλ' εἰ μὲν τὸ ἄγαλμα ἦς τὸ Φειδίου, ἢ ἀθηνᾶ, ἢ ὁ ζεύς, ἐμέμνησο ἂν καὶ σαυτοῦ καὶ τοῦ τεχνίτου. καὶ εἴ τινα αἴσθησιν εἶχες, ἐπειρῶ ἂν μηδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τοῦ κατασκευάσαντος, μηδὲ σεαυτοῦ, μηδ' ἐν ἀπρεπεῖ σχήματι φαίνεσθαι τοῖς ὁρῶσι. νῦν δὲ σε ὅτι ὁ ζεὺς πεποίηκε, διὰ τοῦτο ἀμελεῖς οἷόν τινα δείξεις σεαυτόν; καὶ τί ὁ τεχνίτης τῷ τεχνίτῃ ὅμοιος, ἢ τὸ κατασκεύασμα τῷ * κατασκευάσματι; καὶ ποῖον ἔργον τεχνίτου, εὐθὺς ἔχει τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῷ, ἃς ἐμφαίνει διὰ τῆς κατασκευῆς; οὐχὶ λίθος ἐστὶν, ἢ χαλκὸς, ἢ χρυσὸς, ἢ ἐλέφας, καὶ ἡ ἀθηνᾶ ἡ φειδίου, ἅπαξ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, καὶ τὴν νίκην ἐπ' αὐτῆς δεξαμένη, ἕστηκεν οὕτως ὅλῳ τῷ αἰῶνι; τὰ δὲ τοῦ θεοῦ, κινούμενα, ἔμπνοα, χρηστικὰ φαντασιῶν, δοκιμαστικά. τούτου τοῦ δημιουργοῦ κατασκεύασμα ὢν, καταισχύνεις αὐτό; τί δ' ὅτι οὐ μόνον σε κατεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ ἐπίστευσε, καὶ παρακατέθετο. οὐδὲ τούτου οὐ μεμνήσῃ, ἀλλὰ καὶ καταισχυνεῖς τὴν ἐπιτροπήν; εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἠμέλεις; παραδέδωκέ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει, οὐκ εἶχον ἄλλον πιστότερόν σου, τοῦτόν μοι φύλασσε τοιοῦτον, οἷος πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστὸν, ὑψηλὸν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον. εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις; ἀλλ' ἐροῦσι, πόθεν ἡμῖν οὗτος ὀφρὺν ἐνήνοχε, καὶ σεμνοπροσωπεῖ; οὔπω κατ' ἀξίαν. ἔτι γὰρ οὐ θαρρῶ οἷς ἔμαθον, καὶ συγκατεθέμην. ἔτι τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐμαυτοῦ φοβοῦμαι. ἐπεὶ ἄφετέ με θαρρῆσαι, καὶ τότε ὄψεσθε βλέμμα οἷον δεῖ, καὶ σχῆμα οἷον δεῖ. τότε ὑμῖν δείξω τὸ ἄγαλμα, ὅταν τελειωθῇ, ὅταν στιλπνωθῇ. τί δοκεῖτε; ὀφρύν; μὴ γένοιτο. μὴ γὰρ ὁ ζεὺς ὁ ἐν ὀλυμπίᾳ ὀφρὺν ἀνέσπακεν; ἀλλὰ πέπηγεν αὐτοῦ τὸ βλέμμα, οἷον Ιλ. α
δεῖ τοῦ ἐροῦντος,

οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν.

τοιοῦτον ὑμῖν δείξω ἐμαυτὸν, πιστὸν, αἰδήμονα, γενναῖον, ἀτάραχον.

* κατασκευάσαντι

μὴ

μή τι οὖν ἀθάνατον, ἀγήρων; μή τι ἄνοσον; ἀλλ' ἀποθνήσκοντα θείως, νοσοῦντα θείως. ταῦτα ἔχω, ταῦτα δύναμαι· τὰ δ' ἄλλα οὔτε ἔχω, νεῦρα φιλοσόφου. οὔτε δύναμαι. δείξω ὑμῖν νεῦρα φιλοσόφου; ποῖα νεῦρα; ὄρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. ταῦτα ὄψεσθε.

Ὅτι οὐ δυνάμενοι τὴν ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τὴν φιλοσόφου προσλαμβάνομεν. θ.

Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῶον, φησί, λογικὸν θνητόν. εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ, τίνων χωριζόμεθα; τῶν θηρίων. καὶ τίνων ἄλλων; τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα οὖν μή τι πως ὡς θηρίον ποιήσῃς. εἰ δὲ μή, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον. εἰ δὲ μή, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῆ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως. ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ πρόβατα. τί ἀπωλέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία. λοιπόν, οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπλεγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. ὥστε σωτηρία συμπεπλεγμένου ἐστί, τὸ ἐξ ἀληθῶν συμπεπλέχθαι. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· πότε αὐλοί, πότε λύρα, πότε ἵππος, πότε κύων. τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δ' ἀπόλλυται; αὔξει δ' ἕκαστον καὶ σώζει τὰ κατάλληλα ἔργα· τὸν τέκτονα τὰ τεκτονικά, τὸν γραμματικὸν τὰ γραμματικά. ἂν δ' ἐθίσῃ γράφειν ἀγραμμάτως, ἀνάγκη καταφθείρεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τὴν τέχνην. οὕτω τὸν μὲν αἰδήμονα σώζει τὰ αἰδήμονα ἔργα, ἀπολλύει δὲ τὸν ἀναιδῆ· τὸν δὲ πιστόν, τὰ πιστά. καὶ τὰ ἐναντία ἀπολλύει. καὶ τοὺς ἐναντίους πάλιν ἐπαύξει τὰ ἐναντία· τὸν ἀναίσχυντον, τὸ ἄπιστον, τὸν λοίδορον λοιδορία, τὸν ὀργίλον ὀργή, τὸν φιλάργυρον αἱ ἀκατάλληλοι λήψεις καὶ δόσεις. διὰ τοῦτο παραγγέλλουσιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτην προσλαμβάνειν, εἶτα ἄσκησιν. πολλῷ γὰρ χρόνῳ τὰ ἐναντία ποιεῖν εἰθίσμεθα, καὶ τὰς ὑπολήψεις τὰς ἐναντίας, ταῖς ὀρθαῖς

θαῖς χρηστικὰς ἔχομεν. ἂν οὖν μὴ καὶ τὰς ὀρθὰς χρηστικὰς ποιήσωμεν, οὐδὲν ἄλλο, ἐξηγηταὶ ἐσόμεθα ἀλλοτρίων δογμάτων. ἄρτι γὰρ τίς ἡμῶν οὐ δύναται τεχνολογῆσαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ ἀμφότερα. ἀγαθὰ μὲν οὖν ἀρεταί, καὶ τὰ μετέχοντα τῶν ἀρετῶν· κακά, τὰ δ' ἐναντία· ἀδιάφορα δὲ, πλοῦτος, ὑγεία, δόξα. εἶτ' ἂν μεταξὺ λεγόντων ἡμῶν ψόφος μείζων γένηται, ἢ τῶν παρόντων τις καταγελάσῃ ἡμῶν, ἐξεπλάγημεν· ποῦ ἐστι φιλόσοφε ἐκεῖνα ἃ ἔλεγες; πόθεν αὐτὰ προφερόμενος ἔλεγες; ἀπὸ τῶν χειλῶν αὐτόθεν. τί οὖν ἀλλότρια βοηθήματα μολύνεις; τί κυβεύεις περὶ τὰ μέγιστα; ἄλλο γάρ ἐστιν, ὡς εἰς ταμιεῖον ἀποθέσθαι ἄρτους καὶ οἶνον· ἄλλο ἐστὶ, φαγεῖν. τὸ βρωθὲν ἐπέφθη, ἀνεδόθη, νεῦρα ἐγένετο, σάρκες, ὀστέα, αἷμα, εὔχροια, εὔπνοια. τὰ ἀποκείμενα, ὅταν μὲν θελήσῃς ἐκ προχείρου λαβὼν δεῖξαι, δύνασαι· ἀπ' αὐτῶν δέ σοι ὄφελος οὐδέν, εἰ μὴ μέχρι τοῦ δοκεῖν ὅτι ἔχεις. τί γὰρ διαφέρει, ταῦτα ἐξηγεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν ἑτεροδόξων; τεχνολόγει νῦν καθίσας τὰ ἐπικούρου, καὶ τάχα ἐκείνου χρηστικώτερον τεχνολογήσεις. τί οὖν στωϊκὸν λέγεις σεαυτόν; τί ἐξαπατᾷς τοὺς πολλούς; τί ὑποκρίνῃ, ἰουδαῖος ὤν, ἕλληνας; οὐχ ὁρᾷς, πῶς ἕκαστος λέγεται ἰουδαῖος; πῶς σύρος; πῶς αἰγύπτιος; καὶ ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα ἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ ἔστιν ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ᾑρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι, καὶ καλεῖται ἰουδαῖος. οὕτω καὶ ἡμεῖς παραβαπτισταί, λόγῳ μὲν ἰουδαῖος, ἔργῳ δ' ἄλλο τι. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον, μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβανόμεν τὴν τοῦ φιλοσόφου· τηλικοῦτο φορτίον, οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἆραι μὴ ιλ. π.
δυνάμενος, τὸν τοῦ αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν.

Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντα ἔστιν εὑρεῖν. ι.

ΣΚέψαι τίς εἶ. τὸ πρῶτον ἄνθρωπος. τοῦτο δ' ἐστὶν, οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως· ἀλλὰ ταύτῃ τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴν δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον. σκόπει οὖν, τίνων κεχώρισαι κατὰ λόγον. κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων. ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐτοῦ· οὐχ ἓν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων. παρακολουθητικὸς γὰρ εἶ τῇ θείᾳ διοικήσει, καὶ πολίτου ἐ-
τοῦ ἑξῆς ἐπιλογιστικός. τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ παγγελία.

συμφόρου, περὶ μηδενὸς βουλεύεσθαι ὡς ἀπόλυτον· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πὺς λογισμὸν εἶχον, καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν, ἢ ὠρέχθησαν, ἢ ἐπανενεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον. διὰ τοῦτο καλῶς λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι εἰ προῄδει ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὰ ἐσόμενα, συνήργει ἂν καὶ τῷ νοσεῖν, καὶ τῷ ἀποθνήσκειν, καὶ τῷ πηροῦσθαι· αἰσθανόμενός γε, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων διατάξεως τοῦτο ἀπονέμεται. κυριώτερον δὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους, καὶ ἡ πόλις τοῦ πολίτου. νῦν δ' ὅτι οὐ προγινώσκομεν, καθήκει τῶν πρὸς ἐκλογὴν εὐφυεστέρων ἔχεσθαι, ὅτι καὶ πρὸς τοῦτο γεγόναμεν. μετὰ τοῦτο μέμνη-

υἱοῦ ἐπαγγελία. σο, ὅτι υἱὸς εἶ. τίς τούτου τοῦ προσώπου ἐπαγγελία, πάντα αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦ πατρός, πάντα ὑπακούειν, μηδέποτε ψέξαι πρός τινα, μηδὲ βλαβερόν τι αὐτῷ εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι, ἐξίστασθαι ἐν πᾶσι καὶ παραχωρεῖν, συνεργοῦντα κατὰ δύναμιν. μετὰ τοῦτο ἴσθι, ὅτι καὶ ἀδελφὸς

ἀδελφός. εἶ. καὶ πρὸς τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον ὀφείλεται, παραχώρησις, εὐπείθεια, εὐφημία, μηδέποτ' ἀντιποιήσασθαί τινος πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀπροαιρέτων, ἀλλ' ἡδέως ἐκεῖνα προΐεσθαι, ἵν' ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πλέον ἔχῃς. ὅρα γάρ, οἷόν ἐστιν ἀντὶ θειδακος, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ καθέδρας, αὐτὸν εὐγνωμοσύνην κτήσασθαι, ὅση ἡ πλεονεξία. μετὰ ταῦτα εἰ βουλευτὴς πόλεώς τινος, ὅτι βουλευτής· εἰ νέος, ὅτι νέος· εἰ πρεσβύτης, ὅτι πρεσβύτης· εἰ πατήρ, ὅτι πατήρ. ἀεὶ γὰρ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἰς ἐπιλογισμὸν ἐρχόμενον, ὑπογράφει τὰ οἰκεῖα ἔργα. ἐὰν δ' ἀπελθὼν ψέγῃς σου τὸν ἀδελφόν, λέγω σοι, ἐπελάθου τίς εἶ, καὶ τί σοι ὄνομα. εἶτα εἰ μὲν χαλκεὺς ὢν ἐχρῶ τῇ σφύρᾳ ἄλλως, ἐπιλελησμένος ἂν ἦς τοῦ χαλκέως. εἰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπελάθου, καὶ ἀντὶ ἀδελφοῦ ἐχθρὸς ἐγένου, οὐδὲν ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι φανῇς ἐπ' αὐτῷ. εἰ δ' ἀντὶ ἀνθρώπου, ἡμέρου ζώου, καὶ κοινωνικοῦ, θηρίον γέγονας βλαβερόν, ἐπίβουλον, δηκτικόν, οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀλλὰ δεῖ σε κέρμα ἀπολέσαι ἵνα ζημιωθῇς, ἄλλου δ' οὐδενὸς ἀπώλεια ζημιοῖ τὸν ἄνθρωπον; εἰ γραμματικὴν μὲν εἰ ἀποβαλὼν, ἢ μουσικήν, ζημίαν ἡγῇ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς· εἰ δ' αἰδῶ καὶ καταστολὴν καὶ ἡμερότητα ἀποβαλεῖς, οὐδὲν ἡγῇ τὸ πρᾶγμα; καί τοι ἐκεῖνα μὲν παρ' ἔξωθέν τινα καὶ ἀπροαίρετον αἰτίαν ἀπόλλυται, ταῦτα δὲ παρ' ἡμᾶς· καὶ ἐκεῖνα μὲν οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀπολλύειν αἰσχρόν ἐστι, ταῦτα δὲ καὶ μὴ ἔχειν καὶ ἀπολλύειν, καὶ ἐπονείδιστον καὶ ἀτύχημα. τί ἀπολλύει ὁ τὰ τοῦ κιναίδου πάσχων; τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ διατιθείς; πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸς δ' οὐδὲν ἧττον ἄνδρα. τί

ἀπολλύει

ἀπολλύει ὁ μοιχεύων; τὸν αἰδήμονα, τὸν ἐγκρατῆ, τὸν κόσμιον, τὸν πολίτην, τὸν γείτονα. τί ἀπολλύει ὁ ὀργιζόμενος; ἄλλο τι. ὁ φοβούμενος; ἄλλο τι. οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας κακός ἐστι. λοιπὸν εἰ τὴν ζημίαν ζητεῖς ἐν κέρματι, πάντες οὗτοι ἀβλαβεῖς, ἀζήμιοι, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ὠφελούμενοι καὶ κερδαίνοντες, ὅταν διά τινος τούτων τῶν ἔργων κέρμα αὐτοῖς προσγένηται. ὅρα δ' εἰ ἐπὶ κερμάτιον πάντα ἀνάγεις, ὅτι οὐδ' ὁ τὴν ῥῖνά σοι ἀπολλύων, ἐστὶ βεβλαμμένος. ναί, φησί. κεκολόβωται γὰρ τὸ σῶμα. ἄγε. ὁ δὲ τὴν ὀσφρασίαν αὐτὴν ἀπολωλεκὼς, οὐδὲν ἀπολλύει; ψυχῆς οὖν δύναμις οὐκ ἔστιν οὐδεμία· ἣν ὁ μὲν κτησάμενος ὠφελεῖται, ὁ δ' ἀποβαλὼν ζημιοῦται; ποίαν καὶ λέγεις; οὐδὲν ἔχομεν αἰδῆμον; φύσει ἔχομεν. ὁ τοῦτο ἀπολλύων, οὐ ζημιοῦται; οὐδενὸς στερίσκεται; οὐδὲν ἀποβάλλει τῶν πρὸς αὐτόν; οὐκ ἔχομεν φύσει τι; πιστὸν φύσει, στοργικὸν φύσει, ὠφελητικὸν φύσει, ἀλλήλων ἀνεκτικόν. ὅστις οὖν εἰς ταῦτα περιορᾷ ζημιούμενον ἑαυτὸν, οὗτος ἦ ἀβλαβὴς καὶ ἀζήμιος; τί οὖν; μὴ βλάψω τὸν βλάψαντα; πρῶτον μὲν ἰδοὺ τί ἐστι βλάβη, καὶ μνήσθητι ὧν ἤκουσας παρὰ τῶν φιλοσόφων. εἰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν ὡσαύτως ἐν προαιρέσει. βλέπε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν ὃ λέγεις. τί οὖν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας· ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; τί οὖν οὐ τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα; ἀλλ' ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τὴν προαίρεσιν, οὐδεμία βλάβη; οὔτε γὰρ τὴν κεφαλὴν ἀλγεῖ ὁ ἐξαπατηθεὶς ἢ ἀδικήσας, οὔτε τὸν ὀφθαλμὸν, οὔτε τὸ ἰσχίον, οὔτε τὸν ἀγρὸν ἀπολλύει. ἡμεῖς δ' ἄλλο οὐδὲν ἐθέλομεν, ἢ ταῦτα. τὴν προαίρεσιν δὲ πότερον αἰδήμονα καὶ πιστὴν ἕξομεν, ἢ ἀναίσχυντον καὶ ἄπιστον, οὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα, πλὴν μόνον ἐν τῇ σχολῇ μέχρι τῶν λογαρείων. τοιγαροῦν μέχρι τῶν λογαρείων προκόπτομεν· ἔξω δ' αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας. ια.

Ἀρχὴ φιλοσοφίας παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ τὴν θύραν ἁπτομένοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας, περὶ τὰ ἀναγκαῖα. ὀρθογωνίου μὲν γὰρ τριγώνου, ἢ διέσεως ἡμιτονίου, οὐδεμίαν φύσει ἔννοιαν ἥκομεν ἔχοντες, ἀλλ' ἔκ τινος τεχνικῆς παραλήψεως διδασκόμεθα ἕκαστον αὐτῶν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὴ εἰδότες αὐτὰ, οὐδ' οἴονται εἰδέναι. ἀγαθοῦ δὲ καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ πρέποντος καὶ ἀπρεποῦς, καὶ εὐδαιμονίας καὶ δυστυχίας, καὶ προσήκοντος, καὶ ἐπιβάλλοντος, καὶ ὅ, τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ ὅ, τι οὐ δεῖ ποιῆσαι,

τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθεν; διὰ τοῦτο πάντες χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις· καλῶς ἐποίησε, δεόντως, οὐ δεόντως, ἠτύχησεν, εὐτύχησεν, ἄδικός ἐστι, δίκαιός ἐστι. τίς ἡμῶν φείδεται τούτων τῶν ὀνομάτων; τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν αὐτῶν, μέχρι μάθῃ, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμὰς ἢ τοὺς φθόγγους οἱ οὐκ εἰδότες. τούτου δ' αἴτιον, τὸ ἥκειν ἤδη τινὰς ὑπὸ τῆς φύσεως κατὰ τὸν τόπον ὥσπερ δεδιδαγμένους, ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. δι' ἃ γάρ, φησιν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; ἔχεις. οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; ἐφαρμόζεις. οὐ καλῶς οὖν ἐφαρμόζω; ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ οἴησις ἐνταῦθα προσγίνεται. ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὁρμώμενοι τούτων, ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν, ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρμογῆς. ὡς εἴ γε καὶ τοῦτο ἔτι πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώλυεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καὶ καταλλήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι πόθεν τοῦτο λαμβάνεις; ὅτι δοκεῖ μοι. τοῦτο οὖν τινι οὐ δοκεῖ; καὶ οἴεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς, ἢ οὐκ οἴεται; οἴεται. δύνασθε οὖν περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε ἀμφότεροι, καταλλήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις; οὐ δυνάμεθα. ἔχεις οὖν δεῖξαί τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν σοι. ὁ δὲ μαινόμενος ἄλλα τινὰ ποιεῖ, ἢ τὰ δοκοῦντα οἱ καλά; κἀκείνῳ οὖν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κριτήριον; οὐκ ἀρκεῖ. ἐλθὲ οὖν ἐπί τι ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν. τί τοῦτό ἐστιν; ἡ

ἡ φιλοσοφίας ἀρχὴ

ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ ψιλῶς δοκοῦν· ἔρευνα δέ τις περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ. καὶ εὕρεσις κανόνος τινός, οἷον ἐπὶ βαρῶν τὸν ζυγὸν εὕρομεν, οἷον ἐπὶ εὐθέων καὶ στρεβλῶν τὴν στάθμην. τοῦτ' ἐστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας, πάντα καλῶς ἔχειν τὰ δοκοῦντα ἅπασι; καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχόμενα καλῶς ἔχειν; οὐκοῦν οὐ πάντα. ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, τί μᾶλλον ἢ τὰ Σύροις, τί μᾶλλον ἢ τὰ Αἰγυπτίοις; τί μᾶλλον ἢ τὰ ἐμοὶ φαινόμενα, ἢ τὰ τῷ δεῖνι; οὐδὲν μᾶλλον. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκεῖν ἑκάστῳ πρὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ βαρῶν, ἢ μέτρων, ψιλῇ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα τινὰ ἐφ' ἑκάστου εὕρομεν. ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς κανὼν ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν; καὶ πῶς οἷόν τε ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα τὰ ἀναγκαιότατα ἐν ἀνθρώποις; ἔστιν οὖν. καὶ διὰ τί οὐ ζητοῦμεν αὐτόν, καὶ ἀνευ-

αὐτὸν εὑρίσκομεν, καὶ εὑρόντες λοιπὸν ἀπαραβάτως χρώμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες; τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστιν ὁ εὑρεθέν, ἀπαλλάσσειν μανίας τοὺς μόνῳ τῷ δοκεῖν μέτρῳ παραχρωμένους· ἵνα λοιπὸν ἀπό τινων γνωρίμων καὶ διευκρινημένων ὁρμώμενοι, χρώμεθα ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους διηρθρωμέναις ταῖς προλήψεσι. τί ὑποπέπτωκεν οὐσία περὶ ἧς ζητοῦμεν; ἡδονή. ὕπαγε αὐτὴν τῷ κανόνι, βάλε εἰς τὸν ζυγόν. τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶναι τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ θαρρεῖν ἄξιον; οὔ. μή τι οὖν βέβαιον ἡ ἡδονή; οὔ. ἆρον οὖν, καὶ βάλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ ἀπέλασον τῆς χώρας τῶν ἀγαθῶν μακράν. εἰ δ' οὐκ ὀξυβλεπεῖς, καὶ ἕν σοι ζυγὸν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; ναί. ἐφ' ἡδονῇ οὖν παρούσῃ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; βλέπε μὴ εἴπῃς ὅτι ἄξιον· εἰ δὲ μή, οὐκέτι σε οὐδὲ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον ἡγήσομαι. οὕτω κρίνεται τὰ πράγματα, καὶ ἵσταται τῶν κανόνων ἡτοιμασμένων. καὶ τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτεσθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. τὸ δ' ἤδη χρῆσθαι τοῖς ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν.

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι. ιβ.

Ἃ μὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων. περὶ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν, τελέως ἀγύμναστοί ἐσμεν. δὸς γοῦν ᾧ θέλεις ἡμῶν, ἰδιώτην τινὰ, τῶν προσδιαλεγομένων, καὶ οὐχ εὑρίσκει χρήσασθαι αὐτῷ· ἀλλὰ μικρὰ κινήσας τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ σκέλος ἀπαντᾷ, ἐκεῖνος οὐκέτι δύναται μεταχειρίσασθαι· ἀλλ' ἢ λοιδορεῖ λοιπὸν, ἢ καταγελᾷ, καὶ λέγει, ἰδιώτης ἐστίν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρήσασθαι. ὁ δ' ὁδηγὸς, ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν, οὐχὶ καταγελάσας ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε· καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν οὗ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. πῶς οὖν ἐποίει Σωκράτης; αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλου δ' οὐδ' ἑνὸς ἐδεῖτο μάρτυρος. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ λέγειν, ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους ἐῶ χαίρειν, ἀεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυρι, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μόνον. οὕτω γὰρ ἐναργῆ ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ὥστε πάνθ' ὁντινοῦν συναισθανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. ἆρά γε ὁ φθονῶν χαίρει; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐκίνησε τὸν πλησίον. τί δ' ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι λύπη, ὁ φθόνος;

καὶ τίς φθόνος ἐστὶ κακῶν; οὐκοῦν ἐκεῖνον ἐποίησεν εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. τί δὲ φθονοίη ἄν τις τοῖς οὐδὲν πρὸς αὐτόν; οὐδαμῶς. καὶ οὕτως ἐκπεπληρωκὼς τὴν ἔννοιαν, καὶ διηρθρωκὼς, ἀπηλλάσσετο οὐ λέγων, ὅτι ὅρισαί μοι τὸν φθόνον· εἶτα ὁρισαμένου, κακῶς ὡρίσω. οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τῷ κεφαλαιώδει τῷ ὁρικῷ, ῥήματα τεχνικὰ καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. ὧν δ' αὐτὸς ὁ ἰδιώτης ἐπακολουθῶν ταῖς αὐτοῦ φαντασίαις, προσχωρῆσαι δύναιτ' ἄν τι, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τούτων αὐτὸν κινῆσαι δυνάμεθα. καὶ λοιπὸν εἰκότως συναισθανόμενοι ταύτης ἡμῶν τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ἐστί τι εὐλαβείας. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι συγκαθέντες εἴς τι τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρουσι· καὶ τὰ τελευταῖα λοιδορήσαντες καὶ λοιδορηθέντες, ἀπέρχονται. ὃ πρῶτον δ' ἦν τούτου, καὶ μάλιστα ἴδιον Σωκράτους, μηδέποτε παροξυνθῆναι ἐν λόγῳ, μηδέποτε λοίδορον προενέγκασθαι μηδὲν, μηδέποτε ὑβριστικόν· ἀλλὰ τῶν λοιδορούντων ἀνέχεσθαι, καὶ παύειν μάχην. εἰ θέλετε γνῶναι, πόσην ἐν τούτῳ δύναμιν εἶχεν, ἀνάγνωτε τὸ Ξενοφῶντος συμπόσιον καὶ ὄψεσθε, πόσας μάχας διαλέλυκε. διὰ τοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν μεγίστῳ ἐπαίνῳ λέλεκται, τὸ,

αἶψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

τί οὖν; οὐ λίαν ἐστὶ νῦν ἀσφαλὲς τὸ πρᾶγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ. τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτὸ, οὐκ ἐν γωνίᾳ δηλονότι δεήσει ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα ὑπατικῷ τινὶ, ἂν οὕτω τύχῃ, πλουσίῳ, πυνθάνεσθαι αὐτοῦ· ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ᾧ τινι τοὺς ἵππους σου σεαυτοῦ παραδέδωκας; ἔγωγε. ἆρα τῷ τυχόντι καὶ ἀπείρῳ ἱππικῆς; οὐδαμῶς. τί δ' ᾧ τινι χρυσίον, ἢ τὸ ἀργύριον, ἢ τὴν ἐσθῆτα; οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. τὸ σῶμα δὲ τὸ σαυτοῦ, ἤδη τινὶ ἔσκεψαι ἐπιτρέψαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ; πῶς γὰρ οὔ; ἐμπείρῳ δηλονότι ἀλειπτικῆς, ἰατρικῆς; πάνυ μὲν οὖν. πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλο τι κέκτησαι πάντων ἄμεινον; ποῖον καὶ λέγεις; τὸ αὐτοῖς νὴ Δία τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευόμενον. ἆρά γε τὴν ψυχὴν λέγεις; ὀρθῶς ὑπέλαβες. ταύτην γάρ τοι καὶ λέγω. πολὺ νὴ Δία τῶν ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκῶ μοι κεκτῆσθαι. ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπιμεμέλησαι; οὐ γὰρ εἰκῆ γ' ὡς ἔτυχεν εἰκός σε, οὕτω σοφὸν ὄντα, καὶ ἐν τῇ πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῶν σαυτοῦ περιορᾶν ἀμελούμενον καὶ

ἀπολλύμενον. οὐδαμῶς, ἀλλὰ αὐτὸς ἐπιμεμέληται αὐτοῦ. πόθεν ἂν μαθὼν παρά του, ἢ εὑρὼν αὐτός; διὸ λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρᾶον μὲν εἴπῃ, τί δέ σοι βέλτιστε; τίς μου εἶ; εἶτ᾽ ἂν ἐπιμένῃς πράγματα παρέχων, διαράμενος κονδύλους σοι δῷ. τούτου τοῦ πράγματος ἤμην ποτὲ ζηλωτὴς καὶ αὐτὸς, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν.

Περὶ τοῦ ἀγωνιᾶν. ιγ.

Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ᾽ αὑτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ᾽ εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ᾽ οὐκέτι ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῷ. λοιπὸν, οὗ μὲν ἡ ἐπιστήμη αὐτῷ πρόσεστιν, ἐκεῖ τὸ θάρσος. φέρε ὃν θέλεις ἰδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. ὅπου δ᾽ οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνιᾷ. τί δ᾽ ἐστὶ τοῦτο; οὐκ οἶδε τί ἐστιν ὄχλος, ἢ τί ὄχλου ἔπαινος. ἀλλὰ τὴν νήτην μὲν τύπτειν ἔμαθε, καὶ τὴν ὑπάτην· ἔπαινος δ᾽ ὁ παρὰ τῶν πολλῶν τί ἐστι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε οἶδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό. ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχριᾶν. κιθαρῳδὸν μὲν οὖν οὐ δύναμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον· ἄλλο δέ τι δύναμαι εἰπεῖν· καὶ οὐδὲ ἓν, ἀλλὰ πολλά. καὶ πρῶτον πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστιν· ἀλλ᾽ ἐκ τοσούτου χρόνου ἐπιδημῶν, ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθη, καὶ τί ἔξεστι, καὶ τί οὐκ ἔξεστιν· ἀλλ᾽ οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα. οὐδ᾽ ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει καὶ ὁρμῇ, καὶ ἐπιβολῇ καὶ προθέσει. πῶς δίχα νομικοῦ; οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει τὰ μὴ διδόμενα, καὶ οὐ θέλει τὰ ἀναγκαῖα. καὶ οὐκ οἶδεν οὔτε τὰ ἴδια, οὔτε τὰ ἀλλότρια. εἰ δέ γ᾽ ᾔδει, οὐδέ ποτ᾽ ἂν ἐνεποδίζετο, οὐδέ ποτ᾽ ἐκωλύετο, οὐκ ἂν ἠγωνία. πῶς γὰρ οὔ; φοβεῖταί τις οὖν ὑπὲρ τῶν μὴ κακῶν; οὔ. τί δ᾽ ὑπὲρ τῶν κακῶν μὲν, ἐπ᾽ αὐτῷ δ᾽ ὄντων, ὥστε μὴ συμβῆναι; οὐδαμῶς. εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα οὔτ᾽ ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, τὰ προαιρετικὰ δὲ πάντα ἐφ᾽ ἡμῖν, καὶ οὔτ᾽ ἀφελέσθαι τις ἡμῶν αὐτὰ δύναται, οὔτε περιποιῆσαι ἃ οὐ θέλομεν αὐτῶν, ποῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας; ἀλλὰ περὶ

τοῦ σωματίου ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κτησειδίου, περὶ τοῦ τί δόξει τῷ Καίσαρι· περὶ τῶν ἔσω δ' οὐδενός. μή τι περὶ τοῦ μὴ ψεῦδος ὑπολαβεῖν; οὔ. ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. μή τι τοῦ ὁρμῆσαι παρὰ φύσιν; οὐδὲ περὶ τούτου. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὠχριῶντα (ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ χρώματος λέγει, τούτου ὁ σπλὴν πέπονθε, τούτου δὲ τὸ ἧπαρ) οὕτω καὶ σὺ λέγε, τούτου ὄρεξις καὶ ἔκκλισις πέπονθεν, οὐκ εὐοδεῖ, φλεγμαίνει. χρῶμα γὰρ οὐ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ ψόφον τῶν ὀδόντων, οὐδὲ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. διὰ τοῦτο Ζήνων μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ὧν γὰρ οὗτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐδενὸς εἶχεν ἐκεῖνος ἐξουσίαν. ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο οὗτος. Ἀντίγονος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία· καὶ εἰκότως· ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ. τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. οὗτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἤθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις τεχνίτης, τῷ ἀτέχνῳ. ἐγώ σοι ἀρέσαι θέλω, ἀντὶ τίνος; οἶδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου. μεμελέτηταί σοι γνῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακός, καὶ πῶς ἑκάτερον γίνεται. διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; πῶς, φησίν, οὐκ εἰμί; ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ στενάζει, οὐδεὶς οἰμώζει, οὐδεὶς ὠχριᾷ καὶ τρέμει· οὐδὲ λέγει, πῶς με ἀποδέξεται; πῶς μου ἀκούσει; ἀνδράποδον· ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ἀποδέξασθαι τὰ παρὰ σοῦ; πῶς γὰρ οὔ; δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; οὔ. τί οὖν ἀγωνιᾷς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; ναί. ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. εἶτ' οὐκ ἔξεστι γάρ, ὡς θέλεις αὐτῷ λαλῆσαι; ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῶ. μή τι γράφειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῇς; οὐδαμῶς. τί τὸ αἴτιον, οὐχ ὅτι μεμελέτηκας γράφειν; πῶς γὰρ οὔ. τί δ' ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; ὡσαύτως. τί τὸ αἴτιον; ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαρραλέον ἐν τοῖς ἑαυτῆς. λαλεῖν οὖν οὐ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ; συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. ἐπὶ τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστίν, οὐχὶ εὐκαίρως, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συνετῶς, ἔτι δὲ ἀπταίστως, καὶ ἀπαραποδίστως; ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τεθαρρηκότως; ναί. ἱππεὺς οὖν εἰς πεδίον ἐληλυθώς, πρὸς πεζὸν ἀγωνιᾷς, ὅπου σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; ναί· ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχει ἀποκτεῖναί με. λέγε οὖν τὰ ἀληθῆ δύστηνε, καὶ μὴ ἀλα-

μεταπίπτοντες συλλογισμοί.

ζονεύου,

ζονδύς, μηδὲ φιλόσοφος εἶναι ἀξίου· μηδὲ ἀγνόει σὺ τοὺς κυρίους, ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς τὴν λαβὴν τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ· λέγειν δὲ Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους οὕτω διαλεγόμενος, ὁ πρὸς τοὺς δικαστάς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. λέγειν Διογένης μεμελετήκει, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον οὕτω λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιππον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατάς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν. ἐκείνοις, οἷς μεμελέτηκε, τοῖς θαρροῦσι. σὺ δ' ἐπὶ τὰς αὑτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῇς μηδέποτε. εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλῳ πρότεινε. οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Πρὸς Νάσωνα. ιδ'.

Εἰσελθόντος τινὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν μετὰ υἱοῦ, καὶ ἐπακούοντος ἑνὸς ἀναγνώσματος, οὗτος, ἔφη, ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς διδασκαλίας· καὶ ἀπεσιώπησεν. ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου ἐρεῖν τὰ ἑξῆς, κόπον ἔχει, ἔφη, πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ αὐτῆς, ὅταν παραδίδωται. καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα, τήν τε χρείαν εὐθὺς ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε. καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρι. καὶ γὰρ σκυτεὺς πῶς μὲν μανθάνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀπρεπές· τὸ δ' ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως οὐκ ἀηδές· ὁ τέκτονος ἡ μὲν μάθησις ἀνιαρὰ μάλιστα τῷ ἰδιώτῃ παρατυγχάνοντι, τὸ δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τὴν χρείαν τῆς τέχνης. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ μουσικῆς ὄψει αὐτό. ἂν γὰρ παρῇς τῷ διδασκομένῳ, φανήσεταί σοι πάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα· τὰ μέν τοι ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἡδέα καὶ ἐπιτερπῆ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. ὅτι δεῖ τὴν αὑτοῦ βούλησιν συναρμόσαι τοῖς γινομένοις. ὡς μήτε τι τῶν γινομένων ἀκόντων ἡμῶν γίνεσθαι· μήτε τῶν μὴ γινομένων, θελόντων ἡμῶν μὴ γίνεσθαι. ἐξ οὗ περίεστι τοῖς συστησαμένοις αὐτό, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτειν· ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν καθ' αὑτὸν μετὰ τῶν κοινωνῶν, τηροῦντα τὰς σχέσεις τάς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους· τὸν υἱόν, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τὸν πολίτην, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν σύνοδον, τὸν ἄρχοντα, τὸν ἀρχόμενον. τὸ ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. φιλοσοφοῦντος ἔργον. λοιπὸν ἐφεξῆς τούτῳ ζητοῦμεν, πῶς ἔσται τοῦτο. ὁρῶμεν οὖν, ὅτι ὁ τέκτων μαθών τινα, γίνεται τέκτων· ὁ κυβερνήτης μαθών τινα, γίνεται κυ-

βρωμάτης. μή ποτ' οὖν καὶ γνῶναι δεῖ, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, χρεία δὲ καὶ μαθεῖν τινά. ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστι θεός, καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἐστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. εἶτα ποῖοί τινές εἰσιν; οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πειθόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις. εἰ πιστόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστόν· εἰ ἐλεύθερον, καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικόν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγαλόφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. ὡς θεοῦ τοίνυν ζηλωτὴν, τὰ ἑξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; ἂν συγκαθῇς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. ὥστ' ἐγὼ νῦν οὐ παρακολουθῶ τοῖς ὀνόμασιν; οὐ παρακολουθεῖς. πῶς οὖν χρῶμαι αὐτοῖς; οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, ἄλλο παρακολούθησις. εἰ δ' οἴει παρακολουθεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ βασανίσωμεν αὑτούς, εἰ παρακολουθοῦμεν. ἀλλ' ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἤδη, κἂν οὕτω τύχῃ, τὰς τρεῖς στρατείας ἐστρατευμένον. οἶδα κἀγώ. νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δεόμενος. τίνος δ' ἂν καὶ φαντασθείης, ὡς ἐνδέοντος πλουτεῖς; τέκνα ἔχεις τυχὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλούς, ὁ Καῖσάρ σε οἶδεν, ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι· τί σοι λείπει; ἂν οὖν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι, καὶ τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, ὅτι τί θεός ἐστιν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρωπος, οὔτε τί ἀγαθὸν, οὔτε τί κακόν, τὸ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅτι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι; οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαλλάσσῃ χαλεπῶς ἔχων. καί τοι τί σοι ἐγὼ κακὸν πεποίηκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δεικνύει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν. εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα ὅταν δοκῇ αὐτὸν ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν, πυρέσσεις δέ. ἀσίτησον σήμερον, ὕδωρ πίε, καὶ οὐδεὶς λέγει, ὢ δεινῆς ὕβρεως. ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, αἱ ὀρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, αἱ ἐπιβολαὶ ἀνομολο-

ἀνομολογούμεναι, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι καὶ ἐψευσμέναι. εὐθὺς ἐξελθὼν λέγει, ὕβρισέ με. τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κτήνη παραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ ἐπὶ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται, καὶ διατί, καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πανήγυριν, καὶ ἐπὶ τίνι, οὕτω καὶ ἐνθάδε ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ· οἱ μέν τινες ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κτῆσιν καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκέτας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες. τί ποτ' οὖν ἐστιν ὁ κόσμος, τίς αὐτὸν διοικεῖ; οὐδείς. καὶ πῶς οἷόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μηδ' ὀλιγοστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως ἀτάκτως οἰκονομεῖσθαι; ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν. ποῖός τις, καὶ πῶς διοικεῖ; ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἆρά γ' ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτόν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; ταῦτ' ἐστὶν ἃ πάσχουσιν οὗτοι οἱ ὀλίγοι. καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντ' ἀπελθεῖν. τί οὖν· καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα τῶν ἄλλο τι τεθαυμακότων, ἢ τὸν χόρτον.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τινῶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας. ιε.

Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαστά, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι φρενητικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία ἕτερον τρόπον. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων. οἷον καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν ἀποκαρτερεῖν. ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην τί ἐγένετο. κέκρικα, φησίν. ἀλλ' ὅμως τί σε ἦν ὃ ἀναπεῖσαν; εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ

συντρίβωμεν ἵνα δείξῃς. εἰ δ' ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. ἐπεὶ παθὼν ἄρτι ὅτι νύξ ἐστιν ἄν σοι δοκῇ, μὴ μετατίθεσο. ἀλλ' ἔμμενε καὶ λέγε, ὅτι τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; οὐ πᾶσιν, οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸν θεμέλιον, τὸ κρίμα σκέψασθαι πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιές, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαπρὸν ὑποστήσῃ, καὶ καταπῖπτον, οὐκ οἰκοδόμημά τι ὄν· ὅσῳ δ' ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ θᾶττον κατενεχθήσεται. ἄνευ πάσης αἰτίας ἐξάγεις ἡμῶν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ ζῆν φίλον καὶ συνήθη, τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς; εἶτα φόνον ἐργαζόμενος καὶ ἀπολλύων ἄνθρωπον μηδὲν ἠδικηκότα, λέγεις ὅτι τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ; εἰ δ' ἐπῆλθέ σοι πως ποτ' ἐμὲ ἀποκτεῖναι, ἔδει σε ἐμμένειν τοῖς κριθεῖσιν; ἐκεῖνος μὲν οὖν μόγις μετεπείσθη. τῶν δὲ νῦν τινας οὐκέτι μεταθεῖναι. ὥστε μοι δοκῶ ὃ πρότερον ἠγνόουν νῦν εἰδέναι, τί ἐστι τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον, μωρὸν οὔτε πεῖσαι οὔτε ῥῆξαι ἔστι. μή μοι γένοιτο φίλον ἔχειν μωρόν. δυσμεταχειριστότερον οὐδὲν ἐστι. κέκρικα. καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κρίνουσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεβόρου δέονται. οὐ θέλεις τὰ τοῦ νοσοῦντος ποιεῖν, καὶ τὸν ἰατρὸν παρακαλεῖν. νοσῶ κύριε, βοήθησόν μοι. τί με δεῖ ποιεῖν, σκέψαι. ἐμὸν ἐστι πείθεσθαί σοι. οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἃ δεῖ με ποιεῖν οὐκ οἶδα. ἐλήλυθα δὲ μαθησόμενος. οὔ. ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων μοι λέγε. τοῦτο δὲ κέκρικα. περὶ ποίων ἄλλων. τί γάρ ἐστι μεῖζον ἢ προὐργιαίτερον τοῦ πεισθῆναί σε, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκρικέναι, καὶ τὸ μὴ μετατίθεσθαι. οὗτοι οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. ἀποθανεῖν θέλω, ἄν με τοῦτ' ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκρικα. ἐσώθην ὅτι οὐ κέκρικας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. ἀργύριον οὐ λαμβάνω. διὰ τί; κέκρικα. ἴσθι ὅτι ᾧ τόνῳ νῦν χρῇ πρὸς τὸ μὴ λαμβάνειν, οὐδὲν κωλύει σε ἀλόγως ποτὲ ῥέψαι πρὸς τὸ λαμβάνειν, καὶ πάλιν λέγειν, ὅτι κέκρικα. ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ὧδε ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχή, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον.

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν. ιϛ.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ κακόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ οὐδέτερον; ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. τί οὖν μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων, μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ' αὑτοῦ τοῦτον ὃν τρόπον, ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων. ἆρά γε ἡμέρα ἐστί; ναί. τί δέ, νύξ ἐστιν; οὔ. τί δ' ἄρτιοι εἰσὶν οἱ ἀστέρες; οὐκ ἔχω λέγειν. ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον, μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα. τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σαυτοῦ, ὅπου δ' ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς διαμένεις. ἐπεὶ διατί ὁ ῥήτωρ εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα, φωνὴν ἐσφέρων ἡδεῖαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ, ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. τί οὖν θέλει; ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἤσκηται. πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος τί ἐστι ψόγος, τίς ἑκατέρου φύσις. ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ ποίους τῶν ψόγων φευκτέον. πότε δ' ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις. τί οὖν ἔτι θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν, ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν. ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ᾄδει καλῶς. στολὴν ἔχει καλήν. καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει. ταῦτα γὰρ οἶδεν. ὄχλος δὲ τί ἐστιν, οὐκ οἶδεν. οὐδ' ὄχλου βοή, οὐδὲ καταγέλως. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾶν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἢ ἀλλότριον. αὐτὸ παῦσαι, ἢ οὐκ ἔστι. διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε. τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, τίνα θαυμάζομεν περὶ τὰ ἐκτός. εἶτ' ἀποροῦμεν πῶς φοβούμεθα ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; τί οὖν, ἐνδέχεται ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα κακὰ ἡγώμεθα, οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. εἶτα λέγομεν, κύριε ὁ θεὸς πῶς μὴ ἀγωνιῶ. μωρέ, χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; ἀλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ' ἐπιστρεφό-

μή τι οὖν ἀθάνατον, ἀγήρων; μή τι ἄνοσον; ἀλλ' ἀποθνήσκοντα θείως, νοσοῦντα θείως. ταῦτα ἔχω, ταῦτα δύναμαι· τὰ δ' ἄλλα οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι. δείξω ὑμῖν νεῦρα φιλοσόφου; ποῖα νεῦρα; ὄρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. ταῦτα ὄψεσθε.

νεῦρα φιλοσόφου.

Ὅτι οὐ δυνάμενοι τὴν ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τὴν φιλοσόφου προσλαμβάνομεν. θ.

Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον, φησί, λογικὸν θνητόν. εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ, τίνων χωριζόμεθα; τῶν θηρίων. καὶ τίνων ἄλλων; τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα οὖν μή τι πῶς ὡς θηρίον ποιήσῃς. εἰ δὲ μή, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον. εἰ δὲ μή, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; ὅταν διὰ γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως. ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ πρόβατα. τί ἀπωλέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία. λοιπόν, οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σῴζεται συμπεπλεγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. ὥστε σωτηρία συμπεπλεγμένου ἐστί, τὸ ἐξ ἀληθῶν συμπεπλέχθαι. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ· πότε αὐλοί, πότε λύρα, πότε ἵππος, πότε κύων. τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σῴζεται, ὡσαύτως δ' ἀπόλλυται; αὔξει δ' ἕκαστον καὶ σῴζει τὰ κατάλληλα ἔργα· τὸν τέκτονα τὰ τεκτονικά, τὸν γραμματικὸν τὰ γραμματικά. ἂν δ' ἐθίσῃ γράφειν ἀγραμμάτως, ἀνάγκη καταφθείρεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τὴν τέχνην. οὕτω τὸν μὲν αἰδήμονα σῴζει τὰ αἰδήμονα ἔργα, ἀπολλύει δὲ τὸν ἀναιδῆ· τὸν δὲ πιστόν, τὰ πιστά. καὶ τὰ ἐναντία ἀπολλύει. καὶ τοὺς ἐναντίους πάλιν ἐπαύξει τὰ ἐναντία· τὸν ἀναίσχυντον, τὸν ἄπιστον, τὸν λοίδορον λοιδορία, τὸν ὀργίλον ὀργή, τὸν φιλάργυρον αἱ ἀκατάλληλοι λήψεις καὶ δόσεις. διὰ τοῦτο παραγγέλλουσιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτην προσλαμβάνειν, εἶτα ἄσκησιν. πολλῷ γὰρ χρόνῳ τὰ ἐναντία ποιεῖν εἰθίσμεθα, καὶ τὰς ὑπολήψεις τὰς ἐναντίας ταῖς ὀρθαῖς

θαῖς χρησικὰς ἔχομεν. ἂν οὖν μὴ καὶ τὰς ὀρθὰς χρησικὰς ποιήσωμεν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐξηγηταὶ ἐσόμεθα ἀλλοτρίων δογμάτων. ἄρτι γάρ τις ἡμῶν οὐ δύναται τεχνολογῆσαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ ἀμφότερα. ἀγαθὰ μὲν οὖν ἀρεταί, καὶ τὰ μετέχοντα τῶν ἀρετῶν· κακά, τὰ δ' ἐναντία· ἀδιάφορα δὲ, πλοῦτος, ὑγεία, δόξα. εἶτ' ἂν μεταξὺ λεγόντων ἡμῶν ψόφος μείζων γένηται, ἢ τῶν παρόντων τις καταγελάσῃ ἡμῶν, ἐξεπλάγημεν· ποῦ ἐστι φιλόσοφε ἐκεῖνα ἃ ἔλεγες; πόθεν αὐτὰ προφερόμενος ἔλεγες; ἀπὸ τῶν χειλῶν αὐτόθεν. τί οὖν ἀλλότρια βοηθήματα μολύνεις; τί κυβεύεις περὶ τὰ μέγιστα; ἄλλο γάρ ἐστιν, ὡς εἰς ταμιεῖον ἀποθέσθαι ἄρτους καὶ οἶνον, ἄλλο δὲ φαγεῖν. τὸ βρωθὲν ἐπέφθη, ἀνεδόθη, νεῦρα ἐγένετο, σάρκες, ὀστέα, αἷμα, εὔχροια, εὔπνοια. τὰ ἀποκείμενα, ὅταν μὲν θελήσῃς ἐκ προχείρου λαβὼν δεῖξαι, δύνασαι· ἀπ' αὐτῶν δέ σοι ὄφελος οὐδὲν, εἰ μὴ μέχρι τοῦ δοκεῖν ὅτι ἔχεις. τί γὰρ διαφέρει, ταῦτα ἐξηγεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν ἑτεροδόξων; τεχνολόγει νῦν καθίσας τὰ ἐπικούρου, καὶ τάχα ἐκείνου χρησικώτερον τεχνολογήσεις. τί οὖν στωϊκὸν λέγεις σεαυτόν; τί ἐξαπατᾷς τοὺς πολλούς; τί ὑποκρίνῃ ἰουδαῖος ὤν, ἕλληνας; οὐχ ὁρᾷς, πῶς ἕκαστος λέγεται ἰουδαῖος; πῶς σύρος; πῶς αἰγύπτιος; καὶ ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα ἴδωμεν, εἰώθαμεν λέγειν, οὐκ ἔστιν ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. ὅταν δ' ἀναλάβῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ᾑρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ ὄντι, καὶ καλεῖται ἰουδαῖος. οὕτω καὶ ἡμεῖς παραβαπτισταί, λόγῳ μὲν ἰουδαῖοι, ἔργῳ δ' ἄλλο τι. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον, μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου τηλικοῦτο φορτίον, οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἆραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Ιλ.η.

Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντα ἔστιν εὑρίσκειν. ι.

Σκέψαι τίς εἶ. τὸ πρῶτον ἄνθρωπος. τοῦτο δ' ἔστιν, οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως, ἀλλὰ ταύτῃ τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴν δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον. σκόπει οὖν, τίνων κεχώρισαι κατὰ λόγον. κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων. ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐτοῦ, οὐχ ἓν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων. παρακολουθητικὸς γὰρ εἶ τῇ θείᾳ διοικήσει, καὶ τοῦ ἑξῆς ἐπιλογιστικός. τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ πολίτου ἐπαγγελία.

συμφόρον, περὶ μηδενὸς βουλεύεσθαι ὡς ἀπόλυτον· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ ποὺς λογισμὸν εἶχον, καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν, ἢ ὠρέχθησαν, ἢ ἐπανενεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον. διὰ τοῦτο καλῶς λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι εἰ προῄδει ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὰ ἐσόμενα, συνήργει ἂν καὶ τῷ νοσεῖν, καὶ τῷ ἀποθνήσκειν καὶ τῷ πηροῦσθαι· αἰσθανόμενός γε, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων διατάξεως τοῦτο ἀπονέμεται. κυριώτερον δὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους, καὶ ἡ πόλις τοῦ πολίτου. νῦν δ' ὅτι οὐ προγινώσκομεν, καθήκει τῶν πρὸς ἐκλογὴν εὐφυεστέρων ἔχεσθαι· ὅτι καὶ πρὸς τοῦτο γεγόναμεν. μετὰ τοῦτο μέμνη-
υἱοῦ ἐπαγγελία. σο, ὅτι υἱὸς εἶ. τίς τούτου τοῦ προσώπου ἐπαγγελία; πάντα τὰ αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦ πατρός, πάντα ὑπακούειν, μηδέποτε ψέξαι πρός τινα, μηδὲ βλαβερόν τι αὐτῷ εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι, ἐξίστασθαι ἐν πᾶσι καὶ παραχωρεῖν, συνεργοῦντα κατὰ δύναμιν. μετὰ τοῦτο ἴσθι, ὅτι καὶ ἀδελφὸς
ἀδελφός. εἶ. καὶ πρὸς τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον ὀφείλεται, παραχώρησις, εὐπείθεια, εὐφημία, μηδέποτ' ἀντιποιήσασθαί τινος πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀπροαιρέτων, ἀλλ' ἡδέως ἐκεῖνα προΐεσθαι, ἵν' ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πλέον ἔχῃς. ὅρα γάρ, οἷόν ἐστιν ἀντὶ θρίδακος, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ καθέδρας, αὐτὸν εὐγνωμοσύνην κτήσασθαι, ὅση ἡ πλεονεξία. μετὰ ταῦτα εἰ βουλευτὴς πόλεώς τινος, ὅτι βουλευτής· εἰ νέος, ὅτι νέος· εἰ πρεσβύτης, ὅτι πρεσβύτης· εἰ πατήρ, ὅτι πατήρ. ἀεὶ γὰρ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἰς ἐπιλογισμὸν ἐρχόμενον, ὑπογράφει τὰ οἰκεῖα ἔργα. ἐὰν δ' ἀπελθὼν ψέγῃς σου τὸν ἀδελφόν, λέγω σοι, ἐπελάθου τίς εἶ, καὶ τί σοι ὄνομα. εἶτα εἰ μὲν χαλκεὺς ὢν ἐχρῶ τῇ σφύρᾳ ἄλλως, ἐπιλελησμένος ἂν ἦς τοῦ χαλκέως. εἰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπελάθου, καὶ ἀντὶ ἀδελφοῦ ἐχθρὸς ἐγένου, οὐδὲν ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι φανῇς ἐπ' αὐτοῦ. εἰ δ' ἀντὶ ἀνθρώπου, ἡμέρου ζῴου, καὶ κοινωνικοῦ, θηρίον γέγονας βλαβερόν, ἐπίβουλον, δηκτικόν, οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀλλὰ δεῖ σε κέρμα ἀπολέσαι ἵνα ζημιωθῇς, ἄλλου δ' οὐδενὸς ἀπώλεια ζημιοῖ τὸν ἄνθρωπον; εἰ γραμματικὴν μὲν ἦς ἀποβαλὼν ἢ μουσικήν, ζημίαν ἡγοῦ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ. εἰ δ' αἰδῶ καὶ καταστολὴν καὶ ἡμερότητα ἀποβαλεῖς, οὐδὲν ἡγῇ τὸ πρᾶγμα. καίτοι ἐκεῖνα μὲν παρ' ἔξωθέν τινα καὶ ἀπροαίρετον αἰτίαν ἀπόλλυται, ταῦτα δὲ παρ' ἡμᾶς. καὶ ἐκεῖνα μὲν οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀπολλύειν αἰσχρόν ἐστι, ταῦτα δὲ καὶ μὴ ἔχειν καὶ ἀπολλύειν, καὶ ἐπονείδιστον καὶ ἀτύχημα. τί ἀπολλύει ὁ τὰ τοῦ κιναίδου πάσχων; τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ διατιθείς; πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸς δ' οὐδὲν ἧττον ἄνδρα. τί

ἀπολλύει

ἀπολλύει ὁ μοιχεύων; τὸν αἰδήμονα, τὸν ἐγκρατῆ, τὸν κόσμιον, τὸν πολίτην, τὸν γείτονα. τί ἀπολλύει ὁ ὀργιζόμενος; ἄλλο τι. ὁ φοβούμενος; ἄλλο τι. οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας κακός ἐστι. λοιπὸν εἰ τὴν ζημίαν ζητεῖς ἐν κέρματι, πάντες οὗτοι ἀβλαβεῖς, ἀζήμιοι, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ὠφελούμενοι καὶ κερδαίνοντες, ὅταν διά τινος τούτων τῶν ἔργων κέρμα αὐτοῖς προσγένηται. ὅρα δ' εἰ ἐπὶ κερμάτιον πάντα ἀνάγεις, ὅτι οὐδ' ὁ τὴν ῥῖνα ἀπολλύων, ἐστὶ βεβλαμμένος. ναί, φησι. κεκολόβωται γὰρ τὸ σῶμα. ἄγε. ὁ δὲ τὴν ὀσφρασίαν αὐτὴν ἀπολωλεκὼς, οὐδὲν ἀπολλύει; ψυχῆς οὖν δύναμις οὐκ ἔστιν οὐδεμία· ἣν ὁ μὲν κτησάμενος ὠφελεῖται, ὁ δ' ἀποβαλὼν ζημιοῦται; ποίαν καὶ λέγεις; οὐδὲν ἔχομεν αἰδήμον; φύσει ἔχομεν. ὁ τοῦτο ἀπολλύων, οὐ ζημιοῦται; οὐδενὸς στερίσκεται; οὐδὲν ἀποβάλλει τῶν πρὸς αὐτόν; οὐκ ἔχομεν φύσει τι; πιστὸν φύσει, στοργικὸν φύσει, ὠφελητικὸν φύσει, ἀλλήλων ἀνεκτικόν. ὅστις οὖν εἰς ταῦτα περιορᾷ ζημιούμενον ἑαυτόν, οὗτος ἢ ἀβλαβὴς καὶ ἀζήμιος; τί οὖν; μὴ βλάψω τὸν βλάψαντα; πρῶτον μὲν ἰδοὺ τί ἐστι βλάβη, καὶ μνήσθητι ὧν ἤκουσας παρὰ τῶν φιλοσόφων. εἰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν ὡσαύτως ἐν προαιρέσει. βλέπε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν ὃ λέγεις. τί οὖν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; τί οὖν οὐ τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα; ἀλλ' ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅπου εἰς τὴν προαίρεσιν, οὐδεμία βλάβη; οὔτε γὰρ τὴν κεφαλὴν ἀλγεῖ ὁ ἐξαπατηθεὶς ἢ ἀδικήσας, οὔτε τὸν ὀφθαλμόν, οὔτε τὸ ἰσχίον, οὔτε τὸν ἀγρὸν ἀπολλύει. ἡμεῖς δ' ἄλλο οὐδὲν ἐθέλομεν, ἢ ταῦτα. τὴν προαίρεσιν δὲ πότερον αἰδήμονα καὶ πιστὴν ἕξομεν, ἢ ἀναίσχυντον καὶ ἄπιστον, οὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα, πλὴν μόνον ἐν τῇ σχολῇ μέχρι τῶν λογαρίων. τοιγαροῦν μέχρι τῶν λογαρίων προκόπτομεν· ἔξω δ' αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας. ια.

ΑΡχὴ φιλοσοφίας παρά γε τοῖς ὡς δεῖ, καὶ κατὰ θύραν ἁπτομένοις αὐτῆς, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας, περὶ τὰ ἀναγκαῖα. ὀρθογωνίου μὲν γὰρ τριγώνου, ἢ διέσεως ἡμιτονίου, οὐδεμίαν φύσει ἔννοιαν ἥκομεν ἔχοντες, ἀλλ' ἔκ τινος τεχνικῆς παραλήψεως διδασκόμεθα ἕκαστον αὐτῶν· καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὴ εἰδότες αὐτά, οὐδ' οἴονται εἰδέναι. ἀγαθοῦ δὲ καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ πρέποντος καὶ ἀπρεποῦς, καὶ εὐδαιμονίας καὶ δυστυχίας, καὶ προσήκοντος, καὶ ἐπιβάλλοντος, καὶ ὅ, τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ ὅ, τι οὐ δεῖ ποιῆσαι,

τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθεν; ἀλλὰ ταύταις πάντες χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. καλῶς ἐποίησε, δεόντως, οὐ δεόντως, ἠτύχησεν, εὐτύχησεν, ἄδικός ἐστι, δίκαιός ἐστι. τίς ἡμῶν φείδεται τούτων τῶν ὀνομάτων; τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν αὐτῶν, μέχρι μάθῃ, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμὰς ἢ τοὺς φθόγγους οἱ οὐκ εἰδότες. τούτου δ' αἴτιον, τὸ ἥκειν ἤδη τινὰς ὑπὸ τῆς φύσεως κατὰ τὸν τόπον ὥσπερ δεδιδαγμένους, ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. νὴ Δία γάρ, φύσει οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; ἔχεις. οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; ἐφαρμόζεις. οὐ καλῶς οὖν ἐφαρμόζω; ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ οἴησις ἐνταῦθα προσγίνεται. ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὁρμώμενοι τούτων, ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν, ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρμογῆς. ὡς εἴ γε καὶ τοῦτο ἐπὶ πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώλυεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καὶ καταλλήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι πόθεν τοῦτο λαμβάνεις; ὅτι δοκεῖ μοι. τοῦτο οὖν τινὶ οὐ δοκεῖ; καὶ οἴεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς, ἢ οὐκ οἴεται; οἴεται. δύνασθε οὖν περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε ἀμφότεροι, καταλλήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις; οὐ δυνάμεθα. ἔχεις οὖν δεῖξαί τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον ἀνώτερον τοῦ δοκεῖν σοι. ὁ δὲ μαινόμενος ἄλλα τινὰ ποιεῖ, ἢ τὰ δοκοῦντα οἱ καλά; κἀκείνῳ οὖν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κριτήριον; οὐκ ἀρκεῖ. ἔλθε οὖν ἐπί τι ἀνώτερον τοῦ δοκεῖν. τί τοῦτό ἐστιν; ἰδοὺ

ἡ φιλοσοφίας ἀρχὴ

ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ ψιλῶς δοκοῦν· ἔρευνα δέ τις περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ. καὶ εὕρεσις κανόνος τινὸς, οἷον ἐπὶ βαρῶν τὸν ζυγὸν εὕρομεν, οἷον ἐπὶ εὐθέων καὶ στρεβλῶν τὴν στάθμην. τοῦτ' ἐστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας. ἆρα πάντα καλῶς ἔχει τὰ δοκοῦντα ἅπασι; καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχόμενα καλῶς ἔχειν; οὐκοῦν οὐ πάντα. ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, τί μᾶλλον ἢ τὰ Σύροις, τί μᾶλλον ἢ τὰ Αἰγυπτίοις; τί μᾶλλον ἢ τὰ ἐμοὶ φαινόμενα, ἢ τὰ τῷ δεῖνι; οὐδὲν μᾶλλον. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ πρὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ βαρῶν, ἢ μέτρων, ψιλῇ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα τινὰ ἐφ' ἑκάστου εὕρομεν. ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς κανὼν ἀνώτερος τοῦ δοκεῖν; καὶ πῶς οἷόν τε ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα τὰ ἀναγκαιότατα ἐν ἀνθρώποις; ἔστιν οὖν. καὶ διὰ τί οὐ ζητοῦμεν αὐτὸν, καὶ

ἀνευ-

ευδοκιμῶμεν, καὶ ἀνευρόντες λοιπὸν ἀπαραβάτως χρώμεθα, δί-
χα αὐτῷ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες; τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστιν ὃ εὑρε-
θὲν, ἀπαλλάσσει μανίας τοὺς μόνῳ τῷ δοκεῖν μέτρῳ παραχρωμένους·
ἵνα λοιπὸν ἀπό τινων γνωρίμων καὶ διευκρινημένων ὁρμώμενοι, χρώ-
μεθα ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους διηρθρωμέναις ταῖς προλήψεσι. τί ὑποπέ-
πτωκεν οὐσία περὶ ἧς ζητοῦμεν; ἡδονή. ὕπαγε αὐτὴν τῷ κανόνι, βά-
λε εἰς τὸν ζυγόν. τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶν τοιοῦτον, ἐφ᾽ ᾧ θαρρεῖν ἄξιον;* οὔ. ναὶ
μή τι οὖν βέβαιον ἡ ἡδονή; οὔ. ἆρον οὖν, καὶ βάλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ
ἀπέλασον τῆς χώρας τῶν ἀγαθῶν μακράν. εἰ δ᾽ οὐκ ὀξυβλεπεῖς, καὶ ἕν
σοι ζυγὸν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; ναί.
ἐφ᾽ ἡδονῇ οὖν παρούσῃ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; βλέπε μὴ εἴπῃς ὅτι ἄξιον·
εἰ δὲ μή, οὐκέτι σε οὐδὲ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον ἡγήσομαι. οὕτω κρίνεται τὰ
πράγματα, καὶ ἵσταται τῶν κανόνων ἡτοιμασμένων. καὶ τὸ φιλοσο- τὸ φιλοσο-
φεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτεσθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. τὸ δ᾽ ἤδη φεῖν
χρῆσθαι τοῖς ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν.

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι. ιβ.

Α μὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων. περὶ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν, τελέως
ἀγύμναστοι ἐσμέν. δὸς γοῦν ᾧ θέλεις ἡμῶν, ἰδιώτην τινὰ, τὸν προσδια-
λεγόμενον, καὶ οὐχ εὑρίσκει χρήσασθαι αὐτῷ· ἀλλὰ μικρὰ κινήσας
τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ σκέλος ἀπαντᾷ, ἐκεῖνος οὐκέτι δύναται
μεταχειρίσασθαι· ἀλλ᾽ ἢ λοιδορεῖ λοιπὸν, ἢ καταγελᾷ, καὶ λέγει, ἰδιώ-
της ἐστίν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρήσασθαι. ὁ δ᾽ ὁδηγός, ὅταν λάβῃ τινὰ πλα-
νώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν, οὐχὶ καταγελάσας ἢ λοι-
δορησάμενος ἀπῆλθε· καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει
ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ᾽ ἂν οὐ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ
μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. πῶς οὖν ἐποίει σωκράτης;
αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλου δ᾽
οὐδενὸς ἐδεῖτο μάρτυρος. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ λέγειν, ὅτι τοὺς
μὲν ἄλλους ἐῶ χαίρειν, ἀεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυρι,
καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μό-
νον. οὕτω γὰρ ἐναργῆ ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ὥστε πάνθ᾽ ὁντινοῦν
συναισθανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ᾽ αὐτῆς. ἆρά γε ὁ φθο-
νῶν χαίρει; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐκί-
νησε τὸν πλησίον. τί δ᾽ ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι λύπη, ὁ φθόνος;

καὶ τίς φθόνος ἐστὶ κακῶν; οὐκοῦν ἐκεῖνον ἐποίησεν εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. τί δὲ φθονοίη ἄν τις τοῖς οὐδὲν πρὸς αὐτόν; οὐδαμῶς. καὶ οὕτως ἐκπεπληρωκὼς τὴν ἔννοιαν, καὶ διηρθρωκώς, ἀπηλλάσσετο οὐ λέγων, ὅτι ὅρισαί μοι τὸν φθόνον· εἶτα ὁρισαμένου, κακῶς ὡρίσω. οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τὸ κεφαλαιῶδες τῷ ὁρικῷ, ῥήματα τεχνικὰ καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. ἐξ ὧν δὲ αὐτὸς ὁ ἰδιώτης ἐπακολουθῶν ταῖς αὐτοῦ φαντασίαις, προσχωρῆσαι δύναιτ' ἄν τι, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τούτων αὐτὸν κινῆσαι δυνάμεθα. καὶ λοιπὸν εἰκότως συναισθανόμενοι ταύτης ἡμῶν τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ἐστί τι εὐλαβείας. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι συγκαθέντες εἴς τι τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρουσι· καὶ τὰ τελευταῖα λοιδορήσαντες καὶ λοιδορηθέντες, ἀπέρχονται. τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο, καὶ μάλιστα ἴδιον Σωκράτους, μηδέποτε παροξυνθῆναι ἐν λόγῳ, μηδέποτε λοίδορον προενέγκασθαι μηδέν, μηδέποτε ὑβριστικόν· ἀλλὰ τῶν λοιδορούντων ἀνέχεσθαι, καὶ παύειν μάχην. εἰ θέλετε γνῶναι, πόσην ἐν τούτῳ δύναμιν εἶχεν, ἀνάγνωτε τὸ Ξενοφῶντος συμπόσιον· καὶ ὄψεσθε, πόσας μάχας διαλέλυκε. διὰ τοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν μεγίστῳ ἐπαίνῳ λέλεκται, τὸ,

αἶψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

τί οὖν; οὐ λίαν ἐστὶ νῦν ἀσφαλὲς τὸ πρᾶγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ; τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτό, οὐκ ἐν γωνίᾳ δηλονότι δεήσει ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα ὑπατικῷ τινι, ἂν οὕτω τύχῃ, πλουσίῳ, πυθέσθαι αὐτοῦ· ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ᾧ τινι τοὺς ἵππους σοὺ σεαυτοῦ παραδέδωκας; ἔγωγε. ἆρα τῷ τυχόντι καὶ ἀπείρῳ ἱππικῆς; οὐδαμῶς. τί δ' ᾧ τινι χρυσίον, ἢ τὸ ἀργύριον, ἢ τὴν ἐσθῆτα; οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. τὸ σῶμα δὲ τὸ σαυτοῦ, ἤδη τινὶ ἐσκέψαι ἐπιτρέψαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ; πῶς γὰρ οὔ; ἐμπείρῳ δηλονότι ἀλειπτικῆς, ἰατρικῆς; πάνυ μὲν οὖν. πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλο τι κέκτησαι πάντων ἄμεινον; ποῖον καὶ λέγεις; τὸ αὐτοῖς νὴ Δία τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευόμενον. ἆρά γε τὴν ψυχὴν λέγεις; ὀρθῶς ὑπέλαβες. ταύτην γάρ τοι καὶ λέγω, πολὺ νὴ Δία τῶν ἄλλων τούτων ἄμεινον δοκῶ μοι κεκτῆσθαι. ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπιμεμέλησαι; οὐ γὰρ εἰκῆ γ' ὡς ἔτυχεν εἰκός σε, οὕτω σοφὸν ὄντα, καὶ ἐν τῇ πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῶν σαυτοῦ περιορᾶν ἀμελούμενον καὶ

ἀπολλύ-

κεκωλυμένον. οὐδαμῶς, ἀλλὰ αὐτὸς ὑπομέμνησαι αὐτό. πότερον μαθὼν παρά του, ἢ εὑρὼν αὐτός; ὥστε λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρῶτον μὲν εἴπῃ, τί δέ σοι βέλτιστε; τίς μου εἶ; εἶτ' ἂν ὑπομένῃς πράγματα παρέχων, διασεισάμενος κονδύλους σοι δῷ. τούτου τοῦ πράγματος ἤμην ποτὲ ζηλωτὴς καὶ αὐτὸς, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν.

Περὶ τοῦ ἀγωνιᾶν. ιγ.

Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δὲ εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. λοιπὸν, οὗ μὲν ἡ ἐπιστήμη αὐτῷ πρόσεστιν, ἐκεῖ τὸ θάρσος. φέρε ὃν θέλεις ἰδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. ὅπου δ' οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνιᾷ. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; οὐκ οἶδε τί ἐστιν ὄχλος, ἢ τί ὄχλου ἔπαινος. ἀλλὰ τὴν νήτην μὲν τύπτειν ἔμαθε, καὶ τὴν ὑπάτην· ἔπαινος δ' ὁ παρὰ τῶν πολλῶν τί ἐστι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε οἶδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό. ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχριᾶν. κιθαρῳδὸν μὲν οὖν οὐ δύναμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον· ἄλλο δέ τι δύναμαι εἰπεῖν· καὶ οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ πολλά. καὶ πρῶτον πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστιν· ἀλλ' ἐκ τοσούτου χρόνου ἐπιδημῶν, ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθη, καὶ τί ἐστι, καὶ τί οὐκ ἔξεστιν· ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα. οὐδ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει καὶ ὁρμῇ, καὶ ἐπιβολῇ καὶ προθέσει. πῶς δίχα νομικοῦ; οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει τὰ μὴ διδόμενα, καὶ οὐ θέλει τὰ ἀναγκαῖα. καὶ οὐκ οἶδεν οὔτε τὰ ἴδια, οὔτε τὰ ἀλλότρια. εἰ δέ γ' ᾔδει, οὐδέποτ' ἂν ἐνεποδίζετο, οὐδέποτ' ἐκωλύετο, οὐκ ἂν ἠγωνία. πῶς γὰρ οὔ; φοβεῖταί τις οὖν ὑπὲρ τῶν μὴ κακῶν; οὔ. τί δ' ὑπὲρ τῶν κακῶν μὲν, ἐπ' αὐτῷ δ' ὄντων, ὥστε μὴ συμβῆναι; οὐδαμῶς. εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα οὔτ' ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, τὰ προαιρετικὰ δὲ πάντα ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὔτ' ἀφελέσθαι τις ἡμῶν αὐτὰ δύναται, οὔτε περιποιῆσαι ὧν οὐ θέλομεν αὐτῶν, ποῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας; ἀλλὰ περὶ

τοῦ

τοῦ σωματίου ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κτησειδίου, περὶ τοῦ τί δόξει τῷ Καίσαρι· περὶ τῶν ἔσω δ' οὐδενός. μή τι περὶ τοῦ μὴ ψεύδους ὑπολαβεῖν; οὔ. ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. μή τι τοῦ ὁρμῆσαι παρὰ φύσιν; οὐδὲ περὶ τούτου. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὠχριῶντα (ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ χρώματος λέγει, τούτου ὁ σπλὴν πέπονθε, τούτου δὲ τὸ ἧπαρ) οὕτω καὶ σὺ λέγε, τούτου ὄρεξις καὶ ἔκκλισις πέπονθεν, οὐκ εὐοδεῖ, φλεγμαίνει. χρῶμα γὰρ οὐ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ ψόφον τῶν ὀδόντων, οὐδὲ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. διὰ τοῦτο Ζήνων μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ὧν γὰρ οὗτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐδενὸς εἶχεν ἐκεῖνος ἐξουσίαν. ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο οὗτος. Ἀντίγονος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία· καὶ εἰκότως· ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ. τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. οὗτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἤθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις τεχνίτης, τῷ ἀτέχνῳ. ἐγώ σοι ἀρέσαι θέλω. ἀντὶ τίνος; οἶδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου. μεμελέτηταί σοι γνῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακός, καὶ πῶς ἑκάτερον γίνεται. διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; πῶς, φησίν, οὐκ εἰμί; ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ στενάζει, οὐδεὶς οἰμώζει, οὐδεὶς ὠχριᾷ καὶ τρέμει· οὐδὲ λέγει, πῶς με ἀποδέξεται; πῶς μου ἀκούσει; ἀνδράποδον· ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ἀποδέξασθαι τὰ παρὰ σοῦ; πῶς γὰρ οὔ; δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; οὔ. τί οὖν ἀγωνιᾷς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; ναί. ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. εἶτ' οὐκ ἔξεστι γάρ, ὡς θέλεις αὐτῷ λαλῆσαι; ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῶ. μή τι γράφειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῇς; οὐδαμῶς. τί τὸ αἴτιον, οὐχ ὅτι μεμελέτηκας γράφειν; πῶς γὰρ οὔ. τί δ' ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; ὡσαύτως. τί τὸ αἴτιον; ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαρραλέον ἐν τοῖς ἑαυτῆς. λαλεῖν οὖν οὐ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ;

μεταπίπτοντες συλλογισμοί.

συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. ἐπὶ τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστίν, οὐχὶ εὐκαίρως, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συνετῶς, ἔτι δὲ ἀπταίστως καὶ ἀπαραποδίστως; ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τεθαρρηκότως; ναί. ἱππεὺς οὖν εἰς πεδίον ἐληλυθώς, πρὸς πεζὸν ἀγωνιᾷς, ὅπου σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; ναί· ἀλλὰ ἐξουσίαν ἔχει ἀποκτεῖναί με. λέγε οὖν τἀληθῆ δύστηνε, καὶ μὴ ἀλαζονεύου,

ζονδύν, μηδὲ φιλόσοφος εἶ ἄξιος· μηδὲ ἀγνόει σοῦ τοὺς κυρίους, ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς τὴν λαβὴν τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ· λέγειν δὲ Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους οὕτω διαλεγόμενος, ὁ πρὸς τοὺς δικαστάς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. λέγειν Διογένης μεμελετήκει, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον οὕτω λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιππον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατάς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν. ἐκείνοις, οἷς μεμελέτηκε, τοῖς θαρροῦσι. σὺ δ' ἐπὶ τὰ σαυτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῇς μηδέποτε. εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλῳ πρότεινε. οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Πρὸς νάσωνα. ιδ.

Εἰσελθόντος τινὸς τῶν ῥωμαϊκῶν μετὰ υἱοῦ, καὶ ἐπακούοντος ἑνὸς ἀναγνώσματος, οὗτος, ἔφη, ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς διδασκαλίας· καὶ ἀπεσιώπησεν. ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου εὑρεῖν τὰ ἑξῆς, κόπον ἔχει, ἔφη, πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ αὐτῆς, ὅταν παραδίδωται. καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα, τήν τε χρείαν εὐθὺς ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε. καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρι. καὶ γὰρ σκυτεὺς πῶς μὲν μανθάνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀτερπές· τὸ δ' ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως οὐκ ἀηδές· καὶ τέκτονος ἡ μὲν μάθησις ἀνιαρὰ μάλιστα τῷ ἰδιώτῃ παρατυγχάνοντι, τὸ δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τὴν χρείαν τῆς τέχνης. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ μουσικῆς ὄψει αὐτό. ἂν γὰρ παρῇς τῷ διδασκομένῳ, φανήσεταί σοι πάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα· τὰ μέν τοι ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἡδέα καὶ ἐπιτερπῆ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. ὅτι δεῖ τὴν αὐτοῦ φιλοσοφοῦντες ἔργον
βούλησιν συναρμόσαι τοῖς γινομένοις, ὡς μήτε τι τῶν γινομένων ἀκόντων ἡμῶν γίνεσθαι· μήτε τῶν μὴ γινομένων, θελόντων ἡμῶν μὴ γίνεσθαι. ἐξ οὗ περίεστι τοῖς συστησαμένοις αὐτό, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτειν· ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν καθ' αὑτὸν μετὰ τῶν κοινωνῶν, τηροῦντα τὰς σχέσεις τάς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους· τὸν υἱόν, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τὸν πολίτην, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν σύνοδον, τὸν ἄρχοντα, τὸν ἀρχόμενον. τὸ ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. λοιπὸν ἐφεξῆς τούτῳ ζητοῦμεν, πῶς ἔσται τοῦτο. ὁρῶμεν οὖν, ὅτι ὁ τέκτων μαθών τινα, γίνεται τέκτων· ὁ κυβερνήτης μαθών τινα, γίνεται κυ-

Βορυάτης. μή ποτ' οὖν καὶ ἐνθάδε, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, χρεία δὲ καὶ μαθεῖν τινά. ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. εἶτα ποῖοί τινές εἰσιν; οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πεισθησόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις. εἰ πιστόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστόν· εἰ ἐλεύθερον, καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικόν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγαλόφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. ὡς θεοῦ τοίνυν ζηλωτὴν, τὰ ἑξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; ἂν συγκαθῇς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. ὥστ' ἐγὼ νῦν οὐ παρακολουθῶ τοῖς ὀνόμασι; οὐ παρακολουθεῖς. πῶς οὖν χρῶμαι αὐτοῖς; οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, ἄλλο παρακολούθησις. εἰ δ' οἴει παρακολουθεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ βασανίσωμεν αὐτὸ, εἰ παρακολουθοῦμεν. ἀλλ' ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἤδη, κἂν οὕτω τύχῃ, τὰς τρεῖς στρατείας ἐστρατευμένον. οἶδα κἀγώ. νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δεόμενος. τίνος δ' ἂν καὶ φαντασθείης, ὡς ἐνδέοντος; πλουτεῖς; τέκνα ἔχεις τυχὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλοὺς, ὁ καῖσάρ σε οἶδεν, ἐν ῥώμῃ, πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι· τί σοι λείπει; ἂν οὖν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι, καὶ τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, οὔτε τί θεός ἐστιν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρωπος, οὔτε τί ἀγαθόν, οὔτε τί κακόν, τὸ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅτι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι; οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαλλάσσῃ χαλεπῶς ἔχων. καί τοι τί σοι ἐγὼ κακὸν πεποίηκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δεικνύει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν. εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα ὅταν δοκῇ αὐτὸν ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν, πυρέσσεις δέ. ἀσίτησον σήμερον, ὕδωρ πίε, καὶ οὐδεὶς λέγει, ὢ δεινῆς ὕβρεως. ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, αἱ ὀρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, αἱ ἐπιβολαὶ

ἀνομολο-

ἀνομολογούμεναι, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι καὶ ἐψευσμέναι. εὐθὺς ἐξελθὼν λέγει, ὕβρισέ με. τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κτήνη παραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ κατὰ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται, καὶ διατί, καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πανήγυριν, καὶ ἐπὶ τίνι, οὕτω καὶ ἐνθάδ' ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ οἱ μέν τινες ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κτῆσιν καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκέτας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες. τί ποτ' οὖν ἐστιν ὁ κόσμος, τίς αὐτὸν διοικεῖ; οὐδείς. καὶ πῶς οἷόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μηδ' ὀλιγοστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως ἀτάκτως οἰκονομεῖσθαι; ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν. ποῖός τις, καὶ πῶς διοικῶν; ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἆρά γ' ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτόν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; ταῦτ' ἐστὶν ἃ πάσχουσιν οὗτοι οἱ ὀλίγοι. καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τῷ τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντ' ἀπελθεῖν. τί οὖν· καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα τῶν ἄλλο τι τεθαυμακότων, ἢ τὸν χόρτον.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τινῶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας. ιε.

Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαστά, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία ἕτερον τρόπον. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων. οἷον καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν ἀποκαρτερεῖν, ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην τί ἐγένετο. κέκρικα, φησίν. ἀλλ' ὅμως τί σε ἦν τὸ ἀναπεῖσαν. εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν. ιϛ.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ κακόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ οὐδέτερον; ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. τί οὖν μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων, μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ' αὐτοῦ οὕτω τὸν τρόπον, ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων. ἆρά γε ἡμέρα ἐστί; ναί. τί δέ, νύξ ἐστιν; οὔ. τί δ' ἄρτιοι εἰσὶν οἱ ἀστέρες; οὐκ ἔχω λέγειν. ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον, μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα. τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σεαυτοῦ, ὅπου δ' ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς διαμένεις. ἐπεὶ διατί ὁ ῥήτωρ εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα· φωνὴν ἐπιφέρων ἡδεῖαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ, ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. τί οὖν θέλει. ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἤσκηται. πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος τί ἐστι ψόγος. τίς ἑκατέρου φύσις. περὶ ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ περὶ ποίους τῶν ψόγων φευκτέον. πότε δ' ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις. τί οὖν ἔτι θαυμάζεις; εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν. ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ᾄδει καλῶς. τὸ τὸν ἔχειν καλόν. καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει· ταῦτα γὰρ οἶδεν. ὄχλος δὲ τί ἐστιν, οὐκ οἶδεν. οὐδ' ὄχλου βοή, οὐδὲ καταγέλως. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾶν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἢ ἀλλότριον. αὐτὸ παῦσαι ἢ οὐκ ἔστι. διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε. τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, τίνα θαυμάζομεν περὶ τὰ ἐκτός. εἶτ' ἀποροῦμεν πῶς φοβούμεθα ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; τί οὖν, ἐνδέχεται ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα κακὰ ἡγώμεθα, οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. εἶτα λέγομεν, κύριε ὁ θεὸς πῶς μὴ ἀγωνιῶ. μωρέ. χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; ἀλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ'

ἐπιστρεφόμεθα. ἐπεὶ δότε μοι γνῶναι ὧ μέλει πῶς τι ποιήσει, ὃς ἐπιστρέφεται οὐ τοῦ τυχεῖν τινός, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν αὑτοῦ ἐπιστρέφεται. τίς βουλευόμενος αὐτὸ περὶ τοῦ βουλῆς, οὐχὶ δὲ τοῦ τυχεῖν ἐκείνου περὶ οὗ βουλεύεται. κἂν μὲν τύχῃ, ἐπῆρται καὶ λέγει. πῶς γὰρ ἡμεῖς καλῶς ἐβουλευσάμεθα. οὐκ ἔλεγόν σοι ἀδελφέ, ὅτι ἀδύνατον ὄντων ἡμῶν τι σκεψαμένων, μὴ οὕτως ἐκβῆναι; ἂν δ' ἑτέρως χωρήσῃ, τεταπείνωται. τάλας οὐχ εὑρίσκει οὐδ' ἔτι εἴπῃ περὶ τῶν γεγονότων. τίς ἡμῶν τούτου ἕνεκα μάντιν παρέλαβε. τίς ἡμῶν οὐκ ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας; τίς; ἕνα μοὶ δότε ἵνα ἴδω τοῦτον, ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνου ζητῶ, τὸν ταῖς ἀληθείαις εὐγενῆ καὶ εὐφυᾶ. εἴτε νέον εἴτε πρεσβύτερον δότε. τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ περὶ μὲν τὰς ὕλας τετρίμμεθα, ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις ταπεινοὶ ἀσχήμονες, οὐδενὸς ἄξιοι, δειλοί, ἀταλαίπωροι, ὅλοι ἀτυχήματα. οὐ γὰρ μεμέληκεν ἡμῖν, οὐδὲ μελετῶμεν. εἰ δὲ μὴ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἐφοβούμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελετῶμεν ἂν, ἐκείνοις μὴ περιπίπτειν ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. νῦν δ' ἐν μὲν τῇ σχολῇ γοργοὶ καὶ κατάγλωσσοι. κἂν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περί τινος τούτων, ἱκανοὶ τὰ ἑξῆς ἐπελθεῖν, ἕλκυσον δ' εἰς χρῆσιν, καὶ εὑρήσεις τάλανας ναυαγούς. προσπεσέτω φαντασία ταρακτική, καὶ γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, καὶ πρὸς τί ἐγυμναζόμεθα. λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀμελετησίας προσεπισωρεύομεν ἀεί τινα, καὶ προσαναπλάσσομεν μείζονα τῶν καθεστώτων. εὐθὺς ἐγὼ ὅτε πλέω κατακύψας εἰς τὸν βυθὸν ἢ τὸ πέλαγος, περιβλεψάμενος καὶ μὴ ἰδὼν γῆν, ἐξίσταμαι. καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πέλαγος τοῦτο ἐκπιεῖν ἂν ναυαγήσω, οὐκ ἐπέρχεταί μοι, ὅτι μοι τρεῖς ξέσται ἀρκοῦσι. τί οὖν με ταράσσει; τὸ πέλαγος; οὔ, ἀλλὰ τὸ δόγμα. πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπίπτειν μοι μέλλει. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μικρὸν λιθάριον ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ. τίνα οὖν ἐστι τὰ βαροῦντα καὶ ἐξιστάντα ἡμᾶς. τίνα γὰρ ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα. τὸν γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλασσόμενον τῶν συνήθων καὶ ἑταίρων, καὶ τόπων καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστι τὸ βαροῦν ἄλλο, ἢ δόγματα; τὰ γοῦν παιδία εὐθὺς ὅταν κλαύσῃ μικρὰ περὶ τῆς τίτθης ἀπελθούσης, πλακούντιον λαβόντα ἐπιλέλησται. θέλεις οὖν καὶ ἡμᾶς τοῖς παιδίοις ὁμοιῶμεν; οὐ νὴ τὸν Δία. οὐ γὰρ ὑπὸ πλακουντίου τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ δογμάτων ὀρθῶν. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; ἃ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλην τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ προσπάσχειν τῶν ἀλλοτρίων, μήθ' ἑταίρῳ, μήτε τόπῳ, μήτε

πῳ, μήτε γυμνασίοις, ἀλλὰ μηδὲ τῷ σώματι τῷ αὐτοῦ. μεμνῆσθαι
δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦτον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν, τίς δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ
ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλὰ διδομένοις μὲν
χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν. ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδό-
ναι εὐλύτως καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα οὗ ἐχρήσατο χρόνου, εἰ θέλεις
μὴ κλαίειν τὴν τίτθην καὶ μάμμην. τί γὰρ διαφέρει τινὸς ἥττων ἐστὶ,
καὶ ἐκ τίνος κρέμαται. τί κρείττων εἶ τοῦ διὰ κοράσιον κλαίοντος, ἢ
διὰ γυμνασίδιον. καὶ στωΐδια καὶ νεανισκάρια καὶ τοιαύτην διατρι-
βὴν ποθεῖς, ἄλλος ἐλθὼν ὅτι οὐκέτι τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέ-
λει. τὸ γὰρ Μάρκιον χεῖρόν ἐστι τοῦ τῆς Δίρκης. ἀλλ' ἐκεῖνό μοι συνήθες
ἦν. καὶ τοῦτο πάλιν ἔσται σοι συνήθες, εἶτ' ἂν μὲν τοιούτῳ προσπαθῇς.
καὶ τοῦτο πάλιν κλαῖε καὶ ζήτει, στίχον ὅμοιον τῷ Εὐριπίδου ποιῆσαι,
θέρμας τε τὰς Νέρωνος, Μάρκιόν θ' ὕδωρ. ἴδε πῶς τραγῳδία γίνε-
ται, ὅταν εἰς μωροὺς ἀνθρώπους πράγματα τυγχάνοντ' ἐμπέσῃ. πό-
τε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν. τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι
ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σε-
λήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; εἰ δὲ δεῖ παρακολουθεῖν *
τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, κἀκεῖνον ἐν σαυτῷ περιφέρεις, ἔτι ποθεῖς λι-
θάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν οὖν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥ-
λιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παι-
δία; τί οὖν ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις, τί ἤκουες, τί ἐμάνθανες, τί σαυτὸν φι-
λόσοφον ἐπιγράφεις, ἐξὸν τὰ ὄντα ὑπογράφειν. ὅτι εἰσαγωγὰς ἔπρα-
ξά τινας. καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφου δ' οὐδὲ θύραν παρῆλ-
θον. ποῦ γάρ μοι μέτεστι τούτου τοῦ πράγματος, οὗ Σωκράτει μετῆν τῷ
οὕτως ἀποθανόντι, οὕτω ζήσαντι. οὗ Διογένει μετῆν. ἐπινοεῖς τούτων τι-
νὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα οὐ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ
τὴν δεῖνα; οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔσεσθαι, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' ἂν οὕτω τύχῃ
ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; ᾧ γὰρ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμ-
ποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων, οὐχὶ δ' ὡς παι-
διᾷ παραμένει μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται, ταχύ γ' ἂν οὗτος ὑπο-
μεῖναι φυγὴν ἵνα φυγεῖν εἰς ἅπαντα, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατακρι-
θείς. οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι καὶ ἅπτεσθαι
τροφῆς στερεωτέρας, μηδὲ κλαίειν μάμμας καὶ τίτθας, γραῶν ἀπο-
κλαύματα; ἀλλ' ἐκείνας ἀπαλλασσόμενος ἀνιάσω. σὺ αὐτὰς ἀνιά-
σεις; οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅπερ καὶ σὲ, τὸ δόγμα. τί οὖν ἔχεις ποιῆσαι;
ἔξελε

ἔξελε. τὸ δ' ἐκείνων ἂν εὖ ποιῶσιν αὐτοὶ ἐξελοῦσιν. εἰ δὲ μή, οἰμώξουσι δι' αὐτάς. ἄνθρωπε, τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπονοήθητι ἤδη ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ μεγαλοψυχίας. ἀνάτεινόν ποτε τὸν τράχηλον ὡς ἀπηλλαγμένος δουλείας. τόλμησον ἀναβλέψας πρὸς τὸν θεὸν εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι, ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων· ὅπου θέλεις ἄγε, ἣν θέλῃς ἐσθῆτα περίθες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν, ἐγώ σοι ὑπὲρ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. δείξω τὴν ἑκάστου φύσιν οἵα ἐστίν. οὔ. ἀλλ' ἐν βοὸς κοιλίᾳ καθήμενος, ἐκδέχου σὺ τὴν μάμμην μέχρις σε χορτάσῃ. ὁ ἡρακλῆς εἰ τοῖς ἐν οἴκῳ παρεκάθητο, τίς ἂν ἦν; εὐρυσθεύς, καὶ οὐχὶ ἡρακλῆς. ἄγε πόσους δὲ περιερχόμενος τὴν οἰκουμένην, συνήθεις ἔσχε. φίλους, ἀλλ' οὐδὲν φίλτερον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐπιστεύθη διὸς εἶναι υἱός. καὶ ἦν, ἐκείνῳ τοίνυν πειθόμενος, περιῄει καθαίρων ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν. ἀλλ' οὐκ εἶ ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ θησεύς, ἵνα τὰ τῆς ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτοῦ κάθαρον. ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ προκρούστου καὶ σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν. ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθοσιωμένον. ἂν δ' ἄλλο τι θέλῃς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ. ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὔροιαν. καὶ μηδέποτ' εὐροεῖν δυνάμενος. ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ζητεῖς, οὗ μὴ ἔστιν. ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί.

Πῶς ἐφαρμοστέον τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους. ιζ.

Τί πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος; ἀποβαλεῖν οἴησιν. ἀμήχανον γὰρ ἅ τις εἰδέναι οἴεται, ταῦτα ἄρξασθαι μανθάνειν. τὰ μὲν οὖν ποιητέα καὶ οὐ ποιητέα, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά, καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ πάντες ἄνω καὶ κάτω λαλοῦντες ἐρχόμεθα πρὸς τοὺς φιλοσόφους. ἐπὶ τούτοις ἐπαινοῦντες, ψέγοντες, ἐγκαλοῦντες, μεμφόμενοι, περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ αἰσχρῶν ἐπικρίνοντες καὶ διαλαμβάνοντες, τίνος δ' ἕνεκα προσερχόμεθα τοῖς φιλοσόφοις. ἃ οὐκ οἰόμεθα εἰδέναι. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; τὰ θεωρήματα. ἃ γὰρ λαλοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, μαθεῖν θέλομεν, ὡς κομψὰ καὶ δριμία. οἱ δ' ἵν' ἀπ' αὐτῶν περιποιήσωνται. γελοῖον οὖν τὸ οἴεσθαι, ὅτι ἄλλα μέν τις μαθεῖν βούλεται.

ται, ἀλλὰ δὲ μαθήσεται. ἢ λοιπὸν ὅτι προκόψῃ τις ἐν οἷς οὐ μανθάνῃ, τὸ δ' ἐξαπατοῦν τοὺς πολλοὺς τοῦτ' ἐστιν, ὅπερ καὶ Θεόπομπον τὸν ῥήτορα, ὅπου καὶ Πλάτωνι ἐγκαλεῖ ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἕκαστα ὁρίζεσθαι. τί γὰρ λέγει; οὐδεὶς ἡμῶν πρὸ σοῦ ἔλεγεν ἀγαθὸν ἢ δίκαιον, ἢ μὴ παρακολουθοῦντες τί ἐστι τούτων ἕκαστον, ἀσήμως καὶ κενῶς φθεγγόμεθα τοῖς φωναῖς; τίς γάρ σοι λέγει Θεόπομπε, ὅτι ἐννοίας οὐκ εἴχομεν ἑκάστου τούτων φυσικὰς καὶ προλήψεις. ἀλλ' οὐχ οἷόν τε ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις ταῖς καταλλήλοις οὐσίαις, μὴ διαρθρώσαντα αὐτάς. καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον, ποίαν τινὰ ἑκάστῃ αὐτῶν οὐσίαν ὑποτακτέον, ἐπεὶ τοιαῦτα λέγε καὶ πρὸς τοὺς ἰατρούς. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔλεγεν ὑγιεινόν τι καὶ νοσερόν, πρὶν Ἱπποκράτη γενέσθαι. ἢ κενῶς τὰς φωνὰς ταύτας ἀπηχοῦμεν. ἔχομεν γάρ τινα καὶ ὑγιεινοῦ πρόληψιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δυνάμεθα. διὰ τοῦτο ὁ μὲν λέγει, ἀσίτησον. ὁ δὲ λέγει, δὸς τροφήν. καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον, ὁ δὲ λέγει, σικύασον. τί τὸ αἴτιον ἄλλο, ἢ ὅτι τὴν τοῦ ὑγιεινοῦ πρόληψιν οὐ δύναται καλῶς ἐφαρμόσαι τοῖς ἐπὶ μέρους. οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδ' ἐπὶ τῶν περὶ τὸν βίον ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον, τίς ἡμῶν οὐ λαλεῖ. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου πρόληψιν; ἆρ' οὖν διηρθρωμένην καὶ τελείαν; τοῦτο δεῖξον. πῶς δείξω; ἐφάρμοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις, εὐθὺς τοὺς ὅρους Πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίμου προλήψει, σὺ δὲ τῇ τοῦ ἀχρήστου. δυνατὸν οὖν ἐστὶν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπιτυγχάνειν; πῶς οἷόν τε; τῇ δὲ τοῦ πλούτου οὐσίᾳ οὐχ ὁ μέν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πρόληψιν, ὁ δ' οὔ; τῇ δὲ τῆς ἡδονῆς; τῇ δὲ τῆς ὑγείας; καθόλου γὰρ οἱ πάντες οἱ τὰ ὀνόματα λαλοῦντες, μὴ κενῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιμελείας περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα, τί πολεμοῦμεν, τί ψέγομεν ἀλλήλους. καὶ τί μοι νῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην προφέρειν καὶ ταύτης μεμνῆσθαι. σὺ αὐτὸς εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διὰ τί δυσροεῖς, διὰ τί ἐμποδίζῃ; ἀφῶμεν ἄρτι τὸν δεύτερον τόπον τὸν περὶ τὰς ὁρμάς, καὶ τὴν ἐπὶ ταύταις περὶ τὸ καθῆκον φιλοτεχνίαν. ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. στῶμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου, καὶ σχεδὸν αἰσθητὴν παρέχοντος τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. νῦν σὺ θέλεις τὰ δυνατά, καὶ τά σοι δυνατά. τί οὖν ἐμποδίζῃ, διὰ τί δυσροεῖς; νῦν οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα, διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί,

τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθεν; διὰ τοῦτο πάντες χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις· καλῶς ἐποίησε, δεόντως, οὐ δεόντως, ἠτύχησεν, εὐτύχησεν, ἄδικός ἐστι, δίκαιός ἐστι. τίς ἡμῶν φείδεται τούτων τῶν ὀνομάτων; τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν αὐτῶν, μέχρι μάθῃ, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμὰς ἢ τοὺς φθόγγους οἱ οὐκ εἰδότες. τούτου δ' αἴτιον, τὸ ἥκειν ἤδη τινὰς ὑπὸ τῆς φύσεως κατὰ τὸν τόπον ὥσπερ δεδιδαγμένους, ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. δι' ἃ γάρ, φησιν, οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ; ἔχεις. οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; ἐφαρμόζεις. οὐ καλῶς οὖν ἐφαρμόζω; ἐνταῦθά ἐστι τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ οἴησις ἐνταῦθα προσγίνεται. ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὁρμώμενοι τούτων, ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν, ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρμογῆς. ὡς εἴ γε καὶ τοῦτο ἐπὶ πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώλυεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καὶ καταλλήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι πόθεν τοῦτο λαμβάνεις; ὅτι δοκεῖ μοι. τοῦτο οὖν τινὶ οὐ δοκεῖ; καὶ οἴεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς, ἢ οὐκ οἴεται; οἴεται. δύνασθε οὖν περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε ἀμφότεροι, καταλλήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις; οὐ δυνάμεθα. ἔχεις οὖν δεῖξαί τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν σοι. ὁ δὲ μαινόμενος ἄλλα τινὰ ποιεῖ, ἢ τὰ δοκοῦντα οἱ καλά; κἀκείνῳ οὖν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κριτήριον; οὐκ ἀρκεῖ. ἔλθε οὖν ἐπί τι ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν. τί τοῦτό ἐστιν; ἡ δ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ ψιλῶς δοκοῦν, ἔρευνα δέ τις περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ, καὶ εὕρεσις κανόνος τινός, οἷον ἐπὶ βαρῶν τὸν ζυγὸν εὕρομεν, οἷον ἐπὶ εὐθέων καὶ στρεβλῶν τὴν στάθμην. τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας, πάντα καλῶς ἔχειν τὰ δοκοῦντα ἅπασι; καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχόμενα καλῶς ἔχειν; οὐκοῦν οὐ πάντα. ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, τί μᾶλλον ἢ τὰ σύροις, τί μᾶλλον ἢ τὰ αἰγυπτίοις; τί μᾶλλον ἢ τὰ ἐμοὶ φαινόμενα, ἢ τὰ τῷ δεῖνι; οὐδὲν μᾶλλον. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκεῖν ἑκάστῳ πρὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ βαρῶν, ἢ μέτρων, ψιλῇ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα τινὰ ἐφ' ἑκάστου εὕρομεν. ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς κανὼν ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν; καὶ πῶς οἷόν τε ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα τὰ ἀναγκαιότατα ἐν ἀνθρώποις; ἔστιν οὖν. καὶ διὰ τί οὐ ζητοῦμεν αὐτὸν, καὶ

ἡ φιλοσοφίας ἀρχή

ἀνευρί-

οὐ διείσομεν, καὶ εὑρόντες λοιπὸν ἀπαραβάτως χρώμεθα, δί-
χα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες; τοῦτο γάρ οἶμαί ἐστιν ὃ εὑρε-
θὲν, ἀπαλλάσσει μανίας τοὺς μόνῳ τῷ δοκεῖν μέτρῳ παραχρωμένους·
ἵνα λοιπὸν ἀπό τινων γνωρίμων καὶ διευκρινημένων ὁρμώμενοι, χρώ-
μεθα ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους διηρθρωμέναις ταῖς προλήψεσι. τί ὑποπέ-
πτωκεν οὐσία περὶ ἧς ζητοῦμεν; ἡδονή. ὕπαγε αὐτὴν τῷ κανόνι, βά-
λε εἰς τὸν ζυγόν. τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶναι τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ θαῤῥεῖν ἄξιον; * οὔ. ναὶ
μή τι οὖν βέβαιον ἡ ἡδονή; οὔ. ἆρον οὖν, καὶ βάλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ
ἀπέλασον τῆς χώρας τῶν ἀγαθῶν μακράν. εἰ δ' οὐκ ὀξυβλεπεῖς, καὶ ἓν
σοὶ ζυγὸν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; ναί.
ἐφ' ἡδονῇ οὖν παρούσῃ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; βλέπε μὴ εἴπῃς ὅτι ἄξιον·
εἰ δὲ μή, οὐκέτι σε οὐδὲ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον ἡγήσομαι. οὕτω κρίνεται τὰ
πράγματα, καὶ ἵσταται τῶν κανόνων ἡτοιμασμένων. καὶ τὸ φιλοσο- τὸ φιλοσο-
φεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτεσθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. τὸ δ' ἤδη φεῖν
χρῆσθαι τοῖς ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν.

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι. ιβ.

Ἃ μὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων. περὶ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν, τελέως
ἀγύμναστοί ἐσμεν. δὸς γοῦν ὃν θέλεις ἡμῶν, ἰδιώτην τινὰ, τὸν προσδια-
λεγόμενον, καὶ οὐχ εὑρίσκει χρήσασθαι αὐτῷ· ἀλλὰ μικρὰ κινήσας
τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ σκέλος ἀπαντᾷ, ἐκεῖνος οὐκέτι δύναται
μεταχειρίσασθαι· ἀλλ' ἢ λοιδορεῖ λοιπὸν, ἢ καταγελᾷ, καὶ λέγει, ἰδιώ-
της ἐστὶν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρήσασθαι. ὁ δ' ὁδηγὸς, ὅταν λάβῃ τινὰ πλα-
νώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν, οὐχὶ καταγελάσας ἢ λοι-
δορησάμενος ἀπῆλθε· καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει
ὅτι ἀκολουθεῖ. μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ
μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. πῶς οὖν ἐποίει Σωκράτης;
αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδιαλεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλου δ'
οὐδενὸς ἐδεῖτο μάρτυρος. τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ λέγειν, ὅτι τοὺς
μὲν ἄλλους ἐῶ χαίρειν, ἀεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυρι,
καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μό-
νον. οὕτω γὰρ ἐναργῶς ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ὥστε πάνθ' ὁντινοῦν
συναισθανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. ἆρά γε ὁ φθο-
νῶν χαίρει; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐκί-
νησε τὸν πλησίον. τί δ' ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι λύπη, ὁ φθόνος;

καὶ τίς φθόνος ἐστὶ κακῶν; οὐκοῦν ἐκεῖνον ἐποίησεν εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστὶν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. τί δὲ φθονοίη ἄν τις τοῖς οὐδὲν πρὸς αὐτόν; οὐδαμῶς. καὶ οὕτως ἐκπεπληρωκὼς τὴν ἔννοιαν, καὶ διηρθρωκώς, ἀπηλλάσσετο. οὐ λέγων, ὅτι ὅρισαί μοι τὸν φθόνον· εἶτα ὁρισαμένου, κακῶς ὡρίσω. οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τὸ κεφαλαιῶδες τῷ ὁρικῷ, ῥήματα τεχνικὰ καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. ἐξ ὧν δὲ αὐτὸς ὁ ἰδιώτης ἐπακολουθῶν ταῖς αὐτοῦ φαντασίαις, προσχωρῆσαι δύναιτ' ἄν τι, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τούτων αὐτὸν κινῆσαι δυνάμεθα. καὶ λοιπὸν εἰκότως συναισθανόμενοι ταύτης ἡμῶν τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ἐστί τι εὐλαβείας. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι συγκαθέντες εἴς τι τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρουσι· καὶ τὰ τελευταῖα λοιδορήσαντες καὶ λοιδορηθέντες, ἀπέρχονται. τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο, καὶ μάλιστα ἴδιον Σωκράτους, μηδέποτε παροξυνθῆναι ἐν λόγῳ, μηδέποτε λοίδορον προενέγκασθαι μηδὲν, μηδέποθ' ὑβριστικόν· ἀλλὰ τῶν λοιδορούντων ἀνέχεσθαι, καὶ παύειν μάχην. εἰ θέλετε γνῶναι, πόσην ἐν τούτῳ δύναμιν εἶχεν, ἀνάγνωτε τὸ Ξενοφῶντος συμπόσιον· καὶ ὄψεσθε, πόσας μάχας διαλέλυκε. διὰ τοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν μεγίστῳ ἐπαίνῳ λέλεκται, τὸ,

αἶψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

τί οὖν, οὐ λίαν ἐστὶ νῦν ἀσφαλὲς τὸ πρᾶγμα, καὶ μάλιστα ἐν Ῥώμῃ· τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτὸ, οὐκ ἐν γωνίᾳ δηλονότι δεήσει ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα ὑπατικῷ τινὶ, ἂν οὕτω τύχῃ, πλουσίῳ, πυθέσθαι αὐτοῦ· ἔχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ᾧ τινι σοὺς ἵππους σοὺς σεαυτοῦ παραδέδωκας; ἔγωγε. ἆρα τῷ τυχόντι καὶ ἀπείρῳ ἱππικῆς; οὐδαμῶς. τί δ' ᾧ τινι χρυσίον, ἢ τὸ ἀργύριον, ἢ τὴν ἐσθῆτα; οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. τὸ σῶμα δὲ τὸ σαυτοῦ, ἤδη τινὶ ἔσκεψαι ἐπιτρέψαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ; πῶς γὰρ οὔ; ἐμπείρῳ δηλονότι ἀλειπτικῆς, ἰατρικῆς; πάνυ μὲν οὖν. πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλο τι κέκτησαι πάντων ἄμεινον; ποῖον καὶ λέγεις; τὸ αὐτοῖς νὴ Δία τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευόμενον. ἆρά γε τὴν ψυχὴν λέγεις; ὀρθῶς ὑπέλαβες. ταύτην γάρ τοι καὶ λέγω, πολὺ νὴ Δία τῶν ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκῶ μοι κεκτῆσθαι. ἔχεις οὖν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς ἐπιμεμέλησαι; οὐ γὰρ εἰκῇ γ' ὡς ἔτυχεν εἰκός σε, οὕτω σοφὸν ὄντα, καὶ ἐν τῇ πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῶν σαυτοῦ περιορᾶν ἀμελούμενον καὶ

ἀπολλύ-

ἀπολλύμενον. οὐδαμῶς, ἀλλὰ αὐτὸς ἐπιμεμέλησαι αὐτοῦ. πότερον μαθὼν παρά του, ἢ εὑρὼν αὐτός; ὥστε λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρῶτον μὲν εἴπῃ, τί δέ σοι βέλτιστε; τίς μου εἶ; εἶτ' ἂν ἐπιμένῃς πράγματα παρέχων, διαράμενος κονδύλους σοι δῷ. τούτου τοῦ πράγματος ἤμην ποτὲ ζηλωτὴς καὶ αὐτὸς, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν.

Περὶ τοῦ ἀγωνιᾷν. ιγ.

Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι. τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. λοιπὸν, οὗ μὲν ἡ ἐπιστήμη αὐτῷ πρόσεστιν, ἐκεῖ τὸ θάρσος. φέρε ὃν θέλεις ἰδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. ὅπου δ' οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνιᾷ. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; οὐκ οἶδε τί ἐστιν ὄχλος, ἢ τί ὄχλου ἔπαινος. ἀλλὰ τὴν νήτην μὲν τύπτειν ἔμαθε, καὶ τὴν ὑπάτην· ἔπαινος δ' ὁ παρὰ τῶν πολλῶν τί ἐστι, καὶ τίνα δύναμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε οἶδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό. ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχριᾷν. κιθαρῳδὸν μὲν οὖν οὐ δύναμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον· ἄλλο δέ τι δύναμαι εἰπεῖν· καὶ οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ πολλά. καὶ πρῶτον πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστιν· ἀλλ' ἐκ τοσούτου χρόνου ἐπιδημῶν, ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθη, καὶ τί ἔξεστιν, καὶ τί οὐκ ἔξεστιν· ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα. οὐδ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει. ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει καὶ ὁρμῇ, καὶ ἐπιβολῇ καὶ προθέσει. πῶς δίχα νομικοῦ οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει τὰ μὴ διδόμενα, καὶ οὐ θέλει τὰ ἀναγκαῖα. καὶ οὐκ οἶδεν οὔτε τὰ ἴδια, οὔτε τὰ ἀλλότρια. εἰ δέ γ' ᾔδει, οὐδέποτ' ἂν ἐνεποδίζετο, οὐδέποτ' ἐκωλύετο, οὐκ ἂν ἠγωνία. πῶς γὰρ οὔ; φοβεῖταί τις οὖν ὑπὲρ τῶν μὴ κακῶν; οὔ. τί δ' ὑπὲρ τῶν κακῶν μὲν, ἐπ' αὐτῷ δ' ὄντων, ὥστε μὴ συμβῆναι; οὐδαμῶς. εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα οὔτ' ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, τὰ προαιρετικὰ δὲ πάντα ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὔτ' ἀφελέσθαι τις ἡμῶν αὐτὰ δύναται, οὔτε περιποιῆσαι ἃ οὐ θέλομεν αὐτῶν, ποῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας; ἀλλὰ περὶ

τῷ

τὸ σωμάτιον ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κτησειδίου, περὶ τοῦ τί δόξει Καίσαρι· περὶ τῶν ἔσω δ' οὐδενός. μή τι περὶ τοῦ μὴ ψευδῶς ὑπολαβεῖν; οὐκ. ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. μή τι περὶ τοῦ ὁρμῆσαι παρὰ φύσιν; οὐδὲ περὶ τούτου. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὠχριῶντα (ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ χρώματος λέγει, τούτου ὁ σπλὴν πέπονθε, τούτου δὲ τὸ ἧπαρ) οὕτω καὶ σὺ λέγε, τούτου ὄρεξις καὶ ἔκκλισις πέπονθεν, οὐκ εὐοδεῖ, φλεγμαίνει. χρῶμα γὰρ οὐ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ ψόφον τῶν ὀδόντων, οὐδὲ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. διὰ τοῦτο Ζήνων μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ἃ γὰρ οὗτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐδενὸς εἶχεν ἐκεῖνος ἐξουσίαν. ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο οὗτος. Ἀντίγονος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία· καὶ εἰκότως· ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ. τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. οὗτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἤθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις τεχνίτης, τῷ ἀτέχνῳ. ἐγώ σοι ἀρέσαι θέλω. ἀντὶ τίνος; οἶδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου. μεμελέτηταί σοι γνῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακός, καὶ πῶς ἑκάτερον γίνεται. διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; πῶς, φησίν, οὐκ εἰμί; ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ στενάζει, οὐδεὶς οἰμώζει, οὐδεὶς ὠχριᾷ καὶ τρέμει· οὐδὲ λέγει, πῶς μ' ἀποδέξεται; πῶς μου ἀκούσει; ἀνδράποδον, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκείνου ἁμάρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ἀποδέξασθαι τὰ παρὰ σοῦ; πῶς γὰρ οὔ; δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; οὔ. τί οὖν ἀγωνιᾷς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; ναί. ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. εἶτ' οὐκ ἔξεστι γάρ, ὡς θέλεις αὐτῷ λαλῆσαι; ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῶ. μή τι γράφειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῇς; οὐδαμῶς. τί τὸ αἴτιον, οὐχ ὅτι μεμελέτηκας γράφειν; πῶς γὰρ οὔ. τί δ' ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; ὡσαύτως. τί τὸ αἴτιον; ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαρραλέον ἐν τοῖς ἑαυτῆς. λαλεῖν οὖν οὐ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ; συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. ἐπὶ τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστὶν, οὐχὶ εὐκαίρως, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συνετῶς, ἔτι δ' ἀπταίστως, καὶ ἀπαραποδίστως; ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τεθαρρηκότως; ναί. ἱππεὺς οὖν εἰς πεδίον ἐληλυθώς, πρὸς πεζὸν ἀγωνιᾷς, ὅπου σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; ναί. ἀλλὰ ἐξουσίαν ἔχει ἀποκτεῖναί με. λέγε οὖν τὰ ἀληθῆ δύστηνε, καὶ μὴ ἀλαζονεύου,

μεταπίπτοντες συλλογισμοί.

ζονεύου,

ζονδύς, μηδὲ φιλόσοφον εἶναι ἀξίου· μηδὲ ἀγνόει σου τοὺς κυρίους, ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς τὴν λαβὴν τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ· λέγειν δὲ Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους οὕτω διαλεγόμενος, ὁ πρὸς τοὺς δικαστάς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. λέγειν Διογένης μεμελετήκει, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον οὕτω λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιππον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατάς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν. ἐκείνοις, οἷς μεμελέτηκε, τοῖς θαῤῥοῦσι. σὺ δ' ἐπὶ τὰς αὐτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῇς μηδέποτε. εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλῳ πρότεινε. οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Πρὸς Νάσωνα. ιδ.

Εἰσελθόντος τινὸς τῶν ῥωμαϊκῶν μετὰ υἱοῦ, καὶ ἐπακούοντος ἑνὸς ἀναγνώσματος, οὗτος, ἔφη, ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς διδασκαλίας· καὶ ἀπεσιώπησεν. ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου εὑρεῖν τὰ ἑξῆς, κόπον ἔχει, ἔφη, πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ αὐτῆς, ὅταν παραδίδωται. καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα, τὴν τε χρείαν εὐθὺς ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε. καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἐπαγωγὸν καὶ ἐπίχαρι. καὶ γὰρ σκυτεὺς πῶς μὲν μανθάνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀτερπές· τὸ δ' ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως οὐκ ἀηδές· καὶ τέκτονος ἡ μὲν μάθησις ἀνιαρὰ μάλιστα τῷ ἰδιώτῃ παρατυγχάνοντι, τὸ δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τὴν χρείαν τῆς τέχνης. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ μουσικῆς ὄψει αὐτό. ἂν γὰρ παρῇς τῷ διδασκομένῳ, φανήσεταί σοι πάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα· τὰ μέντοι ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἡδέα καὶ ἐπιτερπῆ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. ὅτι δεῖ τὴν αὐτοῦ βούλησιν συναρμόσαι τοῖς γινομένοις, ὡς μήτε τι τῶν γινομένων ἀκόντων ἡμῶν γίνεσθαι· μήτε τῶν μὴ γινομένων, θελόντων ἡμῶν μὴ γίνεσθαι. ἐξ οὗ περίεστι τοῖς συστησαμένοις αὐτό, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτειν· ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν καθ' αὑτὸν μετὰ τῶν κοινωνῶν, τηροῦντα τὰς σχέσεις τάς τε φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους· τὸν υἱόν, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τὸν πολίτην, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν σύνοδον, τὸν ἄρχοντα, τὸν ἀρχόμενον. τὸ ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα. λοιπὸν ἐφεξῆς τούτῳ ζητοῦμεν, πῶς ἔσται τοῦτο. ὁρῶμεν οὖν, ὅτι ὁ τέκτων μαθών τινα, γίνεται τέκτων· ὁ κυβερνήτης μαθών τινα, γίνεται κυβερνήτης.

φιλοσοφοῦντος ἔργον.

βερνήτης. μή ποτ' οὖν καὶ ἐνθάδε, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, χρεία δὲ καὶ μαθεῖν τινά. ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα. λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. εἶτα ποῖοί τινές εἰσιν; οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πεισθησόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις. εἰ πιστόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστόν· εἰ ἐλεύθερον, καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικόν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγαλόφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. ὡς θεοῦ τοίνυν ζηλωτὴν, τὰ ἑξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; ἂν συγκαθῇς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. ὥστ' ἐγὼ νῦν οὐ παρακολουθῶ τοῖς ὀνόμασι; οὐ παρακολουθεῖς. πῶς οὖν χρῶμαι αὐτοῖς; οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, ἄλλο παρακολούθησις. εἰ δ' οἴει παρακολουθεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ βασανίσωμεν αὐτοὺς, εἰ παρακολουθοῦμεν. ἀλλ' ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἤδη, κἂν οὕτω τύχῃ, τὰς τρεῖς στρατείας ἐστρατευμένον. οἶδα κἀγώ. νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δεόμενος. τίνος δ' ἂν καὶ φαντασθείης, ὡς ἐνδέοντος; πλουτεῖς; τέκνα ἔχεις τυχὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλοὺς, ὁ καίσαρ σε οἶδεν, ἐν ῥώμῃ πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα αὐτὸν εὖ ποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι· τί σοι λείπει; ἂν οὖν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι, καὶ τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, ὅτι τί θεός ἐστιν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρωπος, οὔτε τί ἀγαθόν, οὔτε τί κακόν, τὸ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅτι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι; οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαλλάσσῃ χαλεπῶς ἔχων. καί τοι τί σοι ἐγὼ κακὸν πεποίηκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δεικνύει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν. εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα ὅταν δοκῇ αὐτὸν ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν, πυρέσσεις δέ. ἀσίτησον, σήμερον ὕδωρ πίε, καὶ οὐδεὶς λέγει, ὦ δεινῆς ὕβρεως. ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, αἱ ὀρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, αἱ ἐπιβολαὶ

ἀνωμαλο-

ἀνομολογούμεναι, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι καὶ ἐψευσμέναι. εὐθὺς δ' ἐξελθὼν λέγει, ὕβρισέ με. τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κτήνη πραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες. ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ διὰ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται, καὶ διατί, καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πανήγυριν, καὶ ἐπὶ τίνι, οὕτω καὶ ἐνθάδ' ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ. οἱ μέν τινες ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κτῆσιν καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκέτας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες. τί ποτ' οὖν ἐστιν ὁ κόσμος, τίς αὐτὸν διοικεῖ; οὐδείς; καὶ πῶς οἷόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μηδ' ὀλιγοστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως εὐτάκτως οἰκονομεῖσθαι; ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν. ποῖός τις, καὶ πῶς διοικεῖ; ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἆρά γ' ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; ταῦτ' ἐστὶν ἃ πάσχουσιν οὗτοι οἱ ὀλίγοι. καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντ' ἀπελθεῖν. τί οὖν; καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα τῶν ἄλλο τι τεθαυμακότων, ἢ τὸν χόρτον.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τινῶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας. ιε.

Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαστά, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία ἕτερον τρόπον. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων. οἷον καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν ἀποκαρτερεῖν. ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην τί γέγονε. κέκρικα, φησίν. ἀλλ' ὅμως τί σε ἦν τὸ ἀναπεῖσαν; εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν. ιϛ.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ κακόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ οὐδέτερον; ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. τί οὖν μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων, μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ᾽ αὑτοῦ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων. ἆρά γε ἡμέρα ἐστί; ναί. τί δέ, νύξ ἐστιν; οὔ. τί δ᾽ ἄρτιοι εἰσὶν οἱ ἀστέρες; οὐκ ἔχω λέγειν. ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον, μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα. τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σεαυτοῦ, ὅπου δ᾽ ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ᾽ ὁ αὐτὸς διαμένεις. ἐπεὶ διατί ὁ ῥήτωρ εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα· φωνὴν εὔστροφον ἡδεῖαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ, ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. τί οὖν θέλει. ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἤσκηται. πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος τί ἐστι ψόγος. τίς ἑκατέρου φύσις. ποῦ ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ ποῦ ποίους τῶν ψόγων φευκτέον. πότε δ᾽ ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις. τί οὖν ἔτι θαυμάζεις; εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅπου δ᾽ οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν. ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ᾄδει καλῶς. τὰ τὸν ἔχειν καλόν. καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει· ταῦτα γὰρ οἶδεν. ὄχλος δὲ τί ἐστιν, οὐκ οἶδεν. οὐ δὲ ὄχλου βοή, οὐδὲ καταγέλως. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾶν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἢ ἀλλότριον. αὐτὸ παῦσαι ἢ οὐκ ἔστι. διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε. τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, τίνα θαυμάζομεν περὶ τὰ ἐκτός. εἶτ᾽ ἀποροῦμεν πῶς φοβούμεθα ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; τί οὖν, ἐνδέχεται ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα κακὰ ἡγώμεθα, οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. εἶτα λέγομεν, κύριε ὁ θεὸς πῶς μὴ ἀγωνιῶ. μωρέ. χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; ἀλλ᾽ οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ᾽

ὑποστρεφόμεθα. ἐπεὶ δότε μοι γνῶναι ὡς μέλει πῶς τί ποιήσῃ ὃς ὑποστρέφεται οὐ τοῦ τυχεῖν τινός, ἀλλὰ περὶ ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ ὑποστρέφεται. τίς βουλευόμενος αὐτῆς περὶ βουλῆς, οὐχὶ δὲ τοῦ τυχεῖν ἐκείνου περὶ οὗ βουλεύεται. κἂν μὲν τύχῃ, ἐπῆρται καὶ λέγει. πῶς γὰρ ἡμεῖς καλῶς ἐβουλευσάμεθα. οὐκ ἔλεγόν σοι ἀδελφέ, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῶν τί σκεψαμένων, μὴ οὕτως ἐκβῆναι; ἂν δ' ἑτέρως χωρήσῃ, τεταπείνωται. τάλας οὐχ εὑρίσκει οὐδ' ἔτι εἴπῃ περὶ τῶν γεγονότων. τίς ἡμῶν τούτου ἕνεκα μάντιν παρέλαβε. τίς ἡμῶν οὐκ ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας; τίς ἕνα μοὶ δότε ἵνα ἴδω τοῦτον, ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνου ζητῶ, τὸν ταῖς ἀληθείαις εὐγενῆ καὶ εὐφυᾶ. εἴτε νέον εἴτε πρεσβύτερον δότε. τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ περὶ μὲν τὰς ὕλας τετρίμμεθα, ἐν δὲ ταῖς ἐ-
* νεργείαις ταπεινοὶ ἀσχήμονες, οὐδενὸς ἄξιοι, δειλοί, ἀταλαίπωροι, ὅλοι ἀτυχήματα. οὐ γὰρ μεμέληκεν ἡμῖν, οὐδὲ μελετῶμεν. εἰ δὲ μὴ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἐφοβούμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελετῶμεν ἄν, ἐκείνοις μὴ περιπίπτειν ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. νῦν δ' ἐν μὲν τῇ σχολῇ γοργοὶ καὶ κατάγλωσσοι. κἂν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περί τινος τούτων, ἱκανοὶ τὰ ἑξῆς ἐπελθεῖν, ἕλκυσον δ' εἰς χρῆσιν, καὶ εὑρήσεις τάλανας ναυαγούς. προσπεσέτω φαντασία ταρακτική, καὶ γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, καὶ πρὸς τί ἐγυμναζόμεθα. λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀμελετησίας προσεπισωρεύομεν ἀεί τινα, καὶ προσαναπλάσσομεν μείζονα τῶν καθεστώτων. εὐθὺς ἐγὼ ὅτε πλέω κατακύψας εἰς τὸν βυθὸν ἢ τὸ πέλαγος, περιβλεψάμενος καὶ μὴ ἰδὼν γῆν, ἐξίσταμαι. καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πέλαγος τοῦτο ἐκπιεῖν ἂν ναυαγήσω, οὐκ ἐπέρχεταί μοι, ὅτι μοι τρεῖς ξέσται ἀρκοῦσι. τί οὖν με ταράσσει; τὸ πέλαγος; οὔ, ἀλλὰ τὸ δόγμα. πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπίπτειν μοι μέλλει. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μικρὸν λιθάριον ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ. τίνα οὖν ἐστι τὰ βαροῦντα καὶ ἐξιστάντα ἡμᾶς. τίνα γὰρ ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα. τὸν γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλαττόμενον τῶν συνήθων καὶ ἑταίρων, καὶ τόπων καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστι τὸ βαροῦν ἄλλο, ἢ δόγματα; τὰ γοῦν παιδία εὐθὺς ὅταν κλαύσῃ μικρὰ τῆς τίτθης ἀπελθούσης, πλακούντιον λαβόντα ἐπιλέλησται. θέλεις σε οὖν καὶ ἡμᾶς τοῖς παιδίοις ὁμοιῶμεν; οὐ νὴ τὸν δία. οὐ γὰρ ὑπὸ πλακουντίου τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ δογμάτων ὀρθῶν. τίνα δ' ἐστι ταῦτα; ἃ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλον τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ προσπάσχειν τῶν ἀλλοτρίων, μήθ' ἑταίρῳ μήτε τόπῳ, μήτε

πῳ, μήτε γυμνασίοις, ἀλλὰ μηδὲ τῷ σώματι τῷ αὐτοῦ. μεμνῆσθαι δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦτον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν, τίς δ᾽ ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν. ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδόναι. εὐλύτως καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα οὗ ἐχρήσατο χρόνου, εἰ θέλεις μὴ καλεῖν τὴν τίτθην καὶ μάμμην, τί γὰρ διαφέρει τινὸς ἥττω εἶναι, καὶ ἐκ τίνος κρέμαται. τί κρείττων εἶ τοῦ διὰ κοράσιον κλαίοντος, ἢ διὰ γυμνασίδιον. καὶ στωΐδια καὶ νεανισκάρια καὶ τοιαύτην διατριβὴν πενθεῖς, ἄλλος ἐλθὼν ὅτι οὐκέτι τὸ τῆς δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλλει. τὸ γὰρ μάρκιον χεῖρόν ἐστι τοῦ τῆς δίρκης. ἀλλ᾽ ἐκεῖνό μοι συνήθεν ἦν. καὶ τοῦτο πάλιν ἔσται σοι συνήθεν, εἶτ᾽ ἂν μὲν τοιούτῳ προσπαθῇς. καὶ τοῦτο πάλιν κλαῖε καὶ ζήτει, στίχον ὅμοιον τῷ εὐριπίδου ποιῆσαι, θέρμας τε τὰς νέρωνος, μαρκιόν θ᾽ ὕδωρ. ἴδε πῶς τραγῳδία γίνεται, ὅταν εἰς μωροὺς ἀνθρώπους πράγματα τυγχάνοντ᾽ ἐμπέσῃ. πότε οὖν ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν. τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι ἃ βλέπεις καθ᾽ ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; εἰ δὲ δεῖ παρακολουθεῖν * τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, κἀκεῖνον ἐν σαυτῷ περιφέρεις, ἔτι ποθεῖς λιθάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν οὖν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παιδία; τί οὖν ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις, τί ἤκουες, τί ἐμάνθανες, τί σαυτὸν φιλόσοφον ἐπεγράφες, ἐξὸν τὰ ὄντα ὑπογράφειν. ὅτι εἰσαγωγὰς ἔπραξά τινας. καὶ χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφου δ᾽ οὐδὲ θύραν παρῆλθον. ποῦ γάρ μοι μέτεστι τούτου τοῦ πράγματος, οὗ σωκράτει μετῆν τῷ οὕτως ἀποθανόντι, οὕτω ζήσαντι. οὗ διογένει μετῆν. ἐπινοεῖς τούτων τινὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα οὐ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ τὴν δεῖνα; οὐδ᾽ ἐν ἀθήναις ἔσεσθαι, ἢ ἐν κορίνθῳ, ἀλλ᾽ ἂν οὕτω τύχῃ ἐν σούσοις, ἢ ἐν ἐκβατάνοις; ᾧ γὰρ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων, οὐχὶ δ᾽ ὡς παιδιᾷ παραμένει μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται, ταχύ γ᾽ ἂν οὗτος ὑπομεῖναι φυγὴν ἵνα φυγεῖν εἰς ἅπαντα, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατακριθείς. οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι καὶ ἅπτεσθαι τροφῆς στερεωτέρας, μηδὲ κλαίειν μάμμας καὶ τίτθας γραῶν ἀποκλαύματα; ἀλλ᾽ ἐκείνας ἀπαλλασσόμενος ἀνιάσω. σὺ αὐτὰς ἀνιάσεις; οὐδαμῶς, ἀλλ᾽ ὅπερ καὶ σέ, τὸ δόγμα. τί οὖν ἔχεις ποιῆσαι;

ἔξελε

ται, ἀλλὰ δὲ μανθάνεται. ἢ λοιπὸν ὅτι προλήψει τίς ἐν οἷς οὐ μανθάνει, τὸ δ' ἐξαπατοῦν σου πολλοὺς τοῦτό ἐστιν, ὅπερ καὶ Θεόπομπον τὸν ῥήτορα, ὅπου καὶ Πλάτωνι ἐγκαλεῖ ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἕκαστα ὁρίζεσθαι. τί γὰρ λέγει; οὐδεὶς ἡμῶν πρὸ σοῦ ἔλεγεν ἀγαθὸν ἢ δίκαιον, ἢ μὴ διακολουθοῦντες τί ἐστι τούτων ἕκαστον, ἀσήμως καὶ κενῶς φθεγγόμεθα τὰς φωνάς; τίς γάρ σοι λέγει, Θεόπομπε, ὅτι ἐννοίας οὐκ εἴχομεν ἑκάστου τούτων φυσικὰς καὶ προλήψεις. ἀλλ' οὐχ οἷόν τε ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις ταῖς καταλλήλοις οὐσίαις, μὴ διαρθρώσαντα αὐτάς. καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον, ποίαν τινὰ ἑκάστῃ αὐτῶν οὐσίαν ὑποτακτέον, ἐπεὶ τοιαῦτα λέγε καὶ πρὸς σοὺς ἰατρούς. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔλεγεν ὑγιεινόν τι καὶ νοσερόν, πρὶν Ἱπποκράτη γενέσθαι. ἢ κενῶς τὰς φωνὰς ταύτας ἀπηχοῦμεν. ἔχομεν γάρ τινα καὶ ὑγιεινοῦ πρόληψιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δυνάμεθα. διὰ τοῦτο ὁ μὲν λέγει, ἀσίτησον. ὁ δὲ λέγει, δὸς τροφήν. καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον, ὁ δὲ λέγει, σικύασον. τί τὸ αἴτιον ἄλλο γε, ἢ ὅτι τὴν τοῦ ὑγιεινοῦ πρόληψιν οὐ δύναται καλῶς ἐφαρμόσαι τοῖς ἐπὶ μέρους. οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδε ἐπὶ τῶν περὶ τὸν βίον ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον, τίς ἡμῶν οὐ λαλεῖ. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου πρόληψιν; ἆρ' οὖν διηρθρωμένην καὶ τελείαν; τοῦτο δεῖξον. πῶς δείξω; ἐφάρμοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. εὐθὺς σοὺ ὅρους Πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίμου προλήψει, σὺ δὲ τῇ τοῦ ἀχρήστου. δυνατὸν οὖν ἐστιν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπιτυγχάνειν; πῶς οἷόν τε; τῇ δὲ τοῦ πλούτου οὐσίᾳ οὐχ ὁ μέν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πρόληψιν, ὁ δ' οὔ; τῇ δὲ τῆς ἡδονῆς; τῇ δὲ τῆς ὑγείας; καθόλου γὰρ οἱ πάντες οἱ τὰ ὀνόματα λαλοῦντες, μὴ κενῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιμελείας περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα, τί πολεμοῦμεν, τί ψέγομεν ἀλλήλους. καὶ τί μοι νῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην προφέρειν καὶ ταύτης μεμνῆσθαι. σὺ αὐτὸς εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διὰ τί δυσροεῖς, διὰ τί ἐμποδίζῃ; ἀφῶμεν ἄρτι τὸν δεύτερον τόπον τὸν περὶ τὰς ὁρμάς, καὶ τὴν ἐπὶ ταύτας περὶ τὸ καθῆκον φιλοτεχνίαν. ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. σῶμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου, καὶ σχεδὸν αἰσθητὴν παρέχοντος τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. νῦν σὺ θέλεις τὰ δυνατά, καὶ τά σοι δυνατά. τί οὖν ἐμποδίζῃ, διὰ τί δυσροεῖς; νῦν οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα. διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί,

διατί δυστυχεῖς, διατί θέλοντός σου τι οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ αὕτη μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας. θέλω τι, καὶ οὐ γίνεται. καὶ τί ἐστιν ἀθλιώτερον ἐμοῦ; τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια οὐχ ὑπομείνασα, ἦλθεν ἐπὶ τὸ ἀποκτεῖναι τὰ ἴδια τέκνα, μεγαλοφυῶς κατά γε τοῦτο. εἶχε γὰρ ἣν δεῖ φαντασίαν, οἷόν ἐστι τὸ, ἃ θέλει τινὶ μὴ προχωρεῖν, εἶτα οὕτω τιμωρήσομαι τὸν ἀδικήσαντά με καὶ ὑβρίσαντα. καὶ τί ὄφελος τοῦ κακῶς οὕτω διακειμένου; πῶς οὖν γένηται; ἀποκτείνω μὲν τὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτὴν τιμωρήσομαι. καὶ τί μοι μέλει; τουτέστιν ἔκπτωσις ψυχῆς, μεγάλα νεῦρα ἐχούσης. οὐ γὰρ ᾔδει ποῦ κεῖται τὸ ποιεῖν ἃ θέλομεν, ὅτι τοῦτο οὐκ ἔξωθεν δεῖ λαμβάνειν, οὐδὲ τὰ πράγματα μετατιθέντα καὶ μεθαρμοζόμενον. μὴ θέλε τὸν ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ὧν θέλεις οὐ γίνεται. μὴ θέλε αὐτὸν ἐξ ἅπαντός σοι συνοικεῖν, μὴ θέλε μένειν ἐν Κορίνθῳ, καὶ ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει. καὶ τίς σε κωλύσει, τίς ἀναγκάσει; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. ὅταν τοιοῦτον ἡγεμόνα ἔχῃς, καὶ τούτῳ συνθέλῃς καὶ συνορέγῃ, τί φοβῇ ἔτι μὴ ἀποτύχῃς; χάρισαι σου τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἔκκλισιν, πενίᾳ καὶ πλούτῳ, ἀποτεύξῃ, περιπεσῇ, ἀλλ' ὑγιείᾳ, δυστυχήσεις, ἀρχαῖς, τιμαῖς, πατρίδι, φίλοις, τέκνοις, ἁπλῶς ἄν τινι τῶν ἀπροαιρέτων, ἀλλὰ τῷ Διὶ χάρισαι αὐτὰ, τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ἐκείνοις παράδος. ἐκεῖνοι κυβερνάτωσαν, μετ' ἐκείνων τετάχθωσαν, καὶ πῶς ἔτι δυσροήσεις; εἰ δὲ φθονεῖς ταλαίπωρε, καὶ ἐλεεῖς, καὶ ζηλοτυπεῖς, καὶ τρέμεις, καὶ μίαν ἡμέραν οὐ διαλείπεις ἐν ᾗ οὐ κατακλαίεις καὶ σαυτοῦ καὶ τῶν θεῶν, καὶ τί ἔτι λέγεις πεπαιδεῦσθαι. ποίαν παιδείαν ἄνθρωπε; ὅτι συλλογισμοὺς ἔπραξας μεταπίπτοντας. οὐ θέλεις ἀπομαθεῖν, εἰ δυνατὸν, πάντα ταῦτα καὶ ἄνωθεν ἄρξασθαι συναισθανόμενος, ὅτι μέχρι νῦν οὐδ' ἥψω τοῦ πράγματος; καὶ λοιπὸν ἐνθένδε ἀρξάμενος προσοικοδομεῖν τὰ ἑξῆς, πῶς μηδὲν ἔσται σοῦ θέλοντος μηδέν; οὐκ ἔστι. δότε μοι ἕνα νέον μετὰ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν ἐληλυθότα εἰς σχολὴν, τούτου τοῦ πράγματος ἀθλητὴν γενόμενον καὶ λέγοντα, ὅτι ἐμοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χαιρέτω, ἀρκεῖ δ' εἰ ἐξέσται ποτὲ ἀπαραποδίστῳ καὶ ἀλύπῳ διαγαγεῖν, καὶ ἀνατεῖναι τὸν τράχηλον πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν ὡς φίλον τοῦ θεοῦ, μηδὲν φοβούμενον τῶν συμβῆναι δυναμένων. δειξάτω τις ὑμῶν αὐτὸν τοιοῦτον, ἵν' εἴπω, ἔρχου νεανίσκε εἰς τὰ σὰ, σοὶ γὰρ εἵμαρται κοσμῆσαι φιλοσοφίαν, σά ἐστι ταῦτα τὰ κτήματα, σὰ τὰ βιβλία, σοὶ οἱ λόγοι. εἶθ' ὅταν τοῦτον ἐκπονήσῃ καὶ καταθλήσῃ τὸν τόπον,

πάλιν ἐλθών μοι εἰπάτω· ἐγὼ θέλω μὲν καὶ ἀπαθὴς εἶν, καὶ ἀτάραχος· θέλω δ' ὡς εὐσεβὴς καὶ φιλόσοφος καὶ ἐπιμελὴς, εἰδέναι τί μοι πρὸς θεούς ἐστι καθῆκον, τί πρὸς γονεῖς, τί πρὸς ἀδελφούς, τί πρὸς τὴν πατρίδα, τί πρὸς ξένους. ἔρχου καὶ ἐπὶ τὸν δεύτερον τόπον. σὸς ἐστὶ καὶ οὗτος, ἀλλ' ἤδη καὶ τὸν δεύτερον τόπον ἐκμεμελέτηκα, ἤθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ ἀσείστως, καὶ οὐ μόνον ἐγρηγορὼς, ἀλλὰ καὶ καθεύδων, καὶ οἰνωμένος, καὶ ἐν μελαγχολίᾳ. σὺ θεὸς εἶ ὦ ἄνθρωπε; σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς; οὔ. ἀλλ' ἐγὼ θέλω γνῶναι τί λέγει χρύσιππος, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ψευδομένου. οὐκ ἀπάγξῃ μετὰ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης τάλας; καὶ τί σοι ὄφελος ἔσαι; πενθῶν ἅπαν ἀναγνώσῃ καὶ τρέμων πρὸς ἄλλους ἐρεῖς. οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. θέλεις ἀναγνῶ σοι ἀδελφέ, καὶ σὺ ἐμοί; θαυμασίως ἄνθρωπε γράφεις, καὶ σὺ μεγάλως εἰς τὸν ξενοφῶντος χαρακτῆρα, σὺ εἰς τὸν πλάτωνος, σὺ εἰς τὸν ἀντισθένους. εἶτ' ἀλλήλοις ὀνείρους διηγησάμενοι, πάλιν ἐπὶ ταῦτα ἐπανέρχεσθε, ὡσαύτως ὀρέγεσθε, ὡσαύτως ἐκκλίνετε. ὁμοίως ὁρμᾶτε, ἐπιβάλλεσθε, προτίθεσθε, ταῦτα εὔχεσθε, περὶ ταῦτα σπουδάζετε. εἶτα οὐδὲ ζητεῖτε τὸν ὑπομνήσοντα ὑμᾶς, ἀλλ' ἄχθεσθε ἐὰν ἀκούητε τούτων. εἶτα λέγετε, ἀφιλόστοργος γέρων, ἐξερχομένου μου οὐκ ἔκλαυσεν, οὐδ' εἶπεν εἰς οἵαν περίστασιν ἀπέρχομαι. τέκνον, ἂν σωθῇς, ἅψω λύχνους. ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοστόργου. μέγα σοι ἀγαθόν ἐστι σωθέντι, καὶ τοῦτο λύχνον ἅπτειν ἄξιον. ἀθάνατον γὰρ εἶναί σε δεῖ, καὶ ἄνοσον. ταύτην οὖν ὅπερ λέγω τὴν οἴησιν τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τι τῶν χρησίμων ἀποβάλλοντας, ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον, ὡς πρὸς τὰ γεωμετρικὰ προσαγόμεθα, ὡς πρὸς τὰ μουσικά. εἰ δὲ μή, οὐδ' ἐγγὺς ἐσόμεθα τοῦ προκόψαι. κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις τὰς χρυσίππου μετὰ τῶν ἀντιπάτρου καὶ ἀρχεδήμου διέλθωμεν.

Πῶς ἀγωνιστέον πρὸς τὰς φαντασίας. ιη.

ΠΑσα ἕξις καὶ δύναμις ὑπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων συνέχεται καὶ αὔξεται, ἡ περιπατητικὴ ὑπὸ τοῦ περιπατεῖν, ἡ τροχαστικὴ ὑπὸ τοῦ τρέχειν. ἂν θέλῃς ἀναγνωστικὸς εἶν, ἀναγίνωσκε. ἂν γραφικός, γράφε. ὅταν δὲ τριάκοντα ἐφεξῆς ἡμέρας μὴ ἀναγνῷς, ἀλλ' ἄλλο τι πράξῃς, γνώσῃ τὸ γινόμενον. οὕτω κἂν διαπέσῃς δέκα ἡμέρας, ἀναστὰς ἐπιχείρησον μακροτέραν ὁδὸν περιπατῆσαι, καὶ ὄψει πῶς σου τὰ σκέλη παραλύεται. καθόλου οὖν εἴ τι ποιεῖν ἐθέλεις, ἑκτικὸν ποίει αὐτό, ἀλλ' ἔθισον ἄλλο τι πράττειν μᾶλλον

αὐτ' αὐτοῦ. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν, ὅταν ὀργισθῇς, γίνωσκε ὅτι οὐ μόνον σοι τοῦτο γέγονε κακὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἕξιν ηὔξησας. καὶ ὡς πυρὶ φρύγανα παρέβαλες. ὅταν ἡττηθῇς τινὸς ἐν συνουσίᾳ, μὴ τὴν μίαν ἧτταν ταύτην λογίζου. ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἀκρασίαν σου τέθρεφας, ἐπηύξησας. ἀδύνατον γὰρ ἀπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων, μὴ καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν ἐμφύεσθαι μὴ πρότερον οὔσας, τὰς δ' ἐπιτείνεσθαι καὶ ἰσχυροποιεῖσθαι. οὕτως ἀμέλει καὶ τὰ ἀρρωστήματα ὑποφύεσθαι λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐπιθυμήσῃς ἀργυρίου, ἂν μὲν προσαχθῇ λόγος εἰς αἴσθησιν * ἄξιον τοῦ κακοῦ, πέπαυταί τε ἡ ἐπιθυμία. καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐκρατίση. ἐὰν δὲ μηδὲν προσαγάγῃς εἰς θεραπείαν, οὐκέτι εἰς ταῦτα ἐπάνεισιν. ἀλλὰ πάλιν ἐρεθισθὲν ὑπὸ τῆς καταλλήλου φαντασίας, θᾶττον ἢ πρότερον ἐξήφθη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ τούτου συνεχῶς γινομένου κυλοῦται λοιπὸν, καὶ τὸ ἀρρώστημα βεβαιοῖ τὴν φιλαργυρίαν. ὁ γὰρ πυρέξας εἶτα παυσάμενος, οὐχ ὁμοίως ἔχει τῷ πρὸ τοῦ πυρέξαι, ἂν μή τι θεραπευθῇ εἰσάπαν. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν γίνεται. ἴχνη τινὰ καὶ μώλωπες ἀπολείπονται ἐν αὐτῇ. οὓς εἰ μή τις ἐξαλείψει καλῶς, πάλιν κατὰ τῶν αὐτῶν μαστιγωθεὶς, οὐκέτι μώλωπας, ἀλλ' ἕλκη ποιεῖ. εἰ οὖν θέλεις μὴ εἶναι ὀργίλος, μὴ τρέφε σου τὴν ἕξιν, μηδὲν αὐτῇ παράβαλλε αὐξητικὸν, τὴν πρώτην ἡσύχασον. καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει ἃς οὐκ ὠργίσθης, καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι, νῦν παρ' ἡμέραν, εἶτα παρὰ δύο, εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ καὶ τριάκοντα παραλίπῃς, ἐπίθυσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὴν πρώτην, εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς διμήνῳ καὶ τριμήνῳ. ἀλλὰ προσέσχον γινομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν, γίνωσκε ὅτι κομψῶς σοι ἔστι. σήμερον καλὸν ἰδὼν ἢ καλὴν, οὐκ εἶπον αὐτὸς ἐμαυτῷ, ὅτι ὄφελόν τις μετὰ ταύτης ἐκοιμήθη. καὶ μακάριος ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ὁ γὰρ τοῦτ' εἰπὼν, μακάριος καὶ ὁ μοιχὸς, οὐδὲ τὰ ἑξῆς ἀναζωγραφῶ, παροῦσαν αὐτὴν καὶ ἀποδυομένην καὶ παρακατακλινομένην. καταψῶ τὴν κορυφήν μου καὶ λέγω, εὖ Ἐπίκτητε, κομψὸν σοφισμάτιον ἔλυσας, πολλῷ κομψότερον τοῦ κυριεύοντος. ἂν δὲ καὶ βουλομένου τοῦ γυναικαρίου, καὶ νεύοντος καὶ προσπέμποντος, ἂν δὲ καὶ ἁπτομένου καὶ συνεγγίζοντος, ἀπόσχωμαι καὶ νικήσω. τοῦτο μὲν ἤδη τὸ σόφισμα, ὑπὲρ τὸν ψευδόμενον, ὑπὲρ τὸν ἡσυχάζοντα, ἐπὶ τούτῳ καὶ μέγα φρονεῖν

ἀπαξιῶν

φρονεῖν ἄξιον. οὐκ ἔστι τὸν λοιδοροῦντα ἐρωτῆσαι. πῶς οὖν γένηται τοῦτο; θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ, θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ, ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ. εἶθ' ὅταν προσπίπτῃ σοι τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν ὅτι ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης. ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας, πρὸς τοῦτον γίνῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς, ἄν τε τῶν ἀποθανόντων, ἄπελθε πρὸς Σωκράτη, καὶ ἴδε αὐτὸν συγκατακείμενον Ἀλκιβιάδῃ, καὶ διαπαίζοντα αὐτοῦ τὴν ὥραν. ἐνθυμήθητι οἵαν νίκην ποτὲ ἔγνω ἐκεῖνος, νενικηκότα ἑαυτόν. οἷα Ὀλύμπια, πόστος ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο, ἵνα τις νὴ τοὺς θεοὺς δικαίως ἀσπάζηται αὐτόν. χαῖρε παράδοξε. οὐχὶ τοὺς σαπροὺς τούτους πύκτας καὶ παγκρατιαστάς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους, ταῦτα ἀντιτιθεὶς, νικήσεις τὴν φαντασίαν. οὐχ ἑλκυσθήσῃ ὑπ' αὐτῆς. τὸ πρῶτον δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπὲ ἔκδεξαί με μικρὸν φαντασία, ἄφες ἴδω τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος, ἄφες σε δοκιμάσω. καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐφῇς αὐτῇ προάγειν, ἀναζωγραφούσῃ τὰ ἑξῆς. εἰ δὲ μή, οἴχεταί σ' ἔχουσα ὅπου ἂν θέλῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλην τινὰ ἀντεισάγαγε καλὴν καὶ γενναίαν φαντασίαν, καὶ ταύτην τὴν ῥυπαρὰν ἔκβαλε. κἂν ἐθισθῇς οὕτω γυμνάζεσθαι, ὄψει οἷοι ὦμοι γίνονται, οἷα νεῦρα, οἷοι τόνοι. νῦν δὲ μόνον τὰ λογάρια, καὶ πλέον οὐδέν. οὗτός ἐστιν ὁ ταῖς ἀληθείαις ἀσκητὴς, ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας φαντασίας γυμνάζων ἑαυτὸν μεῖνον τάλας. μὴ συναρπασθῇς, μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. ποῖος γὰρ μείζων χειμὼν, ἢ ὁ ἐκ φαντασιῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκκρουστικῶν τοῦ λόγου; αὐτὸς γὰρ ὁ χειμὼν, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ φαντασία. ἐπεί τοι ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία. ἂν δ' ἅπαξ ἡττηθεὶς εἴπῃς, ὅτι ὕστερον νικήσεις, εἶτα πάλιν τὸ αὐτὸ ἴσθι, ὅτι οὕτω ποθ' ἕξεις κακῶς καὶ ἀσθενῶς, ὥστε μηδ' ἐφιστάνειν ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνεις, ἀλλὰ καὶ ἀπολογίας ἄρξῃ ποιεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ πράγματος. καὶ τότε βεβαιώσεις τὸ τοῦ Ἡσιόδου ὅτι ἀληθές ἐστιν,

αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

Πρὸς τοὺς μέχρι λόγου μόνου ἀναλαμβάνοντας τὰ τῶν φιλοσόφων. ιθ.

Ὁ κυριεύων λόγος, ἀπὸ τοιούτων τινῶν ἀφορμῶν ἠρωτῆσθαι φαίνεται. κοινῆς γὰρ οὔσης μάχης τοῖς τρισὶ τούτοις πρὸς ἄλληλα, τῷ τὸ πᾶν παρεληλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τῷ ἀδυνάτῳ ἀδύνατον μὴ ἀκολουθεῖν, καὶ τῷ μὴ δυνατὸν εἶναι ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται· συνιδὼν τὴν μάχην ταύτην ὁ Διόδωρος, τῇ τῶν πρώτων δυεῖν πιθανότητι συνεχρήσατο πρὸς παράστασιν τοῦ μηδὲν εἶναι δυνατὸν, ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται. λοιπὸν ὁ μέν τις ταῦτα τηρήσει τῶν δυεῖν, ὅτι ἐστί τέ τι δυνατὸν, ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται, καὶ δυνατῷ ἀδύνατον οὐκ ἀκολουθεῖ. οὐ πᾶν δὲ παρεληλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖόν ἐστι, καθάπερ οἱ περὶ Κλεάνθην φέρεσθαι δοκοῦσιν, οἷς ἐπὶ πολὺ συνηγόρησεν Ἀντίπατρος. οἱ δὲ τ' ἄλλα δύο ὅτι δυνατόν τ' ἐστὶν ὃ οὔτ' ἔστιν ἀληθὲς, οὔτ' ἔσται, καὶ πᾶν παρεληλυθὸς ἀληθὲς ἀναγκαῖόν ἐστι. δυνατῷ δ' ἀδύνατον ἀκολουθεῖ. τὰ τρία δ' ἐκεῖνα τηρῆσαι ἀμήχανον, διὰ τὸ κοινὴν εἶναι αὐτῶν μάχην. ἂν οὖν τίς μου πύθηται, σὺ δὲ ποῖα αὐτῶν τηρεῖς, ἀποκρινοῦμαι πρὸς αὐτὸν ὅτι οὐκ οἶδα. παρείληφα δ' ἱστορίαν τοιαύτην, ὅτι Διόδωρος μὲν ἐκεῖνα ἐτήρει, οἱ δὲ περὶ Πανθοίδην οἶμαι καὶ Κλεάνθην τ' ἄλλα, οἱ δὲ περὶ Χρύσιππον τ' ἄλλα. σὺ οὖν τί; οὐδὲ γέγονα πρὸς τοῦτο, τὸ βασανίσαι τὴν ἐμαυτοῦ φαντασίαν, καὶ συγκρῖναι τὰ λεγόμενα, καὶ δόγμα τι ἐμαυτοῦ ποιήσασθαι περὶ τοῦ τόπου. διὰ τοῦτο οὐδὲν διαφέρω τοῦ γραμματικοῦ. τίς ἦν ὁ τοῦ Ἕκτορος πατήρ; Πρίαμος. τίνες ἀδελφοί; Ἀλέξανδρος καὶ Δηΐφοβος. μήτηρ δ' αὐτῶν τίς; Ἑκάβη. παρείληφα ταύτην τὴν ἱστορίαν. παρὰ τίνος; παρ' Ὁμήρου. γράφει δὲ περὶ τῶν αὐτῶν δοκῶ καὶ Ἑλλάνικος, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος. κἀγὼ περὶ τοῦ κυριεύοντος τί ἄλλο ἔχω ἀνωτέρω; ἀλλ' ἂν ὦ κενὸς μάλιστα ἐπὶ συμποσίου καταπλήσσομαι τοὺς παρόντας, ἐξαριθμούμενος τοὺς γεγραφότας, γέγραφε δὲ καὶ Χρύσιππος θαυμασίως ἐν τῷ πρώτῳ περὶ δυνατῶν, καὶ Κλεάνθης δ' ἰδίᾳ γέγραφε περὶ τούτου, καὶ Ἀρχέδημος. γέγραφε δὲ καὶ Ἀντίπατρος, οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς περὶ δυνατῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς περὶ τοῦ κυριεύοντος. οὐκ ἀνέγνωκας τὴν σύνταξιν; οὐκ ἀνέγνωκα. ἀνάγνωθι. καὶ τί ὠφεληθήσεται; φλυαρότερος ἔσται καὶ ἀκαιρότερος, ἢ νῦν ἐστι. σοὶ γὰρ τί ἄλλο προσγέγονεν ἀναγνόντι; ποῖον δόγμα πεποίησαι περὶ τοῦ τόπου; ἀλλ' ἐρεῖς ἡμῖν Ἑλένην καὶ Πρίαμον, καὶ τὴν τῆς Καλυψοῦς νῆσον, τὴν οὔτε γενομένην, οὔτ' ἐσομένην.

μόνην. καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν μέγα τῆς ἱστορίας κρατεῖν, ἴδιον δὲ λόγον μηδὲν πεποιῆσθαι. ἐπὶ τῶν ἠθικῶν δὲ πάσχομεν αὐτὸ πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τούτων. εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄκουε. ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος κικόνεσσι πέλασσεν. τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δ' ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν αἱ ἀρεταί, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· κακὰ δὲ κακίαι, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας· ἀδιάφορα δέ, τὰ μεταξὺ τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωή, θάνατος, ἡδονή, πόνος. πόθεν οἶδας; ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς. τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν, ἢ ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ, ἢ χρύσιππος, ἢ κλεάνθης. βεβασάνικας οὖν τι αὐτῶν, καὶ δόγμα σαυτοῦ πεποίησαι; δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χειμάζεσθαι, μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως, ὅταν ψοφῇ τὸ ἱστίον, καὶ ἀνακραυγάσαντί σοι κακόσχολός τις παραστὰς εἴπῃ, λέγε μοι τοὺς θεούς, οἷα πρώην ἔλεγες, μή τι κακίας ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι, μή τι κακίας μετέχον; οὐκ ἄρας ξύλον ἐνσείσεις αὐτῷ; τί ἡμῖν καὶ σοί ἄνθρωπε; ἀπολλύμεθα, καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. ἂν δέ σε καῖσαρ μεταπέμψηται κατηγορούμενον, μέμνησαι τῆς διαιρέσεως. ἄν τίς σοι εἰσιόντι καὶ ὠχριῶντι ἅμα καὶ τρέμοντι, προσελθὼν εἴπῃ, τί τρέμεις ἄνθρωπε; περὶ τίνων σοί ἐστιν ὁ λόγος; μή τι ἔσω ὁ καῖσαρ ἀρετὴν καὶ κακίαν τοῖς εἰσερχομένοις δίδωσι, τί μοι ἐμπαίζεις καὶ σὺ πρὸς τοῖς ἐμοῖς κακοῖς. ὅμως φιλόσοφε εἰπέ μοι, τί τρέμεις; οὐχὶ θάνατός ἐστι τὸ κινδυνευόμενον, ἢ δεσμωτήριον, ἢ πόνος τοῦ σώματος, ἢ φυγή, ἢ ἀδοξία; τί γὰρ ἄλλο. μή τι κακία; μή τι μετέχον κακίας; σὺ οὖν τίνα ταῦτα ἔλεγες, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀρκεῖ ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακά. καὶ καλῶς λέγεις. ἀρκεῖ γάρ σοι τὰ σὰ κακά, ἡ ἀγέννεια, ἡ δειλία, ἡ ἀλαζονεία, ἣν ἠλαζονεύου ἐν τῇ σχολῇ καθήμενος. τί τοῖς ἀλλοτρίοις ἐκαλλωπίζου; τί στωϊκὸν ἔλεγες σεαυτόν; τηρεῖτε οὕτως ἑαυτοὺς ἐν οἷς ἐπράσσετε, καὶ εὑρήσετε τίνος ἐστὲ αἱρέσεως, τοὺς πλείστους ὑμῶν ἐπικουρείους εὑρήσετε, ὀλίγους τινὰς περιπατητικούς, καὶ τούτους ἐκλελυμένους. ποῦ γὰρ ἵν' ὑμεῖς τὴν ἀρετὴν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἴσην, ἢ καὶ κρείττονα ἔργῳ ὑπολάβητε. στωϊκὸν δὲ δείξατέ μοι, εἴ τινα ἔχετε. ποῦ; ἢ πῶς; ἀλλὰ τὰ λογάρια τὰ στωϊκὰ λέγοντας μυρίους. τὰ γὰρ ἐπικούρεια αὐτοὶ οὗτοι λέγουσι, τὰ δὲ περιπατητικὰ οὐκ αὐτὰ ὁμοίως ἀκριβοῦσι; τίς οὖν ἐστι στωϊκός, ὡς λέγομεν ἀνδριάντα φειδιακὸν τὸν τετυπωμένον κατὰ τὴν τέχνην τὴν φειδίου. οὕτω τινά μοι δείξατε κατὰ τὰ δόγματα ἃ λαλεῖ τετυπωμένον, δείξατέ μοι τινὰ νοσοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα, κινδυνεύοντα

καὶ

Βροντήτης. μή ποτ᾽ οὖν καὶ σὺ θέλεις, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, χρεία δὲ καὶ μαθεῖν τινα. ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστὶ θεός, καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ᾽ οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. εἶτα ποῖοί τινές εἰσιν; οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὑρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πεισθησόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις. εἰ πιστόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστόν· εἰ ἐλεύθερον, καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικόν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν· εἰ μεγαλόφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. ὡς θεοῦ τοίνυν ζηλωτὴν, τὰ ἑξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; ἂν συγκαθῇς, ἐρῶ σοι. ὅτι πρῶτον δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. ὥστ᾽ ἐγὼ νῦν οὐ παρακολουθῶ τοῖς ὀνόμασιν; οὐ παρακολουθεῖς. πῶς οὖν χρῶμαι αὐτοῖς; οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. ἄλλο γάρ ἐστι χρῆσις, ἄλλο παρακολούθησις. εἰ δ᾽ οἴει παρακολουθεῖν, φέρε ὃ θέλεις ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ βασανίσωμεν αὐτό, εἰ παρακολουθοῦμεν. ἀλλ᾽ ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἤδη, κἂν οὕτω τύχῃ, τὰς τρεῖς στρατείας ἐστρατευμένον. οἶδα κἀγώ. νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δεόμενος. τίνος δ᾽ ἂν καὶ φαντασθείης, ὡς ἐνδέοντος; πλουτεῖς; τέκνα ἔχεις τυχὸν, καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλούς, ὁ Καῖσάρ σε οἶδεν, ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι. τί σοι λείπει; ἂν οὖν σοι δείξω, ὅτι τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ ὅτι μέχρι δεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι, καὶ τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, οὔτε τί θεός ἐστιν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρωπος, οὔτε τί ἀγαθὸν, οὔτε τί κακὸν, τὸ μὲν τῶν ἄλλων ἴσως ἀνεκτόν· ὅτι δ᾽ αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι; οὐδαμῶς, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀπαλλάσσῃ χαλεπῶς ἔχων. καί τοι τί σοι ἐγὼ κακὸν πεποίηκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχρῷ, ὅτι δεικνύει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν. εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα ὅταν δοκῇ αὐτὸν ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν, πυρέσσεις δέ. ἀσίτησον, σήμερον ὕδωρ πίε, καὶ οὐδεὶς λέγει, ὦ δεινῆς ὕβρεως. ἐὰν δέ τινι εἴπῃς, αἱ ὀρέξεις σου φλεγμαίνουσιν, αἱ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, αἱ ἐπιβολαὶ

ἀνομολο-

ἀνομολογούμεναι, αἱ ὁρμαὶ ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἱ ὑπολήψεις εἰκαῖαι καὶ ἐψευσμέναι. εὐθὺς εἰσελθὼν λέγει, ὕβρισέ με. τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει, τὰ μὲν κτήνη παραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δέ τινές εἰσιν, οἱ κατὰ θέαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται, καὶ διατί, καὶ τίνες οἱ τιθέντες τὴν πανήγυριν, καὶ ἐπὶ τίνι, οὕτω καὶ ἐνθάδ' ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ· οἱ μέν τινες ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. ὅσοι γὰρ περὶ κτῆσιν καὶ ἀγροὺς καὶ οἰκέτας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες ἄνθρωποι φιλοθεάμονες. τί ποτ' οὖν ἐστιν ὁ κόσμος, τίς αὐτὸν διοικεῖ; οὐδείς. καὶ πῶς οἷόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι διαμένειν, μηδ' ὀλιγοστὸν χρόνον δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου· τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκεύασμα, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως ἀτάκτως οἰκονομεῖσθαι; ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν. ποῖός τις, καὶ πῶς διοικῶν; ἡμεῖς δὲ τίνες ὄντες ὑπ' αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἆρά γ' ἔχομέν τινα ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτόν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; ταῦτ' ἐστὶν ἃ πάσχουσιν οὗτοι οἱ ὀλίγοι. καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι, τῷ τὴν πανήγυριν ἱστορήσαντ' ἀπελθεῖν. τί οὖν· καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα τῶν ἄλλο τι τεθαυμακότων, ἢ τὸν χόρτον.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τινῶν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας. ιε.

Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτά, ἀναγκαστά, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι, ὡς ἀθλοῦντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι ὅτι ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία ἕτερον τρόπον. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων. οἷον καὶ ἐμός τις ἑταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν ἀποκαρτερεῖν, ἔγνων ἐγὼ ἤδη τρίτην ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐλθὼν ἐπυνθανόμην τί ἐγένετο. κέκρικα, φησίν. ἀλλ' ὅμως τί σε ἦν τὸ ἀναπεῖσαν, εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν. ιϛ.

Ποῦ τὸ ἀγαθόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ κακόν; ἐν προαιρέσει. ποῦ τὸ οὐδέτερον; ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. τί οὖν μέμνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων, μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ' αὑτοῦ ὥσπερ οὖν τρόπον, ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων. ἆρά γε ἡμέρα ἐστί; ναί. τί δέ, νύξ ἐστιν; οὔ. τί δ' ἄρτιοι εἰσὶν οἱ ἀστέρες; οὐκ ἔχω λέγειν. ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον, μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν δέουσαν ἀπόκρισιν ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἤσκηκας ἐν ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα. τί οὖν θαυμάζεις, εἰ ὅπου μὲν μεμελέτηκας, ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σεαυτοῦ, ὅπου δ' ἀμελετήτως ἔχεις, ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς διαμένεις. ἐπεὶ διατί ὁ ῥήτωρ εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα· φωνὴν εὔστροφον ἤδειαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ, ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. τί οὖν θέλει. ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἤσκηται. πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἤσκηται. πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος τί ἐστι ψόγος. τίς ἑκατέρου φύσις. ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ ποίους τῶν ψόγων φευκτέον. πότε δ' ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις. τί οὖν ἔτι θαυμάζεις; εἰ ὅπου μὲν ἔμαθεν ἐκεῖ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν. ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ᾄδει καλῶς. τὰ τὸν ἔχειν καλόν. καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει· ταῦτα γὰρ οἶδεν. ὄχλος δὲ τί ἐστιν, οὐκ οἶδεν. οὐδ' ὄχλου βοὴ, οὐδὲ καταγέλως. ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾶν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἢ ἀλλότριον. αὐτὸ παῦσαι ἢ οὐκ ἔστι. διατοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῇ, φυσηθεὶς ἐξῆλθεν. ἐὰν δὲ καταγελασθῇ, τὸ φυσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε. τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, τίνα θαυμάζομεν περὶ τὰ ἐκτός. εἶτ' ἀγνοοῦμεν πῶς φοβούμεθα ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; τί οὖν, ἐνδέχεται ὅταν τὰ ἐπιφερόμενα κακὰ ἡγώμεθα, οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. εἶτα λέγομεν, κύριε ὁ θεὸς πῶς μὴ ἀγωνιῶ. μωρέ. χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; ἀλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ'

ἀποστρεφόμεθα. ἐπεὶ δότε μοι γνῶ ᾧ μέλει πῶς τί ποιήσῃ ὃς ἀποστρέφεται οὐ τοῦ τυχεῖν τινός, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ ἀποστρέφεται. τίς βουλευόμενος αὐτῆς τῆς βουλῆς, οὐχὶ δὲ τοῦ τυχεῖν ἐκείνου περὶ οὗ βουλεύεται. κἂν μὲν τύχῃ, ἐπῆρται καὶ λέγει. πῶς γὰρ ἡμεῖς καλῶς ἐβουλευσάμεθα. οὐκ ἔλεγόν σοι ἀδελφέ, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῶν τι σκεψαμένων, μὴ οὕτως ἐκβῆναι; ἂν δ' ἑτέρως χωρήσῃ, τεταπείνωται. τάλας οὐχ εὑρίσκει οὐδ' ὅτι εἴπῃ περὶ τῶν γεγονότων. τίς ἡμῶν τούτου ἕνεκα μάντιν παρέλαβε. τίς ἡμῶν οὐκ ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας; τίς ἕνα μοὶ δότε ἵνα ἴδω πάλαι, ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνου ζητῶ, τὸν ταῖς ἀληθείαις εὐγενῆ καὶ εὐφυᾶ. ἢ τε νέον ἢ τε πρεσβύτερον δότε. τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ περὶ μὲν τὰς ὕλας τετρίμμεθα, ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις ταπεινοὶ ἀσχήμονες, οὐδενὸς ἄξιοι, δειλοί, ταλαίπωροι, ὅλοι ἀτυχήματα. οὐ γὰρ μεμέληκεν ἡμῖν, οὐδὲ μελετῶμεν. εἰ δὲ μὴ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἐφοβούμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελετῶμεν ἂν, ἐκείνοις μὴ περιπίπτειν ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. νῦν δ' ἐν μὲν τῇ σχολῇ γοργοὶ καὶ κατάγλωσσοι. κἂν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περί τινος τούτων, ἱκανοὶ τὰ ἑξῆς ἐπελθεῖν, ἕλκυσον δ' εἰς χρῆσιν, καὶ εὑρήσεις τάλανας ναυαγούς. προσπεσέτω φαντασία ταρακτική, καὶ γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, καὶ πρὸς τί ἐγυμναζόμεθα. λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀμελετησίας προσεπισωρεύομεν ἀεί τινα, καὶ προσαναπλάσσομεν μείζονα τῶν κατ' ἀξίαν. εὐθὺς ἐγὼ ὅτε πλέω κατακύψας εἰς τὸν βυθὸν ἢ τὸ πέλαγος περιβλεψάμενος καὶ μὴ ἰδὼν γῆν, ἐξίσταμαι. καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πέλαγος τοῦτο ἐκπιεῖν ἂν ναυαγήσω, οὐκ ἐπέρχεταί μοι, ὅτι μοι τρεῖς ξέσται ἀρκοῦσι. τί οὖν με ταράσσει; τὸ πέλαγος; οὔ, ἀλλὰ τὸ δόγμα. πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις ἐπιπίπτειν μοι μέλλει. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μικρὸν λιθάριον ἵν' ἔξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ. τίνα οὖν ἐστι τὰ βαροῦντα καὶ ἐξιστάντα ἡμᾶς. τίνα γὰρ ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα. τὸν γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλαττόμενον τῶν συνήθων καὶ ἑταίρων, καὶ τόπων καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστι τὸ βαροῦν ἄλλο, ἢ δόγματα; τὰ γοῦν παιδία εὐθὺς ὅταν κλαύσῃ μικρὰ τῆς τίτθης ἀπελθούσης, πλακούντιον λαβόντα ἐπιλέλησται. θέλεις σε οὖν καὶ ἡμᾶς τοῖς παιδίοις ὁμοιῶμεν; οὐ νὴ τὸν Δία. οὐ γὰρ ὑπὸ πλακουντίου τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ δογμάτων ὀρθῶν. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; ἃ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλον τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ προσπάσχειν τῶν ἀλλοτρίων, μήθ' ἑταίρου μήτε τό-

πῳ, μήτε

πῳ, μήτε γυμνασίοις, ἀλλὰ μηδὲ τῷ σώματι τῷ αὑτοῦ. μεμνῆσθαι
δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦτον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν, τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ
ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλὰ διδομένοις μὲν
χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν. ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδό-
ναι. εὐλύτως καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα οὗ ἐχρήσατο χρόνου, εἰ θέλεις
μὴ καλεῖν τὴν τίτθην καὶ μάμμην. τί γὰρ διαφέρει τίνος ἥττων εἶναι,
καὶ ἐκ τίνος κρέμασθαι. τί κρείττων εἶ τοῦ διὰ κοράσιον κλαίοντος, εἰ
διὰ γυμνασίδιον. καὶ στοΐδια καὶ νεανισκάρια καὶ τοιαύτην διατρι-
βὴν πενθεῖς, ἄλλος ἐλθὼν ὅτι οὐκέτι τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλ-
λει. τὸ γὰρ Μάρκιον χεῖρόν ἐστι τοῦ τῆς Δίρκης. ἀλλ' ἐκεῖνό μοι συνήθες
ἦν. καὶ τοῦτο πάλιν ἔσται σοι συνήθες, εἶτ' ἂν μὲν τοιούτῳ προσπαθῇς.
καὶ τοῦτο πάλιν κλαῖε καὶ ζήτει, στίχον ὅμοιον τῷ Εὐριπίδου ποιῆσαι,
θέρμας τε τὰς Νέρωνος, Μάρκιόν θ' ὕδωρ. ἴδε πῶς τραγῳδία γίνε-
ται, ὅταν εἰς μωροὺς ἀνθρώπους πράγματα τυγχάνοντ' ἐμπέσῃ. πό-
τε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν. τάλας, οὐκ ἀρκεῖ σοι
ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σε-
λήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης; εἰ δὲ δὴ παρακολουθεῖν
τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, κἀκεῖνον ἐν σαυτῷ περιφέρεις, ἔτι ποθεῖς λι-
θάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν οὖν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥ-
λιον καὶ τὴν σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος ὡς τὰ παι-
δία; τί οὖν ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις, τί ἤκουες, τί ἐμάνθανες, τί σαυτὸν φι-
λόσοφον ἐπιγράφεις, ἐξὸν τὰ ὄντα ἐπιγράφειν. ὅτι εἰσαγωγάς ἔπρα-
ξά τινας. καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφου δ' οὐδὲ θύραν παρῆλ-
θον. ποῦ γάρ μοι μέτεστι τούτου τοῦ πράγματος, οὗ Σωκράτει μετῆν τῷ
οὕτως ἀποθανόντι, οὕτω ζήσαντι. οὗ Διογένει μετῆν. ἐνθυμεῖς τούτων τι-
νὰ κλαίοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα οὐ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ
τὴν δεῖνα; οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔσεσθαι, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ' ἂν οὕτω τύχῃ
ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; ὧν γὰρ ἔξεστιν ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμ-
ποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιᾶται μένων, οὐχὶ δ' ὡς παι-
διᾷ παραμένει μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται, ταχύ γ' ἂν οὗτος ὑπο-
μεῖναι φυγὴν τινα φυγεῖν εἰς ἅπαντα, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατακεῖ-
σθαι. οὐ θέλεις ἤδη ὡς τὰ παιδία ἀπογαλακτισθῆναι καὶ ἅπτεσθαι
τροφῆς στερεωτέρας, μηδὲ κλαίειν μάμμας καὶ τίτθας, γραῶν ἀπο-
κλαύματα; ἀλλ' ἐκείνας ἀπαλλασσόμενος ἀνιάσω. σὺ αὐτὰς ἀνιά-
σεις; οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅπερ καὶ σέ, τὸ δόγμα. τί οὖν ἔχεις ποιῆσαι;
ἔξελε

του, ἄλλα δὲ μαθήσεται. ἢ λοιπὸν ὅτι προκόπτει τις ἐν οἷς οὐ μανθάνει, τὸ δ' ἐξαπατᾶν τοὺς πολλοὺς τοῦτό ἐστιν, ὅπου καὶ θεόπομπον τὸν ῥήτορα, ὅπου καὶ πλάτωνι ἐγκαλεῖ ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἕκαστα ὁρίζεσθαι. τί γὰρ λέγει; οὐδεὶς ἡμῶν πρὸ σοῦ ἔλεγεν ἀγαθὸν ἢ δίκαιον, ἢ μὴ παρακολουθοῦντες τί ἐστι τούτων ἕκαστον, ἀσήμως καὶ κενῶς φθεγγόμεθα τὰς φωνάς; τίς γάρ σοι λέγει θεόπομπε, ὅτι ἐννοίας οὐκ εἴχομεν ἑκάστου τούτων φυσικὰς καὶ προλήψεις. ἀλλ' οὐχ οἷόν τε ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις ταῖς καταλλήλοις οὐσίαις, μὴ διαρθρώσαντα αὐτάς. καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον, ποίαν τινὰ ἑκάστῃ αὐτῶν οὐσίαν ὑποτακτέον, ἐπεὶ τοιαῦτα λέγε καὶ πρὸς τοὺς ἰατρούς. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔλεγεν ὑγιεινόν τι καὶ νοσερόν, πρὶν ἱπποκράτη γενέσθαι. ἢ κενῶς τὰς φωνὰς ταύτας ἀπηχοῦμεν. ἔχομεν γάρ τινα καὶ ὑγιεινοῦ πρόληψιν, ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δυνάμεθα. διὰ τοῦτο ὁ μὲν λέγει, αὐχάτηνον. ὁ δὲ λέγει, δὸς τροφήν. καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον, ὁ δὲ λέγει, σικύασον. τί τὸ αἴτιον ἄλλο γε, ἢ ὅτι τὴν τοῦ ὑγιεινοῦ πρόληψιν οὐ δύναται καλῶς ἐφαρμόσαι τοῖς ἐπὶ μέρους. οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφέρον καὶ ἀσύμφορον, τίς ἡμῶν οὐ λαλεῖ. τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου πρόληψιν; ἆρ' οὖν διηρθρωμένην καὶ τελείαν; τοῦτο δεῖξον. πῶς δείξω; ἐφάρμοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις, εὐθὺς τοὺς ὅρους πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίμου προλήψει, σὺ δὲ τῇ τοῦ ἀχρήστου. δυνατὸν οὖν ἐστιν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπιτυγχάνειν; πῶς οἷόν τε; τῇ δὲ τοῦ πλούτου οὐσίᾳ οὐχ ὁ μέν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πρόληψιν, ὁ δ' οὔ; τῇ δὲ περὶ ἡδονῆς; τῇ δὲ περὶ ὑγείας; καθόλου γὰρ οἱ πάντες οἱ τὰ ὀνόματα λαλοῦντες, μὴ κενῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιμελείας περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα, τί πολεμοῦμεν, τί ψέγομεν ἀλλήλους. καὶ τί μοι νῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην παραφέρειν καὶ ταύτης μεμνῆσθαι. σὺ αὐτὸς εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διὰ τί δυσροεῖς, διὰ τί ἐμποδίζῃ; ἀφῶμεν ἄρτι τὸν δεύτερον τόπον τὸν περὶ τὰς ὁρμάς, καὶ τὴν κατὰ ταύτας περὶ τὸ καθῆκον φιλοτεχνίαν. ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. στῶμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου, καὶ χεδὸν αἰσθητὴν παρέχοντος τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. νῦν σὺ θέλεις τὰ δυνατά, καὶ τὰ σοὶ δυνατά. τί οὖν ἐμποδίζῃ, διὰ τί δυσροεῖς; νῦν οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα. διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί,

διὰ τί δυστυχεῖς, διὰ τί θέλοντός σου τι οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ αὕτη μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας. θέλω τι, καὶ οὐ γίνεται. καὶ τί ἐστιν ἀθλιώτερον ἐμοῦ; τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια οὐχ ὑπομείνασα, ἦλθεν ἐπὶ τὸ ἀποκτεῖναι τὰ ἴδια τέκνα, μεγαλοφυῶς κατά γε τοῦτο. εἶχε γὰρ ἣν δεῖ φαντασίαν, οἷον ἐστὶ τὸ, ἃ θέλει τινὶ μὴ προχωρεῖν, εἶτα οὕτω τιμωρήσομαι τὸν ἀδικήσαντά με καὶ ὑβρίσαντα. καὶ τί ὄφελος τοῦ κακῶς οὕτω διακειμένου; πῶς οὖν γένηται; ἀποκτείνω μὲν τὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτὴν τιμωρήσομαι. καὶ τί μοι μέλει; τουτέστιν ἔκπτωσις ψυχῆς, μεγάλα νεῦρα ἐχούσης. οὐ γὰρ ᾔδει ποῦ κεῖται τὸ ποιεῖν ἃ θέλομεν, ὅτι τοῦτο οὐκ ἔξωθεν δεῖ λαμβάνειν, οὐδὲ τὰ πράγματα μετατιθέντα καὶ μεθαρμοζόμενον. μὴ θέλε τὸν ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ὧν θέλεις οὐ γίνεται. μὴ θέλε αὐτὸν ἐξάπαντός σοι συνοικεῖν, μὴ θέλε μένειν ἐν Κορίνθῳ, καὶ ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει. καὶ τίς σε κωλύσει, τίς ἀναγκάσει; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. ὅταν τοιοῦτον ἔχῃς ἡγεμόνα, καὶ τούτῳ συνθέλῃς καὶ συνορέγῃ, τί φοβῇ ἔτι μὴ ἀποτύχῃς; χάρισαι σου τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἔκκλισιν πενίᾳ καὶ πλούτῳ ἀποτεύξῃ, περιπεσεῖ, ἀλλ' ὑγιείᾳ δυστυχήσεις, ἀρχαῖς, τιμαῖς, πατρίδι, φίλοις, τέκνοις, ἁπλῶς ἄν τινι τῶν ἀπροαιρέτων, ἀλλὰ τῷ Διὶ χάρισαι αὐτὰ, τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ἐκείνοις παράδος. ἐκεῖνοι κυβερνάτωσαν, μετ' ἐκείνων τετάχθωσαν, καὶ πόθεν ἔτι δυσροήσεις; εἰ δὲ φθονεῖς ταλαίπωρε, καὶ ἐλεεῖς, καὶ ζηλοτυπεῖς, καὶ τρέμεις, καὶ μίαν ἡμέραν οὐ διαλείπεις γὰρ οὐ κατακλαίεις καὶ σαυτοῦ καὶ τῶν θεῶν, καὶ τί ἔτι λέγεις πεπαιδεῦσθαι. ποίαν παιδείαν ἄνθρωπε; ὅτι συλλογισμοὺς ἔπραξας μεταπίπτοντας. οὐ θέλεις ἀπομαθεῖν, εἰ δυνατόν, πάντα ταῦτα καὶ ἄνωθεν ἄρξασθαι συναισθανόμενος, ὅτι μέχρι νῦν οὐδ' ἥψω τοῦ πράγματος; καὶ λοιπὸν ἐντεῦθεν ἀρξάμενος προσοικοδομεῖν τὰ ἑξῆς, πῶς μηδὲν ἔσται σοῦ θέλοντος μηδέν; οὐκ ἔστι. δότε μοι ἕνα νέον τὴν ταύτην τὴν προβολὴν ἐληλυθότα εἰς σχολὴν, τούτου τοῦ πράγματος ἀθλητὴν γενόμενον καὶ λέγοντα, ὅτι ἐμοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χαιρέτω, ἀρκεῖ δ' εἰ ἐξέσται ποτὲ ἀπαραποδίστως καὶ ἀλύπως διαγαγεῖν, καὶ ἀνατεῖναι τὸν τράχηλον πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν ὡς φίλον τοῦ θεοῦ, μηδὲν φοβούμενον τῶν συμβῆναι δυναμένων. δειξάτω τις ὑμῶν αὐτὸν τοιοῦτον, ἵν' ἔπω· ἔρχου νεανίσκε εἰς τὰ σά, σοὶ γὰρ εἵμαρται κοσμῆσαι φιλοσοφίαν, σά ἐστι ταῦτα τὰ κτήματα, σὰ τὰ βιβλία, σοὶ οἱ λόγοι, εἶθ' ὅταν τοιοῦτον ἐκπονήσῃ καὶ καταθλήσῃ τὸν τόπον,

πάλιν ἐλθών μοι εἰπάτω· ἐγὼ θέλω μὲν καὶ ἀπαθὴς εἶναι, καὶ ἀτάραχος· θέλω δ' ὡς εὐσεβὴς καὶ φιλόσοφος καὶ ἐπιμελὴς, εἰδέναι τί μοι πρὸς θεοὺς ἐστὶ καθῆκον, τί πρὸς γονεῖς, τί πρὸς ἀδελφοὺς, τί πρὸς τὴν πατρίδα, τί πρὸς ξένους. ἔρχου καὶ ἐπὶ τὸν δεύτερον τόπον. σός ἐστι καὶ οὗτος, ἀλλ' ἤδη καὶ τὸν δεύτερον τόπον ἐκμεμελέτηκα, ἤθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ ἀσίστως, καὶ οὐ μόνον ἐγρηγορὼς, ἀλλὰ καὶ καθεύδων, καὶ οἰνωμένος, καὶ ἐν μελαγχολίᾳ. σὺ θεὸς εἶ ὦ ἄνθρωπε; σὺ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς; οὔ. ἀλλ' ἐγὼ θέλω γνῶναι τί λέγει χρύσιππος, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ψευδομένου. οὐκ ἀπάγξῃ μετὰ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης τάλας; καὶ τί σοι ὄφελος ἔσται; πενθῶν ἅπαν ἀναγνώσῃ καὶ τρέμων πρὸς ἄλλους ἐρεῖς. οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. θέλεις ἀναγνῶ σοι ἀδελφὲ, καὶ σὺ ἐμοί; θαυμαστῶς ἄνθρωπε γράφεις, καὶ σὺ μεγάλως εἰς τὸν ξενοφῶντος χαρακτῆρα, σὺ εἰς τὸν πλάτωνος, σὺ εἰς τὸν ἀντισθένους. εἶτ' ἀλλήλοις ὀνείρους διηγησάμενοι, πάλιν ἐπὶ ταῦτα ἐπανέρχεσθε, ὡσαύτως ὀρέγεσθε, ὡσαύτως ἐκκλίνετε. ὁμοίως ὁρμᾶτε, ἐπιβάλλεσθε, προτίθεσθε, ταῦτα εὔχεσθε, περὶ ταῦτα σπουδάζετε. εἶτα οὐδὲ ζητεῖτε τὸν ὑπομνήσοντα ὑμᾶς, ἀλλ' ἄχθεσθε ἐὰν ἀκούητε τούτων. εἶτα λέγετε, ἀφιλόστοργος γέρων, ἐξερχομένου μου οὐκ ἔκλαυσεν, οὐδ' εἶπεν εἰς οἵαν περίστασιν ἀπέρχομαι. τέκνον, ἂν σωθῇς, ἅψω λύχνους. ταῦτ' ἐστὶ τὰ τοῦ φιλοστόργου. μέγα σοι ἀγαθόν ἔσται σωθέντι, πιστῶς καὶ λύχνον ἅπτειν ἄξιον. ἀθάνατον γάρ εἶναί σε δεῖ, καὶ ἄνοσον. ταύτην οὖν ὅπερ λέγω τὴν οἴησιν τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τι τῶν χρησίμων ἀποβάλλοντας, ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον, ὡς πρὸς τὰ γεωμετρικὰ προσαγομένους, ὡς πρὸς τὰ μουσικά. εἰ δὲ μὴ, οὐδ' ἐγγὺς ἐσόμεθα τοῦ προκόψαι. κἂν πάσας τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις τὰς χρυσίππου μετὰ τῶν ἀντιπάτρου καὶ ἀρχεδήμου διέλθωμεν.

Πῶς ἀγωνιστέον πρὸς τὰς φαντασίας. ιη.

Πᾶσα ἕξις καὶ δύναμις ὑπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων συνέχεται καὶ αὔξεται, ἡ περιπατητικὴ ὑπὸ τοῦ περιπατεῖν, ἡ τροχαστικὴ ὑπὸ τοῦ τρέχειν. ἂν θέλῃς ἀναγνωστικὸς εἶναι, ἀναγίνωσκε. ἂν γραφικὸς, γράφε. ὅταν δὲ τριάκοντα ἐφεξῆς ἡμέρας μὴ ἀναγνῷς, ἀλλ' ἄλλό τι πράξῃς, γνώσῃ τὸ γινόμενον. οὕτω κἂν διαπέσῃς δέκα ἡμέρας, ἀναστὰς ἐπιχείρησον μακροτέραν ὁδὸν περιπατῆσαι, καὶ ὄψει πῶς σου τὰ σκέλη παραλύεται. καθόλου οὖν εἴ τι ποιεῖν ἐθέλῃς, ἑκτικὸν ποίει αὐτό, ἀλλ' ἔθιζον ἄλλό τι πράττειν μᾶλλον

αὐτ' αὐτοῦ. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν, ὅταν ὀργισθῇς, γίνωσκε ὅτι οὐ μόνον σοι τοῦτο γέγονε κακόν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἕξιν ηὔξηκας. καὶ ὡς πυρὶ φρύγανα παρέβαλες. ὅταν ἡττηθῇς τινός ἐν συνουσίᾳ, μὴ τὴν μίαν ἧτταν ταύτην λογίζου. ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἀκρασίαν σου τέθρεφας, ἐπηύξηκας. ἀδύνατον γὰρ ἀπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων, μὴ καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν ἐμφύεσθαι μὴ πρότερον οὔσας, τὰς δ' ἐπιτείνεσθαι καὶ ἰσχυροποιεῖσθαι. οὕτως ἀμέλει καὶ τὰ ἀῤῥωστήματα ὑποφύεσθαι λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. ὅταν γὰρ ἅπαξ ἐπιθυ-
ἀπαξιῶν μήσῃς ἀργυρίου, ἂν μὲν προσαχθῇ λόγος εἰς αἴσθησιν * ἄξιον τοῦ κακοῦ, πέπαυταί τε ἡ ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποκατέστη. ἐὰν δὲ μηδὲν προσαγάγῃς εἰς θεραπείαν, οὐκέτι εἰς ταῦτα ἐπάνεισιν. ἀλλὰ πάλιν ἐρεθισθὲν ὑπὸ τῆς καταλλήλου φαντασίας, θᾶττον ἢ πρότερον, ἐξήφθη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ τούτου συνεχῶς γινομένου κυλοῦται λοιπὸν, καὶ τὸ ἀῤῥώστημα βεβαιοῖ τὴν φιλαργυρίαν. ὁ γὰρ πυρέξας εἶτα παυσάμενος, οὐχ ὁμοίως ἔχει τῷ πρὸ τοῦ πυρέξαι, ἂν μή τι θεραπευθῇ εἰσάπαν. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν γίνεται. ἴχνη τινὰ καὶ μώλωπες ἀπολείπονται ἐν αὐτῇ. οὓς εἰ μή τις ἐξαλείψῃ καλῶς, πάλιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν μαστιγωθεὶς, οὐκέτι μώλωπας, ἀλλ' ἕλκη ποιεῖ. εἰ οὖν θέλεις μὴ εἶναι ὀργίλος, μὴ τρέφε σου τὴν ἕξιν, μηδὲν αὐτῇ παράβαλλε αὐξητικὸν, τὴν πρώτην ἡσύχασον. καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει ἃς οὐκ ὠργίσθης, καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι, νῦν παρ' ἡμέραν, εἶτα παρὰ δύο, εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν δὲ καὶ τριάκοντα παραλίπῃς, ἐπίθυσον τῷ θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὴν πρώτην, εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται, σήμερον οὐκ ἐλυπήθην οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς διμήνῳ καὶ τριμήνῳ. ἀλλὰ προσέσχον γινομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν, γίνωσκε ὅτι κομψῶς σοι ἔστι. σήμερον καλὸν ἰδὼν ἢ καλὴν, οὐκ εἶπον αὐτὸς ἐμαυτῷ, ὅτι ὄφελόν τις μετὰ ταύτης ἐκοιμήθη. καὶ μακάριος ὁ ἀνὴρ ὁ αὐτῆς. ὁ γὰρ τοῦτ' εἰπὼν, μακάριος καὶ ὁ μοιχός, οὐδὲ τὰ ἑξῆς ἀναζωγραφῶ, παροῦσαν αὐτὴν καὶ ἀποδυομένην καὶ παρακατακλινομένην. καταψῶ τὴν κορυφήν μου καὶ λέγω, εὖ ἐπίκτητε, κομψὸν σοφισμάτιον ἔλυσας, πολὺ κομψότερον τοῦ κυριεύοντος. ἂν δὲ καὶ βουλομένης τῆς γυναικαρίου καὶ νεύοντος καὶ προσπέμποντος, ἂν δὲ καὶ ἁπτομένης καὶ συνεγγίζοντος, ἀπόσχωμαι καὶ νικήσω. τοῦτο μὲν ἤδη τὸ σόφισμα, ὑπὲρ τὸν ψευδόμενον, ὑπὲρ τὸν ἡσυχάζοντα, ἐπὶ τούτῳ καὶ μέγα φρονεῖν

φρονεῖν ἄξιον. οὐκ ἐπὶ τῷ τὸν κυριεύοντα ἐρωτῆσαι. πῶς οὖν γένηται τοῦτο; θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ, θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ, ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ. εἶθ' ὅταν προσπίπτῃ σοι τις φαντασία τοιαύτη, πλάτων μὲν ὅτι ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης. ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας, πρὸς τοῦτο γίνῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς, ἄν τε τῶν ἀποθανόντων, ἄπελθε πρὸς σωκράτη, καὶ ἴδε αὐτὸν συγκατακείμενον ἀλκιβιάδῃ, καὶ διαπαίζοντα αὐτοῦ τὴν ὥραν. ἐνθυμήθητι οἵαν νίκην ποτὲ ἔγνω ἐκεῖνος, νενικηκότα ἑαυτόν. οἷα ὀλύμπια, πόστος ἀφ' ἡρακλέους ἐγένετο, ἵνα τις νὴ τοὺς θεοὺς δικαίως ἀσπάζηται αὐτόν. χαῖρε παράδοξε. οὐχὶ τοὺς σαπροὺς τούτους παίκτας καὶ παγκρατιαστάς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους, ταῦτα ἀντιτιθείς, νικήσεις τὴν φαντασίαν. οὐχ ἑλκυσθήσῃ ὑπ' αὐτῆς. τὸ πρῶτον δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπὲ ἔκδεξαί με μικρὸν φαντασία, ἄφες ἴδω τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος, ἄφες σε δοκιμάσω. καὶ τὸ λοιπὸν μὴ ἐφῇς αὐτῇ προάγειν, ἀναζωγραφούσῃ τὰ ἑξῆς. εἰ δὲ μή, οἴχεταί σε ἔχουσα ὅπου ἂν θέλῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλην τινὰ ἀντεισάγαγε καλὴν καὶ γενναίαν φαντασίαν, καὶ ταύτην τὴν ῥυπαρὰν ἔκβαλε. κἂν ἐθισθῇς οὕτω γυμνάζεσθαι, ὄψει οἷοι ὦμοι γίνονται, οἷα νεῦρα, οἷοι τόνοι. νῦν δὲ μόνον τὰ λογάρια, καὶ πλέον οὐδέν. οὗτός ἐστιν ὁ ταῖς ἀληθείαις ἀσκητής, ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας φαντασίας γυμνάζων ἑαυτόν. μεῖνον τάλας, μὴ συναρπασθῇς, μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς διοσκούρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. ποῖος γὰρ μείζων χειμὼν, ἢ ὁ ἐκ φαντασιῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκκρουστικῶν τοῦ λόγου; αὐτὸς γὰρ ὁ χειμὼν, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ φαντασία. ἐπεί τοι ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπάς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία. ἂν δ' ἅπαξ ἡττηθεὶς εἴπῃς, ὅτι ὕστερον νικήσεις, εἶτα πάλιν τὸ αὐτὸ ἴσθι, ὅτι οὕτω ποθ' ἕξεις κακῶς καὶ ἀσθενῶς, ὥστε μηδ' ἐφιστάνειν ὕστερον ὅτι ἁμαρτάνεις, ἀλλὰ καὶ ἀπολογίας ἄρξῃ πορίζειν ὑπὲρ τοῦ πράγματος. καὶ τότε βεβαιώσεις τὸ τοῦ ἡσιόδου ὅτι ἀληθές ἐστιν,

αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.

μένειν. καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν μέγα τῆς ἱστορίας κρατεῖν, ἴδιον δὲ δόγμα μηδὲν πεποιῆσθαι. ἐπὶ τῶν ἠθικῶν δὲ πάσχομεν αὐτὸ πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τούτων. εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄκουε. Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν. τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐστὶν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δ' ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν αἱ ἀρεταί, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· κακὰ δὲ κακίαι, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας· ἀδιάφορα δέ, τὰ μεταξὺ τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωή, θάνατος, ἡδονή, πόνος. πόθεν οἶδας; Ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς. τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν, ἢ ὅτι Διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ, ἢ Χρύσιππος, ἢ Κλεάνθης. βεβασάνικας οὖν τι αὐτῶν, καὶ δόγμα σαυτοῦ πεποίησαι; δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ γυμνάζεσθαι, μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως, ὅταν ψοφῇ τὸ ἱστίον, καὶ ἀνακραυγάσαντί σοι κακόσχολός τις παραστὰς εἴπῃ, λέγε μοι τοὺς θεούς, οἷα πρῴην ἔλεγες, μή τι κακίας ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι; μή τι κακίας μετέχον; οὐκ ἄρας ξύλον ἐνσείσεις αὐτῷ; τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀπολλύμεθα, καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. ἂν δέ σε Καῖσαρ μεταπέμπηται κατηγορούμενον, μέμνησαι τῆς διαιρέσεως. ἄν τις σοι εἰσιόντι καὶ ὠχριῶντι ἅμα καὶ τρέμοντι, προσελθὼν εἴπῃ, τί τρέμεις ἄνθρωπε; περὶ τίνος σοι ἐστὶν ὁ λόγος; μή τι ἔσω ὁ Καῖσαρ ἀρετὴν καὶ κακίαν τοῖς εἰσερχομένοις δίδωσι, τί μοι ἐμπαίζεις καὶ σὺ πρὸς τοῖς ἐμοῖς κακοῖς. ὅμως φιλόσοφε εἰπέ μοι, τί τρέμεις; οὐχὶ θάνατός ἐστι τὸ κινδυνευόμενον, ἢ δεσμωτήριον, ἢ πόνος τοῦ σώματος, ἢ φυγή, ἢ ἀδοξία; τί δ' ἄλλο. μή τι κακία; μή τι μέτοχον κακίας; σὺ οὖν τίνα ταῦτα ἔλεγες, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε; ἀρκεῖ ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακά. καὶ καλῶς λέγεις. ἀρκεῖ γάρ σοι τὰ σὰ κακά, ἡ ἀγέννεια, ἡ δειλία, ἡ ἀλαζονεία, ἣν ἀλαζονεύου ἐν τῇ σχολῇ καθήμενος. τί τοῖς ἀλλοτρίοις ἐκαλλωπίζου; τί Στωϊκὸν ἔλεγες σεαυτόν; τηρεῖτε οὕτως ἑαυτοὺς ἐν οἷς ἐπράσσετε, καὶ εὑρήσετε τίνος ἐστὲ αἱρέσεως, τοὺς πλείστους ὑμῶν ἐπικουρείους εὑρήσετε, ὀλίγους τινὰς περιπατητικούς, καὶ τούτους ἐκλελυμένους. ποῦ γὰρ ἵν' ὑμεῖς τὴν ἀρετὴν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἴσην, ἢ καὶ κρείττονα ἔργῳ ὑπολάβητε. Στωϊκὸν δὲ δείξατέ μοι, εἴ τινα ἔχετε. ποῦ; ἢ πῶς; ἀλλὰ τὰ λογάρια τὰ Στωϊκὰ λέγοντας μυρίους. τὰ γὰρ ἐπικούρεια αὐτοὶ οὗτοι λέγουσι, τὰ γὰρ περιπατητικὰ οὐκ αὐτὰ ὁμοίως ἀκριβοῦσι; τίς οὖν ἐστι Στωϊκός, ὡς λέγομεν ἀνδριάντα Φειδιακὸν τὸν τετυπωμένον κατὰ τὴν τέχνην τὴν Φειδίου. οὕτω τινά μοι δείξατε κατὰ τὰ δόγματα ἃ λαλεῖ τετυπωμένον, δείξατέ μοι τινὰ νοσοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα, κινδυνεύοντα

καὶ

καὶ εὐτυχοῦντα, ἀποθνήσκοντα καὶ εὐτυχοῦντα, πεφυγαδευμένον καὶ εὐτυχοῦντα, ἀδοξοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα. δείξατ' ἐπιθυμῶ τινὰ νὴ τοὺς θεοὺς ἰδεῖν στωϊκόν, ἀλλ' οὐκ ἔχετε τὸν τετυπωμένον δεῖξαι· τόν γε τυπούμενον δείξατε, τὸν ἐπὶ ταῦτα κεκλικότα, εὐεργετήσατέ με, μὴ φθονήσητε ἀνθρώπῳ γέροντι, ἰδεῖν θέαμα ὃ μέχρι νῦν οὐκ εἶδον. οἴεσθε ὅτι τὸν δία τοῦ φειδίου δείξετε, ἢ τὴν ἀθηνᾶν, ἐλεφάντινον καὶ χρυσοῦν κατασκεύασμα; ψυχὴν δειξάτω τις ὑμῶν ἀνθρώπου, θέλοντος ὁμογνωμονῆσαι τῷ θεῷ, καὶ μηκέτι μήτε θεὸν μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι. μὴ ἀποτυχεῖν τινός, μὴ περιπεσεῖν τινί. μὴ ὀργισθῆναι, μὴ φθονῆσαι, μὴ ζηλοτυπῆσαι. τί γὰρ δεῖ περιπλέκειν, θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ, περὶ τῆς πρὸς τὸν δία κοινωνίας βουλευόμενον, δείξατε. ἀλλ' οὐκ ἔχετε. τί οὖν αὑτοῖς ἐμπαίζετε, καὶ τοὺς ἄλλους κυβεύετε. καὶ περιθέμενοι σχῆμα ἀλλότριον, περιπατεῖτε κλέπται καὶ λωποδύται τούτων τῶν οὐδὲν προσηκόντων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν παιδευτής εἰμι ὑμέτερος. ὑμεῖς δὲ παρ' ἐμοὶ παιδεύεσθε. κἀγὼ μὲν ἔχω ταύτην ἐπιβολὴν ἀποτελέσαι ὑμᾶς ἀκωλύτους, ἀναγκάστους, ἀπαραποδίστους, ἐλευθέρους, εὐροοῦντας, εὐδαιμονοῦντας, εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. ὑμεῖς δὲ ταῦτα μαθησόμενοι καὶ μελετήσοντες πάρεστε. διατί οὖν οὐκ ἀνύετε τὸ ἔργον; εἰ καὶ ὑμεῖς ἔχετε τὴν ἐπιβολὴν οἵαν δεῖ, κἀγὼ πρὸς τῇ ἐπιβολῇ καὶ παρασκευὴν οἵαν δεῖ. τί τὸ λοιπόν ἐστιν; ὅταν ἴδω τέκτονα, ὅταν ὕλη πάρεστι παρακειμένη, ἐκδέχομαι τὸ ἔργον. καὶ ἐνθάδε γίνωσκε ὁ τέκτων ἐστί, μὴ ὕλη ἐστί. τί ἡμῖν λείπει; οὐκ ἔστι διδακτὸν τὸ πρᾶγμα; διδακτόν. οὐκ ἔστιν οὖν ἐφ' ἡμῖν; μόνον μὲν οὖν τῶν ἄλλων πάντων, οὔτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, οὔθ' ὑγίεια, οὔτε δόξα, οὔτε ἄλλο τι ἁπλῶς, πλὴν ὀρθὴ χρῆσις φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον. διατί οὖν οὐκ ἀνύεται, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ παρὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, καὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν. λοιπὸν οὖν ἢ παρ' ἐμέ ἐστιν, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ ὅπερ ἀληθέστερον, παρ' ἀμφοτέρους. τί οὖν θέλετε, ἀρξώμεθά ποτε τοιαύτην ἐπιβολὴν κομίζειν ἐνταῦθα, τὰ μέχρι νῦν ἀφῶμεν, ἀρξώμεθα. μόνον πιστεύσατέ μοι, καὶ ὄψεσθε.

Πρὸς

Πρὸς ἐπικουρείους καὶ ἀκαδημαϊκούς. κ.

Τοῖς ὑγιέσι καὶ ἐναργέσιν ἐξ ἀνάγκης καὶ οἱ ἀντιλέγοντες προσχρῶνται. καὶ σχεδὸν τοῦτο μέγιστον ἄν τις ποιήσαιτο τεκμήριον τοῦ ἐναργές τι εἶναι, τὸ ἐπάναγκες εὑρίσκεσθαι, καὶ τῷ ἀντιλέγοντι συγχρήσασθαι αὐτῷ. οἷον εἴ τις ἀντιλέγοι τῷ εἶναί τι καθολικὸν ἀληθές, δῆλον ὅτι τὴν ἐναντίαν ἀπόφασιν οὗτος ὀφείλει ποιήσασθαι. οὐδέν ἐστι καθολικὸν ἀληθές, ἀνδράποδον, οὐδὲ τοῦτο. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τοῦτο, ἢ οἷον εἴ τι ἐστὶ καθολικόν, ψευδός ἐστι. πάλιν ἄν τις παρελθὼν λέγῃ. γίνωσκε ὅτι οὐδέν ἐστι γνωστόν. ἀλλὰ πάντα ἀτέκμαρτα, ἢ ἄλλος ὅτι πίστευσόν μοι καὶ ὠφεληθήσῃ, οὐδὲν δεῖ ἀνθρώπῳ πιστεύειν. ἢ πάλιν ἄλλος μάθε παρ' ἐμοῦ ἄνθρωπε, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω σε ἐὰν θέλῃς. τίνι οὖν τούτων διαφέρουσιν οὗτοι; τίνες ποτὲ οἱ ἀκαδημαϊκοὺς αὑτοὺς λέγοντες ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται, πιστεύσατε ἡμῖν ὅτι οὐδεὶς πιστεύει οὐδενί. οὕτω καὶ ἐπίκουρος, ὅταν ἀναιρεῖν θέλῃ τὴν φυσικὴν κοινωνίαν ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους, αὐτῷ τῷ ἀναιρουμένῳ συγχρῆται. τί γὰρ λέγει; μὴ ἐξαπατᾶσθε ἄνθρωποι, μηδὲ παράγεσθε, μηδὲ διαπίπτετε, οὐκ ἔστι φυσικὴ κοινωνία τοῖς λογικοῖς πρὸς ἀλλήλους, πιστεύσατέ μοι. οἱ δὲ τὰ ἕτερα λέγοντες, ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς, καὶ παραλογίζονται. τί οὖν σοι μέλει; ἄφες ἡμᾶς ἐξαπατηθῆναι. μή τι χεῖρον ἀπαλλάξεις; ἂν πάντες οἱ ἄλλοι πεισθῶμεν ὅτι φυσική ἐστιν ἡμῖν κοινωνία πρὸς ἀλλήλους, καὶ ταύτην δεῖ παντὶ τρόπῳ φυλάσσειν, καὶ πολὺ κρεῖσσον καὶ ἀσφαλέστερον. ἄνθρωπε τί ὑπὲρ ἡμῶν φροντίζεις; τί δι' ἡμᾶς ἀγρυπνεῖς; τί λύχνον ἅπτεις; τί ἐπανίστασαι; τί τηλικαῦτα βιβλία συγγράφεις, μή τις ἡμῶν ἐξαπατηθῇ περὶ θεῶν ὡς ἐπιμελουμένων ἀνθρώπων; ἢ μὴ τὴν ἄλλην οὐσίαν ὑπολάβῃ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ἡδονήν. εἰ γὰρ οὕτω ταῦτα ἔχει, βαλὼν κάθευδε, καὶ τὰ τοῦ σκώληκος ποίει. ὧν ἄξιον ἔκρινας σεαυτόν, ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ συνουσίαζε, καὶ ἀφόδευε, καὶ ῥέγκε. τί δέ σοι μέλει, πῶς οἱ ἄλλοι ὑπολήψονται περὶ τούτων; πότερον ὑγιῶς, ἢ οὐχ ὑγιῶς. τί γάρ σοι καὶ ἡμῖν; τῶν γὰρ προβάτων σοι μέλει ὅτι παρέχει ἡμῖν αὐτὰ καρπούμενα καὶ ἀμελχθησόμενα, καὶ τὸ τελευταῖον κατακοπησόμενα. οὐχὶ δ' εὐκταῖον ἦν, εἰ ἐδύναντο οἱ ἄνθρωποι κατακηληθέντες καὶ ἐπᾳσθέντες ὑπὸ τῶν στωϊκῶν ἀπονυστάζειν καὶ παρέχειν σοι, καὶ τοῖς ὁμοίοις καρπουμένους καὶ ἀμελχθησομένους ἑαυτούς; πρὸς γὰρ τοὺς συνεπικουρείους

ἔδει ταῦτα λέγειν, οὐχὶ δὲ πρὸς ἐκείνους ἀποκρύπτεσθαι. πολὺ μᾶλλον ἐκείνους πρὸ πάντων ἀναπείθειν, ὅτι φύσει κοινωνικοί γεγόναμεν, ὅτι ἀγαθὸν ἡ ἐγκράτεια, ἵνα ταῦτα πάντα τηρῆται. ἢ πρός τινας μὲν δεῖ φυλάττειν ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρὸς τινὰς δ' οὔ; πρός τινας οὖν δεῖ τηρεῖν, πρὸς τοὺς ἀντιτηροῦντας, ἢ πρὸς τοὺς παραβατικῶς αὐτὴν ἔχοντας. καὶ τίνες παραβατικώτερον αὐτὴν ἔχουσιν ὑμῶν τῶν ταῦτα διειληφότων; τί οὖν ἦν τὸ ἐγεῖρον αὐτὸν ἐκ τῶν ὕπνων, καὶ ἀναγκάζον γράφειν ἃ ἔγραφε; τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὸ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἰσχυρότατον ἡ φύσις ἕλκουσα ἐπὶ τὸ αὑτῆς βούλημα, ἄκοντα καὶ στένοντα. ὅτι γὰρ δοκεῖ σοι ταῦτα τὰ ἀκοινώνητα, γράψον αὐτά, καὶ ἄλλοις ἀπόλιπε. καὶ ἀγρύπνησον δι' αὐτά καὶ αὐτὸς ἔργῳ κατήγορος γένου τῶν σαυτοῦ δογμάτων, εἶτα ὀρέστην μὲν ὑπὸ ἐριννύων ἐλαυνόμενον φῶμεν ἐκ τῶν ὕπνων ἐξεγείρεσθαι. τοῦτον δ' οὐ χαλεπώτεραι αἱ ἐριννύες καὶ ποιναὶ ἐξήγειρον καθεύδοντα, καὶ οὐκ εἴων ἠρεμεῖν ἀλλ' ἠνάγκαζον ἐξαγγέλλειν τὰ αὐτοῦ κακά, ὥσπερ τοὺς γάλλους ἡ μανία καὶ ὁ οἶνος; οὕτως ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη. πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαϊκῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπον, οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι οὐ δύνανται. οὕτω καὶ ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου καὶ φίλου. τὰς δὲ προθυμίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο, οὐ γὰρ ἠδύνατο, οὐ μᾶλλον ἢ οἱ ταλαίπωροι ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καίτοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐσπουδακότες. τίς ἡ ἀτυχία, λαβών τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσεργάσασθαι τὰ λείποντα. ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, εἴ τι καὶ ἔχει γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται, καὶ ἀπολλύειν. τί λέγεις φιλόσοφε; τὸ εὐσεβὲς καὶ ὅσιον, ποῖον; τί σοι φαίνεται; ἂν θέλῃς κατασκευάσω, ὅτι ἀγαθόν ἐστι. κατασκεύασον ἵν' οἱ πολῖται ἡμῶν ἐπιστραφέντες τιμῶσι τὸ θεῖον, καὶ παύσωνταί ποτε ῥᾳθυμοῦντες περὶ τὰ μέγιστα. ἔχεις οὖν τὰς κατασκευάς; ἔχω, καὶ χάριν οἶδα. ἐπεὶ οὖν ταῦτά σοι λίαν ἀρέσκει, λάβε τὰ ἐναντία. ὅτι θεοὶ οὔτ' εἰσίν, εἴτε καὶ εἰσίν, οὐκ ἐπιμελοῦνται ἀνθρώπων, οὐδὲ κοινόν ἐστιν ἡμῖν τι πρὸς

αὐτοὺς

αὐτοὺς, τότ' εὐσεβεῖς τοὺς καὶ ὅσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις λαλούμενον, κατάψευσμά ἐστιν ἀλαζόνων ἀνθρώπων καὶ σοφιστῶν, ἢ νὴ Δία νομοθετῶν, εἰς φόβον καὶ ἐπίσχεσιν τῶν ἀδικούντων. εὖ φιλόσοφε ὠφέλησας ἡμῶν τοὺς πολίτας, ἀνεκτήσω τοὺς νέους ἅπαντας ἤδη πρὸς καταφρόνησιν τῶν θείων. τί οὖν; οὐκ ἀρέσκει σοι ταῦτα; λάβε νῦν πῶς ἡ δικαιοσύνη οὐδέν ἐστι; πῶς ἡ αἰδὼς μωρία ἐστί; πῶς πατὴρ οὐδέν ἐστι; πῶς ὁ υἱὸς οὐδέν ἐστιν; εὖ φιλόσοφε, ἐπίμενε, πεῖθε τοὺς νέους, ἵνα πλείονας ἔχωμεν ταὐτά σοι πεπονθότας, καὶ λέγοντας ἐκ τούτων τῶν λόγων. ηὐξήκασιν ἡμῖν αἱ εὐνομούμεναι πόλεις, λακεδαίμων διὰ τούτους τοὺς λόγους ἐγένετο. λυκοῦργος ταῦτα τὰ πείσματα ἐνεποίησεν αὐτοῖς διὰ τῶν νόμων αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας. ὅτι οὔτε τὸ δουλεύειν αἰσχρόν ἐστι μᾶλλον ἢ καλόν, οὔτε τὸ ἐλευθέρους εἶναι καλὸν μᾶλλον ἢ αἰσχρόν. οἱ ἐν θερμοπύλαις ἀποθανόντες, διὰ ταῦτα τὰ δόγματα ἀπέθανον, ἀθηναῖοι δὲ τὴν πόλιν διὰ ποίους ἄλλους λόγους ἀπέλιπον; εἶτα οἱ λέγοντες ταῦτα, γαμοῦσι καὶ παιδοποιοῦνται, καὶ πολιτεύονται, καὶ ἱερεῖς καθιστᾶσιν αὑτοὺς καὶ προφήτας. τίνων; τῶν οὐκ ὄντων· καὶ τὴν πυθίαν ἀνακρίνουσιν αὐτοί, ἵνα τὰ ψευδῆ πύθωνται. καὶ ἄλλοις τοὺς χρησμοὺς ἐξηγοῦνται. ὢ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας. ἄνθρωπε τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; ἐσθίων ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν. λουόμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον. εἴ τινος αὐτῶν δοῦλος ἤμην, εἰ καὶ ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδέρεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλουν αὐτόν. βάλε ἐλάδιον παιδάριον εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔβαλον ἂν γάρον, καὶ ἀπελθὼν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. τί τοῦτο, φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιάκριτος ὁμοιοτάτη, νὴ τὴν σὴν τύχην. δός ὧδε τὴν πτισάνην. ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γεμίσας τρυβλίον ὀξυγάρου. οὐκ ᾔτησα τὴν πτισάνην; ναὶ κύριε. τοῦτο πτισάνη ἐστί; τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πτισάνη. λάβε καὶ ὄσφρανθε, λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν οὖν οἶδας εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται. εἰ τρεῖς τέσσαρας τῶν συνδούλων, εἶχον ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μετανοῆσαι. νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες, εὐχάριστοι δ' ἄνθρωποι καὶ αἰδήμονες. εἰ μηδὲν ἄλλο, καθ' ἡμέραν ἄρτους ἐσθίοντες, τολμῶσι λέγειν ὅτι οὐκ οἴδαμεν εἰ ἔστι τις δημήτηρ, ἢ κόρη, ἢ πλούτων,

ἵνα μὴ λέγω νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀπολαύοντες, καὶ μεταβολῶν τοῦ ἔτους, καὶ ἄστρων, καὶ θαλάσσης, καὶ γῆς, καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων συνεργίας, ὑπὸ οὐδενὸς τούτων οὐδὲ κατὰ ποσὸν ἐπιστρέφονται. ἀλλὰ μόνον ἐξεμέσαι τὸ προβλημάτιον ζητοῦσι, καὶ τὸν στόμαχον γυμνάσαντες, ἀπελθεῖν ἐν βαλανείῳ. τί δ' ὀρθοῦσι, καὶ περὶ τίνων, ἢ πρὸς τίνας, καὶ τίς ἔσται αὐτοῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων; οὐδὲ κατὰ βραχὺ πεφροντίκασι, μή τις νέος εὐγενὴς ἀκούσας τῶν λόγων τούτων, πάθῃ τι ὑπ' αὐτῶν ἢ καὶ παθὼν, πάντως ἀπολέσῃ τὰ τῆς εὐγενείας σπέρματα, μή τινι μοιχεύοντι ἀφορμὰς παράσχωμεν τοῦ ἀπαναισχυντῆσαι πρὸς τὰ γινόμενα. μή τις τῶν νοσφιζομένων τὰ δημόσια, εὑρεσιλογίας τινὸς ἐπιλάβηται ἀπὸ τῶν λόγων τούτων, μή τις τῶν αὐτοῦ γονέων ἀμελῶν, θράσος τι ἔτι ἀπὸ τούτου προσλάβῃ. τί οὖν κατὰ σὲ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἢ καλόν; ταῦτα ἢ ταῦτα. τί ἔτι τούτων τίς ἀντιλέγει τινί; ἢ λόγον δίδωσιν, ἢ λαμβάνει, ἢ μεταπείθειν πειρᾶται. πολὺ νὴ δία μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσει τίς ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους, τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν.

περὶ ἀνομολογίας. κα.

ΤΑ μὲν ῥαδίως ὁμολογοῦσιν ἄνθρωποι, τὰ δ' οὐ ῥαδίως. οὐδεὶς οὖν ὁμολογήσει, ὅτι ἄφρων ἐστὶν, ἢ ἀνόητος· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, πάντων ἀκούσεις λεγόντων, ὄφελον ὡς φρένας ἔχω, οὕτω καὶ τύχην εἶχον. δειλοὺς δὲ ῥαδίως ἑαυτοὺς ὁμολογοῦσι, καὶ λέγουσιν ἐγὼ δειλότερός εἰμι, ὁμολογῶ· τὰ δ' ἄλλ' οὐχ εὑρήσεις μωρόν. ἄνθρωπον ἀκρατῆ οὐ ῥαδίως ὁμολογήσει τίς, ἄδικον οὐδόλως, φθονερὸν οὐ πάνυ, οὐ περίεργον· ἐλεήμονα οἱ πλεῖστοι. τί οὖν τὸ αἴτιον; τὸ μὲν κυριώτατον, ἀνομολογία καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἄλλοις δ' ἄλλα αἴτια. καὶ σχεδὸν ὅσα ἂν αἰσχρὰ φαντάζωνται, ταῦτα οὐ πάνυ ὁμολογοῦσι. τὸ δὲ δειλὸν εἶναι, εὐγνώμον τι ἤθους φαντάζονται, καὶ τὸ ἐλεήμονα. τὸ δ' ἠλίθιον εἶναι, παντελῶς ἀνδραποδῶδες. τὰ περὶ κοινωνίαν δὲ πλημμελήματα, οὐ πάνυ προσίενται. ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἁμαρτημάτων κατὰ τοῦτο μάλιστα φέρονται, ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν αὐτά, ὅτι φαντάζονταί τι ἐν αὐτοῖς εἶναι ἀκούσιον· καθάπερ ἐν τῷ δειλῷ καὶ ἐλεήμονι, κἂν ἀκρατῆ τι. οὐ προομολογεῖ τίς αὑτὸν ἐρωτᾷ προστίθησιν, ὥστε συγγνωσθῆναι ὡς ἐπ' ἀκουσίῳ. τὸ δ' ἄδικον, οὐδαμῶς φαντάζονται ἀκούσιον. ἔνι τί καὶ τῷ ζηλοτύπῳ, ὡς οἴονται τοῦ ἀκουσίου. διὰ τοῦτο περὶ τούτου προομολογοῦσιν. ἐν οὖν τοιούτοις ἀνθρώποις * ἀνα

ἀναστρεφόμενον

στρεφό-

στρεφόμενον, οὕτω τεταραγμένοις, οὕτως οὐκ εἰδόσιν, οὐδ' ὅ,τι λέγουσιν, οὐδ' ὅ,τι ἔχουσι κακὸν ἢ οὐκ ἔχουσιν, ἢ παρὰ τί ἔχουσιν, ἢ πῶς παύσονται αὐτῶν. καὶ αὐτὸν οἶμαι ἐφιστάνειν ἄξιον συνεχῶς, μή που τι καὶ αὐτὸς εἷς εἰμι ἐκείνων, τίνα φαντασίαν ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ, πῶς ἐμαυτῷ χρῶμαι, μή τι καὶ αὐτὸς ὡς φρονίμῳ, μή τι καὶ αὐτὸς ὡς ἐγκρατεῖ, μὴ καὶ αὐτὸς λέγω ποτὲ ταῦτα· ὅτι εἰς τὸ ἐπιὸν πεπαίδευμαι, ἔχω ἣν δεῖ συναίσθησιν, τὸν μηδὲν εἰδότα ὅτι οὐδὲν οἶδα. ἔρχομαι πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὡς ἐπὶ τὰ χρηστήρια, πείθεσθαι παρεσκευασμένος. ἢ καὶ αὐτὸς κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησόμενος, καὶ τὰ βιβλία νοήσων ἃ πρότερον οὐκ ἐνόουν· ἂν δ' οὕτω τύχῃ, καὶ ἄλλοις ἐξηγησόμενος. ἄνθρωπε, ἐν οἴκῳ διαπεπύκτευκας περὶ δουλαρίου, τὴν οἰκίαν ἀνάστατον πεποίηκας, τοὺς γείτονας συντετάραχας, καὶ ἔρχῃ μοι καταστολὰς ποιήσας ὡς σοφός; καὶ καθήμενος κρίνεις πῶς ἐξηγησάμην τὴν λέξιν; πῶς τί ποτ' ἐφλυάρησα τὰ ἐπελθόντα μοι; φθονῶν ἐλήλυθας, τεταπεινωμένος, ὅτι σοι ἐξ οἴκου φέρεται οὐδέν. καὶ κάθῃ μεταξὺ λεγομένων τῶν λόγων, αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο ἐνθυμούμενος, ἢ πῶς ὁ πατὴρ τὰ πρός σε, ἢ πῶς ὁ ἀδελφός. τί λέγουσιν οἱ ἐκεῖ ἄνθρωποι περὶ ἐμοῦ, νῦν οἴονταί με προκόπτειν, καὶ λέγουσιν ὅτι ἥξει ἐκεῖνος πάντα εἰδώς. ἤθελον πῶς ποτε πάντα μαθὼν ἐπελθεῖν. ἀλλὰ πολλοῦ πόνου χρεία, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν πέμπει. καὶ ἐν Νικοπόλει σαπρῶς λούει τὰ βαλανεῖα, καὶ ἐν οἴκῳ κακῶς, καὶ ὧδε κακῶς. εἶτα λέγουσιν, οὐδεὶς ὠφελεῖται ἐκ τῆς σχολῆς. τίς γὰρ ἔρχεται εἰς σχολήν; τίς γὰρ ὡς θεραπευθησόμενος; τίς ὡς παρέξων αὑτοῦ τὰ δόγματα ἐκκαθαρθησόμενα; τίς συναισθησόμενος τίνων δεῖται; τί οὖν θαυμάζετε, εἰ ἃ φέρετ' εἰς τὴν σχολήν, αὐτὰ ταῦτα ἀποφέρετε πάλιν; οὐ γὰρ ὡς ἀποθησόμενοι, ἢ ἐπανορθώσοντες, ἢ ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν ληψόμενοι, ἔρχεσθε. πόθεν, οὐδ' ἐγγύς. ἐκεῖνο γοῦν βλέπετε μᾶλλον, εἰ ἐφ' ὃ ἔρχεσθε, τοῦτο ὑμῖν γίνεται. θέλετε λαλεῖν περὶ τῶν θεωρημάτων. τί οὖν, οὐ φλυαρότεροι γίνεσθε; οὐχὶ δὲ παρέχει τινὰ ὕλην ὑμῖν, πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τὰ θεωρημάτια; συλλογισμοὺς ἀναλύετε μεταπίπτοντας. οὐκ ἐφοδεύετε ψευδομένου λήμματα, ὑποθετικούς; τί οὖν ἔτι ἀγανακτεῖτε, εἰ ἐφ' ἃ πάρεστε, ταῦτα λαμβάνετε. ναί. ἀλλ' ἂν ἀποθάνῃ μου τὸ παιδίον, ἢ ὁ ἀδελφός, ἢ ἐμὲ ἀποθνήσκειν δέῃ, ἢ στρεβλοῦσθαι, τί με ταῦτα ὠφελήσει; μὴ γὰρ ἐπὶ τοῦτο ἦλθες; μὴ γὰρ τούτου ἕνεκά μοι παρακάθησαι; μὴ γὰρ διὰ τοῦτό ποτε

λύχνον ἧψας, ἢ ἠγρύπνησας, ἢ εἰς τὸν περίπατον ἐξελθὼν, προὔβαλες ποτὲ σαυτῷ φαντασίαν τινὰ ἀντὶ συλλογισμοῦ; καὶ ταύτην κοινῇ ἐφωδεύσατέ ποτε, εἶτα λέγετε ἄχρηστα τὰ θεωρήματα; τίσι; τοῖς οὐχ ὡς δεῖ χρωμένοις. τὰ γὰρ κολλύρια οὐκ ἄχρηστα τοῖς ὅτε δεῖ καὶ ὡς δεῖ ἐγχριομένοις, τὰ μαλάγματα δ' οὐκ ἄχρηστα, οἱ ἁλτῆρες οὐκ ἄχρηστοι. ἀλλὰ τισὶν ἄχρηστοι, τισὶ πάλιν χρήσιμοι; ἂν μου πυνθάνῃ νῦν, χρήσιμοί εἰσιν οἱ συλλογισμοί; ἐρῶ σοι ὅτι χρήσιμοι. κἂν θέλῃς, ἀποδείξω πῶς. ἐμὲ οὖν τί ὠφελήσουσιν; ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐπύθου εἰ σοὶ χρήσιμοι, ἀλλὰ καθόλου. πυνθανέσθω μου καὶ ὁ δυσεντερικὸς, εἰ χρήσιμον ὄξος· ἐρῶ, ὅτι χρήσιμον. ἐμοὶ οὖν χρήσιμον; ἐρῶ, οὔ. ζήτησον πρῶτον σταλῆναι σου ῥεῦμα, τὰ ἑλκύδρια ἀπουλωθῆναι· καὶ ὑμεῖς ἄνδρες, τὰ ἕλκη πρῶτον θεραπεύσατε, τὰ ῥεύματα ἐπιστήσατε, ἠρεμήσατε τῇ διανοίᾳ, ἀπερίσπαστον αὐτὴν ἐνέγκατε εἰς τὴν σχολὴν, καὶ γνώσεσθε οἵαν ἰσχὺν ὁ λόγος ἔχει.

περὶ φιλίας. κβ.

Περὶ ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα εἰκότως. μή τι οὖν περὶ τὰ κακὰ ἐσπουδάκασιν οἱ ἄνθρωποι; οὐδαμῶς. ἀλλὰ μή τι περὶ τὰ μηδὲν πρὸς αὐτούς; οὐδὲ περὶ ταῦτα. ἀπολείπεται τοίνυν, περὶ μόνα τὰ ἀγαθὰ ἐσπουδακέναι αὐτούς. εἰ δ' ἐσπουδακέναι, καὶ φιλεῖν ταῦτα. ὅστις οὖν ἀγαθῶν ἐπιστήμων ἐστὶν, οὗτος ἂν καὶ φιλεῖν εἰδείη. ὁ δὲ μὴ δυνάμενος διακρῖναι τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ τὰ οὐδέτερα ἀπ' ἀμφοτέρων, πῶς ἂν ἔτι οὗτος φιλεῖν δύναιτο; τοῦ φρονίμου τοίνυν ἐστὶ μόνου, τὸ φιλεῖν. καὶ πῶς, φησίν. ἐγὼ γὰρ ἄφρων ὢν, ὅμως φιλῶ μου τὸ παιδίον. θαυμάζω μὲν νὴ τοὺς θεοὺς, πῶς καὶ τὸ πρῶτον ὡμολόγηκας ἄφρονα εἶναι σεαυτόν. τί γάρ σοι λείπει; οὐ χρῇ αἰσθήσει; φαντασίας διακρίνεις; οὐ τροφὰς προσφέρῃ τὰς ἐπιτηδείους τῷ σώματι; οὐ σκέπην, οὐκ οἴκησιν; πόθεν οὖν ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; ὅτι νὴ Δία πολλάκις ἐξίστασαι ὑπὸ τῶν φαντασιῶν, καὶ ταράσσῃ, καὶ ἡττῶσί σε αἱ πιθανότητες αὐτῶν, καὶ ποτὲ μὲν ταῦτα ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις, εἶτα ἐκεῖνα αὐτὰ κακὰ, ὕστερον δ' οὐδέτερα. καὶ ὅλως λυπῇ, φοβῇ, φθονεῖς, ταράσσῃ, μεταβάλλῃ· διὰ ταῦτα ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; ἐν δὲ τῷ φιλεῖν οὐ μεταβάλλῃ; ἀλλὰ πλοῦτον μὲν, καὶ ἡδονὴν, καὶ ἁπλῶς αὐτὰ τὰ πράγματά ποτε μὲν ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις εἶναι, ποτὲ δὲ κακά; ἀνθρώπους δὲ τοὺς αὐτοὺς οὐχὶ ποτὲ μὲν ἀγαθοὺς, ποτὲ δὲ κακούς. καὶ ποτὲ μὲν οἰκείως ἔχεις, ποτὲ δ' ἐχθρῶς αὐτοῖς; καὶ ποτὲ

τὸ φιλεῖν, μόνου τοῦ φρονίμου.

μὲν

μὲν ἐπαινεῖς, ποτὲ δὲ ψέγεις; ναί, καὶ ταῦτα πάσχω. τί οὖν; ὁ ἐξη-
πατημένος περί τινος, δοκεῖ σοι φίλος εἶναι αὐτοῦ; οὐ πάνυ. οὐδὲ ὁ με-
ταπτώτως ἐκλεγόμενος αὐτὸ, εὔνους ἂν αὐτῷ εἶναι; οὐδ' οὗτος. ὁ δὲ νῦν λοι-
δορῶν μέν τινα, ὕστερον δὲ θαυμάζων; οὐδ' οὗτος. τί οὖν; κυνάρια
οὐδέποτ' εἶδες σαίνοντα καὶ προσπαίζοντα ἀλλήλοις, ἵν' εἴπῃς
οὐδὲν φιλικώτερον; ἀλλ' ὅταν ἴδῃς τί ἐστι φιλία, βάλε κρέας εἰς μέ-
σον, καὶ γνώσῃ. βάλε καὶ σοῦ καὶ τοῦ παιδίου μέσον ἀγρίδιον, καὶ γνώσῃ
πῶς σε τὸ παιδίον ταχέως κατορύξαι θέλει, καὶ σὺ τὸ παιδίον εὔ-
χῃ ἀποθανεῖν. εἶτα σὺ πάλιν οἷον ἐξέθρεψα τέκνον, πάλαι ἐκφέρει.
βάλε κοράσιον κομψόν, καὶ αὐτὸ ὁ γέρων φιλεῖ, κἀκεῖνος ὁ νέος.
ἂν δὲ δοξάριον, ἂν δὲ κινδυνεῦσαι δέῃ, ἐρεῖς τὰς φωνὰς τὰς τοῦ Ἀδ-
μήτου πατρός· χαίρεις ὁρῶν φῶς, πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς; θέλεις
βλέπειν φῶς, πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς; οἴει, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἐφίλει
τὸ ἴδιον παιδίον, ὅτε μικρὸν ἦν; οὐδὲ πυρέσσοντος αὐτοῦ ἠγωνία, οὐ-
δὲ ἔλεγε πολλάκις, ὅτι ὤφελον ἐγὼ μᾶλλον ἐπύρεσσον; εἶτα ἐλθόν-
τος τοῦ πράγματος, καὶ ἐγγίσαντος, ὅρα οἵας φωνὰς ἀφιᾶσιν. ὁ
Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς αὐτῆς μητρός, καὶ ἐκ τοῦ
αὐτοῦ πατρός; οὐκ ἦσαν συντεθραμμένοι, συμβεβιωκότες, συμπε-
πωκότες, συγκεκοιμημένοι πολλάκις, ἀλλήλους καταπεφιληκό-
τες; ὥστ' εἴ τις, οἶμαι, εἶδεν αὐτούς, κατεγέλασεν ἂν τῶν φιλοσόφων,
ἐφ' οἷς περὶ φιλίας παραδοξολογοῦσιν. ἀλλ' ἐμπεσούσης εἰς τὸ μέσον ὥ-
σπερ κρέας τῆς τυραννίδος, ὅρα οἷα λέγουσι. πῶ ποτε στήσῃ πρὸ πύρ-
γων; ὡς τί μ' ἐρωτᾷς; τοῦδ' ἀντιτάξομαι κτενῶν σε. κἀμὲ τοῦδ'
ἔρως ἔχει. καὶ εὔχονται εὐχὰς τοιάσδε. καθόλου γὰρ μὴ ἐξαπατᾶ-
σθε, πᾶν ζῷον οὐδενὶ οὕτως ᾠκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅ,
τι ἂν οὖν πρὸς τοῦτο φαίνηται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἄν τ' ἀδελφὸς ᾖ
οὗτος, ἄν τε πατήρ, ἄν τε τέκνον, ἄν τ' ἐρώμενος, ἄν τ' ἐραστής, μι-
σεῖ, προβάλλεται, καταρᾶται. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς
τὸ αὐτοῦ συμφέρον. τοῦτο πατήρ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγγενεῖς, καὶ πα-
τρίς, καὶ θεός. ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀ-
κείνους λοιδοροῦμεν, καὶ τὰ ἱδρύματα τὰ αὐτῶν καταστρέφομεν, καὶ τοὺς
ναοὺς ἐμπιπρῶμεν· ὥσπερ Ἀλέξανδρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι
τὰ Ἀσκληπιεῖα, ἀποθανόντος τοῦ ἐρωμένου. διὰ τοῦτο ἂν μὲν ἐν ταυ-
τῷ τις θῇ τὸ συμφέρον, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ καλόν, καὶ πατρίδα, καὶ γο-
νεῖς, καὶ φίλους, σώζεται ταῦτα πάντα, ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὲν τὸ συμφέρον,
ἀλλαχοῦ

τὸ αὐτοῦ συμφέρον.

ἀλλαχοῦ δὲ τοὺς φίλους, καὶ τὴν πατρίδα, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιον, οἴχεται ταῦτα πάντα, καταβαρούμενα ὑπὸ τοῦ συμφέροντος. ὅπου γὰρ ἂν τὸ ἐγώ, καὶ τὸ ἐμόν, ἐκεῖ ἀνάγκη ῥέπειν τὸ ζῷον. εἰ ἐν σαρκί, ἐκεῖ τὸ κυριεῦον εἶναι. εἰ ἐν προαιρέσει, ἐκεῖνο εἶναι. εἰ ἐν τοῖς ἐκτὸς, ἐκεῖνο. εἰ τοίνυν ἐκεῖ εἰμὶ ἐγώ, ὅπου ἡ προαίρεσις, οὕτω μόνως καὶ φίλος ἔσομαι, οἷος δεῖ καὶ υἱὸς καὶ πατήρ. τοῦτο γάρ μοι συνοίσει, τηρεῖν τὸν πιστόν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ἀνεκτικόν, τὸν ἀφεκτικόν, καὶ συνεργητικόν, φυλάσσειν τὰς σχέσεις. ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὲν ἐμαυτὸν θῶ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ καλόν, οὕτως ἰσχυρὸς γίνεται ὁ ἐπικούρου λόγος, ἀποφαίνων ἢ μηδὲν εἶναι τὸ καλόν, ἢ ἄρα τὸ ἔνδοξον. διὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν, καὶ ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι διεφέροντο, καὶ θηβαῖοι πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ μέγας βασιλεὺς πρὸς τὴν ἑλλάδα, καὶ μακεδόνες πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ νῦν ῥωμαῖοι πρὸς γέτας. καὶ ἔτι πρότερον τὰ ἐν ἰλίῳ διὰ ταῦτα ἐγένετο. ὁ ἀλέξανδρος τοῦ μενελάου ξένος ἦν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς εἶδε φιλοφρονουμένους ἀλλήλους, ἠπίστησεν ἂν τῷ λέγοντι, οὐκ εἶναι φίλους αὐτούς. ἀλλ' ἐβλήθη εἰς τὸ μέσον μειδίον, κομψὸν γυναικάριον, καὶ περὶ αὐτοῦ πόλεμος. καὶ νῦν ὅταν ἴδῃς φίλους, ἀδελφοὺς, ὁμονοεῖν δοκοῦντας, μὴ αὐτόθεν ἀποφαίνῃ περὶ τῆς φιλίας τι αὐτῶν, μηδ' ἂν ὀμνύωσι, μηδ' ἂν ἀδυνάτως ἔχειν λέγωσιν ἀπηλλάχθαι ἀλλήλων. οὐκ ἔστι πιστὸν τὸ φαύλου ἡγεμονικόν. ἀβέβαιόν ἐστιν, ἄκριτον, ἄλλοθ' ὑπ' ἄλλης φαντασίας νικώμενον. ἀλλ' ἐξέταζε μὴ ταῦθ' ἃ οἱ ἄλλοι, εἰ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, καὶ ὁμοῦ ἀνατεθραμμένοι, καὶ ὑπὸ τῷ αὐτῷ παιδαγωγῷ· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον, ποῦ τὸ συμφέρον αὐτοῖς τίθενται· πότερον ἐκτός, ἢ ἐν προαιρέσει. ἂν ἐκτός, μὴ εἴπῃς φίλους, οὐ μᾶλλον ἢ πιστούς, ἢ βεβαίους, ἢ θαρραλέους, ἢ ἐλευθέρους· ἀλλὰ μηδ' ἀνθρώπους, εἰ νοῦν ἔχεις. οὐ γὰρ ἀνθρωπικὸν δόγμα ἐστὶ, τὸ ποιοῦν δάκνειν ἀλλήλους, καὶ λοιδορεῖσθαι, καὶ τὰς ἐρημίας καταλαμβάνειν, ἢ τὰς ἀγοράς, ὡς τὰ ὄρη, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποδείκνυσθαι τὰ λῃστῶν· οὐδὲ τὸ ἀκρατεῖς εἶναι μοιχοὺς καὶ φθορεῖς ἀπεργαζόμενον. οὐδ' ὅσα ἄλλα πλημμελοῦσιν ἄνθρωποι κατ' ἀλλήλων, δι' ἓν καὶ μόνον τοῦτο δόγμα, τὸ ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις τίθεσθαι αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν. ἂν δ' ἀκούσῃς ὅτι ταῖς ἀληθείαις οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ μόνον οἴονται τὸ ἀγαθόν, ὅπου προαίρεσις, ὅπου χρῆσις ὀρθὴ φαντασιῶν, μηκέτι πολυπραγμονήσῃς, μήτ' εἰ υἱὸς καὶ πατήρ ἐστι, μήτ' εἰ ἀδελφοί, μήτ' εἰ πολὺν χρόνον συμπεφοι-

τηκότες

τὸ ἐγώ, καὶ τὸ ἐμόν.

τηκότου καὶ ἑταῖροι. ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τοῦτο γνούς, θαῤῥῶν ἀποφαίνου, ὅτι φίλοι ὥσπερ ὅτι πιστοί, ὅτι δίκαιοι. ποῦ γὰρ ἀλλαχοῦ φιλία, ἢ ὅπου πίστις, ὅπου αἰδώς, ὅπου δόσις τοῦ καλοῦ; τῶν δ' ἄλλων οὐδενός. ἀλλὰ τεθεράπευκέ με τοσοῦτον χρόνον, καὶ οὐκ ἐφίλει με; πόθεν οἶδας ἀνδράποδον, εἰ οὕτω τεθεράπευκεν, ὡς τὰ ὑποδήματα σπογγίζει τὰ ἑαυτοῦ· ὡς τὸ κτῆνος; πόθεν οἶδας, εἰ τὴν χρείαν σ' ἀποβαλόντα τὴν τοῦ σκευαρίου, ῥίψει σ' ὡς κατεαγὸς πινάκιον. ἀλλὰ γυνή μού ἐστι, καὶ τοσοῦτον χρόνον συμβεβιώκαμεν. πόσον δ' ἡ Ἐριφύλη μετὰ τοῦ Ἀμφιαράου, καὶ τέκνων μήτηρ, καὶ πολλῶν. ἀλλ' ὅρμος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον. τί δ' ἐστὶν ὅρμος; τὸ δόγμα, τὸ περὶ τῶν τοιούτων. ἐκεῖνο ἦν τὸ θηριῶδες, ἐκεῖνο τὸ διακόπτον τὴν φιλίαν, τὸ οὐκ ἐῶν εἶναι γυναῖκα γαμετήν, τὴν μητέρα μητέρα. καὶ ὑμῶν ὅς τις ἐσπούδακεν ἢ αὐτός τις εἶναι φίλος, ἢ ἄλλον κτήσασθαι φίλον, ταῦτα τὰ δόγματα ἐκκοπτέτω, ταῦτα μισησάτω, ταῦτα ἐξελασάτω ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ· καὶ οὕτως ἔσται πρῶτον μὲν αὐτὸς ἑαυτῷ μὴ λοιδορούμενος, μὴ μαχόμενος, μὴ μετανοῶν, μὴ βασανίζων ἑαυτόν. ἔπειτα καὶ ἑτέρῳ, τῷ μὲν ὁμοίῳ παντὶ, ἁπλῶς. τοῦ δ' ἀνομοίου, ἀνεκτικός, πρᾶος, πρὸς αὐτὸν ἥμερος, συγγνωμονικὸς ὡς πρὸς ἀγνοοῦντα, ὡς πρὸς διαπίπτοντα περὶ τῶν μεγίστων· οὐδενὶ χαλεπός, ἅτ' εἰδὼς ἀκριβῶς τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται τῆς ἀληθείας. εἰ δὲ μή, τὰ μὲν ἄλλα πράξετε πάντα ὅσα οἱ φίλοι, καὶ συμπιεῖσθε, καὶ συσκηνήσετε, καὶ συμπλεύσετε, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγεννημένοι ἔσεσθε. καὶ μέχρις ἂν * ἔχητε τὰ θηριώδη ταῦτα καὶ μιαρὰ δόγματα γὰρ οἱ ὄφεις. φίλοι δ' οὔτ' ἐκεῖνοι, οὔθ' ὑμεῖς.

Περὶ τῆς τοῦ λέγειν δυνάμεως. κγ.

Βιβλίον πᾶς ἂν ἥδιον ἀναγνῷ, ἢ καὶ ῥᾷον, τὸ εὐσημοτέροις γράμμασι γεγραμμένον. οὐκοῦν καὶ λόγους πᾶς ἄν τις ῥᾷον ἀκούσῃ, τοὺς εὐσχήμοσιν ἅμα καὶ εὐπρεπέσιν ὀνόμασι σεσημασμένους. οὐκ ἄρα τοῦτο ῥητέον, ὡς οὐδὲ μία δύναμίς ἐστιν ἀπαγγελτική. τοῦτο γὰρ ἅμα μὲν ἀσεβοῦς ἐστιν ἀνθρώπου, ἅμα δὲ δειλοῦ. ἀσεβοῦς μέν, ὅτι τὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χάριτας ἀτιμάζει. ὥσπερ εἰ ἀνῄρει τὴν εὐχρησίαν τῆς ὁρατικῆς, ἢ τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως, ἢ αὐτῆς τῆς φωνητικῆς. εἰκῇ οὖν σοι ὁ θεὸς ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν; εἰκῇ πνεῦμα ἐνεκέρασεν αὐτοῖς οὕτως ἰσχυρὸν καὶ φιλότεχνον, ὥστε μακρὰν ἐξικνούμενον, ἀναμάσσεσθαι τοὺς τύπους

τῶν ὁρωμένων; ποῖος ἄγγελος οὕτως ὀκὺς καὶ ἐπιμελής. εἰκῆ δὲ καὶ τὸν με-
ταξὺ ἀέρα οὕτως ἐνεργὸν ἐποίησε, καὶ ἔντονον, ὥστε διὰ τοῦ γινομένου
πως διικνεῖσθαι τὴν ὅρασιν; εἰκῆ δὲ φῶς ἐποίησεν, οὗ μὴ παρόντος, οὐδ' ἑνὸς
τῶν ἄλλων ὄφελος ἦν; ἄνθρωπε, μήτ' ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνή-
μων τῶν κρεισσόνων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ δία ὑπὲρ
αὐτοῦ τοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ
οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου, εὐχαρίστει τῷ θεῷ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέ-
δωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον,
τὸ τὴν ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑ-
κάστης τούτων τῶν δυνάμεων, πόσου τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μή τι αὐτὴ ἑ-
κάστη ἡ δύναμις, μή τι τῆς ὁρατικῆς ποτ' ἤκουσας λεγούσης τι περὶ ἑαυ-
τῆς, μή τι τῆς ἀκουστικῆς; μή τι πυρῶν; μή τι κριθῶν; μή τι ἵππου; μή τι
κυνός; ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν, ὑπηρετεῖν τῇ
χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. κἂν πύθῃ πόσου ἕκαστον ἄξιόν ἐστι, τίνος πυν-
θάνῃ; τίς σοι ἀποκρίνεται; πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρείσ-
σων εἶναι ταύτης, ἣ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται, καὶ δοκιμάζει αὐ-
τὴν ἑκάστην, καὶ ἀποφαίνεται. τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε, τίς ἐστιν αὕτη, καὶ
πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή;
τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀ-
ποστρέφουσα, τοῖς δὲ προσάγουσα. ἡ ὁρατική; οὔ, ἀλλ' ἡ προαιρετική. τίς ἡ
τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; τίς καθ' ἣν περίεργοι καὶ πευθῆ-
ναι, ἢ πάλιν ἀκίνητοι ὑπὸ λόγου ἢ ἀκουστικοί; οὐκ ἄλλη, ἢ ἡ προαιρετι-
κὴ δύναμις. εἶτα αὐτὴ ἰδοῦσα, ὅτι ἐν τυφλαῖς καὶ κωφαῖς ταῖς ἀλ-
λαις ἁπάσαις δυνάμεσίν ἐστι, μηδ' ἔτι ἄλλο συνορᾶν δυναμέναις,
πλὴν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἔργα ἐφ' οἷς τεταγμέναι εἰσὶ διακονεῖν ταύτῃ
καὶ ὑπηρετεῖν. αὐτὴ δὲ μόνη ὀξὺ βλέπει, καὶ τάς τ' ἄλλας καθορᾷ πόσου
ἑκάστη ἀξία, καὶ αὐτὴ μέλλει ἡμῖν ἄλλο τι ἀποφαίνεσθαι τὸ κράτιστον εἶναι
ἢ αὐτήν. καὶ τί ποιεῖ ἄλλο ὁ ὀφθαλμὸς ἀνοιχθεὶς, ἢ ὁρᾷ; εἰ δὲ δεῖ τὴν τοῦ
τινὸς ἰδεῖν γυναῖκα, καὶ πῶς, τί λέγει; ἡ προαιρετική. εἰ δὲ δεῖ πι-
στεῦσαι τοῖς λεχθεῖσιν, ἢ ἀπιστῆσαι, καὶ πιστεύσαντα ἐρεθισθῆναι ἢ
μὴ, τίς λέγει; οὐχ ἡ προαιρετική; ἡ δὲ φραστικὴ αὕτη καὶ καλλωπιστικὴ
τῶν ὀνομάτων, εἴ τις ἄρα ἰδία δύναμις, τί ἄλλο ποιεῖ, ἢ ὅταν ἐμπέσῃ
λόγος περί τινος, καλλωπίζει τὰ ὀνομάτια, καὶ συντίθησιν ὥσπερ
οἱ κομμωταὶ τὴν κόμην. πότερον δ' εἰπεῖν ἄμεινον ἢ σιωπῆσαι, καὶ
οὕτως

οὕτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τὸ πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει, ἢ ἡ προαιρετική; θέλεις οὖν αὐτὴν ἐπελθοῦσαν αὑτῆς καταψηφίζεσθαι; τί οὖν φησιν, εἰ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔχει; καὶ δύναται τὸ διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ἐστι τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τί ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις, τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τι ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς οἷόν τε τὰ κωλυόμενα τοῦ ἀκωλύτου; τῇ ὁρατικῇ δυνάμει τίνα πέφυκεν ἐμποδίζειν; καὶ προαίρεσις, καὶ προαιρετά. τῇ ἀκουστικῇ ταῦτα, τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. προαιρέσει δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον οὐδέν, αὐτὴ δ' ἑαυτὴν διαστραφεῖσα. διὰ τοῦτο κακία μόνη, αὕτη γίνεται, ἢ ἀρετὴ μόνη. εἶτα τηλικαύτη δύναμις οὖσα, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐπιτεταγμένη, ἐπελθοῦσα ἡμῖν λεγέτω κράτιστον εἶναι τῶν ὄντων τὴν σάρκα. οὐδ' εἰ αὐτὴ ἡ σὰρξ ἑαυτὴν ἔλεγεν εἶναι κρατίστην, ἠνέσχετο ἄν τις αὐτῆς. νῦν δὲ τί ἐστιν ἐπίκουρε, τὸ ταῦτα ἀποφαινόμενον, τὸ περὶ τέλους συγγεγραφός, τὸ τὰς φυσικὰς, τὸ περὶ κανόνος, τὸ τὸν πώγωνα καθεικός, τὸ γράφον ὅτε ἀπέθνησκεν, ὅτι τὴν τελευταίαν ἄγοντες ἅμα καὶ μακαρίαν ἡμέραν. ἡ σὰρξ, ἢ ἡ προαίρεσις; εἶτα τούτου τι κρεῖσσον ἔχειν ὁμολογεῖς, καὶ σὺ μαίνῃ; οὕτω τυφλὸς ταῖς ἀληθείαις καὶ κωφὸς εἶ; τί οὖν; ἀτιμάζει τις τὰς ἄλλας δυνάμεις; μὴ γένοιτο. λέγει τις μηδεμίαν εἶναι χρείαν, ἢ προαγωγὴν τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως; μὴ γένοιτο. ἀνόητον, ἀσεβὲς, ἀχάριστον πρὸς τὸν θεόν. ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδίδωσιν. ἔστι γάρ τις καὶ ὄνου χρεία, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη βοός ἐστι. καὶ κυνὸς, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη οἰκέτου ἐστί. καὶ οἰκέτου, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῶν πολιτῶν ἐστι. καὶ τούτων, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῶν ἀρχόντων. οὐ μέντοι διὰ τὸ ἄλλα εἶναι κρείττονα, καὶ ἣν παρέχει τὰ ἕτερα χρείαν, ἀτιμαστέον. ἔστι τις ἀξία καὶ τῆς φραστικῆς δυνάμεως, ἀλλ' οὐχ ἡλίκη τῆς προαιρετικῆς. ὅταν οὖν ταῦτα λέγω, μή τις οἰέσθω, ὅτι ἀμελεῖν ὑμᾶς ἀξιῶ φράσεως. οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμῶν, οὐδ' ὤτων, οὐδὲ χειρῶν, οὐδὲ ποδῶν, οὐδὲ ἐσθῆτος, οὐδὲ ὑποδημάτων. ἀλλ' ἄν μου πύθηται, τί οὖν ἐστι κράτιστον τῶν ὄντων, τί εἴπω; τὴν φραστικὴν οὐ δύναμαι, ἀλλὰ τὴν προαιρετικὴν, ὅταν ὀρθὴ γένηται, αὕτη γάρ ἐστι ἡ κἀκείνοις χρωμένη, καὶ ταῖς ἄλλαις πάσαις

καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις δυνάμεσι. τούτου κατορθωθέντος, οὐκ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἀγαθὸς γίνεται· ἀποτευχθέντος δὲ, κακὸς ἄνθρωπος γίνεται. παρ᾽ ὃ ἀτυχοῦμεν, εὐτυχοῦμεν, μεμφόμεθ᾽ ἀλλήλοις, εὐαρεστοῦμεν. ἁπλῶς, ὃ λεληθὸς ᾖ, κακοδαιμονίαν ποιεῖται· τυχὸν δ᾽ ἐπιμελείας, εὐδαιμονίαν. τὸ δὲ αἴρειν τὴν δύναμιν τῆς φραστικῆς, καὶ λέγειν μὴ εἶναι μηδεμίαν ταῖς ἀληθείαις, οὐ μόνον ἀχαρίστου ἐστὶ πρὸς τοὺς δεδωκότας, ἀλλὰ καὶ δειλοῦ. ὁ γὰρ τοιοῦτος φοβεῖσθαί μοι δοκεῖ, μὴ εἴπερ τίς ἐστι δύναμις περὶ τὸν τόπον, οὐ δυνηθῶμεν αὐτῆς καταφρονῆσαι. τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ λέγοντες, μηδεμίαν εἶναι παραλλαγὴν κάλλους πρὸς αἶσχος. εἶτα ὁμοίως ἦν κινηθῆναι τὸν θερσίτην ἰδόντα, καὶ τὸν ἀχιλλέα; ὁμοίως τὴν ἑλένην, καὶ ἣν ἔχει γυναῖκα; καὶ ταῦτα μωρὰ καὶ ἄγροικα, καὶ οὐκ εἰδότων τὴν ἑκάστου φύσιν, ἀλλὰ φοβουμένων μὴ ἄν τις αἴσθηται τῆς διαφορᾶς, εὐθὺς συναρπασθεὶς καὶ ἡττηθεὶς ἀπέλθῃ. ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο, ἀπολιπεῖν ἑκάστῳ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἣν ἔχει, καὶ ἀπολιπόντα ἰδεῖν τὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ κράτιστον τῶν ὄντων καταμαθεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παντὶ μεταδιώκειν, περὶ τοῦτο ἐσπουδακέναι, πάρεργα τἄλλα πρὸς τοῦτο πεποιημένον, οὐ μέντοι ἀμελοῦντα οὐδ᾽ ἐκείνων κατὰ δύναμιν. καὶ γὰρ ὀφθαλμῶν ἐπιμελητέον, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τοῦ κρατίστου, ἀλλὰ καὶ τούτων διὰ τὸ κράτιστον. ὅτι ἐκεῖνο οὐκ ἄλλως ἕξει κατὰ φύσιν, εἰ μὴ ἐν τούτοις εὐλογιστοῖ, καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τὰ ἕτερα αἱρούμενον. τί οὖν ἐστι τὸ γινόμενον; οἷον εἴ τις ἀπιὼν εἰς τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ διοδεύων πανδοχεῖον καλὸν, ἀρέσαντος αὐτῷ τοῦ πανδοχείου, καταμένοι ἐν τῷ πανδοχείῳ. ἄνθρωπε, ἐπελάθου σου τῆς προαιρέσεως; οὐκ εἰς τοῦτο ὥδευες, ἀλλὰ διὰ τούτου. ἀλλὰ κομψὸν τοῦτο. πόσα δ᾽ ἄλλα πανδοχεῖα κομψά; πόσοι δὲ λειμῶνες; ἀλλ᾽ ἁπλῶς ὡς δίοδος. τὸ δὲ προκείμενον ἐκεῖνο, εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθεῖν· τοὺς οἰκείους ἀπαλλάξαι δέους, αὐτὸν τὰ τοῦ πολίτου ποιεῖν, γῆμαι, παιδοποιεῖσθαι, ἄρξαι τὰς νομιζομένας ἀρχάς. οὐ γὰρ τοὺς κομψοτέρους ἡμῖν τόπους ἐκλεξάμενος ἐλήλυθας, ἀλλ᾽ ἐν οἷς ἐγένου, καὶ ὧν κατατέταξαι πολίτης, ἐν τούτοις ἀναστραφησόμενος. τοιοῦτόν τι καὶ ἐνταῦθά ἐστι τὸ γινόμενον. ἐπεὶ διὰ λόγου καὶ τοιαύτης παραδόσεως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον δεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἐκκαθᾶραι, καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν τῶν φαντασιῶν ὀρθὴν κατασκευάσαι, ἀνάγκη δὲ τῇ παρά-

δοσιν

δοσιν γίνεσθαι τῶν θεωρημάτων, καὶ διὰ λέξεως ποιᾶς καὶ μετά τινος ποικιλίας καὶ δριμύτητος τῶν θεωρημάτων. ὑπ' αὐτῶν τινες τούτων ἁλισκόμενοι καταμένουσιν αὐτοῦ, ὁ μὲν ὑπὸ τῆς λέξεως, ὁ δ' ὑπὸ λογισμῶν, ὁ δ' ὑπὸ μεταπιπτόντων, ὁ δ' ὑπ' ἄλλου τινὸς τοιούτου πανδοκείου, καὶ προσμένοντες κατασήπονται, ὡς παρὰ ταῖς σειρῆσιν. ἄνθρωπε, τὸ προκείμενόν σοι, κατασκευάσαι σαυτὸν χρηστικὸν ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις κατὰ φύσιν, ἐν ὀρέξει ἀναπότευκτον, ἐν δ' ἐκκλίσει ἀπερίπτωτον, μηδέποτ' ἀτυχοῦντα, μηδέποτε δυστυχοῦντα, ἐλεύθερον, ἀκώλυτον, ἀναναγκαστον, συναρμόζοντα τῇ τοῦ Διὸς διοικήσει, ταύτῃ πειθόμενον, μηδὲν' αἰτιώμενον, δυνάμενον εἰπεῖν τούτους τοὺς στίχους ἐξ ὅλης ψυχῆς·

ἄγου δέ μ' ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη.

εἶτα τοῦτο τὸ προκείμενον ἔχων, ἀρέσαντός σοι λεξειδίου, ἀρεσάντων θεωρημάτων τινῶν, αὐτοῦ καταμένεις, καὶ κατοικεῖν προαιρῇ, ἐπιλαθόμενος τῶν ἐν οἴκῳ, καὶ λέγεις, ταῦτα κομψά ἐστι; τίς γὰρ λέγει μὴ εἶναι αὐτὰ κομψά; ἀλλ' ὡς δίοδον, ὡς πανδοκεῖα. τί γὰρ κωλύει φράζοντα ὡς Δημοσθένης, ἀτυχεῖν; τί δὲ κωλύει συλλογισμοὺς ἀναλύοντα ὡς Χρύσιππον, ἄθλιον εἶναι, πενθεῖν, φθονεῖν, ἁπλῶς ταράσσεσθαι, κακοδαιμονεῖν; οὐδέν. ὁρᾷς οὖν ὅτι πανδοκεῖα ἦν ταῦτα οὐδενὸς ἄξια, τὸ δὲ προκείμενον ἄλλο ἦν; ταῦτα ὅταν λέγω πρός τινας, οἴονταί με καταβάλλειν τὴν περὶ τὸ λέγειν ἐπιμέλειαν, ἢ τὴν περὶ τὰ θεωρήματα. ἐγὼ δ' οὐ ταύτην καταβάλλω, ἀλλὰ τὸ περὶ ταῦτα καταληκτικῶς ἔχειν, καὶ ἐνταῦθα τίθεσθαι τὰς αὐτῶν ἐλπίδας. εἴ τις τοῦτο παριστὰς βλάπτει τοὺς ἀκούοντας, κἀμὲ τίθεσθε ἕνα τῶν βλαπτόντων, οὐ δύναμαι δ' ἄλλο βλέπων, τὸ κράτιστον καὶ τὸ κυριώτατον ἄλλο λέγειν εἶναι, ἵν' ὑμῖν χαρίσωμαι.

Πρός τινα τῶν οὐκ ἠξιωμένων ὑπ' αὐτοῦ. κδ.

Εἰπόντος αὐτῷ τινος, ὅτι πολλάκις ἐπεθύμων σου ἀκοῦσαι, ἦλθον πρὸς σέ, καὶ οὐδέποτέ μοι ἀπεκρίνω· καὶ νῦν εἰ δυνατόν, παρακαλῶ σε, εἰπεῖν τί μοι. δοκεῖ σοι, ἔφη, καθάπερ ἄλλου τινὸς εἶναι τέχνη, οὕτω δὲ καὶ τοῦ λέγειν, ἣν ὁ μὲν ἔχων ἐμπείρως ἐρεῖ, ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀπείρως; δοκεῖ. οὐκοῦν ὁ μὲν διὰ τοῦ λέγειν αὐτός τε ὠφελούμενος, καὶ ἄλλους οἷός τε ὢν ὠφελεῖν, οὗτος ἐμπείρως ἂν λέγοι· ὁ δὲ βλαπτόμενος μᾶλλον, καὶ βλάπτων, οὗτος ἄπειρος ἂν εἴη τῆς τέχνης ταύτης τῆς τοῦ λέγειν; εὕροις δ' ἄν, τοὺς μὲν βλαπτομένους, τοὺς δ' ὠφε-

λουμένους. οἱ δ' ἀκούοντες πάντες ὠφελοῦνται ἀφ' ὧν ἀκούουσιν, ἢ καὶ τούτων εὕροις ἂν οὓς μὲν ὠφελουμένους, οὓς δὲ βλαπτομένους; καὶ τούτων, ἔφη. οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν ἐμπείρως ἀκούουσιν, ὠφελοῦνται; ὅσοι δ' ἀπείρως, βλάπτονται; ὡμολόγει. ἔστιν ἄρα τις ἐμπειρία καθάπερ τοῦ λέγειν, οὕτω καὶ τοῦ ἀκούειν; ἔοικεν. εἰ δὲ βούλει, καὶ οὕτω σκέψαι αὐτό. τὸ μουσικῆς ἅψασθαι, τίνος σοι δοκεῖ; μουσικοῦ. τὸ δὲ τὸν ἀνδριάντα ὡς δεῖ κατασκευάσαι, τίνος σοι φαίνεται; ἀνδριαντοποιοῦ. τὸ δ' ἰδεῖν ἐμπείρως, οὐδεμιᾶς σοι προσδεῖσθαι φαίνεται τέχνης; προσδεῖται καὶ τούτου. οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ λέγειν ὡς δεῖ τοῦ ἐμπείρου ἐστίν, ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸ ἀκούειν ὠφελίμως τοῦ ἐμπείρου ἐστί; καὶ τὸ μὲν τελέως καὶ ὠφελίμως, εἰ βούλει, πρὸς τὸ παρὸν ἀφῶμεν. ἐπεὶ καὶ μακρὰν ἐσμὲν ἀμφότεροι παντὸς τοιούτου. ἐκεῖνο δὲ πᾶς ἄν τις ὁμολογῆσαί μοι δοκεῖ, ὅτι πόσης γέ τινος τριβῆς περὶ τὸ ἀκούειν προσδεῖται ὁ τῶν φιλοσόφων ἀκουσόμενος. ἢ γὰρ οὔ; περὶ τίνος οὖν λέγω πρὸς σέ, δεῖξόν μοι. περὶ τίνος ἀκοῦσαι δύνασαι; περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τινος. ἆρά γε ἵππου; οὔ. ἀλλὰ βοός; οὔ. τί οὖν; ἀνθρώπου; ναί. οἴδαμεν οὖν τί ἐστιν ἄνθρωπος; τίς ἡ φύσις αὐτοῦ; τίς ἡ ἔννοια, ἣν ἔχομεν καὶ κατὰ πόσον, περὶ τὰ ὦτα τετρημένα; ἀλλὰ φύσις τί ἐστιν ἐννοεῖς, ἢ δύνασαι καὶ κατὰ πόσον ἀκολουθῆσαί μοι λέγοντι; ἀλλ' ἀποδείξει χρήσομαι πρὸς σέ. πῶς; παρακολουθεῖς γὰρ αὐτῷ τούτῳ τί ἐστιν ἀπόδειξις, ἢ πῶς τι ἀποδείκνυται, ἢ διὰ τίνων; ἢ τίνα ὅμοια μὲν ἀποδείξει ἐστίν, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔστι; τί γάρ ἐστιν ἀληθὲς οἶδας, ἢ τί ἐστι ψεῦδος, τί τίνι ἀκολουθεῖ, τί τίνι μάχεται; ἢ ἀνομολογούμενόν ἐστιν, ἢ ἀσύμφωνον· ἀλλὰ κινῶ σε πρὸς φιλοσοφίαν. πῶς; παραδείκνυμί σοι τὴν μάχην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καθ' ἣν διαφέρονται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων. αὐτὸ τοῦτο τί ἐστι μάχη, οὐκ εἰδότα; δεῖξον οὖν μοι, τί περαίνω διαλεγόμενός σοι. κίνησόν μοι προθυμίαν, ὡς ἡ κατάλληλος πόα τῷ προβάτῳ φανεῖσα, προθυμίαν αὐτῷ κινεῖ πρὸς τὸ φαγεῖν. ἂν δὲ λίθον ἢ ἄρτον παραθῇς, οὐ κινηθήσεται. οὕτως εἰσί τινες ἡμῖν φυσικαὶ προθυμίαι καὶ πρὸς τὸ λέγειν, ὅταν ὁ ἀκουσόμενος φανῇ τις, ὅταν αὐτὸς ἐρεθίσῃ. ἂν δ' ὡς λίθος ἢ χόρτος ᾖ παρακείμενος, πῶς δύναται ἀνθρώπῳ ὄρεξιν κινῆσαι; ἡ ἄμπελος μή τι λέγει τῷ γεωργῷ, ἐπιμελοῦ μου, ἀλλ' αὐτὴ δι' αὑτῆς ἐμφαίνουσα, ὅτι ἐπιμεληθέντι λυσιτελήσει αὐτῷ, ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν. τὰ παιδία τὰ πιθανὰ καὶ δριμέα, τίνα οὐκ ἐκκαλεῖται πρὸς

τὸ συμ-

τὸ συμπαίζειν αὐτοῖς, καὶ συνέρπειν, καὶ πρὸς τὰ συμψηλαφίζειν; ὅνπερ δέ τις προθυμεῖται συμπαίζειν, ἢ συνογκᾶσθαι; καὶ γὰρ εἰ μικρόν, ὅμως ὀνάριόν ἐστιν. τί οὖν μοι οὐδὲν λέγεις; ἐκεῖνο μόνον ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀγνοῶν τίς ἐστι, καὶ ἐπὶ τί γέγονε, καὶ ἐν τίνι τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ μετὰ τίνων κοινωνῶν, καὶ τίνα τὰ ἀγαθά ἐστι καὶ τὰ κακά, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά, καὶ μήτε λόγῳ παρακολουθῶν, μήτ' ἀποδείξει, μήτε τί ἐστιν ἀληθὲς ἢ τί ψεῦδος, μήτε διακρῖναι ταῦτα δυνάμενος, οὔτ' ὀρέξεται κατὰ φύσιν, οὔτ' ἐκκλινεῖ, οὔθ' ὁρμήσει, οὔτ' ἐπιβαλεῖται, οὐ συγκαταθήσεται, οὐκ ἀνανεύσει, οὐκ ἐφέξει, τὸ σύνολον κωφὸς καὶ τυφλὸς περιελεύσεται, δοκῶν μέν τις εἶναι, ὢν δ' οὐδείς. νῦν γὰρ πρῶτον τοῦθ' οὕτως ἔχει; οὐχὶ ἐξ οὗ γένος ἀνθρώπων ἐστίν, ἐξ ἐκείνου πάντα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὰ ἀτυχήματα παρὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν γεγόνηται; Ἀγαμέμνων καὶ Ἀχιλλεὺς διὰ τί ἀλλήλοις διαφέρονται; οὐχὶ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τίνα ἐστὶ συμφέροντα καὶ ἀσύμφορα; οὐχ ὁ μὲν λέγει, ὅτι συμφέρει ἀποδοῦναι τῷ πατρὶ τὴν Χρυσηΐδα, ὁ δὲ λέγει ὅτι οὐ συμφέρει; οὐχὶ ὁ μὲν λέγει ὅτι δεῖ αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἄλλου γέρας, ὁ δὲ ὅτι οὐ δεῖ; οὐχὶ διὰ ταῦτα ἐπελάθοντο καὶ τίνες ἦσαν, καὶ ἐπὶ τί ἐληλύθεισαν; ἴα ἄνθρωπε, ἐπὶ τί ἐλήλυθας; ἐρωμένας κτησόμενος, ἢ πολεμήσων; τίσι; τοῖς Τρωσίν, ἢ τοῖς Ἕλλησι; τοῖς Τρωσίν. ἀφεὶς οὖν τὸν Ἕκτορα, ἐπὶ τὸν βασιλέα τὸν σαυτοῦ σπᾷς τὸ ξίφος; σὺ δ' ὦ βέλτιστε, ἀφεὶς τὰ τοῦ βασιλέως ἔργα, περὶ κορασιδίου διαπυκτεύεις τῷ πολεμικωτάτῳ τῶν συμμάχων, ὃν δεῖ παντὶ τρόπῳ περιέπειν καὶ φυλάττειν; καὶ χείρων γίνῃ κομψοῦ ἀρχιερέως, ὃς τοὺς καλοὺς μονομάχους διὰ πάσης ἐπιμελείας ἔχει; ὁρᾷς, οἷα ποιεῖ ἄγνοια περὶ τῶν συμφερόντων; ἀλλὰ κἀγὼ πλούσιός εἰμι. μή τι οὖν τοῦ Ἀγαμέμνονος πλουσιώτερος; ἀλλὰ καὶ καλός εἰμι. μή τι οὖν τοῦ Ἀχιλλέως καλλίων; ἀλλὰ καὶ κόμιον κομψὸν ἔχω. ὁ δ' Ἀχιλλεὺς οὐ κάλλιον καὶ ξανθόν; καὶ οὐκ ἐκτένιζεν αὐτὸ κομψῶς, οὐδ' ἔπλασσεν; ἀλλὰ καὶ ἰσχυρός εἰμι. μή τι οὖν δύνασαι λίθον ἆραι ἡλίκον ὁ Ἕκτωρ ἢ ὁ Αἴας; ἀλλὰ καὶ εὐγενής. μή τι ἐκ θεᾶς μητρός; μὴ καὶ πατρὸς ἐγγόνου Διός; τί οὖν ἐκεῖνον ὠφελεῖ ταῦτα, ὅταν καθήμενος κλαίῃ διὰ τὸ κορασίδιον. ἀλλὰ ῥήτωρ εἰμί. ἐκεῖνος δ' οὐκ ἦν; οὐ βλέπεις πῶς κέχρηται τοῖς δεινοτάτοις καὶ Ἑλλήνων περὶ λόγους, Ὀδυσσεῖ καὶ Φοίνικι; πῶς αὐτοὺς ἀποστόμους πεποίηκε; ταῦτά σοι μόνα ἔχω εἰπεῖν, καὶ οὐδὲ ταῦτα προθύμως. διὰ τί;

ὅτι μὴ

ὅτι με οὐκ ἠρέθισας. εἰς τί γὰρ ἀπιδὼν ἐρεθίσω, ὡς οἱ ἱππικοὶ πρὸς τοὺς ἵππους τοὺς εὐφυεῖς. εἰς τὸ σωμάτιον; αἰσχρῶς αὐτὸ πλάσσεις. εἰς τὴν ἐσθῆτα; καὶ ταύτην τρυφερὰν ἔχεις. εἰς σχῆμα, εἰς βλέμμα, εἰς οὐδέν; ὅταν ἀκοῦσαι θέλῃς φιλοσόφου, μὴ λέγε αὐτῷ ὅτι οὐδέν μοι λέγεις· ἀλλὰ μόνον δείκνυε σαυτὸν τοῦ ἀκούειν ἄξιον, ἢ ἐπιτήδειον, καὶ ὄψει πῶς κινήσεις τὸν λέγοντα.

Πῶς ἀναγκαῖα τὰ λογικά. κε.

Τῶν παρόντων δέ τινος εἰπόντος, πεῖσόν με ὅτι τὰ λογικὰ χρήσιμά ἐστι· θέλεις, ἔφη, ἀποδείξω σοι τοῦτο; ναί. οὐκοῦν λόγον με ἀποδεικτικὸν διαλεχθῆναι δεῖ. ὁμολογήσαντος δέ, πόθεν οὖν εἴσῃ ἄν σε σοφίσωμαι; σιωπήσαντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ὁρᾷς, ἔφη, πῶς αὐτὸς ὁμολογεῖς, ὅτι ταῦτα ἀναγκαῖά ἐστιν, εἰ χωρὶς αὐτῶν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο δύνασαι μαθεῖν, πότερον ἀναγκαῖα ἢ οὐκ ἀναγκαῖά ἐστιν.

Τί τὸ ἴδιον τοῦ ἁμαρτήματος. κϛ.

Πᾶν ἁμάρτημα μάχην περιέχει. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἁμαρτάνων οὐ θέλει ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ κατορθῶσαι, δῆλον ὅτι ὃ μὲν θέλει οὐ ποιεῖ. τί γὰρ ὁ κλέπτης θέλει; πρᾶξαι τὸ αὑτῷ συμφέρον. οὐκοῦν εἰ ἀσύμφορον αὐτῷ ἐστι τὸ κλέπτειν, ὃ μὲν θέλει, οὐ ποιεῖ; πᾶσα δὲ ψυχὴ λογικὴ φύσει διαβέβληται πρὸς μάχην· καὶ μέχρι μὲν ἄν, μὴ παρακολουθῇ τούτῳ, ὅτι ἐν μάχῃ ἐστίν, οὐδὲν κωλύεται τὰ μαχόμενα ποιεῖν. παρακολουθήσασα δέ, πολλὴ ἀνάγκη ἀποστῆναι τῆς μάχης, καὶ φεύγειν οὕτως, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ ψεύδους ἀνανεῦσαι, πικρὰ ἀνάγκη τῷ αἰσθανομένῳ ὅτι ψεῦδός ἐστι. μέχρι δ' ἂν τοῦτο οὐ φαντάζηται, ὡς ἀληθεῖ ἐπινεύει αὐτῷ. δεινὸς οὖν ἐν λόγῳ; ὁ δ' αὐτὸς καὶ προτρεπτικὸς καὶ ἐλεγκτικός, οὗτος ὁ δυνάμενος ἑκάστῳ παραδεῖξαι τὴν καθ' ἣν ἁμαρτάνει, καὶ σαφῶς παραστῆσαι πῶς ὃ θέλει οὐ ποιεῖ, καὶ ὃ μὴ θέλει ποιεῖ. ἂν γὰρ τοῦτο δείξῃ τις, αὐτὸς ἀφ' αὑτοῦ ἀναχωρήσει. μέχρι δὲ μὴ δεικνύῃς, μὴ θαύμαζε εἰ ἐπιμένει. κατορθώματος γὰρ φαντασίαν λαμβάνων, ποιεῖ αὐτό. διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης ταύτῃ τῇ δυνάμει πεποιθώς, ἔλεγεν· ὅτι ἐγὼ ἄλλον μὲν οὐδένα οἶδα παρέχειν μάρτυρα ὧν λέγω, ἀρκοῦμαι δ' ἀεὶ τῷ προσδιαλεγομένῳ, καὶ ἐκεῖνον ἐπιψηφίζω καὶ καλῶ μάρτυρα· καὶ εἷς ὢν οὗτος, ἀρκεῖ μοι ἀντὶ πάντων. ᾔδει γάρ, ὑπὸ τίνος λογικὴ ψυχὴ κινεῖται, ζυγῷ ἐπ' ἴστα ῥέψει ἄν τε θέλῃ ἄν τε μή, λογικῷ ἡγεμονικῷ. δεῖξον μάχην, καὶ ἀποστήσεται. ἂν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὐτὸς αὑτῷ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ.

ΚΕΦΑ.

Κεφάλαια τοῦ τρίτου βιβλίου.

ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΥ. α.

Εἰσιόντος τινὸς πρὸς αὐτὸν νεανίσκου ῥητορικοῦ, περιεργότερον ἠσκημένου τὴν κόμην, καὶ τὴν ἄλλην περιβολὴν κατακοσμουμένου, εἰπέ μοι, ἔφη, εἰ οὐ δοκοῦσί σοι κύνες τ' εἶναι καλοί τινες καὶ ἵπποι, καὶ οὕτω τῶν ἄλλων ζώων ἕκαστον; δοκοῦσιν, ἔφη. οὐκοῦν καὶ ἄνθρωποι οἱ μὲν καλοί, οἱ δὲ αἰσχροί; πῶς γὰρ οὔ; πότερον οὖν κατὰ τὸ αὐτὸ ἕκαστα τούτων ἐν τῷ αὐτῷ γένει καλὰ προσαγορεύομεν, ἢ ἰδίως ἕκαστον; οὕτω δ' ὄψει αὐτό· ἐπειδὴ πρὸς ἄλλο μὲν ὁρῶμεν κύνα πεφυκότα, πρὸς ἄλλο δ' ἵππον, πρὸς ἄλλο δ' εἰ οὕτω τύχοι ἀηδόνα. καθόλου μὲν οὐκ ἀτόπως ἀποφήναιτ' ἄν τις ἕκαστον τηνικαῦτα καλὸν εἶναι, ὁπότε κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν κράτιστ' ἔχει. ἐπεὶ δ' ἡ φύσις ἑκάστου διάφορός

ὅτι, διαφόρως εἶναί μοι δοκεῖ ἕκαστον αὐτῶν καλόν. ἦ γὰρ οὔ; ὡμολόγει.
οὐκοῦν ὅπερ κύνα ποιεῖ καλόν, τοῦτο ἵππον αἰσχρόν· ὅπερ δ' ἵππον κα-
λόν, τοῦτο κύνα αἰσχρόν, εἴγε διάφοροι αἱ φύσεις εἰσὶν αὐτῶν. ἔοικε. καὶ
γὰρ τὸ παγκρατιαστὴν οἶμαι ποιοῦν καλόν, τοῦτο παλαιστὴν οὐκ ἀγαθὸν
ποιεῖ· δρομέα δὲ, καὶ γελοιότατον. καὶ ὁ πρὸς πενταθλίαν καλὸς, ὁ αὐ-
τὸς οὗτος πρὸς πάλην αἴσχιστος. οὕτως, ἔφη. τί οὖν ποιεῖ ἄνθρωπον κα-
λόν; ἢ ὅπερ τῷ γένει καὶ κύνα καὶ ἵππον; τοῦτο, ἔφη. τί οὖν ποιεῖ κύνα κα-
λόν; ἡ ἀρετὴ ἡ κυνὸς παροῦσα. τί ἵππον; ἡ ἀρετὴ ἡ ἵππου παροῦσα. τί οὖν ἄν-
θρωπον; μή ποθ' ἡ ἀρετὴ ἡ ἀνθρώπου παροῦσα; καὶ σὺ οὖν εἰ θέλεις καλὸς
εἶναι νεανίσκε, τοῦτο ἐκπόνει, τὴν ἀρετὴν τὴν ἀνθρωπικήν. τίς δ' ἐστὶν
αὕτη; ὅρα τίνας αὐτὸς ἐπαινεῖς, ὅταν δίχα πάθους τινὰς ἐπαινῇς·
πότερα τοὺς δικαίους, ἢ τοὺς ἀδίκους; τοὺς δικαίους. πότερον τοὺς σώφρο-
νας, ἢ τοὺς ἀκολάστους; τοὺς σώφρονας. τοὺς ἐγκρατεῖς δ' ἢ τοὺς ἀκρατεῖς;
τοὺς ἐγκρατεῖς. οὐκοῦν τοιοῦτόν τινα ποιῶν σαυτὸν, ἴσθι ὅτι καλὸν ποιή-
σεις. μέχρι δ' ἂν τούτων ἀμελῇς, αἰσχρόν σ' εἶναι ἀνάγκη, κἂν πάντα
μηχανᾷ ὑπὲρ τοῦ φαίνεσθαί σε καλόν. ἐντεῦθεν οὐκέτι ἔχω σοι πῶς εἴ-
πω. ἄν τε γὰρ λέγω ἃ φρονῶ, ἀνιάσω σε, καὶ ἐξελθὼν τάχα οὐδ' εἰσε-
λεύσῃ· ἄν τε μὴ λέγω, ὅρα οἷον ποιήσω· εἰ σὺ μὲν ἔρχῃ πρὸς ἐμὲ ὠφε-
ἐγὼ ληθησόμενος, ὀρέγω δ' οὐκ ὠφελήσω σ' οὐδὲν· καὶ σὺ μὲν ὡς πρὸς φι-
λόσοφον, ἐγὼ δ' οὐδὲν ἐρῶ σοι ὡς φιλόσοφος. πῶς δὲ καὶ ἐμόν ἐστι πρὸς
αὐτὸν σὲ τὸ περιϊδεῖν ἀνεπανόρθωτον; ἄν ποθ' ὕστερον φρένας σχῇς,
εὐλόγως μοι ἐγκαλέσεις· τί εἶδεν ἐν ἐμοὶ ὁ ἐπίκτητος, ἵνα βλέπων
με τοιοῦτον εἰσερχόμενον πρὸς αὐτὸν, οὕτως αἰσχρῶς ἔχοντα, περιίδῃ,
μηδέποτε μηδὲ ῥῆμα εἴπῃ; οὕτω μου ἀπέγνω; νέος οὐκ ἤμην; οὐκ ἤμην
λόγου ἀκουστικός; πόσοι δ' ἄλλοι νέοι ἐφ' ἡλικίας πολλὰ τοιαῦτα δια-
Πολέμων μαρτάνουσι; τινά ποτ' ἀκούω πολέμωνα, ἐξ ἀκολαστοτάτου νεανίσκου
τοσαύτην μεταβολὴν μεταβαλεῖν. ἔστω, οὐκ ᾤετό με πολέμωνα ἔ-
σεσθαι· τὴν μὲν κόμην ἠδύνατό μου διορθῶσαι, τὰ μὲν περιάμματά
μου περιελεῖν, ψιλούμενόν με παῦσαι ἠδύνατο. ἀλλὰ βλέπων με τί-
νος εἴπω σχῆμα ἔχοντα, ἐσιώπα. ἐγὼ οὐ λέγω τίνος ἐστὶ τὸ σχῆμα τοῦτο·
σὺ δ' αὐτὸ ἐρεῖς τότε ὅταν εἰς σαυτὸν ἔλθῃς, καὶ γνώσῃ οἷόν ἐστι, τίνες αὐ-
τὸ ἐπιτηδεύουσι. τοῦτό μοι ὕστερον ἂν ἐγκαλῇς, τί ἕξω ἀπολογήσασθαι;
ναί. ἀλλ' ἐρῶ, καὶ οὐ πείσεται. τῷ γὰρ ἀπόλλωνι ἐπείσθη ὁ λάϊος; οὐκ
ἀπελθὼν καὶ μεθυσθεὶς, χαίρειν εἶπε τῷ χρησμῷ; τί οὖν παρὰ τοῦτο οὐκ
εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀπόλλων τὰς ἀληθείας; καίτοι ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, οὔτ' εἰ

παιδεύσῃ μοι, οὔτ' εἰ μὴ ἐκεῖνος δ' ἀκριβέστατα ᾔδει ὅτι οὐ παιδεύσει, καὶ ὅμως εἶπε. διὰ τί δ' εἶπε; τί δὲ Ἀπόλλων οὐκ ᾔδει; διὰ τί δὲ χρησμῳδεῖ; διὰ τί δ' εἰς ταύτην τὴν χώραν ἑαυτὸν κατατέταχεν; ὥστε μάντις εἶναι, καὶ πηγὴ τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι τοὺς ἐκ τῆς οἰκουμένης; διὰ τί δὲ προγέγραπται τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, μηδενὸς αὐτὸ νοοῦντος; Σωκράτης πάντας ἔπειθε τοὺς προσιόντας, ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτῶν; οὐδὲ τὸ χιλιοστὸν μέρος. ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν τάξιν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου, ὥς φησιν, αὐτὸς κατετάχθη, μηκέτι ἐξέλιπεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δικαστὰς τί λέγει; ἄν ἀφῆτε, φησίν, ἐπὶ τούτοις, ἵνα μηκέτι ταῦτα πράσσω ἃ νῦν, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδ' ἀνήσω· ἀλλὰ καὶ νέῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἁπλῶς ἀεὶ τῷ ἐντυγχάνοντι προσελθὼν πεύσομαι ταῦτα, ἃ καὶ νῦν πυνθάνομαι· πολὺ δὲ μάλιστα ὑμῶν, φησί, τῶν πολιτῶν, ὅτι ἐγγυτέρω μου γένει ἐστέ. οὕτω περίεργος εἶ ὦ Σώκρατες, καὶ πολυπράγμων; τί δέ σοι μέλει τί ποιοῦμεν; οἷον καὶ λέγεις. κοινωνός μου ὢν καὶ συγγενής, ἀμελεῖς σεαυτοῦ, καὶ τῇ πόλει παρέχεις πολίτην κακόν, καὶ τοῖς συγγενέσι συγγενῆ, καὶ τοῖς γείτοσι γείτονα. σὺ οὖν τίς εἶ ἐνταῦθα; μέγα ἐστὶ τὸ εἰπεῖν, ὅτι οὗτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων. οὐδὲ γὰρ λέοντι τὸ τυχὸν βοΐδιον τολμᾷ ἀντιστῆναι αὐτῷ. ἂν δ' ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀνθίστηται, λέγε αὐτῷ ἄν σοι δόξῃ, σὺ δὲ τίς εἶ; καὶ τί σοι μέλει; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ἐξαίρετον· ἐν βουσίν, ἐν κυσίν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, σὺ οὖν τίς εἶ; εἰ δὲ μή, ἐρεῖ σοι φωνὴν ποθὲν λαβόν· ἐγώ εἰμι τοιοῦτον, οἷον ἐν ἱματίῳ πορφύρα, μή μ' ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. τί οὖν ἐγὼ τοιοῦτος; πόθεν; σὺ γὰρ τοιοῦτος, οἷος ἀκούειν τἀληθῆ; ὤφελεν. ἀλλ' ὅμως ἐπεί πως κατεκρίθην πώγωνα ἔχειν πολιόν, καὶ τρίβωνα, καὶ σὺ εἰσέρχῃ πρὸς ἐμὲ ὡς πρὸς φιλόσοφον, οὐ χρήσομαί σοι ὠμῶς, οὐδ' ἀπογνωστικῶς, ἀλλ' ἐρῶ· νεανίσκε, τίνα θέλεις καλὸν ποιεῖν; γνῶθι πρῶτον τίς εἶ, καὶ οὕτω κόσμει σεαυτόν. ἄνθρωπος εἶ, τοῦτο δ' ἐστὶ θνητὸν ζῷον, χρηστικὸν φαντασίαις λογικῶς. τὸ δὲ λογικῶς, τί ἐστι; φύσει ὁμολογουμένως καὶ τελέως. τί οὖν ἐξαίρετον ἔχεις; τὸ ζῷον; οὔ. τὸ θνητόν; οὔ. τὸ χρηστικὸν φαντασίαις; οὔ. τὸ λογικὸν ἔχεις ἐξαίρετον, τοῦτο κόσμει καὶ καλλώπιζε. τὴν κόμην δ' ἄφες τῷ πλάσαντι, ὡς αὐτὸς ἠθέλησεν. ἄγε τίνας ἄλλας ἔχεις προσηγορίας; ἀνὴρ εἶ, ἢ γυνή; ἀνήρ. ἄνδρα οὖν καλλώπιζε, μὴ γυναῖκα. ἐκείνη φύσει λεία γέγονε, καὶ τρυφερά.

κἂν ἔχῃ τρίχας πολλάς, τέρας ἐστὶ, καὶ ἐν τοῖς τέρασιν ἐν Ῥώμῃ δεί-
κνυται. ταὐτὸ δ' ἐπ' ἀνδρός ἐστι τὸ μὴ ἔχειν. κἂν μὲν φύσει μὴ ἔχῃ, τέ-
ρας ἐστίν. ἂν δ' αὐτὸς ἑαυτοῦ ἐκκόπτῃ καὶ ἀποτίλλῃ, τί αὐτὸν ποιήσο-
μεν; ποῦ αὐτὸν δείξομεν; καὶ τί προγράψομεν; δείξω ὑμῖν ἄνδρα,
ὃς θέλει μᾶλλον γυνὴ εἶναι ἢ ἀνήρ. ὢ δεινοῦ θεάματος. οὐδεὶς οὐχὶ θαυ-
μάσει τὴν προγραφήν; νὴ τὸν Δία οἶμαι. ὅτι αὐτοὶ οἱ τιλλόμενοι οὐ πα-
* ρακολουθοῦντες ὅτι τοῦτ' αὐτό ἐστιν ὃ ποιοῦσι; ποιοῦσιν. ἄνθρωπε, τί ἔ-
χεις ἐγκαλέσαι σου τῇ φύσει, ὅτι σε ἄνδρα ἐγέννησε; τί οὖν; πάσας ἔ-
δει γυναῖκας γεννῆσαι; καὶ τί ἂν ὄφελος ἦν σοι τοῦ κοσμεῖσθαι; τίνι
ἂν ἐκόσμου, εἰ πάντες ἦσαν γυναῖκες; ἀλλ' οὐκ ἀρέσκει σοι τὸ πραγ-
μάτιον; ὅλον δι' ὅλων αὐτὸ ποίησον, ἆρον τί ποτ' ἐκεῖνο τὸ αἴτιον τῶν
τριχῶν, ποίησον εἰς ἅπαντα σαυτὸν γυναῖκα· ἵνα μὴ πλανώμεθα,
μὴ τὸ μὲν ἥμισυ ἀνδρός, τὸ δ' ἥμισυ γυναικός. τίνι θέλεις ἀρέσαι;
τοῖς γυναικαρίοις; ὡς ἀνὴρ αὐτοῖς ἄρεσον. ναί. ἀλλὰ τοῖς λείοις χαί-
ρουσιν. οὐκ ἀπάγξῃ; καὶ εἰ τοῖς κιναίδοις ἔχαιρον, ἐγένου ἂν κίναιδος;
τοῦτό σοι τὸ ἔργον ἐστίν, ἐπὶ τοῦτο ἐγεννήθης, ἵνα σοι αἱ γυναῖκες αἱ ἀκό-
λαστοι χαίρωσι; τοιοῦτόν σε θῶμεν πολίτην Κορινθίων, κἂν οὕτω τύ-
χῃ ἀστυνόμον, ἢ ἐφήβαρχον, ἢ στρατηγόν, ἢ ἀγωνοθέτην; ἄγε, καὶ γα-
μήσας τίλλεσθαι μέλλεις; τίνι; καὶ ἐπὶ τί; καὶ παιδία ποιήσεις, εἶτα
κἀκεῖνα τιλλόμενα ἡμῖν εἰσάξεις εἰς τὸ πολίτευμα; καλὸς πολίτης,
καὶ βουλευτὴς, καὶ ῥήτωρ. τοιούτους δεῖ νέους εὔχεσθαι ἡμῖν φύεσθαι καὶ
ἀνατρέφεσθαι, νὴ τοὺς θεούς, σοι νεανίσκε. ἀλλ' ἅπαξ ἀκούσας τῶν λό-
γων τούτων, ἀπελθὼν σαυτῷ εἰπέ, ταῦτά μοι ἐπίκτητος οὐκ εἴρη-
κε, πόθεν γὰρ ἐκεῖνος; ἀλλὰ θεός τίς ποτ' εὐμενὴς δι' ἐκείνου. οὐδὲ γὰρ
ἂν ἐπῆλθεν ἐπικτήτῳ ταῦτα εἰπεῖν, οὐκ εἰωθότι λέγειν πρὸς οὐδέ-
να. ἄγε οὖν τῷ θεῷ πεισθῶμεν, ἵνα μὴ θεοχόλωτοι ὦμεν. οὔ; ἀλλ' ἂν
μὲν κόραξ κραυγάζων σημαίνῃ σοί τι, οὐχ ὁ κόραξ ἐστὶν ὁ σημαίνων, ἀλλ'
ὁ θεὸς δι' αὐτοῦ. ἂν δὲ δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς σημαίνῃ τι, τὸν ἄνθρω-
πον, οὐ ποιήσει λέγειν σοι ταῦτα; ἵνα γνοίης τὴν δύναμιν τοῦ δαιμο-
νίου, ὅτι τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνως σημαίνει. περὶ δὲ τῶν μεγίστων
καὶ κυριωτάτων, διὰ καλλίστου ἀγγέλου σημαίνει. τί ἐστιν ἄλλο ὃ λέγει
ὁ ποιητής, ἐπεί οἱ προείπομεν ἡμεῖς,

ἑρμεῖαν πέμψαντες ἐΰσκοπον ἀργειφόντην,
μήτ' αὐτὸν κτείνειν, μήτε μνάασθαι ἄκοιτιν.

ὁ ἑρμῆς καταβὰς, ἔμελλεν αὐτῷ λέγειν ταῦτα. καὶ σοὶ ταῦτα λέ-

γοῦσι νῦν οἱ θεοὶ, ἑρμείαν πέμψαντες διάκτορον ἀργειφόντην· μὴ ἐκρίψειν τὰ καλῶς ἔχοντα, μηδὲ περιεργάζεσθαι· ἀλλ᾽ ἀφεῖναι τὸν ἄνδρα, ἄνδρα. τὴν γυναῖκα, γυναῖκα· τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὡς καλὸν ἄνθρωπον· τὸν αἰσχρὸν, ὡς ἄνθρωπον αἰσχρόν. ὅτι οὐκ εἶ κρέας, οὐδὲ τρίχες, ἀλλὰ προαίρεσις. ταύτην ἂν σχῇς καλὴν, ποτ᾽ ἔσῃ καλός. μέχρι δὲ νῦν οὐ τολμῶ σοι λέγειν, ὅτι αἰσχρὸς εἶ. δοκεῖς γάρ μοι πάντα θέλειν ἀκοῦσαι, ἢ τοῦτο. ἀλλ᾽ ὅρα τί λέγει σωκράτης τῷ καλλίστῳ πάντων καὶ ὡραιοτάτῳ ἀλκιβιάδῃ· πειρῶ οὖν καλὸς εἶναι. τί αὐτῷ λέγει; πλάσσε σου τὴν κόμην, καὶ τίλλε σου τὰ σκέλη; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ κόσμει σου τὴν προαίρεσιν, ἔξαιρε τὰ φαῦλα δόγματα. τὸ σωμάτιον οὖν πῶς; ὡς πέφυκεν. ἄλλῳ τούτων ἐμέλησεν, ἐκείνῳ ἐπίτρεψον. τί οὖν; ἀκάθαρτον δεῖ εἶναι; μὴ γένοιτο, ἀλλ᾽ ὃς εἶ καὶ πέφυκας, τοῦτο κάθαιρε. ἄνδρα, ὡς ἄνδρα καθάριον εἶναι· γυναῖκα, ὡς γυναῖκα· παιδίον, ὡς παιδίον. οὔ. ἀλλὰ καὶ τοῦ λέοντος ἐκτίλωμεν τὴν κόμην, ἵνα μὴ ἀκάθαρτος ᾖ. καὶ τοῦ ἀλεκτρυόνος τὸν λόφον, δεῖ γὰρ καὶ τοῦτον καθάριον εἶναι· ἀλλ᾽ ὡς ἀλεκτρυόνα, καὶ ἐκεῖνον ὡς λέοντα· καὶ τὸν κυνηγετικὸν κύνα, ὡς κυνηγετικόν.

Περὶ τοῦ τίνα ἀσκεῖσθαι δεῖ τὸν προκόψαντα, καὶ ὅτι τῶν κυριωτάτων ἀμελοῦμεν. β.

Τρεῖς εἰσι τόποι, περὶ οὓς ἀσκηθῆναι δεῖ, τὸν ἐσόμενον καλὸν καὶ ἀγαθόν. ὁ περὶ τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς ἐκκλίσεις, ἵνα μήτ᾽ ὀρεγόμενος ἀποτυγχάνῃ, μήτ᾽ ἐκκλίνων περιπίπτῃ. ὁ περὶ τὰς ὁρμὰς καὶ ἀφορμὰς, καὶ ἁπλῶς ὁ περὶ τὸ καθῆκον, ἵνα τάξει, ἵνα εὐλογίστως, ἵνα μὴ ἀμελῶς. τρίτος ἐστὶν, ὁ περὶ τὴν ἀνεξαπατησίαν καὶ ἀνεικαιότητα. καὶ ὅλως ὁ περὶ τὰς συγκαταθέσεις. τούτων κυριώτατος, καὶ μάλιστα ἐπείγων ἐστὶν ὁ περὶ τὰ πάθη. πάθος γὰρ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μὴ ὀρέξεως ἀποτυγχανούσης, ἢ ἐκκλίσεως περιπιπτούσης. οὗτός ἐστιν ὁ ταραχὰς, θορύβους, ἀτυχίας, ὁ δυστυχίας ἐπιφέρων· ὁ πένθη, οἰμωγὰς, φθόνους· ὁ φθονερούς, ὁ ζηλοτύπους ποιῶν, δι᾽ ὧν οὐδ᾽ ἀκοῦσαι λόγου δυνάμεθα. δεύτερόν ἐστιν, ὁ περὶ τὸ καθῆκον. οὐ δεῖ γάρ με εἶναι ἀπαθῆ ὡς ἀνδριάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις τηροῦντα τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. τρίτος ἐστὶν, ὁ ἤδη τοῖς προκόπτουσιν ἐπιβάλλων, ὁ περὶ τὴν αὐτῶν τούτων ἀσφάλειαν, ἵνα μηδ᾽ ἐν ὕπνοις λάθῃ τις ἀνεξέταστος παρελθοῦσα φαντασία. μηδ᾽ ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶντος. τοῦτο

ὑπὲρ ἡμᾶς, φησίν, ἐστίν. οἱ δὲ νῦν φιλόσοφοι, ἀφέντες τὸν πρῶτον τόπον, καὶ τὸν δεύτερον, καταγίνονται περὶ τὸν τρίτον· μεταπίπτοντας ἐρωτᾶσθαι, περαίνοντας ὑποθετικῶς, ψευδομένους. δεῖ γάρ, (φασὶ) φησί, καὶ ἐν ταῖς ὕλαις ταύταις γενόμενον, διαφυλάξαι τὸ ἀνεξαπάτητον. τίνα; τὸν καλὸν καὶ ἀγαθόν. σοὶ οὖν τοῦτο λείπει, τὰς ἄλλας ἐκπεπόνηκας. περὶ κερμάτιον ἀνεξαπάτητος εἶ· ἐὰν ἴδῃς κοράσιον καλόν, ἀντέχεις τῇ φαντασίᾳ· ἂν ὁ γείτων σου κληρονομήσῃ, οὐ δάκνῃ. νῦν οὐδὲν ἄλλο σοι λείπει, ἢ ἀμεταπτωσία. τάλας, αὐτὰ ταῦτα τρέμων μανθάνεις, καὶ ἀγωνιῶν, μή τίς σου καταφρονήσῃ, καὶ πυνθανόμενος, μή τις τί περὶ σοῦ λέγῃ. κἂν τις ἐλθὼν εἴπῃ σοι, ὅτι λόγου γινομένου, τίς ἄριστός ἐστι τῶν φιλοσόφων, παρών τις ἔλεγεν, ὅτι εἷς φιλόσοφος ὁ δεῖνα, γέγονέ σου τὸ ψυχάριον ἀντὶ δακτυλιαίου δίπηχυ. ἂν δ' ἄλλος παρὼν εἴπῃ, οὐδὲν εἴρηκας, οὐκ ἔστιν ἄξιον τοῦ δεῖνος ἀκροᾶσθαι. τί γὰρ οἶδε; τὰς πρώτας ἀφορμὰς ἔχει, πλέον δ' οὐδέν· ἐξέστηκας, ὠχρίακας, εὐθὺς κέκραγας, ἐγὼ αὐτῷ δείξω τίς εἰμι, ὅτι μέγας φιλόσοφος. βλέπεται ἐξ αὐτῶν τούτων, τί θέλεις ἐξ ἄλλων δεῖξαι. οὐκ οἶδας, ὅτι Διογένης τῶν σοφιστῶν τινα οὕτως ἔδειξεν, ἐκτείνας τὸν μέσον δάκτυλον, εἶτα ἐκμανέντος αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν (ἔφη) ὁ δεῖνα, ἔδειξα ὑμῖν αὐτόν. (ἄνθρωπος ὡς δείκνυται.) ἄνθρωπος γὰρ δακτύλῳ οὐ δείκνυται ὡς λίθος, ἢ ὡς ξύλον· ἀλλ' ὅταν τις τὰ δόγματα αὐτοῦ δείξῃ, τότε αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ἔδειξε. βλέπωμεν καὶ σοῦ τὰ δόγματα· μὴ γὰρ οὐ δῆλόν ἐστιν, ὅτι σὺ τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ ἐν οὐδενὶ τίθεσαι, ἔξω δὲ βλέπεις εἰς τὰ ἀπροαίρετα. τί ἐρεῖ ὁ δεῖνα, καὶ τίς εἶναι δόξεις; εἰ φιλόλογος; εἰ Χρύσιππον ἀνέγνως, ἢ Ἀντίπατρον; εἰ μὲν γὰρ καὶ Ἀρχέδημον, ἀπέχεις ἅπαντα. τί ἔτι ἀγωνιᾷς; μὴ οὐ δείξῃς ἡμῖν τίς εἶ; θέλεις σοι εἴπω, τίνα ἡμῖν ἔδειξας; ἄνθρωπον παριόντα, ταπεινόν, μεμψίμοιρον, ὀξύθυμον, δειλόν, πάντα μεμφόμενον, πᾶσιν ἐγκαλοῦντα, μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγοντα, πέρπερον. ταῦτα ἡμῖν ἔδειξας. ἄπελθε νῦν, καὶ ἀναγίνωσκε Ἀρχέδημον. εἶτα μῦς ἂν καταπέσῃ καὶ ψοφήσῃ, ἀπέθανες. (κρῖνις) τοιοῦτος γάρ σε μένει θάνατος, οἷον καὶ τὸν τινά ποτ' ἐκεῖνον τὸν Κρῖνιν. καὶ ἐκεῖνος μέγα ἐφρόνει, ὅτι ἐνόει Ἀρχέδημον. τάλας, οὐ θέλεις ἀφεῖναι ταῦτα τὰ μηδὲν πρὸς σέ; πρέπει ταῦτα τοῖς δυναμένοις δίχα ταραχῆς αὐτὰ μανθάνειν, οἷς ἔξεστιν εἰπεῖν, οὐκ ὀργίζομαι, οὐ λυποῦμαι, οὐ φθονῶ, οὐ κωλύομαι, οὐκ ἀναγκάζομαι. τί μοι λοιπόν; εὐσχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. ἴδωμεν, πῶς περὶ τὰς μεταπτώσεις τῶν λόγων δεῖ ἀναστρέφεσθαι.

στρέφεσθαι. ἴδωμεν, πῶς ὑπόθεσίν τις λαβών, εἰς οὐδὲν ἄτοπον ἀπαχθήσεται. ἐκείνων δεῖ ταῦτα. εἴ τις ἐν παθοῦσι προσήκει, πῦρ καίειν, ἀεὶ σαῦ, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ᾄδειν, καὶ ὀρχεῖσθαι. βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου, σύ μοι παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους, εἶδος αὐλοῦ· ὃς δεῖ φαγεῖν, ἔστι δὲ εἶδος ἀμετασφορέως.

Τίς ὕλη τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ πρὸς τί μάλιστα ἀσκητέον. γ.

Ὕλη τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν· τὸ σῶμα δ' ἰατροῦ καὶ ἀλείπτου, ὁ ἀγρὸς γεωργοῦ ὕλη. ἔργον δὲ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις κατὰ φύσιν. πέφυκε δὲ πᾶσα ψυχὴ ὥσπερ πρὸς τὸ ἀληθὲς ἐπινεύειν, πρὸς τὸ ψεῦδος ἀνανεύειν, πρὸς τὸ ἄδηλον ἐπέχειν. οὕτω πρὸς μὲν τὸ ἀγαθὸν ὀρεκτικῶς κινεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ κακὸν ἐκκλιτικῶς, πρὸς δὲ τὸ μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακὸν οὐδετέρως. ὡς γὰρ τὸ τοῦ καίσαρος νόμισμα οὐκ ἔξεστιν ἀποδοκιμάσαι τῷ τραπεζίτῃ, οὐδὲ τῷ λαχανοπώλῃ, ἀλλ' ἂν δείξῃς, θέλει οὐ θέλει, προέσθαι αὐτὸν δεῖ τὸ ἀντ' αὐτοῦ πωλούμενον· οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς. τὸ ἀγαθὸν φανὲν εὐθὺς ἐκίνησεν ἐφ' αὑτό, τὸ κακὸν ἀφ' αὑτοῦ. οὐδέποτε δ' ἀγαθοῦ φαντασίαν ἐναργῆ ἀποδοκιμάσει ψυχή, οὐ μᾶλλον ἢ τὸ καίσαρος νόμισμα. ἔνθεν ἐξήρτηται πᾶσα κίνησις καὶ ἀνθρώπου καὶ θεοῦ. διὰ τοῦτο πάσης οἰκειότητος προκρίνεται τὸ ἀγαθόν. οὐδὲν ἐμοὶ καὶ τῷ πατρί, ἀλλὰ τῷ ἀγαθῷ. οὕτως εἶ σκληρός; οὕτω γὰρ πέφυκα, τοῦτό μοι τὸ νόμισμα δέδωκεν ὁ θεός. διὰ τοῦτο εἰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου τὸ ἀγαθὸν ἕτερόν ἐστιν, οἴχεται καὶ πατὴρ καὶ ἀδελφός, καὶ πατρίς, καὶ πάντα τὰ πράγματα. ἀλλ' ἐγὼ τὸ ἐμὸν ἀγαθὸν ὑπερίδω, ἵνα σὺ σχῇς, καὶ παραχωρήσω σοι; ἀντὶ τίνος; πατήρ σου εἰμί· ἀλλ' οὐκ ἀγαθόν. ἀδελφός σου εἰμί· ἀλλ' οὐκ ἀγαθόν. ἐὰν δ' ἐν ὀρθῇ προαιρέσει θῶμεν αὐτὸ τηρεῖν τὰς σχέσεις, ἀγαθὸν γίνεται. καὶ λοιπὸν ὁ τῶν ἐκτὸς τινῶν ἐκχωρῶν, οὗτος τοῦ ἀγαθοῦ τυγχάνει. αἴρει τὰ χρήματα ὁ πατήρ. ἀλλ' οὐ βλάπτει. ἕξει τὸ πλέον τοῦ ἀγροῦ, ὅσον καὶ θέλει. μή τι οὖν τοῦ αἰδήμονος; μή τι τοῦ πιστοῦ; μή τι τοῦ φιλαδέλφου; ἐκ ταύτης γὰρ τῆς οὐσίας, τίς δύναται ἐκβαλεῖν; οὐδ' ὁ Ζεύς. οὐδὲ γὰρ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ αὐτὸ ἐποίησε, καὶ ἔδωκεν οἷον εἶχεν αὐτός, ἀκώλυτον, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον. ὅταν οὖν ἄλλῳ ἄλλο τὸ νόμισμα ᾖ, ἐκεῖνό τις δείξας, ἔχει τὸ ἀντ' αὐτοῦ πιπρασκόμενον. ἐλήλυθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν κλέπτης. ἀνθύπατος τίνι νομίσματι χρῆται; ἀργυρίῳ. δεῖξον, καὶ ἀπόφερε ὃ θέλεις. ἐλήλυθε μοιχός, τίνι νομίσματι χρῆται; κορασιδίοις. λάβε, φησί, τὸ νόμισμα, καὶ πώλησόν μοι τὸ πραγμάτιον.

πιον. δὸς, καὶ ἀγόραζε. ἄλλος περὶ παιδάρια ἐσπούδακε· δὸς αὐτῷ τὸ νόμισμα, καὶ λάβε ὃ θέλεις. ἄλλος φιλόθηρος· δὸς ἱππάριον καλὸν, ἢ κυνάριον, οἰμώζων καὶ στένων πωλήσει αὐτῷ ὃ θέλεις. ἄλλος γὰρ αὐτὸν ἀναγκάζει ἔσωθεν, ὁ τὸ νόμισμα τοῦτο τεταχώς. πρὸς τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος αὐτὸν γυμναστέον. εὐθὺς ὄρθρου προελθὼν, ὃν ἂν ἴδῃς, ὃν ἂν ἀκούσῃς, ἐξέταζε, ἀποκρίνου ὡς πρὸς ἐρώτημα, τί εἶδες; καλὸν ἢ καλήν; ἔπαγε τὸν κανόνα. ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετικόν; ἀπροαίρετον, αἶρε ἔξω. τί εἶδες; πενθοῦντα ἐπὶ τέκνου τελευτῇ. ἔπαγε τὸν κανόνα, ὁ θάνατός ἐστιν ἀπροαίρετον. αἶρε ἐκ τοῦ μέσου. ἀπήντησέ σοι ὕπατος. ἔπαγε τὸν κανόνα, ὑπατεία ποῖόν τί ἐστιν; ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετικόν; ἀπροαίρετον. αἶρε καὶ τοῦτο, οὐκ ἔστι δόκιμον. ἀπόβαλε, οὐδὲν πρὸς σέ. καὶ τοῦτο εἰ ἐποιοῦμεν, καὶ πρὸς τοῦτο ἠσκούμεθα καθ᾽ ἡμέραν ἐξ ὄρθρου μέχρι νυκτὸς, ἐγίνετο ἄν τι νὴ τοὺς θεούς. νῦν δ᾽ εὐθὺς ὑπὸ πάσης φαντασίας κεχηνότες λαμβανόμεθα, καὶ μόνον εἴπερ ἄρα ἐν τῇ σχολῇ μικρόν τι διεγειρόμεθα· ὅτ᾽ ἐξελθόντες ἂν ἴδωμεν πενθοῦντα, λέγομεν, ἀπώλετο. ἂν ὕπατον, μακάριος. ἂν ἐξωρισμένον, ταλαίπωρος. ἂν πένητα, ἄθλιος, οὐκ ἔχει πόθεν φάγῃ. ταῦτ᾽ οὖν ἐκκόπτειν δεῖ τὰ πονηρὰ δόγματα, περὶ τοῦτο συντετάσθαι. τί γάρ ἐστι τὸ κλαίειν καὶ οἰμώζειν; δόγμα. τί δυστυχία; δόγμα. τί στάσις, τί διχόνοια, τί μέμψις, τί κατηγορία, τί ἀσέβεια, τί φλυαρία; ταῦτα πάντα δόγματά ἐστι, καὶ ἄλλο οὐδέν. καὶ δόγματα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων, ὡς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ταῦτά τις ἐπὶ τὰ προαιρετικὰ μεταθέτω· κἀγὼ αὐτὸν ἐγγυῶμαι, ὅτι εὐσταθήσει ὡς ἂν ἔχῃ τὰ περὶ αὐτόν. οἷόν ἐστιν ἡ λεκάνη τοῦ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχή. οἷον ἡ αὐγὴ ἡ προσπίπτουσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι. ὅταν οὖν τὸ ὕδωρ κινηθῇ, δοκεῖ μὲν καὶ ἡ αὐγὴ κινεῖσθαι, οὐ μέντοι κινεῖται. καὶ ὅταν τοίνυν σκοτωθῇ τις, οὐχ αἱ τέχναι καὶ αἱ ἀρεταὶ συγχέονται, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐφ᾽ οὗ εἰσι. καταστάντος δὲ, καθίσταται κἀκεῖνα.

Πρὸς τὸν ἀκόσμως ἐν θεάτρῳ σπουδάσαντα. δ.

Τοῦ δ᾽ ἐπιτρόπου τῆς ἠπείρου, ἀκοσμότερον σπουδάσαντος κωμῳδῷ τινι, καὶ ἐπὶ τούτῳ δημοσίᾳ λοιδορηθέντος, εἶτα ἑξῆς ἀπαγγείλαντος πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐλοιδορήθη, καὶ ἀγανακτοῦντος πρὸς τοὺς λοιδορήσαντας, καὶ τί κακὸν (ἔφη) ἐποίουν; ἐσπούδαζον καὶ οὗτοι, ὡς καὶ σύ. εἰπόντος ἐκείνου, οὕτως οὖν τις σπουδάζει; σὲ, ἔφη, βλέποντες,

ποντες, τὸν αὐτῶν ἄρχοντα, τοῦ καίσαρος φίλον καὶ ἐπίτροπον, οὕτω σπουδάζοντα, οὐκ ἔμελλον καὶ αὐτοὶ οὕτω σπουδάζειν; εἰ γὰρ μὴ δεῖ οὕτω σπουδάζειν, μηδὲ σὺ σπούδαζε· εἰ δὲ δεῖ, τί χαλεπαίνεις, εἴ σε ἐμιμήσαντο; τίνας γὰρ ἔχουσι μιμήσασθαι οἱ πολλοί, ἢ τοὺς ὑπερέχοντας ὑμᾶς; εἰς τίνας ἀπίδωσιν ἐλθόντες εἰς τὰ θέατρα, ἢ ὑμᾶς; ὅρα πῶς ὁ ἐπίτροπος τοῦ καίσαρος θεωρεῖ. κέκραγε, κἀγὼ τοίνυν κραυγάσω· ἀναπηδᾷ, κἀγὼ ἀναπηδήσω. οἱ δοῦλοι αὐτοῦ διακάθηνται κραυγάζοντες· ἐγὼ δ᾽ οὐκ ἔχω δούλους, ἀντὶ πάντων αὐτὸς ὅσον δύναμαι κραυγάσω. εἰδέναι σε οὖν δεῖ, ὅταν εἰσέρχῃ εἰς τὸ θέατρον, ὅτι κανὼν εἰσέρχῃ, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις, πῶς αὐτοὺς δεῖ θεωρεῖν. τί οὖν σε ἐλοιδόρουν; ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μισεῖ τὸ ἐμποδίζον. ἐκεῖνοι στεφανωθῆναι ἤθελον τὸν δεῖνα, σὺ ἕτερον. ἐκεῖνοί σοι ἐνεπόδιζον, καὶ σὺ ἐκείνοις. σὺ εὑρίσκου ἰσχυρότερος· ἐκεῖνοι ὃ ἐδύναντο ἐποίουν. ἐλοιδόρουν τὸ ἐμποδίζον. τί οὖν θέλεις; ἵνα σὺ μὲν ποιῇς ὃ θέλεις, ἐκεῖνοι μηδ᾽ εἴπωσιν ἃ θέλουσι; καὶ τί θαυμαστόν; οἱ γεωργοὶ τὸν δία οὐ λοιδοροῦσιν, ὅταν ἐμποδίζωνται ὑπ᾽ αὐτοῦ; οἱ ναῦται οὐ λοιδοροῦσι; τὸν καίσαρα παύονται λοιδοροῦντες; τί οὖν; οὐ γινώσκει ὁ ζεύς; τῷ καίσαρι οὐκ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; τί οὖν ποιεῖ; οἶδεν ὅτι ἂν πάντας τοὺς λοιδοροῦντας κολάζῃ, οὐχ ἕξει τίνων ἄρξει. τί οὖν; ἔδει εἰσερχόμενον εἰς τὸ θέατρον τοῦτο εἰπεῖν, ἄγε ἵνα σώφρων στεφανωθῇ; ἀλλ᾽ ἐκεῖνο, ἄγε ἵνα τηρήσω τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης κατὰ φύσιν ἔχουσαν. ἐμοὶ παρ᾽ ἐμὲ φίλτερος οὐδείς. γελοῖον οὖν, ἵν᾽ ἄλλος νικήσῃ κωμῳδῶν, ἐμὲ βλάπτεσθαι. τίνα οὖν θέλω νικῆσαι; τὸν νικῶντα. καὶ οὕτως ἀεὶ νικήσω, ὃν θέλω. ἀλλὰ θέλω στεφανωθῆναι σώφρονα. ἐν οἴκῳ ὅσους θέλεις ἀγῶνας ἄγων, ἀνακήρυξον αὐτὸν, νέμεα, πύθια, ἴσθμια, ὀλύμπια. ἐν φανερῷ δὲ μὴ πλεονέκτει, μηδ᾽ ὑφάρπαζε τὸ κοινόν. εἰ δὲ μή, ἀνέχου λοιδορούμενος. ὡς ὅταν ταὐτὰ ποιῇς τοῖς πολλοῖς, εἰς ἴσον ἐκείνοις καθιστᾷς σαυτόν.

Πρὸς τοὺς διὰ νόσον πλαττομένους. ε.

Νοσῶ, φησίν, ἐνθάδε, καὶ βούλομαι ἀπιέναι εἰς οἶκον. ἐν οἴκῳ γὰρ ἄνοσος ἦς σύ; οὐ σκοπεῖς, εἴ τι ποιεῖς ἐνθάδε τῶν πρὸς τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ φερόντων, ἵν᾽ ἐπανορθωθῇ; εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἀνύεις, περισσῶς καὶ ἦλθες. ἄπιθι, ἐπιμελοῦ τῶν ἐν οἴκῳ. εἰ γὰρ μὴ δύναταί σου τὸ ἡγεμονικὸν σχεῖν κατὰ φύσιν, τό γ᾽ ἀγρίδιον δυνήσεται, τό γε κερμάτιον αὐξήσεις, τὸν πατέρα γηροκομήσεις, ἐν τῇ ἀγορᾷ

ἀναστραφήσῃ, ἄρξεις καλὸς κακῶς. τί ποτε ποιήσεις τὴν ἑξῆς. εἰ δὲ παρακολουθεῖς σαυτῷ, ὅτι ἀποβάλλεις τινὰ δόγματα φαῦλα, καὶ ἄλλα ἀντ' αὐτῶν ἀναλαμβάνεις, καὶ τὴν σαυτοῦ στάσιν μετατέθεικας ἀπὸ τῶν ἀπροαιρέτων ἐπὶ τὰ προαιρετικά. κἂν ποτ' εἴπῃς, οἴμοι, οὐ λέγῃς διὰ τὸν πατέρα, διὰ τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ δι' ἐμέ, ὅτι ὑπολογίζῃ νόσον. οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ νόσος καὶ θάνατος καταλαβεῖν ἡμᾶς ὀφείλουσι; τί ποιοῦντας; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καταλαμβάνουσι, τὸν ναυτικὸν πλέοντα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; τί ποτε μὲν γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καταληφθῆναι; ἤ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καταληφθῆναι, ποίει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο, μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθής, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναγκαστός, ἵν' ἐλεύθερος· ταῦτα ἐπιτηδεύων θέλω εὑρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι τῷ θεῷ, μή τι παρέβην σου τὰς ἐντολάς; μή τι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην ταῖς ἀφορμαῖς ἃς ἔδωκας; μή τι ταῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μή τι ταῖς προλήψεσι; μή τι σοι ποτ' ἐνεκάλεσα; μή τι ἐμεμψάμην σου τὴν διοίκησιν; ἐνόσησα ὅτι ἠθέλησας· καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐγὼ ἑκών. πένης ἐγενόμην σοῦ θέλοντος, ἀλλὰ χαίρων. οὐκ ἦρξα, ὅτι σὺ οὐκ ἠθέλησας. οὐδέποτ' ἐπεθύμησα ἀρχῆς, μή τί με τούτου ἕνεκα στυγνότερον εἶδες; μὴ οὐ προσῆλθόν σοι ποτὲ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, ἕτοιμος εἴ τι ἐπιτάσσεις, εἴ τι σημαίνεις; νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπανηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σά, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαί σοι. ταῦτά με ἐνθυμούμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ θάνατος. ἀλλ' ἡ μήτηρ μου τὴν κεφαλὴν νοσοῦντος οὐ κρατήσει. ἄπιθι τοίνυν πρὸς τὴν μητέρα, ἄξιος γὰρ εἶ τὴν κεφαλὴν κρατούμενος νοσεῖν. ἀλλ' ἐπὶ κλιναρίου κομψοῦ ἐν οἴκῳ κατεκείμην. ἄπιθί σου ἐπὶ τὸ κλινάριον, ἢ ὑγιαίνων ἄξιος εἶ ἐπὶ τοιούτου κατακεῖσθαι. μὴ τοίνυν ἀπόλλυε, ἃ δύνασαι ἐκεῖ ποιεῖν. ἀλλ' ὁ Σωκράτης τί λέγει; ὥσπερ ἄλλος τις, φησί, χαίρει τὸν ἀγρὸν τὸν αὐτοῦ ποιῶν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον, οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. πρὸς τί; μή τι πρὸς λεξείδια; ἄνθρωπε, εὐφήμει. μή τι πρὸς θεωρημάτια; τί ποιεῖς; καὶ μὴν οὐ βλέπω τί ἐστιν ἄλλο, περὶ ὃ ἀσχολοῦνται οἱ φιλόσοφοι. οὐδέν σοι δοκεῖ εἶναι, τὸ μηδέποτ' ἐγκαλέσαι τινί; μὴ θεῷ, μὴ ἀνθρώπῳ; μὴ μέμψασθαι μηδένα; τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀεὶ καὶ ἐκφέρειν καὶ εἰσφέρειν;

ταῦτα

τοῦτα ἦν ἃ ᾔδει Σωκράτης. καὶ ὅμως οὐδέποτε εἶπεν, ὅτι οἶδέ τι, ἢ διδάσκει. εἰ δέ τις λεξείδια ᾔτει, ἢ θεωρημάτια, ἀπῆγε πρὸς Πρωταγόραν, πρὸς Ἱππίαν. καὶ γὰρ εἰ λάχανά τις ζητῶν ἐληλύθει, πρὸς τὸν κηπουρὸν ἂν αὐτὸν ἀπήγαγε. τίς οὖν ὑμῶν ἔχει ταύτην τὴν ἐπιβολήν; ἐπεί τοι εἰ εἴχετε, καὶ ἐνοσεῖτε ἂν ἡδέως, καὶ ἐπεινᾶτε, καὶ ἀπεθνήσκετε. εἴ τις ὑμῶν ἠράσθη κορασίου κομψοῦ, οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγω.

Σποράδην τινά. ϛ.

Πυθομένου δέ τινος τῶν νῦν μᾶλλον ἐκπεπονημένου τοῦ λόγου, πότερον μείζονες προκοπαὶ ἦσαν· περὶ τί, ἔφη, ἐκπεπόνηται, καὶ περὶ τί μείζους αἱ προκοπαὶ τότε ἦσαν; καθὸ γὰρ νῦν ἐκπεπόνηται, περὶ τοῦτο καὶ προκοπαὶ νῦν εὑρεθήσονται. καὶ νῦν μὲν ὥστε συλλογισμοὺς ἀναλύειν ἐκπεπόνηται, καὶ προκοπαὶ γίνονται. τότε δ' ὥστε τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ φύσιν ἔχον τηρῆσαι, καὶ ἐξεπονεῖτο, καὶ προκοπαὶ ἦσαν. μὴ οὖν ἐνάλλασσε, μηδὲ ζήτει ὅταν ἄλλο ἐκπονῇς, ἐν ἄλλῳ προκόπτειν. ἀλλ' ἴδε, εἴ τις ἡμῶν πρὸς τούτῳ ὢν, ὥστε καὶ κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν, οὐ προκόπτει. οὐδένα γὰρ εὑρήσεις. ὁ σπουδαῖος, ἀήττητος. οὐ γὰρ ἀγωνίζεται, ὅπου μὴ κρείσσων ἐστίν. εἰ τὰ περὶ τὸν ἀγρὸν θέλεις, λάβε τοὺς οἰκέτας, λάβε τὴν ἀρχήν, λάβε τὸ σωμάτιον. τὴν δ' ὄρεξιν οὐ ποιήσεις ἀποτευκτικήν, οὐδὲ τὴν ἔκκλισιν περιπτωτικήν. εἰς τοῦτον μόνον τὸν ἀγῶνα καθίησι, τὸν περὶ τῶν προαιρετικῶν. πῶς οὖν οὐ μέλλει ἀήττητος εἶναι; πυθομένου δέ τινος τί ἐστιν ὁ κοινὸς νοῦς, ὥσπερ (φησὶ) κοινή τις ἀκοὴ λέγοιτ' ἂν, ἡ μόνον φωνῶν διακριτική, ἡ δὲ τῶν φθόγγων οὐκέτι κοινή, ἀλλὰ τεχνική· οὕτως ἐστί τινα, ἃ οἱ μὴ παντάπασι διεστραμμένοι τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰς κοινὰς ἀφορμὰς ὁρῶσιν. ἡ τοιαύτη κατάστασις, κοινὸς νοῦς καλεῖται. τῶν νέων τοὺς μαλακοὺς, οὐκ ἔστι προτρέψαι ῥάδιον. οὐδὲ γὰρ τυρὸν ἀγκίστρῳ λαβεῖν. οἱ δ' εὐφυεῖς, κἂν ἀποτρέπῃς, ἔτι μᾶλλον ἔχονται τοῦ λόγου. διὸ καὶ ὁ Ῥοῦφος τὰ πολλὰ ἀπέτρεπε, τούτῳ δοκιμαστηρίῳ χρώμενος τῶν εὐφυῶν καὶ ἀφυῶν. ἔλεγε γὰρ, ὅτι ὡς ὁ λίθος κἂν ἀναβάλῃς, ἐνεχθήσεται κάτω ἐπὶ τὴν αὐτοῦ κατασκευήν· οὕτω καὶ ὁ εὐφυὴς, ὅσῳ μᾶλλον ἀποκρούεταί τις αὐτὸν, τοσούτῳ μᾶλλον νεύει ἐφ' ὃ πέφυκεν.

ὁ κοινὸς νοῦς.

Πρὸς τὸν διορθωτὴν τῶν ἐλευθέρων πόλεων, ἐπικούρειον ὄντα. ζ.

Τοῦ διορθωτοῦ εἰσελθόντος πρὸς αὐτὸν (ἦν δ' οὗτος ἐπικούρειος) ἄξιον, ἔφη, τοὺς ἰδιώτας ἡμᾶς, παρ' ὑμῶν τῶν φιλοσόφων πυνθάνεσθαι, καθάπερ τοὺς εἰς ξένην πόλιν ἐλθόντας παρὰ τῶν πολιτῶν καὶ

εἰδότων, τί κράτιστόν ἐστιν ἐν κόσμῳ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἱστορήσαντες μετίω-
μεν, ὡς ἐκεῖνοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ θεώμεθα, ὅτι μὲν γὰρ τρία ἐστὶ
περὶ τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴ καὶ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς, σχεδὸν οὐδεὶς ἀντι-
λέγει. λοιπὸν ὑμέτερόν ἐστιν ἀποκρίνασθαι, τί ἐστι τὸ κράτιστον; τί ἐροῦ-
μεν τοῖς ἀνθρώποις; τὴν σάρκα; καὶ διὰ ταύτην Μάξιμος ἔπλευσε
μέχρι Κασσιόπης χειμῶνος μετὰ τοῦ υἱοῦ προπέμπων, ἵν᾽ ἡσθῇ τῇ σαρ-
κί; ἀρνησαμένου δ᾽ ἐκείνου, καὶ εἰπόντος, μὴ γένοιτο, οὐ προσήκει περὶ
τὸ κράτιστον ἐσπουδακέναι; πάντων μάλιστα προσήκει. τί οὖν κρεῖσσον
ἔχομεν τῆς σαρκός; τὴν ψυχὴν, ἔφη. ἀγαθὰ δὲ τὰ τοῦ κρατίστου κρείττο-
νά ἐστιν, ἢ τὰ τοῦ φαυλοτέρου; τὰ τοῦ κρατίστου. ψυχῆς δὲ ἀγαθὰ πότε-
ρον προαιρετικά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα; προαιρετικά. προαιρετικὸν οὖν
ἐστιν ἡ ἡδονὴ ἡ ψυχική; ἔφη. αὕτη δ᾽ ἐπὶ τίσι γίνεται; πότερον ἐφ᾽
αὑτῇ; ἀλλ᾽ ἀδιανόητόν ἐστι. προηγουμένην γάρ τινα ὑφεστάναι δεῖ οὐσί-
αν τοῦ ἀγαθοῦ, ἧς τυγχάνοντες, ἡσθησόμεθα κατὰ ψυχήν. ὡμολόγει καὶ
τοῦτο. ἐπὶ τίνι οὖν ἡσθησόμεθα ταύτην τὴν ψυχικὴν ἡδονήν; εἰ γὰρ ἐπὶ
τοῖς ἀγαθοῖς, εὕρηται ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. οὐ γὰρ δύναται ἄλλο μὲν εἶναι
ἀγαθὸν, ἄλλο δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ εὐλόγως ἐπαιρόμεθα. οὐδὲ τοῦ προηγουμένου μὴ
ὄντος ἀγαθοῦ, τὸ ἐπιγέννημα ἀγαθὸν εἶναι. ἵνα γὰρ εὔλογον ᾖ τὸ ἐπιγέν-
νημα, τὸ προηγούμενον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ἀλλ᾽ οὐ μὴ εἴπητε φρένας ἔχον-
τες. ἀνακόλουθα γὰρ ἐρεῖτε καὶ Ἐπικούρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῶν δόγ-
μασιν. ἀπολείπεται λοιπὸν, ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ἥδεσθαι τὴν κατὰ
ψυχὴν ἡδονήν. πάλιν ἐκεῖνα γίνεται προηγούμενα, καὶ οὐσία τοῦ ἀ-
γαθοῦ. διὰ τοῦτο ἀφρόνως ἐποίησε Μάξιμος, εἰ δι᾽ ἄλλο τι ἔπλευσεν, ἢ
διὰ τὴν σάρκα· τουτέστι, διὰ τὸ κράτιστον. ἀφρόνως δὲ ποιεῖ, καὶ εἰ ἀπέ-
χεται τῶν ἀλλοτρίων, δικαστὴς ὢν, καὶ δυνάμενος λαμβάνειν. ἀλλ᾽
ἄν σοι δόξῃ, ἐκεῖνο μόνον σκεψώμεθα, ἵνα κεκρυμμένως, ἵν᾽ ἀσφα-
λῶς, ἵνα μή τις γνῷ. τὸ γὰρ κλέψαι, οὐδ᾽ αὐτὸ ὁ Ἐπίκουρος ἀποφαίνει
κακόν· ἀλλὰ τὸ ἐμπεσεῖν, καὶ ὅτι πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύ-
νατον. διὰ τοῦτο λέγει, μὴ κλέπτετε. ἀλλ᾽ ἐγώ σοι λέγω, ὅτι ἐὰν κομ-
ψῶς καὶ περιεσταλμένως γένηται, λησόμεθα. εἶτα καὶ φίλους ἐν τῇ ξώ-
μῃ ἔχομεν δυνατοὺς, καὶ φιλίας, καὶ οἱ Ἕλληνες ἀδρανεῖς εἰσιν. οὐ-
δεὶς τολμήσει ἀναβιῶναι τούτου ἕνεκα. τί ἀπέχῃ τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ; ἄ-
φρον ἐστὶ τοῦτο, ἠλίθιόν ἐστιν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν λέγῃς μοι ὅτι ἀπέχῃ, πιστεύ-
σω σοι. ὡς γὰρ ἀδύνατόν ἐστι τῷ ψευδεῖ φαινομένῳ συγκαταθέσθαι,
καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀνανεῦσαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι, τοῦ φαινομέ-
νου ἀγα-

τοῦ ἀγαθοῦ κεῖσθαι. ὁ πλοῦτος δ' ἀγαθὸν, καὶ τὸ ποιητικώτατόν γε τῶν ἡδονῶν, διατί μὴ περιποιήσει αὐτόν; διατί δὲ μὴ τὴν τοῦ γείτονος γυναῖκα διαφθείρωμεν, ἂν δυνώμεθα λαθεῖν; ἂν δὲ φλυαρῇ ὁ ἀνὴρ, καὶ αὐτὸν προσεκτραχηλίσωμεν· εἰ θέλεις εἶναι φιλόσοφος οἷος δεῖ, ἄγε τέλειος, εἰ ἀκολουθῶν σου τοῖς δόγμασιν. εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν διοίσεις ἡμῶν τῶν λεγομένων στωϊκῶν. καὶ αὐτοὶ γὰρ ἄλλα λέγομεν, ἄλλα δὲ ποιοῦμεν. ἡμεῖς λέγομεν τὰ καλὰ, ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. σὺ τὴν ἐναντίαν διαστροφὴν ἔσῃ διεστραμμένος, δογματίζων τὰ καλὰ, ποιῶν τὰ αἰσχρά. τὸ θεόν σοι. ἐπινοεῖς ἐπικουρείων πόλιν. ἐγὼ οὐ γαμῶ.* οὐδ' ἐγὼ, οὐ γὰρ γαμητέον. ἀλλ' οὐδὲ παιδοποιητέον. ἀλλ' οὐδὲ πολιτευτέον. τί οὖν γίνεται; πόθεν οἱ πολῖται; τίς αὐτοὺς παιδεύσει; τίς ἐφήβαρχος; τίς γυμνασίαρχος; τί δὲ καὶ παιδεύσει αὐτοὺς, ἃ λακεδαιμόνιοι ἐπαιδεύοντο, ἢ ἀθηναῖοι; λάβε μοι νέον, ἄγαγε κατὰ τὰ δόγματά σου. πονηρὰ δεῖ τὰ δόγματα, ἀνατρεπτικὰ πόλεως, λυμαντικὰ οἴκων, οὐδὲ γυναιξὶ πρέποντα. ἄφες ταῦτ' ἄνθρωπε, ζῇς ἐν ἡγεμονούσῃ πόλει. ἄρχειν σε δεῖ, κρίνειν δικαίως, ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, σοὶ καλὴν γυναῖκα φαίνεσθαι μηδεμίαν ἢ τὴν σὴν, καλὸν παῖδα μηδένα, καλὸν ἀργύρωμα μηδὲν, χρύσωμα μηδέν. τούτοις σύμφωνα δόγματα ζήτησον, ἀφ' ὧν ὁρμώμενος ἡδέως ἀφέξῃ πραγμάτων, οὕτω πιθανῶν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν καὶ νικῆσαι. ἂν δὲ πρὸς τῇ πιθανότητι τῇ ἐκείνων, καὶ φιλοσοφίαν τινὰ ποτὲ ταύτην ἐξευρηκότες ὦμεν, συνεπωθοῦσαν ἡμᾶς ἐπ' αὐτὰ, καὶ ἐπιρρωννύουσαν, τί ἂν γένηται; ἐν τῷ ῥεύματι τί κράτιστον ἐστιν; ὁ ἄργυρος, ἢ ἡ τέχνη; χειρὸς οὐσία μὲν ἡ σάρξ. προηγούμενα δὲ, τὰ χειρὸς ἔργα. οὐκοῦν καὶ καθήκοντα τρισσά· τὰ μὲν πρὸς τὸ εἶναι, τὰ δὲ πρὸς τὸ ποιὸν εἶναι, τὰ δ' αὐτὰ τὰ προηγούμενα. οὕτω καὶ ἀνθρώπου οὐ τὴν ὕλην δοκεῖ τιμᾶν, τὰ σαρκίδια, ἀλλὰ τὰ προηγούμενα. τίνα δεῖ ταῦτα; πολιτεύεσθαι, γαμεῖν, παιδοποιεῖσθαι, θεὸν σέβειν, γονέων ἐπιμελεῖσθαι, καθόλου ὀρέγεσθαι, ἐκκλίνειν, ὁρμᾶν, ἀφορμᾶν, ὡς ἕκαστον τούτων δεῖ ποιεῖν, ὡς πεφύκαμεν. πεφύκαμεν δὲ πῶς; ὡς ἐλεύθεροι, ὡς γενναῖοι, ὡς αἰδήμονες. ποῖον γὰρ ἄλλο ζῷον ἐρυθριᾷ; ποῖον αἰσχροῦ φαντασίαν λαμβάνει; τὴν δ' ἡδονὴν ὑποτάξαι τούτοις ὡς διάκονον, ὡς ὑπηρέτιν, ἵνα προθυμίαν ἐκκαλέσηται, ἵν' ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔργοις παρακρατῇ. ἀλλ' ἐγὼ πλούσιός εἰμι, καὶ οὐδενὸς χρεία μοι ἐστί. τί οὖν ἔτι προσποιῇ φιλοσοφεῖν; ἀρκεῖ τὰ χρυσώματα καὶ τὰ ἀργυρώματα, τί σοι χρεία δογμά-

των; ἀλλὰ καὶ κριτὴς εἰμὶ τῶν ἑλλήνων. οἶδας κρίνειν; τί σε ἐποίησεν
εἰδέναι; καῖσάρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε. γραψάτω σοι ἵνα κρίνῃς περὶ
τῶν μουσικῶν, καὶ τί σοι ὄφελος; ὅμως δὲ πῶς κριτὴς ἐγένου; τὴν τίνος
χεῖρα καταφιλήσας, τὴν συμφόρου, ἢ τὴν νουμηνίου; τίνος πρὸ τοῦ κοιτῶ
νος κοιμηθείς; τίνι πέμψας δῶρα; εἶτα οὐκ αἰσθάνῃ, ὅτι τοσούτου ἄξιόν ἐ-
στι κριτὴν εἶναι, ὅσου νουμήνιος; ἀλλὰ δύναμαι, ὃν θέλω, εἰς φυλακὴν βα
λεῖν, ὡς λίθον. ἀλλὰ δύναμαι ξυλοκοπῆσαι, ὃν θέλω, ὡς ὄνον. οὐκ ἔστι
τοῦτο ἀνθρώπων ἀρχή. ὡς λογικῶν ἡμῶν ἄρχε, δείκνυε ἡμῖν τὰ συμ
φέροντα, καὶ ἀκολουθήσομεν. δείκνυε τὰ ἀσύμφορα, καὶ ἀποστραφη-
σόμεθα. ζηλωτὰς ἡμᾶς κατασκεύασον σεαυτοῦ, ὡς σωκράτης ἑαυτοῦ.
ἐκεῖνος ἦν ὡς ὁ ἀνθρώπων ἄρχων, ὁ κατεσκευακὼς ὑποτεταχό-
τας αὐτῷ τὴν ὄρεξιν τὴν αὑτῶν, τὴν ἔκκλισιν, τὴν ὁρμήν, τὴν ἀφορ
μήν. τοῦτο ποίησον, τοῦτο μὴ ποιήσῃς. εἰ δὲ μή, εἰς φυλακήν σε βαλῶ.
οὐκέτι ὡς λογικῶν ἡ ἀρχὴ γίνεται, ἀλλ' ὡς ὁ ζεὺς διέταξε, τοῦτο ποίη-
σον. ἂν δὲ μὴ ποιήσῃς, ζημιωθήσῃ, βλαβήσῃ. ποίαν βλάβην; ἄλλην
οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὸ μὴ ποιῆσαι ἃ δεῖ. ἀπολέσεις τὸν πιστόν, τὸν αἰδήμο-
να, τὸν κόσμιον. τούτων ἄλλας βλάβας μείζονας μὴ ζήτει.

Πῶς πρὸς τὰς φαντασίας γυμναστέον. η.

Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα, οὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθημέραν ἔδει γυμνάζεσθαι. προτεί-
νουσι γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ δεῖνος. ἀ-
πόκριναι, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀποκληρονόμον
κατέλιπε, τί σοι δοκεῖ; ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ἐλυπήθη ἐπὶ τούτοις·
προαιρετικὸν κακόν. γενναίως ὑπέμεινε· προαιρετικὸν ἀγαθόν. κἂν
οὕτως ἐθιζώμεθα, προκόψομεν. οὐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμε
θα. ἢ οὗ φαντασία καταληπτικὴ γίνεται. ὁ υἱὸς ἀπέθανε, τί ἐγένετο;
ὁ υἱὸς ἀπέθανεν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο, εἰς φυλακὴν
ἀπήχθη. τί γέγονεν; εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δ' ὅτι κακῶς πέπρα-
χεν, ἐξ αὐτοῦ ἕκαστος προστίθησιν. ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς ταῦτα ὁ ζεὺς ποιεῖ.
διατί; ὅτι σε ὑπομενητικὸν ἐποίησεν, ὅτι μεγαλόψυχον, ὅτι ἀφεῖ-
λεν αὐτῶν τὸ εἶναι κακά, ὅτι ἔξεστί σοι πάσχοντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν, ὅτι
σοι τὴν θύραν ἤνοιξεν, ὅταν σοι μὴ ποιῇ; ἄνθρωπε, ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγ-
κάλει. πῶς ἔχουσι ῥωμαῖοι πρὸς φιλοσόφους, ἂν θέλῃς γνῶναι, ἄκου-
σον. ἰταλικὸς ὁ μάλιστα δοκῶν αὐτῶν φιλόσοφος εἶναι, παρόντος ποτὲ
μου χαλεπήνας τοῖς ἰδίοις, ὡς ἀνήκεστα πάσχων, οὐ δύναμαι (ἔφη)
φέρειν,

φρέαρ. ἀπόλλυτέ με. ποιήσατέ με τοιοῦτον γενέσθαι, δείξας ἐμέ.

πρός τινα ῥήτορα, ἀνιόντα εἰς ῥώμην ἐπὶ δίκην. θ.

Εἰσελθόντος δέ τινος πρὸς αὐτόν, ὃς εἰς ῥώμην ἀνήει δίκην ἔχων περὶ τιμῆς τῆς αὐτοῦ, πυθόμενος τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἄνεισιν, ἐπερωτήσαντος ἐκείνου τίνα γνώμην ἔχει περὶ τοῦ πράγματος. εἴ μου πυνθάνῃ τί πράξεις ἐν ῥώμῃ, φησί, πότερον κατορθώσεις ἢ ἀποτεύξῃ, θεώρημα πρὸς τοῦτο οὐκ ἔχω. εἰ δέ μου πυνθάνῃ πῶς πράξεις, τοῦτο εἰπεῖν· ὅτι εἰ μὲν ὀρθὰ δόγματα ἔχεις, καλῶς· εἰ δὲ φαῦλα, κακῶς. παντὶ γὰρ αἴτιον τοῦ πράσσειν πως, δόγμα. τί γάρ ἐστιν ὃ ἐπεθυμήσατε; προστάτης χειροτονηθῆναι κνωσίων. τὸ δόγμα. τί ἐστι, δι᾽ ὃ νῦν ἀνέρχῃ εἰς ῥώμην; τὸ δόγμα. καὶ μετὰ χειμῶνος καὶ κινδύνου, καὶ ἀναλωμάτων; ἀνάγκη γάρ ἐστι. τί σοι λέγει τοῦτο; τὸ δόγμα; οὐκοῦν εἰ πάντων αἴτια τὰ δόγματα, φαῦλα δέ τις ἔχει δόγματα, οἷον ἂν ᾖ τὸ αἴτιον, τοιοῦτον καὶ τὸ ἀποτελούμενον; ἆρ᾽ οὖν πάντ᾽ ἔχομεν ὑγιῆ δόγματα, καὶ σὺ καὶ ὁ ἀντίδικός σου; καὶ πῶς διαφέρεσθε; ἀλλὰ σὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος; διατί; δοκεῖ σοι, κἀκείνῳ. καὶ τοῖς μαινομένοις. τοῦτο πονηρὸν κριτήριον. ἀλλὰ δεῖξόν μοι, ὅτι ἐπίσκεψίν τινα καὶ ἐπιμέλειαν πεποίησαι τῶν σαυτοῦ δογμάτων. καὶ ὡς νῦν εἰς ῥώμην πλεῖς ἐπὶ τὸ προστάτην εἶναι κνωσίων, καὶ οὐκ ἐξαρκεῖ σοι μένειν ἐν οἴκῳ, τὰς τιμὰς ἔχοντι ἃς εἶχες, ἀλλὰ μείζονός τινος ἐπιθυμεῖς, καὶ ἐπιφανεστέρου. πότε οὕτως ἔπλευσας ὑπὲρ τοῦ τὰ δόγματα ἐπισκέψασθαι τὰ σαυτοῦ, καὶ εἴ τι φαῦλον ἔχεις, ἐκβαλεῖν; τίνι προσελήλυθας τούτου ἕνεκα; ποῖον χρόνον ἐπέταξας σαυτῷ; ποίαν ἡλικίαν; ἐπέλθε σου τοὺς χρόνους. εἰ ἐμὲ αἰσχύνῃ, αὐτὸς πρὸς αὐτόν. ὅτε παῖς ἦς, ἐξήταζες τὰ σαυτοῦ δόγματα; οὐχὶ δ᾽ ὡς πάντα ποιεῖς, ἐποίεις ἃ ἐποίεις; ὅτε δὲ μειράκιον ἤδη, καὶ τῶν ῥητόρων ἤκουες, καὶ αὐτὸς ἐμελέτας, τί σοι λείπειν ἐφαντάζου; ὅτε δὲ νεανίσκος, καὶ ἤδη ἐπολιτεύου, καὶ δίκας αὐτὸς ἔλεγες, καὶ εὐδοκίμεις, τίς σοι ἔτι ἴσος ἐφαίνετο; ποῦ δ᾽ ἂν ἠνέσχου ὑπό τινος ἐξεταζόμενος, ὅτι πονηρὰ ἔχεις δόγματα; τί οὖν σοι θέλεις εἴπω; βοήθησόν μοι εἰς τὸ πρᾶγμα. οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτο θεωρήματα. οὐδὲ σύ, εἰ τούτου ἕνεκα ἐλήλυθας πρὸς ἐμέ, οὐχ ὡς πρὸς φιλόσοφον ἐλήλυθας, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς λαχανοπώλην, καὶ ὡς πρὸς σκυτέα. πρὸς τί οὖν ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι θεωρήματα; πρὸς τοῦτο, ὅ, τι ἂν ἀποβῇ, τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν. μικρόν σοι δοκεῖ τοῦτο; οὔ, ἀλλὰ τὸ μέγιστον. τί οὖν; ὀλίγου χρόνου χρείαν ἔχει, καὶ ἔστι παρεχόμενον αὐτὸ

φιλοσόφων θεωρήματα.

αὐτὸ λαβεῖν; εἰ δύνασαι λάμβανε. εἶτ' ὁρᾷς, συνέβαλον ὥς τινι λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι. εἶδες γάρ με, καὶ πλέον οὐδέν. ἀνθρώπῳ δ' ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλει, ὁ τὰ δόγματα αὐτοῦ καταμανθάνων, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ ἴδια δεικνύων. κατάμαθέ μου τὰ δόγματα, δεῖξόν μοι τὰ σά· καὶ οὕτω λέγε, συμβεβληκέναι μοι. ἐλέγξωμεν ἀλλήλους. εἴ τι ἔχω κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό· εἴ τι ἔχεις, θὲς εἰς τὸ μέσον. τοῦτό ἐστι φιλοσόφῳ συμβάλλειν; οὔ, ἀλλὰ πάροδός ἐστι, καὶ ἕως τὸ πλοῖον μισθούμεθα, δυνάμεθα καὶ Ἐπίκτητον ἰδεῖν, ἴδωμεν τί ποτε λέγει. εἶτ' ἐξελθών, οὐδὲν ἦν ὁ Ἐπίκτητος, ἐσολοίκιζεν, ἐβαρβάριζε. τίνος γὰρ ἄλλου κριταὶ εἰσέρχεσθε; ἀλλ' ἂν πρὸς τοῦτο, φησίν, ὡς ἀγρὸν οὐκ ἔχω, ὡς οὐδὲ σύ· ποτήρια ἀργυρᾶ οὐκ ἔχω, ὡς οὐδὲ σύ· κτήνη καλά, ὡς οὐδὲ σύ. πρὸς ταῦτα ἴσως ἀρκεῖ ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι ἀλλὰ χρείαν αὐτῶν οὐκ ἔχω. σὺ δ' ἂν πολλὰ κτήσῃ, ἄλλων χρείαν ἔχεις· θέλεις οὐ θέλεις, πτωχότερός μου εἶ. τίνος οὖν ἔχω χρείαν; τοῦ σοὶ μὴ παρόντος, τοῦ εὐσταθεῖν, τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν τὴν διάνοιαν, τοῦ μὴ ταράσσεσθαι. πάτρων, οὐ πάτρων· τί μοι μέλει; σοὶ μέλει. πλουσιώτερός σου εἰμί· οὐκ ἀγωνιῶ τί φρονήσει περὶ ἐμοῦ ὁ Καῖσαρ. οὐδένα κολακεύω τούτου ἕνεκα. ταῦτα ἔχω ἀντὶ τῶν ἀργυρωμάτων, ἀντὶ τῶν χρυσωμάτων. σὺ χρυσᾶ σκεύη, ὀστράκινον τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς συγκαταθέσεις, τὰς ὁρμάς, τὰς ὀρέξεις. ὅταν δὲ ταῦτα ἔχω κατὰ φύσιν, διατί μὴ φιλοτεχνήσω καὶ περὶ τὸν λόγον; σχολὴν γὰρ ἄγω, οὐ περισπᾶταί μου ἡ διάνοια. τί ποιῶ, μὴ περισπώμενος; τούτου τί ἀνθρωπικώτερον ἔχω; ὑμεῖς ὅταν μηδὲν ἔχητε, ταράσσεσθε, εἰς θέατρον εἰσέρχεσθε, ἢ ἀναλύετε. διατί ὁ φιλόσοφος μὴ ἐξεργάσεται τὸν αὑτοῦ λόγον; σὺ κρυστάλλινα, ἐγὼ τὰ τοῦ ψευδομένου. σὺ μύρρινα, ἐγὼ τὰ τοῦ ἀποφάσκοντος. σοὶ πάντα μικρὰ φαίνεται ἃ ἔχεις, ἐμοὶ τὰ ἐμὰ πάντα μεγάλα. ἀπλήρωτός σου ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. τοῖς εἰς στενόβρογχον κεράμιον καθιεῖσι τὴν χεῖρα, καὶ ἐκφέρειν ἰσχάδας καὶ κάρυα, τοῦτο συμβαίνει, ἂν πληρώσῃ τὴν χεῖρα, ἐξενεγκεῖν οὐ δύναται, εἶτα κλαίει. ἄφες ὀλίγα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐξοίσεις. καὶ σὺ ἄφες τὴν ὄρεξιν· μὴ πολλῶν ἐπιθύμει, καὶ οἴσεις.

Πῶς φέρειν δεῖ τὰς νόσους. ι.

Ἑκάστου δόγματος, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ. ἐπ' ἀρίστῳ, τὰ περὶ ἀρίστου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης.

μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστα.

Πυθαγόρου ἔπη.

πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκτετέλεσαι; ἀρξάμενος δ' ἀπὸ τοῦδε, ἐπέξιθι. καὶ μετέπειτα, δειλὰ μὲν ῥέξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου. καὶ τούτους τοὺς στίχους κατέχειν χρησικῶς, οὐχ ἵνα δι' αὐτῶν ἀναφωνῶμεν, ὡς διὰ τοῦ παιὰν ἄπολλον. πάλιν ἐν πυρετῷ, τὰ πρὸς τοῦτο· μὴ ἂν πυρέξωμεν, ἀφιέναι πάντα, καὶ ἐπιλανθάνεσθαι. ἂν ἐγὼ ἔτι φιλοσοφήσω, ὃ θέλει γινέσθω. πού ποτ' ἀπελθόντα τοῦ σωματίου, ἐπιμελεῖσθαι, εἴ τε καὶ πυρετὸς οὐκ ἔρχεται. τὸ δὲ φιλοσοφῆσαι, τί ἐστιν; οὐχὶ παρασκευάσασθαι πρὸς τὰ συμβαίνοντα; (τὸ φιλοσοφῆσαι.) οὐ παρακολουθεῖς οὖν, ὅτι τοιοῦτόν τι λέγεις; ἂν ἔτι ἐγὼ παρασκευάσωμαι πρὸς τὸ πράως φέρειν τὰ συμβαίνοντα, ὃ θέλει γινέσθω· οἷον εἴ τις πληγὰς λαβὼν ἀποσταίη τοῦ παγκρατιάζειν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἔξεστι καταλῦσαι, καὶ μὴ δαίρεσθαι. ἐνθάδε δ' ἂν καταλύσωμεν φιλοσοφοῦντες, τί ὄφελος; τί οὖν δεῖ λέγειν αὐτὸν ἀφ' ἑκάστου τῶν τραχέων; ὅτι ἕνεκα τούτου ἐγυμναζόμην, ἐπὶ τοῦτο ἤσκουν. ὁ θεός σοι λέγει, δός μοι ἀπόδειξιν εἰ νομίμως ἤθλησας, εἰ ἔφαγες ὅσα δεῖ, εἰ ἐγυμνάσθης, εἰ τοῦ ἀλείπτου ἤκουσας. εἶτ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἔργου καταμαλακίζῃ. νῦν τοῦ πυρέττειν καιρός ἐστι. τοῦτο καλῶς γινέσθω. τοῦ διψᾶν, δίψα καλῶς· τοῦ πεινᾶν, πείνα καλῶς. οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοί; τίς σε κωλύσει; ἀλλὰ πιεῖν μὲν κωλύσει ὁ ἰατρός· καλῶς δὲ διψᾶν, οὐ δύναται. καὶ φαγεῖν μὲν κωλύσει, πεινᾶν δὲ καλῶς οὐ δύναται. ἀλλ' οὐ φιλολογῶ. τίνος δ' ἕνεκα φιλολογεῖς; ἀνδράποδον. οὐχ ἵνα εὐροῇς; οὐχ ἵνα εὐσταθῇς; οὐχ ἵνα κατὰ φύσιν ἔχῃς, καὶ διεξάγῃς; τί κωλύει, πυρέσσοντα κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν; ἐνθάδ' ὁ ἔλεγχος τοῦ πράγματος, ἡ δοκιμασία τοῦ φιλοσοφοῦντος. μέρος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο τοῦ βίου, ὡς περίπατος, ὡς πλοῦς, ὡς ὁδοιπορία, οὕτω καὶ πυρετός. μή τι περιπατῶν ἀναγινώσκεις; οὔ. οὕτως οὐδὲ πυρέσσων. ἀλλ' ἂν καλῶς περιπατῇς, ἔχεις τὸ τοῦ περιπατοῦντος. ἂν καλῶς πυρέξῃς, ἔχεις τὰ τοῦ πυρέσσοντος. τί ἐστι καλῶς πυρέσσειν; μὴ θεὸν μέμψασθαι, μὴ ἄνθρωπον, μὴ θλίβεσθαι ὑπὸ τῶν γινομένων, εὖ καὶ καλῶς προσδέχεσθαι τὸν θάνατον, ποιεῖν τὰ πρασσόμενα· ὅταν ὁ ἰατρὸς εἰσέρχηται, μὴ φοβεῖσθαι τί εἴπῃ· μηδ' ἂν εἴπῃ, κομψῶς ἔχεις, ὑπερχαίρειν· τί γάρ σοι ἀγαθὸν εἶπεν; ὅταν γὰρ ὑγίαινες, τί σοι ἦν ἀγαθόν; μηδ' ἂν εἴπῃ, κακῶς ἔχεις, ἀθυμεῖν· τί γάρ ἐστι τὸ κακῶς ἔχειν; ἐγγίζειν τοῦ δια-

λυθῆναι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σωματίου. τί οὖν δεινόν ἐστιν; ἐὰν νῦν μὴ ἐγγίσῃς, ὕστερον οὐκ ἐγγιεῖς; ἀλλ' ὁ κόσμος μέλλει ἀνατρέπεσθαι, σοῦ ἀποθανόντος. τί οὖν κολακεύεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς κύριε, καλῶς ἕξω. τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν, τοῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; οὐχὶ δὲ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν αὐτῷ ἀποδίδως, ὡς σκυτεῖ περὶ τὸν πόδα, ὡς τέκτονι περὶ τὴν οἰκίαν, οὕτω καὶ τῷ ἰατρῷ περὶ τὸ σωμάτιον. τὸ οὐκ ἐμόν, τὸ φύσει νεκρόν. τούτων ὁ καιρός ἐστι τῷ πυρέσσοντι. ἂν ταῦτα ἐκπληρώσῃ, ἔχει τὰ αὐτοῦ. οὐ γάρ ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσόφου, ταῦτα τὰ ἐκτὸς τηρεῖν· οὔτε τὸ οἰνάριον, οὔτε τὸ ἐλάδιον, οὔτε τὸ σωμάτιον, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν· τὰ δ' ἔξω, πῶς; μέχρι τοῦ μὴ ἀλογίστως κατὰ ταῦτα ἀναστρέφεσθαι. ποῦ οὖν ἔτι καιρὸς τοῦ φοβεῖσθαι; ποῦ οὖν ἔτι καιρὸς ὀργῆς, ποῦ φόβου, περὶ τῶν ἀλλοτρίων, περὶ τῶν μηδενὸς ἀξίων; δύο γὰρ ταῦτα πρόχειρα ἔχειν δεῖ, ὅτι ἔξω τῆς προαιρέσεως οὐδέν ἐστιν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν; καὶ ὅτι οὐ δεῖ προηγεῖσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐπακολουθεῖν. οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν. οὔ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον. τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται, ἐκεῖνο κωλύεται.

Σποράδην τινά. ια.

Εἰσί τινες ὡς ἐκ νόμου διατεταγμέναι κολάσεις, τοῖς ἀπειθοῦσι τῇ θείᾳ διοικήσει. ὃς ἂν ἄλλο τι ἡγήσηται ἀγαθὸν παρὰ τὰ προαιρετικά, φθονείτω, ἐπιθυμείτω, κολακευέτω, ταρασσέσθω. ὃς ἂν ἄλλο κακόν, λυπείσθω, πενθείτω, θρηνείτω, δυστυχείτω. καὶ ὅμως οὕτω πικρῶς κολαζόμενοι, ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. μέμνησο τί λέγει ὁ ποιητὴς περὶ τοῦ ξένου,

ξεῖν' οὔ μοι θέμις ἐστὶν, οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι.

τοῦτο οὖν καὶ ἐπὶ πατρὸς πρόχειρον ἔχειν. οὔ μοι θέμις ἐστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι, πάτερ, ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες τοῦ πατρῴου. καὶ ἐπ' ἀδελφῷ, πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες τοῦ ὁμογνίου. καὶ οὕτω κατὰ τὰς ἄλλας σχέσεις εὑρήσομεν ἐπόπτην τὸν Δία.

Περὶ ἀσκήσεως. ιβ.

Τὰς ἀσκήσεις οὐ δεῖ διὰ τῶν παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων ποιεῖσθαι, ἐπεί τοι τῶν θαυματοποιῶν οὐδὲν διοίσομεν, οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολόν ἐστι γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν· καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον, τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς

μελετᾶν,

μελετᾶν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ φοίνικα ἱστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς. οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ πρόσφορον τοῦ προκειμένου ἐκπονηθῆναι. τί δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐκπονηθῆναι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφεσθαι. τοῦτο δὲ τί ἐστι; μήτε ὀρεγόμενον ἀποτυγχάνειν, μήτ' ἐκκλίνοντα περιπίπτειν. πρὸς τοῦτο οὖν καὶ τὴν ἄσκησιν ῥέπειν δεῖ. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀναπότευκτον σχεῖν τὴν ὄρεξιν, καὶ τὴν ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ἄνευ μεγάλης καὶ συνεχοῦς ἀσκήσεως· ἴσθι, ὅτι ἐὰν ἔξω ἐάσῃς ἀποστρέφεσθαι αὐτὴν ἐπὶ τὰ ἀπροαίρετα, οὔτε τὴν ὄρεξιν ἐπιτευκτικὴν ἕξεις, οὔτε τὴν ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον. καὶ ἐπεὶ τὸ ἔθος ἰσχυρὸν προηγεῖται, πρὸς μόνα ταῦτα εἰθισμένων ὑμῶν χρῆσθαι ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, δεῖ τῷ ἔθει τούτῳ ἐναντίον ἔθος ἀντιθεῖναι. καὶ ὅπου ὁ πολὺς ὄλισθος τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ἀντιτιθέναι τὸ ἀσκητικόν. ἑτεροκλινῶς ἔχω πρὸς ἡδονήν· αὖ ἀτυχήσω ἐπὶ τὸ ἐναντίον ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς ἀσκήσεως ἕνεκα. ἐκκλιτικῶς ἔχω πόνου· τρίψω μου, καὶ γυμνάσω πρὸς τοῦτο τὰς φαντασίας ὑπὲρ τοῦ ἀποστῆναι τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ παντὸς τοιούτου. τίς γάρ ἐστιν ἀσκητής; ὁ μελετῶν ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. καὶ μελετῶν μᾶλλον ἐν τοῖς δυσκαταπονήτοις. καθ' ὃ καὶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλα ἀσκητέον. τί οὖν ὧδε ποιεῖ τὸ φοίνικα στῆσαι, ἢ τὸ στέγην δερματίνην, καὶ ὅλμον καὶ ὕπερον περιφέρειν; ἄνθρωπε, ἄσκησον εἰ ὀργίλος εἶ, λοιδορούμενος ἀνέχεσθαι, ἀτιμασθεὶς μὴ ἀχθεσθῆναι. εἶθ' οὕτω προβήσῃ, ἵνα κἂν πλήξῃ σέ τις, εἴπῃς αὐτὸς πρὸς αὑτόν, ὅτι δόξον ἀνδριάντα περιειληφέναι. εἶτα καὶ οἰναρίῳ κομψῶς χρῆσθαι, μὴ εἰς τὸ πολὺ πίνειν (καὶ γὰρ περὶ τοῦτο ἐπαρίστεροι ἀσκηταί εἰσιν) ἀλλὰ πρῶτον εἰς τὸ ἀπέχεσθαι, καὶ κορασιδίου ἀπέχεσθαι, καὶ πλακουνταρίου. εἶτά ποτε ὑπὲρ δοκιμασίας, εἰ ἄρα καθήσεις εὐκαίρως αὐτὸς σαυτοῦ ὑπὲρ τοῦ γνῶναι, εἰ ὁμοίως ἡττῶσί σε αἱ φαντασίαι. τὰ πρῶτα δὲ φεῦγε μακρὰν ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων. ἄνισος ἡ μάχη κορασιδίου κομψοῦ, πρὸς νέον ἀρχόμενον φιλοσοφεῖν. χύτρα, φασί, καὶ πέτρα οὐ συμφωνεῖ. χύτρα καὶ πέτρα οὐ συμφωνεῖ. μετὰ τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἔκκλισιν, δεύτερος τόπος, ὁ περὶ τὴν ὁρμὴν καὶ ἀφορμὴν εὐπειθὴς τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ παρὰ καιρόν, μὴ παρὰ τόπον, μὴ παρὰ ἄλλην τινὰ τοιαύτην ἀσυμμετρίαν. τρίτος περὶ τὰς συγκαταθέσεις, ὁ πρὸς τὰ πιθανὰ καὶ ἑλκυστικά. ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν; οὕτως

ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι, ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, ἄφες ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ, ὡς οἱ νυκτοφύλακες. δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα, ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν. καὶ λοιπὸν, ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ὧδέ που ῥέπῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά· ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, καὶ ἄλλο τι θηρωμένου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοὺς ἐροῦντας ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Ἀπολλώνιος ἔλεγεν, ὅτι ὅταν θέλῃς σαυτῷ ἀσκῆσαι, διψῶν ποτε καύματος, ἐφέλκυσαι βρόχον ψυχροῦ, καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς.

Τί ἐρημία, καὶ ποῖος ἔρημος. ιγ.

Ἐρημία Ἐρημία ἐστὶ, κατάστασίς τις ἀβοηθήτου. οὐ γὰρ ὁ μόνος ὢν, εὐθὺς καὶ ἔρημος, ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐν πολλοῖς ὢν, οὐκ ἔρημος. ὅταν γοῦν ἀπολέσωμεν ἢ ἀδελφὸν, ἢ υἱὸν, ἢ φίλον ᾧ προσαναπαυόμεθα, λέγομεν ἀπολελεῖφθαι ἔρημοι. πολλάκις ἐν Ῥώμῃ ὄντες, τοσούτου ὄχλου ἡμῖν ἀπαντῶντος, καὶ τοσούτων συνοικούντων, ἔσθ' ὅτε πλῆθος δούλων ἔχοντες. θέλει γὰρ ὁ ἔρημος, κατὰ τὴν ἔννοιαν ἀβοήθητός τις εἶναι, καὶ ἐκκείμενος τοῖς βλάπτειν βουλομένοις. διὰ τοῦτο ὅταν ὁδεύωμεν, τότε μάλιστα ἐρήμους λέγομεν ἑαυτοὺς, ὅταν ἐς λῃστὰς ἐμπέσωμεν. οὐ γὰρ ἀνθρώπου ὄψις ἐξαιρεῖται ἐρημίας, ἀλλὰ πιστοῦ καὶ αἰδήμονος καὶ ὠφελίμου. ἐπεὶ εἰ τὸ μόνον εἶναι ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἔρημον εἶναι, λέγε ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς ἐν τῇ ἐκπυρώσει ἔρημός ἐστι, καὶ κατακλαίει αὐτὸς ἑαυτοῦ, τάλας ἐγὼ, οὔτε τὴν Ἥραν ἔχω, οὔτε τὴν Ἀθηνᾶν, οὔτε τὸν Ἀπόλλωνα, οὔτε ὅλως ἢ ἀδελφὸν, ἢ υἱὸν, ἢ ἔγγονον, ἢ συγγενῆ. ταῦτα καὶ λέγουσί τινες, ὅτι ποιεῖ μόνος ἐν τῇ ἐκπυρώσει. οὐ γὰρ ἐπινοοῦσι διεξαγωγὴν μόνου, ἀπό τινος φυσικοῦ ὁρμώμενοι, ἀπὸ τοῦ φύσει κοινωνικοῦ εἶναι καὶ φιλαλλήλου, καὶ ἡδέως συναναστρέφεσθαι ἀνθρώποις. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον δεῖ τινα καὶ πρὸς τοῦτο παρασκευὴν ἔχειν, τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ ἀρκεῖν, δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ συνεῖναι. ὡς ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἑαυτῷ σύνεστι, καὶ ἡσυχάζει ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐννοεῖ τὴν διοίκησιν τὴν ἑαυτοῦ οἵα ἐστὶ, καὶ ἐν ἐπινοίαις γίνεται πρεπούσαις ἑαυτῷ. οὕτω καὶ ἡμᾶς δύνασθαι δεῖ αὐτοὺς ἑαυτοῖς λαλεῖν, μὴ προσδεῖσθαι ἄλλων, διαγωγῆς μὴ ἀπορεῖν, ἐφιστάνειν τῇ θείᾳ διοικήσει, τῇ αὐτῶν πρὸς τἆλλα σχέσει· ἐπιβλέπειν πῶς πρότερον εἴχομεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, πῶς νῦν, τίνα ἐστὶν ἔτι τὰ θλίβοντα, πῶς ἂν θεραπευθῇ καὶ

ταῦτα, πῶς διαιρεθῇ ἄν τινα διεργασίας δέεται, τὴν περὶ ἐν αὐτῷ λόγον διεργάσασθαι. ὁρᾶτε γὰρ, ὅτι εἰρήνην μεγάλην ὁ Καῖσαρ ἡμῖν δοκεῖ παρέχειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐκέτι πόλεμοι, οὐδὲ μάχαι, οὐδὲ λῃστήρια μεγάλα, οὐδὲ πειρατικὰ, ἀλλ' ἔξεστι πάσῃ ὥρᾳ ὁδεύειν, πλεῖν ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς. μή τι οὖν καὶ ἀπὸ πυρετοῦ δύναται ἡμῖν εἰρήνην παρασχεῖν; μή τι καὶ ἀπὸ ναυαγίου; μή τι καὶ ἀπὸ ἐμπρησμοῦ, ἢ ἀπὸ σεισμοῦ, ἢ ἀπὸ κεραυνοῦ; ἄγε, ἀπ' ἔρωτος; οὐ δύναται. ἀπὸ πένθους; οὐ δύναται. ἀπὸ φθόνου; οὐ δύναται. ἀπ' οὐδενὸς ἁπλῶς τούτων. ὁ δὲ λόγος ὁ τῶν φιλοσόφων, ὑπισχνεῖται καὶ ἀπὸ τούτων εἰρήνην παρέχειν. καὶ τί λέγει; ἄν μοι προσέχητε ὦ ἄνθρωποι, ὅπου ἂν ἦτε, ὅ, τι ἂν ποιῆτε, οὐ λυπηθήσεσθε, οὐκ ὀργισθήσεσθε, οὐκ ἀναγκασθήσεσθε, οὐ κωλυθήσεσθε, ἀπαθεῖς δὲ καὶ ἐλεύθεροι διάξετε ἀπὸ πάντων. ταύτην τὴν εἰρήνην τις ἔχων, οὐχὶ κεκηρυγμένην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (πόθεν γὰρ αὐτῷ ταύτην κηρῦξαι;) ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκηρυγμένην, διὰ τοῦ λόγου, οὐκ ἀρκεῖται ὅταν ᾖ μόνος, ἐμβλέπων καὶ ἐνθυμούμενος, νῦν ἐμοὶ κακὸν οὐδὲν δύναται συμβῆναι, ἐμοὶ λῃστὴς οὐκ ἔστιν, ἐμοὶ σεισμὸς οὐκ ἔστιν, πάντα εἰρήνης μεστὰ, πάντα ἀταραξίας, πᾶσα ὁδὸς, πᾶσα πόλις, πᾶσα σύνοδος· γείτων κοινωνὸς ἀβλαβής· ἄλλος παρέχει τροφὰς, ᾧ μέλει· ἄλλος ἐσθῆτα, ἄλλος αἰσθήσεις ἔδωκεν, ἄλλος προλήψεις. ὅταν δὲ μὴ παρέχῃ τἀναγκαῖα, τὸ ἀνακλητικὸν σημαίνει, τὴν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. ποῦ; εἰς οὐδὲν δεινὸν, ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα. ὅσον ἦν ἐν σοὶ πυρὸς, εἰς πῦρ ἄπεισιν· ὅσον ἦν γῃδίου, εἰς γῄδιον· ὅσον πνευματίου, εἰς πνευμάτιον· ὅσον ὑδατίου, εἰς ὑδάτιον. οὐδεὶς ᾅδης, οὐδ' ἀχέρων, οὐδὲ κωκυτὸς, οὐδὲ πυριφλεγέθων· ἀλλὰ πάντα θεῶν μεστὰ καὶ δαιμόνων. ταῦτά τις ἐνθυμεῖσθαι ἔχων, καὶ βλέπων τὸν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα, καὶ γῆς ἀπολαύων καὶ θαλάσσης, ἔρημός ἐστιν οὐ μᾶλλον ἢ καὶ ἀβοήθητος. τί οὖν, ἄν τις ἐπελθών μοι μόνῳ ἀποσφάξῃ με; μωρέ. σὲ οὔ, ἀλλὰ τὸ σωμάτιον. ποία οὖν ἔτι ἐρημία; ποία ἀπορία; τί χείρονας ἑαυτοὺς ποιοῦμεν τῶν παιδαρίων; ἅτινα ὅταν ἀπολειφθῇ μόνα, τί ποιεῖ; ἄραντα ὀστράκια καὶ σποδὸν, οἰκοδομεῖ τί ποτε, εἶτα καταστρέφει, καὶ πάλιν ἄλλο οἰκοδομεῖ, καὶ οὕτως οὐδέποτε ἀπορεῖ διαγωγῆς. ἐγὼ οὖν, ἂν πλεύσητε ὑμεῖς, μέλλω καθήμενος κλαίειν, ὅτι μόνος ἀπελείφθην καὶ ἔρημος; οὕτως οὐκ ὀστράκια ἕξω, οὐ σποδόν; ἀλλ' ἐκεῖνα ὑπ' ἀφροσύνης ταῦτα ποιεῖ, ἡμεῖς δ' ὑπὸ φρονήσεως δυστυχοῦμεν;

πᾶσα μεγάλη δύναμις ἐπισφαλὴς τῶν ἀρχομένων. φέρειν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα κατὰ δύναμιν· ἀλλὰ κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐχὶ τῷ φθισικῷ. μελέτησόν ποτε διαγωγὴν ὡς ἄρρωστος, ἵνα ποθ' ὡς ὑγιαίνων διαγάγῃς. ἀσίτησον, ὑδροπότησον, ἀπόσχου ποτὲ παντάπασιν ὀρέξεως, ἵνα ποτὲ καὶ εὐλόγως ὀρεχθῇς. εἰ δ' εὐλόγως, ὅταν ἔχῃς τι ἐν σεαυτῷ ἀγαθόν, εὖ ὀρεχθήσῃ. οὔ, ἀλλ' εὐθέως ὡς σοφοὶ διάγειν ἐθέλομεν, καὶ ὠφελεῖν ἀνθρώπους. ποίαν ὠφέλειαν; τί ποιεῖς; σαυτὸν γὰρ ὠφέλησας. ἀλλὰ προτρέψαι αὐτοὺς θέλεις. σὺ γὰρ προτρέψαι; θέλεις αὐτοὺς ὠφελῆσαι; δεῖξον αὐτοῖς ἐπὶ σαυτοῦ, οἵους ποιεῖ φιλοσοφία, καὶ μὴ φλυάρει. ἐσθίων, τοὺς συνεσθίοντας ὠφέλει· πίνων, τοὺς πίνοντας· εἴκων πᾶσι, παραχωρῶν, ἀνεχόμενος. οὕτως αὐτοὺς ὠφέλει. καὶ μὴ κατεξέρα αὐτῶν τὸ σαυτοῦ φλέγμα.

Σποράδην τινά. ιδ.

ΩΣ οἱ καλοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾆσαι οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν· οὕτως ἔνιοι μόνοι περιπατῆσαι οὐ δύνανται. ἄνθρωπε, εἴ τι εἶ, καὶ μόνος περιπάτησον, καὶ σαυτῷ λάλησον, καὶ μὴ ἐν τῷ χορῷ κρύπτου. σκώπτει τί ποτε, περίβλεψαι, ἐνσείσθητι, ἵνα γνῷς τίς εἶ. ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ, ἢ ποιῇ τι ἀσκητικόν, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ γὰρ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πῖνε· εἰ δὲ μή, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σιώπα, πρὸς τοὺς δυσαρεστοῦντας τοῖς ἀνθρώποις. τί οὖν αὐτοῖς τούτοις ἀρέσκειν θέλεις; τῶν πραττομένων τὰ μὲν προηγουμένως πράττεται, τὰ δὲ κατὰ περίστασιν, τὰ δὲ κατ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπεριφοράν, τὰ δὲ κατ' ἔνστασιν.
οἴησις. δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν οὖν
ἀπιστία. ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δέ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δυνατὸν εἶναι εὐροεῖν σε, τοσούτων περιεστηκότων. τὴν μὲν οὖν οἴησιν ἔλεγχος ἐξαιρεῖ, καὶ τοῦτο πρῶτον ποιεῖ Σωκράτης. ὅτι δ' οὐκ ἀδύνατόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, σκέψαι καὶ ζήτησον· οὐδέν σε βλάψει ἡ ζήτησις αὕτη, καὶ σχεδὸν τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτ' ἔστι, ζητεῖν πῶς ἐνδέχεται ἀπαραποδίστως ὀρέξει χρῆσθαι, καὶ ἐκκλίσει. κρείσσων εἰμί σου· ὁ γὰρ πατήρ μου ὑπατικός ἐστιν, ἄλλος λέγει· ἐγὼ δεδημάρχηκα, σὺ δ' οὔ. εἰ δ' ἵπποι ἦμεν, ἔλεγες ἄν, ὅτι ὁ πατήρ μου ὠκύτερος ἦν, ὅτι ἐγὼ ἔχω πολλὰς κριθάς, καὶ χόρτον, ἢ ὅτι κομψὰ περιτραχήλια. εἰ οὖν ταῦτά σου λέγοντος, εἶπον, ὅτι ἔστω ταῦτα, τρέχωμεν οὖν· ἄγε, ἐπ' ἀνθρώ-

που οὖν

πῶς οὖν ὁ λόγος ἐστὶ τοιοῦτον, εἶεν ἐφ' ἵππου δρόμος, δι' οὗ γνωσθήσεται ὁ χείρων καὶ ὁ κρείττων; μή ποτ' εἰσὶν αἰδώς, πίστις, δικαιοσύνη; τούτοις δείκνυε κρείττονα σεαυτόν, ἵν' ὡς ἄνθρωπος ᾖς κρείττων. ἂν μοι λέγῃς ὅτι μεγάλα λακτίζω, ἐρῶ σοι κἀγώ, ὅτι ἐπὶ ὄνου ἔργῳ μέγα φρονεῖς.

Ὅτι δεῖ περιεσκεμμένως ἔρχεσθαι πρὸς ἕκαστα. ιε.

Ἑκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα καὶ τὰ ἀκόλουθα, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. εἰ δὲ μή, τὴν μὲν πρώτην ἥξεις προθύμως, ἅτε μηδὲν τῶν ἑξῆς ἐντεθυμημένος· ὕστερον δ' ἀναφανέντων τινῶν, αἰσχρῶς ἀποστήσῃ. θέλω ὀλύμπια νικῆσαι· ἀλλὰ σκόπει τὰ καθηγούμενα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως ἄν σοι λυσιτελῇ, ἅπτου τοῦ ἔργου. δεῖ σε εὐτακτεῖν, ἀναγκοφαγεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, ὥρᾳ τεταγμένῃ, ἐν καύματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν· μὴ οἶνον ὅτ' ἔτυχεν ἁπλῶς· ἰατρῷ γὰρ παραδεδωκέναι σεαυτόν, τῷ ἐπιστάτῃ· εἶτα ἐν τῷ ἀγῶνι παρορύσσεσθαι ἔστιν, ὅτι χεῖρα ἐμβαλεῖν, ὀφρὺν στρέψαι, πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν, μαστιγωθῆναι, καὶ μετὰ τούτων πάντων ἔσθ' ὅτε νικηθῆναι. ταῦτα λογισάμενος, ἂν ἔτι θέλῃς ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν· εἰ δὲ μή, ὅρα ὅτι ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν ἀθλητὰς παίζει, νῦν δὲ μονομάχους, νῦν δὲ σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ, ὅταν ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ. οὕτω καὶ σύ· νῦν μὲν ἀθλητής, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα φιλόσοφος, εἶτα ῥήτωρ· ὅλῃ δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν, ἀλλ' ὡς ὁ πίθηκος, πᾶν ὃ ἂν ἴδῃς μιμῇ, καὶ ἀεί σοι ἄλλο ἐξ ἄλλου ἀρέσκει, τὸ συνηθὲς δ' ἀπαρέσκει. οὔτε γὰρ μετὰ σκέψεως ἦλθες ἐπί τι, οὐδὲ περιοδεύσας ὅλον τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐβασάνισας, ἀλλ' εἰκῇ καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. οὕτω τινὲς ἰδόντες φιλόσοφον, τὴν ἀκούσαντές τινος οὕτω λέγοντος, ὡς Εὐφράτης λέγει, καίτοι τίς οὕτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος, θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν. ἄνθρωπε, σκέψαι πρῶτον τί ἐστι τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ τὴν σαυτοῦ φύσιν, τί δύνασαι βαστάσαι. εἰ παλαιστής, ἴδε σου τοὺς ὤμους, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφύν. ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο τι πέφυκε. δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν; ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν, ἀγρυπνῆσαι, δεῖ πονῆσαι, νικῆσαί τινας ἐπιθυμίας, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, ταῦτα περισκεψάμενος, εἴ σοι δοκεῖ, προσέρχου· εἰ θέλεις αὐτίκα

παλλάξαι

ταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν· εἰ δὲ μή, μὴ πρόσαγε· μὴ ὡς τὰ παιδία, νῦν μὲν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος. ταῦτα οὐ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον εἶναι, ἢ ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός· ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοπονεῖν, ἢ περὶ τὰ ἔξω· τουτέστι, φιλοσόφου στάσιν ἔχειν, ἢ ἰδιώτου. ῥούφῳ τις ἔλεγε, Γάλβα σφαγέντος, ὅτι νῦν προνοίᾳ ὁ κόσμος διοικεῖται. ὁ δέ, μὴ, παρέργως ποτ' ἔφη ἀπὸ Γάλβα κατεσκεύασα, ὅτι προνοίᾳ ὁ κόσμος διοικεῖται.

Ὅτι εὐλαβῶς δεῖ συγκαθιέναι εἰς συμπεριφοράς. ιϛ.

Ἀνάγκη τὸν συγκαθιέντα τισὶν ἐπὶ πλεῖον, ἢ εἰς λαλιάν, ἢ εἰς συμπόσια, ἢ ἁπλῶς εἰς συμβίωσιν, ἢ αὐτὸν ἐκείνοις ἐξομοιωθῆναι, ἢ ἐκείνους μεταθεῖναι ἐπὶ τὰ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἄνθρακα ἀπεσβεσμένον ἂν θῇς παρὰ τὸν καιόμενον, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνον, ἢ ἐκεῖνος τοῦτον ἐκκαύσει. τηλικούτου οὖν τοῦ κινδύνου ὄντος, εὐλαβῶς δεῖ τοῖς ἰδιώταις συγκαθιέναι εἰς τὰς τοιαύτας περιφοράς· μεμνημένους, ὅτι ἀμήχανον, τὸν συνανατριβόμενον τῷ ἠσβολημένῳ, μὴ καὶ αὐτὸν ἀπολαῦσαι τῆς ἀσβόλης. τί γὰρ ποιήσεις, ἂν περὶ μονομάχων λαλῇ, ἂν περὶ ἵππων, ἂν περὶ ἀθλητῶν, ἂν τὸ ἔτι τούτων χεῖρον, περὶ ἀνθρώπων; ὁ δεῖνα κακός, ὁ δεῖνα ἀγαθός· τοῦτο καλῶς ἐγένετο, τοῦτο κακῶς. ἔτι ἂν σκώπτῃ, ἂν γελοιάζῃ, ἂν κακοηθίζῃ. ἔχει τις ὑμῶν παρασκευήν, οἵαν ὁ κιθαριστικὸς τὴν λύραν λαβών· ὥστ' εὐθὺς ἁψάμενος τῶν χορδῶν, γνῶναι τὰς ἀσυμφώνους, καὶ ἁρμόσασθαι τὸ ὄργανον; οἵαν εἶχε Σωκράτης δύναμιν, ὥστ' ἐν πάσῃ συμπεριφορᾷ ἄγειν ἐπὶ τὸ αὐτοῦ τοὺς συνόντας. πόθεν ὑμῖν; ἀλλ' ἀνάγκη ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ὑμᾶς περιάγεσθαι. διατί οὖν ἐκεῖνοι ὑμῶν ἰσχυρότεροι; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τὰ σαπρὰ ταῦτα ἀπὸ δογμάτων λαλοῦσιν, ὑμεῖς δὲ τὰ κομψὰ ἀπὸ τῶν χειλῶν. διατοῦτο ἄτονά ἐστι, καὶ νεκρά, καὶ σικχᾶναι ἔστιν ἀκούοντα ὑμῶν τοὺς προτρεπτικούς, καὶ τὴν ἀρετὴν τὴν ταλαίπωρον, ἣ ἄνω κάτω θρυλλεῖται. οὕτως ὑμᾶς οἱ ἰδιῶται νικῶσι. πανταχοῦ γὰρ ἰσχυρὸν τὸ δόγμα, ἀνίκητον τὸ δόγμα. μέχρις ἂν οὖν παγῶσιν ἐν ὑμῖν αἱ κομψαὶ ὑπολήψεις, καὶ δύναμίν τινα περιποιήσησθε πρὸς ἀσφάλειαν, συμβουλεύω ὑμῖν εὐλαβῶς τοῖς ἰδιώταις συγκαταβαίνειν· εἰ δὲ μή, καθημέραν ὡς κηρὸς ἐν ἡλίῳ διατακήσεται ὑμῶν, εἴ τινα ἐν τῇ σχολῇ ἐγγράφετε. μακρὰν οὖν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ποῦ ποτε ὑπάγετε, μέχρις ἂν κη-

ρίνας

εἶναι τὰς ὑπολήψεις ἔχετε. διὰ τοῦτο καὶ τὰς πατρίδας συμβουλεύουσιν ἀποχωρεῖν οἱ φιλόσοφοι· ὅτι τὰ παλαιὰ ἔθη περισπᾷ, καὶ οὐκ ἐᾷ ἀρχὴν γενέσθαι τινὰ ἄλλου ἐθισμοῦ. οὐδὲ φέρομεν τοὺς ἀπαντῶντας καὶ λέγοντας, ἴδ' ὁ δεῖνα φιλοσοφεῖ, ὁ τοῖος καὶ ὁ τοῖος. οὕτω καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς μακρονοσοῦντας ἐκπέμπουσιν εἰς ἄλλην χώραν, καὶ ἄλλον ἀέρα· καλῶς ποιοῦντες. καὶ ὑμεῖς ἀντεισαγάγετε ἄλλα ἔθη. πήξατε ὑμῶν τὰς ὑπολήψεις, καὶ ἐναθλεῖτε αὐταῖς. οὔ, ἀλλ' ἔνθεν ἐπὶ θεωρίαν, εἰς μονομαχίαν, εἰς ξυστόν, εἰς κίρκον, εἶθ' ἐκεῖθεν ὧδε, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ οἱ αὐτοί. καὶ ἔθος κομψὸν οὐδέν, οὔτε προσοχή, οὔτ' ἐπιστροφὴ ἐφ' αὑτόν, καὶ παρατήρησις, πῶς χρῶμαι ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις, κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν· πῶς ἀποκρίνομαι πρὸς αὐτάς, ὡς δεῖ ἢ ὡς οὐ δεῖ· ἐπιλέγω τοῖς ἀπροαιρέτοις, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐμέ. εἰ γὰρ μή πως οὕτως ἔχετε, φύγετε τὰ ἔθη τὰ πρότερον, φύγετε τοὺς ἰδιώτας, εἰ θέλετε ἄρξασθαί ποτε τινὲς εἶναι.

Περὶ προνοίας. ιζ.

Ὅταν τι τῇ προνοίᾳ ἐγκαλῇς, ἐπιστράφηθι, καὶ γνώσῃ ὅτι κατὰ λόγον γέγονε. ναί, ἀλλ' ὁ ἄδικος πλέον ἔχει. ἐν τίνι; ἐν ἀργυρίῳ. πρὸς γὰρ τοῦτό σου κρείττων ἐστίν, ὅτι κολακεύει, ἀναισχυντεῖ, ἀγρυπνεῖ. τί θαυμαστόν; ἀλλ' ἐκεῖνο βλέπε, εἰ ἐν τῷ πιστὸς εἶναι πλέον σου ἔχει, εἰ ἐν τῷ αἰδήμων. οὐ γὰρ εὑρήσεις. ἀλλ' ὅπου κρείττων, ἐκεῖ σαυτὸν εὑρήσεις πλέον ἔχοντα. κἀγώ ποτ' εἶπόν τινι ἀγανακτοῦντι ὅτι Φιλόστοργος * εὐτυχεῖ, ἤθελες ἂν σὺ κατὰ σώρα κοιμᾶσθαι; μὴ γένοιτο, φησίν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τι ἀνθ' οὗ πωλεῖ; ἢ πῶς μακαρίζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀπεύχῃ, κτώμενον ἐκεῖνα; ἢ τί κακὸν ποιεῖ ἡ πρόνοια, εἰ τοῖς κρείττοσι τὰ κρείττω δίδωσιν; ἢ οὐκ ἔστι κρεῖττον αἰδήμονα εἶναι, ἢ πλούσιον; ὡμολόγει. τί οὖν ἀγανακτεῖς ἄνθρωπε, ἔχων τὸ κρεῖττον; μέμνησθε οὖν ἀεί, καὶ πρόχειρον ἔχετε, ὅτι νόμος οὗτος φυσικός, τὸν κρείττονα τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν, ἐν ᾧ κρείττων ἐστί, καὶ οὐδέποτ' ἀγανακτήσετε. ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται· καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται, τί ἐστι τοῦτο, λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται; ἄλλο οὖν οὐδέν; οὐδέν. ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. ὅτι δὲ κακόν ἐστι, τοῦτο ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι, καὶ προσκαταψεύσασθαι. διὰ τοῦτο οὐ δεῖ τὴν πενίαν ἐκβάλλειν, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ αὐτῆς· καὶ οὕτως εὐροήσομεν. ἀτυχεῖ

V Οτι

Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς τὰς ἀγγελίας ταράσσεσθαι. ιη.

Ὅταν σοί τι προσαγγελθῇ ταρακτικόν, ἐκεῖνο ἔχε πρόχειρον, ὅτι ἀγγελία περὶ οὐδενὸς προαιρετικοῦ γίνεται. μή τι γὰρ δύναταί σοί τις ἀγγεῖλαι, ὅτι κακῶς ὑπέλαβες, ἢ κακῶς ὠρέχθης; οὐδαμῶς. ἀλλ᾽ ὅτι ἀπέθανέ τις. τί οὖν πρὸς σέ, ὅτι σε κακῶς τις λέγει; τί οὖν πρὸς σέ, ὅτι ὁ πατὴρ τάδε τινὰ ἑτοιμάζεται; ἐπὶ τίνα; μή τι ἐπὶ τὴν προαίρεσιν; πόθεν δύναται; ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ σωμάτιον, ἐπὶ τὸ κτησείδιον; ἐσώθης. οὐκ ἐπὶ σέ. οὐκοῦν ἀλλ᾽ ὁ κριτὴς ἀποφαίνεται, ὅτι ἠσέβησας. περὶ Σωκράτους δ᾽ οὐκ ἀπεφήναντο οἱ δικασταί; μή τι σὸν ἔργον ἐστὶ, τὸ ἐκεῖνον ἀποφήνασθαι; οὔ. τί οὖν ὅτι σοι μέλει; ἔστι τι τοῦ πατρός σου ἔργον, ὃ ἂν μὴ πληρώσῃ, ἀπώλεσε τὸν πατέρα, τὸν φιλόστοργον, τὸν ἥμερον. ἄλλο μηδὲν ζήτει τούτου ἕνεκα αὐτὸν ἀπολέσαι. οὐδέποτε γὰρ ἐν ἄλλῳ μέν τις ἁμαρτάνει, εἰς ἄλλο δὲ βλάπτεται. πάλιν σὸν ἔργον τὸ ἀπολογηθῆναι εὐσταθῶς, αἰδημόνως, ἀοργήτως. εἰ δὲ μή, ἀπώλεσας καὶ σὺ τὸν υἱόν, τὸν αἰδήμονα, τὸν γενναῖον. τί οὖν, ὁ κριτὴς ἀκίνδυνός ἐστιν; οὔ, ἀλλὰ κἀκείνῳ τὰ ἴσα κινδυνεύεται. τί οὖν ἔτι φοβῇ, τί ἐκεῖνος κρινεῖ; τί σοι καὶ περὶ ἀλλοτρίου κακοῦ; σὸν κακόν ἐστι, τὸ κακῶς ἀπολογηθῆναι. τοῦτο φυλάσσου μόνον. κριθῆναι δ᾽ ἢ μὴ κριθῆναι, ὥσπερ ἄλλου ἐστὶν ἔργον, οὕτω κακὸν ἄλλου ἐστίν. ἀπειλεῖ σοί ὁ δεῖνα. ἐμοί; οὔ. ψέγει σε. αὐτὸς ὄψεται, πῶς ποιεῖ τὸ ἴδιον ἔργον. μέλλει σε κατακρινεῖν ἀδίκως. ἄθλιος.

Τίς στάσις ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου. ιθ.

Ἡ πρώτη διαφορὰ ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου. ὁ μὲν λέγει, οὐαί μοι διὰ τὸ παιδάριον, διὰ τὸν ἀδελφόν, οὐαὶ διὰ τὸν πατέρα. ὁ δ᾽ ἄν ποτ᾽ εἰπεῖν ἀναγκασθῇ οὐαί μοι, ἐπιστήσας λέγει, δι᾽ ἐμέ. προαίρεσιν γὰρ οὐδὲν δύναται κωλῦσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. ἂν οὖν ἐπὶ τοῦτο ῥέψωμεν καὶ αὐτοί, ὥσθ᾽ ὅταν δυσοδῶμεν αὑτοὺς αἰτιᾶσθαι, καὶ μεμνῆσθαι ὅτι οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα, ὀμνύω ὑμῖν πάντας θεούς, ὅτι προὔκοψε. νῦν δ᾽ ἄλλην ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν. εὐθὺς ἔτι παίδων ἡμῶν ὄντων, ἡ τίτθη εἴ ποτε προσεπταίσαμεν χάσκοντες, οὐχὶ ἡμῖν ἐπέπλησσεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τὴν τοῦ παιδίου σου μωρίαν, ἔδει μεταβῆναι αὐτόν; πάλιν ἂν μὴ εὕρωμεν φαγεῖν ἐκ βαλανείου, οὐδέποθ᾽ ἡμῶν καταστέλλει τὴν ἐπιθυμίαν ὁ παιδαγωγός, ἀλλὰ δαίρει τὸν μάγειρον. ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐκείνου σε παιδαγω-

γὸν

γὸν κατεσκήψαμεν, ἀλλὰ τοῦ παιδίου ἡμῶν, τοῦτο ἐπανόρθου, τοῦτο ὠφέλει. οὕτω καὶ αὐξηθέντες φαινόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος· ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγράμματος· ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς ἔστιν ὠφελεῖσθαι. κ.

Ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν φαντασιῶν πάντες σχεδὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἐν ἡμῖν ἀπέλιπον, οὐχὶ δ᾽ ἐν τοῖς ἐκτός. οὐδεὶς λέγει ἀγαθόν, τὸ ἡμέραν εἶναι· κακόν, τὸ νύκτα εἶναι. μέγιστον δὲ κακόν, τὸ τρία τέσσαρα εἶναι. ἀλλὰ τί; τὴν μὲν ἐπιστήμην ἀγαθόν, τὴν δ᾽ ἀπάτην κακόν. ὥστε καὶ περὶ τὸ ψεῦδος αὐτὸ ἀπάτην, συνίστασθαι τὴν ἐπιστήμην τοῦ ψεῦδος εἶναι αὐτό. ἔδει οὖν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. ὑγεία ἀγαθόν, νόσος δὲ κακόν; οὔ ἄνθρωπε. ἀλλὰ τί; τὸ καλῶς ὑγιαίνειν, ἀγαθόν· τὸ κακῶς, κακόν. ὥστε καὶ ἀπὸ νόσου ἔστιν ὠφεληθῆναι, τὸν θεόν σου. ἀπὸ θανάτου γὰρ οὐκ ἔστιν; ἀπὸ πηρώσεως γὰρ οὐκ ἔστι; μικρά σοι δοκεῖ ὁ Μενοικεὺς ὠφεληθῆναι, ὅτ᾽ ἀπέθνησκε; τοιαῦτα τὶς εἰπὼν ὠφεληθείη, οἷα ἐκεῖνος ὠφελήθη. ἔα ἄνθρωπε, οὐκ ἐτήρησε τὸν φιλόπατριν; τὸν μεγαλόφρονα; τὸν πιστόν; τὸν γενναῖον; ἐπιζήσας δέ, οὐκ ἀπώλλυε ταῦτα πάντα; οὐ περιεποιεῖτο τὰ ἐναντία; τὸν δειλὸν οὐκ ἂν ἐλάμβανε; τὸν ἀγεννῆ; τὸν μισόπατριν; τὸν φιλόψυχον; ἄγε, δοκεῖ σοι μικρὰ ὠφεληθῆναι ἀποθανών; οὔ. ἀλλ᾽ ὁ τοῦ Ἀδμήτου πατὴρ μεγάλα ὠφελήθη, ζήσας οὕτως ἀγεννῶς καὶ ἀθλίως. ὕστερον γὰρ οὐκ ἀπέθανε; παύσασθε τοὺς θεοὺς ὑμῶν, τὰς ὕλας θαυμάζοντες. παύσασθε ἑαυτοὺς δούλους ποιοῦντες, πρῶτον τῶν πραγμάτων, εἶτα δι᾽ αὐτὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ταῦτα περιποιεῖν ἢ ἀφαιρεῖσθαι δυναμένων. ἔστιν οὖν ἀπὸ τούτων ὠφεληθῆναι; ἀπὸ πάντων, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ᾽ ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προσγυμναζόμενος; τὰ μέγιστα. καὶ οὗτος ἐμοῦ προγυμναστὴς γίνεται, τὸ ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾶον. οὔ. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοῦ τραχήλου καθαπτόμενος, καὶ τὴν ὀσφύν μου, καὶ τοὺς ὤμους καταρτίζων, ὠφελεῖ με. καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἆρον ὕπερ ἀμφοτέρας. καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ. εἰ δέ τις πρὸς ἀοργησίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι. τουτέστι τὸ μὴ εἰδέναι ἀπ᾽ ἀνθρώπων ὠφελεῖσθαι. κακὸς γείτων αὑτῷ. ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός, γυμνάζει μου τὸ εὔγνωμον, τὸ ἐπιεικές. κακὸς πατὴρ αὑτῷ· ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός, τουτέστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδίον. οὗ θέλεις (φησίν) ἅψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. οὔ, ἀλλ᾽ ὃ θέλεις φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγα-

θὸν ποίησον. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν, δίκην τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων, πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ Ἑρμοῦ ὠφέλιμα ἔσται. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ, ἢ ἵνα δείξῃ σε ἔργῳ δι' αὐτοῦ τί ἐστιν ἄνθρωπος, τῷ βουλήματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν. τὴν νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τὴν φύσιν, διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐροήσω, τὸν ἰατρὸν οὐ κολακεύσω, οὐκ εὔξομαι ἀποθανεῖν. τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικὸν, σεμνὸν, ζηλωτόν. οὔ, ἀλλὰ βλέπε μὴ νοσήσῃς, κακόν ἐστιν. οἷον εἴ τις ἔλεγε, βλέπε μὴ λάβῃς ποτὲ φαντασίαν τοῦ τὰ τρία τέσσαρα εἶναι. κακόν ἐστιν. ἄνθρωπε, πῶς κακόν; ἂν ὃ δεῖ περὶ αὐτοῦ ὑπολάβω, πῶς ἔτι με βλάψει; οὐχὶ δὲ μᾶλλον καὶ ὠφελήσει; ἂν οὖν περὶ πενίας ὃ δεῖ ὑπολάβω, ἂν περὶ νόσου, ἂν περὶ ἀναρχίας, οὐκ ἀρκεῖ μοι; οὐκ ὠφέλιμα ἔσται; πῶς οὖν ἔτι ἐν τοῖς ἐκτὸς τὰ κακὰ καὶ τἀγαθὰ δεῖ με ζητεῖν; ἀλλὰ τί; ταῦτα μέχρι ὧδε, εἰς οἶκον δ' οὐδεὶς ἀποφέρει· ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ παιδάριον πόλεμος, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τοὺς σκώψαντας, πρὸς τοὺς καταγελάσαντας. καλῶς γένοιτο Λεσβίῳ, ὅτι με καθ' ἡμέραν ἐξελέγχει μηδὲν εἰδότα.

Πρὸς τοὺς ἀνέδην ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ἐρχομένους. κα.

Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλὰ, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν, ὡς οἱ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πρῶτον αὐτὸ πέψον, εἶθ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς. εἰ δὲ μὴ, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται, πρᾶγμα καθαρὸν καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σεαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν τεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας, δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκαι ἀδελφὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκαι πατέρα, ἔνεγκαι υἱὸν, γείτονα, σύνοδον. ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας ταῖς ἀληθείαις τι τῶν φιλοσόφων. οὔ. ἀλλ' ἐλθόντες ἀκούσατέ μου σχόλια λέγοντος. ὕπαγε, ζήτει τίνων κατεξεράσεις. καὶ μὴν ἐγὼ ὑμῖν ἐξηγήσομαι τὰ Χρυσίππεια, ὡς οὐδεὶς· τὴν λέξιν διαλύσω καθαρώτατα· προσθήσω ἂν

που καὶ ἀντιπάτρου καὶ ἀρχεδήμου φορεῖν. εἶτα τούτου ἕνεκα ἐκλίπωσιν οἱ νέοι τὰς πατρίδας, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὑτῶν, ἵν' ἐλθόντες λέξει διά σου ἐξηγουμένου ἀκούσωσιν; οὐ δεῖ αὐτοὺς ἀποστρέψαι ἀνεκτικούς, συνεργητικούς, ἀπαθεῖς, ἀταράχους, ἔχοντάς τι ἐφόδιον τοιοῦτον εἰς τὸν βίον, ἀφ' οὗ ὁρμώμενοι φέρειν δυνήσονται τὰ συμπίπτοντα καλῶς, καὶ κοσμεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν; καὶ πόθεν σοι μεταδιδόναι τούτων, ὧν οὐκ ἔχεις; αὐτὸς γὰρ ἄλλο τι ἐποίησας ἐξ ἀρχῆς, ἢ περὶ ταῦτα κατετρίβης, πῶς οἱ συλλογισμοὶ ἀναλύονται, πῶς οἱ μεταπίπτοντες, πῶς οἱ τῷ ἠρωτῆσθαι περαίνοντες. ἀλλ' ὁ δεῖνα σχολὴν ἔχει, διατί μὴ κἀγὼ σχῶ; οὐκ εἰκῇ ταῦτα γίνεται, ἀνδράποδον, οὐδ' ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ καὶ ἡλικίαν εἶναι δεῖ, καὶ βίον, καὶ θεὸν ἡγεμόνα. οὔ. ἀλλ' ἐκλιπόμενος μὲν οὐδεὶς ἀνάγεται, μὴ θύσας τοῖς θεοῖς, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς βοηθούς; οὐδὲ σπείρουσιν ἄλλως οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ τὴν δήμητραν ἐπικαλεσάμενοι. τηλικούτου δὲ ἔργου ἁψάμενός τις, ἄνευ θεῶν ἀσφαλῶς ἅψεται; καὶ οἱ τούτῳ προσιόντες εὐτυχῶς προσελεύσονται; τί ἄλλο ποιεῖς ἄνθρωπε, ἢ τὰ μυστήρια ἐξορχῇ, καὶ λέγεις, οἴκημά ἐστι καὶ ἐν ἐλευσῖνι, ἰδοὺ καὶ ἐνθάδε· ἐκεῖ ἱεροφάντης, καὶ ἐγὼ ποιήσω ἱεροφάντην· ἐκεῖ κῆρυξ, κἀγὼ κήρυκα καταστήσω· ἐκεῖ δᾳδοῦχος, κἀγὼ δᾳδοῦχον· ἐκεῖ δᾷδες, καὶ ἐνθάδε. αἱ φωναὶ αἱ αὐταί, τὰ γινόμενα. τί διαφέρει ταῦτα ἐκείνων; ἀσεβέστατε ἄνθρωπε, οὐδὲν διαφέρει; καὶ παρὰ τόπον ταῦτα ὠφελεῖ, καὶ παρὰ καιρόν, καὶ μετὰ θυσίας δέ, καὶ μετ' εὐχῶν, καὶ προηγνευκότα, καὶ προδιακείμενον τῇ γνώμῃ ὅτι ἱεροῖς προσελεύσεται, καὶ ἱεροῖς παλαιοῖς. οὕτως ὠφέλιμα γίνεται τὰ μυστήρια, οὕτως εἰς φαντασίαν ἐρχόμεθα, ὅτι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ βίου κατεστάθη πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν παλαιῶν. σὺ δ' ἐξαγγέλλεις αὐτά, καὶ ἐξορχῇ, παρὰ καιρόν, παρὰ τόπον, ἄνευ θυμάτων, ἄνευ ὑγιείας. οὐκ ἐσθῆτα ἔχεις ἣν δεῖ τὸν ἱεροφάντην, οὐ κόμην, οὐ στρόφιον οἷον δεῖ, οὐ φωνήν, οὐχ ἡλικίαν, οὐχ ἥγνευκας ὡς ἐκεῖνος· ἀλλ' αὐτὰς μόνας τὰς φωνὰς ἀνειληφὼς λέγεις, ἱεραί εἰσιν αἱ φωναί, αὐτὰς καθ' αὑτάς. ἄλλον τρόπον δεῖ ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, μέγα ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, μυστικόν ἐστιν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ τῷ τυχόντι δεδομένον. ἀλλ' οὐδὲ σοφὸν εἶναι τυχὸν ἐξαρκεῖ, πρὸς τὸ ἐπιμεληθῆναι νέων· δεῖ δὲ καὶ προχειρότητα εἶναι τινά, καὶ ἐπιτηδειότητα πρὸς τοῦτο, νὴ τὸν δία. καὶ σῶμα ποιόν, καὶ πρὸ πάντων τὸν θεὸν συμβουλεύειν ταύτην τὴν χώραν κατασχεῖν· ὡς σωκράτει συνεβού-

λει τὴν ἐλεγκτικὴν χώραν ἔχειν, ὡς Διογένει τὴν βασιλικὴν καὶ ἐπιπληκτικὴν, ὡς Ζήνωνι τὴν διδασκαλικὴν καὶ δογματικήν. σὺ δ' ἰατρεῖον ἀνοίγεις, ἄλλο οὐδὲν ἔχων ἢ φάρμακα· ποῦ δὲ, ἢ πῶς ἐπιτίθεται ταῦτα, μήτε εἰδὼς, μήτε πολυπραγμονήσας. ἰδοὺ ἐκεῖνος ταῦτα κολλύρια κἀγὼ ἔχω. μὴ οὖν καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν αὐτοῖς; μὴ οἶδας καὶ πότε καὶ πῶς ὠφελήσει, καὶ τίνας; τί οὖν κυβεύεις ἐν τοῖς μεγίστοις; τί ῥᾳδιουργεῖς; τί ἐπιχειρεῖς πράγματι, μηδέν σοι προσήκοντι; ἄφες αὐτὸ τοῖς δυναμένοις, τοῖς κοσμοῦσι. μὴ προσερίβου καὶ αὐτὸς αἶσχος φιλοσοφίᾳ διὰ σαυτοῦ, μηδὲ γίνου μέρος τῶν διαβαλλόντων τὸ ἔργον. ἀλλ' εἴ σε ψυχαγωγεῖ τὰ θεωρήματα, καθήμενος αὐτὰ στρέφε αὐτὸς ἐπὶ σεαυτοῦ. φιλόσοφον δὲ μηδέ ποτ' εἴπῃς σεαυτὸν, μηδ' ἄλλου ἀνάσχῃ λέγοντος. ἀλλὰ λέγε, πεπλάνηται, ἐγὼ γὰρ οὔτ' ὀρέγομαι ἄλλως ἢ πρότερον, οὐδ' ὁρμῶ ἐπ' ἄλλα, οὐδὲ συγκατατίθεμαι ἄλλοις, οὐδ' ὅλως ἐν χρήσει φαντασιῶν παρήλλαχά τι ἀπὸ τῆς πρότερον καταστάσεως. ταῦτα φρόνει καὶ λέγε περὶ σεαυτοῦ, εἰ θέλεις τὰ κατ' ἀξίαν φρονεῖν· εἰ δὲ μὴ, κύβευε, καὶ ποίει ἃ ποιεῖς. ταῦτα γάρ σοι πρέπει.

Περὶ κυνισμοῦ. κβ.

Πυθομένου δὲ τῶν γνωρίμων τινὸς αὐτοῦ, ὃς ἐφαίνετο ἐπιρρεπῶς ἔχων πρὸς τὸ κυνίσαι, ποῖόν τινα εἶναι δεῖ τὸν κυνίζοντα, καὶ τίς ἡ πρόληψις τοῦ πράγματος; σκεψόμεθα, ἔφη, κατὰ σχολήν. τοσοῦτον δ' ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ δίχα θεοῦ τηλικούτῳ πράγματι ἐπιβαλλόμενος, θεοχόλωτός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ δημοσίᾳ θέλει ἀσχημονεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐν οἰκίᾳ καλῶς οἰκουμένῃ προσελθών τις, αὐτὸς ἑαυτῷ λέγει, ἐμὲ δεῖ οἰκονόμον εἶναι· εἰ δὲ μὴ, ἐπιστραφεὶς ὁ κύριος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν σοβαρῶς διατασσόμενον, ἑλκύσας ἔτεμεν· οὕτω γίνεται καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ. ἔστι γάρ τις καὶ ἐνθάδ' οἰκοδεσπότης, ἕκαστα διατάσσων. σὺ ἥλιος εἶ, δύνασαι περιερχόμενος ἐνιαυτὸν ποιεῖν καὶ ὥρας, καὶ τοὺς καρποὺς αὔξειν καὶ τρέφειν, καὶ ἀνέμους κινεῖν καὶ ἀνιέναι, καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων θερμαίνειν συμμέτρως. ὕπαγε, περιέρχου, καὶ οὕτω διακίνει ἀπὸ τῶν μεγίστων ἐπὶ τὰ μικρότατα. σὺ μοσχάριον εἶ, ὅταν ἐπιφανῇ λέων, τὰ σαυτοῦ πρᾶσσε· εἰ δὲ μὴ, οἰμώξεις. σὺ ταῦρος εἶ, προσελθὼν μάχου· σοὶ γὰρ τοῦτο ἐπιβάλλει καὶ πρέπει, καὶ δύνασαι αὐτὸ ποιεῖν. σὺ δύνασαι ἡγεῖσθαι τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Ἴλιον, ἴσθι Ἀγαμέμνων. σὺ δύνασαι τῷ Ἕκτορι μονομαχῆσαι

σαι, ἐστὶν Ἀχιλλεύς. εἰ δὲ Θερσίτης προσελθὼν ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρχῆς, ἢ οὐκ ἂν ἔτυχεν, ἢ τυχὼν ἂν ἠσχημόνησεν ἐν πλείοσι. καὶ σὺ μὲν βουλεύσαι περὶ πράγματος ἐπιμελῶς, οὐκ ἔστιν οἷον δοκεῖ σοι. τριβώνιον καὶ νῦν φορῶ, καὶ τότε ἕξω· κοιμῶμαι καὶ νῦν, σκληρῶς καὶ τότε κοιμήσομαι. πηρίδιον προσλήψομαι καὶ ξύλον, καὶ περιερχόμενος αἰτεῖν, ἄρξομαι τοὺς ἀπαντῶντας λοιδορεῖν· κἂν ἴδω τινὰ δρωπακιζόμενον, ἐπιτιμήσω αὐτῷ· κἂν τὸ κόμιον πεπλακότα, ἢ ἐν κοκκίνοις περιπατοῦντα, εἰ τοιοῦτόν τι φαντάζῃ τὸ πρᾶγμα, μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ, μὴ προσέλθῃς, οὐδὲν ἐστὶ πρὸς σέ. εἰ δ' οἷόν ἐστι φανταζόμενος, οὐκ ἀπαξιοῖς σεαυτόν, σκέψαι ἡλίκῳ πράγματι ἐπιχειρεῖς. πρῶτον ἐν τοῖς κατὰ σαυτόν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι, οἷς νῦν ποιεῖς, οὐ θεῷ ἐγκαλοῦντα, οὐκ ἀνθρώπῳ· ὄρεξιν ἆραί σε δεῖ παντελῶς, ἔκκλισιν ἐπὶ μόνα μεταθεῖναι τὰ προαιρετικά, σοὶ μὴ ὀργὴν εἶναι, μὴ μῆνιν, μὴ φθόνον, μὴ ἔλεον, μὴ κοράσιόν σοι φαίνεσθαι καλόν, μὴ δοξάριον, μὴ παιδάριον, μὴ πλακουντάριον. ἐκεῖνο γὰρ εἰδέναι δεῖ, ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. κέκλεικε τὴν θύραν, ἔστακέ τινα πρὸ τοῦ κοιτῶνος, ἄν τις ἔλθῃ, λέγε ὅτι ἔξω ἐστίν, οὐ σχολάζει. ὁ κυνικὸς δ' ἀντὶ πάντων τούτων ὀφείλει τὴν αἰδῶ προβεβλῆσθαι. εἰ δὲ μή, γυμνὸς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀσχημονήσει. τοῦτο οἰκία ἐστὶν αὐτῷ, τοῦτο θύρα, τοῦτο οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, τοῦτο σκότος. οὔτε γὰρ θέλειν τι δεῖ ἀποκρύπτειν αὐτὸν τῶν ἑαυτοῦ. εἰ δὲ μή, ἀπῆλθεν, ἀπώλεσε τὸν κυνικόν, τὸν ὕπαιθρον, τὸν ἐλεύθερον. ἤρκταί τι τῶν ἐκτὸς φοβεῖσθαι, ἤρκται χρείαν ἔχειν τοῦ ἀποκρύψοντος. οὔτε ὅταν θέλῃ δύναται. ποῦ γὰρ αὑτὸν ἀποκρύψῃς καὶ πῶς; ἂν δ' ἀπὸ τύχης ἐμπέσῃ ὁ παιδευτὴς ὁ κοινός, ὁ παιδαγωγός, οἷα πάσχειν ἀνάγκη; ταῦτ' οὖν δεδοικότα, ἐπιθαρρεῖν οἷόν τ' ἔτι δι' ὅλης ψυχῆς, ἐπιστατεῖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ἀμήχανον, ἀδύνατον. πρῶτον οὖν τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ τὸ σαυτοῦ καθαρὸν ποιῆσαι, καὶ τὴν ἔνστασιν ταύτην· νῦν ἐμοὶ ὕλη ἐστὶν ἡ ἐμὴ διάνοια, ὡς τῷ τέκτονι τὰ ξύλα, ὡς τῷ σκυτεῖ τὰ δέρματα. ἔργον δ' ὀρθὴ χρῆσις τῶν φαντασιῶν. τὸ σωμάτιον δὲ οὐδὲν πρὸς ἐμέ, τὰ τούτου μέρη οὐδὲν πρὸς ἐμέ. θάνατος; ἐρχέσθω ὅταν θέλῃ, εἴτε ὅλου, εἴτε μέρους τινός. φύγε. καὶ ποῦ; δύναταί τις ἐκβαλεῖν ἔξω τοῦ κόσμου; οὐ δύναται. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια,

ἐν ὕπνοις, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία. εἶθ' οὕτω παρασκευασάμενον, οὐκ ἔστι τούτοις ἀρκεῖσθαι τὸν ταῖς ἀληθείαις κυνικόν· ἀλλ' εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἄγγελος ἀπὸ τοῦ Διὸς ἀπέσταλται καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὑποδείξων αὐτοῖς ὅτι πεπλάνηνται, καὶ ἀλλαχοῦ ζητοῦσι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπου οὐκ ἔστιν· ὅπου δ' ἔστιν, οὐκ ἐνθυμοῦνται. καὶ ὡς ὁ Διογένης ἀπαχθεὶς πρὸς Φίλιππον μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, κατάσκοπος εἶναι. τῷ γὰρ ὄντι κατάσκοπός ἐστιν ὁ κυνικός, τοῦ τίνα ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις φίλα, καὶ τίνα πολέμια. καὶ δεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς κατασκεψάμενον, ἐλθόντ' ἀπαγγεῖλαι τἀληθῆ, μήθ' ὑπὸ φόβου ἐκπλαγέντα, ὥστε τοὺς μὴ ὄντας πολεμίους δεῖξαι, μήτε τινὰ ἄλλον τρόπον ὑπὸ τῶν φαντασιῶν παραταραχθέντα, ἢ συγχυθέντα. δεῖ οὖν αὐτὸν δύνασθαι ἀνατεινάμενον, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἐπὶ σκηνὴν τραγικὴν ἀνερχόμενον, λέγειν τὸ τοῦ Σωκράτους· ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε; τί ποιεῖτε; ὦ ταλαίπωροι, ὡς τυφλοὶ ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθε· ἄλλην ὁδὸν ἀπέρχεσθε, τὴν οὖσαν ἀπολελοιπότες· ἀλλαχοῦ ζητεῖτε τὸ εὔρουν καὶ τὸ ἡγεμονικόν, ὅπου οὐκ ἔστιν· οὐδ' ἄλλου δεικνύντος πιστεύετε. τί αὐτὸ ἔξω ζητεῖτε; ἐν σώματι; οὐκ ἔστιν. εἰ ἀπιστεῖτε, ἴδετε Μύρωνα, ἴδετε Ὀφέλλιον. ἐν κτήσει οὐκ ἔστιν· εἰ δ' ἀπιστεῖτε, ἴδετε Κροῖσον, ἴδετε τοὺς νῦν πλουσίους, ὅσης οἰμωγῆς ὁ βίος αὐτῶν μεστός ἐστιν. ἐν ἀρχῇ οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή γε, ἔδει τοὺς δὶς καὶ τρὶς ὑπάτους, εὐδαίμονας εἶναι· οὐκ εἰσὶ δέ. τίσι περὶ τούτου πιστεύσομεν; ὑμῖν τοῖς ἔξωθεν τὰ ἐκείνων βλέπουσι, καὶ ὑπὸ τῆς φαντασίας περιλαμπομένοις, ἢ αὐτοῖς ἐκείνοις; τί λέγουσιν; ἀκούσατε αὐτῶν ὅταν οἰμώζωσιν, ὅταν στένωσιν, ὅταν δι' αὐτὰς τὰς ὑπατείας καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἀθλιώτερον οἴονται καὶ ἐπικινδυνότερον ἔχειν. ἐν βασιλείᾳ; οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή, Νέρων ἂν εὐδαίμων ἐγένετο, καὶ Σαρδανάπαλος. ἀλλ' οὐδ' Ἀγαμέμνων εὐδαίμων ἦν, καί τοι κομψότερος ὢν Σαρδαναπάλου καὶ Νέρωνος. ἀλλὰ τῶν ἄλλων ῥεγκόντων, ἐκεῖνος τί ποιεῖ;

πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους ἕλκετο χαίτας.

καὶ αὐτὸς τί λέγει; πλάζομαι ὧδε, φησί, καὶ ἀλαλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει. τάλας, τί τῶν σῶν ἔχει κακῶς; ἡ κτῆσις; οὐκ ἔχει. τὸ σῶμα; οὐκ ἔχει. ἀλλὰ πολύχρυσος εἶ, καὶ πολύχαλκος. τί οὖν σοι κακόν ἐστιν; ἐκεῖνο ὅ, τί ποτε ἠμέληταί σου, καὶ κατέφθαρται, ᾧ ὀρεγόμεθα, ᾧ ἐκκλίνομεν, ᾧ ὁρμῶμεν καὶ ἀφορμῶμεν.

πῶς

πῶς ἠμέληται; ἀγνοεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς ἣν πέφυκε, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ· καὶ τί ἴδιον ἔχει, καὶ τί ἀλλότριον. καὶ ὅταν τι τῶν ἀλλοτρίων κακῶς ἔχῃ, λέγει, οὐαί μοι, οἱ γὰρ Ἕλληνες κινδυνεύουσι. ταλαίπωρον ἡγεμονικόν, καὶ μόνον ἀτημέλητον καὶ ἀθεράπευτον. μέλλουσιν ἀποθνήσκειν ὑπὸ τῶν Τρώων ἀναιρεθέντες. ἂν δ' αὐτοὺς οἱ Τρῶες μὴ ἀποκτείνωσιν, οὐ μὴ ἀποθάνωσι; ναί, ἀλλ' οὐχ ὑφ' ἓν πάντες. τί οὖν διαφέρει; εἰ γὰρ κακόν ἐστι τὸ ἀποθανεῖν, ἄν τε ὁμοῦ, ἄν τε καθ' ἕνα, ὁμοίως κακόν ἐστι. μή τι ἄλλο τι μέλλει γίνεσθαι, ἢ τὸ σωμάτιον χωρίζεσθαι καὶ ἡ ψυχή; οὐδέν. σοὶ δὲ, ἀπολλυμένων τῶν Ἑλλήνων, ἡ θύρα κέκλεισται; οὐκ ἔξεστιν ἀποθανεῖν; ἔξεστι. τί οὖν πενθεῖς; οὐαί, βασιλεὺς, καὶ τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον ἔχων; ἀτυχὴς βασιλεὺς οὐ γίνεται, οὐ μᾶλλον ἢ ἀτυχὴς θεός. τί οὖν εἶ; ποιμὴν τῷ ἀληθείας. οὕτω γὰρ κλάεις, ὡς οἱ ποιμένες, ὅταν λύκος ἁρπάσῃ τι τῶν προβάτων αὐτῶν. καὶ οὗτοι δὲ πρόβατά εἰσιν, οἱ ὑπὸ σοῦ ἀρχόμενοι. τί δὲ καὶ ἤρχου, μή τι ὄρεξις ὑμῖν ἐκινδύνευε, μή τι ἔκκλισις, μὴ ἡ ὁρμή, μή τι ἀφορμή; οὔ, φησιν. ἀλλὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ γυναικάριον ἡρπάγη. οὐκ οὖν κέρδος μέγα, στερηθῆναι μοιχικοῦ γυναικαρίου; καταφρονηθῶμεν οὖν ὑπὸ τῶν Τρώων; τίνων ὄντων; φρονίμων ὄντων, ἢ ἀφρόνων; εἰ φρονίμων; τί αὐτοῖς πολεμεῖτε; εἰ δὲ ἀφρόνων, τί ὑμῖν μέλει; ἐν τίνι οὖν ἐστι τὸ ἀγαθόν; ἐπειδὴ ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν, εἰπὲ ἡμῖν κύριε, ἄγγελε καὶ κατάσκοπε. ὅπου οὐ δοκεῖτε, οὐδὲ θέλετε ζητῆσαι αὐτό. εἰ γὰρ ἠθέλετε, εὕρετε ἂν αὐτὸ ἐν ὑμῖν ὄν, οὐδ' ἂν ἔξω ἐπλάζεσθε, οὐδ' ἂν ἐζητεῖτε τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια. ἐπιστρέψατε αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτούς, καταμάθετε τὰς προλήψεις ἃς ἔχετε, ποῖόν τι φαντάζεσθε τὸ ἀγαθόν; τὸ εὔρουν, τὸ εὐδαιμονικόν, τὸ ἀπαραπόδιστον. ἄγε, μετὰ δ' αὐτὸ φυσικῶς οὐ φαντάζεσθε, ἀξιόλογον οὐ φαντάζεσθε, ἀβλαβὲς οὐ φαντάζεσθε. ἐν ποίᾳ οὖν ὕλῃ δεῖ ζητεῖν τὸ εὔρουν καὶ ἀπαραπόδιστον; ἐν τῇ δούλῃ, ἢ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ; ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ. τὸ σωμάτιον οὖν ἐλεύθερον ἔχετε, ἢ δοῦλον; οὐκ ἴσμεν. οὐκ ἴστε ὅτι πυρετοῦ δοῦλόν ἐστι, ποδάγρας, ὀφθαλμίας, δυσεντερίας, τυράννου, πυρός, σιδήρου, πάντων τῶν ἰσχυροτέρων; ναί. δοῦλον. πῶς οὖν ἔτι ἀνεμπόδιστον εἶναί τι δύναται τῶν τοῦ σώματος; πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρόν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; τί οὖν; οὐδὲν ἔχετε ἐλεύθερον; μή ποτε οὐδέν. καὶ τίς ὑμᾶς ἀναγκάσαι δύναται, συγκατατίθεσθαι τῷ ψευδεῖ φαινομένῳ; οὐδείς. τίς δὲ, μὴ συγκατατίθεσθαι τῷ φαινομένῳ ἀληθεῖ; οὐδείς. ἐνθάδ' οὖν ὁρᾶτε, ὅτι ἐστί τι ἐν ὑμῖν ἐλεύθερον φύσει.

ὀρέγεσθαι δ' ἢ ἐκκλίνειν, ἢ ὁρμᾶν, ἢ ἀφορμᾶν, ἢ παρασκευάζεσθαι, ἢ προτίθεσθαι, τίς ὑμῶν δύναται, μὴ λαβὼν φαντασίαν λυσιτελοῦς ἢ μὴ καθήκοντος; οὐδείς. ἔχετε οὖν καὶ ἐν τούτοις ἀκώλυτον καὶ ἐλεύθερον. ταλαίπωροι, τοῦτο ἐξεργάζεσθε, τούτου ἐπιμελεῖσθε, ἐνταῦθα ζητεῖτε τὸ ἀγαθόν. καὶ πῶς ἐνδέχεται, μηδὲν ἔχοντα, γυμνόν, ἄοικον, ἀνέστιον, αὐχμῶντα, ἄδουλον, ἄπολιν, διεξάγειν εὐρόως; ἰδοὺ ἀπέσταλκεν ὑμῖν ὁ θεός, τὸν δείξοντα ἔργῳ, ὅτι ἐνδέχεται. ἴδετέ με, ὅτι ἄπολίς εἰμι, ἄοικος, ἀκτήμων, ἄδουλος, χαμαὶ κοιμῶμαι, οὐ γυνή, οὐ παιδία, οὐ πραιτωρίδιον, ἀλλὰ γῆ μόνον καὶ οὐρανός, καὶ ἓν τριβωνάριον. καὶ τί μοι λείπει; οὐκ εἰμὶ ἄλυπος; οὐκ εἰμὶ ἄφοβος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; πότε ὑμῶν εἶδέ μέ τις ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνοντα; πότ' ἐν ἐκκλίσει περιπίπτοντα; πότ' ἐμεμψάμην ἢ θεόν, ἢ ἄνθρωπον; πότ' ἐνεκάλεσά τινι; μή τις ὑμῶν ἐσκυθρωπακότα με εἶδε; πῶς δ' ἐντυγχάνω τούτοις, οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε καὶ θαυμάζετε. οὐχ ὡς ἀνδραπόδοις; τίς με ἰδών, οὐχὶ τὸν βασιλέα τὸν ἑαυτοῦ ὁρᾶν οἴεται, καὶ δεσπότην; ἴδε κυνικαὶ φωναί, ἴδε χαρακτήρ, ἴδ' ἐπιβολή. οὐ. ἀλλὰ πηρίδιον καὶ ξύλον, καὶ γνάθοι μεγάλαι, καταφαγεῖν πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἢ ἀποθησαυρίσαι, ἢ τοῖς ἀπαντῶσι λοιδορεῖσθαι ἀκαίρως, ἢ καλὸν τὸν ὦμον δεικνύειν. τηλικούτῳ πράγματι ὁρᾷς πῶς μέλλεις ἐγχειρεῖν; ἔσοπτρον πρῶτον λάβε, ἴδε σοῦ τοὺς ὤμους, κατάμαθε τὴν ὀσφύν, τοὺς μηρούς. ὀλύμπια μέλλεις ἀπογράφεσθαι ἄνθρωπε; οὐχὶ ἵνα ποτὲ ἀγῶνα, ψυχρὸν καὶ ταλαίπωρον. οὐκ ἔστιν ἐν ὀλυμπίοις νικηθῆναι μόνον, καὶ ἐξελθεῖν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὅλης τῆς οἰκουμένης βλεπούσης δεῖ ἀσχημονῆσαι, οὐχὶ ἀθηναίων μόνον, ἢ λακεδαιμονίων, ἢ νικοπολιτῶν. εἶτα καὶ δαίρεσθαι δεῖ τὸν εἰκῇ ἐξελθόντα· πρὸ δὲ τοῦ δαρῆναι, διψῆσαι, καυματισθῆναι, πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν. βούλευσαι ἐπιμελέστερον, γνῶθι σαυτόν, ἀνάκρινον τὸ δαιμόνιον, δίχα θεοῦ μὴ ἐπιχειρήσῃς. ἂν γὰρ συμβουλεύσῃ, ἴσθι ὅτι μέγαν σε θέλει γενέσθαι, ἢ πολλὰς πληγὰς λαβεῖν. καὶ γὰρ τοῦτο λίαν κομψὸν τῷ κυνικῷ παραπέπλεκται. δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας, ὡς πατέρα πάντων, ὡς ἀδελφόν. οὐ. ἀλλ' ἄν τίς σε δαίρῃ, κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχω, ἄγωμεν ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον. κυνικῷ δὲ καῖσαρ τί ἐστιν, ἢ ἀνθύπατος, ἢ ἄλλος; ἢ ὁ καταπεπομφὼς αὐτόν, καὶ ᾧ λατρεύει, ὁ ζεύς. ἄλλον τινὰ ἐπικαλεῖται, ἢ ἐκεῖνον; οὐ πέπεισται δ' ὅ,τι ἂν πάσχῃ τούτων, ὅτι ἐκεῖ-

νος

νος αὐτὸν γυμνάζει; ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς ὑπὸ Εὐρυσθέως γυμναζόμενος, οὐκ ἐνόμιζεν ἄθλιος εἶναι, ἀλλ' ἀόκνως ἐπετέλει πάντα τὰ προστασσόμενα. οὗτος δ' ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀθλούμενος καὶ γυμναζόμενος, μέλλει κεκραγέναι καὶ ἀγανακτεῖν· ἄξιος φορεῖν τὸ σκῆπτρον τοῦ Διογένους. ἄκουε τί λέγει ἐκεῖνος πυρέσσων πρὸς τοὺς παριόντας. κακαὶ (ἔφη) κεφαλαί, οὐ μενεῖτε; ἀλλ' ἀθλητῶν μὲν ὄλεθρον ἢ μάχην ὀψόμενοι, ἄπιτε ὁδὸν τοσαύτην εἰς Ὀλυμπίαν· πυρετοῦ δὲ καὶ ἀνθρώπου μάχην ἰδεῖν οὐ βούλεσθε; ταχύ γ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐνεκάλεσε τῷ θεῷ, καταπεπομφότι αὐτόν, ὡς παραξίως αὐτῷ χρωμένῳ· ὅς γε ἐνεκαλλωπίζετο ταῖς περιστάσεσι, καὶ θέαμα εἶναι ἠξίου τῶν παριόντων. ἐπὶ τίνι γὰρ ἐγκαλέσει; ὅτι εὐσχημονεῖ; ὅτι κατηγορεῖ; ὅτι λαμπροτέραν ἐπιδείκνυται τὴν ἀρετὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἄγε, περὶ πενίας δὲ τί λέγει; περὶ θανάτου, περὶ πόνου, πῶς συνέκρινε τὴν εὐδαιμονίαν τὴν αὐτοῦ τῇ μεγάλου βασιλέως; μᾶλλον δ' οὐδὲ συγκριτὸν ᾤετο εἶναι. ὅπου γὰρ ταραχαὶ καὶ λῦπαι καὶ φόβοι, καὶ ὀρέξεις ἀτελεῖς, καὶ ἐκκλίσεις περιπίπτουσαι, καὶ φθόνοι καὶ ζηλοτυπίαι, ποῦ ἐκεῖ πάροδος εὐδαιμονίας; ὅπου δ' ἂν ᾖ σαπρὰ δόγματα, ἐκεῖ πάντα ταῦτα εἶναι ἀνάγκη. πυθομένου δὲ τοῦ νεανίσκου, εἰ νοσήσας ἀξιοῦντος φίλου πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ὥστε νοσοκομηθῆναι, ὑπακούσει· ποῦ δὲ φίλον μοι δώσεις κυνικόν, ἔφη. δεῖ γὰρ αὐτὸν ἄλλον εἶναι τοιοῦτον, ἵν' ἄξιος ᾖ φίλος αὐτοῦ ἀριθμεῖσθαι. κοινωνὸν εἶναι δεῖ αὐτὸν τοῦ σκήπτρου καὶ τῆς βασιλείας, καὶ διάκονον ἄξιον, εἰ μέλλει φιλίας ἀξιωθήσεσθαι, ὡς Διογένης Ἀντισθένους ἐγένετο, ὡς Κράτης Διογένους. ἢ δοκεῖ σοι, ὅτι χαίρειν αὐτῷ λέγει προσερχόμενος, φίλος ἐστὶν αὐτοῦ; κἀκεῖνος αὐτὸν ἄξιον ἡγήσεται τοῦ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν. ὥστε ἄν σοι δοκῇ, καὶ ἐνθυμήθητι τοιοῦτον. κοπρίαν μᾶλλον περιβλέπου κομψήν, ἐν ᾗ πυρέξεις, ἀποσκέπουσαν τὸν βορέαν, ἵνα μὴ περιψυγῇς. σὺ δέ μοι δοκεῖς θέλειν εἰς οἶκόν τινος ἀπελθών, διὰ χρόνου χορτασθῆναι. τί οὖν σοι καὶ ἐπιχειρεῖν πράγματι τηλικούτῳ; γάμος δ' ἔφη, καὶ παῖδες προηγουμένως παραληφθήσονται ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ. ἄν μοι σοφὸν ἔφη δῷς, τάχα μὲν οὐδ' ἥξει τις ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ κυνίζειν. τίνων γὰρ ἕνεκα ἂν δέξηται ταύτην τὴν διεξαγωγήν; ὅμως δ' ἂν ὑποθώμεθα, οὐδὲν κωλύσει καὶ γῆμαι αὐτόν, καὶ παιδοποιήσασθαι. καὶ γὰρ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔσται ἄλλη τοιαύτη, καὶ ὁ πενθερὸς ἄλλος τοιοῦτος, καὶ τὰ παιδία οὕτως

ἀνατραφήσεται. τοιαύτης δ' οὔσης καταστάσεως, οἵα νῦν ἐστὶν ὡς ἐν παρατάξει, μή ποτ' ἀπερίσπαστον εἶναι δεῖ τὸν κυνικὸν ὅλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ; ἐπιφοιτᾶν ἀνθρώποις δυνάμενον, οὐ προσδεδεμένον καθήκουσιν ἰδιωτικοῖς, οὐδ' ἐμπεπλεγμένον σχέσιν, ἃς παραβαίνων οὐκέτι σώσει τὸ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πρόσωπον. τηρῶν δ' ἀπολεῖ τὸν ἄγγελον, καὶ κατάσκοπον, καὶ κήρυκα τῶν θεῶν. ὅρα γὰρ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποδεικνύναι τινὰ τῷ πενθερῷ, χρὴ ἀποδιδόναι, τοῖς ἄλλοις συγγενέσι τῆς γυναικός, αὐτῇ τῇ γυναικί· εἰς νοσοκομίας λοιπὸν ἐκκλείεται, εἰς πορισμόν, ἵνα τ' ἄλλα ἀφῶ. δεῖ αὐτὸν κουκκούμιον ἔχειν, ὅπου τὸ θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λούσῃ εἰς σκάφην· ἐρίδια τεκούσῃ τῇ γυναικί, ἔλαιον, κραββάτιον, ποτήριον· γίνεται ἤδη πλείω σκευάρια. τὴν ἄλλην ἀσχολίαν, τὸν περισπασμόν, ποῦ μοι λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς ὁ τοῖς κοινοῖς προσευκαιρῶν,

ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλεν;

ὃν δεῖ τοὺς ἄλλους ἐπισκοπεῖν, τοὺς γεγαμηκότας, τοὺς πεπαιδοποιημένους, τίς καλῶς χρῆται τῇ αὐτοῦ γυναικί, τίς κακῶς, τίς διαφέρεται, ποία οἰκία εὐσταθεῖ, ποία οὔ· ὡς ἰατρὸν περιερχόμενον, καὶ τῶν σφυγμῶν ἁπτόμενον· σὺ πυρέττεις, σὺ κεφαλαλγεῖς, σὺ ποδαγρᾷς· σὺ ἀνάτεινον, σὺ φάγε, σὺ ἀλούτησον· σὲ δεῖ τμηθῆναι, σὲ δεῖ καυθῆναι. ποῦ σχολὴ τῷ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ καθήκοντα ἐνδεδεμένῳ; οὐ δεῖ αὐτὸν πορίσαι ἱματίδια τοῖς παιδίοις, ἄγε πρὸς γραμματιστὴν ἀποστεῖλαι πινακίδια, ἔχοντα γραφεῖα, ἐλλάδια, καὶ τούτοις κραββάτιον ἑτοιμάσαι. οὐ γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἐξελθόντα δύναται κυνικὰ εἶναι. εἰ δὲ μή, κρεῖσσον ἦν αὐτὰ γενόμενα ῥῖψαι, ἢ οὕτως ἀποκτεῖναι. σκόπει ποῦ κατάγομεν τὸν κυνικόν, πῶς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀφαιρούμεθα; ναί. ἀλλὰ Κράτης ἔγημε. περίστασίν μοι λέγεις ἐξ ἔρωτος γενομένην. καὶ γυναῖκα, τιθεὶς ἄλλον Κράτητα. ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν κοινῶν γάμων καὶ ἀπεριστάτων ζητοῦμεν. καὶ οὕτω ζητοῦντες, οὐχ εὑρίσκομεν ταύτῃ τῇ καταστάσει προηγούμενον τῷ κυνικῷ τὸ πρᾶγμα. πῶς οὖν ἔτι, φησί, διασώσει τὴν κοινωνίαν; τὸν θεόν σοι· μεῖζον δ' εὐεργετοῦσιν ἀνθρώπους οἱ δύο ἢ τρία κακόρυγχα παιδία ἀνθ' αὑτῶν εἰσάγοντες, ἢ οἱ ἐπισκοποῦντες πάντας κατὰ δύναμιν ἀνθρώπους, τί ποιοῦσι, πῶς διάγουσι, τίνος ἐπιμελοῦνται, τίνος ἀμελοῦσι παρὰ τὸ προσῆκον; καὶ Θηβαίους μείζονα ὠφέλησαν, ὅσοι τέκνα αὐτοῖς κατέλιπον, Ἐπαμινώνδου τοῦ ἀτέκνου ἀποθανόντος; καὶ

ὁμήρου πλείονα τῇ κοινωνίᾳ συνεβάλετο πρίαμος ὁ πεντήκοντα γεννήσας περικαθάρματα, ἢ δαναὸς, ἢ αἴολος. εἶτα στρατηγία μὲν, ἢ σύνταγμα τινὰ ἀπείρξει γάμου ἢ παιδοποιίας· καὶ οὐ δόξει οὗτος ἀντ᾽ οὐδενὸς ἠλλάχθαι τὴν ἀτεκνίαν. ἡ δὲ τοῦ κυνικοῦ βασιλεία οὐκ ἔσται ἀνταξία· μήποτε οὐκ αἰσθανόμεθα τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, οὐδὲ φανταζόμεθα κατ᾽ ἀξίαν τὸν χαρακτῆρα τὸν διογένους; ἀλλ᾽ εἰς τοὺς νῦν ἀποβλέπομεν, τοὺς τραπεζῆς πυλαωροὺς, οἳ οὐδὲν μιμοῦνται ἐκείνους, ἢ εἰ ὅτι ἄρα πέρδωνες γίνονται, ἄλλο δ᾽ οὐδέν. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκίνει ταῦτα, οὐδ᾽ ἂν ἐπεθαυμάζομεν, εἰ μὴ γαμήσει, ἢ παιδοποιήσεται. ἄνθρωπε, πάντας ἀνθρώπους πεπαιδοποίηται, τοὺς ἄνδρας υἱοὺς ἔχει, τὰς γυναῖκας θυγατέρας· πᾶσιν οὕτω προσέρχεται, οὕτω πάντων κήδεται. ἢ σὺ δοκεῖς ὑπὸ περιεργίας λοιδορεῖσθαι τοῖς ἀπαντῶσιν; ὡς πατὴρ αὐτὸ ποιεῖ, ὡς ἀδελφὸς, καὶ τοῦ κοινοῦ πατρὸς ὑπηρέτης τοῦ διός. ἄν σοι δόξῃ, πυθοῦ μου καὶ εἰ πολιτεύσεται, σαννίων. μείζονα πολιτείαν ζητεῖς, ἧς πολιτεύεται, εἰ ἐν ἀθηναίοις, παρελθὼν ἐρεῖ τι περὶ προσόδων, ἢ πόρων. ὃν δεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις διαλέγεσθαι, ἐπίσης μὲν ἀθηναίοις, ἐπίσης δὲ κορινθίοις, ἐπίσης δὲ ῥωμαίοις οὐ περὶ πόρων, οὐδὲ περὶ προσόδων, οὐδὲ περὶ εἰρήνης, ἢ πολέμου, ἀλλὰ περὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας, περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας. τηλικαύτην πολιτείαν πολιτευομένου ἀνθρώπου, σύ μου πυνθάνῃ, εἰ πολιτεύσεται; πυθοῦ μου, καὶ εἰ ἄρξει; πάλιν ἐρῶ σοι, μωρὲ, ποίαν ἀρχὴν μείζονα, ἧς ἄρχει; χρεία μέντοι καὶ σώματος ποιοῦ τῷ τοιούτῳ. ἐπεί τοι ἂν φθισικὸς προσέρχηται, λεπτὸς καὶ ὠχρὸς, οὐκέτι ὁμοίαν ἔμφασιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἔχει. δεῖ γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιδεικνύοντα παριστάνειν τοῖς ἰδιώταις, ὅτι ἐνδέχεται δίχα τῶν θαυμαζομένων εἶναι ὑπ᾽ αὐτῶν καλὸν καὶ ἀγαθόν· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἐνδείκνυσθαι, ὅτι ἡ ἀφελὴς καὶ λιτὴ καὶ ὕπαιθρος δίαιτα οὐδὲ τὸ σῶμα λυμαίνεται. ἰδοὺ καὶ τούτου μάρτυς εἰμὶ ἐγὼ, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμόν. ὡς διογένης ἐποίει· στίλβων γὰρ περιήρχετο, καὶ καθ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα ὑπέστρεφε τοὺς πολλούς. ἐλεούμενος δὲ κυνικὸς ἐπαίτης δοκεῖ, πάντες ἀποστρέφονται, πάντες προσκόπτουσιν. οὐδὲ γὰρ ῥυπαρὸν αὐτὸν δεῖ φαίνεσθαι. ὡς μηδὲ κατὰ τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους ἀποσοβεῖν· ἀλλ᾽ αὐτὸν τὸν αὐχμὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρὸν εἶναι, καὶ ἀγωγόν. δεῖ δὲ καὶ χάριν προσεῖναι πολλὴν φυσικὴν τῷ κυνικῷ, καὶ ὀξύτητα· εἰ δὲ μὴ, μύξα γίνε-

του, ἄλλο δ' οὐδὲν ἵνα ἑτοίμως δύνηται καὶ παρακεκμημένως πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα ἀπαντᾶν. ὡς Διογένης πρὸς τὸν εἰπόντα, σὺ εἶ ὁ Διογένης, ὁ μὴ οἰόμενος εἶναι θεούς; καὶ πῶς, ἔφη, σὲ θεοῖς ἐχθρὸν νομίζω; πάλιν Ἀλεξάνδρῳ ἐπιστάντι αὐτῷ κοιμωμένῳ, καὶ εἰπόντι,

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

ἔνυπνος ἔτι ὢν, ἀπήντησεν,

ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

πρὸ πάντων δὲ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρώτερον εἶναι τοῦ ἡλίου· εἰ δὲ μή, κυβευτὴν ἀνάγκη καὶ ῥᾳδιουργὸν εἶναι, ὅστις ἐνεχόμενός τινι αὐτὸς κακῷ, ἐπιτιμήσει τοῖς ἄλλοις. ὅρα γάρ, οἷόν ἐστι τοῖς βασιλεῦσι τούτοις καὶ τυράννοις οἱ δορυφόροι, καὶ τὰ ὅπλα παρεῖχε τὸ ἐπιτιμᾶν τισὶ καὶ δύνασθαι καὶ κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ αὐτοῖς οὖσι κακοῖς. τῷ δὲ κυνικῷ ἀντὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν δορυφόρων, τὸ συνειδὸς τὴν ἐξουσίαν ταύτην παραδίδωσιν. ὅταν ἴδῃ, ὅτι ὑπερηγρύπνηκεν ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ πεπόνηκεν, καὶ καθαρὸς μὲν κεκοίμηται, καθαρώτερον δ' αὐτὸν ἔτι ὁ ὕπνος ἀφῆκεν, ἐνθυμεῖται δ' ὅτι ἐνθυμεῖται ὡς φίλος τοῖς θεοῖς, ὡς ὑπηρέτης, ὡς μετέχων τῆς ἀρχῆς τοῦ Διός· πανταχοῦ δ' αὐτῷ πρόχειρον τό, ἄγου δέ με Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη· καὶ, ὅτι εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· διὰ τί μὴ θαρρήσει παρρησιάζεσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἑαυτοῦ, πρὸς τὰ τέκνα, ἁπλῶς πρὸς τοὺς συγγενεῖς; διὰ τοῦτο οὔτε περίεργος, οὔτε πολυπράγμων ἐστὶν ὁ οὕτω διακείμενος· οὐ γὰρ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖ, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα ἐπισκοπῇ, ἀλλὰ τὰ ἴδια. εἰ δὲ μή, λέγε καὶ τὸν στρατηγὸν πολυπράγμονα, ὅταν τοὺς στρατιώτας ἐπισκοπῇ, καὶ ἐξετάζῃ, καὶ παραφυλάσσῃ, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας κολάζῃ. ἐὰν δ' ὑπὸ μάλης ἔχων πλακουντάριον, ἐπιτιμᾷς ἄλλοις, ἐρῶ σοι· οὐ θέλεις μᾶλλον ἀπελθὼν εἰς γωνίαν καταφαγεῖν ἐκεῖνο ὃ κέκλοφας; τί δέ σοι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις; τίς γὰρ εἶ; ὁ ταῦρος εἶ, ἢ ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν; δεῖξόν μοι τὰ σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, οἷα ἐκείνη ἐκ φύσεως ἔχει. εἰ δὲ κηφὴν εἶ, ἐπιδικαζόμενος τῆς βασιλείας τῶν μελισσῶν, οὐ δοκεῖς ὅτι καὶ σὲ καταβάλλουσιν οἱ συμπολιτευόμενοι, ὡς αἱ μέλισσαι τοὺς κηφῆνας; τὸ μὲν γὰρ ἀνεκτικὸν τοσοῦτον ἔχειν δεῖ τὸν κυνικόν, ὥστ' αὐτὸν ἀναίσθητον δοκεῖν τοῖς πολλοῖς, καὶ λίθον. οὐδεὶς αὐτὸν λοιδορεῖ, οὐδεὶς τύπτει, οὐδεὶς ὑβρίζει· τὸ σωμάτιον δ' αὐτοῦ δέδωκεν αὐτὸς χρῆσθαι τῷ θέλοντι, ὡς βούλεται. μέμνηται γάρ,

ὅτι

ὅτι τὸ χεῖρον ἀνάγκη νικᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κρείττονος, ὅπου χεῖρόν ἐστι· τὸ δὲ σωμάτιον τῶν πολλῶν χεῖρον, τὸ ἀσθενέστερον τῶν ἰσχυροτέρων. οὐδέποτ' οὖν εἰς τοῦτον καταβαίνει τὸν ἀγῶνα, ὅπου δύναται νικηθῆναι, ἀλλὰ τῶν ἀλλοτρίων εὐθὺς ἀφίσταται, τῶν δούλων οὐκ ἀντιποιεῖται. ὅπου δὲ προαίρεσις καὶ χρῆσις τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ὄψει ὅσα ὄμματα ἔχει, ἵν' εἴπῃς ὅτι ἄργος τυφλὸς ἦν πρὸς αὐτόν. μή που συγκατάθεσις προπετής; μή που ὁρμὴ εἰκαία; μή που ὄρεξις ἀποτευκτική; μή που ἔκκλισις περιπτωτική; ἐπιβολὴ ἀτελής; μή που μέμψις; μή που ταπείνωσις, ἢ φθόνος; ὧδε ἡ προσοχὴ ἡ πολλή, καὶ σύντασις. τῶν δ' ἄλλων ἕνεκα, ὕπτιος ῥέγχει, εἰρήνη πᾶσα, λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τύραννος οὐ γίνεται. σωματίου δέ; ναί. καὶ κτησιδίου δέ; ναί. καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν; τί οὖν αὐτῷ τούτων μέλει; ὅταν οὖν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, ὕπαγε ζήτει τὰ παιδία, ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν. ἐγὼ δ' οἶδα ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δὲ οὐδὲν ἔχει. περὶ τοιούτου πράγματος βουλεύῃ. ὥστε ἐάν σοι δόξῃ, τὸν θεόν σοι ὑπέρθου, καὶ ἰδοὺ σοι πρῶτον τὴν παρασκευήν. ἰδοὺ γὰρ τί καὶ ὁ ἕκτωρ λέγει τῇ ἀνδρομάχῃ, ὕπαγε (φησὶ) μᾶλλον εἰς οἶκον, καὶ ὕφαινε. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. οὕτω καὶ τῆς ἰδίας παρασκευῆς συνῄδετο, καὶ τῆς ἐκείνης ἀδυναμίας.

Πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ διαλεγομένους ἐπιδεικτικῶς. κγ.

Τίς εἶναι θέλεις, σαυτῷ πρῶτον εἰπέ· εἶθ' οὕτω ποίει ἃ ποιεῖς. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων οὕτως ὁρῶμεν γινόμενα. οἱ ἀθλοῦντες, πρῶτον κρίνουσι τίνες εἶναι θέλουσιν· εἶθ' οὕτω τὰ ἑξῆς ποιοῦσιν· εἰ δολιχοδρόμος, τοιαύτη τροφή, τοιοῦτος περίπατος, τοιαύτη τρῖψις, τοιαύτη γυμνασία. εἰ σταδιοδρόμος, πάντα ταῦτα ἀλλοῖα. εἰ πένταθλος, ἔτι ἀλλοιότερα. οὕτως εὑρήσεις καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. εἰ τέκτων, τοιαῦτα ἕξεις· εἰ χαλκεύς, τοιαῦτα. ἕκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ' ἡμῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῇ ποιήσομεν· ἐὰν δ' ἐφ' ὃ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως. λοιπόν, ἡ μέν τις ἐστὶ κοινὴ ἀναφορά, ἡ δ' ἰδία. πρῶτον, ἵν' ὡς ἄνθρωπος· ἐν τούτῳ τί περιέχεται; μὴ ὡς πρόβατον, εἰ καὶ ἐπιεικής, ἢ βλαπτικός, ὡς θηρίον. ἡ δ' ἰδία, πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα ἑκάστου, καὶ τὴν προαίρεσιν. ὁ κιθαρῳδός, ὡς κιθαρῳδός· ὁ τέκτων, ὡς τέκτων· ὁ φιλόσοφος, ὡς φιλόσοφος. ὁ ῥήτωρ, ὡς ῥήτωρ. ὅταν οὖν

λέγῃς,

λέγῃς, δεῦτε καὶ ἀκούσατέ μου ἀναγινώσκοντος ὑμῖν, σκέψαι πρῶτον μὴ εἰκῇ αὐτὸ ποιεῖν· εἶτ' ἂν εὕρῃς ὅ,τι ἀναφέρεις, σκέψαι εἰ ἐφ' ὃ δεῖ. ὠφελῆσαι θέλεις, ἢ ἐπαινεθῆναι. εὐθὺς ἀκούεις λέγοντος, ἐμοὶ δὲ τὸ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνου τίς λόγος; καὶ καλῶς λέγει. οὐδὲν γὰρ τῷ μουσικῷ, καθὸ μουσικός ἐστιν, οὐδὲ τῷ γεωμετρικῷ. οὐκοῦν ὠφελῆσαι θέλεις. πρὸς τί; εἰπὲ καὶ ἡμῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ τρέχωμεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν σου. νῦν δύναταί τις ὠφελῆσαι καὶ ἄλλους, μὴ αὐτὸς ὠφεληθείς; οὔ. οὐδὲ γὰρ εἰς τεκτονικὴν ὁ μὴ τέκτων, οὐδ' εἰς σκυτοτικὴν ὁ μὴ σκυτεύς. θέλεις οὖν γνῶναι εἰ ὠφέλησαι; φέρε σου τὰ δόγματα φιλόσοφε. τίς ἐπαγγελία ὀρέξεως; μὴ ἀποτυγχάνειν. τίς ἐκκλίσεως; μὴ περιπίπτειν. ἄγε πληροῦμεν αὐτῶν τὴν ἐπαγγελίαν. εἰπέ μοι τἀληθῆ· ἂν δὲ ψεύσῃ, ἐρῶ σοι. πρώην ψυχρότερόν σου τῶν ἀκροατῶν συνελθόντων, καὶ μὴ ἐπιβοησάντων σοι, τεταπεινωμένος ἐξῆλθες. πρώην ἐπαινεθείς, περιήρχου, καὶ πᾶσιν ἔλεγες, τί σοι ἔδοξα; θαυμαστὸς κύριε, τὴν ἐμὴν σοι σωτηρίαν. πῶς δ' εἶπον ἐκεῖνο; τὸ ποῖον; ὅπου διέγραψα τὸν Πᾶνα καὶ τὰς νύμφας; ὑπερφυῶς. εἶτά μοι λέγεις, ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει κατὰ φύσιν ἀναστρέφῃ; ὕπαγε, ἄλλον πεῖθε. τὸν δεῖνα δὲ πρώην οὐκ ἐπῄνεις παρὰ τὸ σοὶ φαινόμενον; τὸν δεῖνα δ' οὐκ ἐκολάκευες τὸν συγκλητικόν; ἤθελές σου τὰ παιδία εἶναι τοιαῦτα; μὴ γένοιτο. τίνος οὖν ἕνεκα ἐπῄνεις καὶ περιέπες αὐτόν; εὐφυὴς νεανίσκος, καὶ λόγων ἀκουστικός. πόθεν τοῦτο; ἐμὲ θαυμάζει. εἴρηκας τὴν ἀπόδειξιν. εἶτα τί δοκεῖ σοι; αὐτοί σου οὗτοι οὐ καταφρονοῦσι λεληθότως; ὅταν οὖν ἄνθρωπος συνειδὼς ἑαυτῷ μηδὲν ἀγαθὸν, μήτε πεποιηκότι, μήτε ἐνθυμουμένῳ, εὕρῃ φιλόσοφον τὸν λέγοντα, μεγαλοφυὴς καὶ ἁπλοῦς καὶ ἀκέραιος, τί δοκεῖ ἄλλο αὐτὸν λέγειν, ἢ οὗτός τινά μου ποτὲ χρείαν ἔχει; ἢ εἰπέ μοι, τί μεγαλοφυοῦς ἔργον ἐπιδέδεικται. ἰδοὺ σύνεστί σοι τοσούτῳ χρόνῳ, διαλεγομένου σου ἀκήκοεν, ἀναγινώσκοντός σου ἀκήκοε, κατέσταλται; ἐπέστραπται ἐφ' αὐτόν; ᾔσθηται ἐν οἵοις κακοῖς ἐστίν; ἀποβέβληκεν οἴησιν; ζητεῖ τὸν διδάξοντα; ζητεῖ, φησί, τὸν διδάξοντα πῶς δεῖ βιοῦν. οὔ, μωρέ· ἀλλὰ πῶς δεῖ φράζειν· τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ σὲ θαυμάζει. ἄκουσον αὐτοῦ τίνα λέγει· οὗτος ὁ ἄνθρωπος πάνυ τεχνικώτατα γράφει, Δίωνος πολὺ κάλλιον. ὅλον ἄλλο ἐστί· μή τι λέγει, ὁ ἄνθρωπος αἰδήμων ἐστίν; οὗτος πιστός ἐστιν; οὗτος ἀτάραχός ἐστιν; εἰ δὲ καὶ ἔλεγεν, εἶπον ἂν αὐτῷ, ἐπειδὴ οὗτος πιστός ἐστιν, οὗτος ὁ πιστὸς τί ἐστι; καὶ εἰ μὴ ἔχεν εἰπεῖν,

πεῖν, πρόσθηκα ἄν, ὅτι πρῶτον μάθε τί λέγεις, εἶθ᾽ οὕτω λέγε. οὕτως οὖν κακῶς διακείμενος, καὶ χάσκων πρὸς τοὺς ἐπαινοῦντας, καὶ ἀριθμῶν τοὺς ἀκούοντάς σου, θέλεις ἄλλους ὠφελεῖν; σήμερόν μου πολλῷ πλείονες ἤκουσαν. ναὶ πολλοί, δοκοῦμεν ὅτι πεντακόσιοι. οὐδὲν λέγεις, θὲς αὐτοὺς χιλίους. Δίων οὐδέποτε ἤκουσαν τοσοῦτοι. πόθεν αὐτῷ; καὶ κομψῶς αἰσθάνονται λόγων τὸ καλὸν κινεῖ, καὶ λίθον κινῆσαι δύναται. ἰδοὺ φωναὶ φιλοσόφου, ἰδοὺ διάθεσις ὠφελήσοντος ἀνθρώπους, ἰδοὺ ἀκηκοὼς ἄνθρωπος λόγου, ἀνεγνωκὼς τὰ Σωκρατικὰ ὡς Σωκρατικά. οὐχὶ δ᾽ ὡς Λυσίου, καὶ Ἰσοκράτους. πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις; οὔ. ἀλλὰ τίνι ποτὲ λόγῳ, τοῦτ᾽ ἐκείνου λειότερον; μὴ γὰρ ἄλλως αὐτὰ ἀνεγνώκατε, ἢ ὡς ᾠδάρια; ὡς εἴ γε ἀναγινώσκετε ὡς δεῖ, οὐκ ἂν πρὸς τούτοις ἐγίνεσθε. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μᾶλλον ἐβλέπετε, ἐμὲ δ᾽ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται. βλάψαι δ᾽ οὔ. καὶ, ὅτι ὡς ἐγὼ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος μηδενὶ προσέχειν τῶν ἐμῶν, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι σκοπουμένῳ βέλτιστος φαίνηται. διὰ τοῦτο τίς ἤκουσε Σωκράτους ποτὲ λέγοντος, ὅτι οἶδά τι καὶ διδάσκω; ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ἔπεμπε. τοιγαροῦν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν, ἀξιοῦντες φιλοσόφοις ὑπ᾽ αὐτοῦ συστῆναι. κἀκεῖνος ἀπῆγε καὶ συνίστανεν; οὔ. ἀλλὰ προπέμπων ἔλεγεν, ἄκουσόν μου σήμερον, διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Κοδράτου; τί σου ἀκούσω; ἐπιδεῖξαί μοι θέλεις, ὅτι κομψῶς συντιθεῖς τὰ ὀνόματα. συντιθεῖς ἄνθρωπε. καὶ τί σοι ἀγαθόν ἐστιν; ἀλλ᾽ ἐπαίνεσόν με. τί λέγεις τὸ ἐπαίνεσον; εἰπέ μοι, οὐᾶ καὶ θαυμαστῶς. ἰδοὺ λέγω. εἰ δ᾽ ἐστὶν ἔπαινος ἐκεῖνο, ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ κατηγορίαν, τί σε ἔχω ἐπαινέσαι; εἰ ἀγαθόν ἐστι τὸ φράζειν ὀρθῶς, δίδαξόν με, καὶ ἐπαινέσω. τί οὖν; ἀηδῶς δεῖ τῶν τοιούτων ἀκούειν; μὴ γένοιτο. ἐγὼ μὲν οὐδὲ κιθαρῳδοῦ ἀηδῶς ἀκούω. μὴ τι οὖν τούτου ἕνεκα κιθαρῳδεῖν με δεῖ στάντα; ἄκουσον τί λέγει Σωκράτης. οὐδὲ γὰρ ἂν πρέποι ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. ὥσπερ μειρακίῳ, φησίν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι κομψὸν τὸ τεχνίον, ἐκλέξαι ὀνομάτια, καὶ ταῦτα συνθεῖναι, καὶ παρελθόντα εὐφυῶς ἀναγνῶναι ἢ εἰπεῖν, καὶ μεταξὺ ἀναγινώσκοντα ἐπιφθέγξασθαι, ὅτι τούτοις οὐ πολλοὶ δύνανται παρακολουθεῖν, μὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν. φιλόσοφος δ᾽ ἐπ᾽ ἀκρόασιν παρακαλεῖ; οὐχὶ ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτόν, ἢ τροφή, οὕτω δὲ καὶ οὗτος ἄγει

θὸν ποιήσω. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν, δίκην τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων, πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ ἑρμοῦ ὠφέλημα ἔσται. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ, ἢ ἵνα δείξῃ σε ἔργῳ δι' αὐτοῦ τί ἐστιν ἄνθρωπος, τῷ βουλήματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν. τὴν νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τὴν φύσιν, διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐροήσω, τὸν ἰατρὸν οὐ κολακεύσω, οὐκ εὔξομαι ἀποθανεῖν. τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικόν, σεμνόν, ζηλωτόν. οὔ, ἀλλὰ βλέπε μὴ νοσήσῃς, κακόν ἐστιν. οἷον εἴ τις ἔλεγε, βλέπε μὴ λάβῃς ποτὲ φαντασίαν τοῦ τὰ τρία τέσσαρα εἶναι. κακόν ἐστιν. ἄνθρωπε, πῶς κακόν; ἂν ὃ δεῖ περὶ αὐτοῦ ὑπολάβω, πῶς ἔτι με βλάψει; οὐχὶ δὲ μᾶλλον καὶ ὠφελήσει; ἂν οὖν περὶ πενίας ὃ δεῖ ὑπολάβω, ἂν περὶ νόσου, ἂν περὶ ἀναρχίας, οὐκ ἀρκεῖ μοι; οὐκ ὠφέλημα ἔσται; πῶς οὖν ἔτι ἐν τοῖς ἐκτὸς τὰ κακὰ καὶ τἀγαθὰ δεῖ με ζητεῖν; ἀλλὰ τί; ταῦτα μέχρι ὧδε, εἰς οἶκον δ' οὐδεὶς ἀποφέρει· ἀλλ' εὐθὺς πρὸς τὸ παιδάριον πόλεμος, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τοὺς σκώψαντας, πρὸς τοὺς καταγελάσαντας. καλῶς γένοιτο λεσβίῳ, ὅτι με καθημέραν ἐξελέγχει μηδὲν εἰδότα.

Πρὸς τοὺς εὐκόλως ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν ἐρχομένους. κα.

Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλά, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν, ὡς οἱ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πρῶτον αὐτὸ πέψον, εἶθ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς. εἰ δὲ μή, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται, πρᾶγμα καθαρὸν καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σεαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ὀρχεῖται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν τεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας, δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκαι ἀδελφὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκαι πατέρα, ἔνεγκαι υἱόν, γείτονα, σύνοδον. ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας ταῖς ἀληθείαις τι τῶν φιλοσόφων. οὔ. ἀλλ' ἐλθόντες ἀκούσατέ μου σχόλια, λέγοντος. ὕπαγε, ζήτει τίνων κατεξεράσεις. καὶ μὴν ἐγὼ ὑμῖν ἐξηγήσομαι τὰ χρυσίππεια, ὡς οὐδείς· τὴν λέξιν διαλύσω καθαρώτατα· προσθήσω ἂν

πυ

που καὶ ἀντιπάτρου ἢ ἀρχιδήμου φοράν. εἶτα τούτου ἕνεκα ἀπολίπωσιν οἱ νέοι τὰς πατρίδας, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὑτῶν, ἵν᾽ ἐλθόντες λέξεις διά σου ἐξηγουμένου ἀκούσωσιν; οὐ δεῖ αὐτοὺς ὑποστρέψαι ἀνεκτικούς, συνεργητικούς, ἀπαθεῖς, ἀταράχους, ἔχοντάς τι ἐφόδιον τοιοῦτον εἰς τὸν βίον, ἀφ᾽ οὗ ὁρμώμενοι φέρειν δυνήσονται τὰ συμπίπτοντα καλῶς, καὶ κοσμεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν; καὶ πόθεν σοι μεταδιδόναι τούτων, ὧν οὐκ ἔχεις; αὐτὸς γὰρ ἄλλο τι ἐποίησας ἐξ ἀρχῆς, ἢ περὶ ταῦτα κατετρίβης, πῶς οἱ συλλογισμοὶ ἀναλύονται, πῶς οἱ μεταπίπτοντες, πῶς οἱ τῷ ἠρωτῆσθαι περαίνοντες. ἀλλ᾽ ὁ δεῖνα σχολὴν ἔχει, διατί μὴ κἀγὼ σχῶ; οὐκ εἰκῇ ταῦτα γίνεται, ἀνδράποδον, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ καὶ ἡλικίαν εἶναι δεῖ, καὶ βίον, καὶ θεὸν ἡγεμόνα. οὔ. ἀλλ᾽ ἀπολιμένος μὲν οὐδεὶς ἀνάγεται, μὴ θύσας τοῖς θεοῖς, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς βοηθούς; οὐδὲ σπείρουσιν ἄλλως οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ τὴν δήμητραν ἐπικαλεσάμενοι. τηλικούτου δ᾽ ἔργου ἁψάμενός τις, ἄνευ θεῶν ἀσφαλῶς ἅψεται; καὶ οἱ τούτῳ προσιόντες εὐτυχῶς προσελεύσονται; τί ἄλλο ποιεῖς ἄνθρωπε, ἢ τὰ μυστήρια ἐξορχῇ, καὶ λέγεις, οἴκημα ἐστὶ καὶ ἐν ἐλευσῖνι, ἰδοὺ καὶ ἐνθάδε. ἐκεῖ ἱεροφάντης, καὶ ἐγὼ ποιήσω ἱεροφάντην. ἐκεῖ κῆρυξ, κἀγὼ κήρυκα καταστήσω. ἐκεῖ δᾳδοῦχος, κἀγὼ δᾳδοῦχον. ἐκεῖ δᾷδες, καὶ ἐνθάδε. αἱ φωναὶ αἱ αὐταί, τὰ γινόμενα. τί διαφέρει ταῦτα ἐκείνων; ἀσεβέστατε ἄνθρωπε, οὐδὲν διαφέρει; καὶ παρὰ τόπον ταῦτα ὠφελεῖ, καὶ παρὰ καιρόν, καὶ μετὰ θυσίας δὲ, καὶ μετ᾽ εὐχῶν, καὶ προηγνευκότα, καὶ προδιακείμενον τῇ γνώμῃ ὅτι ἱεροῖς προσελεύσεται, καὶ ἱεροῖς παλαιοῖς. οὕτως ὠφέλιμα γίνεται τὰ μυστήρια, οὕτως εἰς φαντασίαν ἐρχόμεθα, ὅτι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ βίου κατεστάθη πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν παλαιῶν. σὺ δὲ ἐξαγγέλλεις αὐτὰ, καὶ ἐξορχῇ, παρὰ καιρόν, παρὰ τόπον, ἄνευ θυμάτων, ἄνευ ὑγιείας. οὐκ ἐσθῆτα ἔχεις ἣν δεῖ τὸν ἱεροφάντην, οὐ κόμην, οὐ στρόφιον οἷον δεῖ, οὐ φωνήν, οὐχ ἡλικίαν, οὐχ ἥγνευκας ὡς ἐκεῖνος· ἀλλ᾽ αὐτὰς μόνας τὰς φωνὰς ἀνειληφὼς λέγεις, ἱεραί εἰσιν αἱ φωναὶ, αὐτὰς καθ᾽ αὑτάς. ἄλλον τρόπον δεῖ ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν, μέγα ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, μυστικόν ἐστιν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ τῷ τυχόντι δεδομένον. ἀλλ᾽ οὐδὲ σοφὸν εἶναι τυχὸν ἐξαρκεῖ, πρὸς τὸ ἐπιμεληθῆναι νέων· δεῖ δὲ καὶ προχειρότητα εἶναι τινὰ, καὶ ἐπιτηδειότητα πρὸς τοῦτο, νὴ τὸν δία. καὶ σῶμα ποιόν, καὶ πρὸ πάντων τὸν θεὸν συμβουλεύειν ταύτην τὴν χώραν κατασχεῖν· ὡς σωκράτει συνεβού-

λοῦ τὴν ἐλεγκτικὴν χώραν ἔχειν, ὡς Διογένει τὴν βασιλικὴν καὶ ἐπιπληκτικήν, ὡς Ζήνωνι τὴν διδασκαλικὴν καὶ δογματικήν. σὺ δ' ἰατρεῖον ἀνοίγεις, ἄλλο οὐδὲν ἔχων ἢ φάρμακα· ποῦ δὲ, ἢ πῶς ἐπιτίθεται ταῦτα, μήτε εἰδὼς, μήτε πολυπραγμονήσας. ἰδοὺ ἐκεῖνος ταῦτα, κολλύρια κἀγὼ ἔχω. μή τι οὖν καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν αὐτοῖς; μή τι οἶδας καὶ πότε καὶ πῶς ὠφελήσει, καὶ τίνας; τί οὖν κυβεύεις ἐν τοῖς μεγίστοις; τί ῥᾳδιουργεῖς; τί ἐπιχειρεῖς πράγματι, μηδέν σοι προσήκοντι; ἄφες αὐτὸ τοῖς δυναμένοις, τοῖς κοσμοῦσι. μὴ προστρίβου καὶ αὐτὸς αἶσχος φιλοσοφίᾳ διὰ σαυτοῦ, μηδὲ γίνου μέρος τῶν διαβαλλόντων τὸ ἔργον. ἀλλ' εἴ σε ψυχαγωγεῖ τὰ θεωρήματα, καθήμενος αὐτὰ στρέφε αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ· φιλόσοφον δὲ μηδέ ποτ' εἴπῃς σεαυτόν. μὴ δ' ἄλλου ἀνάσχῃ λέγοντος. ἀλλὰ λέγε, πεπλάνηται, ἐγὼ γὰρ οὔτ' ὀρέγομαι ἄλλως ἢ πρότερον, οὐδ' ὁρμῶ ἐπ' ἄλλα, οὐδὲ συγκατατίθεμαι ἄλλοις, οὐδ' ὅλως ἐν χρήσει φαντασιῶν παρήλλαχά τι ἀπὸ τῆς πρότερον καταστάσεως. ταῦτα φρόνει καὶ λέγε περὶ σεαυτοῦ, εἰ θέλεις τὰ κατ' ἀξίαν φρονεῖν· εἰ δὲ μὴ, κύβευε, καὶ ποίει ἃ ποιεῖς. ταῦτα γάρ σοι πρέπει.

Περὶ κυνισμοῦ. κβ.

Πυθομένου δὲ τῶν γνωρίμων τινὸς αὐτοῦ, ὃς ἐφαίνετο ἐπιρρεπῶς ἔχων πρὸς τὸ κυνίσαι, ποῖόν τινα εἶναι δεῖ τὸν κυνίζοντα, καὶ τίς ἡ πρόληψις ἡ τοῦ πράγματος; σκεψόμεθα, ἔφη, κατὰ σχολήν. τοσοῦτον δ' ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι ὁ δίχα θεοῦ τηλικούτῳ πράγματι ἐπιβαλλόμενος, θεοχόλωτός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ δημοσίᾳ θέλει ἀσχημονεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐν οἰκίᾳ καλῶς οἰκουμένῃ προσελθών τις, αὐτὸς ἑαυτῷ λέγει, ἐμὲ δεῖ οἰκονόμον εἶναι· εἰ δὲ μὴ, ἐπιστραφεὶς ὁ κύριος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν σοβαρῶς διατασσόμενον, ἑλκύσας ἔτεμεν· οὕτω γίνεται καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ. ἔστι γάρ τις καὶ ἐνθάδ' οἰκοδεσπότης, ἕκαστα διατάσσων. σὺ ἥλιος εἶ, δύνασαι περιερχόμενος ἐνιαυτὸν ποιεῖν καὶ ὥρας, καὶ τοὺς καρποὺς αὔξειν καὶ τρέφειν, καὶ ἀνέμους κινεῖν καὶ ἀνιέναι, καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων θερμαίνειν συμμέτρως. ὕπαγε, περιέρχου, καὶ οὕτω διακίνει ἀπὸ τῶν μεγίστων τὰ μικρότατα. σὺ μοσχάριον εἶ, ὅταν ἐπιφανῇ λέων, τὸ σαυτοῦ πρᾶσσε· εἰ δὲ μὴ, οἰμώξεις. σὺ ταῦρος εἶ, προσελθὼν μάχου· σοὶ γὰρ τοῦτο ἐπιβάλλει καὶ πρέπει, καὶ δύνασαι αὐτὸ ποιεῖν. σὺ δύνασαι ἡγεῖσθαι τοῦ στρατεύματος ἐπὶ Ἴλιον, ἔσει Ἀγαμέμνων. σὺ δύνασαι τῷ Ἕκτορι μονομαχῆσαι,

σαι, ἴσθι ἀχιλλεύς. εἰ δὲ Θερσίτης προσελθὼν ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρχῆς, ἢ οὐκ ἂν ἔτυχεν, ἢ τυχὼν ἂν ἠσχημόνησεν ἐν πλείοσι. καὶ συμβουλεῦσαι περὶ πράγματος ἐπιμελῶς, οὐκ ἔστιν οἷον δοκεῖ σοι. τριβώνιον καὶ νῦν φορῶ, καὶ τότε ἕξω· κοιμῶμαι καὶ νῦν σκληρῶς, καὶ τότε κοιμήσομαι. πηρίδιον προσλήψομαι καὶ ξύλον, καὶ περιερχόμενος αἰτεῖν, ἄρξομαι τοὺς ἀπαντῶντας λοιδορεῖν· κἂν ἴδω τινὰ δρωπακιζόμενον, ἐπιτιμήσω αὐτῷ· κἂν τὸ κόμιον πεπλακότα, ἢ ἐν κοκκίνοις περιπατοῦντα, εἰ τοιοῦτόν τι φαντάζῃ τὸ πρᾶγμα, μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ, μὴ προσέλθῃς, οὐδὲν ἐστι πρὸς σέ. εἰ δ' οἷόν ἐστι φανταζόμενος, οὐκ ἀπαξιοῖς σεαυτόν, σκέψαι ἡλίκῳ πράγματι ἐπιχειρεῖς. πρῶτον ἐν τοῖς κατὰ σαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι, οἷς νῦν ποιεῖς· οὐ θεῷ ἐγκαλοῦντα, οὐκ ἀνθρώπῳ· ὄρεξιν ἀφίσαι δεῖ παντελῶς, ἔκκλισιν ἐπὶ μόνα μεταθεῖναι τὰ προαιρετικά, σοὶ μὴ ὀργὴν εἶν, μὴ μῆνιν, μὴ φθόνον, μὴ ἔλεον, μὴ κοράσιόν σοι φαίνεσθαι καλόν, μὴ δοξάριον, μὴ παιδάριον, μὴ πλακουντάριον. ἐκεῖνο γὰρ εἰδέναι δεῖ, ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. κέκλεικε τὴν θύραν, ἑστακέναι τινὰ πρὸ τοῦ κοιτῶνος, ἄν τις ἔλθῃ, λέγε ὅτι ἔξω ἐστίν, οὐ σχολάζει. ὁ κυνικὸς δ' ἀντὶ πάντων τούτων ὀφείλει τὴν αἰδῶ προβεβλῆσθαι. εἰ δὲ μή, γυμνὸς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀσχημονήσει. τοῦτο οἰκία ἐστὶν αὐτῷ, τοῦτο θύρα, τοῦτο οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, τοῦτο σκότος. οὔτε γὰρ θέλειν τι δεῖ ἀποκρύπτειν αὐτὸν τῶν ἑαυτοῦ· εἰ δὲ μή, ἀπῆλθεν, ἀπώλεσε τὸν κυνικόν, τὸν ὕπαιθρον, τὸν ἐλεύθερον. ἦρκταί τι τῶν ἐκτὸς φοβεῖσθαι, ἦρκται χρείαν ἔχειν τοῦ ἀποκρύψοντος. οὔτε ὅταν θέλῃ δύναται. ποῦ γὰρ αὐτὸν ἀποκρύψῃ καὶ πῶς; ἂν δ' ἀπὸ τύχης ἐμπέσῃ ὁ παιδευτὴς ὁ κοινός, ὁ παιδαγωγός, οἷα πάσχειν ἀνάγκη; ταῦτ' οὖν δεδοικότα, ἐπιθαρρεῖν οἷόν τ' ἔτι ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐπιστατεῖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ἀμήχανον, ἀδύνατον. πρῶτον οὖν τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ τὸ σαυτοῦ καθαρὸν ποιῆσαι, καὶ τὴν ἔνστασιν ταύτην· νῦν ἐμοὶ ὕλη ἐστὶν ἡ ἐμὴ διάνοια, ὡς τῷ τέκτονι τὰ ξύλα, ὡς τῷ σκυτεῖ τὰ δέρματα. ἔργον δ' ὀρθὴ χρῆσις τῶν φαντασιῶν. τὸ σωμάτιον δὲ οὐδὲν πρὸς ἐμέ, τὰ τούτου μέρη οὐδὲν πρὸς ἐμέ. θάνατος; ἐρχέσθω ὅταν θέλῃ, εἴτε ὅλου, εἴτε μέρους τινός. φεῦγε. καὶ ποῦ; δύναταί τις ἐκβαλεῖν ἔξω τοῦ κόσμου; οὐ δύναται. ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα,

γίνεται, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία. εἶθ' οὕτω παρασκευασάμενον οὐκ ἔστι τούτοις ἀρκεῖσθαι τὸν ταῖς ἀληθείαις κυνικόν· ἀλλ' εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἄγγελος ἀπὸ τοῦ Διὸς ἀπέσταλται καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὑποδείξων αὐτοῖς ὅτι πεπλάνηνται, καὶ ἀλλαχοῦ ζητοῦσι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπου οὐκ ἔστιν· ὅπου δ' ἔστιν, οὐκ ἐνθυμοῦνται. καὶ ὡς ὁ Διογένης ἀπαχθεὶς πρὸς Φίλιππον μετὰ τὴν ἐν χαιρωνείᾳ μάχην, κατάσκοπος εἶν. τῷ γὰρ ὄντι κατάσκοπός ἐστιν ὁ κυνικός, τοῦ τίνα ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις φίλα, καὶ τίνα πολέμια. καὶ δεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς κατασκεψάμενον, ἐλθόντ' ἀπαγγεῖλαι τἀληθῆ, μήθ' ὑπὸ φόβου ἐκπλαγέντα, ὥστε τοὺς μὴ ὄντας πολεμίους δεῖξαι, μήτε τινὰ ἄλλον τρόπον ὑπὸ τῶν φαντασιῶν παραταραχθέντα, ἢ συγχυθέντα. δεῖ οὖν αὐτὸν δύνασθαι ἀνατεινάμενον, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἐπὶ σκηνὴν τραγικὴν ἀνερχόμενον, λέγειν τὸ τοῦ σωκράτους· ὦ ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε; τί ποιεῖτε; ὦ ταλαίπωροι, ὡς τυφλοὶ ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθε· ἄλλην ὁδὸν ἀπέρχεσθε, τὴν οὖσαν ἀπολελοιπότες· ἀλλαχοῦ ζητεῖτε τὸ εὔρουν καὶ τὸ ἡγεμονικόν, ὅπου οὐκ ἔστιν οὐδ' ἄλλου δεικνύοντος πιστεύετε. τί αὐτὸ ἔξω ζητεῖτε; ἐν σώματι; οὐκ ἔστιν. εἰ ἀπιστεῖτε, ἴδετε μύρωνα, ἴδετε ὀφέλλιον. ἐν κτήσει οὐκ ἔστιν. εἰ δ' ἀπιστεῖτε, ἴδετε κροῖσον, ἴδετε τοὺς νῦν πλουσίους, ὅσης οἰμωγῆς ὁ βίος αὐτῶν μεστός ἐστιν. ἐν ἀρχῇ οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ μή γε, ἔδει τοὺς δὶς καὶ τρὶς ὑπάτους, εὐδαίμονας εἶναι· οὐκ εἰσὶ δέ. τίσι περὶ τούτου πιστεύσομεν; ὑμῖν τοῖς ἔξωθεν τὰ ἐκείνων βλέπουσι, καὶ ὑπὸ τῆς φαντασίας περιλαμπομένοις, ἢ αὐτοῖς ἐκείνοις; τί λέγουσιν; ἀκούσατε αὐτῶν ὅταν οἰμώζωσιν, ὅταν στένωσιν, ὅταν δι' αὐτὰς τὰς ὑπατείας καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἀθλιώτερον οἴονται καὶ ἐπικινδυνώτερον ἔχειν. ἐν βασιλείᾳ; οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μή, νέρων ἂν εὐδαίμων ἐγένετο, καὶ σαρδανάπαλος. ἀλλ' οὐδ' ἀγαμέμνων εὐδαίμων ἦν, καίτοι κομψότερος ὢν σαρδαναπάλου καὶ νέρωνος. ἀλλὰ τῶν ἄλλων ῥεγκόντων, ἐκεῖνος τί ποιεῖ;

πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους ἕλκετο χαίτας.

καὶ αὐτὸς τί λέγει; πλάζομαι ὧδε, φησί, καὶ ἀλαλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει. τάλας, τί τῶν σῶν ἔχει κακῶς; ἡ κτῆσις; οὐκ ἔχει. τὸ σῶμα; οὐκ ἔχει. ἀλλὰ πολύχρυσος εἶ, καὶ πολύχαλκος. τί οὖν σοι κακόν ἐστιν; ἐκεῖνο ὅ, τί ποτε ἠμέληταί σου, καὶ κατέφθαρται· ᾧ ὀρεγόμεθα, ᾧ ἐκκλίνομεν, ᾧ ὁρμῶμεν καὶ ἀφορμῶμεν.

πῶς

πῶς ἠμέληται; ἀγνοεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πρὸς ἣν πέφυκε, καὶ
τὴν τοῦ κακοῦ· καὶ τί ἴδιον ἔχει, καὶ τὸ ἀλλότριον. καὶ ὅταν τι τῶν ἀλ-
λοτρίων κακῶς ἔχῃ, λέγει, οὐαί μοι, οἱ γὰρ Ἕλληνες κινδυνεύουσι. τα-
λαίπωρον ἡγεμονικόν, καὶ μόνον ἀτημέλητον καὶ ἀθεράπευτον.
μέλλουσιν ἀποθνήσκειν ὑπὸ τῶν Τρώων ἀναιρεθέντες. ἂν δ' αὐτοὺς οἱ
Τρῶες μὴ ἀποκτείνωσιν, οὐ μὴ ἀποθανοῦσι; ναί, ἀλλ' οὐχ ὑφ' ἓν πάντες.
τί οὖν διαφέρει; εἰ γὰρ κακόν ἐστι τὸ ἀποθανεῖν, ἄν τε ὁμοῦ, ἄν τε καθ'
ἕνα; ὁμοίως κακόν ἐστι. μή τι ἄλλο τι μέλλει γίνεσθαι, ἢ τὸ σωμάτιον χω-
ρίζεσθαι καὶ ἡ ψυχή; οὐδέν. σοὶ δέ, ἀπολλυμένων τῶν Ἑλλήνων, ἡ θύρα κέ-
κλεισται; οὐκ ἔξεστιν ἀποθανεῖν; ἔξεστι. τί οὖν πενθεῖς οὐαί, βασιλεύς, καὶ
τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον ἔχων; ἀτυχὴς βασιλεὺς οὐ γίνεται, οὐ μᾶλλον ἢ
ἀτυχὴς θεός. τί οὖν εἶ; ποιμὴν ταῖς ἀληθείαις. οὕτω γὰρ κλάεις, ὡς οἱ
ποιμένες, ὅταν λύκος ἁρπάσῃ τι τῶν προβάτων αὐτῶν. καὶ οὗτοι δὲ
πρόβατά εἰσιν, οἱ ὑπό σου ἀρχόμενοι. τί δὲ καὶ ἤρχου, μή τι ὄρεξις ὑ-
μῖν ἐκινδυνεύετο, μή τι ἔκκλισις, μή τι ὁρμή, μή τι ἀφορμή; οὔ, φησιν.
ἀλλὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ γυναικάριον ἥρπαγη. οὐκοῦν κέρδος μέγα,
στερηθῆναι μοιχικοῦ γυναικαρίου; καταφρονηθῶμεν οὖν ὑπὸ τῶν Τρώων;
τίνων ὄντων; φρονίμων ὄντων, ἢ ἀφρόνων; εἰ φρονίμων; τί αὐτοῖς πολε-
μεῖτε; εἰ δὲ ἀφρόνων, τί ὑμῖν μέλλει; ἐν τίνι οὖν ἐστι τὸ ἀγαθόν; ἐπειδὴ
ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν, εἰπὲ ἡμῖν κύριε, ἄγγελε καὶ κατάσκοπε. ὅπου οὐ δο-
κεῖτε, οὐδὲ θέλετε ζητῆσαι αὐτό. εἰ γὰρ ἠθέλετε, εὕρετε ἂν αὐτὸ ἐν ὑμῖν
ὄν, οὐδ' ἂν ἔξω ἐπλάζεσθε, οὐδ' ἂν ἐζητεῖτε τὰ ἀλλότρια ὡς ἴδια. ἐπι-
στρέψατε αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτούς, καταμάθετε τὰς προλήψεις ἃς ἔχετε, ποῖ-
ον τι φαντάζεσθε τὸ ἀγαθόν; τὸ εὔρουν, τὸ εὐδαιμονικόν, τὸ ἀπαραπό-
διστον. ἄγε, μετὰ δ' αὐτὸ φυσικῶς οὐ φαντάζεσθε, ἀξιόλογον οὐ φαντά-
ζεσθε, ἀβλαβὲς οὐ φαντάζεσθε. ἐν ποίᾳ οὖν ὕλῃ δεῖ ζητεῖν τὸ εὔρουν
καὶ ἀπαραπόδιστον; ἐν τῇ δούλῃ, ἢ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ; ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ.
τὸ σωμάτιον οὖν ἐλεύθερον ἔχετε, ἢ δοῦλον; οὐκ ἴσμεν. οὐκ ἴστε ὅτι πυ-
ρετοῦ δοῦλόν ἐστι; ποδάγρας, ὀφθαλμίας, δυσεντερίας, τυράννου, πυ-
ρός, σιδήρου, παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου; ναί. δοῦλον πῶς οὖν ἔτι ἀνεμπόδι-
στον εἶναί τι δύναται τῶν τοῦ σώματος; πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ
φύσει νεκρόν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; τί οὖν; οὐδὲν ἔχετε ἐλεύθερον; μή ποτε οὐ-
δέν. καὶ τίς ὑμᾶς ἀναγκάσαι δύναται, συγκαταθέσθαι τῷ ψευ-
δεῖ φαινομένῳ; οὐδείς. τίς δέ, μὴ συγκαταθέσθαι τῷ φαινομένῳ ἀ-
ληθεῖ; οὐδείς. ἐνθάδ' οὖν ὁρᾶτε, ὅτι ἔστι τι ἐν ὑμῖν ἐλεύθερον φύσει.

ὀρέγεσθαι δ᾽ ἢ ἐκκλίνειν, ἢ ὁρμᾶν, ἢ ἀφορμᾶν, ἢ παρασκευάζεσθαι, ἢ προτίθεσθαι, τίς ὑμῶν δύναται, μὴ λαβὼν φαντασίαν λυσιτελοῦς ἢ μὴ καθήκοντος; οὐδείς. ἔχετε οὖν καὶ ἐν τούτοις ἀκώλυτόν τι καὶ ἐλεύθερον. ταλαίπωροι, τοῦτο ἐξεργάζεσθε, τούτου ἐπιμελεῖσθε, ἐνταῦθα ζητεῖτε τὸ ἀγαθόν. καὶ πῶς ἐνδέχεται, μηδὲν ἔχοντα, γυμνόν, ἄοικον, ἀνέστιον, αὐχμῶντα, ἄδουλον, ἄπολιν, διεξάγειν εὐρόως; ἰδοὺ ἀπέσταλκεν ὑμῖν ὁ θεὸς, τὸν δείξοντα ἔργῳ, ὅτι ἐνδέχεται. ἴδετέ με, ὅτι ἄπολίς εἰμι, ἄοικος, ἀκτήμων, ἄδουλος, χαμαὶ κοιμῶμαι· οὐ γυνή, οὐ παιδία, οὐ πραιτωρίδιον, ἀλλὰ γῆ μόνον καὶ οὐρανὸς, καὶ ἓν τριβωνάριον. καὶ τί μοι λείπει; οὐκ εἰμὶ ἄλυπος; οὐκ εἰμὶ ἄφοβος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; πότε ὑμῶν εἶδέ μέ τις ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνοντα; πότ᾽ ἐν ἐκκλίσει περιπίπτοντα; πότ᾽ ἐμεμψάμην ἢ θεὸν, ἢ ἄνθρωπον; πότ᾽ ἐνεκάλεσά τινι; μή τις ὑμῶν ἐσκυθρωπακότα με εἶδε; πῶς δ᾽ ἐντυγχάνω τούτοις, οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε καὶ θαυμάζετε. οὐχ ὡς ἀνδραπόδοις; τίς με ἰδὼν, οὐχὶ τὸν βασιλέα τὸν ἑαυτοῦ ὁρᾶν οἴεται, καὶ δεσπότην; ἴδε κυνικαὶ φωναί, ἴδε χαρακτὴρ, ἴδε ἐπιβολή. οὔ. ἀλλὰ πηρίδιον καὶ ξύλον, καὶ γνάθοι μεγάλαι, καταφαγεῖν πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἢ ἀποθησαυρίσαι, ἢ τοῖς ἀπαντῶσι λοιδορεῖσθαι ἀκαίρως, ἢ καλὸν τὸν ὦμον δεικνύειν. τηλικούτῳ πράγματι ὁρᾷς πῶς μέλλεις ἐγχειρεῖν; ἔσοπτρον πρῶτον λαβὲ, ἴδε σοῦ τοὺς ὤμους, κατάμαθε τὴν ὀσφύν, τοὺς μηρούς. ὀλύμπια μέλλεις ἀπογράφεσθαι ἄνθρωπε· οὐχί τινά ποτε ἀγῶνα, ψυχρὸν καὶ ταλαίπωρον. οὐκ ἔστιν ἐν ὀλυμπίοις νικηθῆναι μόνον, καὶ ἐξελθεῖν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὅλης τῆς οἰκουμένης βλεπούσης δεῖ ἀσχημονῆσαι, οὐχὶ ἀθηναίων μόνον, ἢ λακεδαιμονίων, ἢ νικοπολιτῶν. εἶτα καὶ δαίρεσθαι δεῖ τὸν εἰκῇ ἐξελθόντα· πρὸ δὲ τοῦ δαρῆναι, διψῆσαι, καυματισθῆναι, πολλὴν ἁφὴν καταπιεῖν. βούλευσαι ἐπιμελέστερον, γνῶθι σαυτόν, ἀνάκρινον τὸ δαιμόνιον, δίχα θεοῦ μὴ ἐπιχειρήσῃς. ἂν γὰρ συμβουλεύσῃ, ἴσθι ὅτι μέγαν σε θέλει γενέσθαι, ἢ πολλὰς πληγὰς λαβεῖν. καὶ γὰρ τοῦτο λίαν κομψὸν τῷ κυνικῷ παραπέπλεκται. δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας, ὡς πατέρα πάντων, ὡς ἀδελφόν. οὔ. ἀλλ᾽ ἄν τίς σε δαίρῃ, κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχω, ἄγωμεν ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον. κυνικῷ δὲ καῖσαρ τί ἐστιν, ἢ ἀνθύπατος, ἢ ἄλλος, ἢ ὁ καταπεπομφὼς αὐτὸν, καὶ ᾧ λατρεύει, ὁ ζεύς. ἄλλον τινὰ ἐπικαλεῖται, ἢ ἐκεῖνον; οὐ πέπεισται δ᾽ ὅ τι ἂν πάσχῃ τούτων, ὅτι ἐκεῖ-

νος

τοῦ αὐτὸν γυμνάζειν; ἀλλ' ὁ μὲν ἡρακλῆς ὑπὸ εὐρυσθέως γυμναζόμενος, οὐκ ἐνόμιζεν ἄθλιος εἶναι, ἀλλ' ἀόκνως ἐπετέλει πάντα τὰ προστασσόμενα. οὗτος δ' ὑπὸ τοῦ διὸς ἀθλούμενος καὶ γυμναζόμενος; μέλλει κεκραγέναι καὶ ἀγανακτεῖν· ἄξιος φορεῖν τὸ σκῆπτρον τοῦ διογένους. ἄκουε τί λέγει ἐκεῖνος πυρέσσων πρὸς τοὺς παριόντας. κακαὶ (ἔφη) κεφαλαί, οὐ μενεῖτε; ἀλλ' ἀθλητῶν μὲν ὄλεθρον ἢ μάχην ὀψόμενοι, ἄπιτε ὁδὸν τοσαύτην εἰς ὀλυμπίαν· πυρετοῦ δὲ καὶ ἀνθρώπου μάχην ἰδεῖν οὐ βούλεσθε; ταχύ γ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐνεκάλεσε τῷ θεῷ, καταπεπομφότι αὐτὸν, ὡς παρ' ἀξίαν αὐτῷ χρωμένῳ· ὅς γε ἐνεκαλλωπίζετο ταῖς περιστάσεσι, καὶ θέαμα εἶναι ἠξίου τῶν παριόντων. ἐπὶ τίνι γὰρ ἐγκαλέσει; ὅτι εὐσχημονεῖ; ὅτι κατηγορεῖ; ὅτι λαμπροτέραν ἐπιδείκνυται τὴν ἀρετὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἄγε, περὶ πενίας δὲ τί λέγει; περὶ θανάτου, περὶ πόνου, πῶς συνέκρινε τὴν εὐδαιμονίαν τὴν αὐτοῦ τῇ μεγάλου βασιλέως; μᾶλλον δ' οὐδὲ συγκριτὸν ᾤετο εἶναι. ὅπου γὰρ ταραχαὶ καὶ λῦπαι καὶ φόβοι, καὶ ὀρέξεις ἀτελεῖς, καὶ ἐκκλίσεις περιπίπτουσαι, καὶ φθόνοι καὶ ζηλοτυπίαι, πῶς ἐκεῖ πάροδος εὐδαιμονίας; ὅπου δ' ἂν ᾖ σαπρὰ δόγματα, ἐκεῖ πάντα ταῦτα εἶναι ἀνάγκη. πυθομένου δὲ τοῦ νεανίσκου, εἰ νοσήσας ἀξιοῦντος φίλου πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ὥστε νοσοκομηθῆναι, ὑπακούσει· ποῦ δὲ φίλον μοι δώσεις κυνικὸν, ἔφη. δεῖ γὰρ αὐτὸν ἄλλον εἶναι τοιοῦτον, ἵν' ἄξιος ᾖ φίλος αὐτοῦ ἀριθμεῖσθαι. κοινωνὸν εἶναι δεῖ αὐτὸν τοῦ σκήπτρου καὶ τῆς βασιλείας, καὶ διάκονον ἄξιον, εἰ μέλλει φιλίας ἀξιωθήσεσθαι, ὡς διογένης ἀντισθένους ἐγένετο, ὡς κράτης διογένους. ἢ δοκεῖ σοι, ὅτι χαίρειν αὐτῷ λέγει προσερχόμενος, φίλος ἐστὶν αὐτοῦ; κἀκεῖνος αὐτὸν ἄξιον ἡγήσεται τοῦ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν. ὥστε ἄν σοι δοκῇ, καὶ ἐνθυμηθῇς τοιοῦτον, κοπρίαν μᾶλλον περιβλέπου κομψὴν, ἐν ᾗ πυρέξεις, ἀποσκέπουσαν τὸν βορέαν, ἵνα μὴ περιψυγῇς. σὺ δέ μοι δοκεῖς θέλειν εἰς οἶκόν τινος ἀπελθὼν, διὰ χρόνου χορτασθῆναι. τί οὖν σοι καὶ ἐπιχειρεῖν πράγματι τηλικούτῳ; γάμος δ' ἔφη, καὶ παῖδες προηγουμένως παραληφθήσονται ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ. ἄν μοι σοφῶν ἔφη δῷς, τάχα μὲν οὐδ' ἥξει τις ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ κυνίζειν. τίνος γὰρ ἕνεκα ἂν δέξηται ταύτην τὴν διεξαγωγήν; ὅμως δ' ἂν ὑποθώμεθα, οὐδὲν κωλύσει καὶ γῆμαι αὐτὸν, καὶ παιδοποιήσασθαι. καὶ γὰρ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔσαι ἄλλη τοιαύτη, καὶ ὁ πενθερὸς ἄλλος τοιοῦτος, καὶ τὰ παιδία οὕτως

ἀναστραφήσεται. τοιαύτης δ' οὔσης καταστάσεως, οἵα νῦν ἐστὶν ὡς ἐν παρατάξει, μή ποτ' ἀπερίσπαστον εἶν δεῖ τὸν κυνικὸν ὅλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ; ἐπιφοιτᾶν ἀνθρώποις δυνάμενον, οὐ προσδεδεμένον καθήκουσιν ἰδιωτικοῖς, οὐδ' ἐμπεπλεγμένον σχέσιν, ἃς παραβαίνων οὐκέτι σώσει τὸ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πρόσωπον. τηρῶν δ' ἀπολεῖ τὸν ἄγγελον, καὶ κατάσκοπον, καὶ κήρυκα τῶν θεῶν. ὅρα γὰρ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποδεικνύναι, τινὰ τῷ πενθερῷ, χρὴ ἀποδιδόναι, τοῖς ἄλλοις συγγενέσι τῆς γυναικὸς, αὐτῇ τῇ γυναικί· εἰς νοσοκομίας λοιπὸν ἐκκλείεται, εἰς πορισμὸν, ἵνα τ' ἄλλα ἀφῶ. δεῖ αὐτὸν κουκκούμιον ἔχειν, ὅπου τὸ θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἵν' αὐτὸ λούσῃ εἰς σκάφην· ἐρίδια τεκούσῃ τῇ γυναικί, ἔλαιον, κραββάτιον, ποτήριον· γίνεται ἤδη πλείω σκευάρια. τὴν ἄλλην ἀσχολίαν, τὸν περισπασμόν, ποῦ μοι λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς ὁ τοῖς κοινοῖς προσευκαιρῶν,

ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσα μέμηλεν;

ὃν δεῖ τοὺς ἄλλους ἐπισκοπεῖν, τοὺς γεγαμηκότας, τοὺς πεπαιδοποιηκότας, τίς καλῶς χρῆται τῇ αὐτοῦ γυναικί, τίς κακῶς, τίς διαφέρεται, ποία οἰκία εὐσταθεῖ, ποία οὔ· ὡς ἰατρὸν περιερχόμενον, καὶ τῶν σφυγμῶν ἁπτόμενον· σὺ πυρέττεις, σὺ κεφαλαλγεῖς, σὺ ποδαγρᾷς· σὺ ἀνάτεινον, σὺ φάγε, σὺ ἀλούτησον· σὲ δεῖ τμηθῆναι, σὲ δεῖ καυθῆναι. ποῦ σχολὴ τῷ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ καθήκοντα ἐνδεδεμένῳ; οὐ δεῖ αὐτὸν ποιῆσαι ἱματίδια τοῖς παιδίοις, ἄγε πρὸς γραμματιστὴν ἀποστεῖλαι πινακίδια, ἔχοντα γραφεῖα, σμιλεία, καὶ τούτοις κραββάτιον ἑτοιμάσαι. οὐ γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἐξελθόντα δύναται κυνικὰ εἶν. εἰ δὲ μὴ, κρεῖσσον ἦν αὐτὰ γενόμενα ῥίψαι, ἢ οὕτως ἀποκτεῖναι. σκόπει ποῦ κατάγομεν τὸν κυνικὸν, πῶς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀφαιρούμεθα; ναί. ἀλλὰ κράτης ἔγημε. περίστασίν μοι λέγεις ἐξ ἔρωτος γενομένην. καὶ γυναῖκα, τιθεὶς ἄλλον κράτητα. ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν κοινῶν γάμων καὶ ἀπεριστάτων ζητοῦμεν. καὶ οὕτω ζητοῦντες, οὐχ εὑρίσκομεν ταύτῃ τῇ καταστάσει προηγούμενον τῷ κυνικῷ τὸ πρᾶγμα. πῶς οὖν ἔτι, φησί, διασώσει τὴν κοινωνίαν, τὸν θεόν σοι; μεῖζον δ' εὐεργετοῦσιν ἀνθρώπους οἱ δύο ἢ τρία κακόρυγχα παιδία ἀνθ' αὐτῶν εἰσάγοντες, ἢ οἱ ἐπισκοποῦντες πάντας κατὰ δύναμιν ἀνθρώπους, τί ποιοῦσι, πῶς διάγουσι, τίνος ἐπιμελοῦνται, τίνος ἀμελοῦσι παρὰ τὸ προσῆκον; καὶ Θηβαίους μείζονα ὠφέλησαν, ὅσοι τέκνα αὐτοῖς κατέλιπον, ἐπαμινώνδου τοῦ ἀτέκνου ἀποθανόντος; καὶ

ὅμηρος

ὁμήρου πλείονα τῇ κοινωνίᾳ συνεβάλετο πρίαμος ὁ πεντήκοντα γεννήσας περικαθάρματα, ἢ δαναὸς, ἢ αἴολος. εἶτα στρατηγία μὲν, ἢ σύνταγμά τινα ἀπείρξει γάμου ἢ παιδοποιίας· καὶ οὐ δόξει οὗτος ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι τὴν ἀτεκνίαν. ἡ δὲ τοῦ κυνικοῦ βασιλεία οὐκ ἔσται ἀταξία; μήποτε οὐκ αἰσθανόμεθα τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, οὐδὲ φανταζόμεθα καταξίαν τὸν χαρακτῆρα τὸν διογένους; ἀλλ' εἰς τοὺς νῦν ἀποβλέπομεν, πρὸς τραπέζης πυλαωροὺς, οἳ οὐδὲν μιμοῦνται ἐκείνους, ἢ εἰ ὅτι ἄρα πέρδωνες γίνονται, ἄλλο δ' οὐδέν. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκίνει ταῦτα, οὐδ' ἂν ἐπεθαυμάζομεν, εἰ μὴ γαμήσει, ἢ παιδοποιήσεται. ἄνθρωπε, πάντας ἀνθρώπους πεπαιδοποίηται, τοὺς ἄνδρας υἱοὺς ἔχει, τὰς γυναῖκας θυγατέρας· πᾶσιν οὕτω προσέρχεται, οὕτω πάντων κήδεται. ἢ σὺ δοκεῖς ὑπὸ περιεργίας λοιδορεῖσθαι τοῖς ἀπαντῶσιν; ὡς πατὴρ αὐτὸ ποιεῖ, ὡς ἀδελφὸς, καὶ τοῦ κοινοῦ πατρὸς ὑπηρέτης τοῦ διός. ἄν σοι δόξῃ, πυθοῦ μου καὶ εἰ πολιτεύσεται, σαννίων. μείζονα πολιτείαν ζητεῖς, ἧς πολιτεύεται, ἢ ἐν ἀθηναίοις, παρελθὼν ἐρεῖ τι περὶ προσόδων, ἢ πόρων. ὃν δεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις διαλέγεσθαι, ἐπίσης μὲν ἀθηναίοις, ἐπίσης δὲ κορινθίοις, ἐπίσης δὲ ῥωμαίοις· οὐ περὶ πόρων, οὐδὲ περὶ προσόδων, οὐδὲ περὶ εἰρήνης, ἢ πολέμου, ἀλλὰ περὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας, περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας. τηλικαύτην πολιτείαν πολιτευομένου ἀνθρώπου, σύ μου πυνθάνῃ, εἰ πολιτεύσεται; πυθοῦ μου, καὶ εἰ ἄρξει; πάλιν ἐρῶ σοι, μωρέ, ποίαν ἀρχὴν μείζονα, ἧς ἄρχει; χρεία μέντοι καὶ σώματος ποιοῦ τῷ τοιούτῳ. ἐπεί τοι ἂν φθισικὸς προέρχηται, λεπτὸς καὶ ὠχρὸς, οὐκέτι ὁμοίαν ἔμφασιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἔχει. δεῖ γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὰ τῆς ψυχῆς ἀποδεικνύοντα παριστάνειν τοῖς ἰδιώταις, ὅτι ἐνδέχεται δίχα τῶν θαυμαζομένων εἶναι ὑπ' αὐτῶν καλὸν καὶ ἀγαθόν· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἐνδείκνυσθαι, ὅτι ἡ ἀφελὴς καὶ λιτὴ καὶ ὕπαιθρος δίαιτα οὐδὲ τὸ σῶμα λυμαίνεται. ἰδοὺ καὶ τούτου μάρτυς εἰμὶ ἐγὼ, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμόν. ὡς διογένης ἐποίει· στίλβων γὰρ περιήρχετο, καὶ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἐπέστρεφε τοὺς πολλούς. ἐλεούμενος δὲ κυνικὸς ἐπαίτης δοκεῖ, πάντες ἀποστρέφονται, πάντες προσκόπτουσιν. οὐδὲ γὰρ ῥυπαρὸν αὐτὸν δεῖ φαίνεσθαι, ὡς μηδὲ κατὰ τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους ἀποσοβεῖν· ἀλλ' αὐτὸν τὸν αὐχμὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρὸν εἶναι, καὶ ἀγωγόν. δεῖ δὲ καὶ χάριν προσεῖναι πολλὴν φυσικὴν τῷ κυνικῷ, καὶ ὀξύτητα· εἰ δὲ μὴ, μύξα γίνεται,

του, ἄλλο δ' οὐδὲν ἵνα ἑτοίμως δύνηται καὶ παρακεκλημένως πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα ἀπαντᾷν. ὡς Διογένης πρὸς τὸν εἰπόντα, σὺ εἶ ὁ Διογένης, ὁ μὴ οἰόμενος εἶναι θεούς; καὶ πῶς, ἔφη, σὲ θεοῖς ἐχθρὸν νομίζω; πάλιν Ἀλεξάνδρῳ ἐπιστάντι αὐτῷ κοιμωμένῳ, καὶ εἰπόντι,

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

ἔνυπνος ἔτι ὤν, ἀπήντησεν,

ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

πρὸ πάντων δὲ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρώτερον εἶναι τοῦ ἡλίου· εἰ δὲ μή, κυβευτὴν ἀνάγκη καὶ ῥᾳδιουργὸν εἶναι, ὅστις ἐνεχόμενός τινι αὐτὸς κακῷ, ἐπιτιμήσει τοῖς ἄλλοις. ὅρα γάρ, οἷόν ἐστι τοῖς βασιλεῦσι τούτοις καὶ τυράννοις οἱ δορυφόροι, καὶ τὰ ὅπλα παρείχετο ἐπιτιμᾶν τισὶ καὶ δύνασθαι καὶ κολακεύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ αὐτοῖς οὖσι κακοῖς. τῷ δὲ κυνικῷ ἀντὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν δορυφόρων, τὸ συνειδὸς τὴν ἐξουσίαν ταύτην παραδίδωσιν. ὅταν ἴδῃς, ὅτι ὑπερηγρύπνηκεν ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ πεπόνηκεν, καὶ καθαρὸς μὲν κεκοίμηται, καθαρώτερον δ' αὐτὸν ἔτι ὁ ὕπνος ἀφῆκεν, ἐντεθύμηται δ' ὅσα ἐντεθύμηται ὡς φίλος τοῖς θεοῖς, ὡς ὑπηρέτης, ὡς μετέχων τῆς ἀρχῆς τοῦ Διός· πανταχοῦ δ' αὐτῷ πρόχειρον τό, ἄγου δέ με Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη· καί, ὅτι εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω· διατί μὴ θαρρήσει παρρησιάζεσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἑαυτοῦ, πρὸς τὰ τέκνα, ἁπλῶς πρὸς τοὺς συγγενεῖς; διατοῦτο οὔτε περίεργος, οὔτε πολυπράγμων ἐστὶν ὁ οὕτω διακείμενος· οὐ γὰρ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖ, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα ἐπισκοπῇ, ἀλλὰ τὰ ἴδια· εἰ δὲ μή, λέγε καὶ τὸν στρατηγὸν πολυπράγμονα, ὅταν τοὺς στρατιώτας ἐπισκοπῇ, καὶ ἐξετάζῃ, καὶ παραφυλάσσῃ, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας κολάζῃ. ἐὰν δ' ὑπὸ μάλης ἔχων πλακουντάριον, ἐπιτιμᾷς ἄλλοις, ἐρῶ σοι· οὐ θέλεις μᾶλλον ἀπελθὼν εἰς γωνίαν καταφαγεῖν ἐκεῖνο ὃ κέκλοφας, τί δέ σοι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις; τίς γὰρ εἶ; ὁ ταῦρος εἶ, ἢ ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν. δεῖξόν μοι τὰ σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, οἷα ἐκείνη ἐκ φύσεως ἔχει. εἰ δὲ κηφὴν εἶ, ἐπιδικαζόμενος τῆς βασιλείας τῶν μελισσῶν, οὐ δοκεῖς ὅτι καὶ σὲ καταβάλλουσιν οἱ συμπολιτευόμενοι, ὡς αἱ μέλισσαι τοὺς κηφῆνας; τὸ μὲν γὰρ ἀνεκτικὸν τοσοῦτον ἔχειν δεῖ τὸν κυνικόν, ὥστ' αὐτὸν ἀναίσθητον δοκεῖν τοῖς πολλοῖς, καὶ λίθον. οὐδεὶς αὐτὸν λοιδορεῖ, οὐδεὶς τύπτει, οὐδεὶς ὑβρίζει· τὸ σωμάτιον δ' αὐτοῦ δέδωκεν αὐτὸς χρῆσθαι τῷ θέλοντι, ὡς βούλεται· μέμνηται γάρ,

ὅτι τὸ χεῖρον ἀνάγκη νικᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κρείττονος, ὅπου χεῖρόν ἐστι. τὸ δὲ σωμάτιον τῶν πολλῶν χεῖρον, τὸ ἀσθενέστερον τῶν ἰσχυροτέρων. οὐδέποτ' οὖν εἰς τοιοῦτον καταβαίνει τὸν ἀγῶνα, ὅπου δύναται νικηθῆναι, ἀλλὰ τῶν ἀλλοτρίων εὐθὺς ἐξίσταται, τῶν δούλων οὐκ ἀντιποιεῖται. ὅπου δὲ προαίρεσις καὶ χρῆσις τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ὄψει ὅσα ὄμματα ἔχει, ἵν' εἴπῃς ὅτι ἄργος τυφλὸς ἦν πρὸς αὐτόν. μή που συγκατάθεσις προπετής; μή που ὁρμὴ εἰκαία; μή που ὄρεξις ἀποτευκτική; μή που ἔκκλισις περιπτωτική; ἐπιβολὴ ἀτελής; μή που μέμψις; μή που ταπείνωσις, ἢ φθόνος; ὧδε ἡ προσοχὴ ἡ πολλὴ, καὶ σύντασις. τῶν δ' ἄλλων γ' ἕνεκα, ὕπτιος ῥέγκει, εἰρήνη πᾶσα, λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τύραννος οὐ γίνεται. σωματίου δέ; ναί. καὶ κτησιδίου δέ; ναί. καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν; τί οὖν αὐτῷ τούτων μέλει; ὅταν οὖν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, ὕπαγε ζήτει τὰ παιδία, ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν. ἐγὼ δ' οἶδα ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δὲ οὐδὲν ἔχει. περὶ τοιούτου πράγματος βουλεύῃ. ὥστε ἐάν σοι δόξῃ, τὸν θεόν σοι ὑπέρθου, καὶ ἰδοὺ σοι πρόσθεν τὴν παρασκευήν. ἰδοὺ γάρ τί καὶ ὁ Ἕκτωρ λέγει τῇ Ἀνδρομάχῃ, ὕπαγε (φησὶ) μᾶλλον εἰς οἶκον, καὶ ὕφαινε. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί. οὕτω καὶ τῆς ἰδίας παρασκευῆς συνῄσθετο, καὶ τῆς ἐκείνης ἀδυναμίας.

Πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ διαλεγομένους ἐπιδεικτικῶς. κγ.

Τίς εἶναι θέλεις, σαυτῷ πρῶτον εἰπέ· εἶθ' οὕτω ποίει ἃ ποιεῖς. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων οὕτως ὁρῶμεν γινόμενα. οἱ ἀθλοῦντες, πρῶτον κρίνουσι τίνες εἶναι θέλουσιν· εἶθ' οὕτω τὰ ἑξῆς ποιοῦσιν· εἰ δολιχοδρόμος, τοιαύτη τροφή, τοιοῦτος περίπατος, τοιαύτη τρίψις, τοιαύτη γυμνασία. εἰ σταδιοδρόμος, πάντα ταῦτα ἀλλοῖα. εἰ πένταθλος, ἔτι ἀλλοιότερα. οὕτως εὑρήσεις καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. εἰ τέκτων, τοιαῦτα ἕξεις· εἰ χαλκεύς, τοιαῦτα. ἕκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ' ἡμῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῆ ποιήσομεν· ἐὰν δ' ἐφ' ὃ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως. λοιπὸν, ἡ μέν τις ἐστὶ κοινὴ ἀναφορά, ἡ δ' ἰδία. πρῶτον, ἵν' ὡς ἄνθρωπος· ἐν τούτῳ τί περιέχεται; μὴ ὡς πρόβατον, εἰ καὶ ἐπιεικής, ἢ βλαπτικός, ὡς θηρίον. ἡ δ' ἰδία, πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα ἑκάστου, καὶ τὴν προαίρεσιν. ὁ κιθαρῳδός, ὡς κιθαρῳδός· ὁ τέκτων, ὡς τέκτων· ὁ φιλόσοφος, ὡς φιλόσοφος. ὁ ῥήτωρ, ὡς ῥήτωρ. ὅταν οὖν λέγῃς,

πεῖν, προσέθηκα ἄν, ὅτι πρῶτον μάθε τί λέγεις, εἶθ' οὕτω λέγε. οὕτως οὖν κακῶς διακείμενος, καὶ χάσκων περὶ τοὺς ἐπαινοῦντας, καὶ ἀριθμῶν τοὺς ἀκούοντάς σου, θέλεις ἄλλους ὠφελεῖν; σήμερόν μου πολλῷ πλείονες ἤκουσαν· ναὶ πολλοί, δοκοῦμεν ὅτι πεντακόσιοι. οὐδὲν λέγεις, θὲς αὐτοὺς χιλίους. δίων οὐδέποτε ἤκουσαν τοσοῦτοι. πόθεν αὐτῷ; καὶ κομψῶς αἰσθάνονται λόγων· τὸ καλόν, κύριε, καὶ λίθον κινῆσαι δύναται. ἰδοὺ φωναὶ φιλοσόφου, ἰδοὺ διάθεσις ὠφελήσοντος ἀνθρώπους, ἰδοὺ ἀκηκοὼς ἄνθρωπος λόγου, ἀνεγνωκὼς τὰ σωκρατικὰ ὡς σωκρατικά. οὐχὶ δ' ὡς λυσίου, καὶ ἰσοκράτους πολλάκις ἐθαύμασα; τίσι ποτὲ λόγοις; οὔ. ἀλλὰ τίνι ποτὲ λόγῳ, τοῦτ' ἐκείνου λειότερον; μὴ γὰρ ἄλλως αὐτὰ ἀνεγνώκατε, ἢ ὡς ᾠδάρια; ὡς εἴ γε ἀνεγινώσκετε ὡς δεῖ, οὐκ ἂν πρὸς τούτοις ἐγίνεσθε. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ἐβλέπετε, ἐμὲ δ' ἄνυτος καὶ μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται. βλάψαι δ' οὔ. καὶ, ὅτι ὡς ἐγὼ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος μηδενὶ προσέχειν τῶν ἐμῶν, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι σκοπουμένῳ βέλτιστος φαίνηται. διὰ τοῦτο τίς ἤκουσε σωκράτους ποτὲ λέγοντος, ὅτι οἶδά τι καὶ διδάσκω; ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ἔπεμπε. τοιγαροῦν ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, ἀξιοῦντες φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συστῆναι. κἀκεῖνος ἀπῆγε καὶ συνίστανεν; οὔ. ἀλλὰ προπέμπων ἔλεγεν, ἄκουσόν μου σήμερον, διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ κοδράτου; τί σου ἀκούσω; ἐπιδεῖξαί μοι θέλεις, ὅτι κομψῶς συντιθεῖς τὰ ὀνόματα. συντιθεῖς ἄνθρωπε. καὶ τί σοι ἀγαθόν ἐστιν; ἀλλ' ἐπαίνεσόν με. τί λέγεις τὸ ἐπαίνεσον; εἰπέ μοι, οὐᾶ καὶ θαυμαστῶς. ἰδοὺ λέγω. εἰ δ' ἐστὶν ἔπαινος ἐκεῖνο, ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κατηγορίᾳ, τί σε ἔχω ἐπαινέσαι; εἰ ἀγαθόν ἐστι τὸ φράζειν ὀρθῶς, δίδαξόν με, καὶ ἐπαινέσω. τί οὖν; ἀηδῶς δεῖ τῶν τοιούτων ἀκούειν; μὴ γένοιτο. ἐγὼ μὲν οὐδὲ κιθαρῳδοῦ ἀηδῶς ἀκούω. μή τι οὖν τούτου ἕνεκα κιθαρῳδεῖν με δεῖ στάντα; ἄκουσον τί λέγει σωκράτης. οὐδὲ γὰρ ἂν πρέποι ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. ὥσπερ μειρακίῳ, φησίν. ἔστι γὰρ τῷ ὄντι κομψὸν τὸ τεχνίον, ἐκλέξαι ὀνομάτια, καὶ ταῦτα συνθεῖναι, καὶ παρελθόντα εὐφυῶς ἀναγνῶναι ἢ εἰπεῖν· καὶ μεταξὺ ἀναγινώσκοντα ἐπιφθέγξασθαι, ὅτι τούτοις οὐ πολλοὶ δύνανται παρακολουθεῖν, μὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν. φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκρόασιν παρακαλεῖ; οὐχὶ ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτόν, ἢ τροφή, οὕτω δὲ καὶ οὗτος ἄγει

τοὺς ὠφεληθησομένους; πότερον ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ᾽ αὐτοῦ θεραπευθῇ; καί τοι νῦν ἀκούω, ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν ἐν ῥώμῃ. πλὴν ἐπ᾽ ἐμοῦ παρεκαλοῦντο, παρακαλῶ σε ἐλθόντα ἀκοῦσαι, ὅτι σοὶ κακῶς ἐστι, καὶ πάντων μᾶλλον ἐπιμελῇ, ἢ οὗ δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅτι ἀγνοεῖς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ κακοδαίμων εἶ καὶ δυστυχής. κομψὴ παράκλησις. καὶ μὴν ἂν μὴ ταῦτα ἐμποιῇ ὁ τοῦ φιλοσόφου λόγος, νεκρός ἐστι καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ λέγων. ἔωθε λέγειν ὁ ῥοῦφος, εἰ σχολεῖτε ἐπαινέσαι με, ἐγὼ δὲ οὐδὲν λέγω. τοιγαροῦν οὕτως ἔλεγεν, ὥσθ᾽ ἕκαστον ἡμῶν καθήμενον οἴεσθαι, ὅτι τίς ποτε αὐτὸν διαβέβληκεν· οὕτως ἥπτετο τῶν γινομένων, οὕτω πρὸ ὀφθαλμῶν ἐτίθει τὰ ἑκάστου κακά. ἰατρεῖόν ἐστιν ἄνδρες, τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ᾽ ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γὰρ οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ὦμον ἐκβεβληκὼς, ὁ δ᾽ ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ σύριγγα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν. εἶτ᾽ ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν᾽ ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷον εἰσήνεγκεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. εἶτα τούτου ἕνεκα ἀποδημήσουσιν ἄνθρωποι νεώτεροι, καὶ τοὺς γονεῖς τοὺς αὐτῶν ἀπολείπουσι, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ τὸ κτησίδιον, ἵνα σοι οὐᾶ φῶσιν, ἐπιφωνήματα λέγοντι; τοῦτο σωκράτης ἐποίει; τοῦτο ζήνων; τοῦτο κλεάνθης; τί οὖν; οὐκ ἔστιν ὁ προτρεπτικὸς χαρακτήρ; τίς γὰρ οὐ λέγει; ὡς ὁ ἐλεγκτικὸς, ὡς ὁ διδασκαλικός. τίς οὖν πώποτε τέταρτον εἶπε μετὰ τούτων, τὸν ἐπιδεικτικόν; τίς γάρ ἐστιν ὁ προτρεπτικός; δύνασθαι καὶ ἑνὶ καὶ πολλοῖς δεῖξαι τὴν μάχην ἐν ᾗ κυλίονται. καὶ ὅτι μᾶλλον πάντων φροντίζουσιν, ἢ ὧν θέλουσι. θέλουσι μὲν γὰρ τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἀλλαχοῦ δ᾽ αὐτὰ ζητοῦσι. τοῦτο ἵνα γένηται, δεῖ τεθῆναι χίλια βάθρα, καὶ παρακληθῆναι τοὺς ἀκουσομένους, καὶ σὲ ἐν κομψῷ στολίῳ ἢ τριβωνίῳ ἀναβάντα ἐπὶ πόλβινον, διαγράφειν πῶς ἀχιλλεὺς ἀπέθανε. παύσασθε, τοὺς θεοὺς ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ πράγματα καταισχύνοντες, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, οὐδὲν ἂν προτρεπτικώτερον ἢ, ὅταν ὁ λέγων ἐμφαίνῃ τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι χρείαν αὐτῶν ἔχει. ἢ εἰπέ μοι, τίς ἀκούων ἀναγιγνώσκοντός σου, ἢ διαλεγομένου, περὶ αὐτοῦ ἠγωνίασεν, ἢ ἐπεστράφη εἰς αὐτὸν; ἢ ἐξελθὼν εἶπεν, ὅτι καλῶς μου ἥψατο ὁ φιλόσοφος, οὐκέτι δεῖ ταῦτα ποιεῖν; οὐχὶ

δ᾽ ἂν

οὐχὶ δ' ἂν λίαν εὐδοκιμῇς, λέγει πρός τινα κομψῶς ἔφρασε τὰ περὶ τὸν ξέρξην· ἄλλος, οὔ, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ Πύλαις μάχην. τοῦτό ἐστιν ἀκρόασις φιλοσόφου;

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν προσπάσχειν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν. κδ.

Τὸ ἄλλου παρὰ φύσιν, σοὶ κακὸν μὴ γινέσθω. οὐ γὰρ συνταπεινοῦσθαι πέφυκας, οὐδὲ συνατυχεῖν, ἀλλὰ συνευτυχεῖν. ἂν δέ τις ἀτυχῇ, μέμνησο ὅτι παρ' αὑτὸν ἀτυχεῖ. ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσταθεῖν ἐποίησε. πρὸς τοῦτο ἀφορμὰς ἔδωκε, τὰ μὲν ἴδια δοὺς ἑκάστῳ, τὰ δ' ἀλλότρια, τὰ μὲν κωλυτὰ καὶ ἀναγκαστὰ, καὶ ἀφαιρετὰ, οὐκ ἴδια. τὰ δὲ ἀκώλυτα, ἴδια. τὴν δ' οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν, καὶ πατρικῶς προϊστάμενον ἐν τοῖς ἰδίοις, ἀλλ' ἀποκεχώρηκα τοῦ δεῖνος, καὶ ὀδυνᾶται. διὰ τί γὰρ τὰ ἀλλότρια ἴδια ἡγήσατο; διὰ τί ὅτε σε βλέπων ἔχαιρεν, οὐκ ἐπελογίζετο, ὅτι θνητὸς εἶ; ἀποδημητικὸς εἶ; τοιγαροῦν τίνει δίκας τῆς αὑτοῦ μωρίας. σὺ δ' ἀντὶ τίνος, ἐπὶ τί κλάεις σεαυτόν; ἢ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἐμελέτησας; ἀλλ' ὡς τὰ γύναια τὰ οὐδενὸς ἄξια, πᾶσιν οἷς ἔχαιρες, ὡς ἀεὶ συνεσόμενος συνῆς; τοῖς τόποις, τοῖς ἀνθρώποις, ταῖς διατριβαῖς. καὶ νῦν κλαίων κάθησαι, ὅτι μὴ τοὺς αὐτοὺς βλέπεις, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις διατρίβεις. τούτου γὰρ ἄξιος εἶ, ἵνα καὶ τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν ἀθλιώτερος ᾖς, οἷς ἔξεστιν ἵπτασθαι ὅπου θέλουσι, καὶ μετοικοδομεῖν τὰς νεοσσίας, καὶ τὰ πελάγη διαπερᾶν, μὴ στένουσι, μηδὲ ποθοῦσι τὰ πρῶτα. ναί, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἄλογα εἶναι, πάσχει αὐτά. ἡμῖν οὖν λόγος ἐπὶ ἀτυχίᾳ καὶ κακοδαιμονίᾳ δέδοται ὑπὸ τῶν θεῶν, ἵν' ἄθλιοι, ἵνα πενθοῦντες διατελῶμεν; ἢ πάντες ἔστωσαν ἀθάνατοι, καὶ μηδεὶς ἀποδημείτω. μηδ' ἡμεῖς που ἀποδημῶμεν, ἀλλὰ μένωμεν ὡς τὰ φυτὰ προσερριζωμένοι. ἂν δέ τις ἀποδημήσῃ τῶν συνήθων, καθήμενοι κλαίωμεν. καὶ πάλιν ἂν ἔλθῃ, ὀρχώμεθα, καὶ κροτῶμεν ὡς τὰ παιδία. οὐκ ἀπογαλακτίσομεν ἤδη ποθ' ἑαυτοὺς, καὶ μεμνησόμεθα ὧν ἠκούσαμεν παρὰ τῶν φιλοσόφων; εἴ γε μὴ ὡς ἐπαοιδῶν αὐτῶν ἠκούομεν, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ, καὶ ἡ οὐσία ἐξ ἧς δεδημιούργηται, μία. καὶ ἀνάγκη περίοδόν τινα εἶναι καὶ παραχώρησιν ἄλλων ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δ' ἐπιγίνεσθαι. τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. πάντα δὲ φίλων μεστὰ, πρῶτα μὲν θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους ᾠκειωμένων.

καὶ δεῖ τοὺς μὴ συνεῖναι ἀλλήλοις, τοὺς δ' ἀπαλλάττεσθαι. τοῖς μὲν συνοῦσι χαίροντας, τοῖς δ' ἀπαλλαττομένοις μὴ ἀχθομένους. ὁ δ' ἄνθρωπος πρὸς τῷ φύσει μεγαλόφρων εἶναι, καὶ πάντων τῶν ἀπροαιρέτων καταφρονητικὸς, ἔτι κἀκεῖνο ἔσχηκε, τὸ μὴ ἐρριζῶσθαι, μηδὲ προσπεφυκέναι τῇ γῇ, ἀλλὰ ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλους ἰέναι τόπους, ποτὲ μὲν χρειῶν τινῶν ἐπειγουσῶν, ποτὲ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς θέας ἕνεκα. καὶ τῷ ὀδυσσεῖ τὸ συμβὰν τοιοῦτόν τι ἦν·

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

καὶ ἔτι πρόσθεν τῷ ἡρακλεῖ, περιελθεῖν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἀνθρώπων ὕβριν τε τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντα, καὶ τὴν μὲν ἐκβάλλοντα καὶ καθαίροντα, τὴν δ' ἀντεισάγοντα. καίτοι πόσους οἴει φίλους ἔσχεν ἐν θήβαις; πόσους ἐν ἄργει, πόσους ἐν ἀθήναις, πόσους δὲ περιερχόμενος ἐκτήσατο; ὅς γε καὶ ἐγάμει, ὅπου καιρὸς ἐφάνη αὐτῷ, καὶ ἐπαιδοποιεῖτο. καὶ τοὺς παῖδας ἀπέλιπεν, οὐ στένων, οὐδὲ ποθῶν, οὐδ' ὡς ὀρφανοὺς ἀφιείς. ᾔδει γὰρ, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος ὀρφανὸς, ἀλλὰ πάντων ἀεὶ καὶ διηνεκῶς ὁ πατήρ ἐστιν ὁ κηδόμενος. οὐ γὰρ μέχρι λόγου ἠκηκόει, ὅτι πατήρ ἐστιν ὁ ζεὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅς γε καὶ αὐτοῦ πατέρα ᾤετο αὐτὸν, καὶ ἐκάλει. καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀφορῶν, ἔπραττεν ἃ ἔπραττε. τοιγάρτοι πανταχοῦ ἐξῆν αὐτῷ διάγειν εὐδαιμόνως. οὐδέποτε δ' ἐστιν οἷόν τ' εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν εὐδαιμονίαν, καὶ πόθον τῶν οὐ παρόντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονοῦν, ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπληρωμένῳ τινὶ ἐοικέναι. οὐ δίψος δεῖ προσεῖναι αὐτῷ, οὐ λιμόν. ἀλλ' ὀδυσσεὺς ἐπεπόνθει πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ ἔκλαιεν ἐπὶ πέτραις καθεζόμενος. οὐδ' ὁμήρῳ πάντα προσέχεις, καὶ τοῖς μύθοις αὐτοῦ; ἢ, εἰ ταῖς ἀληθείαις ἔκλαιε, τί ἄλλο ἢ ἐδυστύχει; τίς δὲ καλός τε καὶ ἀγαθὸς δυστυχεῖ; τῷ ὄντι κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπιμελεῖται ὁ ζεὺς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ εὐδαίμονες. ἀλλὰ ταῦτα οὐ θεμιτὰ, οὐδ' ὅσια ἐνθυμεῖσθαι. ἀλλ' ὀδυσσεὺς εἰ μὲν ἔκλαιε καὶ ὠδύρετο, οὐκ ἦν ἀγαθός. τίς γὰρ ἀγαθός ἐστιν, ὁ οὐκ εἰδὼς ὅς ἐστι; τίς δ' οἶδε τοῦτο, ἐπιλελησμένος ὅτι φθαρτὰ τὰ γενόμενα, καὶ ἄνθρωπον ἀνθρώπῳ συνεῖναι οὐ δυνατὸν ἀεί; τί οὖν, τῶν μὴ δυνατῶν ἐφίεσθαι; ἀνδραποδῶδες καὶ ἠλίθιον ξένου, θεομαχοῦντος ὡς μόνον οἷόν τε τοῖς δόγμασι τοῖς ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἡ μήτηρ μου στένει, μὴ ὁρῶσά με. διὰ τί γὰρ οὐκ ἔμαθε τούτους τοὺς λόγους; καὶ οὐ τοῦτό φημι, ὅτι οὐκ ἐπιμελητέον, τοῦ μὴ οἰμώζειν

αὐτὴν

αὐτῷ. ἀλλ' ὅτι οὐ δεῖ θέλειν τὰ ἀλλότρια ἐξ ἅπαντος. λύπη δ' ἡ ἄλλου, ἀλλότριόν ἐστιν. ἡ δ' ἐμή, ἐμόν. ἐγὼ οὖν τὸ μὲν ἐμὸν παύσω ἐξ ἅπαντος· ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι κατὰ δύναμιν, ἐξ ἅπαντος δ' οὐ πειράσομαι. εἰ δὲ μή, θεομαχήσω, ἀντιθήσω πρὸς τὸν Δία, ἀντιδιατάξομαι αὐτῷ πρὸς τὰ ὅλα. καὶ τἀπίχειρα τῆς θεομαχίας ταύτης καὶ ἀπειθείας οὐ μόνον παῖδες παίδων ἐκτίσουσιν, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ μεθ' ἡμέραν νυκτὸς ἐκ τῶν ἐνυπνίων ἐκπηδῶν, ταρασσόμενος πρὸς πᾶσαν ἀπαγγελίαν, τρέμων ἐξ ἐπιστολῶν ἀλλοτρίων, ἠρτημένην ἔχων τὴν ἐμαυτοῦ ἀπάθειαν. ἐκ ῥώμης τις ἥκει. μόνον μή τι κακόν. τί δὲ κακὸν ἐκεῖ σοι συμβῆναι δύναται, ὅπου μὴ εἶ; ἐκ τῆς Ἑλλάδος· μόνον μή τι κακόν. οὕτω σοι πᾶς τόπος δύναται δυστυχίας εἶναι αἴτιος. οὐχ ἱκανόν, ἐκεῖ σε ἀτυχεῖν, ὅπου αὐτὸς εἶ; ἀλλὰ καὶ πέραν θαλάσσης, καὶ διὰ γραμμάτων· οὕτως ἀσφαλῶς σοι τὰ πράγματα ἔχει. τί οὖν, ἂν ἀποθάνωσιν οἱ ἐκεῖ φίλοι; τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἢ οἱ θνητοὶ ἀπέθανον. ἢ πῶς ἅμα μὲν γηρᾶσαι θέλεις, ἅμα μηδενὸς τῶν στεργομένων μὴ ἰδεῖν θάνατον; οὐκ οἶδας ὅτι ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ καὶ ποικίλα ἀποβαίνειν ἀνάγκη; τοῦ μὲν πυρετὸν γενέσθαι κρείττονα, τοῦ δὲ λῃστήν, τοῦ δὲ τύραννον; τοιοῦτον γὰρ τὸ περιέχον, τοιοῦτοι οἱ συνόντες, ψύχη καὶ καύματα, καὶ τροφαὶ ἀσύμμετροι, καὶ ὁδοιπορίαι, καὶ πλοῦς, καὶ ἄνεμοι, καὶ περιστάσεις ποικίλαι, τὸν μὲν ἀπώλεσαν, τὸν δ' ἐξώρισαν, τὸν δ' εἰς πρεσβείαν, ἄλλον δ' εἰς στρατείαν ἐνέβαλον. κάθησο τοίνυν πρὸς πάντα ταῦτα ἐπτοημένος, πενθῶν, ἀτυχῶν, δυστυχῶν, ἐξ ἄλλου ἠρτημένος, καὶ τούτου οὐχ ἑνός, οὐ δυεῖν, ἀλλὰ μυρίων ἐπὶ μυρίοις. ταῦτα ἤκουες παρὰ τοῖς φιλοσόφοις; ταῦτ' ἐμάνθανες; οὐκ οἶδας ὅτι στρατεία τὸ χρῆμά ἐστι; τὸν μὲν δεῖ φυλάττειν, τὸν δὲ κατασκοπήσοντα ἐξιέναι, τὸν δὲ καὶ πολεμήσοντα. οὐχ οἷόν τ' εἶναι πάντας ἐν τῷ αὐτῷ, οὐδ' ἄμεινον. σὺ δ' ἀφεὶς ἐκτελεῖν τὰ προστάγματα τοῦ στρατηγοῦ, ἐγκαλεῖς ὅταν τί σοι προσταχθῇ τραχύτερον, καὶ οὐ παρακολουθεῖς, οἷον ἀποφαίνεις (ὅσον ἐπὶ σοὶ) τὸ στράτευμα. ὅτι ἂν σε πάντες μιμήσωνται, οὐ τάφρον σκάψει τίς, οὐ χάρακα περιβαλεῖ, οὐκ ἀγρυπνήσει, οὐ κινδυνεύσει, ἀλλ' ἄχρηστος δόξει στρατεύεσθαι. πάλιν ἐν πλοίῳ ναύτης ἂν πλέῃς, μίαν χώραν κάτεχε, καὶ ταύτῃ προσλιπάρει. ἂν δ' ἐπὶ τὸν ἱστὸν ἀναβῆναι δέῃ, μὴ θέλε. ἂν εἰς τὴν πρῷραν διαδραμεῖν, μὴ θέλε. καὶ τίς ἀνέξεταί σου

κυβερνήτης; οὐχὶ δ᾽ ὡς σκεῦος ἄχρηστον ἐκβαλεῖ, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐμπόδιον, καὶ κακὸν παράδειγμα τῶν ἄλλων ναυτῶν. οὕτω δὲ καὶ ἐνθάδε. στρατεία τίς ἐστιν ὁ βίος ἑκάστου, καὶ αὕτη μακρὰ καὶ ποικίλη. τηρεῖν σε δεῖ τὸ τοῦ στρατιώτου πρόσνευμα, καὶ τοῦ στρατηγοῦ πράττειν ἕκαστα, εἰ οἷόν τε μαντευόμενος ἃ θέλει. οὐδὲ γὰρ ὅμοιος ἐκεῖνος ὁ στρατηγὸς, καὶ οὗτος, οὔτε κατὰ τὴν ἰσχὺν, οὔτε κατὰ τὴν ἤθους ὑπεροχήν. τέταξαι ἐν πολλῇ ἡγεμονίᾳ. καὶ οὐκ ἐν ταπεινῇ τινὶ χώρᾳ, ἀλλ᾽ ἀεὶ βουλευτής. οὐκ οἶδας ὅτι τὸν τοιοῦτον, ὀλίγα μὲν δεῖ οἰκονομεῖν, τὰ πολλὰ δ᾽ ἀποδημεῖν ἄρχοντα ἢ ἀρχόμενον, ἢ ὑπηρετοῦντά τινι ἀρχῇ, ἢ στρατευόμενον, ἢ δικάζοντα; εἶτά μοι θέλεις, ὡς φυτὸν, προσηρτῆσθαι τοῖς αὐτοῖς τόποις, καὶ προσερριζῶσθαι; ἡδὺ γάρ ἐστι. τίς οὔ φησιν; ἀλλὰ καὶ ζωμὸς ἡδύς ἐστι, καὶ γυνὴ καλὴ ἡδύ ἐστι. τί ἄλλο λέγουσιν, οἱ τέλος ποιούμενοι τὴν ἡδονήν; οὐκ αἰσθάνῃ τίνων ἀνθρώπων φωνὴν ἀφῆκας, ὅτι ἐπικουρείων καὶ κιναίδων. εἶτα τὰ ἐκείνων ἔργα πράσσων, καὶ τὰ δόγματα ἔχων, τοὺς λόγους ἡμῖν λέγεις τοὺς ζήνωνος καὶ σωκράτους; οὐκ ἀπορρίψεις ὡς μακροτάτω τ᾽ ἀλλότρια, οἷς κοσμῇ, μηδέν σοι προσήκουσιν; ἢ τί ἄλλο θέλουσιν ἐκεῖνοι, ἢ καθεύδειν ἀπαραποδίστως καὶ ἀναγκάστως, καὶ ἀναστάντες ἐφ᾽ ἡσυχίας χαμήσασθαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἀποπλῦναι, εἶτα γράψαι καὶ ἀναγνῶναι ἃ θέλουσιν, εἶτα φλυαρῆσαί ποτ᾽ ἐπαινούμενοι ὑπὸ τῶν φίλων ὅ, τι ἂν λέγωσιν. εἶτα εἰς περίπατον προελθόντες, καὶ ὀλίγα περιπατήσαντες λούσασθαι, εἶτα φαγεῖν, εἶτα κοιμηθῆναι. οἵαν δὴ κοίτην καθεύδειν τοὺς τοιούτους εἰκὸς, τί ἄν τις λέγει; ἔξεστι γὰρ τεκμαίρεσθαι. ἄγε φέρε μοι καὶ σὺ τὴν σαυτοῦ διατριβὴν ἣν ποθεῖς, ζηλωτὰ τῆς ἀληθείας καὶ σωκράτους καὶ διογένους. τί θέλεις ἐν ἀθήναις ποιεῖν; ταῦτα αὐτά. μή τι ἕτερα; τί οὖν στωϊκὸν σαυτὸν εἶναι λέγεις; εἶτα οἱ μὲν τῆς ῥωμαίων πολιτείας καταψευδόμενοι, κολάζονται πικρῶς. τοὺς δ᾽ οὕτω μεγάλου καὶ σεμνοῦ καταψευδομένους πράγματος καὶ ὀνόματος, ἀθώους ἀπαλλάττεσθαι δεῖ; ἢ τοῦτό γε οὐ δυνατόν· ἀλλὰ νόμος θεῖος καὶ ἰσχυρὸς καὶ ἀναπόδραστος οὗτός ἐστιν, ὁ τὰς μεγίστας εἰσπρασσόμενος κολάσεις παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ἁμαρτανόντων. τί γὰρ λέγει; ὁ προσποιούμενος τὰ μηδὲν πρὸς αὐτὸν, ἔστω ἀλαζὼν, ἔστω κενόδοξος. ὁ ἀπειθῶν τῇ θείᾳ διοικήσει, ἔστω ταπεινὸς, ἔστω δοῦλος, λυπείσθω, φθονείτω, ἐλεείτω. τὸ κεφάλαιον πάντων, δυστυχείτω, θρηνείτω. τί οὖν; θέλεις με τὸν δεῖνα θεραπεύειν;

ἐπὶ

ἐπὶ θύραις αὐτοῦ προσδέχεσθαι; εἰ τοῦτο αἱρεῖ λόγος, ὑπὲρ τῆς πατρίδος,
ὑπὲρ τῶν συγγενῶν, ὑπὲρ ἀνθρώπων, διατί μὴ ἀπέλθῃς; ἀλλ' ἐπὶ μὲν
τὰς τοῦ σκυτέως οὐκ αἰσχύνῃ προσερχόμενος, ὅταν δέῃ ὑποδημά-
των, οὐδ' ἐπὶ τὰς τοῦ κηπουροῦ, ὅταν θειδάκων. ἐπὶ δὲ τὰς τῶν πλου-
σίων, ὅταν τινὸς ὁμοίου δέῃ. ναί. τὸν σκυτέα γὰρ οὐ θαυμάζω, μηδὲ
τὸν πλούσιον, οὐδὲ τὸν κηπουρὸν κολακεύσω, μηδὲ τὸν πλούσιον.
πῶς οὖν τύχω οὗ δέομαι; ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι ὡς τευξόμενος ἀπέρ-
χου, οὐχὶ δὲ μόνον ἵνα πράξῃς τῷ σαυτῷ πρέπον; τί οὖν ἔτι πορεύο-
μαι; ἵν' ἀπέλθῃς, ἵνα ἀποδεδωκὼς ᾖς τὰ τοῦ πολίτου ἔργα, τὰ ἀδελ-
φοῦ, τὰ φίλου. καὶ λοιπὸν μέμνησο, ὅτι πρὸς σκυτέα ἀφῖξαι, πρὸς
λαχανοπώλην, οὐδενὸς μεγάλου ἢ σεμνοῦ ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν, κᾂν
αὐτὸς πολλοῦ πωλῇ, ὡς ἐπὶ τὰς θείδακας ἀπέρχῃ. ὀβολοῦ γάρ εἰσι,
ταλάντου δ' οὐκ εἰσίν. οὕτω κἀνταῦθα, τοῦ ἐπὶ θύραις ἐλθεῖν ἄξιον τὸ
πρᾶγμα ἔστω. ἀφίξομαι τοῦ διαλεχθῆναι· οὕτως ἔστω, διαλεχθήσομαι.
ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα δεῖ καταφιλῆσαι, καὶ θωπεῦσαι δι' ἐπαίνου·
ἄπαγε, ταλάντου ἐστίν· οὐ λυσιτελεῖ μοι, οὐδὲ τῇ πόλει, οὐδὲ τοῖς φί-
λοις, ἀπολέσαι καὶ πολίτην ἀγαθὸν καὶ φίλον. ἀλλὰ δόξεις μὴ προτε-
θυμῆσθαι, μὴ ἀνύσας· πάλιν ἐπελάθου, τίνος ἕνεκα ἐλήλυθας. οὐκ
οἶδ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τοῦ δόξαι ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ
πεπρᾶχθαι καλῶς; τί οὖν ὄφελος αὐτῷ, τοῦ πρᾶξαι καλῶς; τί δ' ὄ-
φελος τῷ γράφοντι τὸ Δίωνος ὄνομα, ὡς χρὴ γράφειν αὐτό; τὸ γρά-
ψαι. ἔπαθλον οὖν οὐδέν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον,
τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; ἐν ὀλυμπίᾳ δ' οὐ θέλεις ἄλλο οὐδέν,
ἀλλ' ἀρκεῖν σοι δοκεῖ, τὸ ἐστεφανῶσθαι ὀλύμπια. οὕτω σοι μικρὸν καὶ
οὐδενὸς ἄξιον εἶναι φαίνεται, τὸ εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ εὐδαί-
μονα; πρὸς ταῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσηγμένος, καὶ
ἤδη τῶν ἀνδρεοέργων ὀφείλων ἅπτεσθαι, τίτθας ἐπιποθεῖς καὶ μάμ-
μην, καὶ κάμπτει σε καὶ ἀποθηλύνει κλαίοντα γύναια μωρά; οὕ-
τως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον ὢν νήπιον; οὐκ οἶδ' ὅτι ὁ τὰ παι-
δίου ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; ἐν ἀθήναις
δ' οὐδένα ἑώρας, εἰς οἶκον αὐτοῦ φοιτῶν; ὃν ἐβουλόμην. καὶ ἐνθάδε τοῦ-
τον θέλε ὁρᾶν· καὶ ὃν βούλει, ὄψει. μόνον μὴ ταπεινῶς, μὴ μετ' ὀρέξεως
ἢ ἐκκλίσεως, καὶ ἔσται τὰ σὰ καλῶς. τοῦτο δ' οὐκ ἐν τῷ ἐλθεῖν ἐστὶν,
οὐδ' ἐν τῷ ἐπὶ θύραις στῆναι, ἀλλ' ἔνδον ἐν τοῖς δόγμασιν· ὅταν τὰ
ἐκτὸς

οὐδεὶς ἐμποδίσαι δύναται, οὐδεὶς βιάσασθαι ἄλλως χρήσασθαι, ἢ ὡς θέλω. τίς οὖν ἔτι ἔχει μου ἐξουσίαν; Φίλιππος, ἢ Ἀλέξανδρος, ἢ περδίκκας, ἢ ὁ μέγας βασιλεύς; πόθεν αὐτοῖς; τὸν γὰρ ὑπ' ἀνθρώπου μέλλοντα ἡττᾶσθαι, πολὺ πρότερον ὑπὸ τῶν πραγμάτων δεῖ ἡττᾶσθαι. οὗ τοίνυν οὐχ ἡδονὴ κρείττων ἐστίν, οὐ πόνος, οὐ δόξα, οὐ πλοῦτος, δύναται δ' ὅταν αὐτῷ δόξῃ τὸ σωμάτιον ὅλον προσπτύσας τινὶ ἀπελθεῖν, τίνος ἔτι οὗτος δοῦλός ἐστι; τίνι ὑποτέτακται; εἰ δ' ἡδέως ἐν Ἀθήναις διῆγε, καὶ ἥττητο ταύτης τῆς διατριβῆς, ἐπὶ παντὶ ἂν ἦν τὰ ἐκείνου πράγματα. ὁ ἰσχυρότερος κύριος ἂν ἦν λυπῆσαι αὐτόν. πῶς ἂν δοκεῖς τοὺς πειρατὰς ἐκολάκευεν, ἵν' αὐτὸν Ἀθηναίων τινὶ πωλήσωσιν, ἵν' ἴδῃ ποτὲ τὸν πειραιᾶ τὸν καλόν, καὶ τὰ μακρὰ τείχη, καὶ τὴν ἀκρόπολιν. τίς ὤν; εἰ δ' ἦς ἀνδράποδον, δοῦλος καὶ ταπεινός. καὶ τί σοι ὄφελος; οὔ. ἀλλ' ἐλεύθερος. δεῖξον, πῶς ἐλεύθερος. ἰδοὺ ἐπείληπταί σου τίς ποτε οὗτος, ὁ ἐξάγων σε ἐκ τῆς συνήθους σοι διατριβῆς, καὶ λέγει· δοῦλος ἐμὸς εἶ, ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι κωλῦσαι σε διάγειν ὡς θέλεις, ἐπ' ἐμοὶ τὸ ἀνεῖναί σε, τὸ ταπεινοῦν ὅταν θέλω. πάλιν εὐφραίνῃ, καὶ μετέωρος πορεύῃ εἰς Ἀθήνας. τί λέγεις πρὸς τοῦτον τὸν δουλαγωγοῦντά σε; ποῖον αὐτῷ καρπιστὴν δίδως; ἢ οὐδ' ὅλως ἀντιβλέπεις; ἀλλ' ἀφεὶς τοὺς πολλοὺς λόγους, ἱκετεύεις ἵνα ἀφεθῇς. ἄνθρωπε, εἰς φυλακήν σε δεῖ χαίροντα ἀπιέναι, σπεύδοντα, φθάνοντα τοὺς ἀπάγοντας. εἶτά μοι σὺ μὴ ἐν Ῥώμῃ διάγειν ὀκνεῖς, τὴν Ἑλλάδα ποθεῖς. ὅταν δ' ἀποθνήσκειν δέῃ, καὶ τότε μέλλεις ὑμῶν κατακλαίειν, ὅτι τὰς Ἀθήνας οὐ μέλλεις βλέπειν, καὶ ἐν Λυκείῳ οὐ περιπατήσεις; ἐπὶ τοῦτο ἀπεδήμησας; τούτου ἕνεκα ἐζήτησάς τινι συμβαλεῖν, ἵν' ὠφεληθῇς ὑπ' αὐτοῦ; ποίαν ὠφέλειαν; συλλογισμοὺς ἵν' ἀναλύσῃς ἑκτικώτερον, ἢ ἐφοδεύσῃς ὑποθετικούς. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀδελφὸν ἀπέλιπες, πατρίδα, φίλους, οἰκείους, ἵνα ταῦτα μαθὼν ἐπανέλθῃς. ὥστ' οὐχ ὑπὲρ εὐσταθείας ἀπεδήμεις, οὐχ ὑπὲρ ἀταραξίας, οὐχ ἵν' ἀβλαβὴς γενόμενος, μηκέτι μηδένα μέμφῃ, μηδενὶ ἐγκαλῇς, μηδείς σε ἀδικῇ, καὶ οὕτω τὰς σχέσεις ἀποσώζῃς ἀπαραποδίστως, καλὴν ἐστείλω ταύτην τὴν ἐμπορείαν; συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας καὶ ὑποθετικούς· κἄν σοι φανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ καθίσας, πρόγραψον ὡς οἱ φαρμακοπῶλαι. οὐκ ἀρνήσῃ καὶ ὅσα ἔμαθες εἰδέναι, ἵνα μὴ διαβάλλῃς τὰ θεωρήματα ὡς ἄχρηστα; τί σοι κακὸν ἐποίησε φιλοσοφία; τί σε ἠδίκησε Χρύσιππος, ἵν' αὐτὸς τοὺς πόνους

ἔργῳ αὐτὸς ἀρχῆς οὓς ἐξελέγχῃς; οὐκ ἤρκει σοι τὰ ἐκεῖ κακά, ὅσα εἶχες,
αἴτια λυπεῖσθαι καὶ πενθεῖν, εἰ καὶ μὴ ἀπεδήμησας; ἀλλὰ πλείω προσ-
είληφας. κἂν ἄλλους πάλιν ἔχῃς συνήθεις καὶ φίλους, ἕξεις πλείονα
τοῦ οἰμώζειν αἴτια, κἂν πρὸς ἄλλην χώραν προσπαθῇς. τί οὖν ζῇς, ἵνα
λύπας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις περιβάλλῃ, δι' ἃς ἀτυχεῖς, εἶτά μοι καλεῖς
τοῦτο φιλοσοφίαν; ποίαν ἄνθρωπε φιλοσοφίαν; εἰ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδε-
νὸς κακοῦ αἴτιον γίνεται· εἰ κακόν ἐστιν, οὐδέν μοι καὶ αὐτῇ. ἐγὼ πρὸς
τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ πέφυκα, πρὸς κακὰ οὐ πέφυκα. τίς οὖν ἡ πρὸς
τοῦτο ἄσκησις; πρῶτον μὲν ἡ ἀνωτάτω καὶ κυριωτάτη, καὶ εὐθὺς ὥ-
σπερ ἐν πύλαις, ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων.
ἀλλὰ τινὶ τοιούτῳ γένει, οἷόν ἐστι χύτρα, οἷον ὑάλινον ποτήριον· ἵν'
ὅταν καταγῇ, μεμνημένος μὴν, μὴ ταραχθῇς. οὕτω καὶ ἐνθάδε· ἐὰν
παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφόν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε
ἐπιδῷς τὴν φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τὴν διάχυσιν ἐάσῃς προσελ-
θεῖν ἐφ' ὅσον αὐτὴ θέλει, ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, οἷον οἱ τοῖς θριαμ-
βεύουσιν ἐφεστῶτες ὄπισθεν, καὶ ὑπομιμνήσκοντες ὅτι ἄνθρωποί εἰσι.
τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ὑπομίμνησκε σεαυτόν, ὅτι θνητὸν φιλεῖς, οὐδὲν τῶν
σεαυτοῦ φιλεῖς. ἐπὶ τοῦ παρόντος σοι δέδοται, οὐκ ἀναφαίρετον, οὐδ'
εἰσάπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σταφυλή, τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους.
ἂν δὲ χειμῶνος ἐπιποθῇς, μωρὸς εἶ. οὕτω κἂν τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τό-
τε ποθῇς, ὅτε οὐ δέδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖς. οἷον
γάρ ἐστι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ἐστι πᾶσα ἡ ἀπὸ τῶν ὅλων περί-
στασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρούμενα. καὶ λοιπόν, ἐν αὐτοῖς οἷς χαί-
ρεις τινί, τὰς ἐναντίας φαντασίας σαυτῷ πρόσβαλε. τί κακόν ἐστι,
μεταξὺ καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἐπιψελλίζοντα λέγειν, αὔριον ἀ-
ποθανῇ. τῷ φίλῳ ὡσαύτως, αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ ἢ ἐγώ, καὶ οὐ-
κέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους. ἀλλὰ δύσφημά ἐστι ταῦτα· καὶ γὰρ τῶν ἐπαοι-
δῶν ἔνια. ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσιν, οὐκ ἐπιστρέφομαι. μόνον ὠφελείτω. σὺ
δὲ δύσφημα καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακοῦ τινὸς σημαντικά; δύσφημόν
ἐστι δειλία, δύσφημον ἀγέννεια, πένθος, λύπη, ἀναισχυντία. ταῦ-
τα τὰ ὀνόματα δύσφημά ἐστι. καίτοι γε οὐδὲ ταῦτα ὀκνεῖν δεῖ φθέγ-
γεσθαι, ὑπὲρ φυλακῆς τῶν πραγμάτων. δύσφημον δέ μοι λέγεις
ὄνομα, φυσικοῦ τινος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶναι
καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺς στάχυας· ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει τῶν σταχύων,
ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. λέγε δύσφημον καὶ τὸ φυλλοῤῥοεῖν, καὶ τὸ ἰσχάδα
γίνεσθαι

γίνεσθαι αὐτὴ σῦκον, καὶ ἀσταφίδας ἐκ τῆς σταφυλῆς. πάντα γὰρ ταῦτα τῶν προτέρων εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαί, οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τοῦτ' ἔστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά. τοῦτο θάνατος, μεταβολὴ μείζων, οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. οὐκέτι οὖν ἔσομαι; οὐκ ἔσῃ, ἀλλ' ἄλλο τι, οὗ νῦν ὁ κόσμος χρείαν ἔχει. καὶ γὰρ σὺ ἐγένου, οὐχ ὅτε σὺ ἠθέλησας, ἀλλ' ὅτε ὁ κόσμος χρείαν ἔσχε. διὰ τοῦτο ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς μεμνημένος τίς τ' ἐστὶ, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ἐστὶ, πῶς τὴν αὑτοῦ χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ θεῷ. ἔτι μ' εἶναι θέλεις; ὡς ἐλεύθερος, ὡς γενναῖος, ὡς σὺ ἠθέλησας. σὺ γάρ με ἀκώλυτον ἐποίησας ἐν τοῖς ἐμοῖς. ἀλλ' οὐκέτι μου χρείαν ἔχεις; καλῶς σοι γένοιτο. καὶ μέχρι νῦν διὰ σὲ ἔμενον, δι' ἄλλον οὐδένα. καὶ νῦν σοι πειθόμενος ἀπέρχομαι. πῶς ἀπέρχῃ; πάλιν ὡς σὺ ἠθέλησας, ὡς ἐλεύθερος, ὡς ὑπηρέτης σός, ὡς ᾐσθημένος σου τῶν προσταγμάτων καὶ ἀπαγορευμάτων. μέχρι δ' ἂν οὖν διατρίβω ἐν τοῖς σοῖς, τίνα με θέλεις εἶναι, ἄρχοντα ἢ ἰδιώτην, βουλευτὴν ἢ δημότην, στρατιώτην, στρατηγόν, παιδευτὴν, ἢ οἰκοδεσπότην. ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον, ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. ποῦ δ' εἶναί με θέλεις; ἐν ῥώμῃ, ἢ ἐν ἀθήναις, ἢ ἐν θήβαις, ἢ ἐν γυάροις; μόνον ἐκεῖ μου μέμνησο. ἂν με ἐκεῖ πέμπῃς, ὅπου κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, οὐ σοι ἀπειθῶν ἔξειμι, ἀλλ' ὡς σοῦ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικόν, οὐκ ἀπολείπω σε· μὴ γένοιτο· ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι μου χρείαν οὐκ ἔχεις. ἂν δὲ διδῶται κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ, οὐ ζητήσω ἄλλον, ἢ ἐν ᾧ εἰμὶ ἢ ἄλλους ἀνθρώπους, ἢ μεθ' ὧν εἰμί. ταῦτα νυκτὸς, ταῦτα ἡμέρας πρόχειρα ἔστω. ταῦτα γράφειν, ταῦτα ἀναγινώσκειν, περὶ τούτων τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, αὐτὸν πρὸς αὑτὸν, πρὸς ἕτερον, μή τι ἔχεις μοι πρὸς τοῦτο βοηθῆσαι; καὶ πάλιν ἄλλῳ ἐλθεῖν καὶ ἄλλῳ. εἶτα ἄν τι γένηται τῶν λεγομένων ἀβουλήτων, εὐθὺς ἐκεῖνο πρῶτον ἐπικουφίσει σε, ὅτι οὐκ ἀπροσδόκητον. μέγα γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ, ᾔδειν θνητὸν γεγεννηκώς. οὕτω γὰρ ἐρεῖς καὶ σὺ, ὅτι ᾔδειν θνητὸς ὤν, ᾔδειν ἀποδημητικὸς ὤν, ᾔδειν ἐκβλητὸς ὤν, ᾔδειν εἰς φυλακὴν ἀπότακτος ὤν. εἶτ' ἂν ἐπιστρέψῃς κατὰ σαυτὸν, καὶ ζητήσῃς τὴν χώραν ἐξ ἧς ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς, εὐθὺς ἀναμνησθήσῃ, ὅτι ἐκ τῆς τῶν ἀπροαιρέτων, τῶν οὐκ ἐμῶν. τί οὖν πρὸς ἐμέ; εἶτα τὸ κυριώτατον, τίς δ' αὐτὸ καὶ ἐπιπέπομφεν; ὁ ἡγεμὼν, ἢ ὁ στρατη-

στρατηγός, ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δὸς οὖν αὐτ'· δεῖ γάρ με ἀεὶ
τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. εἶθ' ὅταν σε ἡ φαντασία δάκνῃ (τοῦ-
το γὰρ οὐκ ἐπὶ σοὶ) ἀναμάχου τῷ λόγῳ, καταγωνίζου αὐτήν, μὴ ἐά-
σῃς ἐνισχύειν, μηδὲ προάγειν ἐπὶ τὰ ἑξῆς, ἀναπλάσσουσαν ὅσα θέλει,
καὶ ὡς θέλει. ἂν ἐν Γυάροις ᾖς, μὴ ἀνάπλασσε τὴν ἐν Ῥώμῃ διατρι-
βήν, καὶ ὅσας διαχύσεις εἶχεν ἐκεῖ διάγοντι, ὅσας γένοιντ' ἂν ἐπανελ-
θόντι· ἀλλ' ἐκεῖ τέτασο, ὅπως δεῖ τὸν ἐν Γυάροις διάγοντα, ἐν Γυά-
ροις ἐρρωμένως διάγειν. κἂν ἐν Ῥώμῃ ᾖς, μὴ ἀνάπλασσε τὴν ἐν Ἀθή-
ναις διατριβήν, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς ἐκεῖ μελέτα. εἶτ' ἀντὶ τῶν ἄλ-
λων ἁπασῶν διαχύσεων ἐκείνην ἀντέσαγε, τὴν ἀπὸ τοῦ παρακο-
λουθεῖν, ὅτι πείθῃ τῷ θεῷ, ὅτι οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ τὰ τοῦ καλοῦ καὶ ἀ-
γαθοῦ ἐκτελεῖς. οἷον γάρ ἐστιν, αὐτὸν αὑτῷ δύνασθαι εἰπεῖν· νῦν ἃ οἱ
ἄλλοι ἐν ταῖς σχολαῖς σεμνολογοῦσι, καὶ παραδοξολογεῖν δοκοῦσι, ταῦ-
τα ἐγὼ ἐπιτελῶ. κἀκεῖνοι καθήμενοι, τὰς ἐμὰς ἀρετὰς ἐξηγοῦνται,
καὶ περὶ ἐμοῦ ζητοῦσι, καὶ ἐμὲ ὑμνοῦσι. καὶ τούτου με ὁ Ζεὺς αὐτὸν παρ'
ἐμαυτοῦ λαβεῖν ἀπόδειξιν ἠθέλησε· καὶ αὐτὸς δὲ γνῶναι, εἰ ἔχει στρα-
τιώτην οἷον δεῖ, πολίτην οἷον δεῖ· καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προά-
γειν με μάρτυρα τῶν ἀπροαιρέτων· ἴδετε ὅτι εἰκῆ φοβεῖσθε, μάτην
ἐπιθυμεῖτε ὧν ἐπιθυμεῖτε· τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε, ἐν ἑαυτοῖς ζη-
τεῖτε· εἰ δὲ μή, οὐχ εὑρήσετε. ἐπὶ τούτοις με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει,
νῦν δ' ἐκεῖ πέμπει. πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς,
νοσοῦντα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει, οὐ μισῶν, μὴ γέ-
νοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ; οὐδ' ἀμελῶν, ὅς γε
οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυσι πρὸς
τοὺς ἄλλους χρώμενος. εἰς τοιαύτην ὑπηρεσίαν κατατεταγμένος, ἔτι
φροντίζω ποῦ εἰμι, ἢ μετὰ τίνων, ἢ τί περὶ ἐμοῦ λέγουσιν; οὐχ ὅλος
πρὸς τὸν θεὸν τέταμαι, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγμα-
τα; ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσί, καὶ τρίβων αὐτὸς παρὰ σαυτῷ, καὶ πρό-
χειρα ποιῶν, οὐδέποτε δεήσῃ τοῦ παραμυθουμένου, τοῦ ἐπιρρωννύντος.
καὶ γὰρ αἰσχρόν, οὐ τὸ φαγεῖν μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τὸ λόγον μὴ ἔχειν ἀρκοῦν-
τα πρὸς ἀφοβίαν. ἂν δ' ἅπαξ περιποιήσῃ τὸ ἄλυπον καὶ ἄφοβον,
ἔτι σοι τύραννος ἔσται τίς, ἢ δορυφόρος, ἢ Καισαριανοί, ἢ ὀρδινατίων
δήξεταί σε, ἢ οἱ ἐπιθύοντες ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἐπὶ τοῖς ὀπτικίοις, τὸν
τηλικαύτην ἀρχὴν παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφότα; μόνον μὴ πόμπευε αὐτήν,
μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ, ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε. κἂν μηδεὶς αἰσθάνη-

ται,

ται, ἀρχὴ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν.

Πρὸς τοὺς ἀποπίπτοντας ὧν προέθεντο. κε.

Σκέψαι ὧν προέθου ἀρχόμενος, τίνων μὲν ἐκράτησας, τίνων δ' οὔ, καὶ πῶς ἐφ' οἷς μὲν εὐφραίνῃ ἀναμιμνησκόμενος, ἐφ' οἷς δ' ἄχθῃ. καὶ εἰ δυνατόν, ἀνάλαβε κἀκεῖνα ὧν ἀπωλίσθης. οὐ γὰρ ἀποκνητέον τὸν ἀγῶνα τὸν μέγιστον ἀγωνιζομένοις, ἀλλὰ καὶ πληγὰς ληπτέον. οὐ γὰρ ὑπὲρ πάλης καὶ παγκρατίου ὁ ἀγὼν πρόκειται, οὗ καὶ τυχόντι καὶ μὴ τυχόντι, ἔξεστι μὲν πλείστου ἀξίῳ, ἔξεστι δὲ ὀλίγου εἶναι, καὶ νὴ Δία ἔξεστι μὲν εὐτυχεστάτῳ, ἔξεστι δὲ κακοδαιμονεστάτῳ εἶναι. ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας. τί οὖν; οὐδ' ἂν ἀπαυδήσωμεν ἐνταῦθα, κωλύει τις πάλιν ἀγωνίζεσθαι. οὐδὲ δεῖ περιμεῖναι τετραετίαν ἄλλην, ἵν' ἔλθῃ ἄλλα Ὀλύμπια. ἀλλ' εὐθὺς ἀναλαβόντι καὶ ἀνακτησαμένῳ ἑαυτὸν, καὶ τὴν αὐτὴν εἰσφέροντι προθυμίαν, ἔξεστιν ἀγωνίζεσθαι. κἂν πάλιν ἀπείπῃς, πάλιν ἔξεστι. κἂν ἅπαξ νικήσῃς, ὅμοιος εἶ τῷ μηδέποτε ἀπειπόντι. μόνον μὴ ὑπὸ ἔθους τοῦ αὐτοῦ, ἡδέως αὐτὸ ἄρξῃ ποιεῖν, καὶ λοιπὸν ὡς κακὸς ἀθλητὴς περιέρχῃ νικώμενος τὴν περίοδον, ὅμοιος τοῖς ἀποφυγοῦσιν ὄρτυξιν. ἡττᾶ με φαντασία παιδισκαρίου καλοῦ. τί γὰρ πρώην οὐχ ἡττήθην; προθυμία μοι γίνεται ψέξαι τινά. πρώην γὰρ οὐκ ἔψεξα; οὕτως ἡμῖν λαλεῖς, ὡς ἀζήμιος ἐξεληλυθὼς, οἷον εἴ τις τῷ ἰατρῷ κωλύοντι λούσασθαι, λέγοι, πρώην γὰρ οὐκ ἐλουσάμην; ἂν οὖν ὁ ἰατρὸς αὐτῷ ἔχῃ λέγειν, ἄγε, λουσάμενος οὖν τί ἔπαθες; οὐκ ἐπύρεξας; οὐκ ἐκεφαλαλγησας; καὶ σὺ ψέξας πρώην τινὰ, οὐ κακοήθους ἔργον ἔπραξας; οὐ φλυάρου; οὐκ ἔθρεψάς σου τὴν ἕξιν ταύτην, παραβάλλων αὐτῇ τὰ οἰκεῖα ἔργα; ἡττηθεὶς δὲ τοῦ παιδισκαρίου, ἀπῆλθες ἀζήμιος; τί οὖν τὰ πρώην λέγεις; ἔδει δ' οἶμαι μεμνημένον, ὡς οἱ δοῦλοι τῶν πληγῶν, ἀπέχεσθαι τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων. ἀλλ' οὐχ ὅμοιον. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ πόνος τὴν μνήμην ποιεῖ. ἐπὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων, ποῖος πόνος; ποία ζημία; πότε γὰρ εἰθίσθης φεύγειν τὸ κακῶς ἐνεργῆσαι; οἱ πόνοι ἄρα οἱ τῶν πειρατηρίων, ἑκόντων ἢ ἀκόντων ἡμῶν, ὠφέλιμοι.

Πρὸς τοὺς τὴν ἀπορίαν δεδοικότας. κϛ.

Οὐκ αἰσχύνῃ, δειλότερος ὢν καὶ ἀγεννέστερος τῶν δραπετῶν; πῶς ἐκεῖνοι φεύγοντες καταλείπουσι δεσπότας, ποίοις ἀγροῖς πεποιθότες, ποίοις οἰκέταις; οὐχὶ δ' ὀλίγον ὅσον πρὸς τὰς πρώτας ἡμέρας ὑφελόμενοι, εἶθ' ὕστερον διὰ γῆς ἢ καὶ θαλάττης φέρον-

του, ἄλλην δὲ ἄλλης ἀφορμὴν πρὸς τὸ διατραφῆναι φιλοτεχνοῦντες; καὶ τίς πώποτε δραπέτης λιμῷ ἀπέθανεν; σὺ δὲ τρέμεις, μή σοι λίπῃ τὰ ἀναγκαῖα· καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖς, ταλαίπωρε. οὕτω τυφλὸς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν οὐχ ὁρᾷς, ὅποι φέρει ἡ τῶν ἀναγκαίων ἔνδεια; ποῦ γὰρ φέρει; ὅπου καὶ ὁ πυρετός, ὅπου καὶ λίθος ἐπιπεσὼν· εἰς θάνατον. τοῦτ' οὖν οὐ πολλάκις δ' αὐτὸς εἶπες πρὸς τοὺς ἑταίρους; πολλὰ δ' ἀνέγνως τοιαῦτα, πολλὰ δ' ἔγραψας· ποσάκις δ' ἠλαζονεύσω, ὅτι πρός γε τὸ ἀποθανεῖν μετρίως ἔχεις; ναί· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ πεινάσουσι. τί οὖν; μή τι καὶ ὁ ἐκείνων λιμὸς ἀλλαχοῦ που φέρει; οὐχὶ καὶ ἡ αὐτή που κάθοδος; τὰ κάτω τὰ αὐτά; οὐ θέλεις οὖν ἐκεῖ βλέπειν, θαρρῶν πρὸς πᾶσαν ἀπορίαν καὶ ἔνδειαν, ὅπου καὶ τοὺς πλουσιωτάτους καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς μεγίστας ἄρξαντας, καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους δεῖ κατελθεῖν; ἢ σὲ πεινῶντα, ἂν οὕτω τύχῃ, ἐκείνους δὲ διαρραγέντας ὑπὸ ἀπεψιῶν καὶ μέθης; τίνα πώποτ' ἐπαίτην ῥᾳδίως εἶδες, μὴ γέροντα; τίνα δ' οὐκ ἐσχατογήρων; ἀλλὰ ῥιγῶντες τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ χαμαὶ ἐρριμμένοι, καὶ ὅσον αὐτὸ τὸ ἀναγκαῖον σιτούμενοι, ἐγγὺς ἥκουσι τοῦ μηδὲ ἀποθανεῖν δύνασθαι. οὐ γράφειν; οὐ παιδαγωγεῖν; οὐ θύραν ἀλλοτρίαν φυλάττειν; ἀλλ' αἰσχρὸν εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἀνάγκην. μάθε οὖν πρῶτον, τίνα τὰ αἰσχρά ἐστι· καὶ οὕτως ἡμῖν λέγε σαυτὸν φιλόσοφον. τὸ νῦν δὲ, μηδ' ἂν ἄλλος τις εἴπῃ σε, ἀνέχου. αἰσχρόν ἐστί σοι, τὸ μὴ σὸν ἔργον, οὗ σὺ αἴτιος οὐκ εἶ; ὃ ἄλλως ἀπήντηκέ σοι, ὡς κεφαλαλγία, ὡς πυρετός. εἰ οὖν οἱ γονεῖς πτωχοὶ ἦσαν, ἄλλως ἢ κληρονόμους ἀπέλιπον, ἢ ζῶντες οὐκ ἐπαρκοῦσιν, οὐδέν σοι ταῦτα αἰσχρά ἐστι. ταῦτα ἐμάνθανες παρὰ τοῖς φιλοσόφοις; οὐδέποτε ἤκουσας, ὅτι τὸ αἰσχρὸν ψεκτόν, τὸ δὲ ψεκτὸν ἄξιόν ἐστι τοῦ ψέγεσθαι; τίνα δ' ἔστι τῷ μὴ αὐτοῦ ψέγειν ἔργῳ, ὃ αὐτὸς οὐκ ἐποίησε; σὺ οὖν ἐποίησας σὺ τὸν πατέρα τοιοῦτον; ἢ ἔξεστί σοι ἐπανορθῶσαι αὐτόν; δίδοταί σοι τοῦτο; τί οὖν δεῖ σε θέλειν, τὰ μὴ διδόμενα; ἢ μὴ τυγχάνοντα αὐτῶν, αἰσχύνεσθαι; οὕτω δὲ καὶ εἰθίζου φιλοσοφῶν, ἀφορᾶν εἰς ἄλλους, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἐλπίζειν ἐκ σεαυτοῦ; τοιγαροῦν οἴμωζε, καὶ στένε, καὶ ἔσθιε, δεδοικὼς μὴ οὐκ ἔχῃς τροφὰς αὔριον. περὶ τῶν δουλαρίων τρέμε, μὴ κλέψῃ, μὴ φύγῃ, μὴ ἀποθάνῃ. οὕτω σὺ ζῆθι, καὶ μὴ παύσῃ μηδέποτε, ὅστις ὀνόματι μόνον πρὸς φιλοσοφίαν προσῆλθες, καὶ τὰ θεωρήματα αὐτῆς ὅσον ἐπὶ σοὶ κατῄσχυνας, ἄχρηστα ἐπιδείξας καὶ ἀνωφελῆ τοῖς ἀναλαμβάνουσιν. οὐδέποτε δ' εὐσταθείας ὠρέχθης, ἀταραξίας, ἀπαθείας·

θέας· οὐδὲ γὰρ τούτου ἕνεκα ἐθεράπευσας, συλλογισμῶν δ᾽ ἕνεκα πολλούς. οὐδέποτε τούτων τινὰ τῶν φαντασιῶν διεβασάνισας αὐτὸς ὑπὲρ σαυτοῦ· δύναμαι φέρειν, ἢ οὐ δύναμαι φέρειν; τί μοι τὸ λοιπόν ἐστιν; ἀλλ᾽ ὡς πάντων ἐχόντων σοι καλῶς καὶ ἀσφαλῶς, περὶ τὸν τελευταῖον κατεγίνου τόπον, τὸν τῆς ἀμεταπτωσίας, ἵν᾽ ἀμετάπτωτα ἔχῃς. τίνα; τὴν δειλίαν, τὴν ἀγέννειαν, τὸν θαυμασμὸν τῶν πλουσίων, τὴν ἀτελῆ ὄρεξιν, τὴν ἀποτευκτικὴν ἔκκλισιν. περὶ τῆς τούτων ἀσφαλείας ἐφρόντιζες. οὐκ ἔδει προσκτήσασθαι πρῶτον ἐκ τοῦ λόγου, εἶτα τούτῳ περιποιεῖν τὴν ἀσφάλειαν; καὶ τίνα πώποτ᾽ εἶδες, θριγκὸν περιοικοδομοῦντα, μηδενὶ τειχίῳ περιβαλλόμενον αὐτόν; τίς θυρωρὸς καθίσταται, ὅπου οὐδεμιᾷ θύρᾳ; ἀλλὰ σὺ μελετᾷς ἀποδεικνύειν δύνασθαι. τίνα μελετᾷς; μὴ ἀποσαλεύεσθαι διὰ σοφισμάτων. ἀπὸ τίνων; δεῖξόν μοι πρῶτον τί τηρεῖς, τί μετρεῖς, ἢ τί ἱστᾷς· εἶθ᾽ οὕτως ἐπιδείκνυε τὸν ζυγόν, ἢ τὸν μέδιμνον. ἢ μέχρι τίνος μετρήσεις τὴν σποδόν; οὐ ταῦτά σε ἀποδεικνύειν δεῖ, ἃ ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαίμονας; ἃ ποιεῖ προχωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα ὡς θέλουσι; δι᾽ ἃ οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, πείθεσθαι τῇ διοικήσει τῶν ὅλων; ταῦτά μοι δείκνυε. ἰδοὺ δεικνύω, φησίν. ἀναλύσω σοι συλλογισμούς. τοῦτο τὸ μετροῦν ἐστιν, ἀνδράποδον· τὸ μετρούμενον δ᾽ οὐκ ἔστι. διὰ ταῦτα νῦν τίνεις δίκας, ὧν ἠμέλησας φιλοσοφίας. τρέμεις, ἀγρυπνεῖς, μετὰ πάντων βουλεύῃ. κἂν μὴ πᾶσιν ἀρέσκειν μέλλῃ τὰ βουλεύματα, κακῶς οἴει βεβουλεῦσθαι. εἶτα φοβῇ λιμόν, ὡς δοκεῖς· σὺ δ᾽ οὐ λιμὸν φοβῇ, ἀλλὰ δέδοικας μὴ οὐκ ἔχῃς μάγειρον, μὴ οὐκ ἔχῃς ἄλλον ὀψωνητήν, ἄλλον τὸν ὑποδήσοντα, ἄλλον τὸν ἐνδύσοντα, ἄλλους τοὺς τρίψοντας, ἄλλους τοὺς ἀκολουθήσοντας, ἵν᾽ ἐν τῷ βαλανείῳ ἐκδυσάμενος, καὶ ἐκτείνας σεαυτὸν ὡς οἱ ἐσταυρωμένοι, τρίβῃ ἔνθεν καὶ ἔνθεν· εἶθ᾽ ὁ ἀλείπτης ἐπιστὰς λέγῃ, μετάβηθι, δὸς πλευρόν, κεφαλὴν αὐτοῦ λάβε, παράθες τὸν ὦμον· εἶτ᾽ ἐλθὼν ἐκ τοῦ βαλανείου εἰς οἶκον, κραυγάσῃς, οὐδεὶς φέρει φαγεῖν, εἶτ᾽ ἆρον τὰς τραπέζας, σπόγγισον. τοῦτο φοβῇ, μὴ οὐ δύνῃ ζῆν ἀρρώστου βίον. ἐπεί τοι τὸν τῶν ὑγιαινόντων μάθε, πῶς οἱ δοῦλοι ζῶσι, πῶς οἱ ἐργάται, πῶς οἱ γνησίως φιλοσοφοῦντες, πῶς Σωκράτης ἔζησεν, ἐκεῖνος μὲν καὶ μετὰ γυναικὸς καὶ παίδων, πῶς Διογένης, πῶς Κλεάνθης, ἅμα σχολάζων καὶ ἀντλῶν. ταῦτα ἂν θέλῃς ἔχειν, ἕξεις πανταχοῦ, καὶ ζήσεις θαρρῶν. τίνι; ᾧ μόνῳ θαρρεῖν ἐνδέχεται, τῷ πιστῷ, τῷ ἀκωλύτῳ, τῷ ἀναφαιρέτῳ, τουτέστι τῇ προαι-

ρέσει

ρέσει τῇ σεαυτοῦ. διατί δ' οὕτως ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ σαυτὸν παρεσκεύασας, ἵνα μηδείς σ' εἰς οἰκίαν θέλῃ δέξασθαι, μηδεὶς ἐπιμεληθῆναι. ἀλλὰ σκεῦος μὲν ὁλόκληρον καὶ χρήσιμον ἔξω ἐρριμμένον, πᾶς τις εὑρὼν ἀναιρήσεται, καὶ κέρδος ἡγήσεται· σὲ δ' οὐδείς, ἀλλὰ πᾶς ζημίαν. οὕτως οὐδὲ κυνὸς δύνασαι χρείαν παρασχεῖν, οὐδ' ἀλεκτρυόνος. τί οὖν ἔτι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; φοβεῖταί τις ἀνὴρ ἀγαθός, μὴ λίπωσιν αὐτὸν τροφαί. τοῖς τυφλοῖς οὐ λείπουσι, τοῖς χωλοῖς οὐ λείπουσι, λείψουσιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ; καὶ στρατιώτῃ μὲν ἀγαθῷ οὐ λείπει ὁ μισθοδοτῶν, οὐδ' ἐργάτῃ, οὐδὲ σκυτεῖ, τῷ δ' ἀγαθῷ λείψει; οὕτως ὁ θεὸς ἀμελεῖ τῶν αὑτοῦ ἐπιτευγμάτων, τῶν διακόνων, τῶν μαρτύρων; οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, ὅτι καὶ ἔστι, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ οὐκ ἀμελεῖ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδέν ἐστι κακόν, οὔτε ζῶντι οὔτε ἀποθανόντι; τί οὖν, ὅταν μὴ παρέχῃ τροφάς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς τὸ ἀνακλητικόν μοι σεσήμαγκε, πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. καὶ γὰρ ἦλθον ὅτ' ἐκείνῳ ἔδοξε, καὶ ἄπειμι πάλιν ἐκείνῳ δοκοῦν. καὶ ζῶντός μου, τοῦτο τὸ ἔργον ἦν, ὑμνεῖν τὸν θεόν, καὶ αὐτὸν ἐπ' ἐμαυτοῦ, καὶ πρὸς ἕνα καὶ πρὸς πολλούς. οὐ παρέχει μοι πολλά, οὐκ ἄφθονα, τρυφᾶν με οὐ θέλει. οὐδὲ γὰρ τῷ Ἡρακλεῖ παρεῖχε, τῷ υἱῷ τῷ ἑαυτοῦ. ἀλλ' ἄλλος ἐβασίλευσεν Ἄργους καὶ Μυκηνῶν, ὁ δ' ἐπετάσσετο, καὶ ἐπόνει, καὶ ἐγυμνάζετο. καὶ ἦν Εὐρυσθεὺς μὲν ὃς ἦν, οὔτε Ἄργους οὔτε Μυκηνῶν βασιλεύς, ὅς γ' οὐδ' αὐτὸς ἑαυτοῦ. ὁ δ' Ἡρακλῆς ἁπάσης γῆς καὶ θαλάττης ἄρχων καὶ ἡγεμὼν ἦν, καθαρτὴς ἀνομίας καὶ ἀδικίας, εἰσαγωγεὺς δὲ δικαιοσύνης καὶ ὁσιότητος, καὶ ταῦτα ἐποίει καὶ γυμνὸς καὶ μόνος. ὁ δ' Ὀδυσσεύς, ὅτε ναυαγὸς ἐξερρίφη, μή τι ἐταπείνωσεν αὐτὸν ἡ ἀπορία; μή τι ἐπέκλασεν; ἀλλὰ πῶς ἀπῄει πρὸς τὰς παρθένους, αἰτήσων τὰ ἀναγκαῖα; τί οὖν τοῦτο πρὸς τὸ δοῦλον εἶναι, ἢ ἐλεύθερον; οὐδέποθ' ὑπὸ τῆς ἐρωμένης ἐπετάγης οὐδέν, ὧν οὐκ ἤθελες; οὐδέποτε σὺ τὸ δουλάριον ἐκολάκευσας; οὐδέ ποτ' αὐτοῦ τοὺς πόδας κατεφίλησας; καί τοι τοῦ Καίσαρος ἄν σε τίς ἀναγκάσῃ, ὕβριν αὐτὸ ἡγῇ, καὶ ὑπερβολὴν τυραννίδος. τί οὖν ἄλλο ἐστὶ δουλεία; νυκτὸς οὐδέ ποτ' ἀπῆλθες ὅπου οὐκ ἤθελες, ἀνήλωσας ὅσα οὐκ ἤθελες; εἶπάς τινα οἰμώζων καὶ στένων; ἠνέσχου λοιδορούμενος; ἀποκλειόμενος; ἀλλ' εἰ σὺ αἰσχύνῃ τὰ σαυτοῦ ὁμολογεῖν, ὅρα ἃ λέγει καὶ ποιεῖ ὁ Θρασωνίδης,

ὅς το-

ὃς τοσαῦτα στρατευσάμενος ὅσα τάχα οὐδὲ σύ, πρῶτον μὲν ἐξελή-
λυθε νυκτὸς, ὅτε ὁ γείτων οὐ τολμᾷ ἐξελθεῖν. ἀλλ' εἰ προσηναγκάζε-
το ὑπ' αὐτοῦ, πολλ' ἂν ὑπερκραγάσας, καὶ τὴν πικρὰν δουλείαν ἀπολο-
φυράμενος, ἐξῆλθεν. εἶτα τί λέγεις; παιδισκάριόν με, φησί, καταδε-
δούλωκεν ἀτελὲς, ὃν οὐδεὶς τῶν πολεμίων πώποτε. τάλας, ὥστε καὶ
παιδισκαρίου δοῦλος εἶ, καὶ παιδισκαρίου εὐτελοῦς. τί οὖν ἔτι σαυτὸν
ἐλεύθερον λέγεις; τί δὲ προφέρεις σου τὰς στρατείας; εἶτα ξίφος αἰτεῖ,
καὶ πρὸς τὸν ὑπ' εὐνοίας μὴ διδόντα χαλεπαίνει. καὶ δῶρα τῇ μισού-
σῃ πέμπει, καὶ δεῖται, καὶ κλαίει. πάλιν δὲ μικρὰ εὐημερήσας, ἐπαί-
ρεται. πλὴν καὶ τότε πῶς; μὴ δ' ἐπιθυμεῖν, ἢ φοβεῖσθαι; σκέψαι δ' ἐπὶ
τῶν ζώων, πῶς χρώμεθα τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐλευθερίας. λέοντας τρέφουσιν
ἡμέρους ἐγκλείσαντες, καὶ σιτίζουσι, καὶ κομίζουσιν ἔνιοι μεθ' αὑτῶν. καὶ
τίς ἐρεῖ τοῦτον τὸν λέοντα ἐλεύθερον; οὐχὶ δ' ὅσῳ μαλακώτερον διεξά-
γει, τοσούτῳ δουλικώτερον; τίς δ' ἂν αἴσθησιν καὶ λογισμὸν λαβὼν,
βούλοιτο τούτων τις εἶναι τῶν λεόντων; ἄγε. τὰ δὲ πτηνὰ ταῦτα ὅταν ληφ-
θῇ, καὶ ἐγκεκλεισμένα τρέφηται, οἷα πάσχει, ζητοῦντα ἐκφυγεῖν; καὶ
ἔνιά γε αὐτῶν λιμῷ διαφθείρεται μᾶλλον, ἢ ὑπομένει τὴν τοιαύτην
διεξαγωγήν. ὅσα δ' οὖν διασώζεται, μόγις καὶ χαλεπῶς, καὶ φθίνοντα·
κἂν ὅλως εὕρῃ τι παρεῳγμένον, ἐξεπήδησεν· οὕτως ὀρέγεται τῆς φυ-
σικῆς ἐλευθερίας, καὶ τοῦ αὐτόνομα καὶ ἀκώλυτα εἶναι. καὶ τί σοι καλόν
ἐστιν ἐνταῦθα; οἷα λέγεις; πέτεσθαι πέφυκα ὅπου θέλω, ὕπαιθρος διά-
γειν, ᾄδειν ὅταν θέλω· σύ με πάντων τούτων ἀφαιρεῖ, καὶ λέγεις, τί
σοι κακόν ἐστι; διὰ τοῦτο ἐκεῖνα μόνα ἐροῦμεν ἐλεύθερα, ὅσα τὴν ἅλωσιν
οὐ φέρει, ἀλλ' ἅμα τε ἑάλω, καὶ ἀποθανόντα διέφυγεν; οὕτω καὶ Διογέ-
νης που λέγει, μίαν εἶναι μηχανὴν πρὸς ἐλευθερίαν, τὸ εὐκόλως ἀποθνή-
σκειν. καὶ τῷ Περσῶν βασιλεῖ γράφει, ὅτι τὴν Ἀθηναίων πόλιν κα-
ταδουλώσασθαι οὐ δύνασαι, οὐ μᾶλλον, φησιν, ἢ τοὺς ἰχθύας. πῶς; οὐ γὰρ
λήψομαι αὐτούς; ἂν λάβῃς, φησὶν, εὐθὺς ἀπολιπόντες σε οἰχήσον-
ται, καθάπερ οἱ ἰχθύες. καὶ γὰρ ἐκείνων ὃν ἂν λάβῃς, ἀπέθανε. καὶ
οὗτοι ληφθέντες ἐὰν ἀποθνήσκωσι, τί σοι ἐστὶ τῆς παρασκευῆς ὄφε-
λος; τοῦτ' ἐστὶν ἐλευθέρου ἀνδρὸς φωνὴ, σπουδῇ ἐξητακότος τὸ πρᾶγ-
μα, καὶ ὥσπερ εἰκὸς εὑρηκότος. ἂν δ' ἀλλαχοῦ ζητῇς ἢ ὅπου ἐστὶ, τί
θαυμαστὸν εἰ οὐδέποτε αὐτὸ εὑρίσκεις; ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται
ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ
δοῦναι ἀργύριον; οὔ, ἀλλ' ὅτι φαντάζεται, μέχρι νῦν διὰ τὸ μὴ τετυ-

χηκυίαι τούτου, ἐμπολίζεσθαι καὶ δυσφορεῖν. ἂν ἀφεθῶ, φησίν, εὐθὺς πᾶσα εὔροια, οὐδενὸς ἐπιστρέφομαι, πᾶσιν ὡς ἴσος καὶ ὅμοιος λαλῶ, πορεύομαι ὅπου θέλω, ἔρχομαι ὅθεν θέλω καὶ ὅπου θέλω. εἶτα ἀπηλευθέρωται· καὶ εὐθὺς μὲν οὐκ ἔχων ποῦ φάγῃ, ζητεῖ τίνα κολακεύσει, παρὰ τίνι δειπνήσει, εἶτα ἢ ἐργάζεται τῷ σώματι, καὶ πάσχει τὰ δεινότατα. κἂν σχῇ τινα φάτνην, ἐμπέπτωκεν εἰς δουλείαν πολὺ τῆς προτέρας χαλεπωτέραν. ἢ καὶ εὐπορήσας ἄνθρωπος ἀπειρόκαλος, πεφίληκε παιδισκάριον, καὶ δυστυχῶν ἀνακλαίεται, καὶ τὴν δουλείαν ποθεῖ. τί γάρ μοι κακὸν ἦν; ἄλλος μ' ἐνέδυεν, ἄλλος μ' ὑπέδει, ἄλλος ἔτρεφεν, ἄλλος ἐνοσοκόμει, ὀλίγα αὐτῷ ὑπηρέτουν. νῦν δὲ τάλας οἷα πάσχω; πλείοσι δουλεύων ἀνθ' ἑνός. ὅμως δὲ ἐὰν δακτυλίους, φησί, λάβω; τότε γ' εὐρούστατα διάξω, καὶ εὐδαιμονέστατα. πρῶτον μὲν ἵνα λάβῃ, πάσχει ὧν ἐστιν ἄξιος· εἶτα λαβὼν πάλιν ταὐτά. εἶτα φησίν, ἂν μὲν στρατεύσωμαι, ἀπήλλαγμαι πάντων τῶν κακῶν. στρατεύεται· πάσχει ὅσα μαστιγίας, καὶ οὐδὲν ἧττον δευτέραν αἰτεῖ στρατείαν, καὶ τρίτην. εἶθ' ὅταν αὐτὸν τὸν κολοφῶνα ἐπιθῇ, καὶ γένηται συγκλητικός, τότε γίνεται δοῦλος. εἰς σύλλογον ἐρχόμενος, τότε τὴν καλλίστην καὶ λιπαρωτάτην δουλείαν δουλεύει. ἵνα μὴ μωρὸς ᾖ, ἀλλ' ἵνα μάθῃ ἃ ἔλεγεν ὁ σωκράτης, τί ἐστι τῶν ὄντων ἕκαστον, καὶ μὴ εἰκῇ τὰς προλήψεις ἐφαρμόζῃ ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἴτιον τοῖς ἀνθρώποις πάντων τῶν κακῶν, τὸ τὰς προλήψεις τὰς κοινὰς μὴ δύνασθαι ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους. ἡμεῖς δὲ ἄλλοι ἄλλα οἰόμεθα. ὁ μὲν ὅτι νοσεῖ· οὐδαμῶς, ἀλλ' ὅτι τὰς προλήψεις οὐκ ἐφαρμόζει. ὁ δὲ ὅτι πτωχός ἐστιν, ὁ δὲ ὅτι πατέρα χαλεπὸν ἔχει ἢ μητέρα, τῷ δὲ ὅτι ὁ καῖσαρ οὐχ ἵλεώς ἐστι. τοῦτο δέ ἐστιν ἓν καὶ μόνον, τὸ τὰς προλήψεις ἐφαρμόζειν μὴ εἰδέναι. ἐπεὶ τίς οὐκ ἔχει κακοῦ πρόληψιν, ὅτι βλαβερόν ἐστιν, ὅτι φευκτόν ἐστιν, ὅτι παντὶ τρόπῳ ἀκρινονόμητόν ἐστι. πρόληψις προλήψει οὐ μάχεται, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἐπὶ τὸ ἐφαρμόζειν. τί οὖν τὸ κακόν ἐστι τοῦτο, καὶ βλαβερὸν καὶ φευκτόν; λέγει, τὸ καίσαρος μὴ εἶναι φίλον. ἀπῆλθεν, ἀπέπεσε τῆς ἁρμογῆς, θλίβεται, ζητεῖ τὸ μηδὲν πρὸς τὸ προκείμενον· ὅτι τυχὼν τοῦ φίλος εἶναι καίσαρος, οὐδὲν ἧττον τοῦ ζητουμένου οὐ τέτυχε. τί γάρ ἐστιν, ὃ ζητεῖ πᾶς ἄνθρωπος; εὐσταθῆσαι, εὐδαιμονῆσαι, πάντα ὡς θέλει ποιεῖν, μὴ κωλύεσθαι, μὴ ἀναγκάζεσθαι. ὅταν οὖν γένηται καίσαρος φίλος, πέπαυται κωλυόμενος, πέπαυται ἀναγκαζόμενος, εὐσταθεῖ,

σταθῇ, θυροῦ; τίνος πυνθανόμεθα; τίνα ἔχομεν ἀξιοπιστότερον, ἢ αὐτὸν τοῦτον τὸν γεγονότα φίλον; ἐλθὲ εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰπὲ ἡμῖν, πότε ἀταραχώτερον ἐκάθευδες; νῦν, ἢ πρὶν γενέσθαι φίλος τοῦ Καίσαρος; εὐθὺς ἀκούεις, ὅτι παῦσαι, τοὺς θεούς σοι, ἐμπαίζων μου τῇ τύχῃ. οὐκ οἶδας οἷα πάσχω τάλας, οὐδ' ὕπνος ἐπέρχεταί μοι. ἀλλ' ἄλλος ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἤδη ἐγρηγορεῖ, ἤδη πρόεισιν. εἶτα ταραχαί, εἶτα φροντίδες. ἄγε, ἐδείπνεις δὲ πότε εὐαρεστότερον; νῦν, ἢ πρότερον; ἄκουσον αὐτοῦ, καὶ περὶ τούτων τί λέγει· ὅτι ἂν μὲν μὴ κληθῇ, ὀδυνᾶται· ἂν δὲ κληθῇ, ὡς δοῦλος παρὰ κυρίῳ δειπνεῖ, μεταξὺ προσέχων μή τι μωρὸν εἴπῃ, ἢ ποιήσῃ. καὶ τί δοκεῖς; φοβεῖται μὴ μαστιγωθῇ ὡς δοῦλος. πόθεν αὐτῷ οὕτω καλῶς; ἀλλ' ὡς πρέπει, τηλικοῦτον ἄνδρα, Καίσαρος φίλον, μὴ ἀπολέσῃ τὸν τράχηλον. ἐλούου δὲ πότ' ἀταραχώτερον; ἐγυμνάζου δὲ πότε σχολαιότερον; τὸ σύνολον, ποῖον μᾶλλον ἤθελες βίον βιοῦν· τὸν νῦν, ἢ τὸν τότε; ὀμόσαι δύναμαι, ὅτι οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν ἀναίσθητος, ἢ ἀναληθής, μὴ ἀποδύρασθαι τὰς αὐτοῦ συμφοράς, ὅσῳ ἂν ᾖ φίλτερος. ὅταν οὖν μήτε οἱ βασιλεῖς λεγόμενοι ζῶσιν ὡς θέλουσι, μήθ' οἱ φίλοι τῶν βασιλέων, τίνες ἔτι εἰσὶν ἐλεύθεροι; ζήτει, καὶ εὑρήσεις. ἔχεις γὰρ ἀφορμὰς παρὰ τῆς φύσεως πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. εἰ δ' αὐτὸς οὐχ οἷός τε εἶ κατὰ ταύτας ψιλὰς πορευόμενος εὑρεῖν τὸ ἑξῆς, ἄκουσον παρὰ τῶν ἐζητηκότων. τί λέγουσιν; ἀγαθόν σοι δοκεῖ ἡ ἐλευθερία; τὸ μέγιστον. δύναται οὖν τις τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ τυγχάνων, κακοδαιμονεῖν, ἢ κακῶς πράσσειν; οὔ. ὅσους οὖν ἂν ἴδῃς κακοδαιμονοῦντας, δυσροοῦντας, πενθοῦντας, ἀποφαίνου θαῤῥῶν, μὴ εἶναι ἐλευθέρους. ἀποφαίνομαι. οὐκοῦν ἀπὸ μὲν ὠνῆς καὶ πράσεως, καὶ τῆς τοιαύτης ἐν κτήσει κατατάξεως, ἤδη ἀποκεχωρήκαμεν. εἰ γὰρ ὀρθῶς ὡμολόγηκας ταῦτα, ἄν τε μέγας βασιλεὺς κακοδαιμονῇ, οὐκ ἂν ἐλεύθερος, ἄν τε μικρός, ἄν θ' ὑπατικός, ἄν τε δισύπατος. ἔστω. ἔτι οὖν ἀπόκριναί μοι κἀκεῖνο, δοκεῖ σοι μέγα τι εἶναι καὶ γενναῖον ἡ ἐλευθερία, καὶ ἀξιόλογον; πῶς γὰρ οὔ; ἔστιν οὖν, τυγχάνοντά τινος οὕτω μεγάλου καὶ ἀξιολόγου καὶ γενναίου, ταπεινὸν εἶναι; οὐκ ἔστιν. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ὑποπεπτωκότα ἑτέρῳ, ἢ κολακεύοντα παρὰ τὸ φαινόμενον αὐτῷ, λέγε καὶ τοῦτον, θαῤῥῶν, μὴ εἶναι ἐλεύθερον. καὶ μὴ μόνον ἂν δειπναρίου ἕνεκα αὐτὸ ποιῇ, ἀλλὰ κἂν ἐπαρχίας ἕνεκα, κἂν ὑπατείας. ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγε, τοὺς μικρῶν τινων ἕνεκα ταῦτα ποιοῦντας· τούτους δ' ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους.

μικροδοῦλοι μεγαλοδοῦλοι.

ἴσω καὶ ταῦτα. δοκεῖ δέ σοι ἡ ἐλευθερία αὐτεξούσιόν τι καὶ αὐτόνομον; πῶς γὰρ οὔ; ὅντινα οὖν ἐπ' ἄλλῳ κωλῦσαι ἔστι, καὶ ἀναγκάσαι, θαρρῶν λέγε μὴ εἶναι ἐλεύθερον· καὶ μή μοι πάππους αὐτοῦ καὶ προπάππους βλέπε, καὶ ὠνὴν ζήτει καὶ πρᾶσιν· ἀλλ' ἂν ἀκούσῃς λέγοντος ἔσωθεν καὶ ἐκ πάθους, κύριε, κἂν δώδεκα ῥάβδοι προάγωσι, λέγε δοῦλον. κἂν ἀκούσῃς λέγοντος, τάλας ἐγὼ οἷα πάσχω, λέγε δοῦλον. ἂν ἁπλῶς ἀποκλαιόμενον ἴδῃς, μεμφόμενον, δυσροοῦντα, λέγε δοῦλον, περιπόρφυρον ἔχοντα. ἂν οὖν μηδὲν τούτων μὴ ποιῇ, μήπω εἴπῃς ἐλεύθερον· ἀλλὰ τὰ δόγματα αὐτοῦ κατάμαθε, μή τι ἀναγκαστά, μή τι κωλυτικά, μή τι δυσροητικά; κἂν εὕρῃς τοιοῦτον, λέγε δοῦλον, ἀνοχὰς ἔχοντα ἐν σατουρναλίοις, λέγε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ ἀποδημεῖ, εἶθ' ἥξει καὶ γνώσῃ οἷα πάσχει. τίς ἥξει; πᾶς ὃς αὐτεξουσίαν ἔχει τῶν ὑπ' αὐτοῦ τινος θελομένων πρὸς τὸ περιποιῆσαι ταῦτα, ἢ ἀφελέσθαι. οὕτως οὖν πολλοὺς κυρίους ἔχομεν; οὕτω. τὰ γὰρ πράγματα προτέρους τούτων κυρίους ἔχομεν· ἐκεῖνα δὲ πολλά ἐστι. διὰ ταῦτα ἀνάγκη, καὶ τοὺς τούτων τινὸς ἔχοντας ἐξουσίαν, κυρίους εἶναι. ἐπεί τοι οὐδεὶς αὐτὸν τὸν καίσαρα φοβεῖται, ἀλλὰ τὸν θάνατον, φυγήν, ἀφαίρεσιν τῶν ὄντων, φυλακήν, ἀτιμίαν. οὐδὲ φιλεῖ τις τὸν καίσαρα, ἂν μή τι ᾖ πολλοῦ ἄξιος· ἀλλὰ πλοῦτον φιλοῦμεν, δημαρχίαν, στρατηγίαν, ὑπατείαν. ὅταν ταῦτα φιλῶμεν, καὶ μισῶμεν, καὶ φοβώμεθα, ἀνάγκη τοὺς ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχοντας, κυρίους ἡμῶν εἶναι. διὰ τοῦτο καὶ ὡς θεοὺς αὐτοὺς προσκυνοῦμεν. ἐννοοῦμεν γάρ, ὅτι τὸ ἔχον ἐξουσίαν τῆς μεγίστης ὠφελείας, θεῖόν ἐστιν. εἶθ' ὑποτάσσομεν κακῶς, οὗτος δ' ἔχει τῆς μεγίστης ὠφελείας ἐξουσίαν, θεῖόν ἐστιν. εἰ γὰρ ὑποτάσσομεν κακῶς, καὶ τὸ οὗτος δ' ἔχει τῆς μεγίστης ὠφελείας ἐξουσίαν, ἀνάγκη καὶ τὸ γινόμενον ἐξ αὐτῶν ἐπηκολουθηκέναι κακῶς. τί οὖν ἐστι τὸ ποιοῦν ἀκώλυτον τὸν ἄνθρωπον, καὶ αὐτεξούσιον; πλοῦτος γὰρ οὐ ποιεῖ, οὐδ' ὑπατεία, οὐδ' ἐπαρχία, οὐδὲ βασιλεία, ἀλλὰ δεῖ τι ἄλλο εὑρεθῆναι. τί οὖν ἐστι, τὸ ἐν τῷ γράφειν ἀκώλυτον ποιοῦν καὶ ἀπαραπόδιστον; ἡ ἐπιστήμη τοῦ γράφειν. τί δ' ἐν τῷ κιθαρίζειν; ἡ ἐπιστήμη τοῦ κιθαρίζειν. οὐκοῦν καὶ ἐν τῷ βιοῦν, ἡ ἐπιστήμη τοῦ βιοῦν. ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς ἀκήκοας, σκέψαι αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους. τὸν ἐφιέμενόν τινος τῶν ἐπ' ἄλλοις ὄντων, ἐνδέχεται ἀκώλυτον εἶναι; οὔ. ἐνδέχεται ἀπαραπόδιστον; οὔ. οὐκοῦν οὐδ' ἐλεύθερον. ὅρα οὖν, πότερον οὐδὲν ἔχομεν ὃ ἐφ' ἡμῖν μόνοις ἐστίν, ἢ πάντα, ἢ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι, τὰ δ' ἐπ' ἄλλοις. πῶς λέγεις;

λέγεις; τὸ σῶμα ὅταν θέλῃς ὁλόκληρον εἶναι, ἐπὶ σοί ἐστιν, ἢ οὔ; οὐκ ἐπ' ἐμοί. ὅταν δ' ὑγιαίνειν; οὐδὲ τοῦτο. ὅταν δὲ καλὸν εἶναι; οὐδὲ τοῦτο. ζῆν δέ, ἢ ἀποθανεῖν; οὐδὲ τοῦτο. οὐκοῦν τὸ μὲν σῶμα ἀλλότριον, ὑπεύθυνον παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου. ἔστω. τὸν ἀγρὸν δ' ἐπί σοι ἐστὶν ἔχειν ὅταν θέλῃς, καὶ ἐφ' ὅσον θέλεις, καὶ οἷον θέλεις; οὔ. τὰ δὲ δουλάρια; οὔ. τὰ δ' ἱμάτια; οὔ. τὸ δὲ οὐκ ἴδιον; οὔ. τοὺς δ' ἵππους; τούτων μὲν οὐδέν. ἂν δὲ τὰ τέκνα σου ζῆν θέλῃς ἐξάπαντος, ἢ τὴν γυναῖκα, ἢ τὸν ἀδελφόν, ἢ τοὺς φίλους; οὐδὲ ταῦτα. πότερον οὖν; οὐδὲν ἔχεις αὐτεξούσιον, ὃ ἐπὶ μόνῳ ἐστί σοι, καὶ ἀναφαίρετον; ὅρα οὖν οὕτω, καὶ σκέψαι αὐτό. μή τις δύναταί σε ποιῆσαι συγκαταθέσθαι τῷ ψεύδει; οὐδείς. οὐκοῦν ἐν μὲν τῷ συγκαταθετικῷ τόπῳ, ἀκώλυτος εἶ καὶ ἀνεμπόδιστος. ἔστω. ἄγε, ὁρμῆσαι δέ σε ἐφ' ὃ μὴ θέλῃς, τίς δύναται ἀναγκάσαι; δύναται. ὅταν γάρ μοι θάνατον ἢ δεσμὰ ἀπειλῇ, ἀναγκάζει μ' ὁρμῆσαι. ἂν οὖν καταφρονῇς τοῦ ἀποθανεῖν, καὶ τοῦ δεδέσθαι, ἔτι αὐτοῦ ἐπιστρέφῃ; οὔ. σὸν οὖν ἐστιν ἔργον, τὸ καταφρονεῖν θανάτου, ἢ οὔ; σόν, ἐμόν. σὸν ἄρα ἐστὶ καὶ τὸ ὁρμῆσαι, ἢ οὔ; ἔστω τὸ ἐμόν. τὸ δ' ἀφορμῆσαί τινος; σὸν καὶ τοῦτο. τί οὖν, ἂν ἐμοῦ ὁρμήσαντος περιπατῆσαι, ἐκεῖνός με κωλύσῃ; τί σου κωλύει; μήτι τὴν συγκατάθεσιν; οὔ. ἀλλὰ τὸ σωμάτιον; ναί, ὡς λίθον. ἔστω, ἀλλ' οὐκέτι ἐγὼ περιπατῶ. τίς δέ σοι εἶπε, τὸ περιπατῆσαι σὸν ἔργον ἐστὶν ἀκώλυτον; ἐγὼ γὰρ ἐκεῖνο ἔλεγον ἀκώλυτον μόνον, τὸ ὁρμῆσαι. *τὸ ὁρμῆσαι ἀκώλυτον μόνον.* ὅπου δὲ σώματος χρεία, καὶ τῆς ἐκ τούτου συνεργείας, πάλαι ἀκήκοας, ὅτι οὐδέν ἐστι σόν. ἔστω καὶ ταῦτα. ὀρέγεσθαι δέ σε οὗ μὴ θέλεις, τίς ἀναγκάσαι δύναται; οὐδείς. προθέσθαι δ' ἢ ἀποβαλέσθαι τις, ἢ ἁπλῶς χρῆσθαι ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις; οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ ὀρεγόμενόν με, κωλύσει τυχεῖν οὗ ὀρέγομαι. ἂν τῶν σῶν τινος ὀρέγῃ, καὶ τῶν ἀκωλύτων, πῶς σε κωλύσει; οὐδαμῶς. τίς οὖν σοι λέγει, ὅτι ὁ τῶν ἀλλοτρίων ὀρεγόμενος, ἀκώλυτός ἐστιν; ὑγείας οὖν μὴ ὀρέγομαι; μηδαμῶς, μὴ δ' ἄλλου ἀλλοτρίου μηδενός. ὃ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐπί σοι παρασκευάσαι ἢ τηρῆσαι ὅτε θέλεις, τοῦτο ἀλλότριόν ἐστι. μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὄρεξιν. εἰ δὲ μή, παρέδωκας σαυτὸν δοῦλον, ὑπέθηκας τὸν τράχηλον· ἂν τι θαυμάσῃς τῶν μὴ σῶν, ᾧ τινι ἂν τῶν ὑπευθύνων καὶ θνητῶν προσπαθῇς. ἡ χεὶρ οὐκ ἔστιν ἐμή; μέρος ἐστὶ σόν, φύσει δὲ πηλὸς κωλυτόν, ἀναγκαστόν, δοῦλον παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου. καὶ τί σοι λέγω χεῖρα; ὅλον τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον ἐπισεσαγμένον, ἐφ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, ἐφ' ὅσον ἂν διδῶται. ἂν

δ' ἀγγαρεία ᾖ, καὶ στρατιώτης ἐπιλάβηται, ἄφες, μὴ ἀντίτεινε, μη-
δὲ γόγγυζε. εἰ δὲ μή, πληγὰς λαβὼν, οὐδὲν ἧττον ἀπολεῖς καὶ τὸ ὀνάριον.
ὅταν δὲ πρὸς τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δέῃ, ὅρα τί ἀπολείπεται περὶ τὰ
ἄλλα, ὅσα τοῦ σώματος ἕνεκα παρασκευάζεται· ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον
ᾖ, τἆλλα γίνεται χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδημάτια, κρι-
θαί, χόρτος. ἄφες κἀκεῖνα, ἀπόλυε θᾶττον καὶ εὐκολώτερον ἢ τὸ ὀ-
νάριον. καὶ ταύτην τὴν παρασκευὴν παρασκευασάμενος, καὶ τὴν ἄ-
σκησιν ἀσκήσας, τὰ ἀλλότρια ἀπὸ τῶν ἰδίων διακρίνειν, τὰ κωλυτὰ
ἀπὸ τῶν ἀκωλύτων, ταῦτα πρὸς ἑαυτοῦ ἡγεῖσθαι, ἐκεῖνα μὴ πρὸς ἑαυτόν·
ἐνταῦθα ἐπιστρόφως ἔχειν ὀρέξεως, ἐνταῦθα τὴν ἔκκλισιν. μή τι ἔτι
φοβῇ τινά; οὐδένα. περὶ τίνος γὰρ φοβήσῃ; περὶ τῶν σεαυτοῦ; ὅπου σοι
ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; καὶ τίς τούτων ἐξουσίαν ἔχει; τί ἀφε-
λέσθαι αὐτὰ δύναται; τίς ἐμποδίσαι; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν θεόν. ἀλλ' ὑ-
πὲρ τοῦ σώματος, καὶ τῆς κτίσεως, ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων, ὑπὲρ τῶν
οὐδὲν πρός σε. καὶ τί ἄλλο ἐξ ἀρχῆς ἐμμελέτας, ἢ διακρίνειν τὰ σὰ καὶ
οὐ σά, τὰ ἐπὶ σοὶ καὶ οὐκ ἐπὶ σοί, τὰ κωλυτὰ καὶ ἀκώλυτα; τίνος δὲ
ἕνεκα προσῆλθες τοῖς φιλοσόφοις; ἵνα μηδὲν ἧττον ἀτυχῇς καὶ δυ-
στυχῇς; οὐκοῦν ἄφοβος μὲν οὕτως ἔσῃ, καὶ ἀτάραχος. λύπη δὲ τί πρὸς
σέ; ὧν γὰρ προσδοκωμένων φόβος γίνεται, καὶ λύπη παρόντων,
ἐπιθυμήσεις δὲ τίνος ἔτι; τῶν μὲν γὰρ προαιρετικῶν, ἅτε καλῶν ὄν-
των καὶ παρόντων, σύμμετρον ἔχεις καὶ καθισταμένην τὴν ὄρεξιν·
ἐχῇ τῶν δ' ἀπροαιρέτων, οὐδενὸς ὀρέγῃ. ἵνα καὶ τόπον * χῇ τὸ ἄλογον
ἐκεῖνο καὶ ὠστικόν, καὶ παρὰ τὰ μέτρα ἠπειγμένον. ὅταν οὖν πρὸς
τὰ πράγματα οὕτως ἔχεις, τίς ἔτι ἄνθρωπος δύναται φοβερὸς εἶναι;
τί γὰρ ἔχει ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ φοβερόν, ἢ ὀφθείς, ἢ λαλήσας, ἢ ὅ-
λως συναναστραφείς; οὐ μᾶλλον ἢ ἵππος ἵππῳ, ἢ κύων κυνί, ἢ μέ-
λισσα μελίσσῃ, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἑκάστῳ φοβερά ἐστι. ταῦτα δ'
ὅταν περιποιεῖν τις δύνηταί τινι, ἢ ἀφελέσθαι, τότε καὶ αὐτὸς φο-
βερὸς γίνεται. πῶς οὖν ἀκρόπολις καταλύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ
πυρί, ἀλλὰ δόγμασιν. ἂν γὰρ τὴν οὖσαν ἐν τῇ πόλει καθέλωμεν, μή
τι καὶ τὴν τοῦ πυρετοῦ; μή τι καὶ τὴν τῶν καλῶν γυναικαρίων; μή τι
ἁπλῶς τὴν ἐν ἡμῖν ἀκρόπολιν, καὶ τοὺς ἐν ἡμῖν τυράννους ἀποβεβλή-
καμεν, οὓς ἐφ' ἑκάστοις καθημέραν ἔχομεν, ποτὲ μὲν τοὺς αὐτούς, ποτὲ
δ' ἄλλους; ἀλλ' ἔνθεν ἄρξασθαι δεῖ, καὶ ἔνθεν καθελεῖν τὴν ἀκρόπο-
λιν, ἐκβάλλειν τοὺς τυράννους, τὸ σωμάτιον ἀφεῖναι, τὰ μέρη αὐτοῦ,

τὰς δυνάμεις, τὴν κτῆσιν, τὴν φήμην, ἀρχὰς, τιμὰς, τέκνα, ἀδελφοὺς, φίλους, ταῦτα πάντα ἡγήσασθαι ἀλλότρια. κἂν ἔνθεν ἐκβληθῶσιν οἱ τύραννοι, τί ἔτι ἀποτειχίζω τὴν ἀκρόπολιν; ἐμοῦ γε ἕνεκα. ἑστῶσα γὰρ τί μοι ποιεῖ; τί ἔτι ἐκβάλλω τοὺς δορυφόρους; ποῦ γὰρ αὐτῶν αἰσθάνομαι; ἐπ' ἄλλους ἔχουσι τὰς ῥάβδους, καὶ τοὺς κοντοὺς, καὶ τὰς μαχαίρας. ἐγὼ δὲ οὐδέποτ' οὔτε θέλων ἐκωλύθην, οὔτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. καὶ πῶς τοῦτο δυνατόν; προσκατατέταχά μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει μ' ἐκεῖνος πυρέσσειν; κἀγὼ θέλω. θέλει ὁρμᾶν ἐπί τι; κἀγὼ θέλω. θέλει ὀρέγεσθαι; κἀγὼ θέλω. θέλει με τυχεῖν τινος; κἀγὼ βούλομαι. οὐ θέλει; οὐ βούλομαι. ἀποθανεῖν οὖν θέλω. τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. οὕτω ποιοῦσι καὶ τῶν ὁδοιπόρων οἱ ἀσφαλέστεροι. ἀκήκοεν ὅτι λῃστεύεται ἡ ὁδὸς, μόνος οὐ τολμᾷ καθεῖναι, ἀλλὰ περιέμεινε συνοδίαν ἢ πρεσβευτοῦ, ἢ ταμίου, ἢ ἀνθυπάτου· καὶ προσκατατάξας ἑαυτὸν, παρέρχεται ἀσφαλῶς· οὕτω καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ποιεῖ ὁ φρόνιμος. πολλὰ λῃστήρια, τύραννοι, χειμῶνες, ἀπορίαι, ἀποβολαὶ τῶν φιλτάτων. ποῦ τις καταφύγῃ; πῶς ἀλῄστευτος παρέλθῃ; ποίαν συνοδίαν περιμείνας ἀσφαλῶς διέλθῃ; τίνι προσκατατάξας ἑαυτόν; τῷ δεῖνι πλουσίῳ; τῷ ὑπατικῷ; καὶ τί μοι ὄφελος; αὐτὸς ἐκδύεται, οἰμώζει, πενθεῖ. τί δ' ἂν ὁ συνοδοιπόρος αὐτὸς ἐπ' ἐμὲ στραφεὶς, λῃστής μου γένηται; τί ποιήσω; φίλος ἔσομαι Καίσαρος. ἐκείνου με ὄντα ἑταῖρον, οὐδεὶς ἀδικήσει. πρῶτον μὲν, ἵνα γένωμαι λαμπρὸς, ἅ με δεῖ τλῆναι καὶ παθεῖν; ποσάκις καὶ ὑπὸ πόσων λῃστευθῆναι; εἶτα ἐὰν γένωμαι, καὶ οὗτος θνητός ἐστιν. ἂν δ' αὐτὸς ἔκ τινος περιστάσεως ἐχθρός μου γένηται, ἀναχωρῆσαι ποῦ ποτε κρεῖσσον; εἰς ἐρημίαν. ἄγε, ἐκεῖ πυρετὸς οὐκ ἔρχεται; τί οὖν γένηται; οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀσφαλῆ σύνοδον, πιστὸν, ἰσχυρὸν, ἀνεπιβούλευτον; οὕτως ἐφίστησι καὶ ἐννοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ προσκατατάξῃ ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις προσκατατάξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ· καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἐπισκεψαμένῳ τὰς ὁρμὰς τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν διοίκησιν; τί μοι δέδωκεν ἐμὸν καὶ αὐτεξούσιον; τί αὑτῷ κατέλιπε; τὰ προαιρετικά μοι δέδωκεν, ἐπ' ἐμοὶ πεποίηκεν ἀνεμπόδιστα, ἀκώλυτα. τὸ σῶμα τὸ πήλινον, πῶς ἐδύνατο ἀκώλυτον ποιῆσαι; ὑπέταξεν οὖν τῇ τῶν ὅλων περιόδῳ, τὴν κτῆσιν, τὰ σκεύη, τὴν οἰκίαν, τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα

τί

τί οὖν θεομαχῶ; τί θέλω τὰ μὴ θελητά; τὰ μὴ δοθέντα μοι ἐξάπαντος ἔχειν; ἀλλὰ πῶς; ὡς δέδοται, καὶ ἐφ' ὅσον δύναται. ἀλλ' ὁ δοὺς ἀφαιρεῖται. τί οὖν ἀντιτείνω; οὐ λέγω, ὅτι ἠλίθιος ἔσομαι, τὸν ἰσχυρότερον βιαζόμενος, ἀλλ' ἔτι πρότερον ἄδικος. πόθεν γὰρ ἔχων αὐτὰ ἦλθον; ὁ πατήρ μοι αὐτὰ ἔδωκεν. ἐκείνῳ δὲ τίς; τὸν ἥλιον δὲ τίς πεποίηκε, τοὺς καρποὺς δὲ τίς; τὰς δ' ὥρας τίς; τὴν δὲ πρὸς ἀλλήλους συμπλοκὴν καὶ κοινωνίαν τίς; εἶτα σύμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου, καὶ αὐτὸν σεαυτὸν, ἀγανακτεῖς καὶ μέμφῃ τὸν δόντα, ἄν σού τι ἀφέληται; τίς ὤν; καὶ ἐπὶ τί ἐληλυθώς; οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγεν; οὐχὶ τὸ φῶς ἐκεῖνός σοι ἔδειξεν; οὐ συνεργοὺς δέδωκεν; οὐκ αἰσθήσεις; οὐ λόγον; ὡς τίνα δὲ εἰσήγαγεν; οὐχ ὡς θνητόν; οὐχ ὡς μετὰ ὀλίγου σαρκιδίου ζήσοντα ἐπὶ γῆς καὶ θεασόμενον τὴν διοίκησιν αὐτοῦ, καὶ συμπολιτεύσοντα αὐτῷ, καὶ συνεορτάσοντα πρὸς ὀλίγον; οὐ θέλεις οὖν, ἕως δέδοταί σοι, θεασάμενος τὴν πομπὴν καὶ τὴν πανήγυριν, εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, πορεύεσθαι προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; οὔ, ἀλλ' ἔτι ἑορτάζειν ἤθελον. καὶ γὰρ οἱ μύσται, μυεῖσθαι· τάχα δὲ καὶ οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἄλλους ἀθλητὰς βλέπειν· ἀλλ' ἡ πανήγυρις πέρας ἔχει, ἔξελθε, ἀπαλλάγηθι ὡς εὐχάριστος, ὡς αἰδήμων. δὸς ἄλλοις τόπον· δεῖ γενέσθαι καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου· καὶ γενομένους, ἔχειν χώραν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἂν δ' οἱ πρῶτοι μὴ ὑπεξάγωσι, τί ὑπολείπεται; τί ἄπληστος εἶ; τί ἀνίκανος; τί στενοχωρεῖς τὸν κόσμον; ναί, ἀλλὰ τὰ τέκνα μετ' ἐμαυτοῦ εἶναι θέλω, καὶ τὴν γυναῖκα. σὰ γάρ ἐστιν; οὐχὶ τοῦ δόντος; οὐχὶ καὶ τοῦ σε πεποιηκότος; εἶτα οὐκ ἐκστήσῃ τῶν ἀλλοτρίων; οὐ παραχωρήσεις τῷ κρείσσονι; τί οὖν μ' εἰσῆγεν ἐπὶ τούτοις; κἂν μὴ ποιῇ σοι, ἔξελθε. οὐκ ἔχει χρείαν θεατοῦ μεμψιμοίρου. τῶν συνεορταζόντων δεῖται, τῶν συγχορευόντων, ἵν' ἐπικροτῶσι μᾶλλον, ἐπιθειάζωσιν, ὑμνῶσι δὲ τὴν πανήγυριν. τοὺς ταλαιπώρους δὲ καὶ δειλοὺς, οὐκ ἀηδῶς ὄψεται ἀπολελυμένους τῆς πανηγύρεως. οὐδὲ γὰρ παρόντες ὡς ἐν ἑορτῇ διῆγον, οὐδ' ἐξεπλήρουν τὴν χώραν τὴν πρέπουσαν, ἀλλ' ὠδυνῶντο, ἐμέμφοντο τὸν δαίμονα, τὴν τύχην, τοὺς συνόντας, ἀναίσθητοι καὶ ὧν ἔτυχον, καὶ τῶν ἑαυτῶν δυνάμεων, ἃς εἰλήφασι πρὸς τὰ ἐναντία, μεγαλοψυχίας, γενναιότητος, ἀνδρείας, αὐτῆς τῆς νῦν ζητουμένης ἐλευθερίας. ἐπὶ τί οὖν εἴληφα ταῦτα; χρησόμενος. μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. ἂν οὖν ἀναγκαῖα μὴ ᾖ,

μὴ

μὴ πρόσαπτε αὐτοῖς· καὶ οὐκ ἔσται. σὺ αὐτὰ αὐτοῦ μὴ εἴπῃς ἀναγ-
καῖα, καὶ οὐκ ἔστι. ταύτην τὴν μελέτην ἕωθεν εἰς ἑσπέραν μελετᾶν
ἔδει, ἀπὸ τῶν μικροτάτων, ἀπὸ τῶν εὐεπηρεαστοτάτων ἀρξάμενος, ἀπὸ
χύτρας, ἀπὸ ποτηρίου· εἶθ' οὕτως ἐπὶ χιτωνάριον πρόελθε, ἐπὶ κυ-
νάριον, ἐπὶ ἱππάριον, ἐπὶ ἀγρίδιον· ἔνθεν ἐπὶ σαυτόν, τὸ σῶμα, τὰ
μέρη τοῦ σώματος, τὰ τέκνα, τὴν γυναῖκα, τοὺς ἀδελφούς· πανταχοῦ
περιβλέψας, ἀπόρριψον ἀπὸ σαυτοῦ. κάθηρον τὰ δόγματα, μή
τι προσήρτηταί σοι τῶν οὐ σῶν, μή τι συμπέφυκε, μή τι ὀδυνήσῃς ἀπο-
σπώμενον. καὶ λέγε γυμναζόμενος καθημέραν ὡς ἐκεῖ, μὴ ὅτι φιλο-
σοφεῖς (ἔστω φορτικὸν τὸ ὄνομα) ἀλλ' ὅτι καρπιστὴν δίδως· τοῦτο γάρ
ἐστιν ἡ ταῖς ἀληθείαις ἐλευθερία. ταύτην ἠλευθερώθη Διογένης παρ'
Ἀντισθένους, καὶ οὐκέτι ἔφη καταδουλωθῆναι δύνασθαι ἐπ' οὐδενός. διὰ
τοῦτο πῶς ἑάλω; πῶς τοῖς πειραταῖς ἐχρῆτο; μή τι κύριον εἶπέ τινα
αὐτῶν; καὶ οὐ λέγω τὸ ὄνομα· οὐ γὰρ τὴν φωνὴν φοβοῦμαι, ἀλλὰ τὸ πάθος,
ἀφ' οὗ ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται. ἢ * ὡς ἐπιτιμᾷ αὐτοῖς, ὅτι κακῶς ἔτρεφον πῶς ἐπι-
τοὺς ἑαλωκότας; πῶς ἐπράθη; μή τι κύριον ἐζήτει; ἀλλὰ δοῦλον. πῶς δὲ τιμᾷ
πραθεὶς ἀνεστρέφετο πρὸς τὸν δεσπότην; εὐθὺς διελέγετο πρὸς αὐ-
τόν, ὅτι οὕτως ἐστολίσθαι δεῖ αὐτόν, οὐχ οὕτω κεκάρθαι. περὶ τῶν υἱῶν, πῶς
δεῖ αὐτοὺς διάγειν. καὶ τί θαυμαστόν; εἰ γὰρ παιδοτρίβην ἐώνητο, ἐν τοῖς
παλαιστρικοῖς, ὑπηρέτῃ ἂν ἐχρῆτο αὐτῷ, ἢ κυρίῳ; εἰ δ' ἰατρόν, ὡσαύ-
τως· εἰ δ' ἀρχιτέκτονα, καὶ οὕτως. ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τοῦ
ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπι-
στήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; τίς γάρ ἐστιν
ἐν νηῒ κύριος; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ, ζημιοῦται.
ἀλλὰ δεῖραί με δύναται. μή τι οὖν ἀζημίως; οὕτω μὲν κἀγὼ ἐκεῖνον,
ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀζημίως, διὰ τοῦτο οὐκ ἔξεστιν. οὐδενὶ δ' ἀζήμιόν ἐστι, τὸ ποι-
εῖν τὰ ἄδικα. καὶ τίς ἡ ζημία τῷ δήσαντι τὸν αὐτοῦ δοῦλον; ἣν δο-
κεῖς, τὸ δῆσαι. τοῦτο ὃ καὶ σὺ ὁμολογήσεις, ἂν θέλῃς σώζειν ὅτι ἄνθρω-
πος οὐκ ἔστι θηρίον, ἀλλ' ἥμερον ζῷον. ἐπεὶ πότ' ἄμπελος πράσσει
κακῶς; ὅταν παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν πράσσῃ. πότ' ἀλεκτρυών; ὡ-
σαύτως. οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπος. τίς οὖν αὐτοῦ ἡ φύσις; δάκνειν, καὶ λα-
κτίζειν, καὶ εἰς φυλακὴν βάλλειν, καὶ ἀποκεφαλίζειν; οὔ· ἀλλ' εὖ
ποιεῖν, συνεργεῖν, ἐπεύχεσθαι. πότ' οὖν κακῶς πράσσει, ἄν τε θέλῃς,
ἄν τε μή, ὅταν ἀγνωμονῇ. ὥστε Σωκράτης οὐκ ἔπραξε κακῶς; οὔ, ἀλλ'
οἱ δικασταί, καὶ οἱ κατήγοροι. οὐδ' ἐν Ῥώμῃ Ἑλουΐδιος; οὔ· ἀλλ' ὁ ἀπο-

κτείνας αὐτόν. πῶς λέγεις; ὡς καὶ σὺ ἀλεκτρυόνα οὐ λέγεις καλῶς πρᾶξαι, τὸν νικήσαντα καὶ κατακοπέντα, ἀλλὰ τὸν ἀπλῆγα ἡττηθέντα. οὐδὲ κύνα εὐδαιμονίζεις, τὸν μήτε διώκοντα, μήτε πονοῦντα, ἀλλ' ὅταν ἱδροῦντα ἴδῃς, ὅταν ὀδυνώμενον, ὅταν ῥηγνύμενον ὑπὸ τοῦ δρόμου; τί παραδοξολογοῦμεν, εἰ λέγομεν, παντὸς κακὸν εἶναι τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου φύσιν; τοῦτο παράδοξόν ἐστι; σὺ αὐτὸ ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων οὐ λέγεις; διατί ἐπὶ μόνου οὖν τοῦ ἀνθρώπου ἄλλως φέρῃ; ἀλλ' ὅτι λέγομεν ἥμερον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου τὴν φύσιν, καὶ φιλάλληλον, καὶ πιστήν; τοῦτο παράδοξον οὐκ ἔστιν; οὐδὲ τοῦτο. πῶς οὖν; ὅτι οὐ δαιρόμενος βλάπτεται, ἢ δεσμευόμενος, ἢ ἀποκεφαλιζόμενος. οὐχὶ οὕτως μὲν γενναίως πάσχει, καὶ προσκερδαίνων καὶ προσωφελούμενος ἀπέρχεται; ἐκεῖνος δὲ βλαπτόμενός ἐστιν, ὁ τὰ οἰκτρότατα πάσχων, καὶ αἴσχιστα ὁ ἀντὶ ἀνθρώπου λύκος γινόμενος, ἢ ἔχις, ἢ σφήξ. ἄγε οὖν, ἐπέλθωμεν τὰ ὡμολογημένα. ὁ ἀκώλυτος ἄνθρωπος ἐλεύθερος, ᾧ πρόχειρα τὰ πράγματα ὡς βούλεται. ὃν δ' ἔστιν ἢ κωλῦσαι, ἢ ἀναγκάσαι, ἢ ἐμποδίσαι, ἢ ἄκοντα εἴς τι ἐμβαλεῖν, δοῦλός ἐστι. τίς δ' ἀκώλυτος; ὁ μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενος. τίνα δ' ἀλλότρια; ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, οὔτ' ἔχειν οὔτε μὴ ἔχειν, οὔτε ποιὰ ἔχειν, ἢ πῶς ἔχοντα. οὐκοῦν τὸ σῶμα ἀλλότριον, τὰ μέρη αὐτοῦ ἀλλότρια. ἄν τινι τούτων ὡς ἰδίῳ προσπαθῇς, δώσεις δίκας, ἃς ἄξιον τὸν τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενον. αὕτη ἡ ὁδὸς ἐπ' ἐλευθερίαν ἄγει, αὕτη μόνη ἀπαλλαγὴ δουλείας, μόνη τὸ δυνηθῆναί ποτ' εἰπεῖν ἐξ ὅλης ψυχῆς, τὸ, ἄγου δέ μ' ὦ ζεῦ καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη, ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος. ἀλλὰ τί λέγεις φιλόσοφε; καλεῖ σε ὁ τύραννος, ἐροῦντά τι ὧν οὐ πρέπει σοι. λέγεις, ἢ οὐ λέγεις; εἰπέ μοι. ἄφες, σκέψωμαι. νῦν σκέψῃ; ὅτε δ' ἐν τῇ σχολῇ ἦς, τί ἐσκέπτου; οὐκ ἐμελέτας τίνα ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ τίνα οὐδέτερα; ἐσκεπτόμην. τίνα οὖν ἤρεσκεν ὑμῖν; τὰ δίκαια καὶ καλὰ, ἀγαθὰ εἶναι· τὰ ἄδικα καὶ αἰσχρὰ, κακά. μή τι τὸ ζῆν ἀγαθόν; οὔ. μή τι τὸ ἀποθανεῖν κακόν; οὔ. μή τι φυλακή; οὔ. λόγος δ' ἀγεννὴς καὶ ἄπιστος, καὶ φίλου προδοσία, καὶ κολακεία τυράννου, τί ὑμῖν ἐφαίνετο; κακά. τί οὖν; οὐχὶ σκέπτῃ; οὐδ' ἔσκεψαι καὶ βεβούλευσαι; ποία γὰρ σκέψις, εἰ καθήκει μοι δυναμένῳ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ ἐμαυτῷ περιποιῆσαι, τὰ μέγιστα κακὰ μὴ περιποιῆσαι; καλὴ ἡ σκέψις, καὶ ἀναγκαία, πολλῆς βουλῆς δεομένη. τί ἡμῖν ἐμπαίζεις ἄνθρωπε; οὐδέποτε τοιαύτη σκέψις γίνεται. οὐδ' εἰ ταῖς ἀληθείαις καλὰ μὲν ἐφαντάζετο τὰ αἰσχρὰ, τὰ δ' ἄλλα οὐδέτερα, ἦλθεν

ἂν ἤδη ταύτην τὴν ἐπίστασιν, οὐδ' ἐγγύς· ἀλλ' αὐτόθεν διακρίνειν ἔχων, ὥσπερ ὄψει τῇ διανοίᾳ. πότε γὰρ σκέπτῃ, εἰ τὰ μέλανα λευκά ἐστιν, εἰ τὰ βαρέα κοῦφα; οὐχὶ δὲ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις παρακολουθεῖς; πῶς οὖν νῦν σκέπτεσθαι λέγεις τὰ οὐδέτερα τῶν κακῶν φευκτότερα; ἀλλ' οὐκ ἔχεις τὰ δόγματα ταῦτα, ἀλλὰ φαίνεταί σοι οὔτε ταῦτα οὐδέτερα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα κακά, οὔτ' ἐκεῖνα. ἀλλ' οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· οὕτω γὰρ ἐξ ἀρχῆς εἴθισας σεαυτόν. ποῦ εἰμι; ἐν σχολῇ. καὶ ἀκούουσί μου τίνες; λέγω μετὰ τῶν φιλοσόφων. ἀλλ' ἐξελήλυθα τῆς σχολῆς· ἆρον ἐκεῖνα τὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν μωρῶν. οὗτος καταμαρτυρεῖται, φίλος, ὑπὸ φιλοσόφου. οὗτος παράσιτεῖ φιλόσοφος, οὗτος ἐπ' ἀργυρίῳ ἐκμισθοῖ ἑαυτόν, οὗτος ἐν συγκλήτῳ. τίς οὐ λέγει τὰ φαινόμενα; ἔνδοθεν τὰ δόγματα αὐτοῦ βοᾷ. σὺ ψυχρὸν καὶ ταλαίπωρον ὑπολήψείδιον ἐκ λόγων εἶ, καὶ ὧν ὡς ἐκ τριχὸς ἠρτημένον. ἀλλὰ ἰσχυρὸν καὶ χρηστικὸν, καὶ ὑπὸ τοῦ διὰ τῶν ἔργων γεγυμνάσθαι μεμυημένον, παραφύλαξον σεαυτόν. πῶς ἀκούεις; οὐ λέγω, ὅτι τὸ παιδίον σου ἀπέθανεν. πόθεν σοι; ἀλλ' ὅτι σου τὸ ἔλαιον ἐξεχέθη, ὁ οἶνος ἐξεπόθη. ἵνα τίς ἐπιστὰς διατεινομένῳ σοι, τοῦτ' αὐτὸ μόνον εἴπῃ, φιλόσοφε. ἄλλα λέγεις ἐν τῇ σχολῇ. τί ἡμᾶς ἐξαπατᾷς; τί σκώληξ ὢν, λέγεις ὅτι ἄνθρωπος εἶ; ἤθελον ἐπιστῆναί τινι αὐτῶν συνουσιάζοντι, ἵνα ἴδω πῶς τείνεται, καὶ ποίας φωνὰς ἀφίησιν, εἰ μέμνηται τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τῶν λόγων οὓς ἀκούει, ἢ λέγει, ἢ ἀναγινώσκει, καὶ τί ταῦτα πρὸς ἐλευθερίαν. οὐκ ἄλλα μὲν οὖν ἢ ταῦτ', ἄν τε θέλητε ὑμεῖς οἱ πλούσιοι, ἄν τε μή. καὶ τίς σοι μαρτυρεῖ ταῦτα; * τί γὰρ ἄλλο, ἢ αὐτοὶ ὑμεῖς, οἱ τὸν κύριον τὸν μέγαν ἔχοντες, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνου νεῦμα καὶ κίνημα ζῶντες· κἂν τινα ὑμῶν ἴδῃ μόνον συνεστραμμένῳ βλέμματι, ἀποψυχόμενοι, τὰς γραίας θεραπεύοντες καὶ τοὺς γέροντας· καὶ λέγοντες, ὅτι οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, οὐκ ἔξεστί μοι. διὰ τί οὐκ ἔξεστί σοι; οὐκ ἄρτι ἐμάχου μοι, λέγων ἐλεύθερος εἶναι; ἀλλὰ Ἀπρύλλα με κεκώλυκε. λέγε οὖν τὰς ἀληθείας δοῦλε, καὶ μὴ δραπέτευε σου τοὺς κυρίους, μηδ' ἀπαρνοῦ, μηδὲ τόλμα καρπιστὴν διδόναι, τοσούτους ἔχων τῆς δουλείας ἐλέγχους. καίτοι τὸν μὲν ὑπ' ἔρωτος ἀναγκαζόμενόν τι ποιεῖν παρὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ἅμα μὲν ὁρῶντα τὸ ἄμεινον, ἅμα δ' οὐκ ἐξευτονοῦντα ἀκολουθῆσαι αὐτῷ, ἔτι μᾶλλον ἄν τις συγγνώμης ἄξιον ὑπολάβοι, ἅθ' ὑπό τινος βιαίου καὶ τρόπον τινὰ θείου κατεσχημένον. σοῦ δέ τις ἀνάσχοιτο, τῶν γραῶν ἐρῶντος,

* τίς γὰρ ἄλλος

καὶ τῶν γερόντων, καὶ ἐκείνας ἀπομύσσοντος, καὶ ἀποπλύνοντος, καὶ δωροδοκοῦντος, καὶ ἅμα μὲν νοσούσας θεραπεύοντος ὡς δοῦλος, ἅμα δ᾽ ἀποθανεῖν εὐχομένου· καὶ τοὺς ἰατροὺς διακρίνοντος, εἰ ἤδη θανασίμως ἔχουσιν. ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ τῶν μεγάλων τούτων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν, τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοτρίων δούλων καταφιλῇς, ἵνα μὴ δ᾽ ἐλευθέρων δοῦλος ᾖς. εἶτά μοι σεμνὸς περιπατεῖς, στρατηγῶν, ὑπατεύων. οὐκ οἶδα πῶς ἐστρατήγησας, πόθεν τὴν ὑπατείαν ἔλαβες, τίς σοι αὐτὴν ἔδωκεν. ἐγὼ μὲν οὐδὲ ζῆν ἤθελον, εἰ διὰ φηλικίωνα ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀφρύος αὐτοῦ καὶ τοῦ δουλικοῦ φρυάγματος ἀνασχόμενον. οἶδα γάρ, τί ἐστι δοῦλος εὐτυχῶν ὡς δοκεῖ, καὶ τετυφωμένος. σὺ οὖν, φησίν, ἐλεύθερος εἶ; θέλω νὴ τοὺς θεούς, καὶ εὔχομαι. ἀλλ᾽ οὔπω δύναμαι ἀντιβλέψαι τοῖς κυρίοις, ἔτι τιμῶ τὸ σωμάτιον, ὁλόκληρον αὐτὸ ἔχειν ἀντὶ πολλοῦ ποιοῦμαι· καίτοι μηδ᾽ ὁλόκληρον ἔχων. ἀλλὰ δύναμαί σοι δεῖξαι ἐλεύθερον, ἵνα μηκέτι ζητῇς τὸ παράδειγμα. διογένης ἦν ἐλεύθερος. πόθεν τοῦτο; οὐχ ὅτι ἐξ ἐλευθέρων ἦν; οὐ γὰρ ἦν· ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὸς ἦν, ὅτι ἀποβεβλήκει πάσας τὰς τῆς δουλείας λαβάς, οὐδ᾽ ἦν ὅπως τις προσέλθῃ πρὸς αὐτόν. οὐδ᾽ ὅθεν λάβηται πρὸς τὸ καταδουλώσασθαι. πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. εἰ τῆς κτήσεως ἐπελάβου, αὐτὴν ἀφῆκεν ἄν σοι μᾶλλον, ἢ ἠκολούθησε δι᾽ αὐτήν, εἰ τοῦ σκέλους, ὡς ὅλου τοῦ σωματίου, ὅλον τὸ σωμάτιον, οἰκείους, φίλους, πατρίδα. ὡσαύτως ᾔδει, πόθεν ἔχει, καὶ παρὰ τίνος, καὶ ἐπὶ τίσι λαβών. τοὺς μέν γ᾽ ἀληθινοὺς προγόνους, τοὺς θεούς, καὶ τὴν τῷ ὄντι πατρίδα, οὐδὲ πώποτ᾽ ἂν ἐγκατέλιπεν· οὐδὲ παρεχώρησεν ἄλλῳ, μᾶλλον πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ ὑπακούειν. οὐδ᾽ ὑπεραπέθανεν ἂν εὐκολώτερον τῆς πατρίδος ἄλλος. οὐ γὰρ ἐζήτει ποτὲ δόξαι τι ποιεῖν ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀλλ᾽ ἐμέμνητο ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον ἐκεῖθέν ἐστι, καὶ ὑπ᾽ ἐκείνης πράττεται, καὶ ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος αὐτὴν παρεγγυᾶται. τοιγαροῦν ὅρα τί λέγει αὐτός, καὶ γράφει· διὰ τοῦτό σοι, φησίν, ἔξεστιν ὦ διόγενες, καὶ τῷ περσῶν βασιλεῖ, καὶ ἀρχιδάμῳ τῷ λακεδαιμονίων, ὡς βούλει διαλέγεσθαι. ἆρά γ᾽ ὅτι ἐξ ἐλευθέρων ἦν; πάντες γὰρ ἀθηναῖοι, καὶ πάντες λακεδαιμόνιοι, καὶ κορίνθιοι, καὶ οἱ ἐκ δούλων ὄντες, οὐκ ἠδύναντο αὐτοῖς ὡς ἠβούλοντο διαλέγεσθαι· ἀλλ᾽ ἐδεδοίκεσαν, καὶ ἐθεράπευον. διὰ τί οὖν, φησίν, ἔξεστιν; ὅτι τὸ σωμάτιον ἐμὸν οὐχ ἡγοῦμαι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι, ὅτι ὁ νόμος μοι πάντα ἐστί, καὶ ἄλλο οὐδέν. ταῦτα ἦν,

λῶν, τὰ ἐλεύθερον ἐκεῖνον ἐάσαντα. Ἵνα μὴ δόξῃς, ὅτι παράδειγμα δείκνυμι ἀνδρὸς ἀπεριστάτου, μήτε γυναῖκα ἔχοντος, μήτε τέκνα, μήτε πατρίδα, ἢ φίλους, ἢ συγγενεῖς, ὑφ᾽ ὧν κάμπτεσθαι καὶ περισπᾶσθαι ἠδύνατο· λάβε Σωκράτην, καὶ θέασαι γυναῖκα καὶ παιδία ἔχοντα, ἀλλ᾽ ὡς ἀλλοτρίαν πατρίδα, ἐφ᾽ ὅσον ἔδει, καὶ ὡς ἔδει. φίλους, συγγενεῖς, πάντα ταῦτα ὑποτεταχότα τῷ νόμῳ, καὶ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐπειθείᾳ. διὰ τοῦτο στρατεύεσθαι μὲν ὁπότ᾽ ἔδει, πρῶτος ἀπῄει, κἀκεῖ ἐκινδύνευεν ἀφειδέστατα. ἐπὶ λέοντα δ᾽ ὑπὸ τῶν τυράννων πεμφθεὶς, ὅτι αἰσχρὸν ἡγεῖτο, οὐδ᾽ ἐπεβουλεύσατο εἰδὼς ὅτι ἀποθανεῖν δεήσει, ἂν οὕτω τύχῃ. καὶ τί αὐτῷ διέφερεν; ἄλλο γάρ τι σώζειν ἤθελεν, οὐ τὸ σαρκίδιον, ἀλλὰ τὸν πιστόν, τὸν αἰδήμονα. ταῦτα ἀπαρεγχείρητα, ἀνυπότακτα. εἶθ᾽ ὅτ᾽ ἀπολογεῖσθαι ἔδει ὑπὲρ τοῦ ζῆν, μή τι ὡς τέκνα ἔχων ἀναστρέφεται; μή τι ὡς γυναῖκα; τί δ᾽ ὅτε πιεῖν ἔδει τὸ φάρμακον, πῶς ἀναστρέφεται, δυνάμενος διασωθῆναι; καὶ τοῦ Κρίτωνος αὐτῷ λέγοντος, ὅτι ἔξελθε διὰ τὰ παιδία, ἀναγκαῖα, ὧν ἥκιστον ἂν δοκεῖ, λέγεσθαι παρ᾽ ἄλλου,

ὥστε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκῇ πεποιθώς.

τίνι πεποιθώς; οὐ δόξῃ, οὐδὲ χρήμασιν, οὐδ᾽ ἀρχαῖς, ἀλλ᾽ ἀλκῇ τῇ ἑαυτοῦ, τουτέστι δόγμασι τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν καὶ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν. ταῦτα γάρ ἐστι μόνα τὰ τοὺς ἐλευθέρους ποιοῦντα, τὰ τοὺς ἀκωλύτους, τὰ τὸν τράχηλον ἐπαίροντα τῶν τεταπεινωμένων, τὰ ἀντιβλέπειν ποιοῦντα ὀρθοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς πρὸς τοὺς πλουσίους, πρὸς τοὺς τυράννους. καὶ τὸ τοῦ φιλοσόφου δῶρον τοῦτο ἦν. σὺ δ᾽ οὐκ ἐξελεύσῃ θαρρῶν, ἀλλὰ περιτρέμων τοῖς ἱματιδίοις, καὶ τοῖς ἀργυρωματίοις. δύστηνε, οὕτως ἀπώλεσας ἄχρι νῦν χρόνον· τί οὖν, ἂν νοσήσω; νοσήσεις καλῶς. τίς με θεραπεύσει; ὁ θεός, οἱ φίλοι. σκληρῶς κατακείσομαι. ἀλλ᾽ ὡς ἀνήρ. οἴκημα ἐπιτήδειον οὐχ ἕξω. ἐν ἀνεπιτηδείῳ νοσήσεις. τίς μοι ποιήσει τὰ προσφεῖα; οἱ καὶ τοῖς ἄλλοις ποιοῦντες. ὡς μάνης νοσήσεις. τί δὲ καὶ τὸ πέρας τῆς νόσου; ἄλλο τι, ἢ θάνατος; ἆρ᾽ οὖν ἐνθυμῇ, ὅτι κεφάλαιον τοῦτο πάντων τῶν κακῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀγεννείας καὶ δειλίας, οὐ θάνατός ἐστι, μᾶλλον δ᾽ ὁ τοῦ θανάτου φόβος; ἐπὶ τοῦτον οὖν μοι γυμνάζου, ἐνταῦθα νευέτωσαν οἱ λόγοι πάντες, τὰ ἀσκήματα, τὰ ἀναγνώσματα. καὶ εἴσῃ, ὅτι οὕτω μόνως ἐλευθεροῦνται ἄνθρωποι.

Κεφάλαια τοῦ τετάρτου βιβλίου.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

Ἐλεύθερος τίς.

Ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶν ὡς βούλεται, ὃν οὔτ' ἀναγκάσαι ἔστιν, οὔτε κωλῦσαι, οὔτε βιάσασθαι· οὗ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι, αἱ ὀρέξεις ἐπιτευκτικαί, αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίπτωτοι. τίς οὖν θέλει ζῆν ἁμαρτάνων; οὐδείς. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων, ἄδικος ὤν, ἀκόλαστος, μεμψίμοιρος, ταπεινός; οὐδείς. οὐδεὶς ἄρα τῶν φαύλων ζῇ ὡς βούλεται· οὐ τοίνυν οὐδ' ἐλεύθερός ἐστι. τίς δὲ θέλει λυπούμενος ζῆν, φοβούμενος, φθονῶν, ἐλεῶν, ὀρεγόμενος καὶ ἀποτυγχάνων, ἐκκλίνων καὶ περιπίπτων; οὐδείς. ἔχομεν οὖν τινα τῶν φαύλων, ἄλυπον, ἄφοβον, ἀπερίπτωτον, ἀναπότευκτον; οὐδένα. οὐκ ἄρα οὐδ' ἐλεύθερον. ταῦτα ἄν τις ἀκούσῃ δισύπατος, ἂν μὲν προσθῇς, ὅτι σύ γε σοφὸς εἶ, οὐδὲν πρὸς σὲ ταῦτα, συγγνώσεταί σοι. ἂν δ' αὐτῷ τὰς ἀληθείας εἴπῃς, ὅτι τῶν τρὶς πεπραμένων οὐδὲν διαφέρεις πρὸς τὸ μὴ καὶ αὐτὸς δοῦλος εἶναι, τί ἄλλο ἢ πληγάς σε δεῖ προσδοκᾶν; πῶς γάρ, φησίν, ἐγὼ δοῦλός εἰμι; ὁ πατὴρ ἐλεύθερος, ἡ μήτηρ ἐλευθέρα, οὐ ὠνὴν οὐδεὶς ἔχει. ἀλλὰ καὶ συγκλητικός εἰμι, καὶ Καίσαρος φίλος, καὶ ὑπατευκα, καὶ δούλους πολλοὺς ἔχω. πρῶτον μέν, ὦ βέλτιστε συγκλητικέ, τάχα σου καὶ ὁ πατὴρ τὴν αὐτὴν δουλείαν δοῦλος ἦν, καὶ ἡ μήτηρ, καὶ ὁ πάππος, καὶ ἐφεξῆς πάντες οἱ πρόγονοι. εἰ δὲ δὴ καὶ μάλιστα ἦσαν ἐλεύθεροι, τί τοῦτο πρὸς σέ; τί δ' εἰ ἐκεῖνοι μὲν γενναῖοι ἦσαν, σὺ δ' ἀγεννής; ἐκεῖνοι μὲν ἄφοβοι, σὺ δὲ δειλός; ἐκεῖνοι μὲν ἐγκρατεῖς, σὺ δ' ἀκόλαστος; καὶ τί, φησι, τοῦτο πρὸς τὸ δοῦλον εἶναι; οὐδέ σοι φαίνεται τὸ ἄκοντα τί ποιεῖν, τὸ ἀναγκαζόμενον, τὸ στένοντα, πρὸς τὸ δοῦλον εἶναι; τοῦτο μὲν

μὲν ἔσω, φησίν. ἀλλὰ τίς με δύναται ἀναγκάσαι, εἰ μὴ ὁ πάντων κύριος καῖσαρ; οὐκοῦν ἕνα μὲν δεσπότην σαυτοῦ, καὶ σαυτὸς ὡμολόγησας. ὅτι δὲ πάντων, ὡς λέγεις, κοινός ἐστι, μηδέν σε τοῦτο παραμυθείσθω· ἀλλὰ γίνωσκε, ὅτι ἐκ μεγάλης οἰκίας δοῦλος εἶ. οὕτω καὶ νικοπολῖται ἐπιβοᾶν εἰώθασι, νὴ τὴν καίσαρος τύχην ἐλεύθεροί ἐσμεν. ὅμως δ' ἄν σοι δοκῇ, τὸν μὲν καίσαρα πρὸς τὸ παρὸν ἀφῶμεν. ἐκεῖνο δέ μοι εἰπέ, οὐδέ ποτ' ἠράσθης τινός; οὐ παιδισκαρίου; οὐ δούλου; οὐκ ἐλευθέρου; τί λέγει; ἕρμαιον ἡγεῖται αὐτό; πόθεν; ἀλλὰ τὸ εὔσχημον σκοπεῖ. τἄλλα δ' οὐχ ὁρᾷ, οὐδ' ἐπιλογίζεται. οὐ γὰρ ἤθελεν, φησι, σῶσαι τὸ σωμάτιον. ἀλλ' ἐκεῖνο, ὃ τῷ δικαίῳ μὲν αὔξεται καὶ σώζεται, τῷ δ' ἀδίκῳ μειοῦται καὶ ἀπόλλυται. σωκράτης δ' αἰσχρῶς οὐ σώζεται, ὁ μὴ ἐπιψηφίσας ἀθηναίων κελευόντων, ὁ τοὺς τυράννους ὑπεριδών, ὁ τοιαῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας διαλεγόμενος. τοῦτον οὐκ ἔστι σῶσαι αἰσχρῶς, ἀλλ' ἀποθνήσκων σώζεται, οὐ φεύγων. καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς παυόμενος ὅτε δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ὑποκρινόμενος παρὰ καιρόν. τί οὖν ποιήσει τὰ παιδία; εἰ μὲν εἰς θετταλίαν ἀπῄειν, ἐπεμελήθητε αὐτῶν; εἰς ᾅδου δέ μου ἀποδημήσαντος, οὐδεὶς ἔσται ὁ ἐπιμελησόμενος; ὅρα, πῶς ὑποκορίζεται καὶ σκώπτει τὸν θάνατον. εἰ δ' ἐγὼ καὶ σὺ ἦμεν, εὐθὺς ἂν κατεφιλοσοφήσαμεν, ὅτι τοὺς ἀδικοῦντας δεῖ τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι. καὶ προσεθέμεθα, ὅτι ὄφελος ἔσομαι πολλοῖς ἀνθρώποις σωθείς, ἀποθανὼν δ' οὐδενί. εἰ γὰρ ἔδει διὰ βάγλης ἐκδύντας, ἐξήλθομεν ἄν. καὶ πῶς ἂν ὠφελήσαμέν τινα; ποῦ γὰρ ἂν ἔτι ἔμενον ἐκεῖνοι; εἰ οἱ ὄντες ἦμεν ὠφέλιμοι, οὐχὶ πολὺ μᾶλλον ἀποθανόντες ἄν, ὅτε ἔδει, καὶ ὡς ἔδει, ὠφελήσαμεν ἀνθρώπους; καὶ νῦν σωκράτους ἀποθανόντος, οὐθὲν ἧττον, ἢ καὶ πλεῖον ὠφέλιμός ἐστιν ἀνθρώποις, ἡ μνήμη ὧν ἔτι ζῶν ἔπραξεν, ἢ εἶπε. ταῦτα μελέτα, ταῦτα τὰ δόγματα, τούτους τοὺς λόγους, εἰς ταῦτα ἀφόρα τὰ παραδείγματα, εἰ θέλεις ἐλεύθερος εἶναι, εἰ ἐπιθυμεῖς κατ' ἀξίαν τοῦ πράγματος. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τηλικοῦτον πρᾶγμα, τοσούτων καὶ τηλικούτων ὠνῇ; ὑπὲρ γὰρ νομιζομένης ἐλευθερίας ταύτης, οἱ μὲν ἀπάγχονται, οἱ δὲ κατακρημνίζουσιν ἑαυτούς, ἔστι δ' ὅτε καὶ πόλεις ὅλαι ἀπώλοντο. ὑπὲρ γὰρ ἀληθινῆς καὶ ἀνεπιβουλεύτου καὶ ἀσφαλοῦς ἐλευθερίας, ἀπαιτοῦντι τῷ θεῷ ἃ δέδωκεν, οὐκ αἰσθήσῃ; οὐχ, ὡς πλάτων λέγει, μελετήσεις, οὐχὶ ἀποθνήσκειν μόνον, ἀλλὰ καὶ στρεβλοῦσθαι, καὶ φεύγειν, καὶ δαίρεσθαι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ἀποδιδόναι τἀλλότρια;

τἀλλότρια; ἔστι τοίνυν δοῦλος ἐν δούλοις, κἂν μυριάκις ὑπατεύσῃς· κἂν εἰς τὸ παλάτιον ἀναβῇς, οὐδὲν ἧττον. καὶ αἰσθήσῃ, ὅτι παράδοξα μὲν ἴσως φασὶν οἱ φιλόσοφοι, καθάπερ καὶ ὁ κλεάνθης ἔλεγεν, οὐ μὴν παράλογα. ἔργῳ γὰρ εἴσῃ, ὅτι ἀληθῆ ἐστι, καὶ τούτων τῶν θαυμαζομένων καὶ σπουδαζομένων ὄφελος οὐδέν ἐστι τοῖς τυχοῦσι. τοῖς δὲ μηδέπω τετευχόσι, φαντασία γίνεται, ὅτι παραγενομένων αὐτῶν, ἅπαντα παρέσται αὐτοῖς τὰ ἀγαθά. εἶθ' ὅταν παραγένηται, τὸ καῦμα ἴσον, ὁ ῥιπτασμὸς ὁ αὐτός, ἡ ἄση, τῶν οὐ παρόντων ἐπιθυμία. οὐ γὰρ ἐκπληρώσει τῶν ἐπιθυμουμένων ἐλευθερία παρασκευάζεται, ἀλλὰ ἀνασκευῇ τῆς ἐπιθυμίας. καὶ ἵν' εἰδῇς ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστιν, ὡς ἐκείνων ἕνεκα πεπόνηκας, οὕτω καὶ ἐπὶ ταῦτα μετάθες τὸν πόνον. ἀγρύπνησον, ἕνεκα τοῦ δόγμα περιποιήσασθαι ἐλευθεροποιόν. θεράπευσον ἀντὶ γέροντος πλουσίου, φιλόσοφον. περὶ θύρας ὀφθῆναι τὰς τούτου. οὐκ ἀσχημονήσεις ὀφθείς, οὐκ ἀπελεύσῃ κενός, οὐδ' ἀκερδής, ἂν ὡς δεῖ προσέλθῃς. εἰ δὲ μή, πείρασόν γ'. οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα.

περὶ συμφορᾶς. β.

Τούτῳ τῷ τόπῳ πρὸ πάντων σε δεῖ προσέχειν, μήποτε ἄρα τῶν προτέρων συνήθων ἢ φίλων ἀνακραθῇς τινι οὕτως, ὥστ' εἰς τὰ αὐτὰ συγκαταβλῶαι αὐτῷ. εἰ δὲ μή, ἀπολεῖς σεαυτόν. ἂν δέ σ' ὑποτρέχῃ, ὅτι ἀδέξιος αὐτῷ φανοῦμαι, καὶ οὐχ ὁμοίως ἕξει ὡς πρότερον· μέμνησο, ὅτι προῖκα οὐδὲν γίνεται. οὐδ' ἔστι δυνατόν, μὴ τὰ αὐτὰ ποιοῦντα, μὴ τὸν αὐτὸν εἶναι τῷ ποτέ. ἑλοῦ οὖν πότερον θέλεις, ὁμοίως φιλεῖσθαι ἐφ' ὧν πρότερον, ὅμοιος ὢν τῷ πρότερον σεαυτῷ, ἢ κρείσσων ὢν μὴ τυγχάνειν τῶν ἴσων. εἰ γὰρ τοῦτο κρεῖσσον, ἀπόνευσον αὐτόθεν ἐπὶ τοῦτο, μηδέ σε περισπάτωσαν οἱ ἕτεροι διαλογισμοί. οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι. ἀλλ' εἰ τοῦτο πάντων προκέκρικας, εἰ πρὸς τούτῳ μόνῳ θέλεις εἶναι, εἰ τοῦτο ἐκπονῆσαι, ἄφες ἅπαντα τἆλλα. εἰ δὲ μή, οὗτος ὁ ἐπαμφοτερισμὸς ἑκάτερόν σοι ποιήσει, οὔτε προκόψεις καταξίαν, οὔτ' ἐκείνων τεύξῃ ὧν πρότερον ἐτύγχανες. πρότερον γὰρ εἰλικρινῶς ἐφιέμενος τῶν οὐδενὸς ἀξίων, ἡδὺς ἦς τοῖς συνοῦσιν. οὐ δύνασαι δ' ἐν ἀμφοτέρῳ τῷ εἴδει διενεγκεῖν· ἀλλ' ἀνάγκη, καθόσον ἂν τοῦ ἑτέρου κοινωνῇς, ἀπολείπεσθαί σ' ἐν θατέρῳ. οὐ δύνασαι, μὴ πίνων, μεθ' ὧν ἔπινες, ὁμοίως ἡδὺς αὐτοῖς φαίνεσθαι; ἑλοῦ οὖν, πότερον μεθυστὴς εἶναι θέλεις, καὶ ἡδὺς ἐκείνοις, ἢ νήφων ἀηδής. οὐ δύνασαι μὴ ᾄδων, μεθ' ὧν ᾖδες, ὁμοίως φιλεῖσθαι

ὑπ'

ὑπ' αὐτῶν; ἐλθὲ οὖν καὶ ἐνταῦθα, πότερον θέλεις. εἰ γὰρ κρεῖσσον, τὸ αἰδήμονα εἶναι καὶ κόσμιον, τοῦ εἰπεῖν τινὰ ἡδὺς ἄνθρωπος, ἄφες τὰ ἕτερα, ἀπόγνωθι, ἀποστράφηθι, μηδὲν σοὶ καὶ αὐτοῖς. εἰ δὲ μὴ ἀρέσει ταῦτα, ὅλος ἀπόκλινον ἐπὶ τἀναντία, γενοῦ εἷς τῶν κιναίδων, εἷς τῶν μοιχῶν, καὶ ποίει τὰ ἑξῆς, καὶ τεύξῃ ὧν θέλεις, καὶ ἀναπηδῶν ἐπικραύγαζε τῷ ὀρχηστῇ. διάφορα δ' οὕτω πρόσωπα οὐ μίγνυται. οὐ δύνασαι καὶ θερσίτην ὑποκρίνασθαι, καὶ ἀγαμέμνονα. ἂν θερσίτης εἶναι θέλῃς, κυρτόν σε εἶναι δεῖ, καὶ φαλακρόν· ἂν ἀγαμέμνων, μέγαν καὶ καλόν, καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους φιλοῦντα.

Τίνα τίνων ἀντικαταλλακτέον. γ.

Ἐκεῖνο πρόχειρον ἔχε, ὅταν τινὸς ἀπολείπῃ τῶν ἐκτὸς, τί ἀντ' αὐτοῦ περιποιῇ. κἂν ᾖ πλείονος ἄξιον, μηδέποτ' εἴπῃς ὅτι ἐζημίωμαι. οὐδ' ἀντὶ κέρματος πρᾶξιν καλὴν, οὐδ' ἀντὶ ψυχρολογίας ἡσυχίαν οἵαν δεῖ, οὐδ' ἀντὶ αἰσχρολογίας αἰδῶ. τούτων μεμνημένος πανταχοῦ, διασώσεις τὸ σαυτοῦ πρόσωπον, οἷον ἔχειν σε δεῖ. εἰ δὲ μὴ, σκόπει ὅτι ἀπόλλυνται οἱ χρόνοι εἰκῇ. καὶ ὅσα νῦν προσέχεις σεαυτῷ, μέλλεις ἐκχεῖν ἅπαντα ταῦτα, καὶ ἀνατρέπειν. ὀλίγου δὲ χρεία ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν τὴν πάντων, καὶ ἀνατροπὴν μικρᾶς ἀποστροφῆς τοῦ λόγου. ἵν' ὁ κυβερνήτης ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, οὐ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς παρασκευῆς, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι. ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἐπιστρέψῃ, ἀπώλετο· κἂν μὴ αὐτὸς ἑκὼν, ὑποπαρενθυμηθῇ δὲ, ἀπώλετο. τοιοῦτόν ἐστί τι καὶ ἐνθάδε. μικρὸν ἂν ἀπονυστάξῃς, ἀπῆλθε πάντα τὰ μέχρι νῦν συνειλεγμένα. πρόσεχε οὖν ταῖς φαντασίαις, ἐπαγρύπνει. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ τηρούμενον, ἀλλ' αἰδὼς, καὶ πίστις, καὶ εὐστάθεια, εὐπάθεια, ἀλυπία, ἀφοβία, ἀταραξία, ἁπλῶς ἐλευθερία. τίνων μέλλεις ταῦτα πωλεῖν; βλέπε πόσου ἀξίων. ἀλλ' οὐ τεύξομαι τοιούτου τινὸς, ἀντ' αὐτοῦ. βλέπε καὶ τυγχάνων πάλιν ἐκείνου, τί ἀντ' αὐτοῦ λαμβάνεις. ἐγὼ εὐκοσμίαν, ἐκεῖνος δημαρχίαν, ἐκεῖνος στρατηγίαν, ἐγὼ αἰδῶ. ἀλλ' οὐ κραυγάζω, ὅπου ἀπρεπὲς· ἀλλ' οὐκ ἀναστήσομαι, ὅπου μὴ δεῖ. ἐλεύθερος γάρ εἰμι, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἑκὼν πείθωμαι αὐτῷ· τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ἀντιποιεῖσθαί με δεῖ, οὐ σώματος, οὐ κτήσεως, οὐκ ἀρχῆς, οὐ φήμης, ἁπλῶς οὐδενός. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος βούλεταί μ' ἀντιποιεῖσθαι αὐτῶν. εἰ γὰρ ἤθελεν, ἀγαθὰ πεποιήκει αὐτὰ ἂν ἐμοί. νῦν δ' οὐ πεποίηκε· διὰ τοῦτο οὐδὲν δύναμαι παραβῆναι τῶν ἐντολῶν. τήρει δὲ ἀγαθὸν τὸ ἑαυτοῦ ἐν παντί· τῶν δ' ἄλ-

λωρ τι, ἐπὶ τὸ διδόμενον, μέχρι τοῦ εὐλογιστεῖν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο μόνον ἀρκούμενος. εἰ δὲ μή, δυστυχήσεις, ἀτυχήσεις, κωλυθήσῃ, ἐμποδισθήσῃ. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐκεῖθεν ἀπεσταλμένοι νόμοι, ταῦτα τὰ διατάγματα· τούτων ἐξηγητὰ δεῖ γενέσθαι, τούτοις ὑποτεταγμένον, οὐ τοῖς Μασουρίου καὶ Κασσίου.

Πρὸς τοὺς περὶ τὸ ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν ἐσπουδακότας. δ.

Μέμνησο, ὅτι οὐ μόνον ἐπιθυμία ἀρχῆς καὶ πλούτου ταπεινοὺς ποιεῖ, καὶ ἄλλοις ὑποτεταγμένους, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίας, καὶ σχολῆς, καὶ ἀποδημίας, καὶ φιλολογίας. ἁπλῶς γὰρ οἷον ἂν ᾖ τὸ ἐκτός, ἡ τιμὴ αὐτοῦ ὑποτάσσει ἄλλῳ. τί οὖν διαφέρει συγκλήτου ἐπιθυμεῖν, ἢ τοῦ μὴ εἶναι συγκλητικόν; τί διαφέρει, ἀρχῆς ἐπιθυμίας, ἢ ἀναρχίας; τί διαφέρει, λέγειν, ὅτι κακῶς μοι ἐστίν, οὐδὲν ἔχω τί πράξω, ἀλλὰ τοῖς βιβλίοις προσδέδεμαι ὡς νεκρός; ἢ λέγειν, κακῶς μοι ἐστίν, οὐκ εὐσχολῶ ἀναγνῶναι; ὡς γὰρ ἀσπασμοὶ καὶ ἀρχὴ τῶν ἐκτός ἐστι καὶ ἀπροαιρέτων, οὕτω καὶ βιβλίον. ἢ τίνος ἕνεκα θέλεις ἀναγνῶναι; εἰπέ μοι. εἰ μὲν γὰρ ἐπ' αὐτὸ καταστρέφεις, ἐπ' αὐτὸ τὸ ψυχαγωγηθῆναι ἢ μαθεῖν, τί ψυχρὸς εἶ, καὶ ταλαίπωρος; εἰ δ' ἐφ' ὃ δεῖ ἀναφέρεις, τί τοῦτ' ἐστιν ἄλλο, ἢ εὔροια; εἰ δέ σοι τὸ ἀναγινώσκειν εὔροιαν μὴ περιποιεῖ, τί ὄφελος αὐτοῦ; ἀλλὰ περιποιεῖ, φησι, καὶ διὰ τοῦτο ἀγανακτῶ, ὡς ἀπολειπόμενος αὐτοῦ. καὶ τίς αὕτη ἡ εὔροια, ἣν ὁ τυχὼν ἐμποδίσαι δύναται, οὐ λέγω Καῖσαρ, ἢ Καίσαρος φίλος, ἀλλὰ κόραξ, αὐλητής, πυρετός, ἄλλα τρισμύρια. ἡ δ' εὔροια οὐδὲν οὕτως ἔχει, ὡς τὸ διηνεκὲς καὶ ἀνεμπόδιστον. νῦν καλοῦμαι, πράξων τι. ἄπειμι νῦν, προσέξων τοῖς μέτροις ἃ δεῖ τηρεῖν, ὅτι αἰδημόνως, ὅτι ἀσφαλῶς, ὅτι δίχα ὀρέξεως καὶ ἐκκλίσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκτός, καὶ λοιπὸν προσέχω τοῖς ἀνθρώποις, τίνα φασί, πῶς κινοῦνται· καὶ τοῦτο οὐ κακοήθως, οὐδ' ἵνα ἔχω ψέγειν ἢ καταγελᾶν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, εἰ ταὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω, πῶς οὖν παύσομαι, τότε καὶ ἐγὼ ἡμάρτανον· νῦν δ' οὐκέτι, χάρις τῷ θεῷ. ἄγε, ταῦτα ποιήσας, καὶ πρὸς τούτοις γενόμενος, χεῖρον ἔργον πεποίηκας, ἢ χιλίους στίχους ἀναγνούς, ἢ γράψας ἄλλους τοσούτους; ὅταν δ' ἐσθίῃς, ἄχθῃ ὅτι μὴ ἀναγινώσκεις; οὐκ ἀρκῇ τῷ καθ' ἃ ἀνέγνωκας ἐσθίειν; ὅταν λούῃ, ὅταν γυμνάζῃ. διατί οὖν οὐκ ἐπὶ πάντων ὁμαλίζεις, καὶ ὅταν Καίσαρι προσίῃς, καὶ ὅταν τῷ δεῖνι. εἰ τὸν ἀπαθῆ τηρεῖς, εἰ τὸν ἀκατάπληκτον, εἰ τὸν κατεσταλμένον, εἰ βλέπεις μᾶλλον τὰ γινόμενα, ἢ βλέπῃ, εἰ μὴ φθονεῖς τοῖς προτιμωμένοις, εἰ

μὴ

μὴ ἐκπλήσσουσί σε αἱ ὗλαι, τί σοι λείπει; βιβλία. πῶς, ἢ ἐπὶ τί; οὐχὶ δ' ἐπὶ τὸ βίον παρασκευή; τίς οὖν αὐτή; τὸ βίον δ' ἐξ ἄλλων τινῶν ἢ τούτων συμπληροῦται· οἷον ἂν, εἰ ὁ ἀθλητὴς κλαίῃ εἰς τὸ στάδιον εἰσιών, ὅτι μὴ ἔξω γυμνάζεται. τούτου ἕνεκα ἐγυμνάζου, ἐπὶ τούτῳ οἱ ἁλτῆρες, ἡ ἁφή, οἱ νεανίσκοι; καὶ νῦν ἐκεῖνα ζητεῖς, ὅτε τοῦ ἔργου καιρός ἐστιν; οἷον ἐπὶ τοῦ συγκαταθετικοῦ τόπου περιεσταμένων φαντασιῶν, τῶν μὲν καταληπτῶν, τῶν δ' ἀκαταλήπτων, μὴ ταύτας διακρίνειν ἔχοιμεν, ἀλλ' ἀναγινώσκειν τὰ περὶ καταλήψεως. τί οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι οὐδέποτε τούτου ἕνεκα ἀνέγνωμεν, οὐδέποτε τούτου ἕνεκα ἐγράψαμεν, ἵν' ἐπὶ τῶν ἔργων κατὰ φύσιν χρώμεθα ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις· ἀλλ' αὐτοῦ καταλήγομεν μαθεῖν τί λέγεται, καὶ ἄλλῳ δύνασθαι ἐξηγήσασθαι, τὸν συλλογισμὸν ἀναλῦσαι, καὶ τὸν ὑποθετικὸν ἐφοδεῦσαι. διὰ τοῦτο ὅπου ἡ σπουδή, ἐκεῖ καὶ ὁ ἐμποδισμός. θέλεις, σὺ μὴ ἐπί σοι ἐξάπαντος; κωλύου τοίνυν, ἐμποδίζου, ἀποτύγχανε. εἰ δὲ τὰ περὶ ὁρμῆς τούτου ἕνεκα ἀναγινώσκοιμεν, οὐχ ἵνα ἴδωμεν τί λέγεται περὶ ὁρμῆς, ἀλλ' ἵνα εὖ ὁρμῶμεν τὰ περὶ ὀρέξεως, καὶ ἐκκλίσεως, ἵνα μήποτ' ὀρεγόμενοι ἀποτυγχάνωμεν, μήτ' ἐκκλίνοντες περιπίπτωμεν, τὰ περὶ καθήκοντος δ' ἵνα μεμνημένοι τῶν σχέσεων, μηδὲν ἀλογίστως μηδὲ παρ' αὐτὰ ποιῶμεν, οὐκ ἂν ἠγανακτοῦμεν πρὸς τὰ ἀναγνώσματα ἐμποδιζόμενοι, ἀλλὰ περὶ τὰ ἔργα ἀποδιδόναι τὰ κατάλληλα ἠρκούμεθα, καὶ ἠριθμοῦμεν ἂν οὐ ταῦτα ἃ μέχρι νῦν ἀριθμεῖν εἰθίσμεθα, σήμερον ἀνέγνων στίχους τοσούσδε, ἔγραψα τοσούσδε· ἀλλά, σήμερον ὁρμῇ ἐχρησάμην ὡς παραγγέλλεται ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ὀρέξει οὐκ ἐχρησάμην, ἐκκλίσει πρὸς μόνα τὰ προαιρετικά, οὐ κατεπλάγην τὸν δεῖνα, οὐκ ἐδυσωπήθην ὑπὸ τοῦ δεῖνος, τὸ ἀνεκτικὸν ἐγύμνασα, τὸ ἀφεκτικόν, τὸ συνεργητικόν. καὶ οὕτως ἂν ηὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ, ἐφ' οἷς δεῖ εὐχαριστεῖν. νῦν δ' ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν, ὅτι καὶ ἄλλον τρόπον ὅμοιοι τοῖς πολλοῖς γινόμεθα. ἄλλος φοβεῖται μὴ οὐκ ἄρξῃ· μὴ συνάρξῃς μηδαμῶς ἄνθρωπε, ἀλλ' ὡς καταγελᾷς τοῦ φοβουμένου μὴ ἄρξαι, οὕτω καὶ σαυτοῦ καταγέλα. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἢ διψῶν πυρέσσοντα, ἢ ὡς λυσσώδη ὑδροφοβεῖν. ἢ πῶς ἔτι δυνήσῃ εἰπεῖν τὸ τοῦ σωκράτους, εἰ ταύτῃ φίλον τῷ θεῷ, ταύτῃ γινέσθω; δοκεῖς, σωκράτης εἰ ἐπεθύμει ἐν λυκείῳ ἢ ἐν ἀκαδημίᾳ σχολάζειν, καὶ διαλέγεσθαι καθημέραν τοῖς νέοις, εὐκόλως ἂν ἐστρατεύσατο, ὁσάκις ἐστρατεύετο; οὐχὶ δ' ὠδύρετ' ἂν καὶ ἔστενε, τάλας ἐγώ,

ἐγώ, νῦν δ' ἐνθάδ' ἀτυχῶ ἄθλιος, δυνάμενος ἐν λυκείῳ ἡλιάζεσθαι; τοῦτο γάρ σου τὸ ἔργον ἦν, ἡλιάζεσθαι, οὐχὶ δὲ τὸ εὐροεῖν; τὸ ἀκώλυτον εἶναι; τὸ ἀπαραπόδιστον; καὶ πῶς ἂν ἔτι ἦν σωκράτης, εἰ ταῦτα ὠδύρετο; πῶς ἂν ἔτι ἐν τῇ φυλακῇ παιᾶνας ἔγραφεν; ἁπλῶς οὖν ἐκείνου μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σαυτοῦ τιμήσεις, ἀπώλεσας τὴν προαίρεσιν. ἔξω δ' ἐστὶν οὐ μόνον ἀρχή, ἀλλὰ καὶ ἀναρχία, οὐ μόνον ἀσχολία, ἀλλὰ καὶ σχολή. νῦν οὖν με ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ διεξάγειν; τί λέγεις θορύβῳ; ἐν πολλοῖς ἀνθρώποις. καὶ τί χαλεπόν; δόξον ὀλύμπια εἶναι, πανήγυριν αὐτὸν ἥγησαι, κἀκεῖ ἄλλος ἄλλο τι πράσσει, ἄλλος τῷ ἄλλῳ ἐνσείεται. ἐν τοῖς βαλανείοις ὄχλος· καὶ τίς ἡμῶν οὐ χαίρει τῇ πανηγύρει ταύτῃ; καὶ ὀδυνώμενος αὐτῆς ἀπαλλάσσεται. μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα, τὸ ὄξος σαπρόν, δριμὺ γάρ· τὸ μέλι σαπρόν, ἀνατρέπει γάρ μου τὴν ἕξιν. λάχανα οὐ θέλω· οὕτω καὶ σχολὴν οὐ θέλω, ἐρημία ἐστίν. ὄχλον οὐ θέλω, θόρυβός ἐστιν. ἀλλ' ἂν μὲν οὕτω φέρῃ τὰ πράγματα, ὥστε μόνον ἢ μετ' ὀλίγων διεξαγαγεῖν, ἡσυχίαν αὐτὸ κάλει, καὶ χρῶ τῷ πράγματι, ἐς ὃ δεῖ. λάλει σαυτῷ, γύμναζε τὰς φαντασίας. ἐξεργάζου τὰς προλήψεις. ἂν δ' εἰς ὄχλον ἐμπέσῃς, ἀγῶνα αὐτὸ λέγε, πανήγυριν, ἑορτήν. συνεορτάζειν πειρῶ τοῖς ἀνθρώποις. τί γὰρ ἐστιν ἥδιον θέαμα τῷ φιλανθρώπῳ, ἢ ἄνθρωποι πολλοί; ἵππων ἀγέλας ἢ βοῶν ἡδέως ὁρῶμεν· πλοῖα πολλὰ ὅταν ἴδωμεν, διαχεόμεθα. ἀνθρώπους πολλοὺς βλέπων τίς ἀνιᾶται; ἀλλὰ κατακραυγάζουσί μου. οὐκοῦν ἡ ἀκοή σου ἐμποδίζεται· τί οὖν πρὸς σέ; μή τι καὶ δύναμις ἡ ταῖς φαντασίαις χρηστική; καὶ τίς σε κωλύσει ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει χρῆσθαι κατὰ φύσιν, ὁρμῇ καὶ ἀφορμῇ; ποῖος θόρυβος πρὸς τοῦτο ἱκανός; σὺ μόνον μέμνησο τῶν καθολικῶν, τί ἐμόν, τί οὐκ ἐμόν, τί μοι δίδοται, τί θέλει με ποιεῖν ὁ θεὸς νῦν, τί οὐ θέλει. πρὸ ὀλίγου χρόνου ἤθελέ σε σχολάζειν, σαυτῷ λαλεῖν, γράφειν περὶ τούτων, ἀναγινώσκειν, παρασκευάζεσθαι. ἔσχες εἰς τοῦτο ἱκανὸν χρόνον. νῦν σοι λέγει, ἐλθὲ ἤδη ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, δεῖξον ἡμῖν τί ἔμαθες, πῶς ἤθλησας, μέχρι τίνος γυμνασθήσῃ μόνος; ἤδη καιρὸς γνῶναί σε, πότερον τῶν ἀξιονίκων εἶ τις ἀθλητῶν, ἢ ἐκείνων, οἳ τὴν οἰκουμένην περιέρχονται νικώμενοι. τί οὖν ἀγανακτεῖς; οὐδεὶς ἀγὼν δίχα θορύβου γίνεται. πολλοὺς δεῖ προγυμναστὰς εἶναι, πολλοὺς τοὺς ἐπικραυγάζοντας, πολλοὺς ἐπιστάτας, πολλοὺς θεατάς. ἀλλ' ἐγὼ ἤθελον ἐφ' ἡσυχίας διάγειν. οἴμωζε τοίνυν, καὶ στένε, ὥσπερ

ἄξιος

ἄξιός ἐστι. τίς γὰρ ἄλλη μείζων ταύτης ζημία τῷ ἀπαιδεύτῳ, καὶ ἀπειθοῦντι τοῖς θείοις διατάγμασιν, ἢ τὸ λυπεῖσθαι, τὸ πενθεῖν, τὸ φθονεῖν, ἁπλῶς τὸ ἀτυχεῖν καὶ δυστυχεῖν; τούτων οὐ θέλεις ἀπαλλάξαι σεαυτόν; καὶ πῶς ἀπαλλάξω; οὐ πολλάκις ἤκουσας, ὅτι ὄρεξιν ἆραί σε δεῖ παντελῶς, τὴν ἔκκλισιν ἐπὶ μόνα τρέψαι τὰ προαιρετικά; ἀφεῖναί σε δεῖ πάντα, τὸ σῶμα, τὴν κτῆσιν, τὴν φήμην, τὰ βιβλία, θόρυβον, ἀρχάς, ἀναρχίαν; ὅπου γὰρ ἂν κλίνῃς, ἐδούλευσας, ὑπετάγης, κωλυτὸς ἐγένου, ἀναγκαστός, ὅλος ἐπ' ἄλλοις. ἀλλὰ τὸ κλεάνθους πρόχειρον,

ἄγου δέ μ' ὦ ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη.

θέλετ' εἰς ῥώμην, εἰς ῥώμην· εἰς γύαρα, εἰς γύαρα· εἰς ἀθήνας, εἰς ἀθήνας· εἰς φυλακήν, εἰς φυλακήν. ἂν ἅπαξ εἴπῃς, πότε τις εἰς ἀθήνας ἀπέλθῃ, ἀπώλου, ἀνάγκη σε ταύτην τὴν ὄρεξιν, ἀτελῆ μὲν οὖσαν ἀτυχῆ σε ποιεῖν· τελειωθεῖσαν δέ, κενόν, ἐφ' οἷς οὐ δεῖ ἐπαιρόμενον. πάλιν, ἂν ἐμποδισθῇς, δυστυχῆ, περιπίπτοντα οἷς οὐ θέλεις. ἄφες οὖν ταῦτα πάντα. καλαὶ αἱ ἀθῆναι· ἀλλὰ τὸ εὐδαιμονεῖν κάλλιον πολύ· τὸ ἀπαθῆ εἶναι, τὸ ἀτάραχον, τὸ ἐπὶ μηδενὶ κεῖσθαι τὰ σὰ πράγματα. θόρυβος ἐν ῥώμῃ, καὶ ἀσπασμοί· ἀλλὰ τὸ εὐροεῖν, ἀντὶ πάντων τῶν δυσκόλων. εἰ οὖν τούτων καιρός ἐστι, διατί οὐκ αἴρει καὶ τὴν τὴν ἔκκλισιν; τίς ἀνάγκη, ὡς ὄνον ξυλοκοπούμενον ἀχθοφορεῖν; εἰ δὲ μή, ὅρα τί δεῖ σε δουλεύειν ἀεὶ τῷ δυναμένῳ σοι διαπράξασθαι τὴν ἔξοδον, τῷ πᾶν ἐμποδίσαι δυναμένῳ· κἀκεῖνον θεραπεύειν, ὡς κακοδαίμονα. μία ὁδὸς ἐπὶ εὔροιαν. τοῦτο καὶ ὄρθρου καὶ μεθημερίαν καὶ νύκτωρ ἔστω πρόχειρον, ἀπόστασις τῶν ἀπροαιρέτων· τὸ μηδὲν ἴδιον ἡγεῖσθαι, τὸ παραδοῦναι πάντα τῷ δαιμονίῳ, τῇ τύχῃ, ἐκείνους ἐπιτρόπους αὐτῶν ποιήσασθαι, οὓς καὶ ὁ ζεὺς πεποίηκεν· αὐτὸν δὲ πρὸς ἑνὶ εἶναι μόνῳ, τῷ ἰδίῳ, τῷ ἀκωλύτῳ· καὶ ἀναγινώσκειν ἐπὶ τοῦτο ἀναφέροντα τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ γράφειν καὶ ἀκούειν. διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι εἰπεῖν φιλόπονον, ἂν ἀκούσω τοῦτο μόνον, ὅτι ἀναγινώσκει ἢ γράφει. κἂν προσθῇ τις ὅλας τὰς νύκτας, οὔπω λέγω, ἂν μὴ γνῶ τὴν ἀναφοράν. οὐδὲ γὰρ σὺ λέγεις φιλόπονον, τὸν διὰ παιδισκάριον ἀγρυπνοῦντα· οὐ τοίνυν οὐδ' ἐγώ. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἕνεκα δόξης αὐτὸ ποιῇ, λέγω φιλόδοξον· ἂν δ' ἕνεκα ἀργυρίου, φιλάργυρον, οὐ φιλόπονον. ἂν δ' ἐπὶ τὸ ἴδιον ἡγεμονικὸν ἀναφέρῃ τὸν πόνον, ἵν' ἐκεῖνο κατὰ φύσιν ἔχῃ καὶ διεξάγῃ, τότε λέγω μόνον φιλόπονον. μηδέποτε γὰρ ἀπὸ τῶν κοινῶν μήτ' ἐπαινεῖτε, μήτε ψέ-

γεται· ἀλλὰ ἀπὸ δογμάτων. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἴδια ἑκάστου, τὰ καὶ τὰς πράξεις αἰσχρὰς ἢ καλὰς ποιοῦντα. τούτων μεμνημένος, χαῖρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν καιρός ἐστιν. εἴ τινα ὁρᾷς ὧν ἔμαθες, καὶ διεσκέψω ἀπ' αὐτῶν τὰ εἰς τὰ ἔργα, εὐφραίνου ἐπ' αὐτοῖς. εἰ τὸ κακόηθες καὶ λοίδορον ἀποτέθειται, μεμείωκας εἰ τὸ προπετὲς, εἰ τὸ αἰσχρολόγον, εἰ τὸ εἰκαῖον, εἰ τὸ ἐπισεσυρμένον, εἰ οὐ κινῇ ἐφ' οἷς πρότερον, εἰ οὐχ ὁμοίως γ' ὡς πρότερον· ἑορτὴν ἄγειν δύνασαι καθημέραν, σήμερον ὅτι καλῶς ἀνεστράφης ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ, αὔριον ὅτι ἐν ἑτέρῳ. πόσῳ μείζων αἰτία θυσίας, ἢ ὑπατεία ἢ ἐπαρχία; ταῦτα ἐκ σοῦ αὐτοῦ γίνεταί σοι, καὶ παρὰ τῶν θεῶν. ἐκεῖνο μέμνησο, τίς ὁ διδούς ἐστι, καὶ τίσι, καὶ διὰ τίνα. τούτοις τοῖς διαλογισμοῖς ἐντρεφόμενος, διαφέρῃ ποῦ ὢν εὐδαιμονήσεις; ποῦ ὢν ἀρέσεις τῷ θεῷ. οὐ πανταχόθεν τὸ ἴσον ἀπέχουσιν; οὐ πανταχόθεν ὁμοίως ὁρῶσι τὰ γινόμενα.

Πρὸς τοὺς μαχίμους καὶ θηριώδεις. ε.

Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὔτ' αὐτὸς μάχεταί τινι, οὔτ' ἄλλον ἐᾷ κατὰ δύναμιν. παράδειγμα δὲ καὶ τούτου, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων, ἔκκειται ἡμῖν ὁ βίος ὁ Σωκράτους, ὃς οὐ μόνον αὐτὸς πανταχοῦ διέφυγε μάχην, ἀλλ' οὐδ' ἄλλους μάχεσθαι εἴα. ὅρα παρὰ Ξενοφῶντι ἐν τῷ Συμποσίῳ, πόσας μάχας λέλυκε, πῶς πάλιν ὑπέμεινε Θρασύμαχον, πῶς Πῶλον, πῶς Καλλικλέα, πῶς τὴν γυναῖκα ἀνείχετο, πῶς τοῦ υἱοῦ, ἐξελεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ, σοφιζόμενος· λίαν γὰρ ἀσφαλῶς ἐμέμνητο, ὅτι οὐδεὶς ἀλλοτρίου ἡγεμονικοῦ κυριεύει. οὐδὲν οὖν ἄλλο ἤθελεν, ἢ τὸ ἴδιον. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; οὐχ ἵνα κινῇ οὗτος τι τὴν φύσιν· τοῦτο γὰρ ἀλλότριον· ἀλλ' ὅπως ἐκείνων τὰ ἴδια ποιούντων ὡς αὐτοῖς δοκεῖ, αὐτὸς μηδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξει, καὶ διάξει μόνον τὰ αὑτοῦ ποιῶν πρὸς τὸ κἀκείνους ἔχειν κατὰ φύσιν. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ ἀεὶ πρόκειται τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ, στρατηγῆσαι; ἀλλ' οὐ δίδοται, ἀλλ' ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης τὸ ἴδιον ἡγεμονικὸν τηρῆσαι. γῆμαι; οὔ. ἀλλ' ἂν δίδωται γάμος, ἐν ταύτῃ τῇ ὕλῃ κατὰ φύσιν ἔχοντα αὑτὸν τηρῆσαι. ἂν δὲ θέλῃ τὸν υἱὸν μὴ ἁμαρτάνειν, ἢ τὴν γυναῖκα, θέλει τὰ ἀλλότρια μὴ εἶναι ἀλλότρια. καὶ τὸ παιδεύεσθαι, τουτέστι μανθάνειν τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀλλότρια. ποῦ οὖν ἔτι μάχης τόπος τῷ οὕτως ἔχοντι; μὴ γὰρ θαυμάζει τι τῶν γινομένων; μὴ γὰρ καινόν τι αὐτῷ φαίνεται; μὴ γὰρ οὐ χείρονα καὶ χαλεπώτερα προσδέχεται τὰ παρὰ τῶν φαύλων, ἢ ἀποβαίνει αὐτῷ; μὴ γὰρ οὐ κέρδος λογίζεται πᾶν ὅ,τι ἂν ἀπολίπωσι τοῦ ἐσχάτου; ἐλοιδόρησέ σε ὁ δεῖνα, πολλὴ χάρις αὐτῷ ὅτι μὴ ἔπληξεν. ἀλλὰ καὶ ἔπληξε, πολλὴ χάρις ὅτι

μὴ ἔτρωσεν. ἀλλὰ καὶ ἔτρωσε, πολλὴ χάρις ὅτι μὴ ἀπέκτεινε. πότε γὰρ ἔμαθεν, ἢ παρὰ τίνι, ὅτι ἥμερόν ἐστι ζῷον, ὅτι φιλάλληλον; ὅτι μεγάλη βλάβη τῷ ἀδικοῦντι, αὐτὴ ἡ ἀδικία; ταῦτα οὖν μὴ μεμαθηκὼς, μηδὲ πεπεισμένος, διατί μὴ ἀκολουθήσει τῷ φαινομένῳ συμφέροντι; βέβληκεν ὁ γείτων λίθους. μή τι οὖν σὺ ἡμάρτηκας; ἀλλὰ τὰ ἐν οἴκῳ κατεάγη. σὺ οὖν σκευάριον εἶ; οὔ, ἀλλὰ προαίρεσις. τί οὖν σοι δίδοται πρὸς τοῦτο; ὡς μὲν λύκῳ, ἀντιδάκνειν; καὶ ἄλλους πλείονας λίθους βάλλειν; ἀνθρώπῳ δ᾽ ἂν ζητῇς, ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον, ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας· μή τι τὴν θηριώδη, μή τι τὴν μνησικακητικήν; ἵππος οὖν πότ᾽ ἄθλιός ἐστιν; ὅταν τῶν φυσικῶν δυνάμεων στερῆται, οὐχ ὅταν μὴ δύνηται κοκκύζειν, ἀλλ᾽ ὅταν μὴ τρέχειν. ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πέτεσθαι μὴ δύνηται, ἀλλ᾽ ὅταν μὴ ἰχνεύειν. μή ποτ᾽ οὖν οὕτω καὶ ἄνθρωπος δυστυχής ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας πνίγειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο δυνάμεις τινὰς ἔχων ἐλήλυθε παρὰ τῆς φύσεως· ἀλλ᾽ ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν. τοῦτον συνελθόντας θρηνεῖν, εἰς ὅσα κακὰ ἐλήλυθεν· οὐχὶ μὰ Δία τὸν φύντα, ἢ τὸν ἀποθανόντα· ἀλλ᾽ ᾧ ζῶντι συμβέβηκεν ἀπολέσαι τὰ ἴδια, οὐ τὰ πατρῷα, τὸ ἀγρίδιον, καὶ τὸ οἰκίδιον, καὶ τὸ πανδοκεῖον, καὶ τὰ δουλάρια. τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἐστίν· ἀλλὰ πάντα ἀλλότρια, δοῦλα, ὑπεύθυνα, ἄλλοτε ἄλλοις διδόμενα ὑπὸ τῶν κυρίων· ἀλλὰ τὰ ἀνθρωπικά, οὓς χαρακτῆρας ἂν ἔχων ἐν τῇ διανοίᾳ ἐλήλυθεν. οἵους καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ζητοῦντες, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τίνα ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦτο τὸ τετρασσάριον; Τραϊανοῦ. φέρε, Νέρωνος; ῥῖψον ἔξω, ἀδόκιμόν ἐστι, σαπρόν. οὕτω καὶ ἐνθάδε. τίνα ἔχει χαρακτῆρα τὰ δόγματα αὐτοῦ; ἥμερον, κοινωνικόν, ἀνεκτικόν, φιλάλληλον. φέρε, παραδέχομαι, ποιῶ πολίτην τοῦτον, παραδέχομαι γείτονα, σύμπλουν. ὅρα μόνον μὴ Νερωνιανὸν ἔχει χαρακτῆρα, μή τι ὀργίλος ἐστί, μή τι μηνίτης, μή τι μεμψίμοιρος, ἂν αὐτῷ φανῇ, πατάσσει τὰς κεφαλὰς τῶν ἀπαντώντων. τί οὖν ἔλεγες ὅτι ἄνθρωπός ἐστι; μὴ γὰρ ἐκ ψιλῆς μορφῆς κρίνεται τῶν ὄντων ἕκαστον. ἐπεὶ οὕτω λέγε καὶ τὸ κήρινον, μῆλον εἶναι· καὶ ὀδμὴν ἔχειν αὐτὸ δεῖ, καὶ γεῦσιν. οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς περιγραφή. οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἐξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί· ἀλλ᾽ ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά. οὗτος οὐκ ἀκούει λόγου, οὐ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενος, ὄνος ἐστί. τούτου τὸ αἰδῆμον ἀπο-

νενέκρω-

γεγένηται, ἀγρεστός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. οὗτος ζητεῖ τινα ἀπαντήσας λακτίσαι, ἢ δακεῖν· ὥστε οὐδὲ πρόβατον, ἢ ὄνος; ἀλλὰ τί ποτε ἄγριον θηρίον. τί οὖν; θέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπὸ τίνων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τοῦ πράου, τοῦ αἰδήμονος; ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων· τί σοι μέλει; οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ, τῶν ἀτέχνων. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπιφυήσονταί μοι. τί λέγεις τὸ ἐμοί; δύναταί τις τὴν προαίρεσιν τὴν σὴν βλάψαι; ἢ κωλῦσαι ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις χρῆσθαι ὡς πέφυκεν; οὐδαμῶς. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ, καὶ φοβερόν σαυτὸν θέλεις ἐπιδεικνύειν; οὐχὶ δὲ προελθὼν εἰς μέσον κηρύσσεις, ὅτι εἰρήνην ἄγεις πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὅ, τι ἂν ἐκεῖνοι ποιῶσι. καὶ μάλιστ' ἐκείνων καταγελᾷς, ὅσοι σε βλάπτειν δοκοῦσιν. ἀνδράποδα ταῦτα οὐκ οἴδασιν, οὐδὲ τίς εἰμι, οὐδὲ ποῦ μου τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ὅτι οὐ πρόσοδος αὐτοῖς πρὸς τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ἐχυρὰν πόλιν οἰκοῦντες καταγελῶσι τῶν πολιορκούντων. νῦν οὗτοι τί πρᾶγμα ἔχουσιν ἐπὶ τῷ μηδενί; ἀσφαλές ἐστιν ἡμῶν τὸ τεῖχος, τροφὰς ἔχομεν ἐπὶ πάμπολυν χρόνον, τὴν ἄλλην ἅπασαν παρασκευήν. ταῦτά ἐστι τὰ πόλιν ἐχυρὰν καὶ ἀνάλωτον ποιοῦντα. ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο, ἢ δόγματα. ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρὸν, ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδαμάντινον, ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος, ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητὰ, εὐάλωτα, οἷς τισι τὸ ὁπωσοῦν προσέχοντα, πᾶσα ἀνάγκη ταράσσεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, περιπτωτικὰς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν τὴν μόνην ἀσφάλειαν δεδομένην ἡμῖν, ἐχυρὰν ποιεῖν; οὐδ' ἀποστάντες τῶν θνητῶν καὶ δούλων, τὰ ἀθάνατα καὶ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; οὐδὲ μεμνήμεθα, ὅτι οὔτε βλάπτει ἄλλος ἄλλον, οὔτε ὠφελεῖ, ἀλλὰ τὸ περὶ ἑκάστου τούτων δόγμα, τοῦτό ἐστι τὸ βλάπτον, τοῦτό ἐστι τὸ ἀνατρέπον, τοῦτο μάχη, τοῦτο στάσις, τοῦτο πόλεμος. Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκη τὸ πεποιηκὸς οὐκ ἄλλο, ἢ τοῦτο τὸ δόγμα τὸ περὶ τυραννίδος, τὸ δόγμα τὸ περὶ φυγῆς· ὅτι τὸ μὲν ἔσχατον τῶν κακῶν, τὸ δὲ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν. φύσις δ' αὕτη παντός, τὸ διώκειν τὸ ἀγαθόν, φεύγειν τὸ κακόν· τὸν ἀφαιρούμενον θατέρου, καὶ περιβάλλοντα τῷ ἐναντίῳ, τοῦτον ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἐπίβουλον, κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱός, κἂν πατήρ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον οὐδέν. λοιπὸν, εἰ ταῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, οὔτε πατὴρ υἱοῖς φίλος, οὔτ' ἀδελφὸς ἀδελφῷ· πάντα δὲ πανταχοῦ μεστὰ πολεμίων, ἐπιβούλων, συκοφαντῶν. εἰ δ' οἵα δεῖ προαίρεσις,

τοῦτο

τοῦτο μόνον ἀγαθόν ἐστι, καὶ οἷα μὴ δεῖ, τοῦτο μόνον κακόν, ποῦ ἔτι μάχη; ποῦ λοιδορία; περὶ τίνων; περὶ τῶν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· πρὸς τίνας; πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας, πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας, πρὸς τοὺς ἠπατημένους περὶ τῶν μεγίστων. τούτων Σωκράτης μεμνημένος, τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ ᾤκει, γυναικὸς ἀνεχόμενος τραχυτάτης, υἱοῦ ἀγνώμονος. τραχεῖα γὰρ πρὸς τί ἦν; ὕδωρ καταχεῖ τῆς κεφαλῆς ὅσον καὶ θέλει, ἵνα καταπατήσῃ τὸν πλακοῦντα. καὶ τί πρὸς ἐμέ; ἂν ὑπολάβω, ὅτι ταῦτα οὐκ ἔστι πρὸς ἐμέ. τοῦτο δ' ἐμὸν ἔργον ἐστί· καὶ οὔτε τύραννος κωλύσει με θέλοντα, οὔτε δεσπότης, οὔτε οἱ πολλοὶ τὸν ἕνα, οὔθ' ὁ ἰσχυρότερος τὸν ἀσθενέστερον. τοῦτο γὰρ ἀκώλυτον δέδοται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκάστῳ. ταῦτα τὰ δόγματα ἐν οἰκίᾳ φιλίαν ποιεῖ, ἐν πόλει ὁμόνοιαν, ἐν ἔθνεσιν εἰρήνην, πρὸς θεὸν εὐχάριστον, πανταχοῦ θαρροῦντα, ὡς περὶ τῶν ἀλλοτρίων, ὡς περὶ οὐδενὸς ἀξίων. ἀλλ' ἡμεῖς γράψαι μὲν καὶ ἀναγνῶναι ταῦτα, καὶ ἀναγινωσκόμενα ἐπαινέσαι ἱκανοί, πεισθῆναι δ' οὐκ ἐγγύς. τοιγαροῦν τὸ περὶ τῶν Λακεδαιμονίων λεγόμενον, οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες, καὶ ἐφ' ἡμῶν ἁρμόσει, ἐν σχολῇ λέοντες, ἔξω δ' ἀλώπεκες.

Πρὸς τοὺς ἐπὶ τῷ ἐλεεῖσθαι ὀδυνωμένους. ϛ.

Ἀνιῶμαί φησιν, ἐλεούμενος. πότερον οὖν σὸν ἔργον ἐστὶ τὸ ἐλεεῖσθαί σε, ἢ τῶν ἐλεούντων; τί δ' ἐπὶ σοί ἐστι τὸ παῦσαι αὐτούς; ἐπί μοι, ἂν δεικνύω αὐτοῖς μὴ ἄξιον ἐλέου ὄντα ἐμαυτόν. πότερον δ' ἤδη σοι ὑπάρχει τοῦτο τὸ μὴ εἶναι ἐλέου ἄξιον, ἢ οὐχ ὑπάρχει; δοκῶ ἔγωγε, ὅτι ὑπάρχει. ἀλλ' οὗτοι γ' οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐλεοῦσιν, ἐφ' οἷς εἴπερ ἄρα ἦν ἄξιον, ἐπὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις, ἀλλ' ἐπὶ πενίᾳ καὶ ἀναρχίᾳ, καὶ νόσοις, καὶ θανάτοις, καὶ ἄλλοις τοιούτοις. πότερον οὖν πείθειν παρεσκεύασαι τοὺς πολλούς, ὡς ἄρα οὐδὲν τούτων κακόν ἐστιν, ἀλλ' οἷόν τε καὶ πένητι καὶ οὐκ ἄρχοντι καὶ ἀτίμῳ εὐδαιμονεῖν, ἢ σαυτὸν δεικνύειν αὐτοῖς πλουτοῦντα καὶ ἄρχοντα; τούτων γὰρ τὰ μὲν δεύτερα, ἀλαζόνος καὶ ψυχροῦ, καὶ οὐδενὸς ἀξίου. καὶ ἡ προσποίησις ὅρα δι' οἵων ἂν γένοιτο. δουλάρια σε χρήσασθαι δεήσει, καὶ ἀργυρωμάτια ὀλίγα κεκτῆσθαι, καὶ ταῦτα ἐν φανερῷ δεικνύειν εἰ οἷόν τε ταῦτα πολλάκις, καὶ λανθάνειν πειρᾶσθαι ὅτι ταὐτά ἐστι, καὶ ἱματίδια στιλπνά, καὶ τὴν ἄλλην πομπήν, καὶ τὸν τιμώμενον ἐπιφαίνειν ὑπὸ τῶν ὑποφανῶν τούτων, καὶ δειπνεῖν πειρᾶσθαι παρ' αὐτοῖς, ἢ δοκεῖν γε ὅτι δειπνεῖς.

καὶ περὶ τὸ σῶμα δεῖ ἵνα κακοτεχνεῖν, ὡς εὐμορφότερον φαίνεσθαι καὶ γυναικότερον τοῦ ὄντος. ταῦτά σε δεῖ μηχανᾶσθαι, εἰ τὴν δευτέραν ὁδὸν ἀπιέναι θέλεις, ὥστε μὴ ἐλεεῖσθαι. ἡ πρώτη δὲ καὶ ἀνήνυτος καὶ μακρά, ὃ ὁ Ζεὺς οὐκ ἠδυνήθη πεῖσαι, τοῦτο αὐτὸ ἐπιχειρεῖν πάντας ἀνθρώπους πεῖσαι, τίνα ἐστὶν ἀγαθὰ καὶ κακά. μὴ γάρ δέδοταί σοι τοῦτο; ἐκεῖνο μόνον σοι δέδοται, σαυτὸν πεῖσαι. καὶ οὔπω πέπεικας, εἶτά μοι νῦν ἐπιχειρεῖς πείθειν τοὺς ἄλλους. καὶ τίς σοι τοσοῦτον χρόνῳ συνέστιν, ὡς σὺ σαυτῷ; τίς δὲ οὕτω πιθανός ἐστί σοι πρὸς τὸ πεῖσαι, ὡς σὺ σαυτῷ; τίς δ' εὐνούστερον καὶ οἰκειότερον ἔχων, ἢ σὺ σαυτῷ; πῶς οὖν οὔπω πέπεικας σαυτὸν μαθεῖν; νῦν οὐχὶ ἄνω κάτω; τοῦτό ἐστι περὶ ὃ ἐσπούδακας, καὶ μανθάνειν ὥστε ἄλυπος εἶναι, καὶ ἀτάραχος, καὶ ἀταπείνωτος, καὶ ἐλεύθερος; πρὸς ταῦτα οὖν οὐκ ἀκήκοας ὅτι μία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ φέρουσα; ἀφεῖναι τὰ ἀπροαίρετα, καὶ ἐκστῆναι αὐτῶν, καὶ ὁμολογῆσαι αὐτὰ ἀλλότρια· τὸ οὖν ἄλλον τι ὑπολαβεῖν περὶ σοῦ ποίου εἴδους ἐστί; τοῦ ἀπροαιρέτου. οὐκοῦν οὐδὲν πρὸς σέ; οὐδέν. ἔτι οὖν δακνόμενος ἐπὶ τούτῳ, καὶ ταρασσόμενος, οἴει πεπεῖσθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; οὐ θέλεις οὖν, ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, αὐτὸς σαυτοῦ γενέσθαι καὶ μαθητής, καὶ διδάσκαλος; ὄψονται οἱ ἄλλοι, εἰ λυσιτελεῖ αὐτοῖς, παρὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν. ἐμοὶ δ' οὐδείς ἐστιν ἐγγίων ἐμοῦ. τί οὖν τοῦτο ἐστίν; ὅτι τοὺς μὲν λόγους ἀκήκοα τοὺς τῶν φιλοσόφων, καὶ συγκατατίθεμαι αὐτοῖς, ἔργῳ δ' οὐδὲν γέγονα κουφότερος. μήτι οὕτως ἀφυής εἰμι; καὶ μὴν περὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἠβουλήθην, οὐ λίαν ἀφυὴς εὑρέθην. ἀλλὰ καὶ γράμματα ταχέως ἔμαθον, καὶ παλαίειν, καὶ γεωμετρεῖν, καὶ συλλογισμοὺς ἀναλύειν. μήτι οὖν οὐ πέπεικέ με ὁ λόγος; καὶ μὴν οὐκ ἄλλα τινὰ οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐδοκίμασα, ἢ εἱλόμην. καὶ νῦν περὶ τούτων ἀναγινώσκω, ταῦτα ἀκούω, ταῦτα γράφω, ἄλλον οὐχ εὑρήκαμεν μέχρι νῦν ἰσχυρότερον τούτου λόγον. τί οὖν τὸ λεῖπόν μοι ἐστί; μὴ οὐκ ἐξήρηται τὰ ἐναντία δόγματα, μὴ αὐταὶ αἱ ὑπολήψεις ἀγύμναστοί εἰσιν, οὐδ' εἰθισμέναι ἀπαντᾶν ἐπὶ τὰ ἔργα, ἀλλ' ὡς ὁπλάρια ἀποκείμενα κατίωται, καὶ οὐδὲ περιαρμόσαι μοι δύναται. καίτοι οὔτ' ἐπὶ τοῦ παλαίειν, οὔτ' ἐπὶ τοῦ γράφειν ἢ ἀναγινώσκειν, ἀρκοῦμαι τῷ μαθεῖν· ἀλλ' ἄνω κάτω στρέφω τοὺς προτεινομένους, καὶ ἄλλους πλέκω, καὶ μεταπίπτοντας ὡσαύτως. τὰ δ' ἀναγκαῖα θεωρήματα, ἀφ' ὧν ἐστὶν ὁρμωμένῳ ἄλυπον γενέσθαι, ἄφοβον, ἀπαθῆ, ἀκώλυτον, ἐλεύθερον, ταῦ-

τα δ'

τὰ δ' οὐ γυμνάζω, οὐδὲ μελετῶ κατὰ ταῦτα τῆς προσοχῆς μελέτην. εἶτα μοι μέλει, τί οἱ ἄλλοι περὶ ἐμοῦ φρονοῦσιν, εἰ φανοῦμαι αὐτοῖς ἀξιόλογος, εἰ φανοῦμαι εὐδαίμων; ταλαίπωρε, οὐ θέλεις βλέπειν τί σὺ λέγεις περὶ σαυτοῦ; τίς φαίνῃ σαυτῷ, τίς ἐν τῷ ὑπολαμβάνειν, τίς ἐν τῷ ὀρέγεσθαι, τίς ἐν τῷ ἐκκλίνειν, τίς ἐν ὁρμῇ, παρασκευῇ, ἐπιβολῇ, τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀνθρωπικοῖς ἔργοις. ἀλλὰ μέλλει σοι, εἴ σε ἐλεοῦσιν οἱ ἄλλοι; ναί. ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐλεοῦμαι. οὐκοῦν ἀλγεῖς ἐπὶ τούτῳ; ὁ δέ γε ὀδυνώμενος, ἐλεεινός ἐστι; ναί. πῶς οὖν ἔτι παρ' ἀξίαν ἐλεῇ; αὐτοῖς γὰρ οἷς περὶ τὸν ἔλεον πάσχεις, κατασκευάζεις σαυτὸν ἄξιον τοῦ ἐλεεῖσθαι. τί οὖν λέγει Ἀντισθένης; οὐδέποτ' ἤκουσας; βασιλικόν, ὦ Κῦρε, πράττειν μὲν εὖ, κακῶς δ' ἀκούειν. τὴν κεφαλὴν ὑγιᾶ ἔχω, καὶ πάντες οἴονται ὅτι κεφαλαλγῶ. τί μοι μέλει; ἀπύρετός εἰμι, καὶ ὡς πυρέσσοντί μοι συνάχθονται. τάλας, ἐκ τοσούτου χρόνου οὐ λείπει σε πυρετός; λέγω καὶ ἐγὼ σκυθρωπάζων, ὅτι ναί. ταῖς ἀληθείαις πολὺς ἤδη χρόνος, ἐξ οὗ μοι κακῶς ἐστι. τί οὖν γένηται; ὡς ἂν ὁ θεὸς θέλῃ· καὶ ἅμα ὑποκαταγελῶ τῶν οἰκτειρόντων με. τί οὖν κωλύει καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως; πένης εἰμί, ἀλλὰ ὀρθὸν δόγμα ἔχω περὶ πενίας. τί οὖν μοι μέλλει, εἴ μ' ἐπὶ τῇ πενίᾳ ἐλεοῦσιν; οὐκ ἄρχω, ἄλλοι δ' ἄρχουσιν· ἀλλ' ὃ δεῖ ὑπείληφα, ὑπείληφα περὶ τοῦ ἄρχειν, καὶ μὴ ἄρχειν. ὄψονται οἱ ἐλεοῦντές με. ἐγὼ δ' οὔτε πεινῶ, οὔτε διψῶ, οὔτε ῥιγῶ· ἀλλ' ἀφ' ὧν αὐτοὶ πεινῶσιν ἢ διψῶσιν, οἴονται κἀμέ. τί οὖν αὐτοῖς ποιήσω; περιερχόμενος κηρύσσω καὶ λέγω, μὴ πλανᾶσθε ἄνδρες, ἐμοὶ καλῶς ἐστιν, ὅτι πενίας ἐπιστρέφομαι, ὅτι ἀναρχίας, ὅτι ἁπλῶς ἄλλου οὐδενός, ἢ δογμάτων ὀρθῶν. ταῦτα ἔχω ἀκώλυτα. οὐδενὸς πεφρόντικα ἔτι. καὶ τίς αὕτη φλυαρία; πῶς ἔτι ὀρθὰ δόγματα ἔχω, μὴ ἀρκούμενος τῷ εἶναι ὅς εἰμι, ἀλλ' ἐπτοημένος ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν. ἀλλά μου πλείονος τεύξονται, καὶ προτιμηθήσονται. τί οὖν εὐλογώτερον, ἢ τοὺς περί τι ἐσπουδακότας, ἐν ἐκείνῳ πλέον ἔχειν, ἐν ᾧ ἐσπουδάκασι; περὶ ἀρχὰς ἐσπουδάκασι, σὺ περὶ δόγματα. καὶ περὶ πλοῦτον· σὺ περὶ τὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν. ὅρα εἰ ἐν τούτῳ σου πλέον ἔχουσι, περὶ ὃ σὺ μὲν ἐσπούδακας, ἐκεῖνοι δ' ἀμελοῦσιν, εἰ συγκατατίθενται μᾶλλον περὶ τὰ φυσικὰ μέτρα, εἰ ὀρέγονταί σου ἀναποτευκτότερον, εἰ ἐκκλίνουσιν ἀπεριπτωτότερον, εἰ ἐν ἐπιβολῇ, εἰ ἐν προθέσει, εἰ ἐν ὁρμῇ μᾶλλον εὐστοχοῦσιν· εἰ τὸ πρέπον σώζουσιν ὡς ἄνδρες, ὡς υἱοί, ὡς γονεῖς, εἶθ' ἑξῆς κατὰ τὰ ἄλλα τῶν

χρήστων ὀνόματα. εἰ δ' ἄρχουσιν ἐκεῖνοι, σὺ δ' οὐ θέλεις σαυτῷ τὰς ἀληθείας εἰπεῖν, ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν τούτου ἕνεκα ποιεῖς, ἐκεῖνοι δὲ πάντα. ἀλογώτατον δὲ, τὸν ἐπιμελούμενόν τινος, ἔλαττον φέρεσθαι, οὗ ἢ τὸν ἀμελοῦντα. ἀλλ' ἐπειδὴ φροντίζω ἐγὼ δογμάτων ὀρθῶν, εὐλογώτερόν με αὐτῶν ἄρχειν. ἐν ᾧ φροντίζεις, ἐν δόγμασιν. ἐν ᾧ δ' ἄλλοι μᾶλλόν σου πεφροντίκασιν, ἐκείνοις παραχώρει. οἷον εἰ διὰ τὸ δόγματα ἔχειν ὀρθὰ, ἠξίους τοξεύων ἐπιτυγχάνειν μᾶλλον τοῦ τοξότου, ἢ χαλκεύων μᾶλλον τῶν χαλκέων. ἄφες οὖν τὴν περὶ τὰ δόγματα σπουδὴν, καὶ περὶ ἐκεῖνα ἀναστρέφου ἃ κτήσασθαι θέλεις, καὶ τότε κλαῖε ἐάν σοι μὴ προχωρῇ. κλαίειν γὰρ ἄξιος εἶ. νῦν δὲ πρὸς ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. καὶ πολλοὶ δὲ τοῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. ὁ μὲν ἐξ οἴκου ἀναστὰς, ζητεῖ τίν' ἂν ἐξ οἴκου ἀσπάσηται, τίνι κεχαρισμένον λόγον εἴπῃ, τίνι δῶρον πέμψῃ, πῶς τῷ ὀρχηστῇ ἀρέσῃ, πῶς κακοηθισάμενος ἄλλον ἄλλῳ χαρίσηται, ὅταν εὔχηται, περὶ τούτων εὔχεται. ὅταν θύῃ, ἐπὶ τούτοις θύει. τὸ τοῦ πυθαγόρου,

Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι, ἐνταῦθα παρατέθεικε. πῇ παρέβην τῶν πρὸς κολακείαν; τί ἔρεξα; μή τι ὡς ἐλεύθερος, μή τι ὡς γενναῖος. κἂν εὕρῃ τι τοιοῦτον, ἐπιτιμᾷ ἑαυτῷ, καὶ ἐγκαλεῖ. τί γάρ σοι καὶ τοῦτο εἰπεῖν; οὐ γὰρ ἐνῆν ψεύσασθαι. λέγουσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅτι οὐδὲν κωλύει ψεῦδος εἰπεῖν. σὺ δ' εἴπερ ταῖς ἀληθείαις οὐδενὸς ἄλλου πεφρόντικας ἢ χρήσεως οἵας δεῖ φαντασιῶν, εὐθὺς ἀναστὰς ἕωθεν ἐνθυμοῦ, τίνα μοι λείπει πρὸς ἀπάθειαν; τίνα πρὸς ἀταραξίαν; τίς εἰμι; μὴ τὸ σωμάτιον, μὴ ἡ κτῆσις, μὴ ἡ φήμη; οὐδὲν τούτων. ἀλλὰ τί; λογικὸν εἰμὶ ζῷον. τίνα οὖν τὰ ἀπαιτήματα; ἀναπόλει τὰ πεπραγμένα. πῇ παρέβην τῶν πρὸς εὔροιαν; τί ἔρεξα, ἢ ἄφιλον, ἢ ἀκοινώνητον; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη πρὸς ταῦτα. τοσαύτης οὖν διαφορᾶς οὔσης τῶν ἐπιθυμουμένων, τῶν ἔργων, τῶν εὐχῶν, ἔτι θέλεις τὸ ἴσον ἔχειν ἐκείνοις, περὶ ἃ σὺ μὲν οὐκ ἐσπούδακας, ἐκεῖνοι δ' ἐσπουδάκασιν; εἶτα θαυμάζεις, εἰ σ' ἐλεοῦσι, καὶ ἀγανακτεῖς; ἐκεῖνοι δ' οὐκ ἀγανακτοῦσιν, εἰ σὺ αὐτοὺς ἐλεεῖς. διὰ τί; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πεπεισμένοι εἰσὶν ὅτι ἀγαθῶν τυγχάνουσι, σὺ δ' οὐ πέπεισαι. διὰ τοῦτο σὺ μὲν οὐκ ἀρκῇ τοῖς σοῖς, ἀλλ' ἐφίεσαι τῶν ἐκείνων. ἐκεῖνοι δ' ἀρκοῦνται τοῖς ἑαυτῶν, καὶ οὐκ ἐφίενται τῶν σῶν. ἐπεὶ γὰρ εἰ ταῖς ἀληθείαις ἐπέπεισο, ὅτι περὶ

τὰ

τὰ ἀγαθὰ σὺ ὁ ἀποτυγχάνων εἶ, ἐκεῖνοι δ' ἀποπεπλάνηνται, οὐδ' ἂν ἐνθυμοῦ τί λέγουσι περὶ σοῦ.

Περὶ ἀφοβίας. ζ.

Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησί, καὶ αἱ μάχαιραι αὐτοῦ, καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παιδίον αὐτῷ προσαγάγῃς μετὰ τῶν δορυφόρων ὄντι, οὐ φοβεῖται; ἢ ὅτι οὐκ αἰσθάνεται τούτων τὸ παιδίον; ἂν οὖν τῶν δορυφόρων τις αἰσθάνηται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ δὲ τοῦτο προσέρχηται αὐτῷ, θέλων ἀποθανεῖν διά τινα περίστασιν, καὶ ζητῶν ὑπ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸ εὐκόλως, μή τι φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; θέλει γὰρ τοῦτο, δι' ὃ φοβεροί εἰσιν. ἂν οὖν τις μήτ' ἀποθανεῖν μήτε ζῆν θέλων ἐξάπαντος, ἀλλ' ὡς ἂν διδῶται προσέρχηται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδιότα προσέρχεσθαι αὐτόν; οὐδέν. ἄν τις οὖν καὶ πρὸς τὴν κτῆσιν ὡσαύτως ἔχῃ καθάπερ οὗτος πρὸς τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἁπλῶς ὑπό τινος μανίας καὶ ἀπονοίας οὕτως ᾖ διακείμενος, ὥστ' ἐν μηδενὶ ποιεῖσθαι τὸ ἔχειν ταῦτα ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλ' ὡς ὀστρακίοις τὰ παιδία παίζοντα, περὶ μὲν τῆς παιδιᾶς διαφέρεται, τῶν δ' ὀστρακίων οὐ πεφρόντικεν, οὕτω δὲ καὶ οὗτος τὰς μὲν ὕλας παρ' οὐδὲν ᾖ πεποιημένος, τὴν παιδιὰν δὲ τὴν περὶ αὐτὰς καὶ ἀναστροφὴν ἀσπάζηται, ποῖος ἔτι τούτῳ τύραννος φοβερός; ἢ ποῖοι δορυφόροι; ἢ ποῖαι μάχαιραι αὐτοῦ; εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ γαλιλαῖοι. ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐδεὶς δύναται μαθεῖν, ὅτι ὁ θεὸς πάντα πεποίηκε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον ὅλον μὲν ἀκώλυτον καὶ αὐτοτελῆ, τὰ ἐν μέρει δ' αὐτοῦ πρὸς χρείαν τῶν ὅλων; τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα ἀπήλλακται τοῦ δύνασθαι παρακολουθεῖν τῇ διοικήσει αὐτοῦ· τὸ δὲ λογικὸν ζῷον ἀφορμὰς ἔχει πρὸς ἀναλογισμὸν τούτων ἁπάντων, ὅτι τε μέρος ἐστὶ, καὶ ποῖόν τι μέρος, καὶ ὅτι τὰ μέρη τοῖς ὅλοις εἴκειν ἔχει καλῶς. πρὸς τούτοις δὲ φύσει γενναῖον καὶ μεγαλόψυχον καὶ ἐλεύθερον γενόμενον ὁρᾷ, διότι τῶν περὶ αὐτὸ τὰ μὲν ἀκώλυτα ἔχει καὶ ἐπ' αὐτῷ, τὰ δὲ κωλυτὰ καὶ ἐπ' ἄλλοις· ἀκώλυτα μὲν τὰ προαιρετικά, κωλυτὰ δὲ τὰ ἀπροαίρετα. καὶ διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐν τούτοις μόνοις ἡγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτοῦ καὶ συμφέρον, τοῖς ἀκωλύτοις, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερον ἔσται,

εὔρουν, εὐδαίμον, ἀβλαβὲς, μεγαλόφρον, εὐσεβὲς, χάριν ἔχον ὑπὲρ πάντων τῷ θεῷ, μηδαμοῦ μεμφόμενον μηδενὶ τῶν ἐφ' αὐτῷ γινομένων, μηδὲν ἐγκαλοῦν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλύεσθαι αὐτὸ, ἐμποδίζεσθαι, δουλεύειν τοῖς ἐκείνων ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσεβὲς εἶναι, ἅτε βλάπτεσθαι οἰόμενον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἄνισον, ὡς ἀεὶ αὐτῷ τοῦ πλείονος περιποιητικόν· ἀνάγκη δὲ καὶ ταπεινὸν εἶναι, καὶ μικροπρεπές. ταῦτα τί κωλύει διαλαβόντα ζῆν κούφως καὶ εὐηνίως; πάντα τὰ συμβαίνειν δυνάμενα πράως ἐκδεχόμενον, τὰ δ' ἤδη συμβεβηκότα φέροντα. θέλεις πενίαν; φέρε, καὶ γνώσῃ τί ἐστι πενία τυχοῦσα καλοῦ ὑποκριτοῦ. θέλεις ἀρχάς; φέρε καὶ πόνους, ἀλλ' ἐξορισμόν; ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσται. καὶ γὰρ ἐνθάδε, οὐ διὰ τὸν τόπον ἦν μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα ἃ μέλλω μετ' ἐμαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ἀφελέσθαι αὐτοῦ· ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐμά ἐστι, καὶ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ, τι ἂν ποιῶ. ἀλλ' ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, τί γίνεσθαι καινόν, παράλογον; τούτων ἕνεκα ὁ τύραννος φοβερός ἐστι, διὰ ταῦτα οἱ δορυφόροι μεγάλας δοκοῦσιν ἔχειν τὰς μαχαίρας καὶ ὀξείας; ἄλλοις ταῦτα, ἐμοὶ δ' ἔσκεπται περὶ πάντων. εἰς ἐμὲ οὐδεὶς ἐξουσίαν ἔχει. ἠλευθέρωμαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἔγνωκα αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, οὐκέτι οὐδεὶς δουλαγωγῆσαί με δύναται. καρπιστὴν ἔχω οἷον δεῖ, δικαστὰς οἵους δεῖ. οὐχὶ τοῦ σώματός μου κύριος εἶ; τί οὖν πρὸς ἐμέ; οὐχὶ φυγῆς, ἢ δεσμῶν; πάλιν τούτων πάντων καὶ τοῦ σωματίου ὅλου σοὶ αὐτοῦ ἐξίσταμαι, ὅταν θέλῃς. πάρασαί σου τῆς ἀρχῆς, καὶ γνώσῃ μέχρι τίνος αὐτὴν ἔχεις. τίνα οὖν ἔτι φοβηθῆναι δύναμαι; τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος; μὴ τί ποιήσωσιν; ἀποκλείσωσί με; ἄν με εὕρωσιν θέλοντα εἰσελθεῖν, ἀποκλεισάτωσαν. τί οὖν ἔρχῃ ἐπὶ θύρας; ὅτι καθήκειν ἐμαυτῷ δοκῶ, μενούσης τῆς παιδιᾶς, συμπαίζειν. πῶς οὖν οὐκ ἀποκλείῃ; ὅτι ἂν μή τίς με δέχηται, οὐ θέλω εἰσελθεῖν. ἀλλ' ἀεὶ μᾶλλον ἐκεῖνο θέλω, τὸ γινόμενον. κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ἐγώ. προσκείσομαι διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, ὀρέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ἀποκλεισμὸς ἐμοὶ οὐ

μοὶ οὐ γίνεται, ἀλλὰ τοῖς βιαζομένοις. διατί οὖν οὐ βιάζομαι; οἶδα γὰρ ὅτι ἔσω ἀγαθὸν οὐδὲν διαδίδοται τοῖς εἰσελθοῦσιν. ἀλλ' ὅταν ἀκούσω τινὰ μακαριζόμενον, ὅτι τιμᾶται ὑπὸ τοῦ καίσαρος, λέγω, τί αὐτῷ συμβαίνει; μήτι οὖν καὶ δόγμα οἷον δεῖ; ἐπαρχίαν· μήτι οὖν καὶ τὸ χρῆσθαι ὡς δεῖ ἐπιτροπῇ; τί ἔτι διωθοῦμαι; ἰσχαδοκάρυά τις διαρρίπτει, τὰ παιδία ἁρπάζει, καὶ ἀλλήλοις διαμάχεται, οἱ ἄνδρες οὐχί. μικρὸν γὰρ αὐτὸ ἡγοῦνται. ἂν δ' ὀστράκια διαρρίπτῃ τίς, οὐδὲ τὰ παιδία ἁρπάζει. ἐπαρχίαι διαδίδονται, ὄψεται τὰ παιδία. ἀργύριον, ὄψεται τὰ παιδία· στρατηγία, ὑπατεία, διαρπαζέτω τὰ παιδία. ἐκκλειέσθω, τυπτέσθω, καταφιλείτω τὰς χεῖρας τοῦ διδόντος, τῶν δούλων, ἐμοὶ δ' ἰσχαδοκάρυόν ἐστιν. ἂν ἀτυχῆς ῥιπτοῦντος αὐτοῦ, μὴ φρόντιζε. ἂν σοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν κόλπον ἰσχὰς, ἄρας κατάφαγε· μέχρι τοσούτου γὰρ ἐστι καὶ ἰσχάδα τιμῆσαι. εἰ δὲ κύψω, καὶ ἄλλον ἀνατρέψω, ἢ ὑπ' ἄλλου ἀνατραπῶ καὶ κολακεύσω τοὺς εἰσιόντας, οὐκ ἀξία οὔτ' ἰσχὰς, οὔτ' ἄλλό τι τῶν οὐκ ἀγαθῶν, ἅ με ἀναπεπείκασιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ δοκεῖν ἀγαθὰ εἶναι. δείκνυέ μοι τὰς μαχαίρας τῶν δορυφόρων, ἰδοὺ ἡλικαί εἰσι, καὶ πῶς ὀξεῖαι. τί οὖν ποιοῦσιν αἱ μεγάλαι αὗται μάχαιραι, καὶ ὀξεῖαι; ἀποκτείνουσι. πυρετὸς δὲ τί ποιεῖ; ἄλλο οὐδὲν. κεραμὶς δὲ τί ποιεῖ; ἄλλο οὐδὲν. θέλεις οὖν πάντα ταῦτα θαυμάζω καὶ προσκυνῶ, καὶ δοῦλος πάντων περιέρχομαι; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἅπαξ μαθὼν, ὅτι τὸ γενόμενον καὶ φθαρῆναι δεῖ, ἵνα ὁ κόσμος μὴ ἵστηται, μηδ' ἐμποδίζηται, οὐκέτι διαφέρομαι, πότερον πυρετὸς αὐτὸ ποιήσει, ἢ κεραμὶς, ἢ στρατιώτης. ἀλλ' εἰ δεῖ συγκρῖναι, οἶδ' ὅτι ἀπονώτερον αὐτὸ καὶ ταχύτερον ὁ στρατιώτης ποιήσει. ὅταν οὖν μήτε φοβῶμαί τι ὧν διαθεῖναί με δύναται, μήτ' ἐπιθυμῶ τινὸς ὧν παρασχεῖν, τί ἔτι θαυμάζω αὐτὸν; τί ἔτι τέθηπα; τί φοβοῦμαι τοὺς δορυφόρους; τί χαίρω, ἂν μοι φιλανθρώπως λαλήσῃ, καὶ ἀποδέξηταί με, καὶ ἄλλοις διηγοῦμαι πῶς μοι ἐλάλησε; μὴ γὰρ σωκράτης ἐστί; μὴ γὰρ διογένης; ἵν' ὁ ἔπαινος αὐτοῦ ἀπόδειξις ᾖ περὶ ἐμοῦ; μὴ γὰρ τὸ ἦθος ἐζήλωκα αὐτοῦ; ἀλλὰ τὴν παιδιὰν σώζων, ἔρχομαι πρὸς ἐμαυτὸν καὶ ὑπηρετῶ, μέχρις ἂν ὅτου μηδὲν ἀβέλτερον κελεύῃ, μηδ' ἄρρυθμον. ἂν δέ μοι λέγῃ, ἄπελθε ἐπὶ λέοντα τὸν σαλαμίνιον, λέγω αὐτῷ, ζήτει ἄλλον. ἐγὼ γὰρ οὐκέτι παίζω. ἄπαγε αὐτόν· ἀκολουθῶ τῇ παιδιᾷ.

ἀλλ'

ἀλλ' ἀφαιρεῖταί σου ὁ τράχηλος· ἐκείνου δ' αὐτοῦ ἐπιμελεῖ; ὑμῶν δὲ τῶν πειθομένων; ἀλλ' ἄταφος ῥιφήσῃ. εἰ ἐγώ εἰμι ὁ νεκρὸς, ῥιφήσομαι, εἰ δ' ἄλλος εἰμὶ τοῦ νεκροῦ, κομψότερον λέγε ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ μή με ἐκφόβει τοῖς παιδίοις. ταῦτα φοβερά ἐστι καὶ τοῖς ἀνοήτοις. εἰ δέ τις εἰς φιλοσόφου σχολὴν ἅπαξ εἰσελθὼν, οὐκ οἶδε τί ἐστιν, αὐτὸς ἄξιός ἐστι φοβεῖσθαι καὶ κολακεύειν, ὃν ὕστερον ἐκολάκευεν· εἰ μήπω μεμάθηκεν, ὅτι οὐκ ἔστι σὰρξ, οὐδ' ὀστᾶ, οὐδὲ νεῦρα, ἀλλὰ τὸ τούτοις χρώμενον, διοικοῦν καὶ παρακολουθοῦν ταῖς φαντασίαις; ναί. ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι καταφρονοῦντας ποιοῦσι τῶν νόμων· καὶ ποῖοι μᾶλλον λόγοι πειθομένους παρέχουσι τοῖς νόμοις, τοὺς χρωμένους; νόμος δ' οὐκ ἔστι, τὰ ἐπὶ μωρῷ, καὶ ὅμως ὅρα, πῶς καὶ πρὸς τούτους ὡς δεῖ ἔχοντας παρασκευάζουσιν, οἵ γε διδάσκουσι μηδενὸς ἀντιποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς, ἐν οἷς ἂν ἡμᾶς νικῆσαι δύνανται· περὶ τὸ σωμάτιον διδάσκουσιν ἐξίστασθαι, περὶ τὰ τέκνα, γονεῖς, ἀδελφοὺς, πάντων παραχωρεῖν, πάντα ἀφιέναι· μόνα τὰ δόγματα ὑπεξαιροῦνται, ἃ καὶ ὁ Ζεὺς ἐξαίρετα ἑκάστου εἶναι ἠθέλησε. ποία ἐνθάδε παρανομία; ποία ἀβελτηρία; ὅπου κρείττων εἶ, καὶ ἰσχυρότερος, ἐκεῖ σοι ἐξίσταμαι· ὅπου πάλιν ἐγὼ κρείττων, σὺ παραχώρει μοι. ἐμοὶ γὰρ μεμέληκε, σοὶ δ' οὔ. σοὶ μέλει, πῶς ἂν ἐν λιθοστρώτοις οἰκήσεις, πῶς παῖδές σοι καὶ πελάται διακονῶσι, πῶς ἐσθῆτα περίβλεπτον φορῇς, πῶς κυνηγοὺς πολλοὺς ἔχῃς, πῶς κιθαρῳδοὺς, τραγῳδούς· μή τι ἀντιποιοῦμαι; μή τι οὖν δογμάτων σοι μεμέληκε; μή τι τοῦ λόγου τοῦ σαυτοῦ; μή τι οἶδας, ἐκ τίνων μερῶν συνέστηκε; πῶς συνάγεται; τίς ἡ διάρθρωσις αὐτοῦ; τίνας ἔχει δυνάμεις, καὶ ποίας τινάς; τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ ἄλλος ἐν τούτοις σου πλέον ἔχει, ὁ μεμελετηκώς; ἀλλὰ ταῦτ' ἐστὶ τὰ μέγιστα. καὶ τίς σε κωλύει, περὶ ταῦτ' ἀναστρέφεσθαι, καὶ τούτων ἐπιμελεῖσθαι; τίς δὲ μείζονα ἔχει παρασκευὴν βιβλίων, σχολίας, τῶν ὠφελησόντων. μόνον ἀπόνευσόν ποτ' ἐπὶ ταῦτα, ἀπόνειμον κἂν ὀλίγον χρόνον τῷ σαυτοῦ ἡγεμονικῷ. σκέψαι τί ποτ' ἔχεις τοῦτο, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, τὸ πᾶσι τοῖς ἄλλοις χρώμενον, πάντα τ' ἄλλα δοκιμάζον, ἐκλεγόμενον, ἀπεκλεγόμενον. μέχρι δ' ἂν περὶ τὰ ἐκτὸς ἀναστρέφῃ, ἐκεῖνα ἕξεις οἷα οὐδείς, τοῦτο δ' οἷον αὐτὸ ἔχειν θέλεις, ῥυπαρὸν, καὶ ἀτημέλητον.

Πρὸς

Πρὸς τοὺς ταχέως ἐπὶ τὸ σχῆμα τῶν φιλοσόφων ἐπιπηδῶντας. η.

Μηδέποτ' ἀπὸ τῶν κοινῶν τινα μήτ' ἐπαινέσητε, μήτε ψέξητε· μήτε τέχνην τινὰ ἢ ἀτεχνίαν προσμαρτυρήσητε. καὶ ἅμα μὲν προπετείας ἑαυτοὺς ἀπαλλάξετε, ἅμα δὲ κακοηθείας. οὗτος ταχέως λούεται. κακῶς οὖν ποιεῖ; οὐ πάντως. ἀλλὰ τί; ταχέως λούεται. πάντα οὖν καλῶς γίνεται; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν καλῶς, τὰ δ' ἀπὸ μοχθηρῶν μοχθηρῶς. σὺ δὲ μέχρις ἂν μάθῃς τὸ δόγμα, ἀφ' οὗ τις ποιεῖ ἕκαστα, μήτ' ἐπαίνει τὸ ἔργον, μήτε ψέγε. δόγματα δ' ἐκ τῶν ἐκτὸς, οὐ ῥᾳδίως κρίνεται. οὗτος τέκτων ἐστί. διατί; χρῆται σκεπάρνῳ. τί οὖν τοῦτο; οὗτος μουσικός· ᾄδει γὰρ καὶ τί τοῦτο; οὗτος φιλόσοφος. διατί; τρίβωνα γὰρ ἔχει, καὶ κόμην. οἱ δ' ἀγύρται τί ἔχουσι; διὰ τοῦτο ἂν ἀσχημονοῦντά τις ἴδῃ τινὰ αὐτῶν, εὐθὺς λέγει· ἴδε ὁ φιλόσοφος ποιεῖ. ἔδει δ' ἀφ' ὧν ἠσχημόνει μᾶλλον, λέγειν αὐτὸν μὴ εἶναι φιλόσοφον. εἰ μὲν γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ φιλοσόφου πρόληψις καὶ ἐπαγγελία, ἔχειν τρίβωνα καὶ κόμην, καλῶς ἐλέγομεν ἄν. εἰ δ' ἐκείνη μᾶλλον, ἀναμάρτητον εἶναι, διατί οὐχὶ διὰ τὸ μὴ πληροῦν τὴν ἐπαγγελίαν, ἀφαιροῦνται αὐτὸν τῆς προσηγορίας; οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅταν ἴδῃ τις κακῶς πελεκῶντα, οὐ λέγει, τί ὄφελος τεκτονικῆς; ἰδοὺ οἱ τέκτονες οἷα ποιοῦσι κακά· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον λέγει, οὗτος οὐκ ἔστι τέκτων, πελεκᾷ γὰρ κακῶς. ὁμοίως κἂν ᾄδοντός τινος ἀκούσῃ κακῶς, οὐ λέγει, ἰδοὺ πῶς ᾄδουσιν οἱ μουσικοί· ἀλλὰ μᾶλλον, οὗτος ὅτι οὐκ ἔστι μουσικός. ἐπὶ φιλοσοφίας δὲ μόνης τοῦτο πάσχουσιν, ὅταν τινὰ ἴδωσι παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τὸ τοῦ φιλοσόφου ποιοῦντα, οὐχὶ τῆς προσηγορίας ἀφαιροῦνται αὐτόν· ἀλλὰ θέντες αὐτὸν εἶναι φιλόσοφον, εἶτ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ γινομένου λαβόντες αὐτὸν ὅτι ἀσχημονεῖ, ἐπάγουσι, μηδὲν ὄφελος εἶναι τοῦ φιλοσοφεῖν. τί οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι τὴν μὲν τοῦ τέκτονος πρόληψιν πρεσβεύομεν, καὶ τὴν τοῦ μουσικοῦ, καὶ ὡσαύτως τῶν ἄλλων τεχνιτῶν· τὴν τοῦ φιλοσόφου δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε συγκεχυμένην καὶ ἀδιάρθρωτον, ἀπὸ τῶν ἐκτὸς μόνον κρίνομεν. καὶ ποία ἄλλη τέχνη ἀπὸ σχήματος ἀναλαμβάνεται, καὶ κόμης; οὐχὶ δὲ καὶ θεωρήματα ἔχει, καὶ ὕλην, καὶ τέλος; τίς οὖν ὕλη τοῦ φιλοσόφου; μὴ τρίβων; οὔ, ἀλλὰ ὁ λόγος. τί τέλος; μήτι φορεῖν τρίβωνα; οὔ, ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν ἔχειν τὸν λόγον. ποῖα θεωρήματα; μήτι τὰ περὶ τοῦ πῶς πώγων μέγας γίνεται, ἢ κόμη βαθεῖα; ἀλλὰ μᾶλλον ἃ Ζήνων λέγει, γνῶναι τὰ

τοῦ λόγου στοιχεῖα, ποῖόν τι ἕκαστον αὐτῶν ἐστι, καὶ πῶς ἁρμόζεται πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅσα τούτοις ἀκόλουθά ἐστι. οὐ θέλεις οὖν ἰδεῖν πρῶτον, εἰ πληροῖ τὴν ἐπαγγελίαν ἀσχημονῶν, καὶ οὕτω τὸ ἐπιτήδευμα ἐγκαλεῖν; νῦν δ' αὐτὸς ὅταν σωφρονῇς, δι' ὧν ποιεῖν σοι δοκεῖ κακῶς, λέγεις, ὅρα τὸν φιλόσοφον ὡς πρέποντα λέγειν, τὸν ταῦτα ποιοῦντα, φιλόσοφον. καὶ πάλιν, τοῦτο φιλόσοφόν ἐστιν; ὅρα δὲ, τὸ τέκτονα οὐ λέγεις, ὅταν μοιχεύοντά τινα γνῷς, ἢ λιχνεύοντα ἴδῃς· οὐδὲ, ὅρα τὸ μουσικόν. οὕτως ἐπὶ πόσον αἰσθάνῃ καὶ αὐτὸς τῆς ἐπαγγελίας τοῦ φιλοσόφου, ἀπολισθαίνεις δὲ καὶ συγχέῃ ὑπὸ ἀμελετησίας. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ καλούμενοι φιλόσοφοι, ἀπὸ τῶν κοινῶν τὸ πρᾶγμα μετίασιν, εὐθὺς ἀναλαβόντες τρίβωνα, καὶ πώγωνα καθέντες, φασὶν, ἐγὼ φιλόσοφός εἰμι. οὐδεὶς δ' ἐρεῖ, ἐγὼ μουσικός εἰμι, ἂν πλῆκτρον καὶ κιθάραν ἀγοράσῃ· οὐδ' ἐγὼ χαλκεύς εἰμι, ἂν πιλίον καὶ περίζωμα περιθῆται. ἀλλ' ἁρμόζεται μὲν τὸ σχῆμα πρὸς τὴν τέχνην· ἀπὸ τῆς τέχνης δὲ τὸ ὄνομα, οὐκ ἀπὸ τοῦ σχήματος λαμβάνουσι. διὰ τοῦτο καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπειρώμην λανθάνειν φιλοσοφῶν· καὶ ἦν μοι, φησὶ, τοῦτο ὠφέλιμον. πρῶτον μὲν γὰρ ᾔδειν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι οὐ διὰ τοὺς θεατὰς ἐποίουν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτόν. ἤσθιον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσταλμένον εἶχον τὸ βλέμμα, τὸ περίπατον· πάντα ἐμαυτῷ καὶ τῷ θεῷ. εἶτα ὥσπερ μόνος ἠγωνιζόμην, οὕτω καὶ μόνος ἐκινδύνευον. οὐδὲν ἐμοῦ δράσαντος τὸ αἰσχρὸν ἢ ἀπρεπὲς, τὸ φιλοσοφίας ἐκινδυνεύετο. οὐδ' ἔβλαπτον τοὺς πολλοὺς, ὡς φιλόσοφος ἁμαρτάνων. διὰ τοῦτο οἱ μὴ εἰδότες μου τὴν ἐπιβολὴν, ἐθαύμαζον, πῶς πᾶσι φιλοσόφοις χρώμενος καὶ συζῶν, αὐτὸς οὐκ ἐφιλοσόφει. καὶ τί κακὸν, ἐν οἷς μὲν ἐποίουν, ἐπιγινώσκεσθαι τὸν φιλόσοφον, ἐν δὲ τοῖς συμβόλοις μή; βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς συνεργῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς τηρῶ τὰς σχέσεις τὰς φυσικὰς ἢ ἐπιθέτους, ὡς ἀσυγχύτως καὶ ἀπαραποδίστως. ἐκεῖθέν με κρῖνε, εἰ δύνασαι. εἰ δ' οὕτω κωφὸς εἶ, καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πιλίον ἴδῃς περὶ τὴν κεφαλὴν περικείμενον, τί κακὸν, ὑφ' οὕτως ἠλιθίου κριτοῦ ἀγνοεῖσθαι; οὕτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πλείστοις Σωκράτης, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλοσόφοις συσταθῆναι. μή τι οὖν ἠγανάκτει ὡς ἡμεῖς, καὶ ἔλεγεν, ἐγὼ δέ σοι οὐ φαίνομαι φιλόσοφος; ἀλλ' ἀπῆγε, καὶ συνίστα ἀρκούμενος, τῷ εἶναι φιλόσοφος·

φθ· χείρων ἦ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν οὐκ ἐδάκνετο. ἐμέμνητο γὰρ τοῦ ἰδίου ἔργου, τί ἔργον καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. μαθητὰς πολλοὺς ἔχειν; οὐδαμῶς. ὄψονται οἱ περὶ τοῦτο ἐσπουδακότες. ἀλλὰ θεωρήματα δύσκολα ἀκριβοῦν; ὄψονται καὶ περὶ τούτων οἱ ἄλλοι. ποῦ οὖν αὐτὸς; καὶ τίς ἦν, καὶ τίν' ἤθελεν; ὅπου βλάβη καὶ ὠφέλεια. εἴ μέ τις (φησὶ) βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ. εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδέν εἰμι. θέλω τι, καὶ οὐ γίνεται, ἐγὼ ἀτυχής εἰμι. εἰς τοσοῦτο σκάμμα προεκαλεῖτο πάντα ὁντιναοῦν, καὶ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ ἐκστῆναι οὐδενί. τί δοκεῖ τε καταγγέλλων καὶ λέγων, ἐγὼ τοιοῦτός εἰμι; μὴ γένοιτο. ἀλλά, ὢν ἰδιώτης; πάλιν γὰρ τῶν μωρῶν καὶ ἀλαζὼν· ἐγὼ ἀπαθής εἰμι καὶ ἀτάραχος, μὴ ἀγνοεῖτε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ὑμῶν κυκωμένων καὶ θορυβουμένων περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια, μόνος ἐγὼ ἀπήλλαγμαι πάσης ταραχῆς. οὕτως οὐκ ἀρκεῖ σοι, τὸ μηδὲν ἀλγεῖν, ἂν μὴ κηρύσσῃς; συνέλθετε πάντες οἱ ποδαγρῶντες, οἱ κεφαλαλγοῦντες, οἱ πυρέσσοντες, οἱ χωλοί, οἱ τυφλοί, καὶ ἴδετέ με ἀπὸ παντὸς πάθους ὑγιᾶ. τοῦτο κενὸν καὶ φορτικόν, εἰ μή τις, ὡς ὁ Ἀσκληπιός, εὐθὺς ὑποδεῖξαι δύνασαι, πῶς θεραπεύοντες εὐθὺς ἔσονται ἄνοσοι κἀκεῖνοι, καὶ εἰς τοῦτο φέρεις παράδειγμα τὴν ὑγίειαν τὴν σαυτοῦ. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ κυνικός, τοῦ σκήπτρου καὶ διαδήματος ἠξιωμένος παρὰ τοῦ Διός, καὶ λέγων, ἵν' ἴδητε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἀταραξίαν οὐχ ὅπου ἐστὶ ζητεῖτε, ἀλλ' ὅπου μὴ ἔστιν, ἰδοὺ ἐγὼ ὑμῖν παράδειγμα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀπέσταλμαι, μήτε κτῆσιν ἔχων, μήτε οἶκον, μήτε γυναῖκα, μήτε τέκνα, ἀλλὰ μηδ' ὑπόστρωμα, μηδὲ χιτῶνα, μηδὲ σκεῦος· καὶ ἴδετε πῶς ὑγιαίνω, πειράθητέ μου· κἂν ἴδητε ἀτάραχον, ἀκούσατε τὰ φάρμακα, καὶ ὑφ' ὧν ἐθεραπεύθην. τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ φιλάνθρωπον, καὶ γενναῖον. ἀλλ' ὁρᾶτε τίνος ἔργον ἐστὶ· τοῦ Διός, ἢ ὃν ἂν ἐκεῖνος ἄξιον κρίνῃ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας· ἵνα μηδαμοῦ μηδὲν παραγυμνώσῃ πρὸς τοὺς πολλούς, δι' οὗ τὴν μαρτυρίαν τὴν αὑτοῦ ἣν τῇ ἀρετῇ μαρτυρεῖ, καὶ τῶν ἐκτὸς καταμαρτυρεῖ, αὐτὸς ἄκυρον ποιήσῃ, οὔτ' ὠχρίσαντα χρόα κάλλιμον, οὔτε παρειῶν δάκρυ' ὀμορξάμενον. καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ ποθοῦντά τι ἢ ἐπιζητοῦντα, ἄνθρωπον, ἢ τόπον, ἢ διαγωγήν, ὡς τὰ παιδία τὸν τρυγητὸν ἢ τὰς ἀργίας. αἰδοῖ πανταχοῦ κεκοσμημένον, ὡς οἱ ἄλλοι τοίχοις καὶ θύραις καὶ θυρωροῖς, νῦν δ' αὐτὸ μόνον κινηθέντες πρὸς φιλοσοφίαν, ὡς οἱ κακοστόμαχοι πρός τι βρωμάτιον, ὃ μετὰ μικρὸν σικχαίνειν μέλλουσιν, εὐθὺς ἐπὶ τὸ σκῆπτρον, ἐπὶ τὴν βασιλείαν. καθῆκε τὴν κόμην, ἀνέλαβε τρίβωνα, γυμνὸν δείκνυει τὸν ὦμον, μάχε-

τοῖς ἀπαντῶσι. κἂν γὰρ φαινόλην τινὰ ἴδῃ, μάχεται αὐτῷ. ἄνθρωπε, χειμάσκησον πρῶτον, ἰδοῦ σοῦ τὴν ὁρμήν, μὴ κακοστομάχου ἢ ὡς νοσώσης γυναικὸς ἐστίν. ἀγνοεῖσθαι μελέτησον πρῶτον τίς εἶ. σαυτῷ φιλοσόφησον ὀλίγον χρόνον, οὕτω καρπὸς γίνεται. κατορυγῆναι δεῖ, χρόνῳ τὸ σπέρμα κρυφθῆναι, κατὰ μικρὸν αὐξηθῆναι, ἵνα τελεσφορηθῇ. ἂν δὲ πρὸ τοῦ γόνυ φῦσαι, τὸν στάχυν ἐξενέγκῃ, ἀτελές ἐστιν, ἐκ κήπου ἀδωνιακοῦ. τοιοῦτον εἶ καὶ σὺ φυτάριον, θᾶττον τοῦ δέοντος ἐξήνθηκας, ἀποκαύσει σε ὁ χειμών. ἰδοῦ τί λέγουσιν οἱ γεωργοὶ περὶ τῶν σπερμάτων, ὅταν πρὸ ὥρας θερμασίαι γένωνται, ἀγωνιῶσι μὴ ἐξυβρίσῃ τὰ σπέρματα, εἶτα αὐτὰ πάγος εἷς λαβὼν ἐξελέγξῃ. ὅρα καὶ σὺ ἄνθρωπε, ἐξύβρικας, ἐπιπεπήδηκας δοξαρίῳ πρὸ ὥρας, δοκεῖς τις εἶναι, μωρὸς παρὰ μωροῖς ἀποπαγήσῃ, μᾶλλον δ' ἀπέπηγας ἤδη ἐν τῇ ῥίζῃ κάτω, τὰ δ' ἄνω σου μικρὸν ἔτι ἀνθεῖ· καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖς ἔτι ζῆν καὶ θάλλειν. ἄφες ἡμᾶς γε κατὰ φύσιν πεπανθῆναι. τί ἡμᾶς ἀποδύεις; τί βιάζῃ; οὔπω δυνάμεθα ἐνεγκεῖν τὸν ἀέρα. ἔασον τὴν ῥίζαν αὐξηθῆναι, εἶτα γόνυ λαβεῖν τὸ πρῶτον, εἶτα τὸ δεύτερον, εἶτα τὸ τρίτον, εἶθ' οὕτως ὁ καρπὸς ἐκβιάσεται τὴν φύσιν, κἂν ἐγὼ μὴ θέλω. τίς γὰρ ἐγκύμων γενόμενος, καὶ πλήρης τηλικούτων δογμάτων, οὐχὶ καὶ αἰσθάνεταί τε τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ ἐπὶ τὰ κατάλληλα ἔργα ὁρμᾷ; ἀλλὰ ταῦρος μὲν οὐκ ἀγνοεῖ τὴν αὐτοῦ φύσιν καὶ παρασκευήν, ὅταν ἐπιφανῇ τι θηρίον, οὐδ' ἀναμένει τὸν προτρεψόμενον· οὐδὲ κύων, ὅταν ἴδῃ τι τῶν ἀγρίων ζώων. ἐγὼ δ' ἂν ἔχω τὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παρασκευήν; ἐκδέξομαι ἵνα με σὺ παρασκευάσῃς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἔργα; νῦν δ' οὔπω ἔχω, πίστευσόν μοι, τί οὖν με πρὸ ὥρας ἀποξηρανθῆναι θέλεις, ὡς αὐτὸς ἐξηράνθης;

Πρὸς τὸν εἰς ἀναισχυντίαν μεταβληθέντα. θ.

Ὅταν ἄλλον ἴδῃς ἄρχοντα, ἀντίθες, ὅτι σὺ ἔχεις τὸ μὴ δεῖσθαι ἀρχῆς· ὅταν ἄλλον πλουτοῦντα, ἰδοὺ τί ἀντὶ τούτου ἔχεις. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἔχεις ἀντ' αὐτοῦ, ἄθλιος εἶ. εἰ δ' ἔχεις τὸ μὴ χρείαν ἔχειν πλούτου, γίνωσκε ὅτι πλεῖον ἔχεις, καὶ πολλῷ πλείονος ἄξιον. ἄλλος γυναῖκα εὔμορφον. σύ, τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν εὐμόρφου γυναικός. μικρά σοι δοκεῖ ταῦτα; καὶ πόσου ἂν τιμήσαιντο οὗτοι αὐτοὶ οἱ πλουτοῦντες καὶ ἄρχοντες, καὶ μετ' εὐμόρφων διαιτώμενοι, δύνασθαι πλούτου καταφρονεῖν, καὶ ἀρχῶν, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν γυναικῶν ὧν ἐρῶσι, καὶ ὧν τυγχάνουσιν. ἀγνοεῖς, οἷόν τι ἐστὶ δίψος πυρέσσοντος; οὐδὲν

ὅμοιον ἔχει τῷ τοῦ ὑγιαίνοντος. ἐκεῖνος πιὼν ἀπέπαυσε· ὁ δὲ πρὸς ὀλί-
γον ἥδετο, ναυτιᾷ, χολὴν αὐτὸ ποιεῖ ἀντὶ ὕδατος, ἐμεῖ, στροφοῦται,
διψῇ σφοδρότερον. πίστευσον δεῖ μετ᾽ ἐπιθυμίας πλουτεῖν, μετ᾽ ἐπιθυ-
μίας ἄρχειν, μετ᾽ ἐπιθυμίας καλῇ συγκαθεύδειν. ζηλοτυπία πρόσεστι,
φόβος τοῦ στερηθῆναι, αἰσχροὶ λόγοι, αἰσχρὰ ἐνθυμήματα, ἔργα ἀσχήμο-
να. καὶ τί, φησίν, ἀπολλύω; ἄνθρωπε. ὑπῆρχες αἰδήμων, καὶ νῦν οὐκέτι
εἶ. οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀντὶ χρυσίππου καὶ ζήνωνος ἀριστείδην ἀναγινώ-
σκεις, καὶ εὔηνον. οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀντὶ σωκράτους καὶ διογένους τεθαύ-
μακας τὸν πλείστας διαφθεῖραι καὶ ἀναπεῖσαι δυνάμενον. καλὸς
εἶναι θέλεις, καὶ πλάσσεις σεαυτόν, μὴ ὤν, καὶ ἐσθῆτα ἐπιδεικνύειν θέ-
λεις στιλπνήν, ἵνα τὰς γυναῖκας ἐπιστρέφῃς. κἄν που μυραφίου ἐπι-
τύχῃς, μακάριος εἶναι δοκεῖς. πρότερον δὲ οὐδὲν ἐνεθυμοῦ τούτων τί,
ἀλλὰ ποῦ εὐσχήμων λόγος, ἀνὴρ ἀξιόλογος, ἐνθύμημα γενναῖον. τοι-
γαροῦν ἐκάθευδες ὡς ἀνήρ, προῄεις ὡς ἀνήρ, ἐσθῆτα ἐφόρεις ἀνδρι-
κήν, λόγους ἐλάλεις πρέποντας ἀνδρὶ ἀγαθῷ. εἶτά μοι λέγεις, οὐδὲν
ἀπώλεσα; οὕτως οὐδὲν ἄλλο ἢ κέρμα ἀπολλύουσιν ἄνθρωποι; αἰδὼς οὐκ
ἀπόλλυται; εὐσχημοσύνη οὐκ ἀπόλλυται; ἢ οὐκ ἔστι ζημιωθῆναι, ταῦ-
τα ἀπολέσαντα; σοὶ μὲν οὖν δοκεῖ τάχα τούτων οὐδὲν οὐκέτι εἶναι ζημία.
ἦν δέ ποτε χρόνος, ὅτε μόνην αὐτὴν ὑπελογίζου καὶ ζημίαν καὶ βλά-
βην, ὅτε ἠγωνίας μή τις ἐκσείσῃ σε τούτων τῶν λόγων καὶ ἔργων. ἰδοὺ
ἐκσέσεισαι ὑπ᾽ ἄλλου μὲν οὐδενός, ὑπὸ σαυτοῦ δέ. μαχέσθητι σαυτῷ,
ἀφελοῦ σαυτὸν εἰς εὐσχημοσύνην, εἰς αἰδῶ, εἰς ἐλευθερίαν. εἴ σοί τις
ποτὲ ἔλεγε περὶ ἐμοῦ ταῦτα, ὅτι μέ τις μοιχεύειν ἀναγκάζει, ὅτι ἐ-
σθῆτα φορεῖν τοιαύτην, ὅτι μυρίζεσθαι, οὐκ ἂν ἀπελθὼν αὐτόχειρ ἐ-
γένου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ οὕτω μοι παραχρωμένου; νῦν οὖν οὐ θέλεις σαυ-
τῷ βοηθῆσαι; καὶ πόσῳ ῥᾴων αὕτη ἡ βοήθεια; οὐκ ἀποκτεῖναί τινα
δεῖ, οὐ δῆσαι, οὐχ ὑβρίσαι, οὐκ εἰς ἀγορὰν προελθεῖν, ἀλλ᾽ αὐτὸν αὑ-
τῷ λαλῆσαι, τῷ μάλιστα πεισθησομένῳ, πρὸς ὃν οὐδείς ἐστί σου πιθα-
νώτερος. καὶ πρῶτον μὲν κατάγνωθι τῶν γινομένων· εἶτα καταγνούς,
μὴ ἀπογνῷς σεαυτοῦ, μηδὲ πάθῃς τὸ τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ
ἐνδόντες, εἰσάπαν ἐπέδωκαν ἑαυτούς, καὶ ὡς ὑπὸ ῥεύματος παρ-
εσύρησαν. ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν. πέπτωκε τὸ παιδίον· ἀνά-
στας, φησί, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ
πάθε. ἴσθι γάρ, ὅτι οὐδέν ἐστιν εὐαγωγότερον ἀνθρωπίνης ψυχῆς. θε-
λῆσαι δεῖ, καὶ γέγονε, διώρθωται. ὡς πάλιν ἀπονυστάξαι, καὶ ἀπο-

καὶ λαλῶν. ἐσώθην γὰρ ὅτι καὶ ἀπώλεσα * ἡ βοήθεια. εἶτα, τί μοι ἀγαθοὺς καὶ τί ζητεῖς τούτου μεῖζον; ὅτι ἀναισχύντου αἰδήμων ἐστὶ, ὅτι ἀκόσμου κόσμιος, ὅτι ἀπίστου πιστός, ὅτι ἀκολάστου σώφρων. εἰ ἵνα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς· οὐδὲ θεῶν σέ τις σῶσαι δύναται.

Τίνων δεῖ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τίνα διαφέρεσθαι. ι.

Ἀπορία πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις περὶ τὰ ἐκτὸς γίνεται, ἀμηχανία περὶ τὰ ἐκτός. τί ποιήσω, πῶς γένηται, πῶς ἀποβῇ, μὴ τόδε ἀπαντήσῃ, μὴ τόδε; πᾶσαι αὗται αἱ φωναὶ περὶ τὰ ἀπροαίρετα στρεφομένων εἰσί. τίς γὰρ λέγει, πῶς μὴ συγκατατιθῶμαι τῷ ψεύδει; πῶς μὴ ἀπονεύσω ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς; ἐὰν οὕτως ᾖ εὐφυὴς, ὥστε περὶ τούτων ἀγωνιᾶν, ὑπομνήσω αὐτὸν, ὅτι τί ἀγωνιᾷς; ἐπὶ σοί ἐστιν· ἀσφαλὴς ἴσθι. μὴ πρὸ τοῦ ἐπάγειν τὸν φυσικὸν κανόνα, προπίπτε ἐν τῷ συγκατατίθεσθαι. πάλιν αὖ περὶ ὀρέξεως, μὴ ἀγωνία, μὴ ἀτελὴς γένηται, καὶ ἀποτευκτική· περὶ ἐκκλίσεως, μὴ περιπτωτική. πρῶτον μὲν αὐτὸν καταφιλήσω, ὅτι ἀφεὶς περὶ ἃ οἱ ἄλλοι ἐπτόηνται, καὶ τοὺς ἐκείνων φόβους, περὶ τῶν ἰδίων ἔργων πεφρόντικεν, ὅπου αὐτός ἐστιν. εἶτα ἐρῶ αὐτῷ, εἰ μὴ θέλεις ὀρέγεσθαι ἀποτευκτικῶς, μηδ' ἐκκλίνειν περιπτωτικῶς, μηδενὸς ὀρέγου τῶν ἀλλοτρίων, ὧν μηδὲν ἔκκλινε τῶν μὴ ἐπὶ σοί. εἰ δὲ μὴ, ἀποτυχεῖν καὶ περιπεσεῖν ἀνάγκη. ποία ἐνθάδ' ἀπορία; ποῦ τόπον ἔχει, πῶς γένηται; καὶ πῶς ἀποβῇ; καὶ μὴ ἀπαντήσῃ τόδε ἢ τόδε; νῦν οὐχὶ τὸ ἐκβησόμενον ἀπροαίρετον; ναί. ἡ δ' οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἐστιν ἐν τοῖς προαιρετικοῖς; ναί. ἔξεστιν οὖν σοι παντὶ τῷ ἀποβάντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν. μή τις σε κωλῦσαι δύναται; οὐδείς. μηκέτι οὖν μοι λέγε, πῶς γένηται; ὅπως γὰρ ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔσται σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα. ἢ τίς ἂν ἦν ὁ ἡρακλῆς, λέγων, πῶς μοι μὴ μέγας λέων ἐπιφανῇ, μηδὲ μέγας σῦς, μηδὲ θηριώδεις ἄνθρωποι. καὶ τί σοι μέλλει, ἂν μέγας σῦς ἐπιφανῇ; μεῖζον ἆθλον ἀθλήσεις, ἂν κακοὶ ἄνθρωποι, κακῶν ἀπαλλάξεις τὴν οἰκουμένην. ἂν οὖν οὕτως ἀποθάνω; ἀγαθὸς ὢν ἀποθανῇ, γενναίαν πρᾶξιν ἐπιτελῶν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ πάντως ἀποθανεῖν, ἀνάγκη τί ποτε ποιοῦντα εὑρεθῆναι, ἢ γεωργοῦντα, ἢ σκάπτοντα, ἢ ἐμπορευόμενον, ἢ ὑπατεύοντα, ἢ ἀπεπτοῦντα, ἢ διαρροιζόμενον. τί οὖν θέλεις ποιῶν εὑρεθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου; ἐγὼ μὲν, τὸ ἐμὸν μέρος, ἔργον τι ἀνθρωπικὸν, εὐεργετικὸν, κοινωφελὲς, γενναῖον. εἰ δὲ μὴ δύναμαι τὰ τηλικαῦτα ποιῶν εὑρεθῆναι, ἐκεῖνό γε τὸ ἀκώλυτον, τὸ διδόμενον, ἐμαυτὸν

ἐμαυτὸν ἐπανορθῶν, ἐξεργαζόμενος τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν τῶν φαντασιῶν, ἀπάθειαν ἐκπονῶν, ταῖς σχέσεσι τὰ ἴσα ἀποδιδόναι. εἰ οὕτως εὐτυχής εἰμι, καὶ τοῦ τρίτου τόπου παραπτόμενος τοῦ περὶ τὴν τῶν κριμάτων ἀσφάλειαν, ἂν μετὰ τούτων με ὁ θάνατος καταλάβῃ, ἀρκεῖ μοι, ἂν δύνωμαι πρὸς τὸν θεὸν ἀνατεῖναι τὰς χεῖρας, καὶ εἰπεῖν· ὅτι ἃς ἔλαβον ἀφορμὰς παρὰ σοῦ, πρὸς τὸ αἰσθέσθαι σου τῆς διοικήσεως, καὶ ἀκολουθῆσαι αὐτῇ, τούτων οὐκ ἠμέλησα· οὐ κατῄσχυνά σε, τὸ ἐμὸν μέρος· ἰδοὺ πῶς κέχρημαι ταῖς αἰσθήσεσιν, ἰδοὺ πῶς ταῖς προλήψεσι· μή ποτέ σε ἐμεμψάμην; μή τι τῶν γινομένων τινὶ δυσηρέστησα; ἢ ἄλλως γενέσθαι ἠθέλησα; μή τι τὰς σχέσεις παρέβην, ὅτι με σὺ ἐγέννησας; χάριν ἔχω ὧν ἔδωκας. ἐφ' ὅσον ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ἣν θέλεις χώραν. σὰ γὰρ ἦν πάντα, σύ μοι αὐτὰ δέδωκας. οὐκ ἀρκεῖ, οὕτως ἔχοντα ἐξελθεῖν; καὶ τίς βίος κρείττων καὶ εὐσχημονέστερος, τοῦ οὕτως ἔχοντος; ποία δὲ καταστροφὴ εὐδαιμονεστέρα; ἵνα δὲ ταῦτα γένηται, οὐ μικρὰ δέξασθαι, οὐδὲ μικρῶν ἐστιν ἀποτυχεῖν. οὐ δύνασαι καὶ ὑπατεῦσαι θέλειν, καὶ ταῦτα· καὶ ἀγροὺς ἔχειν ἐσπουδακέναι; καὶ ταῦτα, καὶ τῶν δουλαρίων φροντίζειν, καὶ σεαυτοῦ. ἀλλ' ἄν τι τῶν ἀλλοτρίων θέλῃς, τὰ σὰ ἀπώλετο, αὕτη τοῦ πράγματος ἡ φύσις, προῖκα οὐδὲν γίνεται. καὶ τί θαυμαστόν; ἂν ὑπατεῦσαι θέλῃς, ἀγρυπνῆσαί σε δεῖ, περιδραμεῖν, τὰς χεῖρας καταφιλῆσαι, πρὸς ταῖς ἀλλοτρίαις θύραις κατασαπῆναι, πολλὰ μὲν εἰπεῖν, πολλὰ δὲ πρᾶξαι ἀνελεύθερα, δῶρα πέμψαι πολλοῖς, ξένια καθημέραν ἐνίοις. καὶ τί τὸ γινόμενόν ἐστι; δώδεκα δέσμα ῥάβδων, καὶ τρὶς ἢ τετράκις ἐπὶ βῆμα καθίσαι, καὶ κιρκήσια δοῦναι, καὶ ἀσυνείσι δειπνῆσαι. ἢ δειξάτω μοι τίς, τί ἐστι παρὰ ταῦτα; ὑπὲρ ἀπαθείας οὖν, ὑπὲρ ἀταραξίας, ὑπὲρ τοῦ καθεύδοντα καθεύδειν, ἐγρηγορότα ἐγρηγορέναι, μὴ φοβεῖσθαι μηδέν, μὴ ἀγωνιᾶν ὑπὲρ μηδενός, οὐδὲν ἀναλῶσαι θέλεις; οὐδὲν πονῆσαι; ἀλλ' ἄν τι ἀπόλλυταί σε, περὶ ταῦτα γινομένου, ἢ ἀναλωθῇ κακῶς, ἢ ἄλλως τύχῃ ὧν ἔδει σε τυχεῖν, εὐθὺς μὴ δηχθήσῃ ἐπὶ τῷ γενομένῳ; οὐκ ἀντιθήσεις τί ἀντὶ τίνος λαμβάνεις; πόσον ἀντὶ πόσου; ἀλλὰ προῖκα θέλεις τὰ τηλικαῦτα λαβεῖν; καὶ πῶς δύνασαι; ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. οὐ δύνασαι καὶ τὰ ἐκτὸς ἔχειν ἐπιμελείας τετυχηκότα, καὶ τὸ σαυτοῦ ἡγεμονικόν. εἰ δ' ἐκεῖνα θέλεις, τοῦτο ἄφες. εἰ δὲ μή, οὔτε τοῦτο ἕξεις, οὔτ' ἐκεῖνα, περισπώμενος ἐπ' ἀμφότερα. εἰ τοῦτο θέλεις, ἐκεῖνά σε ἀφεῖναι δεῖ. ἐκχυθήσεταί σου τὸ ἔλαιον,

ἀπολεῖται

ἀπόλλυται τὰ σκευάρια· ἀλλ' ἐγὼ ἀπαθὴς ἔσομαι. ἐμπρησμὸς ἔσται, ἐμοῦ μὴ παρόντος, καὶ ἀπόλλυται τὰ βιβλία· ἀλλ' ἐγὼ χρήσομαι ταῖς φαντασίαις κατὰ φύσιν. ἀλλ' οὐχ ἕξω φαγεῖν. εἰ οὕτω τάλας εἰμί, λιμὴν τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ λιμὴν πάντων, ὁ θάνατος, αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπόν ἐστιν. ὅταν θέλῃς ἐξῆλθες, καὶ οὐ καπνίζῃ. τί οὖν ἀγωνιᾷς; τί ἀγρυπνεῖς; οὐχὶ δ' εὐθὺς ἀναλογισάμενος, ποῦ σου τὸ ἀγαθόν ἐστι καὶ τὸ κακόν, λέγεις, ὅτι ἐπ' ἐμοὶ ἀμφότερα; οὔτε τοῦτο τίς ἀφελέσθαι με δύναται, οὔτ' ἐκεῖνα ἄκοντα περιβαλεῖν. τί οὖν οὐ ῥέγκω βαλών; τὰ ἐμὰ ἀσφαλῶς ἔχει. τὰ ἀλλότρια, ὄψεται αὐτά, ὃς ἂν φέρῃ, ὡς ἂν δίδωται παρὰ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν. τίς εἰμι, ὁ θέλων αὐτὰ οὕτως ἔχειν, ἢ οὕτως; μὴ γάρ μοι δίδοται ἐκλογὴ αὐτῶν; μὴ γάρ ἐμέ τις αὐτῶν διοικητὴν πεποίηκεν; ἀρκεῖ μοι, ὧν ἔχω ἐξουσίαν. ταῦτά με δεῖ κάλλιστα παρασκευάσασθαι. τὰ δ' ἄλλα, ὡς ἂν θέλῃ ὁ ἐκείνων κύριος. ταῦτα δ' εἰς ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν, ἀγρυπνεῖ, καὶ στρέφεται ἔνθα καὶ ἔνθα; τί θέλων, ἢ τί ποθῶν; πάτροκλον, ἢ ἀντίλοχον, ἢ μενέλαον. πότε γὰρ ἡγήσατο ἀθάνατόν τινα τῶν φίλων; πότε δ' οὐκ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι αὔριον, ἢ εἰς τὴν τρίτην, δεῖ ἢ αὐτὸν ἀποθανεῖν, ἢ ἐκεῖνον; ναί, φησίν· ἀλλ' ᾤμην ὅτι ἐκεῖνος ἐπιβιώσεταί μοι, καὶ αὐξήσει μου τὸν υἱόν. μωρὸς γὰρ ἦς, καὶ τὰ ἄδηλα ᾤου. τί οὖν οὐκ ἐγκαλεῖς σαυτῷ, ἀλλὰ κλαίων κάθησαι ὡς τὰ κοράσια; ἀλλ' ἐκεῖνός μοι φαγεῖν παρετίθει. ἔζη γάρ, μωρέ, νῦν δ' οὐ δύναται. ἀλλ' αὐτομέδων σοι παραθήσει. ἂν δὲ καὶ αὐτομέδων ἀποθάνῃ, ἄλλον εὑρήσεις. ἂν δ' ἡ χύτρα ἐν ᾗ ἥψετό σοι τὰ κρέας κατεαγῇ, λιμῷ σε δεῖ ἀποθανεῖν, ὅτι μὴ ἔχεις τὴν συνήθη χύτραν; οὐ πέμπεις, καὶ ἄλλην καινὴν ἀγοράζεις; οὐ μὲν γάρ τι, φησί, κακώτερον ἄλλο πάθοιμι. τοῦτο γάρ σοι κακόν ἐστιν; εἶτ' ἀφεὶς τοῦτ' ἐξελεῖν, αἰτιᾷ τὴν μητέρα, ὅτι σοι οὐ προεῖπεν, ἵν' ὀδυνώμενος ἐξ ἐκείνου διατελῇς. τί δοκεῖτε; μὴ ἐπίτηδες ταῦτα συνθεῖναι ὅμηρον, ἵν' ἴδωμεν, ὅτι οἱ εὐγενέστατοι, οἱ ἰσχυρότατοι, οἱ πλουσιώτατοι, οἱ εὐμορφότατοι, ὅταν οἷα δεῖ δόγματα μὴ ἔχωσιν, οὐδὲν κωλύονται ἀθλιώτατοι εἶναι, καὶ δυστυχέστατοι.

ὁ θάνατος πάντων λιμήν.

Περὶ καθαριότητος. ια.

Ἀμφισβητοῦσί τινες, εἰ ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου περιέχεται τὸ κοινωνικόν, ὅμως δ' αὐτοὶ οὗτοι οὐκ ἄν μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητῆσαι, ὅτι τό γε καθάριον πάντως περιέχεται, καὶ εἴ τινι ἄλλῳ, καὶ

τούτῳ

τοῦτο τῶν ζώων χωρίζεται. ὅταν οὖν ἄλλο τι ζῷον ἴδωμεν ἀποκαθαῖρον
ἑαυτὸ, ἐπιλέγειν εἰώθαμεν θαυμάζοντες, ὅτι ὡς ἄνθρωπος. καὶ πά-
λιν ἄν τις ἐγκαλῇ τινι ζώῳ, εὐθὺς εἰώθαμεν ὥσπερ ἀπολογούμενοι λέ-
γειν, ὅτι οὐ δήπου ἄνθρωπος ἐστίν. οὕτως ἐξαίρετόν τι περὶ τὸν ἄνθρω-
πον εἶναι οἰόμεθα, ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτὸ πρῶτον λαμβανόντων. ἐπεὶ γὰρ
ἐκεῖνοι φύσει καθαροὶ καὶ ἀκήρατοι, ἐφ᾽ ὅσον ἠγγίκασιν αὐτοῖς οἱ ἄν-
θρωποι κατὰ τὸν λόγον, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τοῦ καθαροῦ καὶ τοῦ καθαρίου
εἰσὶν ἀνθεκτικοί. ἐπεὶ δ᾽ ἀμήχανον τὴν οὐσίαν αὐτῶν παντάπασιν
εἶναι καθαρὰν, ἐκ τοιαύτης ὕλης κεκραμένην, ὁ λόγος παραληφθεὶς
εἰς τὸ ἐνδεχόμενον ταύτην καθαρίαν ἀποτελεῖν πειρᾶται. πρώτη
οὖν καὶ ἀνωτάτω καθαρότης, ἡ ἐν ψυχῇ γινομένη, καὶ ὁμοίως ἀκαθαρ-
σία. ψυχῆς δ᾽ ὡς σώματος μὲν ἀκαθαρσίαν οὐκ ἂν εὕροις. ὡς ψυχῆς
δὲ τί ἂν ἄλλο εὕροις, ἢ τὸ παρέχον αὐτὴν ῥυπαρὰν πρὸς τὰ ἔργα αὐτῆς.
ἔργα δὲ ψυχῆς, ὁρμᾶν, ἀφορμᾶν, ὀρέγεσθαι, ἐκκλίνειν, παρασκευά-
ζεσθαι, ἐπιβάλλεσθαι, συγκατατίθεσθαι. τί ποτ᾽ οὖν ἐστι τὸ ἐν τούτοις τοῖς
ἔργοις ῥυπαρὰν παρέχον αὐτὴν, καὶ ἀκάθαρτον; οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὰ μοχ-
θηρὰ κρίματα αὐτῆς. ὥστε ψυχῆς μὲν ἀκαθαρσία, δόγματα πονηρά·
κάθαρσις δ᾽ ἐμποίησις οἵων δεῖ δογμάτων. καθαρὰ δ᾽ ἡ ἔχουσα οἷα
δεῖ δόγματα· μόνη γὰρ αὕτη ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς αὑτῆς, ἀσύγχυτος, καὶ
ἀμόλυντος. δεῖ δέ τι ἐοικὸς τούτῳ καὶ ἐπὶ σώματος φιλοτεχνεῖν, κατὰ τὸ
ἐνδεχόμενον. ἀμήχανον ἦν μύξας μὴ ῥεῖν τοῦ ἀνθρώπου τοιοῦτον ἔχοντος
τὸ σύγκραμα. διὰ τοῦτο χεῖρας ἐποίησεν ἡ φύσις, καὶ αὐτὰς τὰς ῥῖνας ὡς
σωλῆνας, πρὸς τὸ ἐκδιδόναι τὰ ὑγρά. ἂν οὖν ἀναρροφῇ τις αὐτὰ, λέ-
γω ὅτι οὐ ποιεῖ ἔργον ἀνθρωπικόν. ἀμήχανον ἦν μὴ πηλοῦσθαι τοὺς πό-
δας, μηδὲ ὅλως μολύνεσθαι, διὰ τοιούτων τινῶν πορευομένους. διὰ τοῦ-
το ὕδωρ παρεσκεύασε, διὰ τοῦτο χεῖρας. ἀμήχανον ἦν, ἀπὸ τοῦ τρώγειν
μὴ ῥυπαρόν τι προσμένειν τοῖς ὀδοῦσι· διὰ τοῦτο πλῦνον, φησὶ, τοὺς ὀδόν-
τας. διὰ τί; ἵν᾽ ἄνθρωπος ᾖς, καὶ μὴ θηρίον, μηδὲ συΐδιον. ἀμήχανον μὴ
ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτος καὶ τῆς κατὰ τὴν ἐσθῆτα συνοχῆς, ἀπολείπεσθαί τι περὶ
τὸ σῶμα ῥυπαρὸν, καὶ δεόμενον ἀνακαθάρσεως. διὰ τοῦτο ὕδωρ, ἔλαιον,
χεῖρες, ὀθόνιον, ξύστρα, νίτρον, ἔσθ᾽ ὅτε ἡ ἄλλη πᾶσα παρασκευὴ πρὸς
τὸ καθῆραι αὐτό; οὔ. ἀλλ᾽ ὁ μὲν χαλκεὺς, ὡς χαλκεὺς, ἐξιώσει τὸ σιδή-
ριον, καὶ ὄργανα πρὸς τοῦτο ἕξει κατεσκευασμένα. καὶ τὸ πινάκιον αὐ-
τὸς σὺ πλυνεῖς, ὅταν μέλλῃς ἐσθίειν, ἐὰν μὴ ᾖ παντελῶς ἀκάθαρτος
καὶ ῥυπαρός. τὸ σωμάτιον δ᾽ οὐ πλυνεῖς, οὐδὲ καθαρὸν ποιήσεις; διὰ τί;

φησι. πάλιν ὄζεις, πρῶτον μὲν ἵνα τὰ ἀνθρώπου ποιῇς, εἶτα μὴ ἀηδίας σοὺς ἐντυγχάνοντας. ἔστω τοῦτο καὶ ἐνθάδε ποιεῖς, καὶ οὐκ αἰσθάνῃ, σαυτὸν ἄξιον ἡγῇ τοῦ ὄζειν; ἔστω, ἴσθι ἄξιος. μή τι καὶ οἱ παρακαθίζοντας; μή τι καὶ οἱ συγκατακλινομένους; μή τι καὶ οἱ καταφιλοῦντας; ἢ ἄπελθ᾽ εἰς ἐρημίαν, ὅπου ποτὲ εἶ ἄξιος, ἢ καὶ μόνος διάγε, κατὸ ζων σεαυτοῦ. δίκαιον γάρ ἐστι, τῆς ἀκαθαρσίας σε μόνον ἀπολαύειν. ἐν πόλει δ᾽ ὄντα, οὕτως ἀπερισκέπτως καὶ ἀγνωμόνως ἀναστρέφεσθαι, τίνος σοι φαίνεται; εἰ δ᾽ ἵππον σοι πεπιστεύκει ἡ φύσις, περιεώρας αὐτὸν ἂν ἀτημέλητον, καὶ νῦν οἴου τὸ σῶμα ὡς ἵππον ἐγκεχειρίσθαι, πλῦνον αὐτό, ἀπόσμηξον, ποίησον ἵνα μηδεὶς ἀποστρέφηται, μηδεὶς ἐκτρέπηται. τίς δ᾽ οὐκ ἐκτρέπεται ῥυπαρὸν ἄνθρωπον, ὄζοντα, κακόχρουν, μᾶλλον ἢ τὸν κεκοπριωμένον; ἐκείνη ἡ ὀσμὴ ἔξωθεν ἐστιν ἐπίθετος, ἡ δὲ ἀθεραπευσίας ἔσωθεν, καὶ οἱονεὶ διασεσηπότος. ἀλλὰ σωκράτης ὀλιγάκις ἐλούετο. ἀλλὰ ἔστι μὲν αὐτοῦ τὸ σῶμα. ἀλλ᾽ ἦν οὕτως ἐπίχαρι, καὶ ἡδύ, ὥστε ἤρων αὐτοῦ οἱ ὡραιότατοι καὶ εὐγενέστατοι, καὶ ἐπεθύμουν ἐκείνῳ παρακατακλίνεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς εὐμορφοτάτοις. ἐξῆν ἐκείνῳ μήτε λούεσθαι, μήτε πλύνεσθαι, εἰ ἤθελε. καί τοι τὸ ὀλιγάκις ἰσχὺν εἶχε, ἐὰν θερμῷ μὴ θέλῃς, ψυχρῷ. ἀλλὰ λέγει ἀριστοφάνης, τοὺς ὠχριῶντας, τοὺς ἀνυποδήτους λέγω. λέγει γὰρ καὶ ἀεροβατεῖν αὐτόν, καὶ ἐκ τῆς παλαίστρας κλέπτειν τὰ ἱμάτια. ἐπεί τοι πάντες οἱ γεγραφότες περὶ σωκράτους, πάντα τἀναντία αὐτῷ προσμαρτυροῦσιν, ὅτι ἡδὺς οὐ μόνον ἀκοῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἰδεῖν ἦν. πάλιν περὶ διογένους ταῦτα γράφουσι. δεῖ γὰρ μηδὲ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔμφασιν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀποσοβεῖν τοὺς πολλούς· ἀλλ᾽ ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὔθυμον καὶ ἀτάραχον ἐπιδεικνύειν αὐτόν, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος. ἴδετε ὦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδὲν ἔχω, ὅτι οὐδενὸς δέομαι. ἴδετε πῶς ἄοικος ὤν, καὶ ἄπολις, καὶ φυγάς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἀνέστιος, πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀταραχώτερον διάγω, καὶ εὐρωστότερον. ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι οὐ κακοῦται ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης. ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις, ἀνθρώπου σχῆμα καταδίκου ἔχων καὶ πρόσωπον, τίς με πείσει θεῶν προσελθεῖν φιλοσοφίᾳ, ὥστε τοιούτους ποιεῖ; μὴ γένοιτο. οὐδ᾽ εἰ σοφὸς ἔμελλον εἶναι, ἤθελον. ἐγὼ μέν, νὴ τοὺς θεούς, τὸν νέον τὸν πρώτως κινούμενον, θέλω μᾶλλον ἐλθεῖν πρός με πεπλασμένον, ἢ τὴν κόμην κατεφθινηκότα καὶ ῥυπαρόν. βλέπεται γάρ τις ἐν ἐκείνῳ τοῦ καλοῦ φαντασία, ἔφεσις δὲ τοῦ εὐσχήμονος.

ὅπου

ὅπου δ' αὐτὸ εἶναι φαντάζεται, ἐκεῖ καὶ φιλοτεχνεῖ. λοιπὸν ὑποδεῖξαι μόνον αὐτῷ δεῖ, καὶ εἰπεῖν· νεανίσκε, τὸ καλὸν ζητεῖς, καὶ εὖ ποιεῖς. ἴσθι οὖν, ὅτι ἐκεῖ φύεται, ὅπου τὸν λόγον ἔχεις, ἐκεῖ αὐτὸ ζήτει, ὅπου τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς ἀφορμάς, ὅπου τὰς ὀρέξεις, τὰς ἐκκλίσεις· τοῦτο γὰρ ἔχεις ἐν σεαυτῷ ἐξαίρετον. τὸ σωμάτιον δὲ φύσει πηλός ἐστι. τί πονεῖς εἰκῆ περὶ αὐτό; εἰ μηδὲν ἕτερον, τῷ χρόνῳ γνώσῃ ὅτι οὐδέν ἐστιν. ἂν δέ μοι ἔλθῃ κεκοπρωμένος, ῥυπαρός, μύστακα ἔχων μέχρι τῶν γονάτων, τί αὐτῷ εἰπεῖν ἔχω; ἀπὸ ποίας αὐτὸν ὁμοιότητος ἐπαγαγεῖν; περὶ τί γὰρ ἐσπούδακεν, ὅμοιον τῷ καλῷ, ἵν' αὐτὸν μεταθῶ καὶ εἴπω, οὐκ ἔστιν ἐνθάδε τὸ καλόν, ἀλλ' ἐνθάδε; θέλεις αὐτῷ λέγω, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κεκοπρῶσθαι τὸ καλόν, ἀλλ' ἐν τῷ λόγῳ; ἐφίεται γὰρ τοῦ καλοῦ. ἔμφασιν γάρ τινα αὐτοῦ ἔχει. ἄπελθε, καὶ χοίρῳ διαλέγου, ἵν' ἐν βορβόρῳ μὴ κυλίηται. διὰ τοῦτο καὶ Πολέμωνος ἥψαντο οἱ Ξενοκράτους λόγοι, ὡς φιλοκάλου νεανίσκου. εἰσῆλθε γάρ, ἔχων ἐναύσματα τῆς περὶ τὸ καλὸν σπουδῆς, ἀλλαχοῦ δ' αὐτὸ ζητῶν. ἐπεί τοι οὐδὲ τὰ ζῷα τὰ ἀνθρώποις σύντροφα, ῥυπαρὰ ἐποίησεν ἡ φύσις. μή τι ἵππος λύεται ἐν βορβόρῳ; μή τι κύων γενναῖος; ἀλλ' ὁ ὗς, καὶ τὰ σαπρὰ χηνίδια, καὶ σκώληκες, καὶ ἀράχναι, τὰ μακροτάτω τῆς ἀνθρωπίνης συστροφῆς ἀπεληλαμένα. σὺ οὖν ἄνθρωπος ὤν, οὐδὲ ζῷον εἶναι θέλεις τῶν ἀνθρώποις συντρόφων, ἀλλὰ σκώληξ μᾶλλον, ἢ ἀράχνιον; οὐ λούσῃ ποῦ ποτε, ὡς θέλεις; οὐκ ἀποπλυνεῖς σεαυτόν; οὐχ ἥξεις καθαρός, ἵνα σοι χαίρωσιν οἱ συνόντες; ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἱερὰ ἡμῖν συνέρχῃ τοιοῦτος, ὅπου πτύσαι οὐ νενόμισται, οὐδ' ἀπομύξασθαι, ὅλος ὢν πτύσμα καὶ μύξα; τί οὖν, καλλωπίζεσθαί τις ἀξιοῖ; μὴ γένοιτο· εἰ μὴ ἐκεῖνο, ὃ πεφύκαμεν, τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς ἐνεργείας· τὸ δὲ σῶμα μέχρι τοῦ καθαρίου, μέχρι τοῦ μὴ προσκόπτειν. ἀλλ' ἂν ἀκούσῃς, ὅτι οὐ δεῖ φορεῖν κόκκινα, ἀπελθὼν κόπρωσόν σου τὸν τρίβωνα, ἢ κατάρρηξον. ἀλλὰ πόθεν ἔχω καλὸν τρίβωνα; ἄνθρωπε, ὕδωρ ἔχεις, πλῦνον αὐτόν. ἰδοὺ νέος ἀξιέραστος, ἰδοὺ πρεσβύτης ἄξιος τοῦ ἐρᾶν καὶ ἀντερᾶσθαι, ᾧ τις υἱὸν αὐτοῦ παραδῷ μαθησόμενον, ᾧ θυγατέρες, ᾧ νέοι προσελεύσονται, ἂν οὕτω τύχῃ, ἵνα ἐν κοπρῶνι λέγῃ τὰς σχολάς. μὴ γένοιτο. πᾶσα ἐκτροπὴ ἀπό τινος ἀνθρωπικοῦ γίνεται, αὕτη δ' ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι.

Περὶ προσοχῆς. ιβ.

Ὅταν ἀφῇς σοι πρὸς ὀλίγον τὴν προσοχήν, μὴ τοῦτο φαντάζου, ὅτι ὁπόταν θέλῃς, ἀναλήψῃ αὐτήν· ἀλλ' ἐκεῖνο πρό-

χεῖρον ἴσθι σοι, ὅτι διὰ τὸ σήμερον ἁμαρτηθὲν, εἰς τἆλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν τὸ χαλεπώτατον ἔθος, τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὴν προσοχήν. ἀεὶ δὲ εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον εἴωθας ὑπερτιθέμενον τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐσχημονεῖν, τὸ κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἡ παντελὴς ἀπόστασις αὐτοῦ ἐστι λυσιτελεστέρα. εἰ δ' οὐ λυσιτελεῖ, τί οὐχὶ διηνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; σήμερον παῖξαι θέλω· τί οὖν, οὐ δεῖ προσέχοντα; ᾆσαι· τί οὖν κωλύει προσέχοντα; μὴ γὰρ ἐξαιρεῖταί τι μέρος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ οὐ διατείνει τὸ προσέχειν; χεῖρον γὰρ αὐτὸ προσέχων ποιήσεις, βέλτιον δὲ μὴ προσέχων; καὶ τί ἄλλο τῶν ἐν τῷ βίῳ κρεῖσσον ὑπὸ τῶν μὴ προσεχόντων γίνεται; ὁ τέκτων μὴ προσέχων κυβερνᾷ ἀσφαλέστερον; ἄλλο δέ τι τῶν μικροτέρων ἔργων, ὑπὸ ἀπροσεξίας ἐπιτελεῖται κρεῖσσον; οὐκ αἰσθάνῃ, ὅτι ἐπειδὰν ἀφῇς τὴν γνώμην, οὐκ ἔτι ἐπὶ σοί ἐστιν ἀνακαλέσασθαι αὐτήν; οὐκ ἐπὶ τὸ εὔσχημον, οὐκ ἐπὶ τὸ αἴδημον, οὐκ ἐπὶ τὸ κατεσταλμένον, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐπελθὸν ποιεῖς, ταῖς προθυμίαις ἐπακολουθεῖς. τίσιν οὖν δεῖ με προσέχειν; πρῶτον μὲν ἐκείνοις τοῖς καθολικοῖς, καὶ ἐκεῖνα πρόχειρα ἔχειν, καὶ χωρὶς ἐκείνων μὴ καθεύδειν, μὴ ἀνίστασθαι, μὴ πίνειν, μὴ ἐσθίειν, μὴ συμβάλλειν ἀνθρώποις· ὅτι προαιρέσεως ἀλλοτρίας κύριος οὐδείς, ἐν ταύτῃ δὲ μόνῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. οὐδεὶς οὖν κύριος οὔτ' ἀγαθόν μοι περιποιῆσαι, οὔτε κακῷ με περιβαλεῖν, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς ἐμαυτοῦ κατὰ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχω μόνος. ὅταν οὖν ταῦτα ἀσφαλῆ μοι ᾖ, τί ἔχω περὶ τὰ ἐκτὸς ταράσσεσθαι; ποῖος τύραννος φοβερός, ποία νόσος, ποία πενία, ποῖον πρόσκρουσμα; ἀλλ' οὐκ ἤρεσα τῷ δεῖνι. μὴ οὖν ἐκεῖνος ἐμόν ἐστιν ἔργον; μή τι ἐμὸν κρίμα; οὔ. τί οὖν ἔτι μοι μέλει; ἀλλὰ δοκεῖ τις εἶναι. ὄψεται αὐτὸς, καὶ οἷς δοκεῖ. ἐγὼ δ' ἔχω τίνι με δεῖ ἀρέσκειν, τίνι ὑποτετάχθαι, τίνι πείθεσθαι, τῷ θεῷ καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον. ἐμὲ ἐκεῖνος συνέστησεν ἐμαυτῷ, καὶ τὴν ἐμὴν προαίρεσιν ὑπέταξεν ἐμοὶ μόνῳ, δοὺς κανόνας εἰς χρῆσιν αὐτοῦ τὴν ὀρθήν, οἷς ὅταν κατακολουθήσω ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐπιστρέφομαι οὐδενός τῶν ἄλλο τι λεγόντων· ἐν μεταπίπτουσιν, οὐ φροντίζω οὐδενός. διατί οὖν ἐν τοῖς μείζοσιν ἀνιῶσί με οἱ ψέγοντες; τί τὸ αἴτιον ταύτης τῆς ταραχῆς; οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀγύμναστός εἰμι. ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιστήμη καταφρονητική ἐστι τῆς ἀγνοίας, καὶ τῶν ἀγνοούντων· καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέ-

λεις

λεις σκυτέα, καὶ τῶν πολλῶν καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτοῦ ἔργον· φορεῖν θέλεις τέκτονα. πρῶτον μὲν οὖν ταῦτα ἔχειν πρόχειρα, καὶ μηδὲν δίχα τούτων ποιεῖν. ἀλλὰ τετάσθαι τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῦτον τὸν σκοπόν, μηδὲ τῶν ἔξω διώκειν μηδὲν τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὡς διέταξεν ὁ δυνάμενος. τὰ προαιρετικὰ διαπαντός, τὰ δ' ἄλλα ὡς ἂν διδῶται. ἐπὶ τούτοις δὲ μεμνῆσθαι, τίνες ἐσμέν, καὶ τί ἡμῖν ὄνομα, καὶ πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν σχέσεων πειρᾶσθαι τὰ καθήκοντα ἀπευθύνειν· τίς καιρὸς ᾠδῆς, τίς καιρὸς παιδείας, τίνων παρόντων, τί ἔσται ἀπὸ τοῦ πράγματος, μή τι καταφρονήσωσιν ἡμῶν οἱ συνόντες, μήτι ἡμεῖς αὐτῶν· πότε σκῶψαι, καὶ τίνας ποτὲ καταγελάσαι· καὶ ἐπὶ τίνι συμπεριενεχθῆναί ποτε, καὶ τίνι. καὶ λοιπὸν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, πῶς χρὴ τηρῆσαι τὸ αὐτοῦ. ὅπου δ' ἂν ἀπονεύσῃς ἀπό τινος τούτων, εὐθὺς ζημία, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. τί οὖν δυνατὸν ἀναμάρτητον ἤδη εἶναι; ἀμήχανον· ἀλλ' ἐκεῖνο δυνατόν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τετάσθαι διηνεκῶς. ἀγαπητὸν γάρ, εἰ μηδὲ ποτ' ἀνιέντες ταύτην τὴν προσοχήν, ὀλίγων γε ἁμαρτημάτων ἐκτὸς ἐσόμεθα. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπαύριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινός. ἐπ' ἄλλοις ἔσται τὸ λυπεῖν με· ὀργισθήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον, εἰ αὔριον; συμφέρει πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβάλῃ εἰς τὴν τρίτην.

Πρὸς τοὺς εὐκόλως ἐκφέροντας τὰ αὐτῶν. ιγ.

Ὅταν τις ἡμῖν ἁπλῶς δόξῃ διειλέχθαι περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πώς ποτε ἐξαγόμεθα καὶ αὐτοί, πρὸς τὸ ἐκφέρειν πρὸς αὐτὸν τὰ ἑαυτῶν ἀπόρρητα, καὶ τοῦτο ἁπλοῦν οἰόμεθα εἶναι. πρῶτον μὲν ἄνισον εἶναι δοκεῖ, αὐτὸν μὲν ἀκηκοέναι τὰ τοῦ πλησίον, μὴ μέντοι μεταδιδόναι κἀκείνῳ ἐν τῷ μέρει τῶν ἡμετέρων. εἶθ' ὅτι οἰόμεθα οὐχ ἁπλῶν ἀνθρώπων παρέξειν αὐτοῖς φαντασίαν, σιωπῶντες τὰ ἴδια. ἀμέλει πολλάκις εἰώθασι λέγειν, ἐγώ σοι πάντα τὰ ἐμαυτοῦ εἴρηκα, σύ μοι οὐδὲν τῶν σῶν εἰπεῖν θέλεις; ποῦ γίνεται τοῦτο; προσέτι δὲ καὶ τὸ οἴεσθαι ἀσφαλῶς πιστεύειν, τῷ ἤδη τὰ αὐτοῦ πεπιστευκότι. ὑπέρχεται γὰρ ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἄν ποτε οὗτος ἐξείποι τὰ ἡμέτερα, εὐλαβούμενος μήποτε καὶ ἡμεῖς ἐξείπωμεν τὰ ἐκείνου. οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ῥώμῃ οἱ προπετεῖς λαμβάνονται. παρακεκάθικέ σοι στρατιώ-

της ἐν σχήματι ἰδιωτικῷ, καὶ ἀρξάμενος κακῶς λέγειν τὸν καίσαρα, εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ λαβὼν τῆς πίστεως, τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορίας κατῆρχθαι, λέγεις καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς· εἶτα δεθεὶς, ἀπάγῃ. τοιοῦτόν τι καὶ ἐν τῷ καθόλου πάσχομεν. αὐτὰρ ὡς ἐμοὶ ἐκεῖνος ἀσφαλῶς πεπίστευκε τὰ ἑαυτοῦ, οὕτως κἀγὼ τῷ ἐντυχόντι. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀκούσας σιωπῶ, ἄν γε ὦ τοιοῦτος. ὁ δ' ἐξελθὼν, ἐκφέρει πρὸς πάντας. εἶτ' ἂν γνῶ τὸ γενόμενον, ἂν μὲν ὦ καὶ αὐτὸς ἐκείνῳ ὅμοιος, ἀμύνεσθαι θέλων, ἐκφέρω τὰ ἐκείνου, καὶ φύρω καὶ φύρομαι. ἂν δὲ μνημονεύω, ὅτι ἄλλος ἄλλον οὐ βλάπτει, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ ἔργα ἕκαστον καὶ βλάπτει καὶ ὠφελεῖ, τούτου μὲν κρατῶ, τοῦ μὴ ὅμοιόν τι ποιῆσαι ἐκείνῳ, ὅμως δ' ὑπὸ φλυαρίας τῆς ἐμαυτοῦ πέπονθα. ναί. ἀλλ' ἄνισόν ἐστιν ἀκούσαντα τὰ τοῦ πλησίον ἀπόρρητα, αὐτὸν ἐν τῷ μέρει μηδενὸς μεταδιδόναι αὐτῷ. μὴ γάρ σε παρεκάλουν ἄνθρωπε; μὴ γὰρ ἐπὶ συνθήκαις τισὶν ἐξενήνεγκας τὰ σαυτοῦ, ἵν' ἀκούσῃς ἐν τῷ μέρει καὶ τὰ ἐμά; εἰ σὺ φλύαρος εἶ, καὶ πάντας τοὺς ἀπαντήσαντας φίλους εἶναι δοκεῖς, θέλεις καὶ ἐμὲ ὅμοιόν σοι γενέσθαι; τί δ' εἰ σὺ καλῶς μοι πεπίστευκας τὰ σαυτοῦ, σοὶ δ' οὐκ ἔστι καλῶς πιστεῦσαι, θέλεις με προπεσεῖν; οἷον εἰ πίθον εἶχον ἐγὼ μὲν στεγνόν, σὺ δὲ τετρυπημένον, καὶ ἐλθὼν παρακατέθου μοι σαυτοῦ οἶνον ἵνα βάλω εἰς τὸν ἐμὸν πίθον, εἶτ' ἠγανάκτεις ὅτι μὴ κἀγώ σοι πιστεύω τὸν ἐμαυτοῦ οἶνον; σὺ γὰρ τετρυπημένον ἔχεις τὸν πίθον· πῶς οὖν ἔτι ἴσον γίνεται; σὺ πιστῷ παρακαθέτου, σὺ αἰδήμονι, τὰς ἑαυτοῦ ἐνεργείας μόνας βλαβερὰς ἡγουμένῳ καὶ ὠφελίμους, τῶν δ' ἐκτὸς οὐδέν· ἐγώ σοι θέλεις παρακαταθῶμαι, ἀνθρώπῳ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἠτιμακότι, θέλοντι δὲ κερματίου τυχεῖν, ἢ ἀρχῆς τινὸς, ἢ προαγωγῆς ἐν τῇ αὐλῇ, κἂν μέλλῃς τὰ τέκνα σου κατασφάζειν ὡς ἡ μήδεια; ποῦ τοῦτο ἴσον ἐστίν; ἀλλὰ δεῖξόν μοι σαυτὸν πιστόν, αἰδήμονα, βέβαιον· δεῖξον ὅτι δόγματα ἔχεις φιλικά, δεῖξόν σου τὸ ἀγγεῖον ὅτι οὐ τέτρηται, καὶ ὄψει πῶς οὐκ ἀναμένω, ἵνα μοι σὺ πιστεύσῃς τὰ σαυτοῦ· ἀλλ' αὐτὸς ἐλθὼν σὲ παρακαλῶ ἀκοῦσαι τῶν ἐμῶν. τίς γὰρ οὐ θέλει χρήσασθαι ἀγγείῳ καλῷ; τίς ἀτιμάζει σύμβουλον εὔνουν καὶ πιστόν; τίς οὐκ ἄσμενος δέξεται, τὸν ὥσπερ φορτίου μεταληψόμενον τῶν αὐτοῦ περιστάσεων. καὶ αὐτῷ τούτῳ κουφιοῦντα αὐτὸν, τῷ μεταλαβεῖν. ναί. ἀλλ' ἐγώ σοι πιστεύω, σὺ ἐμοὶ οὐ πιστεύεις. πρῶτον μὲν οὐδὲ σὺ ἐμοὶ πιστεύεις, ἀλλὰ φλύαρος εἶ καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν δύνασαι καταχεῖν. ἐπεί τοι

εἰ τοῦτό

εἰ τοῦτό ἐστιν, ἐμοὶ μόνῳ αὐτὰ πίστευσον. νῦν δ' ὃν ἂν εὐχολοῦντα ἴδῃς, παρακαθίσας αὐτῷ λέγεις, ἀδελφὲ οὐδένα σου ἔχω εὐνούστερον, οὐδὲ φίλτερον, παρακαλῶ σε ἀκοῦσαι τὰ ἐμά. καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς οὐδὲ ἐκ ὀλίγον ἐγνωσμένους ποιεῖς. εἰ δὲ καὶ πιστεύεις ἐμοί, δῆλον ὅτι ὡς πιστῷ καὶ αἰδήμονι, οὐχ' ὅτι σοι τὰ ἐμαυτοῦ ἐξεῖπον. ἄφες οὖν, ἵνα κἀγὼ ταὐτὰ ὑπολάβω. δεῖξόν μοι, ὅτι ἄν τις τινὶ τὰ αὑτοῦ ἐξείπῃ, ἐκεῖνος πιστός ἐστι, καὶ αἰδήμων. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, ἐγὼ περιερχόμενος πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ ἐμαυτοῦ ἂν ἔλεγον, εἰ τούτου ἕνεκα ἔμελλον πιστὸς καὶ αἰδήμων ἔσεσθαι. τὸ δ' ἔστιν οὐ τοιοῦτον· ἀλλὰ δογμάτων δεῖ, οὐχ ὧν ἔτυχεν. ἂν γοῦν τινα ἴδῃς περὶ τὰ ἀπροαίρετα ἐσπουδακότα, καὶ τούτοις ὑποτεταχότα τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν, ἴσθι ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος μυρίους ἔχει τοὺς ἀναγκάζοντας, τοὺς κωλύοντας. οὐκ ἔστιν αὐτῷ χρεία πίσσης, ἢ τροχοῦ, πρὸς τὸ ἐξειπεῖν ἃ οἶδεν· ἀλλὰ παιδισκαρίου νευμάτιον, ἂν οὕτω τύχῃ, ἐκσείσει αὐτόν· καισαριανοῦ φιλοφροσύνη, ἀρχῆς ἐπιθυμία, κληρονομίας, ἀλλὰ τούτοις ὅμοια τρισμύρια. μεμνῆσθαι οὖν ἐν τοῖς καθόλου, ὅτι οἱ ἀπόρρητοι λόγοι πίστεως χρείαν ἔχουσι, καὶ δογμάτων τοιούτων. ταῦτα δὲ ποῦ νῦν εὑρεῖν ῥᾳδίως; ἢ δειξάτω μοί τις οὕτως ἔχοντα, ὥστε λέγειν, ἐμοὶ μόνων μέλει τῶν ἐμῶν, τῶν ἀκωλύτων, τῶν φύσει ἐλευθέρων. ταύτην οὐσίαν ἔχω τοῦ ἀγαθοῦ. τὰ δὲ ἄλλα γινέσθω ὡς ἂν διδῶται, οὐ διαφέρομαι.

ΤΕΛΟΣ.

BASILEAE, EX OFFICINA Ioannis Oporini, Anno Salutis humanae M. D. LIIII. Mense Martio.

ARION.

